

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

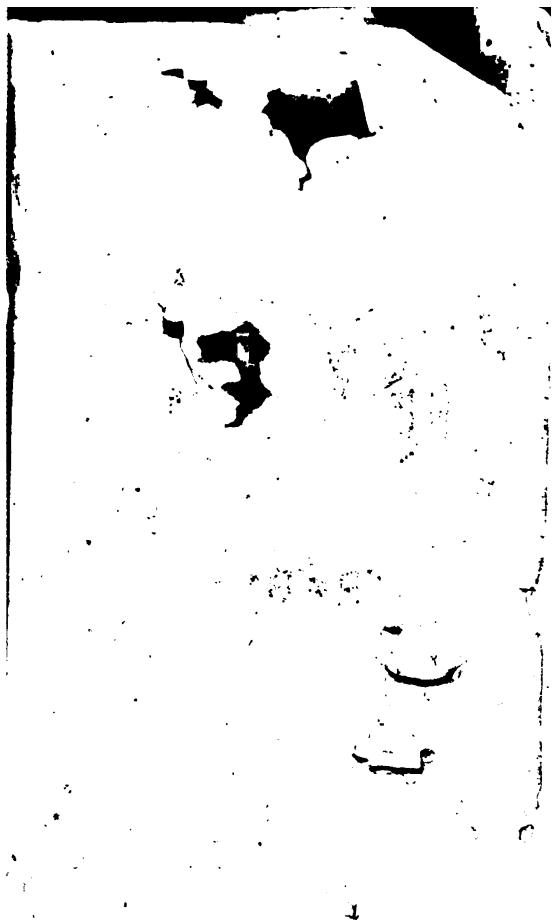
About Google Book Search

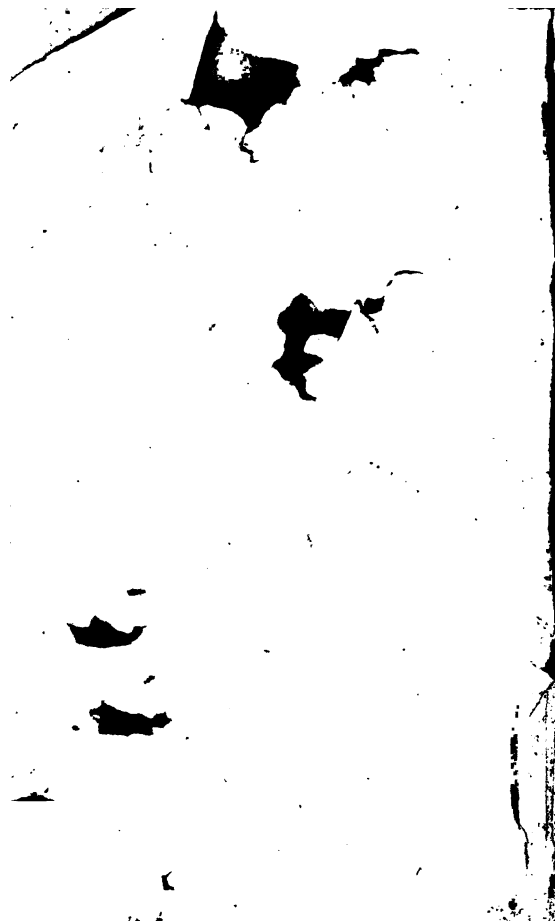
Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

UNIVERSITY

MICHIGAN
LIBRARIES

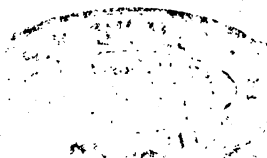
ՔԱՂՈՒԷՆՈՅՔ

Ի ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԹԵԱՆՑ

Ն Ե Խ Ն Ե Ը Ց

ՀԱՆԴԵՐԶ

ՅՈՅՆ ԲՆԱԳՐԱՒ

THE

THE UNIVERSITY OF MICHIGAN LIBRARIES

Kaghazatsoy KAGAN LIBRARIES
= i targmanutants...
ՔԵԳՈՒԵՆՈՅՔ

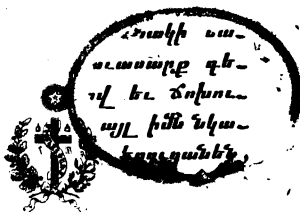
Ի ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԹԵԱՆՑ

Ն Ե Խ Ն Ե Ը 8

ՀԱՆԴԵՐՁ

496 p.

ՅՈՅՆ ԲՆԱԳՐԱԻ

Ի ՎԻԷՆԱ

Ի ՎԱՆՍ ԳԱՇՏ. Ս. ԱՍՏՈՒԱԾԱԾՆԻ

1849. ՌՄՂԸ.

Grad

ERFA

3182

2012

Գրք

Համար

3/57

ԱԶԳԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Առանց իրիք երկմտութեան է թէ
վասն հայերէն լեզուի ամենայն գե-
ղեցկութեան, յատկութեան եւ մե-
ծութեան ազգեր են մատենանք առա-
ջին կիսոյ հինգերորդ դարուն կամ բուն
ոսկեղէն դարուն մերոյ : Սակայն եւ
այնր հա ծաղկեալ ժողովուրդի մա-
տենանք թէպէտ եւ հաւասարք գե-
ղեցկութեամբ, պատուով եւ ճոխու-
թեամբ, սակայն այլ եւ այլ իմն նկա-
րագիրս յինքեանս երեւեցուցանեն,
զորս ի գէպ է ի չորս իմն գասզ աս-
տէն ամփոփել ըստ իւրաքանչիւր ոեւզ-
հական բանից կամ ոճոյ՝ առանց զնշա-
նակս այլակերպութեան նոցա ի մի-
մեանց ցուցանելոյ, որ ապաքէն չէ իսկ
տեղւոյս :

Առաջին դաս՝ է ընդհանրականա-
գոյն իմն քան զամենայն եւ դիպող
ոճ ի հայերէն մատենագրութեան բուն
ոսկի դարու՝ վասն կանոնաւորն ըն-
թացից, վասն ճիշդ բանից, առատ
եւ ազգի ազգի ասացուածոցն եւ ա-
նուանց, վասն պարզն զարդուց եւ զօ-
րեղ դարձուածոց, որովք է պատեհ ի
զօրաւոր ճարտարխօսութիւն, ի գեղե-
ցիկ պատմագրութիւն, ի լուսաւոր
փիլիսոփայութիւն եւ յամենայն իսկ
ճշգրտագոյն մտածութիւն։ Այլ սմին
հակառակ՝ այլ եւս երեքին դասք ոճոյ

² Որպէս՝ Եղնիկ. Ս. Սահակ ի Կանոնա-
գիրս. Ոսկեր. Մեկն. Մատթէի, Թղթաց
Պաւղոսի, Եռայեայ, Եննդոց. Եւսեբեայ
Քրոնիկոն. Սեբերիանոս. Կիւրղի Աշէք.
Մեկն. Ենն. Դաս. Թուղթք Պաւղոսի՝
ի սուրբ գիրս եւ այլք։ — Մեծ մասն
սուրբ գրոց (որպէս հինգ գիրք Մովսի-
սի, Թագաւորութիւնք, Մարգարեաւ-
թիւնք, Աւետարանք) ի սմին կարգե-
են, միայն առաւել պարզութեան կեր-
պարանս ունին. իսկ մնացեալքն (որ-
պէս Եսթեր, Յուդիթ, Մակաբայեցիք,
Թուղթք Պետրոսի) մասամբ իւրք յեր-
կրորդ եւ ի չորրորդ դաս անդր հային։

բուն ոսկի գարուն, թէպէտ եւ ամենայն ուրեք եւ ամենայն մասամբք հանդիտապատիւք են առաջնուան այնմիկ, սակայն աստիճանաւ իմն հեռանան տակաւ ի հանգամանաց անտի՝ որովք առաջինն այն ոճ յարմարագոյն ի մատենագրութիւն է եւ դիւրաւ թեքի եւ խոնարհի յամենայն : Այսպէս մի գաս¹ յերեցունց աստի իբրեւ գիւտնական իմն կամ արքունական բարձրագոյ հրամանաց բարբառս հնչեցուցանէ. եւ մեւս եւս գաս² բանաստեղծական իմն լեզուաւ բարբառի՝ ամենեւին հատեալ ի զարդ եւ ի ծաղիկս. իսկ չորրորդն³ մեղմ, հանգարտ եւ քաղցրախօս եւ կանոնաւոր քան զերկու առաջինսն, սակայն եւ ոչ իբրեւ զառաջինն զայն գաս, յոր Եզնիկն եւ մեծ մասն մա-

¹ Որպէս՝ Ագաթանգեղոս, Բուզանդ, Կորիւն :

² Որպէս՝ Ս. Եփրեմայ Մեկնութիւնք, Եւսեբիայ Կեսար. Եկեղեցական Պատմութիւն :

³ Որպէս՝ Կոլուան ընծայ. Կիւրդի Երուսաղ. Ոսկեք. Մեկն. Յովհ. յառաջին 13 ճառսն, Եւագր Պանտացի :

տենագրաց ժամանակին մատենագրե-
ցին:

Նմին իրի իւրովի իսկ յայտ է թէ
ի նոյն առաջին ընդհանրականագոյն օճ
մանաւանդ նախ ի դէպ է կրթել ման-
կուոյ եւ զնոյն սեպհականել իբրեւ առ-
ամենայն ինչ բաւական: Սորին ուսումն
եւ կրթութիւն ապաքէն յաջողի ի չա-
փաւոր ինչ աստիճանի՝ լոկով մտադիր
ընթերցմամբ, սակայն առ կատարեալ
խելամուտութիւն ամենայն անուանոց եւ
ասացածոց եւ ոգւոյ լեզուին՝ անվրէպ
իմն կարեւոր է համեմատել զայն լեզու
ի թարգմանութիւնս անդ ընդ բնա-
գրին, վասն ի վերայ հասանելոյ դաղտ-
նեաց հայերէն լեզուի, եւ այնպէս տի-
րելոյ իմն նախնական հանգամանացն ո-
րա: Նմին իրի եթէ ի միոջէ կուսէ ի դէպ
իսկ եր ընդ այն աշխարել՝ զի մեծ մասն
գրոց ոսկի դարուն մերոյ թարգմանու-
թիւնք ի լեզուաց օտարաց են, նմին
հակառակ յայլմէ կուսէ, բախտաւորս
պարտ է համարել զբանասէրս մեր՝ զի
ի ձեռն համեմատութեան թարգմա-
նութեանցն այնոցիկ մարթեն միջա-

մուխ ի ներքին ծածուկս եւ ի հնու-
թիւնս լեզուին մերոյ լինել:

Ըստստին դիւրին է ի միտ աւնուլ
զվախճան այսր գրոց քաղուածոյ յա-
ռաջին կարգէ անտի: Յամբաւ գրոց
զոր կարգս այս ունի՝ ընտրեցաք ի սոյն
համառօտ քաղուած իբրեւ պատեհա-
զոյն քան զամենայն՝ զթարգմանու-
թիւնս Յովհաննու Ոսկեբերանի, յորս
ճշգուծիւն եւ ճարտար ամփոփութիւն
ըստ արուեստի թարգմանութեան՝ մըր-
ցին ընդ գեղեցկութեան եւ յօտակու-
թեան հայերէն լեզուի: Բնտ յաւելլոյ
զճառ մի ի ճառիցն Սեբերիանոսի, որ
ամենեւին իսկ նորին գրչի թարգմա-
նութիւն է, յարեցաք իբրեւ օրինակ
պատմական մասին այսր ոճոյ՝ եւ ի
զքանչելի թարգմանութենէ Բրոնի-
կոնին Եւսեբեայ:

Ի՛նչպէտ եւ լոկ հայերէն մասամբ
գրոցս մարթին վարեւմանկտին, սակայն
բուն վասն այնոցիկ է որ զհայերէնն ընդ
բնագրին կամիցին համեմատել. եւ այս
թէպէտ եւ բուն վասն մերոց սեպհա-
կան պիտոյից էր, բայց եւ բազումք ի

մերազգեաց որ հմուտ յոյն լեզուի էին՝
թելադիր եղեն մեզ ի գոյն հաւաքումն,
նմին իրի եւ հրապարակաւ իսկ մատու-
ցանեմք ի վայելումն : Մանաւանդ զի
եւ այնմ ակն ունիմք թէ ըստ յաճախել
հմտութեան հայ լեզուի՝ ծանիցի առ
հասարակ եւ կարեւորութիւն պատգիսի
քաղուածոց :

Ուշ եղեալ... երանելեացն զիւ-
րեանց ազգին զդպրութիւն առաւել
յարգել եւ դիւրացուցանել, ձեռն ի
գործ արկանէին ի թարգմանել եւ ի
գրել... :

ԿՈՐԻԻՆ — ՎԱՐԳ Ս. ՄԵՍՐՈՎՅԱՆ

ΕΚ ΤΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ
ΤΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ
ΤΟΥ ΥΠΟΜΝΗΜΑΤΟΣ
ΕΙΣ ΤΟΝ ΜΑΤΘΑΙΟΝ
ΟΜΙΛΙΑ Α

ΕΔΕΙ μὲν ἡμᾶς μὴδὲ δεῖσθαι τῆς ἀπὸ τῶν γραμμάτων βοηθείας· ἀλλ' οὕτω βίον παρέχεσθαι καθαρὸν, ὥς τοῦ πνεύματος τὴν χάριν ἀντὶ βιβλίων γενέσθαι ταῖς ἡμετέραις ψυχαῖς, καὶ καθάπερ ταῦτα διὰ μέλανος, οὕτω τὰς καρδίας τὰς ἡμετέρας διὰ πνεύματος ἐγγεγράφθαι. Ἐπειδὴ δὲ ταύτην διεκρουσάμεθα τὴν χάριν, φέρε, καὶ τὸν δεύτερον ἀσπασώμεθα πλοῦν. Ἐπεὶ ὅτι τὸ πρότερον ἄμεινον ἦν, καὶ δι' ὧν εἶπε, καὶ δι' ὧν ἐποίησεν, ἐδήλωσεν ὁ θεός. Καὶ γὰρ τῷ Νῶε καὶ τῷ Ἀβραάμ, καὶ τοῖς γόνοις τοῖς ἐκείνου, καὶ τῷ Ἰωβ, καὶ τῷ Μωϋσεῖ δὲ οὐ διὰ γραμμάτων διελέγετο· ἀλλ' αὐτὸς δι' ἑαυτοῦ, καθαρὰν εὐρίσκειν αὐτῶν τὴν διάνοιαν.

Ἐπειδὴ δὲ εἰς αὐτὸν τῆς κακίας ἐνέπεσε τὸν πνυθμένα ἅπας πῶν Ἑβραίων ὁ δῆμος, ἀναγκαιῶς λοιπὸν γράμματα καὶ πλάκες, καὶ ἡ διὰ τούτων ὑπόμνησις· καὶ τοῦτο, οὐκ ἐπὶ τῶν ἐν τῇ παλαιᾷ ἀγίων, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν ἐν τῇ καινῇ συμβὰν ἰδοι τις ἂν. Οὐδὲ γὰρ τοῖς ἀποστόλοις ἰδὼκέ τι γραπτὸν ὁ θεός· ἀλλ' ἀντὶ γραμμάτων τὴν τοῦ πνεύματος ἐπηγγείλατο δώσειν χάριν. Ἐκεῖνος γὰρ ὑμᾶς ἀναμνήσει, φησὶ, πάντα.

ՅՈՎՀԱՆՆՈՒ Ո Ս Կ Ե Ր Ե Ր Ա Ն Ի

Ի ՄԵԿՆՈՒԹԵՆԷ ՄԱՏԹԷԻ

Ճ Ա Ռ Ա .

ՊԱՐՑ եւ պատշաճ էր մեզ ոչ կարօտա-
նալ ի նշանագիրս գրեցոցն օգնականութեան.
այլ այնպէս սրբական վարս ընծայեցուցա-
նել, որպէս զի շնորհք հոգւոյն փոխանակ
ընդ գրոց լինէին մերոց հոգւոցս ի պաշտ-
պանութիւն. եւ զորօրինակ զգրեալն մե-
ղանաւ, նոյնպէս եւ զմեր սիրտս սուրբ
հոգւովն գրել: Իսկ արդ քանզի յայնպիսի
շնորհացն վրիպեցաք, աւն առեալ մտադեւր
յերկրորդն դիմեսցուք: Եւ զի առաջինն ազ-
նուագոյն էր, եւ որովք ասացն եւ որովք
եցոյցն արդեամբք, յայտ արար Աստուած.
որպէս Նոյի եւ Աբրահամու, եւ նոցին որ-
գւոց եւ Թոռանց, եւ Յովքայ եւ Մովսէսի.
որոց ոչ գրով խօսեցաւ, այլ ինքն ինքեամբ
եզդիս զնոցա մասցն յստակութիւն:

Եւ քանզի ամենեւին ի բնաւ ի յատկան
իսկ չարութեանց հասեալ անկաւ խառնիճա-
ղանճն հերբայեցւոց, յայնժամ ապա եւ գրոց
եւ տախտակաց՝ նոքօք յուշարար յիշատակի
լինէին պետք: Եւ այն ոչ յորս ըստ հնոյն
միայն էին սուրբքն՝ այլ եւ որ ըստ նորոյս
էին կատարէր, եթէ դք կամեսցի զհանգէս
առնուլ տեսնել: Քանզի եւ ոչ առաքելոցն
եւ ինչ Աստուած գրով, այլ ընդ գրոյն՝
զհոգւոյն պարգեւս խոստացաւ տալ: Նա
յիշեցուցէ ձեզ, ասէ, զամենայն:

Καὶ ἵνα μάθῃς ὅτι τοῦτο πολὺ ἄμεινον ἦν, ἄκουσον δια τοῦ προφήτου τί φησι· Διαθήσομαι ὑμῖν διαθήκην καινὴν, διδούς νόμους μου εἰς διάνοιαν αὐτῶν, καὶ ἐπὶ καρδίας γράψω αὐτοὺς, καὶ ἔσονται πάντες διδακτοὶ θεοῦ. Καὶ ὁ Παῦλος δὲ ταύτην ἐνδεικνύμενος τὴν ὑπεροχὴν, ἔλεγεν εἰληφέναι νόμον, οὐκ ἐν πλαξὶ λιθίναις, ἀλλ' ἐν πλαξὶ καρδίας σαρκίνας. Ἐπειδὴ δὲ πολλοῦ τοῦ χρόνου προϊόντος ἐξώκειλαν, οἱ μὲν δογμάτων ἕνεκεν, οἱ δὲ βίου καὶ τρόπων, ἐδέησε πάλιν τῆς ἀπὸ τῶν γραμμάτων ὑπομνήσεως. Ἐννόησον οὖν ἡλίκον ἐστὶ κακὸν, τοὺς οὕτως ὀφείλουτας ζῆν καθαρῶς, ὡς μὴδὲ δεῖσθαι γραμμάτων, ἀλλ' ἀντὶ βιβλίων παρέχειν τὰς καρδίας τῷ πνεύματι, ἐπειδὴ τὴν τιμὴν ἀπωλέσαμεν ἐκείνην, καὶ κατέστημεν εἰς τὴν τούτων χρεῖαν, μὴδὲ τῷ δευτέρῳ πάλιν κα-
 χρῆσθαι φαρμακῷ εἰς δέον. Εἰ γὰρ ἔγκλημα τὸ γραμμάτων δεηθῆναι, καὶ μὴ τὴν τοῦ πνεύματος ἐπισπάσασθαι χάριν, σκόπησον ἡλίκη κατηγορία, τὸ μὴδὲ μετὰ τὴν βοήθειαν ταύτην ἐθέλειν κερδαίνειν· ἀλλ' ὡς εἰκὴ καὶ μάτην κείμενα τὰ γράμματα περιορᾷν, καὶ μείζονα ἐπισπάσασθαι τὴν κόλασιν.

Ὅπερ ἵνα μὴ γένηται, προσέχωμεν μετ' ἀκριβείας τοῖς γεγραμμένοις, καὶ μάθωμεν πῶς μὲν ὁ παλαιὸς ἐδόθη νόμος, πῶς δὲ καὶ ἡ καινὴ διαθήκη. Πῶς οὖν ὁ νόμος ἐκεῖνος ἐδόθη τότε; καὶ πότε καὶ ποῦ; μετὰ τὸν τῶν Αἰγυπτίων ὀλεθρον, ἐπὶ

Եւ զի ուսանիցիս թէ այս ազնուագոյն էր, լուր մարգարէին. Ուխտեցից, ասէ, ընդ ձեզ ուխտ նոր: Եւ դարձեալ թէ, Տաց զօրէնս իմ ի միտս նոցա, եւ ի վերայ սրտից նոցա գրեցից զնոսա, եւ եղիցին ամենեքեան ուսեալք յԱստուծոյ: Եւ Պաւղոսի հայեցեալ յայսպիսի առաւելութիւն՝ ասէր. Առեալ օրէնս ոչ ի տախտակս քարեղէնս, այլ ի տախտակս սրտի մարմնեղէնս: Եւ զի երկայնաձիգ ժամանակաւ վրիպեալ գտանէին ոչ մանք յաստուածածանօթ օրինացն, եւ այլքն ի կարգաց եւ ի հաճոյական վարուց, պիտոյ լինէր այնուհետեւ եւ առ ի գրելոցն յիշատակ յուշարար: Եւ արդ ի միտ առնուցուս, որպիսի ինչ չարիք էին, որոց այսպէսն պարտ եւ պատշաճ էր զպարկեշտսն ցուցանել, զի մի եւ գրելոցն անգամ կարօտանայցեն, այլ փոխանակ գրոց զսիրտսն տայցեն հոգւոյն: Եւ արդ զի զայնպիսի պատիւ կորուսաք, եւ իջաք անկաք ի կարօտութիւն այլոց պիտոյից, զիարդ ոչ գոնեայ երկրորդաւն գտանիցեմք զպէտս դեղոցն պատշաճից: Զի եթէ փառ ինչ իցէ գրոցն կարօտանալ, ապա առաւելագոյն այն է, եթէ ի շնորհս հոգւոյն ոք չդիմիցէ: Եւ միտ եզեալ նայիցիս, եթէ որպիսի ինչ ամբաստանութիւն իցէ, այնպիսի օգնականութեամբ շտիսրժեւ առնուլ զշահս, այլ վայրապար իմն եւ անօգուտ զգրեալն արհամարհել, եւ մեծամեծ տանջանս ծուլութեանցն գտանել:

Վասն որոյ ստեպ աղաչեմ, զի մի ումիք այն դիպեցի, միտ եզեալ նայիցիմք զգուշութեամբ գրելոցն եւ տուելոց. եւ ուսանիցիմք, եթէ զիարդ հին օրէնքն տուան, կամ որպէս նոր կտակարանքս: Որպէս արգելք, կամ կրք, կամ ուր: Եւ այս է եթէ յետ

τῆς ἐρήμου, καὶ ἐν τῷ ὄρει Σινᾶ, καὶ τοῦ καπνοῦ καὶ τοῦ πυρὸς ἀνιόντος ἀπὸ τοῦ ὄρους, σάλπιγγος ἡχούσης, βροντῶν καὶ ἀστραπῶν γενομένων, τοῦ Μωϋσείως εἰς αὐτὸν εἰσιόντος τὸν γνόφον. Ἐν τῇ καινῇ δὲ, οὐχ οὕτως· οὔτε ἐν ἐρήμῳ, οὔτε ἐν ὄρει, οὔτε μετὰ καπνοῦ καὶ σκότους, καὶ γνόφου, καὶ θυέλλης· ἀλλ' ἀρχομένης ἡμέρας, ἐν οἰκίᾳ, πάντων συγκαθημένων, μετὰ πολλῆς τῆς ἡμερότητος πάντα ἐγίνετο.

Τοῖς μὲν γὰρ ἀλογωτέροις καὶ θυσηνίοις σωματικῆς ἔδει φαντασίας· οἷον ἐρημίας, ὄρους, καπνοῦ, σάλπιγγος ἡχῆς, καὶ τῶν ἄλλων τοιούτων· τοῖς δὲ ὑψηλοτέροις δὲ καταπειθείσι, καὶ τὴν τῶν σωματων ἔννοιαν ὑπεραναβεβηκόσιν, οὐδενὸς ἦν τούτων χρεια. Εἰ δὲ καὶ ἐπ' αὐτῶν ἡχος ἐγένετο, οὐ διὰ τοὺς ἀποστόλους, ἀλλὰ διὰ τοὺς παρόντας Ἰουδαίους, δι' οὓς καὶ αἱ τοῦ πυρὸς ὥφθησαν γλῶσσαι. Εἰ γὰρ καὶ μετὰ τοῦτο ἔλεγον, ὅτι γλευκούς μεμεστωμένοι εἰσὶ· πολλῶ μᾶλλον, εἰ μηδὲν τούτων εἶδον, ταῦτα ἂν εἶπον.

Καὶ ἐπὶ μὲν τῆς παλαιᾶς, Μωϋσείως ἀναβάντος, οὕτως ὁ θεὸς κατέβη· ἐνταῦθα δὲ τῆς φύσεως τῆς ἡμετέρας εἰς τὸν οὐρανὸν, μᾶλλον δὲ εἰς τὸν θρόνον τὸν βασιλικὸν ἀνενεχθείσης, οὕτω τὸ πνεῦμα κάτεισιν. Εἰ δὲ τὸ πνεῦμα ἔλαττον, οὐκ ἂν μείζονα ἦν τὰ γενόμενα καὶ θαυμαστότερα. Καὶ γὰρ αἱ πλάκες αὗται πολλῶ βελτίους ἐκείνων, καὶ τὰ κατερθώματα

ստատկմանն եգիպտացւոց, յանապատին եւ ի լերինն Սինայի . յորժամ ծուխն ցոլանայր, եւ հուրն տոչորէր եւ պատէր զլերամբն . ուր փոզն հնչէր եւ որոտումն եւ փայլատակումը . ուր Մովսէսն ի մէջն եւ ի հուրն մտանէր : Իսկ նոր կտակարանքս, ոչինչ պնպիտի . ոչ յանապատի, ոչ ի լերինն, ոչ ի ծուխ եւ ի խաւարի, կամ ի մէջ եւ ի մառախուղ . այլ ի սկսանել եւ յերեւել տուընջեան, ամենեցուն որ ի ստուերս մահու նըստէին, մեծաւ մեղմական զգօնութեամբ ամենայն ինչ լինէր :

Անհանճարիցն եւ խոտապարանոցաց մարմնաւոր իմն տեսիլքն վայելէին . անապատն ահագին, լեռանն ծխովն եւ հրովն բորբոքեալ, փողոցն հնչումն, եւ պլքն եւս պնպիտի : Իսկ սոցա, որք զբազմաբազայնսն նկատեալ ունէին ի մտի, հանեալք եւ հաւանեալք, եւ ըստ մարմնաւոր միտս անդր ի բարձունս վերացեալք, ոչինչ պիտոյ էին պսպիսիքն : Չի թէպէտ եւ ի վերայ սոցա գայր հասանէր բորբառ ինչ, ոչ վասն առաքելոցն, այլ վասն մօտակացաց հրէիցն երեւեցան լեզուքն հրեղէնք : Չի թէ յետոյ տսէին թէ քաղցուալիցք են, որչափ եւս աւաւել թէ չէր պնպիտի ինչ տեսեալ, եւս իմն ամպարշտագոյնս եւ մեծամեծս խօսէին :

Եւ ի հնումն յետ ելանելոյն Մովսիսի ի լեռան՝ ապա էջ Աստուած : Իսկ ի նորումս յետ վերանալոյ մերոյ բնութեանս յերկինս, մանաւանդ զի յարքունական իսկ աթոռ, ապա իջանէր հանգչէր հոգին : Չի թէ հոգին նուազագոյն ինչ էր, ոչ պնպիտի մեծամեծք եւ զարմանագործք կատարէին : Նա եւ տախտակք աւաւել ազնուագոյնք եւ ուղղու թիւնքն լուսաւորագոյնք : Քանզի ոչ եթէ ի

λαμπρότερα. (Ὁ γὰρ ἐξ ὄρων κατήεσαν στή-
λας φέροντες λιθίνας ἐπὶ τῶν χειρῶν οἱ ἀπό-
στολοι, καθάπερ Μωϋσῆς· ἀλλὰ τὸ πνεῦμα
ἐν τῇ διανοίᾳ περιφέροντες, καὶ θησαυρὸν
τινα καὶ πηγὴν δογματῶν καὶ χαρισμάτων
καὶ πάντων τῶν ἀγαθῶν, ἀναβλύζοντες,
οὕτω πανταχοῦ περιήεσαν, βιβλία καὶ νόμοι
γινόμενοι διὰ τῆς χάριτος ἔμψυχοι· οὕτω
τοὺς τρισχιλίους, οὕτω τοὺς πεντακισχιλίους,
οὕτω τοὺς τῆς οἰκουμένης ἐπεσπάσαντο
δήμους, τοῦ θεοῦ διὰ τῆς ἐκείνων γλώτ-
της τοῖς προσιούσιν ἅπασι διαλεγόμενου.

Ἀφ' οὗ καὶ ὁ Ματθαῖος τοῦ πνεύματος
ἐμπλησθεὶς, ἔγραψεν ἅπερ ἔγραψε· Ματ-
θαῖος ὁ τελώνης· οὐ γὰρ αἰσχύνομαι καλῶν
αὐτὸν ἀπὸ τῆς τέχνης, οὔτε τοῦτον, οὔτε
τοὺς ἄλλους. Τοῦτο γὰρ μάλιστα δείκνυσι καὶ
τὴν τοῦ πνεύματος χάριν, καὶ τὴν ἐκείνων
ἀρετὴν. Εὐαγγέλιον δὲ αὐτοῦ τὴν πραγμα-
τείαν εἰκότως ἐκάλεσε· καὶ γὰρ κολάσεως
ἀναίρεσιν, καὶ ἁμαρτημάτων λύσιν, καὶ
δικαιοσύνην, καὶ ἁγιασμόν, καὶ ἀπολύτρω-
σιν, καὶ υἰοθεσίαν, καὶ κληρονομίαν τῶν
οὐρανῶν, καὶ συγγένειαν πρὸς τὸν υἱὸν τοῦ
θεοῦ, πᾶσιν ἤλθεν ἀπαγγέλλων· τοῖς ἐχ-
θροῖς, τοῖς ἀγνώμοσι, τοῖς ἐν σκότῳ καὶ
σκιᾷ καθημένοις.

Τί ποτ' οὖν ἴσον τῶν εὐαγγελίων τού-
των γένοιτ' ἄν; θεὸς ἐπὶ γῆς, ἄνθρωπος
ἐν οὐρανῷ· καὶ πάντα ἀναμῖξ ἐγένετο,
ἄγγελοι συνεχώρευον ἀνθρώποις, ἄνθρωποι
τοῖς ἄγγελοις ἐκοινώνουν, καὶ ταῖς ἄλλαις
ταῖς ἄνω δυνάμεσι. Καὶ ἦν ἰδεῖν τὸν χρό-
νιον λυθέντα πόλεμον, καὶ καταλλαγὰς
θεοῦ πρὸς τὴν ἡμετέραν γεγενημένας φύ-
σιν, διάβολον αἰσχυνόμενον, δαίμονας

լեւնէ իջեալք՝ քարեղէն արձանս բերէին ի ձեռս առաքեալքն ըստ օրինակի մովսիսեան տախտակացն, այդ զհոգին սուրբ գրեալ ի միտս եւ ի սիրտս, եւ գանձս իմն մեծացուցիչս՝ աղբււր կրօնից եւ շնորհաց եւ ամենայն բարութեանց բղխեալ. ամենայն ուրեք գիրք եւ օրէնք շնչաւորք լեալ շնորհօք. այսպէս զժողովս երիցն հաղարացն եւ զամենայն իսկ համօրէն տիեզերս հնազանդեալ՝ առնէին գունդս եւ ժողովուրդս Աստուծոյ. լեզուօքն զոր առին ի նմանէ, առեալ զամենայն մեք- ձաւորս եւ զհեռաւորս ուսուցանէին:

Ուստի եւ Մատթեոս լրեալ հոգւովն սրբով գրեաց զոր ինչ գրեացն. Մատթեոս մաքսաւորն եւ մաքսապետ. ոչ ինչ զանգիտեմ կոչել զնա իւրով արուեստին անուամբ. նա եւ ոչ զայլն եւս զնորին ընկերոն: Քանզի այսու յայտ առնին հոգւոյն շնորհք, եւ նոցա մեծազատակ առաքինութիւնն: Իսկ աւետարանն նորա զշահ իւրոց արուեստիցն նմանագոյնս կոչեաց. զպատժոցն ազատութիւն, զմեղացն քակումն, զարդարութիւն, զսրբութիւնն, զմկրտութիւնն, զօրգեգրութիւնն, զերկնիցն ժառանգութիւն, ընդ որ- գւոյն Աստուծոյ զազգականութիւն, եկեալ տայ աւետիս ամենեցուն, թշնամեաց եւ ապաշնորհաց, խաւարելոց եւ ստուերականաց:

Զի՞նչ ինչ այնպիսի աւետեաց լինիցի զուգական. զի Աստուած յերկրի, եւ մարդիկ յերկինս. եւ ամենեցուն խառնուրդք լինէին. հրեշտակք բանականիցք մարդկան, եւ մարդիկ հաղորդք հրեշտակաց, եւ այլոցն եւս վերին զօրութեանց: Եւ էր տեսանել զերկայնժամանակեան պատերազմն քակեալ, տուրեւառիկ փոփոխմունսն Աստուծոյ ընդ մերում բնութեանս նուաճեալ, զթշնամին

δραπετεύοντας, θάνατον δεδεμένον, παρὰ δεισον ἀνοιγόμενον, κατάραν ἡφανισμένην, ἀμαρτίαν ἐκ ποδῶν γεγενημένην, πλάϊν Ἀπεληλαμένην, ἀλήθειαν ἐπανεληθούσαν, τῆς εὐσεβείας τὸν λόγον πανταχοῦ κατασπειρόμενον καὶ κομῶντα, τὴν τῶν ἄνω πολιτείαν ἐπὶ τῆς γῆς πεφυτευμένην, μετὰ ἀδείας τὰς δυνάμεις ἐκείνας ὁμιλούσας ἡμῖν, καὶ τῇ γῇ συνεχῶς ἀγγέλους ἐπιχωριάζοντας, καὶ πολλὴν ὑπὲρ τῶν μελλόντων τὴν ἐλπίδα οὖσαν.

Διὰ τοῦτο εὐαγγέλιον τὴν ἱστορίαν ἐκάλεσεν, ὡς τὰ γε ἄλλα πάντα ῥήματα μόνον ἐστὶ πραγμάτων ἔρημα· οἷον χρημάτων περιουσία, δυναστείας μέγεθος, καὶ ἀρχαί, καὶ δόξαι, καὶ τιμαί, καὶ τὰ ἄλλα ὅσα παρὰ ἀνθρώποις ἀγαθὰ εἶναι νομίζεται· τὰ δὲ παρὰ τῶν ἀλείων ἀπαγγελθέντα, καὶ γνησίως τε καὶ κυρίως εὐαγγέλια ἂν καλοῖντο· οὐκ ἐπειδὴ βέβαια, καὶ ἀκίνητα μόνον ἐστὶν ἀγαθὰ, καὶ ὑπὲρ τὴν ἀξίαν τὴν ἡμετέραν, ἀλλ' ὅτι καὶ μετ' εὐκολίας ἀπάσης ἡμῶν ἐδόθη. Οὐδὲ γὰρ πονήσαντες καὶ ιδρώσαντες, οὐ καμόντες καὶ ταλαιπωρηθέντες· ἀλλ' ἀγαπηθέντες παρὰ τοῦ Θεοῦ μόνον, ἔλαβον ἅπερ ἔλαβον.

Καὶ τί δήποτε τοσούτων ὄντων τῶν μαθητῶν, δύο γράφουσιν ἐκ τῶν ἀποστόλων μόνοι, καὶ δύο ἐκ τῶν τούτοις ἀκολουθῶν; ὁ μὲν γὰρ, Παύλου· ὁ δὲ, Πέτρου μαθητῆς ὢν, μετὰ Ἰωάννου καὶ Ματθαίου τὰ εὐαγγέλια ἔγραψαν. Ὅτι οὐδὲν πρὸς φιλοτιμίαν ἐποιοῦν, ἀλλὰ πάντα πρὸς χρείαν.

ամուսնացուցանել, զգեւս հալածականս, զմահ
լուծեալ, զգորտան բացեալ, զանէծս եղ-
ծեալ, զմեղաց սոս հատեալ, զմելորութիւնն
փախուցեալ, զճմարտութիւնն եկեալ հա-
տեալ, զճառս աստուածապաշտութեան բա-
նիւք եւ արդեամբք ընդհանուր սերմանեալ
եւ ամեցուցեալ, զերկնաւոր առաքինութիւնս
յերկրի անկեալ, ընդելական համարձակու-
թեամբ վերին զօրութեանցն ընդ մեղ խօսե-
ցեալ, երկրի յաճախագոյնս լեալ բանակք
հրեշտակաց, եւ բազմապատիկ զհանդերձե-
լոցն բարութեանց առեալ յուսով զաւետիսն:

Սասն այսր ամենայնի կոչէ զպատմու-
թիւնն աւետարան. որպէս զի այլն ամենայն
արտաքնացն ճառք՝ լոկ եւ ունայն են յայս-
պիսի ինչ շահից. եթէ ընչիցն յաճախութիւն,
եւ եթէ զօրութեանց ինչ առաւելութիւն,
եւ իշխանութիւնք եւ փառք եւ պատիւք,
եւ այլ ինչ այսպիսի, որ մարդկան թուին
բարութիւնք: Բայց միայն որ ի ձկնորսացն
պատմեցաւ, է հաւատտեալ եւ ճշմարիտ. եւ
կոչին աւետիք. ոչ միայն զի հաստատունն
եւ անշարժ են բարութիւնքն, եւ ի վեր քան
զմեր պատիւս, այլ՝ զի դիւրան եւ առանց
ամենայն աշխատութեանց շնորհեցան: Զի ոչ
եթէ վաստակովք եւ քրտամբք եւ տառա-
պանօք ստացան, այլ միայն սիրեցեալք
յԱստուծոյ՝ առին զոր ինչ առին:

Եւ զիսրբ իցէ, զի յայնչափ աշակերտացն
երկուքն միայն յառաքելոցն գրեցին զաւե-
տարանսն եւ երկու եւս այլ արբանեակք
նոցին, մինն Պաւղոսի, եւ մեւսն Պետրոսի
աշակերտք՝ ընդ Յովհաննու եւ ընդ Մատ-
թէի գրեցին զաւետարանս: Զի ոչ յանձանց
ինչ պատիւ պարծանաց, այլ զամենայն ի
պէսս եւ յօգուտ գործէին:

Τί οὖν ; οὐκ ἤρκει εἰς εὐαγγελιστρῆς πάντα εἰπεῖν ; ἤρκει μὲν· ἀλλὰ καὶ τέσσαρες οἱ γράφοντες ὥσι, μήτε κατὰ τοὺς αὐτοὺς καιροὺς, μήτε ἐν τοῖς αὐτοῖς τόποις, μήτε συνελθόντες καὶ διαλεχθέντες ἀλλήλοις· εἴτα ὥσπερ ἀφ' ἑνὸς στόματος πάντα φθέγγονται, μεγίστη τῆς ἀληθείας ἀποδείξεις τοῦτο γίνεται.

Καὶ μὴν τουναντίον συνέβη, φησί· πολλοὺ γὰρ διαφωνοῦντες ἐλέγχονται. Αὐτὸ μὲν οὖν τοῦτο μέγιστον δείγμα τῆς ἀληθείας ἐστίν. Εἰ γὰρ πάντα συνεφωνήσαν μετ' ἀκριβείας, καὶ μέχρι καιροῦ, καὶ μέχρι τόπου καὶ μέχρι ῥημάτων αὐτῶν, οὐδεὶς ἂν ἐπίστευσε τῶν ἐχθρῶν, ὅτι μὴ συνελθόντες ἀπὸ συνθήκης τινὸς ἀνθρωπίνης ἔγραψαν ἅπερ ἔγραψαν· οὐ γὰρ εἶναι τῆς ἀπλότητος τὴν τοσαύτην συμφωνίαν. Νηνὶ δὲ καὶ ἡ δοκοῦσα ἐν μικροῖς εἶναι διαφωνία, πάσης ἀπαλλάττει αὐτοὺς ὑποψίας, καὶ λαμπρῶς ὑπὲρ τοῦ τρόπου τῶν γραψάντων ἀπολογεῖται. Εἰ δέ τι περὶ καιρῶν ἢ τόπων διαφόρως ἀπήγγειλαν, τοῦτο οὐδὲν βλάπτει τῶν εἰρημένων τὴν ἀλήθειαν, ὥς ἂν ὁ θεὸς παρέχῃ, πειρασόμεθα προϊόντες ἀποδείξαι.

Ἐκείνο μετὰ τῶν εἰρημένων ἀξιουντες ὑμᾶς παρατηρεῖν, ὅτι ἐν τοῖς κεφαλαίοις καὶ συνέχουσιν ἡμῶν τὴν ζωὴν, καὶ τὸ κήρυγμα συγκροτοῦσιν, σὺδαμοῦ τις αὐτῶν οὐδὲ μικρὸν διαφωνήσας εὐρίσκεται. Τίνα δὲ ταῦτα ἐστίν ; οἷον, ὅτι ὁ θεὸς ἄνθρωπος ἐγένετο, ὅτι θαύματα ἐποίησεν· ὅτι ἐσταυρώθη, ὅτι ἐτάφη, ὅτι ἀνέστη, ὅτι

Իսկ արդ զիարդ . չէ՞ր արգելք բաւական մի աւետարանագիրն զամենայն ասեւ : Բաւական էր . այլ թէպէտ չորք իցեն որ գրեցինն, եւ ոչ ընդ նոյն ժամանակս, եւ ոչ ի նոյն տեղիս, եւ ոչ առ միմեանս հասեալ եւ զմիմեանս զգուշացուցեալ իբրեւ ի միջէ բերանոյ բարբառիցին զամենայն, այն իսկ առ աւելագոյն լինի ցուցիչ ճշմարտութեանն :

Այլ եւ հակառակ իմն միմեանց են, ասեն, եւ ի բազում տեղիս չմարանին : Եթէ այն իսկ է մեծ օրինակ ճշմարտութեան. զի եթէ զամենայն ամենեցուն՝ մարան ճշդիւ էր ասացեալ՝ մինչեւ ցբանս եւ ցժամանակս եւ ցտեղիս, ոչ որ ի թշնամեաց առնոյր յանձն աւատալ, եթէ ոչ ի մի վայր եկեալ մտեալ ի գաշն ընդ միմեանս, մարդկեղէն մտօք գրեցին զոր ինչ գրեցինն : Նա եւ ոչ ընծայութիւն անմեղական մարանութեանն երեւեր : Իսկ նա աւանիկ կարծեալն սակաւ ուր չմարանութիւնն ազատեցուցանէ յամենայն կարծեաց, եւ լուսաւորագոյնս քան զմարանութեանցն առնէ պատասխանի : Ապա թէ վասն ժամանակաց կամ տեղեաց այլ եւ այլ իմն կարծիցի պատմութիւնն, այն ոչ եթէ զճշմարտութիւն պատմութեանցն ազարտէ : Բայց սակայն եւ զայն եւս, որպէս Աստուծոյ շնորհքն տայցեն, մատուցեալ յառաջագոյն՝ ջանացուք յայտ առնել :

Այլ ընդ պատմութեանցն ազաչեմք զձեզ, եւ այնմ եւս զգուշանալ, զի ի գլխաւորսն որ զմեր կեանս հաստատուն պահեն, եւ զբարոզութիւնն յարգեն, ոչ որ ուրեք ի նոցանէ երեւի երկապառակ ինչ ճառիւք պատմեալ : Եւ որպիսի՞ ինչ իցէ : Զի Աստուած էր, եւ եղեւ մարդ, եւ զի խաչեցաւ, եւ զի նշանս արար, եւ զի թաղեցաւ, եւ զի յարեաւ,

ἀνῆλθεν, ὅτι μέλλει κρίνειν, ὅτι ἔδωκε σωτηριώδεις ἐντολάς· ὅτι οὐκ ἐναντίον τῇ παλαιᾷ νόμον εἰσήνεγκεν· ὅτι υἱὸς, ὅτι μονογενὴς, ὅτι γνήσιος, ὅτι τῆς αὐτῆς οὐσίας τῷ πατρὶ· καὶ ὅσα τοιαῦτα. Περὶ γὰρ ταῦτα, πολλὴν εὐρήσομεν οὖσαν αὐτοῖς συμφωνίαν.

Εἰ δὲ ἐν τοῖς θαύμασι μὴ πάντες πάντα εἶπον, ἀλλ' ὁ μὲν ταῦτα, ὁ δὲ ἐκεῖνα, τοῦτό σε μὴ θορυβεῖτω. Εἴτε γὰρ εἰς πάντα εἶπε, περισσὸς ἦν ὁ τῶν λοιπῶν ἀριθμὸς· εἴτε πάντες ἐξηλλαγμένα καὶ καινὰ πρὸς ἀλλήλους ἔγραψαν, οὐκ ἂν ἐφάνη τῆς συμφωνίας ἢ ἀπόδειξις. Διὰ τοῦτο καὶ κοινῇ πολλὰ διελέχθησαν, καὶ ἕκαστος αὐτῶν ἰδίον τι λαβὼν εἶπεν· ἵνα μὴ τι περισσὸς εἶναι δόξῃ καὶ προσεῖρῃσθαι ἀπλῶς, καὶ τῆς ἀληθείας τῶν λεγομένων ἀκριβῆ παρὰσχηται τὴν βάσανον ἡμῖν.

Ὁ μὲν οὖν Λουκᾶς, καὶ τὴν αἰτίαν φησὶ δι' ἣν ἐπὶ τὸ γράφειν ἔρχεται· ἵνα ἔχῃς γάρ, φησι, περὶ ὧν κατηχήθης λόγων τὴν ἀσφάλειαν· τουτίστιν, ἵνα συνεχῶς ὑπομιμνησκόμενος, τὴν ἀσφάλειαν ἔχῃς, καὶ ἐν ἀσφαλείᾳ μένης. Ὁ δὲ Ἰωάννης, αὐτὸς μὲν εἰσήγησε τὴν αἰτίαν· ὡς δὲ λόγος ἔχει ἄνωθεν καὶ ἐκ πατέρων εἰς ἡμᾶς καταβάς, οὐδὲ αὐτὸς ἀπλῶς ἐπὶ τὸ γράφειν ἦλθεν· ἀλλ' ἐπειδὴ τοῖς τρισὶν ἢ σπουδῇ γέγονε τῷ τῆς οἰκονομίας ἐνδιατρίψαι λογῷ, καὶ τὰ τῆς θεότητος ἐκινδύνευεν ἀποσιωπᾶσθαι δόγματα, τοῦ Χριστοῦ κινήσαντος αὐτὸν λοιπὸν, οὕτως ἦλθεν ἐπὶ τὴν εὐαγγελικὴν συγγραφὴν. Καὶ τοῦτο δῆλον καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς ἱστορίας, καὶ τῶν τοῦ εὐαγ-

եւ զի վերացաւ, եւ զի գալոց է դատել, եւ զի ետ զկենարարն իւր պատուիրանս, եւ զի ոչ հակառակութիւն ինչ ընդ հին եւ ընդ նոր կտակարանս եմոյծ, եւ զի որդի է միածին եւ ճշմարիտ, եւ անդատին ի նմին էութեանէ, եւ որ այլ եւս ողնպիսիք ինչ իցեն։ Յայսպիսիսն յաճախագոյն դատենմք զմիաբանութիւն։

Ապա եթէ ի նշանս ոչ ամենեքեան զամենայն ասացին, այլ ոմն զայս՝ եւ ոմն զայն, այն ինչ զքեզ մի խռովեցուսցէ։ Զի եթէ միոյն զամենայն էր ասացեալ, ապա աւելորդ էր եւ այլոցն եւս թիւ։ եւ եթէ ամենեցուն այլակերպս եւ նորս ի միմեանց էր գրեալ, նա եւ ոչ այնպէս յայտ ինչ լինէր միաբանութեանն ընծայութիւն։ Աստն այնորիկ եւ հասարակ զբազում ինչ խօսեցան, եւ իւրաքանչիւր զիւր ինչ միայն, զի մի աւելորդ ինչ եւ ընդ վայրընկեցիկ կարծիցի, եւ զասացելոցն ճշմարտութիւն հաւատեալ յայտ չառնիցէ քննութիւնն։

Նա աւանիկ եւ Ղուկաս զպատճառսն ասէ, որով եկն ի գրեւն։ Զի ունիցիս, ասէ, զբանիցն՝ որոց խելամուտ եղեր՝ զճշմարտութիւն։ Այսինքն զի սուէպ սուէպ յիշատակօք կայցես հաստատուն ի ճշմարտութեանն։ Իսկ Յովհաննէս ոչինչ արար յայտ զպատճառսն, բայց որպէս ի հարցն ի մեզ կարգեցաւ, ասեն, ոչ վայրապար ինչ եւ նա եկն ի գրել։ այլ քանզի երեցուն այն իմն փոյթ եղեւ՝ վասն տեսչութեանն պարապել, եւ զատուածութեանն կրօնից Բրիտոսսի լռել՝ ի տագնապի կացուցանէր, նովին յորդորելով եւ նա եկն յաւետարանագրութիւնն։ Եւ զայս անդատին ի գրոցն, եւ մանաւանդ ի սկզբան աւետարանին է իմանալ։ Զի ոչ եթէ

γελίου προοιμίων. Οὐδὲ γὰρ ὁμοίως τοῖς λοιποῖς κάτωθεν ἄρχεται· ἀλλ' ἄνωθεν πρὸς ὅπερ ἡπάγεται. Καὶ διὰ τοῦτο τὸ πᾶν βιβλίον συνέθηκεν. Οὐκ ἐν τοῖς προοιμίοις δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ διὰ παντός τοῦ εὐαγγελίου τῶν ἄλλων ἐστὶν ὑψηλότερος.

Λέγεται δὲ καὶ Ματθαῖος, τῶν ἐξ Ἰουδαίων πιστευσάντων προσελθόντων αὐτῷ καὶ παρακαλεσάντων, ἅπερ εἶπε διὰ ῥημάτων, ταῦτα ἀφείναι διὰ γραμμάτων αὐτοῖς, καὶ τῇ τῶν Ἑβραίων φωνῇ συνδεῖναι τὸ εὐαγγέλιον. Καὶ Μάρκος δὲ ἐν Αἰγύπτῳ τῶν μαθητῶν παρακαλεσάντων αὐτόν, αὐτὸ τοῦτο ποιῆσαι. Διὰ δὲ τοῦτο, ὁ μὲν Ματθαῖος, ὅτε Ἑβραίοις γράφων, οὐδὲν πλέον ἐζήτησε δεῖξαι, ἢ ὅτι ἀπὸ Ἀβραὰμ καὶ Δαυιδ ἦν· ὁ δὲ Λουκᾶς ὅτε κοινῇ πᾶσι διαλεγόμενος, καὶ ἀνωτέρω τὸν λόγον ἀνάγει, μέχρι τοῦ Ἀδὰμ προΐων. Καὶ ὁ μὲν ἀπὸ τῆς γενέσεως ἄρχεται· οὐδὲν γὰρ οὕτως ἀνέπανε τὸν Ἰουδαῖον, ὥς τὸ μαθεῖν αὐτόν ὅτι τοῦ Ἀβραὰμ καὶ τοῦ Δαυιδ ἔκγονος ἦν ὁ Χριστός· ὁ δὲ οὐχ οὕτως, ἀλλ' ἐτέρων πλειόνων μέμνηται πραγμάτων, καὶ τότε ἐπὶ τὴν γενεαλογίαν πρόεισι.

Τὴν δὲ συμφωνίαν αὐτῶν, καὶ ἀπὸ τῆς οἰκουμενικῆς παραστησομεν, τῆς δεξαμένης τὰ εἰρημένα, καὶ ἀπ' αὐτῶν τῶν τῆς ἀληθείας ἐχθρῶν. Καὶ γὰρ πολλαὶ μετ' ἐκείνους αἵρέσεις ἐτέχθησαν, ἐναντία δοξάζουσαι τοῖς εἰρημένοις· καὶ αἱ μὲν, πάντα κατεδέξαντο τὰ λεχθέντα· αἱ δὲ, μέρη τῶν εἰρημένων ἀποκόψασαι τῶν λοιπῶν, οὕτω παρ' ἑαυταῖς ἔχουσιν. Εἰ δὲ μάχη τις ἦν ἐν τοῖς εἰρημένοις, οὐτ' ἂν αἱ τὰναντία λέγουσαι ἅπαντα ἂν ἐδέξαντο, ἀλλὰ μέρος

Ներքուստ ի վեր նայնան այլոցն սկսանի, այլ անգուստ ի վերուստ. զորմէ եւ փոյթ յանձին իսկ ունէր, վասն որոյ զամենայն զգիւրսն դնէ: Ոչ միայն ի սկզբանն, այլ ի բնաւ իսկ յաւե-տարանին բարձրագոյնս քան զայլն ճառէ:

Ասեն եւ զՄատթէէ, թէ որ ի հրեիցն հաւատացեալք էին՝ աղաչէին, թէ զոր ինչ բանիւքդ քարոզեցեր, դոյն հրեական բար-բաւոյն՝ գրով եւ թողուցու: Եւ զՄարկոս, ասեն, որ յԵգիպտոս աշակերտեալքն էին՝ աղաչէին զնոյն աւանել: Վասն այսորիկ Մատթէոս՝ քանզի երբայեցերէն երբայե-ցւոցն գրեաց, ոչ այլ ինչ աւելի կամեցաւ ցուցանել, այլ զի թէ յԱբրահամայ եւ ի Դաւթայ էր: Իսկ Ղուկաս քանզի ամենե-ցուն առ հասարակ ճառեաց, անդ ուրեմն ի վեր հանէ զբանն մինչեւ յԱդամ: Այլ սա թերեւս ի ծննդենէ աւանէ սկիզբն, իմացեալ թէ այլ ինչ ոչ հաճէր զհրեայնն, բայց ու-սուցանել զի Դաւթայ եւ Աբրահամու իցէ ծնունդն քրիստոսի: Իսկ Ղուկաս ոչ այսպէս, այլ նախ զայլ բազում իրս յիշէ, եւ ապա յետոյ դոյ հառանէ յազգահամարն. եւ ոչ այսպիսի միայն, այլ եւ այլ եւս ազգ:

Նա եւ յամենայն աշխարհաց պարտիմք հաստատել զմիտարանութիւնն, զի այնպէս վաղվազակի ընկալան զճառեալն եւ թշնամիք իսկ ճշմարտութեանն. եւ քանզի բազումք յետ նոցա ծնան հերձուածք հակառակ կար-ծել ասացելոցն, եւ կէզքն զամենայն ճա-ռեալն ընկալան, եւ այլքն հատին ինչ ինչ յայլոցն, եւ այնպէս ունին յինքեանս զհա-տակստորսն: Իսկ եթէ կռիւ ինչ կայր ի բանս, ապա ոչ կէզքն՝ որ հակառակն իմա-նային, զամենայն ընդունէին, այլ մասն ինչ

τὸ δοκοῦν αὐταῖς συνάδειν· οὐτ' ἂν αὖ μέρος ἀπολαβοῦσαι, διελύθησαν ἀπὸ τοῦ μέρους, ὥς μηδὲ τὰ κόμματα αὐτὰ λανθάνειν· ἀλλὰ βοᾷν τὴν πρὸς τὸ ὅλον σῶμα συγγένειαν. Καὶ καθάπερ ἂν ἀπὸ πλευρᾶς λάβῃς τι μέρος, καὶ ἐν τῷ μέρει τὰ πάντα εὐρησεις, ἀφ' ὧν τὸ ὅλον ζῶον συνέστηκε, καὶ νεῦρα, καὶ φλέβας, καὶ ὀστέα, καὶ ἀρτηρίας, καὶ αἷμα, καὶ ὀλοκλήρου, ὥς ἂν εἴποι τις, τοῦ φυράματος δεῖγμα· οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν γραφῶν ἔστιν ἰδεῖν, ἐκάστῳ τῶν εἰρημένων μέρει τὴν τοῦ παντός συγγένειαν διαφαινομένην. Εἰ δὲ διεφώνουν, οὐτ' ἂν τοῦτο ἐδείχθη· καὶ αὐτὸ πάλαι ἂν διελύθη τὸ δόγμα· πάσα γὰρ βασιλεία, φησὶν, ἐφ' ἑαυτῆς μερισθεῖσα οὐ σταθῆσεται. Νῦν δὲ καὶ τούτῳ τοῦ πνεύματος ἡ ἰσχύς λάμπει, πείσασα τοὺς ἀνθρώπους περὶ τὰ ἀναγκασιότερα καὶ κατεπείγοντα γενομένους, μηδὲν ἀπὸ τῶν μικρῶν τούτων παραβλάπτεισθαι.

Ἐνθα μὲν οὖν ἕκαστος διατρίβων ἔγραψεν, οὐ σφόδρα ἡμῖν δεῖ ἰσχυρίσασθαι· ὅτι δὲ οὐδὲ κατ' ἀλλήλων ἔστησαν, τοῦτο διὰ πάσης τῆς πραγματείας πειρασόμεθα ἀποδείξαι. Σὺ δὲ ταυτὸν ποιεῖς διαφωνίας αἰτιώμενος, ὥσπερ ἂν εἰ καὶ ῥήματα τὰ αὐτὰ ἐκέλευες εἰπεῖν, καὶ τρόπους λέξαι. Καὶ οὐπω λέγω ὅτι καὶ οἱ μέγα ἐπὶ ῥητορικῇ καὶ φιλοσοφίᾳ κομπάζοντες, πολλοὶ πολλὰ βιβλία γράψαντες περὶ τῶν αὐτῶν πραγμάτων, οὐ μόνον ἀπλῶς διεφώνησαν, ἀλλὰ καὶ ἐναντίως ἀλλήλοις εἶπον. Καὶ γὰρ ἑτερόν ἐστι διαφόρως εἰπεῖν, καὶ μαχομένως εἰπεῖν. Ἀλλ' οὐδὲν τούτων λέγω, μή

որ նոցա կարծեացն միաբանէր . եւ ոչ նոքա
որ զմասնն առնուին՝ կամէին ժխտել, որ եւ
հաստակոտորք իցեն՝ յայս յանդիման ազա-
զակեն, թէ ընդ ամենայն իսկ ողջ մարմնայն
աւնին ազգականութիւն : Զօրօրինակ եթէ
ի կողից առնուցաւ մասն ինչ, եւ սակաւ մա-
սամբն գտանեա զամենայն, յարոց ամենայն
կենդանին իսկ յարուցեալ կայցէ՝ ի ջնաց եւ
յերակաց եւ յարենէ . որպէս զի առիցէ որ՝
ողջայն իսկ զանգուածայն զօրինակ : Այնպէս
եւ ի գիրս անսանել, յիւրաքանչիւր կողման
առաջելոցն զքնաւ զամենայնի ազգականու-
թիւն երեւեալ . զի եթէ չէին միաբան, ապա
եւ ոչ սակաւ ինչ երեւէր, եւ ոչ ի սակաւ
աւն եւ այլն եւս ամենայն յայտնէր : Ամե-
նայն, ասէ, թազաւորութիւն՝ որ յանձն իւր
բաժանեալ իցէ, ոչ հաստատեսցի : Եւ արգ՝
այսու իսկ երեւի զօրութիւն հազւայն, ամեւ
ի հաւան զամենայն մարդիկ ի կարեւորսն եւ
ի պիտոյս . զի մի ինչ յայսպիսի փոքունց ի
բաց որ փասեսցի :

Եւ արգ, ուր առեալ իւրաքանչիւր գրէին
չորեքեան, սչինչ պարտիմք աւելի քան զչափն
վիճել . այլ զի ոչ հակառակ միմեանց գրե-
ցին, զայն ամենեւին ի հանդիսի գործ արա-
րեալ ցուցանիցեմք : Այլ գաւ այնպէս իմե-
մեզդդիր լեալ չմիաբանութեան, զնոյն
բանս եւ զնոյն գիրս պատգամաց կարգել
հրամայես : Եւ ինչ չեւ եւս է ժամանակ
ասել, եթէ հակառականն եւ փիղիտոփայու-
թեան նուամարանք բազում գիրս զնոցին եւ
զնոյն իրաց գրեցին . եւ ոչ միայն չմիաբա-
նեցին, այլ եւ հակառակ եւս միմեանց խօ-
սեցան : Եւ այլ այլ է որ զմի մի ինչ պլա-
զունակս պատմեցին, եւ այլ այն է՝ որ կռուե-
լով եւ զմիմեանց քակելով նառեցին : Եւ

μοι γένοιτο ἐκ τῆς ἐκείνων παρανοίας συ-
 θεῖναι τὴν ἀπολογίαν, οὐδὲ γὰρ ἀπὸ τοῦ
 ψεύδους τὴν ἀλήθειαν συστήσασθαι βού-
 λομαι. Ἄλλ' ἐκεῖνο ἡδέως ἂν ἐροίμην, πῶς
 ἐπιστεῖν ὦν τὰ διαφωνοῦντα; πῶς ἐκράτησε;
 πῶς ἐναντία λέγοντες ἐθαυμάζοντο, ἐπι-
 στεύοντο, ἀνεκηρύττοντο πανταχοῦ τῆς οἰ-
 κουμένης; καὶ τοι πολλοὶ οἱ μάρτυρες τῶν
 λεγομένων ἦσαν· πολλοὶ δὲ καὶ οἱ ἐχθροὶ
 καὶ πολέμιοι.

Οὐ γὰρ ἐν γωνίᾳ μίᾳ γράψαντες αὐτὰ
 κατέρωξεν· ἀλλὰ πανταχοῦ γῆς καὶ θαλάτ-
 της ἠπλώσαν ὑπὸ ταῖς πάντων ἀκοαῖς·
 καὶ ἐχθρῶν παρόντων ταῦτα ἀνεγινώσκετο,
 καθάπερ καὶ νῦν· καὶ οὐδένα οὐδέν τῶν
 εἰρημένων ἐσκανδαλίσει· καὶ μάλα εἰκότως.
 Θεῖα γὰρ δύναμις ἦν ἡ πάντα ἐπισύσσει
 καὶ κατορθοῦσα παρα πάσιν. Ἐπεὶ εἰ μὴ
 τοῦτο ἦν, πῶς ὁ τελώνης, καὶ ὁ ἀλιεὺς,
 καὶ ὁ ἀγράμματος τοιαῦτα ἐφιλοσόφει; ἃ
 γὰρ οὐδὲ ὄναρ οἱ ἔξωθεν φαντασθῆναι
 ἠδυνήθησάν ποτε, ταῦτα οὗτοι μετὰ πολ-
 λῆς τῆς πληροφορίας καὶ ἀπαγγέλλουσι καὶ
 πείθουσι· καὶ οὐχὶ ζῶντες μόνον, ἀλλὰ καὶ
 τελευτήσαντες· οὐδὲ δύο καὶ εἴκοσιν ἀνθρώ-
 πους, οὐδὲ ἑκατὸν καὶ χιλίους καὶ μυρίους·
 ἀλλὰ πόλεις, καὶ ἔθνη, καὶ δήμους, καὶ
 γῆν, καὶ θάλασσαν, καὶ Ἑλλάδα, καὶ βάρ-
 βαρον καὶ τὴν οἰκουμένην καὶ τὴν αἰοίκη-
 τον· καὶ περὶ γραμμάτων σφόδρα τὴν ἡμε-
 τέραν ὑπερβαινόντων φύσιν. Τὴν γὰρ γῆν
 ἀφέντες, πάντα περὶ τῶν ἐν οὐρανοῖς δια-
 λέγονται, ἑτέραν ἡμῖν ζωὴν εἰσάγοντες καὶ
 βίον ἄλλον, καὶ πλοῦτον, καὶ πέναν, καὶ

Ենձ մի լիցի առել ըստ նոցա անմասութեանն օրինակ ինչ պատասխանւոյ . քանզի ոչ եթէ ի ստութեանէն կամօցիմ հաստատել զնշմարտութիւնն : Բայց զայն միայն կամեցայ ի հարցանել, թէ զիարդ, թէ հակառակ միմեանց էին, եղեն հաւատալիք . կամ զիարդ կալան զքնաւ երկիր չմտարանեալքն . նա եւ զարմանային եւս, եւ հաւատային . եւ քաբողէին ընդ բնաւ արեգերս : Ձի թէպէտ եւ վկայք բազումք էին ասացելոցն, սակայն եւ թշնամիքն՝ եւս բազմագոյնք, եւս պատերազմեալք եւ գիմակացք :

Քանզի ոչ եթէ յանկեան ուրիշ գրեցին եւ թագուցին, այլ ընդհանուր ի ծովու եւ ի ցամաքի տարածեցին լիցին յականջո ամենեցուն . եւ առաջի թշնամեացն ընթեռնուին, որպէս եւ այժմ, եւ ոչինչ ի նաւելոցն զոր գոյթակղեցոյց : Քանզի աստուածեղէն զօրութիւն եր որ յերկրէր . եւ ուղղէր զամենայն յամենեւեան . զի եթէ այս այսպէս ոչ իցէ, զիարդ մաքաւորն եւ ձկնորսն եւ առանց գայութեանն այնպիսի ինչ նարտար խօսէր, զոր տրտալին իմաստունքն եւ ոչ յերազի անգամ տեսանել կարէին : Իսկ սորա աւասիկ մեծաւ հոգստատութեամբ եւ պատմեն եւ հաւանեցուցանեն, ոչ միայն մինչ կենդանիքն էին, այլ եւս առաւել յորժամ վախճանեցանն, ոչ զերկուս մարդս, կամ զքսան կամ զհարեւր, կամ զհազար, կամ զքեւր, այլ զքաղաքս համօրէնս, եւ զազգս եւ զաշխարհս եւ զծով եւ զցամաք եւ զյոյնս՝ եւ զբարբարոսս եւ զչէնս եւ զանշէնս : Եւ իրքն առաւել անչափ էին քան զմարդկան բնութիւն . զի զերկիր թողեալ եւ զերկնաւորսն նաւեն, այլոց իմն կենաց լեալ առիթք . եւ վարք արեւականք, եւ մեծութիւն շահաւէտ . ազ-

ἐλευθερίαν, καὶ δουλείαν· καὶ ζωὴν, καὶ θάνατον, καὶ κόσμον, καὶ πολιτείαν, πάντα ἐξηλλαγμένα. Οὐ καθάπερ Πλάτων, ὁ τῇ καταγέλαστον ἐκείνην πολιτείαν συνθεὶς, καὶ Ζήνων, καὶ εἴ τις ἕτερος πολιτείαν ἔγραψεν, ἢ νόμους συνέθηκεν. Καὶ γὰρ αὐτόθεν ἅπαντες ἐδείκνυντο οὗτοι, ὅτι πνεῦμα πονηρὸν, καὶ δαίμων τις ἄγριος πολεμῶν ἡμῶν τῇ φύσει, καὶ σωφροσύνης ἐχθρὸς, καὶ εὐταξίας πολέμιος, πάντα ἄνω καὶ κάτω ποιῶν, ἐνήχησεν αὐτῶν τῇ ψυχῇ. Ὅταν γὰρ κοινὰς πᾶσι τὰς γυναῖκας ποιῶσι, καὶ λαθραίους κατασκευάζωσι γάμους, πάντα ὁμοῦ μὴ γυνῶντες καὶ συνταραττοντες, καὶ τοὺς ὄρους τῆς φύσεως ἀνατρέποντες, τί ἕτερόν ἐστιν εἰπεῖν; ὅτι γὰρ δαιμόνων ἐκείνα ἅπαντα εὐρήματα καὶ παρὰ φύσιν τὰ λεγόμενα. Καὶ αὐτὴ μαρτυρήσειεν ἂν ἡμῖν ἡ φύσις, οὐκ ἀνασχομένη τῶν εἰρημύων. Καὶ ταῦτα οὐ μετὰ διωγμῶν, οὐ μετὰ κινδύνων, οὐ μετὰ πολέμων· ἀλλὰ μετὰ ἀδελφίας καὶ ἐλευθερίας ἀπάσης γραφόντων, καὶ πολλοῖς πολλαχόθεν καλλωπίζόντων. Τὰ δὲ τῶν ἀλίων, ἐλαυνομένων, μαστιζομένων, κινδυνευόντων, καὶ ἰδιῶται, καὶ σοφοί, καὶ δοῦλοι, καὶ ἐλεύθεροι, καὶ βασιλεῖς, καὶ στρατιῶται· καὶ βαρβαροί, καὶ Ἕλληνες, μετὰ πάσης ἐδέξαντο τῆς εὐνοίας.

Καὶ οὐκ ἂν ἔχοις εἰπεῖν, ὅτι διὰ τῇ μικρὰ εἶναι ταῦτα καὶ χαμαίῃζηλα, εὐπαράρδεκτα γέγονεν ἅπσοι. Καὶ γὰρ πολλῶν ταῦτα ἐκείνων ὑψηλότερα. Παρθενίας μὲν γὰρ ἐκείνοι, οὐδὲ ὄναρ οὐδὲ ὄνομα ἐφαντασθησαν, οὐδὲ ἀκτημοσύνης, οὐδὲ νηστείας, οὐδὲ τινος ἄλλου τῶν ὑψηλῶν. Οἱ δὲ παρ' ἡμῖν, οὐκ ἐπιθυμίαν ἐξορίζουσι μόνον, οὐδὲ πρᾶξιν κολαίζου-

քաղաք եւ մեծացուցիչք, եւ նորանշան իմն ազատութիւն եւ ծառայութիւն. եւ կեանս եւ մահ, եւ շքանազ առաքինութիւնս: Եւ ոչ որպէս Պաւսան, որ զծաղրալից զվարս իմն հաստատէր, եւ Ջենոն, եւ թէպլ ոք առաքինութիւն ինչ գրեաց կամ օրէնս կարգեաց: Եւ անգտին իսկ ամենեքեան յայտ առնէին, եթէ պոս պիղծ եւ գեւ իմն վայրենի մարտուցեալ ընդ բնութեանն, ցածութեանն թշնամի է, եւ ուղիղ կարգաց պատերազմոյ, զամենայն վեր ի վայր հարեալ հնչեաց յոգիս նոցա: Ջի յորժամ հասարակաց ամենեցուն համարիցին զկանայս, եւ գողացիկ ամուսութիւնս կարգիցեն, եւ այնպիսի մուրումութեամբ ապականիցեն զսահմանս կարգաց բնութեան, զի՞նչ պլ ինչ իցէ առ այս ասեւ, պլ զի գիւաց գիւտք էին ամենայն, եւ արապոյ քան զբնութիւնն բանք: Ակայեացէ ինքն իսկ բնութիւնն, սոսկացեալ ի բանիցն: Եւ զայն ոչ եթէ հալածանք կամ պատերազմաւ. այլ մեծաւ համարձակութեամբ եւ ազատութեամբ գրէին, եւ բազմք յամենայն կողմանց դաժէին: Իսկ ձկնորդն ի հալածանք, ի ասանջանս. զորոց տգէտք եւ իմաստունք, ծառայք եւ աղատք, թաղաւորք եւ զօրականք, յոյնք եւ բարբարոսք մեծաւ մտադիւրութեամբ ընդունէին:

Եւ ոչ ունիս ասեւ, թէ վասն զի փոքունք էին եւ երկրաւորք, յայն սակս եղեն ընդունիլի ամենեցուն: Նա՛ եւս իմն աւելի բարձրագոյն քան զնոցայսն են: Ջի նորա զկուսութեան եւ ոչ յանուրջս ուրեք զանուն անէին զմասաւ. ոչ զէքաւորութեան, եւ ոչ զպահոց, եւ ոչ զսլլոց ինչ իրաց մեծամեծաց: Իսկ մերքս ոչ միայն զդանկութիւն մերժեն, եւ ոչ զգործսն եւեթ խցանեն,

σιν· ἄλλα καὶ ὄψιν ἀκόλαστον, καὶ δῆματα ὑβριστικά, καὶ γέλωτα ἄτακτον, καὶ σχῆμα, καὶ βάδισμα, καὶ κραυγὴν, καὶ μέχρι τῶν μικροτάτων προάγουσι τὴν αὐτῶν ἀκρίβειαν, καὶ τὴν οἰκουμένην ἅπασαν, τοῦ τῆς παρθενίας ἐνέπλησαν φυτοῦ. Καὶ περὶ θεοῦ δὲ ταῦτα φιλοσοφεῖν πείθουσι, καὶ τῶν ἐν οὐρανοῖς πραγμάτων, ἃ μηδεὶς μηδέποτε ἐκείνων, μηδὲ εἰς νοῦν λαβεῖν ἴσχυσε.

Πῶς γὰρ οἱ κνωδάων καὶ θηρίων χαμαὶ ἐρπόντων καὶ ἐτέρων ἀτιμοτέρων εἰκόνας θεοποιήσαντες; Ἀλλ' ὅμως καὶ ἐδέχθη καὶ ἐπιστεῦθη τὰ ὑψηλὰ ταῦτα δόγματα, καὶ καθ' ἑκάστην ἀνθεὶ τὴν ἡμέραν, καὶ ἐπιδίδωσι· τὰ δὲ ἐκείνων, οἴχεται καὶ ἀπόλωνται, ἀραχνίων εὐκολότερον ἀφανισθέντα. Καὶ μάλα εἰκότως, δαίμονες γὰρ ταῦτα διηγόρευον, διὸ καὶ μετὰ τῆς ἀσελγείας, καὶ πολὺν ἔχει τὸν ζόφον, καὶ πλείον τὸν πόνον. Τί γὰρ ἂν γένοιτο καταγελαστότερον τῆς πολιτείας ἐκείνης, ἐν ἣ μετὰ τῶν εἰρημένων μυρίους ἀναλώσας στίχους ὁ φιλόσοφος, ὥστε δυνηθῆναι δεῖξαι τί ποτέ ἐστι τὸ δίκαιον, μετὰ τῆς μακρηγορίας, καὶ ἀσαφείας πολλῆς τὰ εἰρημένα ἐνέπλησεν; ὕπερ εἰ καὶ τι συμφέρον εἶχε, σφόδρα ἄχρηστον ἔμελλεν εἶναι τῷ τῶν ἀνθρώπων βίῳ.

Εἰ γὰρ ὁ γεωργὸς καὶ ὁ χαλκοτύπος, καὶ ὁ οἰκοδόμος, καὶ ὁ κυβερνήτης, καὶ ἕκαστος ἀπὸ τῆς τῶν χειρῶν τρεφόμενος ἐργασίας, μέλλοι τῆς τέχνης μὲν ἀφίστασθαι καὶ τῶν δικαίων πόνων, ἀναλίσκειν δὲ ἔτη τόσα καὶ τόσα, ὥστε μαθεῖν τί ποτέ ἐστι τὸ δίκαιον· καὶ πρὶν ἢ μαθεῖν πολλάκις φθάζῃ

այլ զերեսս լրբարանականս, եւ զբանս թըշնամանիկս, եւ զեզու յանգուզն, եւ զկերպարանս, եւ զգնացս ոտից, եւ զաղաղակ, եւ զդասուածն, եւ մինչեւ ցփոքունս մատուցանեն զհաւաստին նոցա . այլ զամենայն տիեզերս լցին տնկով կուսութեանն . եւ զԱստուծոյ նարար խօսել զսոյն՝ հաւանեցուցանէին զամենեսեան, եւ զերկնաւոր իրաց՝ զորոց ոչ ոք երբեք ի նոցանէն կարէր ածել զմտաւ :

Քանզի գիտօղ՝ որ զճնեացն եւ զգեանաբարչ սողնոցն, եւ զայլ եւս վառթարաց գիմակս՝ առնէին պատկերս Աստուծոյ եւ պաշտէին, կարէին հաւանեցուցանել զքրիստի առտուածեղէն վարդապետութիւնն եւ տնկեցաւ եւ հաստատեցաւ, եւ օր ըստ օրէ աճէ եւ զարգանայ . եւ նոցայն խաբիի եւ հալի ի նմանութիւն սարգիստապնից : Եւ յիրաւի իսկ . քանզի գիւաց վարդապետութիւն էր . վասն որոյ հանդերձ աղտեղուութեամբքն եւ բազում մութ ածեալ ունի եւ յաճախ աշխատութիւն : Զմինչ ծաղը քան զայնպիսի գնացս կայցէ, յորում հանդերձ ասացելովքս բեր ստիքս ծախեաց փիղիսոս փոսն երկայնքանութեամբ, եւ բազում ըզգուշութեամբ ելից զասացեալն, զի կարացէ ցուցանել թէ զինչ ինչ իցէ արժանն : Որ թեպէտ եւ օգուտ ինչ ոչ ունէր, աւաւել յոյժ տնայեաան լինելոց էր մարդկանն վարուք :

Եթէ մշակ կամ գարբին կամ շինող կամ նաւորդ, եւ իւրաքանչիւր ոք որ ի ձեռացն արուեստէ կեայ, թողուցու զարուեստն եւ զարդարութեան վաստակսն, երթայցէ ծախիցէ ամս բազումս ուսանել զարժանն ինչ, եւ յառաջ քան զուսանելն թերեւս ի սովոյ

λεμῶ διαφθαρεῖς, καὶ ἀπειλύνεται διὰ τὸ δίκαιον τοῦτο, μήτε τῶν ἄλλων τῶν χρησίμων μηδὲν μαθόν, καὶ βιαίῳ θανάτῳ καταλύσας τὸν βίον. Ἀλλ' οὐ τὰ ἡμέτερα τοιαῦτα ἀλλὰ καὶ τὸ δίκαιον, καὶ τὸ πρέπον, καὶ τὸ συμφέρον, καὶ πᾶσαν τὴν ἄλλην ἀρετὴν ἐν βραχείᾳ καὶ σαφείᾳ συλλαβὼν ῥήμασιν, ἐδίδαξεν ἡμᾶς ὁ Χριστός· ποτὲ μὲν λέγων, ὅτι ἐν δυαὶν ἐντολαῖς ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται κρέμονται· τουτέστι, τῇ τοῦ Θεοῦ ἀγάπῃ, καὶ τῇ τοῦ πλησίον· ποτὲ δὲ λέγων, ὅσα ἂν θέλητε ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς. Οὗτος γάρ ἐστιν ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται. Ἀπερ καὶ γηρόνῳ, καὶ οἰκέτῃ, καὶ γυναικὶ χήρᾳ, καὶ παιδὶ αὐτῷ, καὶ τῷ σφόδρα ἀνοήτῳ δοκοῦντι εἶναι, πάντα εὐσύννοπτα καὶ ῥάδια καταμαθεῖν. Τοιαῦτα γὰρ τὰ τῆς ἀληθείας.

Καὶ μαρτυρεῖ τῶν πραγμάτων τὸ τέλος. Πάντες γοῦν ἔμαθον τὰ πρακτικά· καὶ οὐκ ἔμαθον μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐζήλωσαν. Καὶ οὐκ ἐν ταῖς πόλεσι μόνον, οὐδὲ ἐν μέσαις ταῖς ἀγοραῖς· ἀλλὰ καὶ ἐν ταῖς κορυφαῖς τῶν ὄρων. Καὶ γὰρ ἐκεῖ πολλὴν ὄψει τὴν φιλοσοφίαν οὖσαν, καὶ χοροὺς ἀγγέλων ἐν ἀνθρωπίνῳ σώματι λάμποντας, καὶ τὴν τῶν οὐρανῶν πολιτείαν ἐνταῦθα φαινομένην. Καὶ γὰρ πολιτείαν ἔγραψαν ἡμῖν οἱ ἁγιοί, οὐκ ἀπὸ παιδῶν κελεύσαντες λαμβάνεσθαι, καθάπερ ἐκεῖνοι· οὐδὲ τόσων καὶ τόσων ἐτῶν νομοθετοῦντες εἶναι τὸ ἐνάρετον· ἀλλ' ἀπλῶς πάσῃ διαλεγόμενοι ἡλικίᾳ. Ἐκεῖνα μὲν γὰρ, παιδῶν παίγνια· ταῦτα δὲ πραγμάτων ἀλήθεια· καὶ τόπον δὲ ἀπέδωκαν τῇ πολιτείᾳ ταύτῃ τὸν οὐρανόν, καὶ τεχνίτην

առաւարկիցի վասն այնպիսի ինչ զարտանն ու-
սանելոյ. եւ զայլ ինչ ի պիտանեացն շուսա-
նիցի, այլ բանութեան մահաւոր զկեանս
վաճառիցէ, որպիսի ինչ օգուտ անախ գոր-
ծիցէ: Այլ ոչ նոյնպէս մեքս. այլ զարտանն
եւ զիրան եւ զօգուտն եւ զգէպն ամենայն
առաքինութեանց սակաւ եւ յայանի բա-
նիւք ուսոյց մեզ Բրիտան: Երբեմն ասէ,
Յերկուս պատուիրանս կախեալ կան ամենայն
օրէնք եւ մարգարէք. եւ թէ Սիրեցես ըզ-
Յէր Աստուած քո, եւ զքնիւք քո իբրեւ
զանն քո: Եւ երբեմն, թէ Ձոր ինչ կամ-
ցիւք զի արացեն ձեզ մարգիկ, արարէք եւ
գուք նոցա. զի այս են օրէնք եւ մարգարէք:
Որ եւ ծառայից եւ մշակաց եւ կանանց այ-
րեաց եւ մանկաւոյ, եւ այլոց որ կարի եւս
անմաք իցեն, յայանի եւ եւ դիւրագոյն:
Այնպիսի ինչ եւ նշմարութեանն կէտ:

Եւ վկայէ կատարումն իրացն. զի ամե-
նեքեան ուսան զպատճառսն, եւ ոչ միայն
ուսան, այլ եւ միմեանց արկին նախանձուկս.
ոչ միայն ի քաղաքս եւ ի գեւղս, այլ եւ ի
գլուխ լերանց. քանզի եւ անգ տեսանեմք
զպատասխարութիւն; եւ գունդս Հրեշտակաց
իմարդկեզէն մարմնս երեւեալ, եւ զերկնաւ-
որ քաղութիւնս յերկրի յանձինս ցուցեալ:
Եւ զառաքինութիւնս զոր գրեցին ձեզն-
որպէն, ոչ եթէ ի մանկութենէ Հրաման ասն
անգր գրաւելոյ, որպէս եին նոքայն, եւ ոչ
այսչափ ասմս կամ այնչափ կրօնս զենն առա-
քինի լինելոյ, այլ Համարձակ ընդ ամենայն
Հասակս խօսին: Եւ ոչ եթէ իբրեւ մանկըւ-
աւոյ խաղ եր, այլ նշմարութիւն արդեանցն
կատարելոց. եւ բնակութիւն զերկինս, եւ
ձեռագէտ ճարտարապետ զԱստուած, եւ

αὐτῆς τὸν θεὸν εἰσήγαγον, καὶ νομοθέτην
τῶν ἐκεί τῶμων· ὥσπερ οὖν καὶ ἐχρήν. Τὰ
δὲ ἐπαθλα τῆς πολιτείας, οὐ φύλλα δάφ-
νης, οὐδὲ κότινος, οὐδὲ ἡ ἐν πρυτανείᾳ
σίτησις· οὐδὲ εἰκόνες χαλκαῖ, τὰ ψυχρὰ
ταῦτα καὶ εὐτελῆ· ἀλλὰ ζῶη τέλος οὐκ
ἔχουσα, καὶ τὸ θεοῦ γενέσθαι παιδας, τὸ
μετ' ἀγγέλων χορεύειν, καὶ τῷ θρόνῳ πα-
ρεστάναι τῷ βασιλικῷ, καὶ διηγουμένως εἶναι
μετὰ τοῦ Χριστοῦ.

Δημαγωγοὶ δὲ τῆς πολιτείας εἰσι ταύτης,
τελῶναι, καὶ αἰεῖς, καὶ σκηνοποιοί· οὐκ
ἐν χρόνῳ ζήσαντες ὀλίχῳ, ἀλλὰ διὰ παντὸς
ζῶντες, δια τοῦτο καὶ μετὰ τελευτῆν τοὺς
πολιτευομένους τὰ μέγιστα ὀνῆσαι δύναιτ'
αὐν. Ταύτῃ τῇ πολιτείᾳ πόλεμος οὐ πρὸς ἀν-
θρώπους· ἀλλὰ πρὸς δαίμονας καὶ τὰς ἀσω-
μάτων δυνάμεις ἐκείνας ἐστί. Διὸ καὶ στρα-
τηγὸς αὐτοῖς, οὐκ ἀνθρώπων οὐδὲ ἀγγέλων
οὐδεὶς· ἀλλ' αὐτὸς ὁ θεός. Καὶ τὰ ὄπλα δὲ τῶν
στρατιωτῶν τούτων οὐ μιμεῖται τοῦ πολέμου
τὴν φύσιν· οὐδὲ γὰρ ἀπὸ δέρματος καὶ σι-
δήρου κατασκευασμένα εἶσιν· ἀλλ' ἐξ ἀληθείας
καὶ δικαιοσύνης, καὶ πίστεως καὶ φιλοσοφίας
ἀπάσης. Ἐπεὶ οὖν περὶ τῆς πολιτείας ταύ-
της καὶ τὸ βιβλίον τοῦτο γέγραπται.

Καὶ ἡμῖν πρόκειται νῦν εἰπεῖν, προσέχω-
μεν ἀκριβῶς τῷ Ματθαίῳ, περὶ ταύτης τρα-
νῶς διαλεγομένῳ· οὐ γὰρ αὐτοῦ, ἀλλὰ τοῦ
τὴν πολιτείαν νομοθετήσαντος Χριστοῦ,
πάντα ἐστὶ τὰ λεγόμενα. Προσέχωμεν δὲ
εἶνα καὶ ἐγγραφῆναι δυνηθῶμεν εἰς αὐτὴν,
καὶ λαμβάνει μετὰ τῶν ἤδη πολιτευσαμένων,
καὶ τοὺς ἀμαράντους ἐκείνους ἐκδεχομένων
στεφάνους. Καίτοι γε πολλοῖς εὐκαλὸς ὁ λόγος
οὗτος εἶναι δοκεῖ, τὰ δὲ τῶν προφητῶν

օրինագիր այնք օրինաց զՔրիստոսս, որպէս
եւ պատշաճ իսկ էր: Եւ առաքինութեան
պարզեւ ոչ տերեւ գափնայ, եւ ոչ ոստ եւ
պսակ ձիթենւայ, եւ ոչ ռոնիկ պատուիրա-
նաւ, եւ ոչ պատկերք պղնձիք. քանզի այն
ամենայն մոխթարութիւն այժ եւ արհամար-
հեալ էր. այլ կեանս անվախճանս, եւ որ-
դիս Աստուծոյ լինել, ընդ հրեշտակս գնդա-
կից լինել, եւ անաղի արքունական ամբաստն
կալ, եւ մշտնջենաւոր լինել ընդ Քրիստոսի:

Եւ առաջնորդ առաքինութեանն՝ մաք-
սաւորք եւ ձկնորք եւ խորանակարք. ոչ
սակաւակեացք, այլ յաւեժ կենդանականք.
զի եւ յետ կատարելոյն առնեն շահս այնո-
ցիկ, որ նովին ճգամբք կամիցին նահատա-
կել: Եւ մարտ պատերազմի ոչ ընդ մարդկան,
այլ ընդ գեւս չարս, եւ ընդ անմարմնականն
զօրութիւնս: Առնի այնորիկ եւ զօրավարն
ոչ որ ի մարդկանէ է, եւ ոչ որ ի հրեշ-
տակաց, այլ ինքնին Աստուած: Եւ զէն զի-
նաւորացն նման պատերազմին, ոչ ի մաշկէ
եւ յերկաթոյ կազմեալ, այլ ի ճմարաու-
թենէ, եւ ի հաւատաց եւ յարգարութենէ:
Եւ ըստ առաքինութեանս ըստ այսմիկ գրե-
ցաւ գիրքս այս:

Եւ մեզ ի գէպ է այժմ՝ առեւ, եթէ ըզ-
գուշութեամբ ուշ եդեալ հայեացուք ընդ
Մատթէոս, որ զայս ամենայն՝ ճառեաց.
ոչ զիւր ինչ, այլ զայնր որ եցոյց զհան-
գամանս այսպիսի առաքինութեանց՝ Քրիս-
տոսի: Նայեացուք ընդ գրեալսն, զի եւ մէք
ընդ նոսին գրեացուք, ընդ նոսին լուսաւո-
րեացուք, որք զառաքինութիւնս ցուցին յան-
ձինս. ընդ նոսին եւ անթառամ պսակացն
լիցուք արժանի: Զի թէպէտ եւ բազումք
գիւրին իմն զայս բանս համարին, եւ գծուա-

δυσκολίαν ἔχειν· ἀλλὰ καὶ τοῦτο ἀγνοούντων ἐστὶ τὸ βάθος τῶν ἐναποκειμένων αὐτοῖς τοημάτων. Διὸ παρακαλῶ μετὰ πολλῆς ἡμῖν ἐπισθαι τῆς σπουδῆς, ὥστε εἰς αὐτὸ τὸ πῆλαγος τῶν γεγραμμένων εἰσελθεῖν, τοῦ Χριστοῦ προηγουμένου ταύτης ἡμῖν τῆς εἰσόδου· ὥστε δὲ εὐραθέστερον γενέσθαι τὸν λόγον, δεόμεθα καὶ παρακαλοῦμεν, ὅπερ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων γραφῶν πεποιήκαμεν, προλαμβάνειν τὴν παρεκποπὴν τῆς γραφῆς, ἣν ἂν μέλλωμεν ἐξηγεῖσθαι· ἵνα τῇ γνώσει ἢ ἀνάγνωσις προοδοποιούσα ἢ ὁ καὶ ἐπὶ τοῦ εὐνοῦχου γέγονε· καὶ πολλὴν παράσχοι τὴν εὐκολίαν ἡμῖν. Καὶ γὰρ τὰ ζητούμενα πολλὰ καὶ ἐπ' ἀλλήλα.

Ὅρα γοῦν εὐθέως ἐν προοιμίῳ τοῦ εὐαγγελίου αὐτοῦ, πόσα ἂν τις ἐπαπορήσῃ· πρῶτον μὲν, τίος ἔνεκεν ὁ Ἰωσήφ γενεαλογεῖται, οὐκ ὢν τοῦ Χριστοῦ πατήρ; δεύτερον δὲ, πόθεν ἔσται θῆλος ἡμῖν ἀπὸ τοῦ Δαυὶδ κατάγων τὸ γένος, τῆς Μαρίας ἀφ' ἧς ἐτέχθη τῶν προγόνων ἀγνοουμένων, οὐδὲ γὰρ ἐγενεαλογήθη ἢ παρθένος. Τρίτον, τίος ἔνεκεν ὁ μὲν Ἰωσήφ ὁ μηδὲν συντελὼν πρὸς τὴν γέννησιν γενεαλογεῖται· ἢ δὲ παρθένος ἢ καὶ μήτηρ γενομένη, οὐ δείκνυται τίνων πατέρων, καὶ παππῶν, καὶ προγόνων ἐστὶ;

Μετὰ τούτων, ἄξιον κἀκείνο ζητῆσαι· τί δήποτε διὰ τῶν ἀνδρῶν προάγων τὴν γενεαλογίαν, ἐμνήσθη καὶ γυναικῶν; καὶ ἐπειδὴ τοῦτο δήπου αὐτῷ ἔδοξεν, οὐδὲ πάσας τίθειαι τὰς γυναῖκας· ἀλλὰ τὰς εὐδοκίμους παραδραμῶν, οἷον τὴν Σάρραν, τὴν Ρεβέκκαν, καὶ ὅσαι τοιαῦται, τὰς ἐπὶ κακίᾳ βεβοημένας, ταύτας εἰς

բին զմարդքեիցն . քանզի չեն հմուտ խո-
րոց գիտութեանն որ ի սոսա կայ : Աստ
այնորիկ աղաչեմք զձեզ , առաւելագոյն փոխ-
յանձին ունել , զի ընդ մեզ ի խորս գրեւոցն
մտանիցէք . եւ Քրիստոս լինիցի մեզ եւ ձեզ
հասարակաց առաջնորդ : Աղաչեացուք , զի
գիւրացիւտ լիցին միաք ճառիցս՝ որպէս եւ
զայլ գրեւոյն , որոց կամօքն Աստուծոյ արա-
րաք սկիզբն եւ կատարեցաք : Եւ արդ մըա-
ցուք յընթերցուածսն , որք առաջնորդիցեն
եւ ի գիտութիւն ընթերցուածոցն հասա-
նել . որպէս եւ ի դէպ ելեալ եւ ներքինւոյն
ի Փիղիպպոսե պատահէր . քանզի բազում
ինչ եւ յաճախ խնդիրք կան ի միջի :

Եւ արդ տես ի սկզբանս իսկ աւետարանին ,
որչափ այսր եւ անգր հարկանէ զմասն :
Նախ թէ ընդէր Յովսէփ մտանէ յազգահա-
մարն , որ չէր հայր Քրիստոսի : Ապա , թե
ուստի յայտիցէ ի Դաւթայ կարգեալ ազգն
Մարեմայ յորմէ Քրիստոսն ծնաւ . զի նախ
նեացն նորա անուանք ուրեք յայտ ինչ ոչ
երեւին . քանզի եւ անկաւ իսկ ոչ յազգա-
համարն կոչան : Ապա , թէ վասն էր Յովսէփ ,
որ ոչ եւ իւրիք ինչ հազարդութիւն ունէր ի
ծննդեանն , մտանէ յազգահամար . եւ կոչան
որ եւ մայր՝ ոչ երեւի թէ որոց հարանց կամ
հաւաց կամ նախնեաց իցէ :

Յետոյ եւ զայն եւս պարա խնդրել , թէ
ընդէր զի արամիքդայր յառաջ յազգահա-
մարն , յիշեցան եւ կանայք . եւ զի այս այս-
պէս հաճոյ եղեւ նմա , ընդէր ոչ զամենայն
կանայս արկ ի համար . այլ զլաւագոյնսն
թողեալ , զՍառա եւ զՀանքեկ եւ զՀապէզ
եւ զայլսն եւս զպայապիսիս , եւ զհամբաւեալսն ի
չարիս միայն բերէ ի մէջ , զպառնիկն եւ զչոռն

μέσον ἤγαγε μόνον; οἶον εἶτις πόρνη καὶ μοιχαλὶς· εἶτις ἐν παρανόμων γάμων· εἶτις ἀλλόφυλος καὶ βάρβαρος ἦν. Καὶ γὰρ καὶ τῆς τοῦ Οὐρίου καὶ τῆς Θάμαρ, καὶ τῆς Ρουθ ἐμνημόνευσεν ὣν ἡ μὲν, ἄλλογενὴς ἦν, ἡ δὲ, πόρνη, ἡ δὲ, τῷ κηδεστῇ προσεφθάρη· καὶ οὐδὲ τοῦτο νόμῳ γάμου, ἀλλὰ κλέψασα τὴν μίξιν, καὶ πόρνης περιθεμένη προσωπεῖον ἑαυτῇ· καὶ τὴν τοῦ Οὐρίου δὲ, οὐδεὶς ἀγνοεῖ διὰ τὴν περιφάνειαν τοῦ τολμήματος· ἀλλ' ὅμως πάσας τὰς ἄλλας ἀφ' αἷς ὁ εὐαγγελιστὴς, ταύτας ἐνέθηκε τῇ γενεαλογίᾳ μόνας. Καίτοι εἰ μνησθῆναι γυναικῶν ἔδει, πασῶν ἐχρῆν· εἰ δὲ μὴ πασῶν, ἀλλ' ἐνίων τῶν ἐν ἀρετῇ, οὐ τῶν ἐν ἁμαρτήμασι βεβοημένων. Εἶδετε ποσῆς ἡμῖν δεῖ προσοχῆς ἐν τοῖς προοίμοις εὐθίως. Καίτοιγε δοκεῖ σαφέστερον εἶναι τῶν ἄλλων τὸ προοίμιον· τάχα δὲ πολλοῖς καὶ περισσόν, διὰ τὸ ὀνομάτων ἀριθμὸν εἶναι μόνον.

Μετὰ τοῦτο ἄξιον καίκειν ζητῆσαι· τίος ἔνεκεν τρεῖς παρίδραμα βασιλεῖς; εἰ γὰρ ὡς σφόδρα ἀσεβῶν ἀπεισιώπησε τὴν προσηγορίαν, οὐδὲ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων μνησθῆναι ἔδει. Καὶ γὰρ καὶ τοῦτα ἔτερον ἐστὶ ζήτημα, δεκατέσσαρας γὰρ εἰπὼν γενεάς, ἐν τῇ τρίτῃ μερίδι τὸν ἀριθμὸν οὐ διέσωσε. Καὶ τίος ἔνεκεν ὁ μὲν Λουκάς ἐτέρων ἐμνημόνευσεν ὀνομάτων· καὶ οὐ μόνον οὐ τῶν αὐτῶν ἀπάντων, ἀλλὰ καὶ πολλῶ πλειόνων· ὁ δὲ Ματθαῖος, καὶ ἐλατόνων, καὶ ἐτέρων· καίτοι εἰς τὴν Ἰωσήφ καὶ αὐτὸς τελευτήσας, εἰς ὃν καὶ ὁ Λουκάς κατέληξεν; ὁρᾶτε ὅσης ἀγρυπνίας ἡμῖν

եւ զանիրաւեալն յամուսնութեան, եւ զսլա-
տազդին եւ զբարբարոս : Քանզի զՈւրիայի
զկիսն յիշէ, եւ զթամար եւ զՀաութ, յորոց
մին սլաւազդի էր եւ մեւսն ընդ սկեսրէի
պզծեալ : եւ զայն ոչ եթէ օրինոք ինչ ամուս-
նութեան, սլա զողացիկ խառնակութեամբ՝
պաճուցնալ ի կերպարանս պառնկութեան .
եւ Ուրիայ կնոջն մզ ոչ իցէ տեղեակ վասն
յանդուգն անօրէնութեանն . սակայն աւա-
սիկ զամենեօրն թողեալ աւետարանիչն, զո-
սոս միայն արկանէ յազգահամարն : Եւ թէ-
պէտ եւ յիշել ինչ պարտ էր զկանայսն,
ապա զամենեօրեան օրէն էր յիշել . իսկ եթէ
ոչ զամենեօրեան, զոնէ զայնս որք յաւաքի-
նութիւնս ինչ էին, եւ ոչ զհամբաւեալն ի
յանցանո : Եւ արդ տեսէք, որչափ պարտ
ու պատշաճ իցէ մեզ ճշմարտագոյն միազնել
սկզբան աւետարանին, որ այնպէս իմն թուի
եթէ յայանագոյն եւս իցէ քան զսլա եւս
ճառմն . եւ թերեւս բազմաց եւ աւելորդ
իմն թուիցի թիւ անուանցն :

Եւ յեա այնր զայն եւս արժան է խըն-
դրել, եթէ ընդէր զերիս թազաւորան եթող .
եւ թէ իրրեւ զպւելագոյն իմն ամպարշտաց
չարտր արժանի յիշել զանուանս . ապա եւ
ոչ զսլաւոցն այնպիսեաց պարտ էր յիշել : Որ
եւ այս իսկ սլա իմն խնդիր է . չորեքտասան
ազդ ասաց, եւ յերկրորդում մասինն ոչ
ածէ ամբողջ զթիւն : Եւ եթէ, ընդէր Ղու-
կաս զսլաւոց անուանան յիշեաց, եւ ոչ միայն
զնոցին ամենեցուն, այլ եւս առաւել զբազ-
մաց եւս . իսկ Մատթէոս՝ զսակաւուց, եւ
զսլաւոց . թէպէտ եւ մինչ ցՅովսէփ եւ նա
տարաւ կատարեաց՝ յորմէ եւ Ղուկասն
սկսաւ համարել : Տեսանէ՛ք, որչափ տը-
քնութեան պէտք են, ոչ միայն առ ի մե-

χρεία, οὐκ εἰς τὸ λύσαι μόνον· ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ μαθεῖν, τίνα χρή λύσαι. Οὐδὲ γὰρ τοῦτο μικρὸν τὸ τὰ διαπορούμενα δυνηθῆναι εὐρεῖν. Καὶ γὰρ καὶ ἐκεῖνο ἄπορον, πῶς ἡ Ἑλισάβετ ἀπὸ τῆς Λευιτικῆς φυλῆς οὖσα, συγγενὴς ἦν τῆς Μαρίας.

Ἄλλ' ἵνα μὴ καταχώσωμεν ὑμῶν τὴν μνήμην πολλὰ συνείροντες, ἐνταῦθα τέως τὸν λόγον στήσωμεν. Ἀρκεῖ γὰρ ὑμῖν εἰς τὸ διεγερθῆναι καὶ τὰ ζητούμενα μόνον μαθεῖν. Εἰ δὲ καὶ τῆς λύσεως ἐράττε, καὶ τούτου πρὸ τῶν λόγων τῶν ἡμετέρων ὑμεῖς κύριοι. Ἄν μὲν γὰρ ἴδω διεγερθέντας καὶ ἐπιθυμοῦντας μαθεῖν, πειράσομαι καὶ τὴν λύσιν ἐπαγαγεῖν· ἂν δὲ χασμωμένους καὶ μὴ προσέχοντας, ἀποκρύψομαι καὶ τὰ ζητήματα καὶ τὴν λύσιν, θείω νόμῳ πειδόμενος· μὴ δότε γὰρ, φησι, τὰ ἅγια τοῖς κνσὶ, μηδὲ ῥίψητε τοὺς μαργαρίτας ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν χοίρων· ἵνα μὴ καταπατήσωσι τοῖς ποσὶν αὐτῶν. Τίς δὲ ἐστὶν ὁ καταπατῶν; ὁ μὴ τίμια ταῦτα ἡγοῦμενος καὶ σεμνά. Καὶ τίς οὕτως ἄθλιός, φησιν, ὥς μὴ σεμνά ταῦτα καὶ πάντων ἡγεῖσθαι τιμιώτερα; ὁ μὴδὲ τοσαύτην παρέχων αὐτοῖς σχολήν, ὅσην ταῖς πόρναις γυναιξὶν ἐν τοῖς σατανικοῖς θεάτροις. Ἐκεῖ μὲν γὰρ καὶ διημερεύουσιν οἱ πολλοὶ, καὶ πολλὰ τῶν ἐπὶ τῆς οἰκίας προδιδόασι, διὰ τὴν ἄκαιρον ἀσχολίαν ταύτην, καὶ μετὰ ἀκριβείας ὅπερ ἂν ἀκούσῃσι κατέχουσι, καὶ ταῦτα ἐπὶ λύμῃ τῆς ἐαυτῶν ψυχῆς φυλάττοντες. Ἐνταῦθα δὲ τοῦ Θεοῦ φθεγγομένου, οὐδὲ μικρὸν ἀνέχονται παραμεῖναι χρόνον. Διὰ τοι τοῦτο οὐδὲν κοινὸν ἔχομεν πρὸς τὸν

կնեւ զինդիրսն, այդ առ իմանալ թէ զինչ
եւ զինչ արժան իցէ մեկնել: Քանզի եւ այն
չէ փոքր, եթէ զերկապուծեանցն որ կա-
րիցէ գտանել: Նա եւ այն իսկ երկապու-
ծեան է, թէ զհարգ Եղիսարեթ որ զեւ-
տացի-եր, եւ ազգաւ ազգական էր Մարեմայ:

Այդ զի մի ծածկեսցուք հեղձուցուք
զյիշատակս ձեր բազմութեամբ բանիցս տո-
ղեւոց, առ այժմ առտ հանգուցուք զբանս:
Քանզի բաւական մեզ, առ ի զարթուցանել,
եւ զինդրականսն միայն ուսանել: Ապա թէ
լուծմանն եւս ցանկանայցէք, եւ յառաջ
քան զմեր ասել դուք ձեզէն իսկ տեարք էք:
Եւ եթէ պետից զձեզ զարթուցեալս եւ ցան-
կացեալս առ ուսանել, ջանացայց եւ զլու-
ծումնն եւս ի ողյն յօգել. ապա եթէ դան-
դազեալս եւ անյօժարս յաւնկնդրութիւն,
թաքուցից եւ ես զինդիրս եւ զլուծումնն.
առաւուածեղէն օրինացն հաւանեալ թէ. Մի
տայք զարթութիւն շանց. եւ մի արկանէք
զմարգարիտ առաջի խողաց, զի մի առ ոտն
կոխիցեն: Եւ օժ իցէ որ առ ոտն կոխիցէ:
Որ ոչ համարիցի զայս պատուականս եւ պար-
կեշտս: Եւ օժ, ասեն, այնչափ հէք որ իցէ,
որ ոչ պարկեշտս եւ պատուականագոյնս
քան զամենայն համարիցի զայս. որ ոչն պա-
րապիցէ սոցա, որչափ ինչ պարապիցէ պոռ-
նկաց եւ թասեբաց սատանայականաց: Քանզի
անգ եւ զցերեկ ամենայն գեգերին, եւ զբա-
ղում ինչ տան պէտս ընդ վայր հարկանեն
վասն անօգուտ դատարկութեան, եւ հաւ-
աստեալ զոր ինչ եւ լիցեն, ունին ի մտի,
եւ յապականութիւն ոգւոց իւրեանց զգու-
շանան բանիցն զոր լսեն: Իսկ առտ ուր Աս-
տուած իսկ խօսի, եւ ոչ սակաւ ինչ ժամս
անսան յամել: Ասան պստրիկ չունիմք հա-

οὐρανόν· ἀλλὰ μέχρι ῥημάτων ἤμιν ἡ πολιτεία. Καίτοιγε, καὶ γένναν διὰ τοῦτο ἠπειλήσεν ὁ θεός, οὐχ ἵνα ἐμβάλῃ, ἀλλ' ἵνα πείσῃ φυγεῖν τὴν χαλεπὴν τυραννίδα ταύτην, δι' ἣν ἀκούομεν. Ἡμεῖς δὲ τοῦναντίον ποιούμεν· ἀκούομεν, καὶ καθ' ἐκαστην ἡμέραν πρὸς τὴν ἐκεῖ φέρουσαν ὁδὸν τρέχομεν. Καὶ τοῦ θεοῦ κελεύοντες, μὴ μόνον ἀκούειν, ἀλλὰ καὶ ποιεῖν τὰ λεγόμενα, οὐδὲ ἀκοῦσαι ἀνεχόμεθα.

Πότε οὖν πράξομεν, εἰπέ μοι, τὰ κελευόμενα καὶ τῶν ἔργων ἀφόμεθα· ὅταν μὴδὲ τοὺς ὑπὲρ τούτων λόγους ἀκούειν ἀνεχόμεθα, ἀλλὰ ἀσχάλλωμεν καὶ ἀλύωμεν πρὸς τὴν ἐνταῦθα διατρεβὴν, καίτοι βραχεῖαν οὖσαν σφόδρα; Ὡς ἡμεῖς μὲν περὶ ψυχρῶν διαλεγόμενοι πραγμάτων, ἂν τοὺς συγκαθημένους μὴ προσέχοντας ἴδωμεν. ὕβριν τὸ πρᾶγμά φαμεν· τὸν θεὸν δὲ καὶ οὐχ ἡγούμεθα παροξύνειν, ὅταν αὐτοῦ περὶ τοιούτων διαλεγόμενου, καταφρονησαντες τῶν λεγομένων, ἐτέρωσε βλέπομεν; Ἀλλ' ὁ μὲν γεγηρακῶς καὶ πολλὴν ἐπελθὼν γῆν, καὶ σταδίων ἀριθμὸν, καὶ πόλεων θέσεις, καὶ σχήματα, καὶ λιμένας, καὶ ἀγοράς, μετὰ ἀκριβείας ἡμῖν ἀπαγγέλλει πασης. Αὐτοὶ δὲ, οὐδὲ ὅσον ἀπέχομεν τῆς ἐν τοῖς οὐρανοῖς πόλεως ἴσμεν, ἢ γὰρ ἂν, καὶ ἐσπουδάσαμεν ἐπιτεμεῖν τὸ μῆκος, εἰ τὸ διάστημα ἔγνωμεν. Οὐ γὰρ τοσούτον ἡμῶν ἀφέστηκεν ἡ πόλις ἐκείνη, ὅσον οὐρανοῦ πρὸς τὴν γῆν τὸ μέσον· ἀλλὰ καὶ πολλῷ πλέον, εἰάν ἀμελῶμεν. Ὡς περ οὖν

գորգաւթիւն ինչ ընդ երկինս . այդ բանիւք
 միայն են մեր վայրք եւ առաքինութիւնք :
 Նա եւ զգեհնէն վասն այնորիկ սպառնացաւ
 Աստուած , ոչ զի անդր արկանիցէ , այլ զի
 հաւանեցաւցանիցէ փախել ի գծնդակ բըւ-
 նութենէն : Եւ մէք զմորին հակառակն կամ
 առնեմք , կամ լսել ախորժեմք , եւ հանա-
 պաղ յայն նանապարհ որ անդր ասնի , ըն-
 թանամք : Թեպէտ եւ Աստուած հրաման
 ապ ոչ միայն լսել , այլ եւ առնել զպա-
 տուիրեալն , մէք եւ լսել անգամ շանոամք :
 Եւ արգ , աղէ առա , երբ առնիցեմք
 զհրամանսն , եւ ձեռն ի գործ արկանիցեմք .
 ուր եւ զբանս որ վասն այնորիկ իցեն՝ չա-
 խորժեմք լսել . այլ գանգաղիմք եւ վեհե-
 րեմք այնմ պարապել , թեպէտ եւ կարի իսկ
 յոյժ թեթեւագոյնք իցեն : Եւ մէք զընդա-
 իրաց ճառարկեալ խօսիմք . եւ թէ որ զմեք
 շուրջն նստիցին , տեսնիցեմք թէ չդնեն
 միտ , թշնամանս զիրան համարիմք . եւ Աս-
 տուծոյ Համարիմք բարկանալ յորժամ վասն
 պայտեաց խօսիցի . եւ մէք արհամարհեմք
 զբանսն , եւ պար անդր հայիցիմք : Այլ ոմ
 ծեր անցեալ ընդ բազում աշխարհս , եւ զե-
 րախանացն եւ զվտաւանացն համարս , եւ
 զբաղաքաց կայանս եւ զկերպարանս , եւ
 զնաւահանգստաց եւ զվաճառաց բազում հաւ-
 տատեալ եւ ճշգրիտ պատմէ . իսկ մէք եթէ
 որչափ ինչ հեռի իցեմք յերկնից քաղաքէն ,
 չգիտեմք . եթէ ջանայաք հառանել անցա-
 նել զերկայնութիւնն , եւ զբացարձակու-
 թիւնն գիտեաք : Քանզի ոչ այնչափ ինչ հեռի
 է ի մէջ քաղաքն , որչափ ընդ երկինս եւ
 ընդ երկիր իցէ ի միջի . այլ եւս առաւել
 եթէ հեղգայցեմք : Որպէս զի թէ փութայ-
 ցեմք , եւ ի միում իսկ վայրկենի երթեալ ի

τὰς πύλας αὐτῆς ἤξομεν. Οὐ γὰρ μήτις τόπων, ἀλλὰ γνώμη τρόπων τὰ διαστήματα ταῦτα ὥρισταί.

Σὺ δὲ τὰ μὲν τοῦ βίου πράγματα μετὰ ἀκριβείας οἶδας, καὶ τὰ νέα καὶ τὰ ἀρχαία, καὶ τὰ παλαιὰ, καὶ ἄρχοντας ἀριθμεῖν δύνασαι, οἷς ἐστρατεύσω τὸν ἔμπροσθεν χρόνον, καὶ ἀγωνοθέτην καὶ ἀθλοφόρους, καὶ στρατηγούς, τὰ μηδὲν σοι διαφέροντα. Τὴ δὲ ἀρχῶν ἐν τῇ πόλει ταύτῃ γέγονεν, πρῶτος, ἢ δεύτερος, ἢ τρίτος· ἢ πόσον ἕκαστος χρόνον· ἢ τί κατορθώσας καὶ ἐργασάμενος, οὐδὲ ὄναρ ἐφαντάσθης ποτέ. Ἰνόμην δὲ τῶν ἐν τῇ πόλει ταύτῃ κειμένων, οὐδὲ ἑτέρων λεγόντων ἀκοῦσαι καὶ προσέχειν ὑπομένεις.

Πῶς οὖν, εἰπέ μοι, προσδοκᾷς τεύξεσθαι τῶν ἐπηγγελμένων ἀγαθῶν, μηδὲ τοῖς λεγομένοις προσέχων; Ἀλλ' εἰ καὶ μὴ πρότερον, νῦν γοῦν τοῦτο ποιῶμεν. Καὶ γὰρ εἰς πόλιν μέλλομεν εἰσεῖναι, εἰάν ὁ θεὸς ἐπιτρέπῃ, χρυσῆν, καὶ χρυσοῦ παντὸς τιμιωτέραν. Καταμαίθωμεν οὖν αὐτῆς τὰ θεμέλια, τὰς πύλας τὰς ἀπὸ σαπφείρου καὶ μαργαρετῶν συγκειμένας· καὶ γὰρ ἔχομεν ἄριστον χειρᾶγωγόν τὸν Ματθαῖον. Διὰ γὰρ τῆς αὐτοῦ πύλης εἰσόμεν νῦν, καὶ δεῖ πολλῆς ἡμῖν τῆς σπουδῆς. Ἄν γὰρ ἴδῃ τινὰ μὴ προσέχοντα, ἐκβάλλει τῆς πόλεως. Καὶ γὰρ ἔστι βασιλικωτάτη ἡ πόλις καὶ περιφανής· οὐχ ὥσπερ αἱ παρ' ἡμῖν, εἰς ἀγοράν καὶ βασιλεία διηρημένη· ἀλλὰ πάντα βασιλεία τὰ ἐκεῖ.

գրուեն հասանիցեմք : Քանզի ոչ եթէ վայրաց բացարձակութեամբ, այլ կամացն կարգաւորութեամբք լինին մարմնաւորացն բացարձակութիւնք :

Իսկ դու աւագիկ զիրս աշխարհիս հաւաստեալ գիտես . եւ զնոր ինչ եւ զհին, եւ զիշխանս համարել կարես առ որովք զինուորեցար յառաջին ժամանակսն, եւ զյօրինիչս մարտից, եւ զպարգեւատումս, զօրագլուխս, որ չեն ինչ քիչ օգուտ . եւ կառ համարիս եթէ ո՛ր յայսմ անուան քաղաքի եղել առաջին իշխան, ո՛ր երկրորդ, ո՛ր երրորդ . կամ իւրաքանչիւր դք որչափ ժամանակս կալան . եւ զինչ գործեցեր եւ որպիսի ինչ ուղղութիւնս ցուցեր, զայն եւ յերազի անգամ չտեսաւ նեո : Այլ օրինաց որ ինչ ի քաղաքիս յայսմ իցեն, ոչ այլոց յորժամ ճառիցեն, լսել եւ անսալ ախորժես :

Բայց աղէ անա, զիարդ ակն ունիցիս հանդերձելոց բարութեանցն հասանել, զի եւ բանիցն անգամ չկամիս անսալ : Այլ թէպէտ եւ յառաջագոյն ոչ, գտնէ այժմ արասցուք : Քանզի ի քաղաքն ոսկեղէն հանդերձեալ եմք մտանել, եթէ Աստուած հրամայեսցէ . որ քան զամենայն ոսկի առաւել պատուականագոյն է : Միտ դիցուք հիմանցն եւ դրանց, որ ի չափիզայէ եւ ի մարդարտոյ ընդելուզեալ են . քանզի ունիմք ընդ մեզ ցհմուտն զառաջնորդ զՄատթէոս : Եւ զի ընդ նորա դրուեսն այժմ մտանելոց եմք, բազում փութոց պէտք են : Եթէ տեսանիցէ զդք յուլացեալ եւ անյօժար յունկնդրութիւն, հանէ արտաքս ի քաղաքէն : Քանզի արքունական եւ ամենապայծառ է քաղաքն . ոչ որպէս աստս ի վաճառս եւ յարքունիս բաժանեալ է . այլ այն ամենեւին իսկ տիրունիք են :

Ἀναπετάσωμεν τοίνυν τὰς πύλας τῆς διανοίας, ἀναπετάσωμεν τὴν ἀκοήν, καὶ μετὰ φρίκης πολλῆς μέλλοντες ἐπεβαίνομεν τῶν προθύρων, προσκυνήσωμεν τὸν ἐν αὐτῇ βασιλέα· καὶ γὰρ εὐθέως ἡ πρώτη προσβολὴ καταπλῆξαι δύναται τὸν θεατὴν. Κακλισμέναι μὲν νῦν εἰσιν ἡμῖν αἱ πύλαι· ὅταν δὲ ἴδωμεν αὐτὰς ἀναπετασθῆσας· τοῦτο γὰρ ἐστὶν ἡ τῶν ζητημάτων λύσις· τότε ὁψόμεθα πολλὴν ἑνδον τῇ ἀστραπῇ. Καὶ γὰρ τοῖς τοῦ πνεύματος ὁδηγούμενος ὀφθαλμοῖς, πάντα σοι ἐπαγγέλλεται δεικνῦναι ὁ τελώνης οὗτος· ποῦ μὲν ὁ βασιλεὺς κάθηται, καὶ τίνα τῶν στρατευμάτων παρεστήκασι· καὶ ποῦ μὲν ἄγγελοι, ποῦ δὲ ἀρχάγγελοι· καὶ τίς τοῖς νέοις πολίταις ἐν τῇ πόλει ταύτῃ τόπος ἀφώρισται· καὶ ποῖα ἡ ἐκεῖ φέρουσα ὁδός· καὶ τίνα ἔλαβον λῆξιν οἱ πρῶτον πολεμισάμενοι ἐκεῖ, καὶ οἱ μετ' ἐκείνους, καὶ οἱ μετὰ τούτους· καὶ ὅσα τῶν δήμων ἐκείνων τὰ τάγματα, καὶ ὅσα τῆς βουλῆς, καὶ πόσοι ἀξιωματῶν διαφοραί.

Μὴ τοίνυν μετὰ θορύβου καὶ ταραχῆς εἰσίσωμεν, ἀλλὰ μετὰ σιγῆς μυστικῆς. Εἰ γὰρ ἐπὶ θεατροῦ πολλῆς σιγῆς γενομένης, τότε τὸ τοῦ βασιλέως ἀναγινώσκεται γραμματα· πολλῷ μᾶλλον ἐπὶ τῆς πόλεως ταύτης ἅπαντας δεῖ κατεστάλθαι, καὶ ὀρθαῖς ταῖς ψυχαῖς καὶ ταῖς ἀκοαῖς ἐστάναι. Οὐ γὰρ ἐπιγέλου τινός, ἀλλὰ τοῦ τῶν ἀγγέλων δεσπότου τὰ γράμματα ἀναγινώσκεσθαι μέλλει. Ἄν οὕτως ἑαυτοὺς ἡσυχάζωμεν, καὶ αὐτῇ τοῦ πνεύματος ἡ χάρις ὁδηγήσῃ μετὰ πολλῆς ἀκριβείας ἡμᾶς, καὶ πρὸς αὐτὸν ἤσομεν τὸν θρόνον τὸν βασιλικόν, καὶ πάντων ἐπι-

Բացցուք այսուհետեւ զգրուած մնաց
մերոց . ընդարձակեցուք զյանքս . եւ բա-
զում գողութեամբ յորժամ մտանեւն լինի-
ցիմք, երկիր պաղցուք թագաւորին որ անդ
է . քանզի անդէն վազվազակի առաջին իսկ
յայտնու թիւնն կարող է զարմացուցանել
զտեսողն : Փակեալ կան մեզ այժմ գրուեքն .
իսկ յորժամ բաց տեսանիցեմք զնոսա , այն
իսկ է խնդրականացն լուծումն . ապա տե-
սանիցեմք ի ներքս բազում լուսաւորութիւն :
Քանզի հոգւոյն աչք տաւորդեալ զամ-
նայն ինչ խոստանայ ցուցանել քեզ մարտու-
որս , թէ ո՛ւր նստի թագաւորն . եւ ո՛րք են
զօրքն որ շուրջ զնովան կայցեն . ո՛ւր հրեշ-
տակքն , ո՛ւր հրեշտակապետքն . եւ որպիսի
ինչ տեղի նորոց քաղաքացւոց անդ պատրաս-
տեալ է . եւ որ նանապարհ է որ անդր տա-
նիցի . եւ որպիսի ինչ հանգստեան հասին
որք յառաջագոյն անդր զինուորեցան , եւ ո՛րք
յեռ նոցա , եւ այլք որ զնոցա կնի . եւ ո՛ր-
չափ իցեն դասակք գնդից այնոցիկ . եւ ո՛ր-
չափ ինչ այլ եւ այլ աստիճանք պատուոցն
եւ խորհրդականացն :

Մի այսուհետեւ ամբոխիւ եւ խռովու-
թեամբ մտանիցեմք , այդ խորհրդական լու-
թեամբ : Ձի թէ ի թատերոն յորժամ բա-
զում լուութիւն ունիցին , ապա ընթեռնուն
հրովարտակք թագաւորաց , որչափ եւս ա-
ռաւել յայսմ քաղաքի պարս իցե ամենեցուն
ցածնուլ , եւ յոտն կալ սգւովք եւ լսելեզբ :
Ձի ոչ եթէ երկրաւորի ուրուք , այդ հրեշ-
տակացն տեսան ընթեռնւոց է գիրն : Եւ
եթէ այսպէս զանձինս յարգարեացուք , եւ
շնորհք հոգւոյն բազում ճշմարտութեամբ
առաջնորդեացեն մեզ . եւ անդր իսկ յաթու-
արբանական հառանիցեմք , եւ ամենայնի որ

τευξόμεθα τῶν ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλαν-
θρωπία τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ,
ὃ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος ἅμα τῷ πατρὶ καὶ
τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς
αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.

Ο Μ Ι Α Ι Α Η

Καὶ εἰσελθόντες εἰς τὴν οἰκίαν, εἶδον τὸ
παιδίον μετὰ Μαρίας τῆς μητρὸς αὐτοῦ.

ΠΛΣ οὖν φησὶν ὁ Λουκᾶς, ὅτι ἐπὶ
τῆς φάτνης κείμενον ἦν; ὅτι τεκοῦσα μὲν
εὐθέως αὐτὸ κατέκλινεν ἐκεῖ. Ἄτε γὰρ πολ-
λῶν συνιόντων διὰ τὴν ἀπογραφὴν, οὐκ ἦν
οἰκίαν εὐρεῖν. Ὅπερ οὖν καὶ ὁ Λουκᾶς ἐπι-
σημαίνεται λέγων· ὅτι διὰ τὸ μὴ εἶναι τό-
πον ἀνέκλινεν αὐτόν. Μετὰ δὲ ταῦτα καὶ
ἀνέειλετο, καὶ ἐπὶ τῶν γονάτων εἶχεν. Ὅμοῦ
τε γὰρ ἐπέβη τῆς Βηθλεὲμ, καὶ τὰς ὁδὸνας
ἔλυσεν· ἵνα μάθῃς κἄντεῦθεν τὴν οἰκονο-
μίαν ἅπασαν· καὶ ὅτι οὐχ ἀπλῶς οὐδὲ ὡς
ἔτυχε ταῦτα ἐγένετο· ἀλλὰ κατὰ πρόνοιάν
τινα θεῖαν καὶ προφητείας ἀκολουθίαν,
ταῦτα πάντα ἐπληροῦτο.

Ἀλλὰ τί τὸ πείσαν αὐτοὺς προσκυνη-
σαι; οὔτε γὰρ ἡ παρθένος ἐπίσημος ἦν,
οὔτε ἡ οἰκία περιφανής, οὔτε ἄλλο τι τῶν
δρωμένων ἱκανὸν καταπλήξαι καὶ ἐπισπάσα-
σθαι. Οἱ δὲ οὐ μόνον προσκυνοῦσιν, ἀλλὰ καὶ

անդ բարութիւնքն եւ հասանեմք շնորհքն եւ մարդասիրութեամբ տեսան մերոյ Յիսուսի քրիստոսի . ընդ որում հօր միանգամայն եւ հոգւոյն որոյ փառք, իշխանութիւն եւ պատիւ այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտենից . ամէն :

Ճ Ա Ռ Ը .

Իբրեւ եկին ի տունն, տեսին զմանուկն հանդերձ Մարեմաւ մարբն իւրով :

Եւ զիարդ Ղուկաս ապիցէ, թէ ի մըսուրն գնէր մանուկն . եւ Մատթէոս . թէ առ մօրն : Զի մայրն իբրեւ ծնաւ, վաղժադակի դադարեցոյց զմանուկն ի միսուրն : Քանզի ի բազմութենէն որ ժողովեալ էին վասն աշխարհագրին, չէր ուրեք մարթ տաւն գտանել . զոր Ղուկաս իսկ նշանակէ յասելն, եթէ վասն զի չէր նոցա տեղի յիջաւանին : Եւ ապա յետ այնր առեալ ունէր զնա ի վերայ ծնկաց Մարիամ : Անդէն վաղժադակի իբրեւ հասին ի Բեթղաճէմ, ստիպեցին երկուքն եւ ծնաւ . զի եւ այսու եւս ուսանիցիս զքնաւ իսկ զտեսչութիւնն . զի ոչ վարապար կամ յանկարծադէպ ինչ իրք զործէին, այլ ըստ աստուածեղէն իմն առաջնորդութեան ըստ կանխառաց կարգի մարդարեւութեանն կատարէր ամենայն :

Եւ արդ զի՞նչ ինչ հաւանեցուցանէր ըզմոգոն երկիր պաղանել . զի ոչ կոյսն ինչ նշանաւոր, եւ ոչ տունն ինչ երեւելի, եւ ոչ այլ ինչ սպառք որ կարէին զարմացուցանել եւ յորդորել : Այլ նորա ոչ միայն երկիր

ἀνολέξαντες τοὺς θησαυροὺς αὐτῶν δῶρα προσάγουσι, καὶ δῶρα, οὐχ ὡς ἀνθρώπων, ἀλλ' ὡς θεῶ. Ὁ γὰρ, λιβανωτὸς καὶ ἡ σμύρνα τούτου σύμβολον ἦν.

Τί οὖν τὸ πείσαν αὐτούς; τὸ παρασκευάσαν οἰκοθεν ἀναστῆναι καὶ τοσαύτην ἐλθεῖν ὁδόν. Τοῦτο δὲ ἦν ὃ τε ἀστήρ, καὶ ἡ παρὰ τοῦ θεοῦ γενομένη τῇ διανοίᾳ αὐτῶν ἑλλαμψις, κατὰ μικρὸν αὐτοὺς πρὸς τὴν τελειοτέραν ὁδηγοῦσα γνῶσιν. Οὐδὲ γὰρ ἂν εἰ μὴ τοῦτο ἦν, τῶν φαινομένων εὐτελῶν ὄντων ἀπάντων, τοσαύτην ἐπιδείξαντο τιμὴν. Διὰ τοῦτο οὐδὲν τῶν αἰσθητῶν μέγα ἐκεί, ἀλλὰ φάτην καὶ καλὴν βῆ, καὶ μήτηρ πτωχῇ· ἵνα γυμνῇ τῶν μαγῶν ἰδῆς τὴν φιλοσοφίαν, καὶ μάθῃς, ὅτι οὐχ ὡς ἀνθρώπων φιλῶ, ἀλλ' ὡς θεῶ προσήεσαν καὶ εὐεργέτη. Διόπερ οὐδενὶ τῶν ὀρωμένων ἐξωθεν ἐσκανδαλίζοντο, ἀλλὰ καὶ προσκύνουν καὶ δῶρα προσῆγον, τῆς μὲν Ἰουδαϊκῆς ἀπηλλαγμένα παχυτήτος. Οὐδὲ γὰρ πρόβατα καὶ μόσχους ἔθυσαν, τῆς δὲ ἐκκλησιαστικῆς ἐγγὺς ὄντα φιλοσοφίας. Ἐπίγνωσιν γὰρ καὶ ὑπακοὴν καὶ ἀγάπην αὐτῷ προσῆγον.

Χρηματισθέντες δὲ κατ' ὄναρ μὴ ἀνάμψαι πρὸς Ἡρώδην, δι' ἄλλης ὁδοῦ ἀνεχώρησαν εἰς τὴν χώραν αὐτῶν. Θέα καὶ τεύθεν τὴν πίστιν αὐτῶν, πῶς οὐκ ἐσκανδαλίσθησαν, ἀλλ' εἰσὶν εὐήνιοι καὶ εὐγνώμονες, καὶ οὐ θορυβοῦνται, οὐδὲ διαλογίζονται πρὸς ἑαυτοὺς λέγοντες· καὶ μὴν αὖ

պագանէին, այդ եւ զգանձս եւս բացեալ մատուցանէին պատարագս. եւ պատարագս ոչ իբրեւ մարդոյ, այլ իբրեւ Աստուծոյ: Քանզի կնդրուկն եւ զմուռս այնմ նշանակիչք են:

Իսկ զհնչ ինչ արգելք հաւանեցոյց զնոսա ի տանէ ելանել, եւ զայնչափ վայրս հատանել անցանել: Այդ աստղն դուշակ, եւ Աստուծոյ զմիտան յորգորել հոգեւոր լուսաւորութեամբ՝ առ սակաւ սակաւ առաջնորդել անել ի կատարեալ գիտութիւնն: Ձի թէ պոպէս չէր, ապա ոչ յորժամ զայնպիսի աղքատութիւնն տեսանէին, առնուին յանձն զայնպիսի պատիւ առնել մանկանն. զի ոչինչ պատուական տեսանէին անդ, այլ զմեռւոյն եւ զխուզ եւ զմայրն աղքատ: Եւ զի մերկ իսկ տեսանիցես զմեզուցն իմաստութիւն, եւ ուսանիցիս զի ոչ իբրեւ մարդոյ լոկոյ, այլ իբրեւ Աստուծոյ բարերարի մատուցեալ երկիր պագանէին: Քանզի եւ ոչ իւրք գնուծ իրօք՝ զոր տեսանէին, գայթաղէին. այլ եւ երկիր պագանէին եւ պատարագս մատուցանէին, օտարացեալք զտեալք ի հրէական թանձրութենէն: Ձի ոչ արջառս կամ ոչխարս զենուին, այլ զեկեղեցական պաշտօնն յառաջագոյն նկարեալ յանձինս ցուցանէին: Քանզի զգառասութեան գիտութիւն եւ զհնազանդութիւն եւ զսէր մատուցանէին նմա:

Եւ հրաման առին, ասէ, ի տեսլեան, զի մի անդրէն դառնայցեն առ Հերոփրես, այլ ընդ այլ ճանապարհ զնասցեն անդրէն յաշխարհ իւրեանց: Եւ արդ տես աստ զհաւասոս նոցա. զի ոչ գայթաղեցան, այլ հլուք եւ հպատակք գտանէին յամենայնի. եւ զի ոչ խռովէին ինչ, եւ ոչ զմտաւ այն-

ἀνοίξαντες τοὺς θησαυροὺς αὐτῶν δῶρα
προσάγουσι, καὶ δῶρα, οὐχ ὡς ἀνθρώπῳ,
ἀλλ' ὡς θεῷ. Ὁ γὰρ λιβανωτὸς καὶ ἡ σμύρνα
τούτου σύμβολον ἦν.

Τί οὖν τὸ πείσαν αὐτούς; τὸ παρασκευά-
σαν οἰκοθεν ἀναστῆναι καὶ τοσαύτην ἐλ-
θεῖν ὁδόν. Τοῦτο δὲ ἦν ὃ τε ἀσκήρ, καὶ
ἡ παρά τοῦ θεοῦ γενομένη τῇ διανοίᾳ
αὐτῶν ἑλλαμψις, κατὰ μικρὸν αὐτοὺς πρὸς
τὴν τελειοτέραν ὁδηγοῦσα γινώσιν. Οὐδὲ
γὰρ ἂν εἰ μὴ τοῦτο ἦν, τῶν φαινομένων
εὐτελῶν ὄντων ἀπάντων, τοσαύτην ἐπαδεί-
ξαντο τιμὴν. Διὰ τοῦτο οὐδὲν τῶν αἰσθη-
τῶν μέγα ἐκεῖ, ἀλλὰ φάτη καὶ καλύβη,
καὶ μήτηρ πτωχὴ· ἵνα γυμνήν τῶν μάγων
ἔδης τὴν φιλοσοφίαν, καὶ μάθης, ὅτι οὐχ
ὡς ἀνθρώπῳ φιλῶ, ἀλλ' ὡς θεῷ προσήε-
σαν καὶ εὐεργέτη. Διόπερ οὐδενὶ τῶν ὄρω-
μένων ἔξωθεν ἐσκανδαλίζοντο, ἀλλὰ καὶ
προσεκύνουν καὶ δῶρα προσῆγον, τῆς μὲν
ἰουδαϊκῆς ἀπηλλαγμένα παχύτητος. Οὐδὲ
γὰρ πρόβατα καὶ μόσχους ἔθυσαν, τῆς δὲ
ἐκκλησιαστικῆς ἐγγυὲς ὄντα φιλοσοφίας. Εἰ-
γνώσιν γὰρ καὶ ὑπακοήν καὶ ἀγάπην αὐτῷ
προσῆγον.

Χρηματισθέντες δὲ κατ' ὄναρ μὴ ἀνα-
κάμψαι πρὸς Ἡρώδην, δι' ἄλλης ὁδοῦ ἀνε-
χώρησαν εἰς τὴν χώραν αὐτῶν. Θέα καὶ
τεῦθεν τὴν πίστιν αὐτῶν, πῶς οὐκ ἐσκαν-
δαλίσθησαν, ἀλλ' εἰσὶν εὐήνιοι καὶ εὐγνώ-
μονες, καὶ οὐ θορυβοῦνται, οὐδὲ διαλογί-
ζονται πρὸς ἑαυτοὺς λέγοντες· καὶ μὴν εἰ

պագանէին, այլ եւ զգանձս եւս բացեալ մատուցանէին պատարագս. եւ պատարագս ոչ իբրեւ մարդոյ, այլ իբրեւ Աստուծոյ: Քանզի կնդրուին եւ զմուռս այնմ նշանակիչք են:

Իսկ զի՞նչ ինչ արդեւք հաւանեցոյց զնստա ի տանէ ելանել, եւ զայնչափ զայրս հատանել անցանել: Այլ աստղն դուշակ, եւ Աստուծոյ զմիտան յորդորել հոգեւոր լուսաւորութեամբ՝ առ սակաւ սակաւ առաջնորդել անել ի կատարեալ գիտութիւնն: Ձի թէ այսպէս չէր, ապա ոչ յարժամ զայնպիսի աղքատութիւնն տեսանէին, առնուին յանձն զայնպիսի պատիւ առնել մանկանն. զի ոչինչ պատուական տեսանէին անդ, այլ զմտութիւն եւ զխուզ եւ զմայրն աղքատ: Եւ զի մերկ իսկ տեսանիցես զմագուցն իմաստութիւն, եւ ուսանիցիս զի ոչ իբրեւ մարդոյ լոկոյ, այլ իբրեւ Աստուծոյ բարերարի մատուցեալ երկիր պագանէին: Քանզի եւ ոչ իւրք գնուձ իրօք՝ զոր տեսանէին, գայթաղէին. այլ եւ երկիր պագանէին եւ պատարագս մատուցանէին, օտարացեալք զտեալք ի հրէական թանձրութենէն: Ձի ոչ արջաւս կամ ոչխարս զենուին, այլ զեկեղեցական պաշտօնն յաւաղագոյն նկարեալ յանձինս ցուցանէին: Քանզի զզատատութեան գիտութիւն եւ զհնազանդութիւն եւ զսէր մատուցանէին նմա:

Եւ հրաման առին, ասէ, ի տեսլեան, զի փ անդրէն դառնայցեն առ Հերովդէս, այլ ընդ այլ ճանապարհ գնասցեն անդրէն յաշխարհ իւրեանց: Եւ արդ տես աստ զհաւաստս նոցա. զի ոչ գայթաղեցան, այլ հլուք եւ հպատակք դասնէին յամենայնի. եւ զի ոչ խռովէին ինչ, եւ ոչ զմտաւ այն-

μέγα. τὸ παιδίον ἐστὶ τοῦτο καὶ ἔχει τινὲς ἰσχὺν, τίς χρεια φυγῆς καὶ λαθραίας ἀναχωρήσεως; καὶ τί δὴ ποτε φανερώς ἐλθόντας ἡμᾶς, καὶ μετα παρῶνσις καὶ πρὸς δῆμον τοσοῦτον καὶ πρὸς βασιλέως μανίαν στάντας, ὡς δραπέτας καὶ φυγάδας ἐκπέμπει ὁ ἄγγελος τῆς πόλεως; Ἀλλ' οὐδὲν τούτων οὔτε εἶπον, οὔτε ἐνενόησαν. Τοῦτο γὰρ μάλιστα πίστεως, τὸ μὴ ζητεῖν εὐθύνας τῶν προστεταγμένων, ἀλλὰ πείθεσθαι τοῖς ἐπιταττομένοις μόνον.

Ἀναχωρησάντων δὲ αὐτῶν, ἰδοὺ ἄγγελος κυρίου φαίνεται τῷ Ἰωσήφ κατ' ὄναρ λέγων· ἐγερθεὶς παράλαβε τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ, καὶ φεῦγε εἰς Αἴγυπτον. Ἄξιον ἐνταῦθα διαπορῆσαι καὶ ὑπὲρ τῶν μάγων, καὶ ὑπὲρ τοῦ παιδίου. Εἰ γὰρ καὶ ἐκεῖνοι μὴ ἐθορυβήθησαν, ἀλλὰ μετα πίστεως πάντα ἐδέξαντο, ἡμᾶς ἄξιον ζητῆσαι, διατί μὴ παρόντες σώζονται ἐκεῖνοι καὶ τὸ παιδίον· ἀλλ' οἱ μὲν εἰς Περσίδα, τὸ δὲ εἰς Αἴγυπτον φυγαδεύεται μετὰ τῆς μητρός; Ἀλλὰ τί; ἔδει αὐτὸν ἐμπεσεῖν εἰς τὰς χεῖρας τοῦ Ἡρώδου, καὶ ἐμπέσοντα μὴ κατακόπτεσθαι; Ἀλλ' οὐκ ἂν ἐνομίσθη σάρκα ἀνεληφέναι· οὐκ ἂν ἐπιστεύθη τῆς οἰκονομίας τὸ μέγεθος. Εἰ γὰρ τούτων γενομένων, καὶ πολλῶν ἀνθρωπίνως οἰκονομουμένων, ἐτόλμησαν εἰπεῖν τινὲς ὅτι μῦθος ἢ τῆς σαρκὸς ἀνάληψις, ποῦ οὐκ ἂν ἐξέπρισαν ἀσεβείας, εἰ πάντα θεοπρεπῶς καὶ κατὰ τὴν αὐτοῦ δύναμιν ἐπραττε;

Τοὺς δὲ μάγους ἐκπέμπει ταχέως, ὁμοῦ μὲν διδασκάλους ἀποστέλλων τῇ Περσῶν

պիտի ինչ ամէին, թէ մեծ ինչ դք էր մանուկն եւ զօրաւոր, ընդէր հրաման տայ գաղտ փախել. զի անտի յայտ եկաք եւ համարձակեցաք առ ազգն եւ թագաւորն, եւ պատի գաղտագողի արձակէ զմեզ հրեշտակ քաղաքիս. այդ ոչինչ պատկիսի զմտաւ ամէին, եւ ոչ խօսեցան ինչ: Այսպիսի իսկ միտք պատշաճն առ հաւատս. ոչ համարս խնդրել, այլ հանել հնազանդել հրամանացն որ տացին:

Եւ յեա գնալոյ, ասէ, մոգուցն, ահաւասիկ հրեշտակ յայտներ Յովսեփայ. Արի առ, ասէ, զմանուկն եւ զմայր իւր, եւ փախիր յերկիրն եգիպտացոց: Աստ պար եւ անգր հարկանելոյ զմիտս է եւ վասն մոգուցն եւ վասն մանկանն. զի թէ նոքա ոչինչ խռովեցան, այլ մեծաց հաւատոց ցուցին մեզ նշանակ, սակայն պարտ է խնդրել, թէ ընդէր մինչ անդէնն իսկ էին՝ չապրեցան ի կտակածոյն ոչ մանուկն եւ ոչ մոզքն. զի նոքա ի Պարոթի աշխարհն անկան փախտաւան, եւ սա մարն հանդերձ յԵգիպտոս: Այդ պարտ էր, ասեն, եւ անկանել ի ձեռս Հերովդէի, եւ ոչ փասել ինչ: Այլ ոչ համարէր եթէ արդարեւ նշմարտութեամբ մարմին առ, եւ ոչ հաւատարիմ լինէր անտեսութեանն մեծութիւն: Զի թէ այս ամենայն եղել, եւ բազում եւս այլ իրք մարգկեղէնք մատակարարեցան, սակայն իշխեցին ասել ոմանք՝ եթէ առաքուելք եւ համբաւք են զմարմնն առնուլ, զիարգ ոչ ի մեծամեծ ամգարչտութիւնս անկանէին, եթէ ամենայն ուրեք զԱստուծոյ զպատշաճն եւեթ էր ցուցեալ ըստ իւրում ամենազօր զօրութեան:

Այլ զմոզոն արձակէր վաղվաղակի, զի միանգամայն եւ վարդապետս եւս Պարոթի

χοίρα, ὁμοῦ δὲ ἐκκόπτων τοῦ τυράννου τὴν μακίαν, ἵνα μάθῃ ὅτι ἀνηνύτοις ἐπιχειρεῖ πράγμασι, καὶ τὸν θυμὸν σβέσῃ, καὶ τῆς ματαιοπονίας αὐτὸν ἀπαγάγῃ ταύτης. Οὐ γὰρ δὴ τὸ μετὰ παρρησίας περιγενέσθαι τῶν ἐχθρῶν μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ μετ' εὐκολίας αὐτοὺς ἀπατᾶν, τῆς αὐτοῦ δυνάμεως ἄξιον. Οὕτω γοῦν καὶ τοὺς Αἰγυπτίους ἐπὶ τῶν Ἰουδαίων ἡπάτησε, καὶ δυνάμενος φανερώς τὸν ἐκείνων πλοῦτον εἰς τὰς τῶν Ἑβραίων μεταστῆσαι χεῖρας, λάθρα καὶ μετὰ ἀπάτης καλεῖται τοῦτο ποιεῖν· ὅπερ οὐκ ἔλαττον τῶν ἄλλων σημείων φοβερόν αὐτὸν παρὰ τοῖς ἐναντίοις ἐποίησεν.

Οἱ γοῦν Ἀσκαλωνῖται καὶ οἱ λοιποὶ πάντες, ἥνικα τὴν κιβωτὸν ἔλαβον, καὶ πληγέντες λοιπὸν παρήνουν τοῖς οἰκείοις μὴ πολεμεῖν, μηδὲ ἐξ ἐναντίας ἵστασθαι, μετὰ τῶν ἄλλων θανμάτων καὶ τοῦτο εἰς μέσον ἤγον λέγοντες· ἵνα τί βαρύνετο τὰς καρδίας ὑμῶν, καθὼς ἐβάρυνεν Αἴγυπτος καὶ Φαραῶ; οὐχ ὅτε ἐνέπαιξεν αὐτοῖς, τότε ἐξαπέστειλε τὸν λαὸν αὐτοῦ καὶ ἀπῆλθον; Ταῦτα δὲ ἔλεγον τῶν ἄλλων σημείων τῶν φανερώς γενομένων οὐκ ἔλαττον καὶ τοῦτο νομίζοντες εἶναι, εἰς τὴν τῆς δυνάμεως αὐτοῦ καὶ τῆς μεγαλωσύνης ἀπόδειξιν. Ὅ δὴ καὶ ἐνταῦθα γέγονεν, ἱκανὸν ἐκπλήξαι τὸν τύραννον.

Ἐνόησον γὰρ οἷα πάσχειν εἰκὸς ἦν τὸν Ἡρώδη, καὶ πῶς ἀποπνίγεσθαι ἀπατηθέντα παρὰ τῶν μάγων καὶ οὕτω καταγελασθέντα. Τί γὰρ, εἰ μὴ γέγονε βελτίων; οὐ τοῦ ταῦτα εἰκονομήσαντος ἐγκλημα, ἀλλὰ τῆς ἐκείνου μακίας ἢ ὑπερβολῇ· μηδὲ

աշխարհին առաքեսցէ . եւ ընդ այնմ՝ զի եւ զկատաղութիւն մարդախոշոշ բռնաւորին ջածուսցէ . զի ուսցի թէ յանօգուտ իրս յանդգնի . եւ զցասումն շիջուսցէ , եւ ի զուր աշխատութենէն մերժեսցէ : Քանզի ոչ միայն հարստութեամբ յաղթել թշնամեացն , այլ զիւրագործ իրօք ունել արժանի է նորա զօրութեանն : Այսպէս եւ զեգիպտացիսն հրէիւքն խաբեաց . թէպէտ եւ կարող էր յայտնի զմեծութիւնն եգիպտացւոց հանել տալ ի ձեռս եբրայեցւոցն , սակայն զաղտնի եւ պատրանօք հրամայէր զնոյն առնել . որ եւ ոչ սակաւ ինչ քան զայլ մեծամեծ նշանս ցուցանէր զնա ահագին առաջի թշնամեացն :

Իսկ առկաղոնացիքն եւ , այլքն ամենքեան՝ յորժամ առին զտապանակն , եւ հարկանէին հարուածովք , տային խրատ միմեանց՝ չպատերազմել , եւ ոչ կալ հակառակ այլոցն եւս նշանաց . եւ այսպիսի իմն միտս ի մէջ բերեալ՝ ասէին , թէ Ընդէ՞ր խտացուցանէք զսիրտս ձեր , որպէս խտացուցին եգիպտացիքն եւ Փարաւոնն . ո՞չ ապաքէն յորժամ խաղացն ընդ նոսա Աստուած , ապա արձակեցին զժողովուրդն : Չայս ասելով ոչինչ փոքր քան զայլ մեծամեծ նշանս ցուցանէին , այլ զօրութեանն եւ մեծութեան Աստուծոյ համարէին հանգէս : Նոյնպէս եւ որ աստն եղև կարէր . ստիպացուցանել զխտապարանոցսն :

Եւ արդ միա զիւր , որպիսի ինչ պարտ էր տանջանօք տանջել Հերովդէի եւ հեղձնուլ եւ մղձկել , յորժամ լուաւն՝ եթէ այնպէս խաբեցաւ ի մոգուցն : Եւ արդ եթէ չեղև պիտանի , ոչ այնր ինչ վնաս էր՝ որ զայն այնպէս մատակարարեաց , այլ նորա կատա-

τοῖς δυναμένοις αὐτὸν παραμυθῆσασθαι καὶ ἀποστήσαι τῆς πονηρίας εἰκοντος, ἀλλ' ἐπεξιόντος περαιτέρω, ἵνα καὶ χαλεπωτέρῳ δέξηται δίκην τῆς τοσαύτης ανοίας.

Καὶ τίνος ἔνεκόν, φησιν, εἰς Αἴγυπτον τὸ παιδίον πέμπεται; μάλιστα μὲν καὶ ἡ εὐαγγελιστὴς τὴν αἰτίαν εἶρηκεν· ἵνα πληρωθῇ γάρ φησιν, ὅτι ἐξ Αἰγύπτου ἐκάλεσα τὸν υἱόν μου. Ἀμα δὲ καὶ χρηστῶν προομιμα λοιπὸν ἐλπίδων τῇ οἰκουμένῃ προανεφωνεῖτο. Ἐπειδὴ γάρ Βαβυλῶν καὶ Αἴγυπτος μάλιστα τῆς γῆς ἀπάσης τῇ φλογὶ τῆς ἀσεβείας ἦσαν ἐκκεκαυμένα, ἐκ προομιμῶν δεικνύς ὅτι ἀμφοτέρας διορθώσεται καὶ βελτίους ποιήσει, καὶ πείθων διὰ τούτων καὶ περὶ τῆς ὅλης οἰκουμένης τὰ χρηστὰ προσδοκᾶν, τῇ μὲν τοὺς μάγους ἀπέστειλε, τῇ δὲ αὐτὸς ἐπέβη μετὰ τῆς μητρὸς.

Πρὸς δὲ τοῖς εἰρημένοις καὶ ἕτερον ἐντεῦθεν παιδευόμεθα, οὐ μικρὸν εἰς φιλοσοφίαν ἡμῖν συντεῖνον. Ποῖον δὴ τοῦτο; τὸ ἐκ προομιμῶν πειρασμοὺς προσδοκᾶν καὶ ἐπιβουλάς. Ὅρα γοῦν καὶ ἀπὸ τῶν σπαργάνων εὐθέως τοῦτο γινόμενον. Καὶ γὰρ τεχθέντος αὐτοῦ, καὶ τύραννος μαίνεται, καὶ φυγὴ καὶ μεταστάσις γίνεται πρὸς τὴν ὑπερορίαν, καὶ οὐδὲν ἀδίκησας ἡ μήτηρ εἰς τὴν τῶν βαρβάρων φυγαδεύεται χώραν. Ἴνα σὺ ταῦτα ἀκούων, ὅταν καταξιωθῇς διακονήσασθαι τινι πνευματικῷ πράγματι, εἴτα ἂν ἴδῃς σαυτὸν πάσχοντα ἀνήκεστα καὶ μυρίους ὑπομένοντα κινδύνους, μὴ διὰ τα-

դուժեհանն յանախութիւն: Ձի որովք կարօղն էին զնա իրաւաւ եւ ձգել ի չարեաց, չանայր, այլ եւս քան զեւս գրգռէր եւ անէր պատիժս ի վերայ անձինն անմասութեամբ:

Եւ ընդէ՞ր, ասեն, յԵգիպտոս առաքէր զմանուկն. մանաւանդ զի եւ աւետարանին իսկ յայտ առնէ զպատճառսն: Ձի կատարեացի, ասէ, բանն Յեաւան՝ որ ասացաւ մարգարէիւն, եթէ յԵգիպտոսէ կոչեցից զորդի իմ: Եւ փանդամայն զի եւ մեծամեծաց յուսից ապին աւետիք աշխարհաց անդէն ի սկզբանն: Քանզի Բարեզոյն եւ Եգիպտոս առաւել քան զամենայն երկիր յորրորդեալ էին ամպարչտութեամբ, ցուցանէ անդէն ի սկզբանն՝ եթէ նախ զնոսա պարտ է անել յուղղութիւնս, եւ յանպիտանութենէն առնել պիտանիս. եւ նորք յօժարեցուցանել զամենայն անեղերս՝ ունել ակն եւ սպասել յուսոյ մեծի փրկութեանն: Եւ այսպէս զմիայն զմեզմն կոչեաց ան ի պաշտօն, եւ ի մեւսն իւրովի երթեալ հասանէր հանդերձ մարմն:

Եւ հանդերձ այսու զոր ասացաքս, եւ այլ իմն ուսանիմք աստի, որ ոչ սակաւ ինչ շահ իցէ մեզ յիմաստութիւն եւ ի զգաստութիւն: Եւ զի՞նչ ինչ իցէ այս. անդէն ի սկզբանն փորձութեանց ակն ունել, եւ նենգեւոյ յայլոց: Եւ արդ տես անդառին իսկ ի խանձարրոցն զնոյն լեալ: Քանզի ի ծնաննէն նորա՝ եւ բռնաւորն մոլէր, եւ փախուստ եւ խախուսք լինէին արտաքս քան զսահմանս աշխարհին. զի ոչ մօրն ինչ ումեք մեղուցեալ էր եւ ոչ մանկանն, եւ յօտար աշխարհ լինէին հալածականք: Ձի զայս իբրեւ լսիցես, յորժամ հոգեւոր, ինչ իրաց արժանի լինիցիս սպասաւորութեան, եւ նեղութիւնք ինչ որոց ոչ ակն ունիցիս՝

ραχθῆς, μηδὲ εἴπης, τί ποτε τοῦτό ἐστι; καὶ μὴν στεφανοῦσθαι με ἔδωκε καὶ ἀνακηρύττεσθαι· καὶ λαμπρὸν εἶναι καὶ περὶ φανῇ, πρόσταγμα πληροῦντα δεσποτικόν. Ἀλλ' ἔχων τοῦτο τὸ ὑπόδειγμα, φέρῃς γενναίως, εἰδὼς ὅτι μάλιστα αὕτη τῶν πνευματικῶν ἡ ἀκολουθία ἐστὶ, τὸ πανταχοῦ πειρασμούς συγκεκληρωμένους ἔχειν.

Ὅρα γοῦν οὐκ ἐπὶ τῆς μητρὸς καὶ τοῦ παιδίου τοῦτο γινόμενον μόνον· ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν βαρβάρων ἐκείνων. Καὶ γὰρ ἐκεῖνοι λάθρα ἀναχωροῦσιν ἐν τάξει φυγᾶδων· καὶ αὕτη πάλιν οὐδέποτε τὴν οἰκίαν ὑπερβᾶσα, μακρὰν οὕτω ταλαιπωρίας ὁδὸν ὑπομένειν κελεύεται, διὰ τὸν θαυμαστὸν τοῦτον τόκον καὶ τὰς πνευματικὰς ὠδύνας.

Καὶ θεὰ τὸ παράδοξον πάλιν. Παλαεστίνῃ μὲν ἐπιβουλευεῖ· Αἴγυπτος δὲ ὑποδέχεται, καὶ διασωρίζει τὸν ἐπιβουλευόμενον. Οὐ γὰρ δὴ μόνον ἐπὶ τῶν παίδων τοῦ πατριάρχου τύποι συνέβαινον· ἀλλὰ καὶ ἐπ' αὐτοῦ τοῦ δεσπότου. Πολλὰ γοῦν διὰ τῶν ὑπ' αὐτοῦ γινομένων τότε προανεκηρύττετο, τῶν ὕστερον συμβαίνειν μελλόντων· ὅπερ οὖν καὶ ἐπὶ τῆς ὄνου καὶ ἐπὶ τοῦ πώλου γέγονε. Φανεῖς τοίνυν ὁ ἄγγελος, οὐχὶ τῇ Μαρίᾳ, ἀλλὰ τῷ Ἰωσήφ διαλέγεται· καὶ τί φησιν;

Ἐγερούεις παράλαβε τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ. Ἐνταῦθα οὐκ ἔτι λέγει, τὴν γυναῖκά σου· ἀλλὰ, τὴν μητέρα αὐτοῦ. Ἐπειδὴ γὰρ ὁ τόκος ἐξέβη, καὶ ἡ ὑποψία ἐλύθη, καὶ ὁ ἀνὴρ ἐπιστῶθη, μετὰ παρρησίας λοιπὸν διαλέγεται ὁ ἄγγελος, οὔτε παιδίον, οὔτε γυναῖκα αὐτοῦ καλῶν· ἀλλὰ, τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ· καὶ

գայտեն ի վերայ, մի իշխեսցես. ասեւ, եթէ չէի այսմ արժանի, այդ պատուոյ եւ պատկի եւ պայծառագոյն երեւելի լինելոյ, քանզի զհրամանն տերունի կատարեցի: Այդ ունիս օրինակ տանելոյ ամենայնի ժողովալու թեամբ, ի վերայ հասեալ՝ թէ մանաւանդ այն է կարգ հոգեւոր իրաց, ամենայն ուրեք փորձութիւնս վիճակակիցս ունել:

Եւ արդ տես զայնպիսի աղէտս. ոչ միայն ի վերայ մանկանն եւ մօրն հասանէին, այլ եւ ի վերայ այլազգեացն մոգուց: Զի եւ նորա գաղտագողի փախչէին. եւ մայր մանկանն հանգերձ մանկամբն որ ոչ երբեք գիտէր զայլոյ տուն, բայց միայն զիւրն, անկեալ ի տառապանս, դէմ եղեալ տարադէմ գնայր յօտար երկիր հրամանաւ՝ վասն զբանչելի ծննդեանն եւ հոգեւոր երկանցն:

Եւ անդ էր տեսանել զարմանալի եւ չքնաղ իրս: Զի պաղեստինացւոց աշխարհն նենգէր եւ հալածական առնէր, եւ Եգիպտոս ընդունէր եւ ապրեցուցանէր զհալածականն: Քանզի ոչ եթէ միայն յորդիս նահապետին նկարէին իրքն՝ որ յապալ լինելոց էին, այլ եւ ի աւերն իսկ գլխովին: Զի որ յայնժամ ի մանկութեանն ի նա նկարէին, յառաջագոյն քարոզէին զայլան եւս որ յետոյ էին լինելոց, որպէս իշոփեւ եւ յովնաւ կուսն եղեւ: Եւ արդ երեւէր հրեշտակ, ոչ Մարեմայ՝ այլ Յովսեփայ. եւ զի՞նչ ասիցէ:

Արի առ, ասէ, զմանուկդ եւ զմայր իւր: Եւ ընդէր ոչ ասիցէ զկին քո, այլ զմայր մանկանդ: Այդ քանզի ծնունդն կատարեցաւ, եւ կարծիքն բարձան, եւ այրն հաւատաց, ապա այնուհետեւ համարձակութեամբ ասէր հրեշտակն, ոչ զմանուկն եւ զկին քո, այլ զմանուկն եւ զմայր իւր, եւ փախիւր

φεῦγε εἰς Αἴγυπτον. Καὶ τὴν αἰτίαν λέγει τῆς φυγῆς, μέλλει γὰρ ὁ Ἡρώδης, φησὶ, ζητεῖν τὴν ψυχὴν τοῦ παιδίου.

Ταῦτα ἀκούσας ὁ Ἰωσήφ οὐκ ἔσκανδαλίσθη· οὐδὲ εἶπεν, αἰνίγμα τὸ πρᾶγμα ἐστὶ. Σὺ πρώην ἔλεγας, ὅτι σώσει τὸν λαὸν αὐτοῦ· καὶ νῦν οὐδὲ αὐτὸν σώζει, ἀλλὰ φυγῆς ἡμῖν χρεια, καὶ ἀποδημίας καὶ μακρᾶς μεταναστάσεως; ἐναντία τῇ ὑποσχέσει τὰ γινόμενα. Ἀλλ' οὐδὲν τούτων λέγει· πιστὸς γὰρ ἦν ὁ ἀνὴρ· οὐδὲ περιεργάζεται τῆς ἐπανόδου τὸν χρόνον, καὶ ταῦτα τοῦ ἀγγέλου ἀδιορίστως αὐτὸν τεθεικότος. Ἔως γὰρ ἂν εἶπω σοι, ἴσθι ἐκεῖ. Ἀλλ' ὅμως οὐδὲ πρὸς τοῦτο ἐνάρκησεν, ἀλλ' ὑπακούει καὶ πειθεται, πάντας μετὰ χαρᾶς τοὺς πειρασμοὺς ὑπομένων. Καὶ γὰρ ὁ φιλάνθρωπος θεὸς τοῖς ἐπιπόνοις τούτοις καὶ ἡδέα ἀνέμιξεν· ὅπερ καὶ ἐπὶ πάντων τῶν ἁγίων ποιεῖ, οὔτε τοὺς κινδύνους, οὔτε τὰς ἀνέσεις συνεχεῖς τιθεῖς, ἀλλὰ καὶ διὰ τούτων καὶ δι' ἐκείνων ὑφαίνων τὸν τῶν δικαίων βίον. Ὁ δὲ καὶ ἐνταῦθα πεποίηκε.

Σκόπει γὰρ, εἶδε κύουσαν τὴν παρθένον· εἰς ταραχὴν αὐτὸν ἐνέβαλε τοῦτο καὶ τὸν ἰσχυρὸν θόρυβον· ἐπὶ μοιχείᾳ γὰρ τὴν κόρην ὑπώπτειν. Ἀλλ' εὐθέως ἐπέστη ὁ ἄγγελος, τήν τε ὑποψίαν λύων, καὶ τὸν φόβον ἀναρῶν τοῦτον· καὶ τὸ παιδίον τεχθὲν ὄρων, χαρὰν ἐκαρπώσατο μεγίστην. Πάλιν τὴν χαρὰν ταύτην κίνδυνος οὐ μικρὸς διαδέχεται, τῆς πόλεως ταραττομένης, καὶ τοῦ

շերկիրն եղիպտացւոց: Նա եւ զպատճառան իսկ ասէ, եթէ Հերովդէս ի խնդիր է կորուսանել զանձն մանկանդ:

Եւ թէպէտ եւ լուաւ Յովսէփ, ոչինչ գայթաղեցաւ ի միտսն. եւ ոչինչ ասաց թէ ծաղը իմն են իրքս: Ոչ յառաջագոյն ասէիր եթէ փրկելոց է զժողովուրդն. զա աւագիկ եւ զանձն եւս չկարէ փրկել. եւ փախչել հասանիցէ եւ մարգապուր լինել եւ յօտար աշխարհ երթալ. թէ այս պապէս իցէ, ապա աւետիքն չեն աւետիք: Այդ քանզի հաւատացեալ էր յոյժ պարն, ոչինչ ասաց պապիսի. նա եւ ոչ զժամանակ դարձին քննէր ուսանել. եւ ոչ հրեշտակն ինչ եգ նմա ժամ, այլ խառն ի խուռն ասէ. Անդ լինիջիր մինչեւ ասացից քեզ: Սակայն եւ ընդ այն չգանգաղեցաւ, այլ յանձն առնայր յօժարութեամբ ուրախութեամբ համբերել փորձանաց: Իսկ մարգասէրն Աստուած ընդ նեղութիւնս եւ մխիթարութիւնս խառնեաց. որպէս եւ առ ամենայն որբովք իսկ ասնէ. զի ոչ բնաւ նեղութիւնս պծէ ի վերայ, եւ ոչ ամենեւին անդորրութիւնս, այլ հասարակախառն երկրքումբք կողմամբք անկանն զառաքինութիւնս արդարոց. որպէս եւ անդ իսկ արար:

Եւ արդ տես, զի նպայեցաւ ընդ կոյսն յդի, եւ աս զնա ի խռովութիւն. եւ յայնպիսի խռովութիւն, զի ի շնութենէ կարծէր զյղութիւնն: Այդ վազվազակի գայր հասանէր հրեշտակն, եւ զկարծիսն բառնայր, եւ զխռովութիւնն փարատէր, եւ տեսլեամբ մանկանն վայելէր ի մեծի եւրախութեան: Իսկ զպապիսի ուրախութիւն վիշաքն դարձուցանէին ի որբմութիւն. զի լոբեր թէ քաղաքն խռովեցաւ, եւ թագաւ

βασίλειως μαινόμενον, καὶ τὸν τεχθέντα ἐπιζητοῦντος. Ἀλλὰ τὸν θόρυβον τοῦτο ἐτέρα πάλιν διεδέξατο χαρά· ὁ ἀστήρ, καὶ ἡ τῶν μάγων προσκύνησις. Πάλιν μετὰ τὴν ἡδονὴν ταύτην φόβος καὶ κίνδυνος.

Ζητεῖ γάρ; φησιν, Ἡρώδης τὴν ψυχὴν τοῦ παιδίου. Καὶ πάλιν ὁ ἄγγελος μηνυαὶ καὶ φυγεῖν καὶ μετανίστασθαι ἀνθρωπίνως θαυματουργεῖν γὰρ τέως οὐκ ἴδρι. Εἰ γὰρ ἐκ πρώτης ἡλικίας θαύματα ἐπεδείξατο, οὐδ' ἂν ἐνομισθῇ ἄνθρωπος εἶναι. Διὰ τοῦτο, οὐδὲ ἀπλῶς ναὸς πλάττεται, ἀλλὰ καὶ κήσις γίνεται, καὶ ἐννεαμηνιαῖος χρόνος, καὶ ὠδίνες καὶ τόκος, καὶ γαλακτοτροφία, καὶ διαπαντὸς ἡσυχία τοῦ χρόνου, καὶ ἀναμένει τὴν ἀνδρασί πρέπουσαν ἡλικίαν· ἵνα διὰ πάντων εὐπαραδέκτον γένηται τῆς οἰκονομίας τὸ μυστήριον.

Τίνος οὖν ἔνεκεν καὶ ταῦτα τὰ σημεῖα ἐγένετό, φησιν, ἐξ ἀρχῆς; Διὰ τὴν μητέρα, διὰ τὸν Ἰωσήφ, διὰ τὸν Συμεὼν μέλλοντα ἀπιέναι λοιπὸν, διὰ τοὺς ποιμένας, διὰ τοὺς μάγους, διὰ τοὺς Ἰουδαίους. Εἰ γὰρ ἐβούλοντο προσέχειν μετὰ ἀκριβοῖας τοῖς γινομένοις, οὐ μικρὰ καὶ ἐντεῦθεν ἂν πρὸς τὰ μέλλοντα ἐκαρπώσαντο.

Εἰ δὲ μὴ λέγουσιν οἱ προφηταὶ τὰ περὶ τῶν μάγων, μὴ θορυβηθῆς· οὔτε γὰρ πάντα προείπον, οὔτε πάντα ἐσιώπησαν. Ὡσπερ γὰρ τὸ μηδὲν ἀκούσαντας ἰδεῖν παραγενόμενα τὰ πράγματα, πολλὴν ἐποίησεν τὴν ἐκπληξιν καὶ τὸν θόρυβον· οὕτω καὶ τὰ πάντα μαθεῖν, καθεύδειν παρειαυάζει τὸν

որն գիւտացաւ խնդրել զանձն մանկանն : Այլ զայն տրամուլթիւն պլ մեւս եւս ուրախուլթիւն մոռացուցանէր : զի ասող երեւէր, եւ մոգք ի հեռուստ գային յերկրպագութիւն : Եւ դարձեալ զայն ուրախութիւն, հասեալ պլոց աղետից ի վերայ՝ շառնէին յուշ :

Խնդրէ, ասէ, Հերովդէս զանձն մանկանդ : Եւ փախչել եւ մարդապուր լինել մարդկօրէն պարտ էր : Եւ ընդէր արդեւք : Այլ քանզի չէր պարտ եւ պատշաճ անդէն ի մատաղ հասակին ցուցանել պանչելիս . զի մի այնպէս կարծիցի թէ եւ չեղեւ իսկ մարդ : Ասան որոյ եւ ոչ վայրապար տաճար ինչ ի բնակութիւն ստեղծանէր, պլ յղութիւն ճշմարիտ, եւ իննամսեայ ժամանակաց ծախք եւ երկունք եւ ծնունդ եւ կաթամբ սնանել . եւ մեղմով ըստ մարմնոյն գայր կարգաւ յաճումն եւ ի հասակ առն կատարելոյ, զի ամենեւին լինիցի գիւրբնկալ խորհուրդ տընտեսութեանն :

Եւ ընդէր, ասեն, այնչափ նշանք եղեն ի սկզբան ծննդեանն : Ասան մորն, վասն Յովսէփայ, վասն Շմաւոնի եւ վասն հովուացն, վասն մոգուցն եւ վասն նոցին իսկ հրէիցն ամենեցուն : Զի թէ կամեցեալ էր ճշմարտութեամբ նայել ընդ իրոն, ոչ սակաւ ինչ պտուղ շահից ժողովէին ի յօրինակ պլոց եւս մեծամեծ իրաց՝ որ առ յապայն էին լինելոց :

Եւ ընդ այն մի ինչ խռովիցիս, եթէ մարգարէքն ոչ ճառեցին ինչ վասն մոգուցն . զի ոչ զամենայն ինչ ասացին յառաջագոյն, եւ ոչ զամենայն ինչ լուեցին : Զի զոր օրինակ որոց բնաւ չէր ինչ լուեալ զնմանէ, արարին նոցա զարմանալ եւ խռովել իրքն կատարեալք ի ժամանակին, նոյնպէս թէ զամենայն ինչ յառաջագոյն էր ասացեալ :

ἀκροατήν, καὶ τοῖς εὐαγγελισταῖς οὐδὲν ἡφίει πλέον.

Εἰ δὲ περὶ τῆς προφητείας ἀμφιβάλλουσιν Ἰουδαῖοι λέγοντες, τὸ ἐξ Αἰγύπτου ἐλάσσει τὸν υἱόν μου ἐπ' αὐτῶν εἰρῆσθαι, εἵπομεν ἂν πρὸς αὐτούς· ὅτι καὶ οὗτος προφητείας νόμος, τὸ πολλὰ πολλαῖς λέγεσθαι μὲν ἐπ' ἄλλων, πληροῦσθαι δὲ ἐν ἑτέροις, οἷον τὸ ἐπὶ τοῦ Συμεὼν καὶ Λευὶ εἰρημένον ἐστὶ· διαμεριῶ γὰρ αὐτούς, φησιν, ἐν Ἰακώβ, καὶ διασπερῶ αὐτούς ἐν Ἰσραήλ· καίτοιγε οὐκ ἐπ' αὐτῶν τοῦτο γέγονεν, ἀλλ' ἐπὶ τῶν ἐκγόνων. Καὶ τὸ ἐπὶ τοῦ Χαναάν δὲ παρὰ τοῦ Νῶε λεχθέν, εἰς τοὺς Γαβαωνίτας τοὺς ἐκγόνους τοῦ Χαναάν ἐξέβη. Καὶ τὸ ἐπὶ τοῦ Ἰακώβ οὕτως ἴδοι τις ἂν συμβάν· αἱ γὰρ εὐλογίαι ἐκεῖναι αἱ λέγουσαι· γίνου κύριος τοῦ ἀδελφοῦ σου, καὶ προσκυνησάτωσάν σοι υἱοὶ τοῦ πατρὸς σου, οὐκ ἐπ' αὐτοῦ τέλος λαχόν· πῶς γὰρ τοῦ δεδοκίματος καὶ τρέμοντος, καὶ μυριάκις αὐτῷ προσκυνούντος; ἀλλ' ἐπὶ τῶν ἐκγόνων τῶν αὐτοῦ. Ὁ δὲ καὶ ἐνταῦθα εἶποι τις ἂν. Τίς γὰρ ἀληθέστερον υἱὸς θεοῦ λεχθείη· ὁ μόσχῳ προσκυνῶν, καὶ τῷ Βεελφεγὼρ τελούμενος, καὶ τοὺς υἱοὺς θύων τοῖς δαιμονίοις· ἢ ὁ φύσει υἱὸς, καὶ τὸν γεγεννηκότα τιμῶν; Ὡστε εἰ μὴ παρεγένετο οὗτος, οὐκ ἂν ἡ προφητεία τέλος ἔλαβε τὸ προσήκον.

Ὅρα γοῦν, πῶς αὐτὸ καὶ ὁ εὐαγγελιστῆς

ի քսւն առնէին զսօղա . նա եւ աւետարան-
չացն իսկ ոչ մնայր ի մէջ ինչ ճառել :

Ապ' եթէ վասն մարգարեութեանն ինչ
յերկուանայցնն հրեայք, ասիցեն թէ այն
զոր ասէն, թէ Յեզիպատոսէ կռեցից զորդի
իմ, զնոցանէ իցէ ասացեալ եւ ոչ զՔրիս-
տոսէ, ասացուք եւ առ այն, եթէ առան-
ձինն իմ օրէնք են մարգարեութեանն՝ ասել
բազում անգամ բազում ինչ իրա զայլոց, որ
կատարիցին ի վերայ այլոց . որպէս զԸմաւ-
ոփէն եւ զՂեւեայ ասէ, թէ Բաժանեցից
զնոսա ի մէջ Յակովբայ, եւ սերմանեցից
զնոսա ի մէջ Իսրայէլի : Եւ տեսնեմք զի
ոչ ի նոսա կատարեցաւ, այլ ի Թառունս
նոցա : Եւ որ ինչ զՔանանայ մանկանէ ճա-
ռեցաւ ի Նոյէ, ի գարաւոփացիս ի Թառունս
Քանանայ կատարեցաւ : Եւ օրհնութիւնքն
Յակովբայ առ ի Սահակայ, Վինիցիս, ասէ,
տէր եղբոր քսւմ, եւ երկիր պազանիցեն
քեզ որդիք հօր քո, ոչ ի նա կատարեցան,
որ առ ահին եւ տազնապի՝ հանգերձ պա-
տարազօք երթեալ անկեալ ի դունա պա-
զանէր բազում անգամ երկիր եղբորն, այլ
ի ծնունդս եւ ի Թառունս նորա : Զոր եւ
աստ ի գէպ է իմանալ : Քանզի զիարդ ասիցի
Նշմարտութեամբ որդի Սատուծայ, որ որ-
թուն երկիր պազանէր, եւ ի Բեզփեզովն
կատարեր, եւ զուտերս եւ զգտերս գիւաց
զոհէր : Իսկ որ բուն Նշմարտութեամբ որդին
է, եւ զծնօղն պատուէ, եւ ինքն ի ծնողէն
փառաւորի : Ըստ այնմ որպէս եւ եկն իսկ
բարրաւն յերկնից, եթէ Փառաւոր արարի,
եւ դարձեալ փառաւոր արարից : Զի թէ,
չերեկեալ, եւ մարգարեութիւնն իսկ զպատ-
շաճ կատարուինն ոչ աւնոյր :

Եւ արդ տես, զիարդ տաակաւ եւ զայն

αἰνίσσεται λέγων· ἵνα πληρωθῇ, δεικνύς ὅτι οὐκ ἂν ἐπληρώθῃ εἰ μὴ παραγέγονεν. Οὐχ ὡς ἔτυχε δὲ καὶ τὴν παρθένον λαμπρὰν τοῦτο ποιεῖ καὶ περιφανή· ὅπερ γὰρ εἶχεν ὁ δῆμος ἅπας ἐν ἐγκωμίου τάξει, τοῦτο καὶ αὐτὴ λοιπὸν ἔχειν ἡδύνατο. Ἐπειδὴ γὰρ μέγα ἐφρόνουν ἐπὶ τὸ ἀνελθεῖν ἐξ Αἰγύπτου καὶ ἐκόμπαζον· ὅπερ οὖν καὶ ὁ προφήτης αἰνιττόμενος ἔλεγε· οὐχὶ τοὺς ἀλλοφύλους ἀνήγαγον ἐκ Καππαδοκίας, καὶ τοὺς Ἀσσυρίους ἐκ βόθρου; ποιεῖ καὶ τῆς παρθένου τὸ προτέρημα τοῦτο εἶναι.

Μᾶλλον δὲ καὶ ὁ λαὸς καὶ ὁ πατριάρχης καταβάντες καὶ ἀναβάντες ἐκείθεν, τὸν τῆς ἀνόδου ταύτης τύπον ἐπλήρουν. Καὶ γὰρ ἐκεῖνοι θάνατον φεύγοντες τὸν ἀπὸ τοῦ λιμοῦ κατήρσαν· καὶ οὗτος θάνατον τὸν ἐξ ἐπιβουλῆς. Ἄλλ' ἐκεῖνοι μὲν ἐλθόντες ἐκ τοῦ λιμοῦ, τότε ἀπηλλάγησαν· οὗτος δὲ καταβάς, τὴν χώραν πᾶσαν διὰ τῆς ἐπιβάσεως ἡγίασε.

Σκόπει γοῦν, πῶς μεταξὺ τῶν ταπεινῶν, καὶ τὰ τῆς θεότητος ἐκκαλύπτεται. Καὶ γὰρ ὁ ἄγγελος εἰπὼν· φεῦγε εἰς Αἴγυπτον, οὐκ ἐπηγγείλατο αὐτοῖς συνοδοιπορεῖν, οὔτε κατιοῦσιν, οὔτε ἀνιοῦσιν· αἰνιττόμενος ὅτι μέγαν ἔχουσι συνοδοιπόρον τὸ τεχθὲν παιδίον· ὃς καὶ τὰ πράγματα πάντα μετέβαλεν ὁμοῦ φανείς, καὶ τοὺς ἐχθροὺς παρεσκεύασε πολλὰ πρὸς τὴν οἰκονομίαν διακονήσασθαι ταύτην. Καὶ γὰρ μάγοι καὶ βάρβαροι τὴν πατρῶαν δεισιδαιμονίαν ἀφέντες, ἔρχονται προσκυνήσοντες. Καὶ ὁ Αὐγουστος ὑπηρετεῖται τῷ ἐν Βηθ-

եւս արե աւետարանիչն . զի կատարեսցի՝
ասէ . եւ յայտ առնէ , զի թէ չէր եկեալ ,
եւ ոչ կատարէր մարգարեութիւնն , եթէ
այս այսպէս չէր դիպեալ : Եւ այս ոչ սա-
կաւ ինչ եւ զկոյսն առնէր յայտնի եւ երեւ-
ելի . զի որ ազգին ամենայնի էր ի գովու-
թեան աստիճանի , նոյն եւ նմա ամօթ էր
լինել : Քանզի մեծամտէին իմն , եւ յարգոյ
զանձինս այնու առնէին , եթէ յԵգիպտոսէ
կոչեաց զնոսա Աստուած . զոր եւ մարգա-
րէն ակնարկէր , եթէ Ո՛չ ապաքէն զայլազ-
գիսն հանի ի Գամրաց , եւ զպսորիս ի Բոսո-
րայ : Եւ որպէս նոցա աւելի իմն գգուանք էին
եւլանելն յԵգիպտոսէ , նոյնպէս եւ կուսին :

Այլ նահապետացն անգր իջանել , եւ
ամենայն ժողովրդեանն միանգամայն անտի
ելանել , խորհուրդ էր Բրիստոսի իջանելոյն
եւ ելանելոյն անտի : Քանզի եւ նոքա ի մա-
հաւանէ փախեան , եւ վասն սովոյ իջին
անգր . եւ սա ի մահաւանէ եւ ի նենգու-
թենէ : Այլ նոքա յիջանելն ի սովոյն ապրե-
ցին . եւ սա յիջանելն եւ յելանել զամենայն
աշխարհս սրբեաց :

Եւ արդ տես , որչափ ինչ ի մէջ խոնար-
հագոյն իրացն եւ Աստուածութեանն յայտնի
են : Զի եւ հրեշտակն որ ասաց , թէ Փա-
խիր յերկիրն եգիպտացւոց , ոչ խոստացաւ
թէ եւ ես ընդ ձեզ եմ երթալոց : եւ չիջա-
նելովն եւ չելանելովն ընդ նոսա յայտ առ-
նէր , եթէ մեծ ուղեկից ունին ընդ իւրեանս
զմանուին : Եւ զիրսն ամենայն այլակերպէր ,
զի անդէն ընդ յայտնելն՝ վաղվազակի զԹըշ-
նամիսն պատրաստէր սպասաւոր տնտեսու-
թեանն : Զի եւ մոզքն եւ այլազգիք թողին
զգժնդակ հայրենի դիցն պաշտօն , եւ գային
նմա երկիր պազանել : Եւ Աւգոստոս կայսր

λεῖμ τόκῳ, διὰ τοῦ προστάγματος τῆς ἀπογραφῆς. Ἡ Αἴγυπτος διασώζει δεξαμένη φεύγοντα καὶ ἐπιβουλευόμενον, καὶ λαμβάνει τινὰ τῆς πρὸς αὐτὸν οὐκείωσης ἀφορμῇ. Ἰνα ὅταν μέλλῃ κηρυττόμενον αὐτὸν ἀκούειν παρὰ τῶν ἀποστόλων, καὶ ἐπὶ τούτων καλλωπίζεται, ἅτε αὐτὸν δεξαμένη πρώτη. Καὶ μὴν τῆς Παλαιστίνης ἦν τὸ προτέρημα τοῦτο μόνης, ἀλλ' αὕτη θερμότερα ἐκείνης γέγονε.

Καὶ νῦν ἐλθὼν εἰς τὴν ἔρημον τῆς Αἰγύπτου, παραδείσου παντός βελτίω τὴν ἔρημον ταύτην ὄψει γεγεννημένην, καὶ χόρους ἀγγέλων μυρίους ἐν ἀνθρωπίνῳ σχήματι, καὶ δήμους μαρτύρων, καὶ συλλόγους παρθένων· καὶ πᾶσαν μὲν τοῦ διαβόλου τὴν τυραννίδα καταλελυμένην, τὴν δὲ τοῦ Χριστοῦ βασιλείαν λάμπουσαν· καὶ τὴν ποιητῶν καὶ φιλοσόφων καὶ μάγων μητέρα, καὶ τὴν πᾶν εἶδος μαγγανείας εὐρουῖσαν, καὶ τοῖς ἄλλοις διαδοῦσαν, ταύτην ὄψει νῦν ἐπὶ τοῖς ἀλίουσι καλλωπιζομένην· καὶ ἐκείνων μὲν καταφρονούσαν ἀπάντων, τὸν δὲ τελώτην καὶ σκηνοποιὸν πανταχοῦ περιφέρουσαν, καὶ τὸν σταυρὸν προβαλλομένην.

Καὶ ταῦτα οὐκ ἐν ταῖς πόλεσι μόνον τὰ ἀγαθὰ, ἀλλὰ καὶ ἐν ταῖς ἐρήμοις μᾶλλον ἢ ἐν ταῖς πόλεσι. Καὶ γὰρ ἐστὶν ἰδεῖν πανταχοῦ τῆς χώρας ἐκείνης τοῦ Χριστοῦ τὸ στρατόπεδον, καὶ τὴν βασιλικὴν ἀγέλην, καὶ τὴν τῶν ἄνω δυνάμεων πολιτείαν. Καὶ ταῦτα οὐκ ἐν ἀνθρώποις μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν γυναικείᾳ φύσει κρατοῦντα εὖρε τις ἄν· καὶ γὰρ καὶ ἐκεῖναι ἀνδρῶν οὐχ ἥττον φιλοσοφοῦσιν· οὐκ ἀσπίδα λαμβάνουσαι καὶ

լնէր սպասաւոր ծննդեանն՝ որ ծնաւ ի Բեթղահէմ, հրամանաւ աշխարհագրին: Եւ Եգիպտոս ընկալեալ ապրեցուցանէր զննւգեալն եւ զփախստականն . եւ առնոյր առհաւատչեայ ընտանութեան . զի յորժամ քարոզիցեն զնա առաքեալքն, գտանիցէ պատճառքս պարծանաց՝ թէ նախ ես ընկալայ եւ յանձանձեցի: Չի թէպէտ եւ պաղեստինացւոց աշխարհին էին յառաջագիւտ պարծանք, սակայն Եգիպտոս զերմագոյն քան զնա գտանէր:

Եւ արդ երթեալ հասանէր յանապատն եգիպտացւոց . առաւել քան զդրախտն ծաղկալից եւ պտղալից ցուցանէր: Չի անդ բիւրուց բեւրք գունդք հրեշտակաց ի կերպարանս մարդկան . անդ ժողովք մարտիրոսաց եւ դասք կուսանաց . անդ ամենեւին զամենայն բռնաւորութիւն թշնամւոյն վանեալ եւ քրիստոսի թագաւորութիւնն ծագեալ ծաւալեալ: Եւ զմայր քաղաքացն, որ զիմաստունն եւ զնարատարախօսս եւ զմեղան եւ զկախարդս սնուցանէր, եւ զպէսպէզ ամենքենայս իւր գտեալ եւ պլլոց ուսուցանէր, արդ տես զիւրդ որսորդօքն զարգաբեալ, ձկնորոգքն պարծեցեալ, խոտէ արհամարհէ զիւրոյ իմաստնոցն խորագիտութիւնս. ի մաքսաւորսն՝ պանծացեալ, ի խորանակարն պերճացեալ, զնոսա եւեթ ածէ զմտաւ, եւ զնոսին յանձին նկարէ՝ ի խաշն յուսացեալ:

Եւ պսպիսի բարութիւնք ոչ եթէ ի քաղաքս միայն, այլ առաւել եւձ ընդ անա. պատոս տարածեալ: Եւ անդ է տեսանել ի բնաւ իսկ աշխարհին զքրիստոսի զօրականսն, զարբուռնական գունդան, վերին զօրութեանցն առաքինիս: Եւ այս ոչ եթէ յարս միայն երեւեալ, այլ եւ ի կանայս առաքինիս . որք ոչ վահան զանձամբ եւ ոչ սուսեր ի ձեռին,

ἀναβαίνουσαι ἵππον, καθάπερ οἱ σεμνοὶ τῶν Ἑλλήνων καλεῖν οὐσι νομοθέται καὶ φιλόσοφοι· ἀλλ' ἐτέραν πολὺ χαλεπωτέραν δεχόμεναι μάχην. Κοινὸς γὰρ αὐταῖς καὶ ἀνδράσιν ὁ πόλεμος πρὸς τὸν διάβολον καὶ τὰς ἐξουσίας τοῦ σκότους. Καὶ οὐδαμοῦ τὸ τῆς φύσεως ἀπαλὸν ἐμπόδιον γίνεται ταῖς τοιαύταις συμβολαῖς. Οὐ γὰρ σωματῶν φύσει, ἀλλὰ ψυχῆς προαιρέσει ταῦτα κρίνεται τὰ παλαισμάτα. Διὰ τοῦτο καὶ γυναῖκες ἀνδρῶν μᾶλλον ἡγωνίσαντο πολλάκις, καὶ φαιδρότερα τρόπαια ἔστησαν. Οὐχ οὕτως ἐστὶ λαμπρὸς ὁ οὐρανὸς τῷ ποικίλῳ τῶν ἄστρον χορῷ, ὥς ἡ ἔρημος Αἰγύπτου τὰς σκηναὶς πανταχόθεν ἡμῖν δεικνύουσα τῶν μοναχῶν.

Εἴτις τὴν παλαιὰν Αἴγυπτον ἐκείνην τὴν θεομάχον καὶ μαινομένην, τὴν τῶν αἰλούρων δούλην, τὴν κρόμνα δεδοικυῖαν καὶ τρέμουσαν οἶδεν, οὗτος εἴσεται καλῶς τοῦ Χριστοῦ τὴν ἰσχύν. Μᾶλλον δὲ οὐ χρεια ἡμῖν παλαιῶν διηγημάτων· ἔτι γὰρ καὶ νῦν τῆς ἀνοήτου ἐκείνης λείψανα μένει πρὸς ἀπόδειξιν τῆς προτέρας μανίας. Ἀλλ' ὅμως οὗτοι οἱ τὸ παλαιὸν πάντες πρὸς τοσαύτην ἀπορράγντες μανίαν, περὶ οὐρανοῦ καὶ τῶν ὑπὲρ τὸν οὐρανὸν φιλοσοφοῦσι πραγμάτων, καὶ καταγελῶσι τῶν πατρῶων ἔθων, καὶ τοὺς προγόνους ταλανίζουσι, καὶ τῶν φιλοσόφων οὐδένα ποιοῦνται λόγον. Ἐμαθον γὰρ διὰ τῶν πραγμάτων αὐτῶν, ὅτι τὰ μὲν ἐκείνων γραϊδίων μεθύνοντων ἐστὶν εὐρήματα· ἡ δὲ ὄντως σοφία καὶ τῶν οὐρανῶν ἀξία· αὕτη ἐστὶν ἡ διὰ τῶν ἀλιέων αὐτοῖς καταγγελθεῖσα. Διὰ δὲ τοῦτο

ու ի նուս երկարաց եւ ոչ ի վաշտս հեծե-
լոց, ոչ ի զօրագլուխս հեթանոսօրէնս եւ ի
ճակատայարգարս կռապաշտականս, ոչ զաշ-
խարհիս ինչ քաջութիւնս եւ ոչ զգիւաց
մոլորութիւնս յանձին ցուցանեն, այլ այլ
իմն խիստ եւ ծանր պատերազմ: Քանզի
արանց եւ կանանց հասարակաց է մարտ
պատերազմի ընդ սատանայ եւ ընդ օգականն
իշխանութիւնս. եւ ոչ ուրիշ փափկութիւն
մարմնոյ կանանց լինի խափան առ այսպիսի
պատերազմ: Քանզի ոչ եթէ պնդութիւն
մարմնոյ պիտիցի, այլ ոգւոցն եւ մտաց յօ-
ժարութիւն. վասն այսորիկ բազում անգամ
քան զարս գտանին առաքինի կանայք: Եւ
ոչ այնպէս լուսաւորագոյնք են բազմու-
թեամբ պայծառութեան աստեղաց երկինք,
որպէս անապատն եգիպտացւոց ծագեալ
վառեալ վանականացն խորանօք:

Ձի որ յայնմ ժամանակի զկատաղեալն
ի մարտ ընդ Աստուծոյ՝ զաղախինն կղոց, եւ
զերկրպագու սոխոյ գիտիցէ, ճանաչէ բար-
ւոք զզօրութիւնն Քրիստոսի: Մանաւանդ թէ
չիցեն ինչ մեզ պէտք հնոցն պատմութեանց.
զի տակաւին եւ այժմ իսկ նորին անհանձար
իրաց նշխար կայ ի ցոյց օրինակի մերոյ մե-
լորութեանս: Բայց սակայն նոքին իսկ որ
երբեմն ամենեքին յայնչափ մոլորութիւն
զառածեալ էին, զերկնից եւ վասն ի վեր
քան զերկինս ինչ իրաց ճարտարամտեն, եւ
անգոսնեն զհայրենի կրօնսն, եւ զիւրեանց
նախնիսն եղուկս կոչեն. եւ զփիղիսոփայիցն
չունին ինչ փոյթ յանձին: Ձի ուսան ան-
գրոտին իսկ յիրացն, եթէ նոցայն՝ պառաւ-
անց առասպելք են. եւ ստոյգ իմաստասո-
րութիւն եւ երկնից արժանի այս է, որ որ-
ոտրգօքն պատմեցաւ նոցա: Ասան այնորիկ

μετὰ τῆς τεσσάρτης ἀριθείας τῶν δογμα-
των, καὶ τὴν ἀπὸ τοῦ βίου πολλὴν ἐνδεί-
κνυται σπουδὴν. Τὰ γὰρ ὄντα ἀποδυσά-
μεινε πάντα; καὶ τῷ κόσμῳ σταυρωθέντες
παντὶ, καὶ παραιτήσω πάλιν ἐλαύνουσι τὴν
τοῦ σώματος ἐργασίαν, πρὸς τὴν τῶν θεο-
μένων ἀποχρώμενοι τροφήν.

Οὐδὲ γὰρ ἐπειδὴ νηστεύουσι καὶ ἀγρυ-
πνοῦσιν, ἀργεῖν μεθ' ἡμέραν ἀξιοῦσιν· ἀλλὰ
ταῖς μὲν νύκτας τοῖς ἱεροῖς ὕμνοις καὶ ταῖς
παννυχίαις, ταῖς δὲ ἡμέρας εἰς εὐχαῖς τε
δομοῦ καὶ τὴν ἀπὸ τῶν χειρῶν ἐργασίαν κα-
ταναλίσκουσι, τὸν ἀποστολικὸν μιμούμενοι
ζῆλον. Εἰ γὰρ ἐκεῖνος τῆς οἰκουμένης πρὸς
αὐτὸν βλαπούσης, ἵνα τοὺς θεομένους δια-
τρέφῃ, καὶ ἐργαστήριον κατέλαβε, καὶ τέ-
χνην μετεχείρισε, καὶ οὐδὲ τὰς νύκτας ἐκεί-
θευδε τοῦτο ποιῶν· πολλῷ μᾶλλον ἡμᾶς
φῆσαι τοὺς ἐρημον κατεληφότας, καὶ οὐδὲν
κοινὸν πρὸς τοὺς ἐν ταῖς πόλεσι θαυρύβους
ἔχοντας, τῇ τῆς ἡσυχίας σχολῇ, εἰς ἐργα-
σίαν πνευματικὴν καταχρήσασθαι δίκαιον.

Λίσσινώμεθα τοίνυν ἅπαντες, καὶ οἱ
πλουτοῦντες, καὶ οἱ πενόμενοι, ὅταν ἐκεῖ-
νοι μὲν μηδὲν ὅλως ἔχοντες, ἀλλ' ἢ σῶμα
μόνον καὶ χεῖρας, βιάζονται καὶ φιλονει-
κῶσι πρόσδοσιν τοῖς θεομένοις ἐντεῦθεν εὐ-
ρεῖν· ἡμεῖς δὲ μυρίων ἐνδον ἀποκειμένων,
μηδὲ τῶν περιττῶν εἰς ταῦτα ἀπώμεθα.
Ποῖαν οὖν ἔχομεν ἀπολογίαν εἰπὲ μοι; τίνα
δὲ συγγνώμην; Καίτοιγε ἐνόησον, πῶς τὸ
παλαιὸν ἦσαν οὗτοι καὶ φιλοχρήματοι, καὶ
γαστρίμαργοι μετὰ τῶν ἄλλων κακῶν. Ἐκεῖ
γὰρ ἦσαν οἱ λήβητες τῶν κρεῶν, ὧν οἱ
Ἰουδαῖοι μέμνηνται· ἐκεῖ ἡ πολλὴ τῆς
γαστροῦ τυραννίς· ἀλλ' ὅμως ἐπειδὴ ἔβου-

Հանգերձ պնչափ ճշմարիտ կրօնիւք՝ եւ զա-
րուցն բազում փոյթ ցուցանեն։ Ձի զոր ինչ
ունենին, զամենայն ի բաց մերկացան, եւ ամե-
նեւին աշխարհի ի խաչ ելին . եւ եւս յա-
ւաջ ջանան մատչել, զի մարմնոյ զոտա-
կովք զպէտս չքաւորացն ի կերակրոյ զնա-
րիցեն։

Ոչ զի պահենն եւ սկեն՝ զգառարկանալն
ցերեկ օգուտ համարիցին . այլ զգիշերն ընդ
նուիրակոն օրհնութիւնսն եւ ընդ պնու-
թիւնս հանեն, եւ զաիւս յազօթս միանգա-
մայն եւ ի ձեռագործութիւնս ծախեն, նը-
մանեալք առաքելական նախննալն։ Ձի թէ
նա՝ ընդ որ ամենայն տիեզերք հայէին, զի
զկարօտեալս կերակրիցէ, արուեստանոց գոր-
ծեաց, եւ ի նարտարութիւն ձեռնամուխ
եղել . ոչ ցայդ ննջէր, եւ ոչ ցերեկ գադա-
րէր . որչափ առաւել, ասեն, եւ մեղ՝ որ յան-
ապատո հասար, եւ չունիմք ինչ հազար-
գութիւն ընդ խռովութիւնս քաղաքացւոցն,
յապահովութեանս պարապութեամբ ի հո-
գեւոր գործս պարտ իցէ ի կիր արկանել։

Ամաչեացուք պսուհեաեւ ամենեքեան՝
մեծամեծք եւ աղքատք, յորժամ նոքա՝ որ
բնաւ ինչ չունին, բայց միայն զմարմնն եւ
զձեռս, ջանան եւ հակառակին պախրէ կա-
րօտելոցն դառնել անտի . եւ մեր բազում
բարութիւնք ի ներս կուտեալ, եւ յաւե-
լորդացն անգամ . յայն ոչ ձախեմք։ Ձի նչ
պատասխանառութիւն ունիցիմք, տղե-
տառ . զոր ներել թողութեան։ Թեպէտ եւ
զառաջինն նորա իսկ էին ընչասէրք եւ որո-
վայնապարարք, հանգերձ այլովք չարեղք։
Ձի անդ էին սանքն մոյ՝ զոր հրեպքն յի-
շէին . անդ յաճախ որովայնի բռնութիւն .
այլ սակայն յերացն փոփոխեցան, եւ ըզ-

λήθησαν, μετεβάλλοντο, καὶ τὸ πῦρ τοῦ Χριστοῦ δεξάμενοι, πρὸς τὸν οὐρανὸν ἀ-
θρόον μεθωρμήσαντο· καὶ θερμότεροι τῶν
ἄλλων ὄντες, καὶ πρὸς ὀργὴν καὶ πρὸς
ἡδονὴν σωμάτων προπετέστεροι, τὰς ἀσω-
μάτων δυνάμεις τῇ ἐπιεικείᾳ καὶ τῇ λοιπῇ
τῆς φιλοσοφίας ἀπαθείᾳ μιμοῦνται.

Καὶ εἴτις ἐν τῇ χώρᾳ γέγονε, οἶδεν
ἂ λέγω. Εἰ δέ τις οὐδέποτε ἐπέβη τῶν σκη-
νῶν ἐκείνων, ἐννοεῖτω τὸν μέχρι τῶν ἐν τοῖς
ἀπάντων στόμασιν ὄντα, ὃν μετὰ τοὺς
ἀποστόλους ἡ Αἴγυπτος ἤνεγκε, τὸν μα-
κάριον καὶ μέγαν Ἀντώνιον, καὶ λογιζέσθω
ὅτι καὶ οὗτος ἐν ἐκείνῃ τῇ χώρᾳ γέγονεν
ἐν ᾗ καὶ Φαραὼ. Ἄλλ' ὅμως οὐδὲν παρε-
βλάβη, ἀλλὰ καὶ θείας ὁψews κατηξιώθη·
καὶ τοιοῦτον ἐπεδείξατο βίον, οἷον οἱ τοῦ
Χριστοῦ νόμοι ζητοῦσι. Καὶ τοῦτο εἴσεται
τις μετὰ ἀκριβείας ἐντυχὼν τῷ βιβλίῳ τῷ
τὴν ἱστορίαν ἔχοντι τῆς ἐκείνου ζωῆς, ἐν
ᾗ καὶ πολλὴν ὄψεται τὴν προφητείαν. Καὶ
γὰρ περὶ τῶν τὰ Ἀρείου νοσοῦντων προα-
νεφώνησέ τε καὶ εἶπε τὴν ἐξ ἐκείνων μέλ-
λουσαν βλάβην γίνεσθαι, τοῦ Θεοῦ δεί-
ξαντος αὐτῷ τότε, καὶ πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν
τὰ μέλλοντα ὑπογράψαντος ἅπαντα. Ὁ δὲ
μάλιστα μετὰ τῶν ἄλλων τῆς ἀληθείας
ἐστὶν ἀπόδειξις τὸ μηδένα τῶν ἐξωθεν αἰ-
ρέσεων ἄνδρα τοιοῦτον ἔχειν. Ἄλλ' ἵνα μὴ
παρ' ἡμῶν ταῦτα ἀκούσητε, τοῖς γράμμα-
σιν ἐγκύψαντες τοῖς τοῦ βιβλίου, πάντα
μαθήσεσθε μετὰ ἀκριβείας, καὶ πολλὴν
παιδευθήσεσθε τὴν φιλοσοφίαν ἐκείθεν.

Τοῦτο δὲ παρακαλῶ, οὐχ ἵνα ἐπιέλθω-
μεν τὰ γεγραμμένα μόνον, ἀλλ' ἵνα καὶ
ζηλώσωμεν, καὶ μήτε χῶραν, μήτε ἀνα-

հաւրն քրիստոսի ընկալան, յանկարծակի դիմեցին յերկինս: Եւ այն զի քերականք քան զայլս են եւ ի ցասուան եւ ի մարմնոյ ցանկութիւնս եւ յանդգուէք. եւ անմարմնաւոր զօրութեանց հեղութեամբ եւ պլուզ զգաստութեամբ եւ առանց կարեաց լինելոյ նմանեն:

Եւ եթէ ուրուք յաշխարհն իսկ երթեալ իցէ, գիտէ զինչ ասեմա: Եւ եթէ չիցէ ուրուք յայն խորանս հառեալ, զմտաւ ամցէ զնա՝ որ մինչեւ ցայժմ յամենայն բերանս է. զոր յետ աւաքելոցն երեք բերս Եգիպտոս, զերանելին եւ զմեծն զԱնտոնիոս. եւ ի միտ առցէ, թէ նա յայնմ աշխարհի եղեւ, ուր Փարաւոնն էր: Եւ սակայն ոչինչ փնտեցաւ, այլ աստուածային երեսացն արժանի եղեւ. եւ այնպիսի վարս եցոյց, որպէս քրիստոսի իսկ օրէնքն խնդրեն: Զնա հաւաստեալ յայնժամ որ իմանայ, յորժամ զգիրսն առեալքն թեւեռուցու, ուր նորա կենացն պատմութիւն կայ. յորում բազում ինչ մարդարեւութիւն գտանիցէ: Քանզի եւ զԱրիստի ախտն ախտացելոց յառաջագոյն իմացեալ, ասաց եւ զփասն որ ի նոցանէ լինելոց էր, Աստուծոյ ցուցանելով եւ առաջի աչաց նորա զհանդերձեալսն նկարելով: Որ, մանաւանդ հանդերձ պլուզքն ի հաստատութիւն ճշմարտութեանն այն է, ոչ գտանել յարտաքին հերձուածսն այնպիսի առն: Այդ զի մի ի մէջ եւեթ լսիցէք, զգիրսն իսկ ընթերցարուք, եւ ուսարուք հաստատութեամբ զամենայն, եւ բազում զգաստութիւն շահիցիք անսի:

Եւ զայս ազաչեմ, ոչ զի անցանիցեմք եւեթ ընդ գիրս, այլ զի եւ նախանձաւորք լինիցիմք. եւ մի զտեղի եւ մի զգնացս եւ

τροφῇν, μήτε προγόνων πονηρίαν προβαλ-
λώμεθα. Ἄν γὰρ θέλωμεν ἑαυτοῖς προσέ-
χειν, οὐδέν τούτων ἡμῖν ἔσται κώλυμα·
ἐπεὶ καὶ Ἀβραὰμ ἀσεβῇ πατέρα ἔσχεν, ἀλλ'
οὐ διεδέξατο τὴν παρανομίαν· καὶ ὁ Ἐζε-
χίας τὸν Ἀχαζ, ἀλλ' ὅμως οὗτος φίλος τῷ
θεῷ ἐγένετο· καὶ ὁ Ἰωσήφ δὲ ἐν μέσῃ τότε
Αἰγύπτῳ τοὺς τῆς σωφροσύνης ἀνεδήσατο
στεφάνους. Καὶ οἱ παῖδες δὲ οἱ τρεῖς ἐν
Βαβυλῶνι μέσῃ, καὶ ἐν οἰκίᾳ μέσῃ, Συβα-
ρετικῆς παρακειμένης τραπέζης, τὴν ἄκραν
ἐπεδείξαντο φιλοσοφίαν· καὶ Μωσῆς δὲ ἐν
Αἰγύπτῳ, καὶ ὁ Παῦλος ἐν τῇ οἰκουμένῃ·
καὶ οὐδὲν οὐδενὶ τούτων ἐγένετο κώλυμα
πρὸς τὸν τῆς ἀρετῆς δρόμον.

Ταῦτ' οὖν καὶ ἡμεῖς πάντα ἐννοοῦντες,
ταῖς μὲν περιτταῖς ταύτας σκήψεις καὶ προ-
φάσεις ἐκ μέσου ποιησόμεθα· τῶν δὲ ὑπὲρ
τῆς ἀρετῆς ιδρώτων ἀψόμεθα. Οὕτω γὰρ
καὶ τὸν θεὸν ἐπὶ μείζονα ἐπισπασόμεθα
εὐνοίαν, καὶ πείσομεν συνεφέπτεσθαι τῶν
ἀγόντων ἡμῖν, καὶ τῶν αἰωνίων ἀπολαύσο-
μεν στεφάνων· ὧν γένοιτο πάντας ἡμᾶς
ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ κυ-
ρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ
κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.

Ο Μ Ι Δ Ι Α Ι Β'

Τότε παραγίνεται ὁ Ἰησοῦς ἀπὸ τῆς
Γαλιλαίας εἰς τὸν Ἰορδάνην.

ΜΕΤΑ τῶν δούλων ὁ δεσπότης, μετὰ
τῶν ὑπευθύνων ὁ κριτῆς ἔρχεται βαπτι-
σθῆσόμενος. Ἀλλὰ μὴ θορυβηθῆς; ἐν γὰρ

մի զնախնեաց չարիս պատճառս համարեա-
ցուք: Եթէ կամեցուք տննանց զգուշա-
նալ, չիք թնչ անտի որ մեզ արգել լինիցի.
քանզի եւ Արահամեւ հայրն ամպարիշա եր,
այդ չյաջորդեաց զանօրէնութիւնն, եւ Եզե-
կիա եւ Աբաղ. եւ սակայն սա Աստուծոյ
տիրելի եղեւ. եւ Յովսէփ յայնժամ յԵգիպ-
տոս ցածութեան պսակ կապեաց ի դուռն:
Եւ երեք մանկունքն ի Բարեղոֆ, եւ ի
տանն՝ սւր բազմախորտիկ սեղանն առաջի
յօրինէր, զգլխաւոր զգառաութիւնն ցուցին.
եւ Մովսէս յԵգիպտոս, եւ Պաւլոս յամե-
նայն տիեզերս. եւ ոչ ումք ի նոցանէ եղեւ
արգել ինչ յընթացս առաքինութեան:

Եւ մեր զամենայն իմացեալ, ամենեւին
զաւելորդ բարութիւնն եւ պատճառս ի միջ
բարձեալ, եւ ի քրտուծս առաքինութեանն
միջամուխ լիցուք: Զի այնպէս եւ զԱստուած
ի մեծ գութ խոնարհեցուցուք, եւ հաւա-
նեցուք զօրավիզն լինելոյ մարտիցն մերոց,
զի եւ ի յաւիտենից պսակն վայելեացուք:
Որոց լիցի ամենեցուն մեզ հասանել շնոր-
հօքն եւ մարգարտութեամբ տեսան մերոյ
Յիսուսի քրիստոսի. ընդ որում հօր փան-
գամայն եւ հոգւոյն սրբոյ փառք յաւի-
տեանս. ամէն:

Ճ Ա ՈՒ ԺԻ.

Յայնժամ, ասէ, գայ Յիսուս ի Գաղի-
ղէէ ի կողմանս Յորդանան գետոյ:

Ինչ ծառայան տէրն, ընդ պատճա-
պարտն գատաւորն գայր ի մկրտութիւն:
Այդ ընդ այս մի թնչ խառվիցիս. քանզի

τοῖς ταπεινοῖς τούτοις μάλιστα διαλάμπει αὐτοῦ τὸ ὑψηλόν. Ὁ γὰρ κυοφορηθῆναι τοσοῦτον χρόνον ἐν μήτρᾳ καταδεξάμενος παρθενικῇ, καὶ προσελθεῖν ἐκείθεν μετὰ τῆς ἡμετέρας φύσεως, καὶ ῥαπισθῆναι, καὶ σταυρωθῆναι, καὶ τὰ ἄλλα παθεῖν ἅπερ ἔπαθε, τί θαυμάζεις εἰ καὶ βαπτισθῆναι κατεδέξατο, καὶ μετὰ τῶν ἄλλων ἔλθεῖν πρὸς τὸν θοῦλον; Τὸ γὰρ ἐκπληττον ἐκεῖνο ἦν, τὸ θεὸν ὄντα βουληθῆναι γενέσθαι ἄνθρωπον. τὰ δὲ ἄλλα λοιπὸν κατὰ λόγον ἔπεται ἅπαντα. Διάτοι τοῦτο καὶ ὁ Ἰωάννης προλαβὼν ἔλεγεν ἐκεῖνα ἅπερ εἶπεν, ὅτι οὐκ ἔστιν ἄξιος λῦσαι τὸν ἱμάντα τοῦ ὑποδήματος, καὶ τὰ ἄλλα πάντα, αἶον ὅτι κριτῆς ἐστί, καὶ κατ' ἀξίαν ἀποδίδωσιν ἐκάστῳ, καὶ πνεῦμα παράξει δωρεὰς ἅπασιν. Ἰνα ὅταν ἴδῃς αὐτὸν ἐπὶ τὸ βάπτισμα ἐρχόμενον μηδὲν ταπεινὸν ὑποπτεύσης. Διὰ τοῦτο καὶ παρόντα αὐτὸν διακωλύει λέγων· ἐγὼ χρεῖαν ἔχω ὑπὸ σοῦ βαπτισθῆναι, καὶ σὺ ἐρχῃ πρὸς με;

Ἐπειδὴ γὰρ τὸ βάπτισμα μετανοίας ἦν, καὶ εἰς κατηγορίαν τῶν πεπλημμελημένων ἐνήγεν· ἵνα μὴ τις νομίσῃ, ὅτι καὶ αὐτὸς μετὰ τῆς τοιαύτης γνώμης ἐπὶ τὸν Ἰορδάνην ἔρχεται,· προδιορθοῦνται αὐτό, τῷ τε ἁμνὸν καλέσαι, καὶ λυτρωτὴν τῆς κατὰ τὴν οἰκουμένην ἁμαρτίας ἀπάσης. Ὁ γὰρ τὰ παντὸς τοῦ τῶν ἀνθρώπων γένους ἁμαρτήματα δυνάμενος ἀνελεῖν, πολλῷ μᾶλλον αὐτὸς ἀναμάρτητος ἦν. Διὰ δὲ τοῦτο οὐκ εἶπεν· Ἴδε ὁ ἀναμάρτητος· ἀλλ' ὁ πολλῷ πλέον ἦν, ὁ αἶρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου, ἵνα μετὰ τούτου κἀκεῖνο μετὰ πάσης δέξῃ πληρο-

Խոնարհագոյն իրզքն՝ եւս առաւել լուսաւորի նորա բարձրութիւնն։ Ջի որ զյղանալն զայնչափ ժամանակս ի կուսական յարգանգին կալաւ յանձին, եւ ելանել անտի հանգերձ մերով բնութեամբս, եւ պատակել եւ ելանել ի խաչ, եւ զայլ եւս ամենայն չարչարանսն շարչարել, ընդ այն զի՞ զարմանաս, թէ եւ մկրտել եւս յանձն առնոյր ընդ այլն ամենեւին ի ծառայէն։ Քանզի առաւել դբանչելիք այն են, զի կամեցաւ չինել մարդ՝ էն Աստուած. եւ այլն ամենայն զկնի այնր դոյ կարգաւ։ Ասան այնորիկ եւ Յովհաննէս յառաջագոյն ասեր զոր պարան էր ասել, եթէ Ձեմ արժանի լուծանել ըզխրաց մի կօշկաց նորա. եւ զայլն եւս ամենայն, թէ եւ դատաւոր է, եւ ըստ իւրաքանչիւր գործոց հատուցանէ ամենեցուն, եւ զհոգին առատ շնորհելոց է ամենեցուն։ Ջի յարժամ տեսանիցես զնա ի մկրտութիւն եկեալ, մի ինչ խոնարհագոյն կամ կարօտութիւն կարծիցես զնմանէ։ Ասան այնորիկ իսկ յարժամ եկնն, արգելոյր զնա Յովհաննէս. ինձ, ասէ, ի քէն պարա է մկրտել, եւ գու առ ին գաս։

Եւ քանզի մկրտութիւնն Յովհաննու ապաշխարութեան էր, եւ ամբաստանութիւն յանցաւորաց, զի մի կարծիցի թէ եւ նա եւս այնպիսի մտօք դոյցէ ի մկրտութիւն, յառաջագոյն բառնայ զկարծիսն ի միջոյ, դառնն կօշելով եւ Աստուծոյ դառն, եւ փրկիչ որ բառնայ զմեզս ամենայն աշխարհաց։ Ջի որ զամենայն աղքաց մարդկան կարօզ է բառնալ զմեզս, որչափ եւս առաւել ինքն տնմեզ էր։ Ասան այնորիկ ոչ ասաց, ահաւանիկ անմեղն այդ զեւս առաւելագոյնն, թէ Որ բառնայ զմեզս աշխարհի. զի յայսմանէ եւ զայն եւս ընդ-

φορίας, καὶ δεξάμενος ἴδης, ὅτι ἕτεραί τιναι οἰκονομῶν ἐπὶ τὸ βάπτισμα ἔρχεται. Διὸ καὶ ἔλθόντι αὐτῷ ἔλεγεν· ἐγὼ χρεῖαν ἔχω ὑπὸ σοῦ βαπτισθῆναι, καὶ σὺ ἔρχῃ πρὸς με. Καὶ οὐκ εἶπε, καὶ σὺ βαπτίζῃ ὑπ' ἐμοῦ· καὶ γὰρ καὶ τοῦτο ἔδωκεν εἰπεῖν· ἀλλὰ τί; καὶ σὺ ἔρχῃ πρὸς με; Τί οὖν ὁ Χριστός; ὅπου ἐπὶ τοῦ Πέτρου πεποιήμεν ὕστερον, τοῦτο καὶ τότε ἐποίησε· καὶ γὰρ καὶ ἐκεῖνος διακώλυεν αὐτὸν νύσαι τοὺς πόδας· ἀλλ' ἐπειδὴ ἤκουσεν· ὁ ποιῶ νῦν, σὺ οὐκ οἶδας, γνώσῃ δὲ μετὰ ταῦτα· καὶ ὅτι οὐκ ἔχεις μέρος μετ' ἐμοῦ, ταχέως ἀπέστη τοῦ τόπου, καὶ πρὸς τὸ ἐναντίον μετέστη. Καὶ οὗτος ὁμοίως πάλιν ἀκούσας· ἄφες ἄρτι, οὕτω γὰρ πρόπον ἐστὶν ἡμῖν πληρῶσαι πάσαν δικαιοσύνην, εὐθέως ὑπήκουεν. Οὐ γὰρ ἀμέτρως ἦσαν φιλόνηκοι· ἀλλὰ καὶ τὴν ἀγάπην ἐπεδείκνυντο καὶ τὴν ὑπακοήν, καὶ πάντα πείθεσθαι ἐμελέτων τῷ δεσπότῃ.

Σκόπει δὲ πῶς ἐντεῦθεν αὐτὸν ἐνάγει ἀφ' ὧν μάλιστα ὑπώπταται τὸ γινόμενον· οὐδὲ γὰρ εἶπεν, οὕτω δίκαιόν ἐστιν· ἀλλ' οὕτω πρόπον ἐστὶν. Ἐπειδὴ γὰρ ἀνάξιον αὐτοῦ μάλιστα εἶναι ἐνόμιζε τοῦτο τὸ παρὰ τοῦ δούλου βαπτισθῆναι, τοῦτο μάλιστα τέθεικε τὸ πρὸς ἐκεῖνο ἀντιδιασταλλόμενον, ὥσαντι ἔλεγεν· οὐχ ὡς ἀπρεπὲς τοῦτο φεύγεις καὶ διακωλύεις; διὰ τοῦτο μὲν οὖν τοῦτο ἄφες· ὅτι καὶ μάλιστα πρόπον ἐστὶν. Καὶ οὐχ ἀπλῶς εἶπεν, ἄφες· ἀλλὰ τὸ, ἄρτι, προσέθηκε. Οὐ γὰρ διηγεῖται ταῦτα ἴσται, φησὶν, ἀλλ' ὅψει με

անիցին հաստատութեամբ. եւ յընդունին ի միտ առնուցում, եթէ այլ ի՞նչ էր մասնակարարելոց, յայն սակս դայր ի մկրտութիւնն: Վասն որոյ եւ ի գալն ասէր, եթէ ինչ ի քէն պիտոյ է մկրտել, եւ դու առ ին գաս: Եւ ոչ ասաց, եթէ դու յինէն մկրտիս. քանզի եւ զայս կատկածէր ասել. այլ զի՞նչ ասէ. Եւ դու գաս առ իս: Եւ առ այս զի՞նչ արգելք Գրիստոս. այլ այնպիսի ինչ որպէս առ Պետրոս յետոյ արար, նոյնպէս եւ այժմ առաջ: Քանզի եւ նա արգելայր, զի մի լուանայցէ զուսն. իսկ իբրեւ լուաւ զայն, եթէ Զոր ես այժմ առնեմ՝ դու ոչ գիտես, ապա յետոյ գիտասցիր. եւ զմեան, եթէ Ոչ լուացից զքեզ, ոչ ունիս ընդ իս մասն յաւիտեանս, վաղձաղակի թողեալ զյամառութիւնն հաւանէր: Նոյնպէս եւ սա յորժամ լուաւ, եթէ Թոյլ տուր այժմ, զի այսպէս վայել է մեզ կատարել զամենայն արգարութիւնն, վաղձաղակի առնոյր յանձն: Քանզի չէին անշափ յամառապք, այլ եւ զտէրն ցուցանէին, եւ ի հազանդութենէն չեւանէին, հաւանեալք վաղձաղակի առնէին զկամս տեառնն:

Տեսանեմ, զիարդ յորդորէ որ փաքս ինչ իրք կարծէին. քանզի ոչ ասաց՝ եթէ այդպէս արժան է, այլ ասէ՝ այսպէս վայել է: Զի իբրեւ անարժանութիւն ի՞նչ կարծէր նմա ի ծառայէն մկրտել, յայն սակս գնէ զյաւելուածն իբրեւ զխորոց ի միջի. որպէս զի ասիցէ, եթէ ոչ յայնպիսի ինչ իբաց փախչիս եւ արգելուս՝ որ չվայելիցեն. վասն որոյ ասէ՝ եթէ Թոյլ տուր: Եւ ոչ միայն, եթէ Թոյլ տուր, այլ թէ այժմ Թոյլ տուր: Քանզի ոչ եթէ համապաղ զայդպիսի ասանիցես, այլ յանանիցես զիս եւ

ἐν τούτοις οἷς ἐπιθυμοῖς· ἄρτι μὲν τοι
ὑπόμεινον τοῦτο.

Εἶτα καὶ δείκνυσι πῶς τοῦτο πρέπον
ἐστὶ. Πῶς οὖν πρέπον ἐστὶ; ὅτι τὸν νό-
μον πληροῦμεν ἅπαντα, ὅπερ οὖν δηλῶν
ἔλεγε· πᾶσαν δικαιοσύνην. Δικαιοσύνη γάρ
ἐστὶν ἡ τῶν ἐντολῶν ἐκπλήρωσις. Ἐπεὶ οὖν
πάσας τὰς ἄλλας ἐντολάς ἠνύσαμεν, φησι,
τοῦτο δὲ ὑπολείπεται μόνον, δεῖ προστα-
θῆναι καὶ τοῦτο. Καὶ γὰρ ἤλθον λύσαι
τὴν ἄραν τὴν ἐπὶ τῇ παραβάσει τοῦ νό-
μου κειμένην. Δεῖ τοίνυν πρότερόν με αὐτὸν
πάντα πληρῶσαντα καὶ ἐξελόμενον ὑμᾶς
τῆς καταδίκης, οὕτως αὐτὸν ἀναπαῦσαι.
Πρέπον οὖν ἐστὶν ἐμοὶ πληρῶσαι τὸν νό-
μον ἅπαντα· ἐπειδὴ καὶ πρέπον ἐστὶ λύ-
σαι τὴν καθ' ὑμῶν ἐπὶ τῷ νόμῳ γεγραμ-
μένην κατάραν. Διὰ γὰρ τοῦτο καὶ σὰρκα
ἀνέλαβον καὶ παρεγενόμην.

Τότε ἀφίησιν αὐτόν. Καὶ βαπτισθεὶς ὁ
Ἰησοῦς εὐθὺς ἀνέβη ἀπὸ τοῦ ὕδατος. Καὶ
ἰδοὺ ἀνέψχθησαν αὐτῷ οἱ οὐρανοί· καὶ
εἶδε τὸ πνεῦμα τοῦ θεοῦ καταβαῖνον ὡσεὶ
περιστερὰν, καὶ ἐρχόμενον ἐπ' αὐτόν. Ἐ-
πειδὴ γὰρ πολλῶ μείζονα αὐτοῦ τὸν Ἰω-
άννην εἶναι ἐνόμιζον, διὰ τὸ τὸν μὲν ἐν
ἐρήμῳ πάντα τραφῆναι τὸν χρόνον, καὶ
υἱὸν ἀρχιερέως εἶναι, καὶ στολὴν περικει-
σθαι τοιαύτην, καὶ πάντας ἐπὶ τὸ βάπτι-
σμα καλεῖν, καὶ ἀπὸ στείρας τετέχθαι·
τὸν δὲ Ἰησοῦν καὶ ἀπὸ εὐτελοῦς κόρης εἶ-
ναι· ὁ γὰρ τῆς παρθενίας τόκος οὐδέπω
πᾶσι κατάδηλος ἦν· καὶ διὰ τὸ ἐν οἰκίᾳ
τραφῆναι, καὶ μετὰ πάντων ἀναστρέφε-
σθαι, καὶ τὴν κοινὴν ταύτην ἐσθῆτα πε-

ի փառան եւս որոց ցանկանասն, բայց այժմ
հաւանեաց առնուլ զայս յանձն:

Իսկ զի ցուցանիցէ, եթէ որպէս ինչ զայել
էր: Քանզի զօրէնս զամենայն զայել է մեզ
կատարել, ըստ այնմ զոր յայս արարեալն
ասէ՝ եթէ զամենայն արգարութիւնն: Իսկ
արգարութիւն աստ՝ կատարումն ամենայն
պատուիրանացն է: Քանզի զամենայն պա-
տուիրանն, ասէ, հանաք ի գլուխ, եւ այս
միայն պակաս է. եւ զայս եւս պատշաճէ յայլն
ամենայն յաւելուլ: Եւ քանզի եկի զանէծս
օրինացն որ վասն յանցուածոցն եզան՝ լու-
ծանել, զայելէ նախ զամենայն ինչ կատարել,
եւ ազատել զձեզ ի գառապարտութենէ
օրինացն. եւ ապա յետոյ դադարեցուցանել
զօրէնսն: Վայելէ ինչ կատարել զամենայն
օրէնսն. քանզի զայելէ լուծանել զանէծսն,
որ կան ձեզ գրեալ հակառակ յօրինացն.
զի յայն սակս իսկ առի մարմն եւ եկի:

Եւ ապա, ասէ, թոյլ ետ նմա: Եւ
իբրեւ մկրտեցաւ Յիսուս, վաղվազակի ընդ
ելանելն նորա ի ջրոյ անտի՝ ահաւասիկ բա-
ցան նմա երկինք, եւ ետես զհօգին Աստու-
ծոյ, զի իջանէր ի նմանութիւն ազաւանոյ,
եւ հանգչէր ի վերայ նորա: Քանզի յայժ
քան զնա մեծ համարէին զՅովհաննէս վասն
յանապատին զամենայն ժամանակս կենաց
իւրոց սնանելոյ, եւ զի որդի քահանայա-
պետի էր, եւ վասն այնպիսի հանդերձս
իիստս զգնելոյ, եւ զի զամենեւին կոչէր ի
մկրտութիւն, եւ զի յամուլ եւ ի պառաւ
արգանդէ էր ծնեալ: Իսկ զՅիսուս իբրեւ ի
դոյլն ուժեքէ յազնկանէ համարէին ծնեալ.
զիթէ եւ կուտորդի իցէ, չէր ինչ ուժեք յայն-
ժամ յայտ. եւ մանաւանդ զի անասուն էր,
եւ ընդ ամենեւեան համարձակ չրջէր, եւ

ρικαίσθαι, ἐλάττονα αὐτὸν εἶναι ὑπώπτευον, οὐδὲν οὐδέπω τῶν ἀποφρήτων εἰδότες ἐκείνων. Συνέβη δὲ καὶ βαπτισθῆναι αὐτὸν ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου· ὅπερ ταύτην μᾶλλον ἐβεβαίον τῇ ὑπόνοιαν, εἰ καὶ μηδὲν τῶν προτέρων ἦν. Ἐγενόουν γὰρ ὅτι οὗτος μὲν τῶν πολλῶν εἰς ἦν· οὐδὲ γὰρ εἰ μὴ τῶν πολλῶν εἰς ἦν, οὐκ ἂν μετὰ τῶν πολλῶν ἐπὶ τὸ βάπτισμα ἦλθεν· ἐκεῖνος δὲ μείζων αὐτοῦ καὶ πολλῷ θαυμαστότερος. Ἴν' οὖν μὴ αὕτη κρατήσῃ παρὰ τοῖς πολλοῖς ἡ δόξα, καὶ οἱ οὐρανοὶ ἀνοίγονται βαπτισθέντος αὐτοῦ, καὶ τὸ πνεῦμα κάτεισι, καὶ φωνὴ μετὰ τοῦ πνεύματος κηρύττουσα τούτου τοῦ μονογενοῦς τὴν ἀξίαν.

Ἐπειδὴ γὰρ ἡ φωνὴ ἡ λέγουσα, οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός, παρὰ τοῖς πολλοῖς μᾶλλον ἀρμόττειν ἐδόκει τῷ Ἰωάννῃ· οὐ γὰρ προσέθηκεν, οὗτος ὁ βαπτίζομενος, ἀλλ' ἀπλῶς οὗτος· καὶ τῶν ἀχροατῶν ἕκαστος παρὶ τοῦ βαπτίζοντος μᾶλλον, ἢ τοῦ βαπτιζομένου εἰρησθαι αὐτὸν ὑπενόει, διὰ τε αὐτὸ τοῦ βαπτιστοῦ τὸ ἀξίωμα, διὰ τε τὰ εἰρημένα ἅπαντα· ἦλθε τὸ πνεῦμα ἐν εἶδει περιστερᾶς τῇ φωνῇ ἔλκον ἐπὶ τὸν Ἰησοῦν, καὶ πᾶσι δῆλον ποιοῦν, ὅτι τὸ, οὗτος, οὐ περὶ Ἰωάννου τοῦ βαπτίζοντος, ἀλλὰ περὶ Ἰησοῦ τοῦ βαπτιζομένου εἴρηται.

Καὶ πῶς, φησιν, οὐκ ἐπίστευσαν τούτων γινομένων; Ὅτι καὶ ἐπὶ Μωσέως πολλὰ γέγαγε θαύματα, εἰ καὶ μὴ τοιαῦτα, καὶ μετὰ πάντα ἐκεῖνα, καὶ τὰς φωνάς, καὶ τὰς σάλπιγγας, καὶ τὰς ἀστραπάς, καὶ μόσχον ἐχάλεον, καὶ τῷ Βεελφεγὼρ ἐτελέσθησαν. Καὶ αὐτοὶ δὲ οὗτοι οἱ τότε πα-

զհասարակաց անխախտ զհանգերն զգեանայր . զի մի զայն ամենայն տեսեալ՝ փոքր ինչ քան զՅովհանն Համարիցին զնա . զի չեւ եւս մեծամեծ ինչ իրք յայտնեալ էին ի նմա : Եւ մանաւանդ զի մկրտեցաւ եւս ի Յովհաննէ, որով առաւել հաստատեին կարծիքն . եւ այսպէս իմանային, թէ եւ նա մի ոք յառաջնոցն իցէ . զի թէ չէր մի ոք ի բազմացն, աչ ընդ բազումնն զայր ի մկրտութիւն . եւ զՅովհաննէս առ մեծս եւ առ դանշելիս ունէին : Եւ զի մի տարածեալ ունիցին այսպիսի կարծիք զբազումս, վասն այնորիկ ընդ մկրտելն Յիսուսի՝ եւ երկինք բանային, եւ հոգին իջանէր, եւ բարբառ յերկնից եկեալ ընդ հոգւոյն քարոզէր զպատիւ միանին :

Եւ քանզի բարբառն՝ որ աղաղակէր, եթէ դա է որդի սիրելի, թուէր բազմոց՝ թէ Յովհաննես պատշաճ իցէ եւ ոչ Յիսուսի, քանզի ոչ յաւել ինչ, թէ որ մկրտեցաւդ՝ դա է որդի իմ սիրելի, այդ խառն ի խուռն իմն, թէ դա է . զի իւրաքանչիւր ի ըսողացն կարծէին՝ եթէ զմկրտչին ինչ պատիւ յայտ առնիցէ բարբառն . վասն այնորիկ էջ հոգին ի նմանութիւն աղաւնւոյ՝ ձգել զբարբառն ի Յիսուս . եւ յայտ առնէր ամենեցուն զայն, եթէ այդ ոչ Յովհաննէս մկրտչի է անդ . այդ Յիսուսի որ մկրտեցաւդ :

Եւ ընդէր, առէ, ոչ հաւատացին իրացն գործելոց : Զի եւ առ Մովսիսիւ բազում դրանշելիք լինէին, թէպէտ եւ ոչ այսպիսիք . եւ հանգերն նշանոքն եւ բարբառ եւ հնչիւն փողոց, եւ սրտաուձն եւ փայլատակոյնք . եւ թէպէտ եւ զայն ամենայն տեսանէին, սակայն որթ քանդակէին եւ Բեզփեգովորայ նսւիրեցան : Եւ նոքին իսկ հրեայքն՝ որ յայնժամ անդ էին, եւ տեսանէին

ρόντες καὶ τὸν Λάζαρον ἀναστάντα ἰδόντες, τοσοῦτον ἀπέσχον πιστεῦσαι τῷ ταῦτα ἔργασαμένῳ, ὅτι καὶ αὐτὸν ἀνελεῖν ἐπαχειρήσαν πολλαίς. Εἰ τοίνυν πρὸ ὀφθαλμῶν ὁρῶντες νεκρῶν ἀνάστασιν, οὕτως ἦσαν πονηροὶ, τί θαυμάζεις, εἰ φωνὴν οὐκ ἑδέξαντο φερομένην ἄνωθεν; Ὅταν γὰρ ἀγνώμων ἢ ἡ ψυχὴ καὶ διαστραμμένη, καὶ τῇ τῆς βασιλείας κατεχομένη νοσήματι, οὐδενὶ εἴκει τούτων. Ὡσπερ οὖν ὅταν εὐγνώμων ἢ, μετὰ πίστεως ἅπαντα δέχεται, καὶ τούτων οὐ σφόδρα δεῖται.

Μὴ τοίνυν τοῦτο εἶπης ὅτι οὐκ ἐπίστευσαν· ἀλλ' ἐκεῖνο ζήτηε εἰ μὴ πάντα γέγονε, ἀφ' ὧν αὐτοὺς πιστεῦσαι ἐχρῆν. Καὶ γὰρ διὰ τοῦ προφήτου ὑπὲρ τῶν καθ' ἑαυτὸν ἀπάντων τούτων, συντίθησι τὸν τρόπον τῆς ἀπολογίας ὁ θεός. Ἐπειδὴ γὰρ ἀπολλύσθαι ἔμελλον Ἰουδαῖοι, καὶ ἐσχάτη παραδίδυσθαι κολάσει, ἵνα μὴ τις ἀπο τῆς ἐκείνων πονηρίας τὴν αὐτοῦ διαβάλλῃ πρόνοιάν, φησιν· ὅτι τί με ἔδει ποιῆσαι τῇ ἀμπελῶνι τούτῳ, καὶ οὐκ ἐποίησα; τοῦτο δὴ καὶ ἐνταῦθα σκόπει, τί ἔδει γενέσθαι, καὶ οὐκ ἐγένετο; καὶ εἴποτε δὲ λόγοι γένοιτο περὶ τῆς τοῦ θεοῦ προνοίας, τούτῳ κέχρησο τῷ τρόπῳ τῆς ἀπολογίας πρὸς τοὺς ἀπὸ τῆς τῶν πολλῶν κακίας διαβάλλειν αὐτὴν ἐπιχειροῦντας.

Οὐρα γοῦν, οἷα παράδοξα γίνεται, καὶ τῶν μελλόντων προοίμια· οὐκ ἔτι γὰρ παρὰ δαίσεος, ἀλλ' οὐρανόσ ἀνοίγεται. Ἀλλ' ὁ μὲν πρὸς Ἰουδαίους λόγος, εἰς ἕτερον ἡμῶν ὑπερκείμενον καιρὸν· νυνὶ δὲ θεοῦ συνεργοῦντος ἡμῖν, ἐπὶ τὰ προκείμενα τὸν λόγον ἀγάγωμεν. Καὶ βαπτισθεὶς ὁ Ἰησοῦς,

զՂազար յարուցեալ, այնչափ հեռի էին ի հաւատաց, զի իրքն յայտնի կացին, եւ նորա զնա եւս մտաբերէին սպանանել: Զի թէ մինչ աչօք իսկ տեսանէին զմեռելացն յարութիւն, եւ այնպէս կուրացեալ էին չարութեամբքն, ընդ այն զի՞ զարմանաս, թէ եւ զբարբառն որ եկն յերկնից՝ չքնդունէին: Զի յորժամ ապաշնորհք ի կամակորութիւնս հասանիցին՝ ծնեալք յախտի նախանձու, եւ ոչ միում ումք յայսպիսեացն անտան: Սոյն պէս յորժամ հլու եւ հպատակ միտք իցեն, ոչինչ կարօտանան այսպիսեաց:

Եւ արդ մի զայն տօիցես, թէ ընդէր ոչ հաւատացին. այլ զայն խնդրեա թէ ոչ ամենայն ինչ եղեւ, յորոց պարտ էր հաւատալ: Քանզի եւ մարգարէիչն վասն այսպիսի ամենայն իրաց ցուցանէ զիւր իրաւունսն առ հրեայսն Աստուած: Զի կորչնչելոց էին եւ յանհնարին պատիժս մերձ էին մտանել. զի մի յորժամ չարիքն գայցեն ի վերայ նոցա, զԱստուծոյ տեսչութիւնն որ պարտաւիցէ. Զի՞նչ ինչ առնել էր այդպիսի մի, եւ ես ոչ արարի: Նոյնպէս եւ աստ է իմանալ, թէ զինչ ինչ պարտ էր լինել եւ ոչ եղեւ: Եւ եթէ յանկարծ որ ի պատիժսն ածելոյ բազմաց՝ բամբասիցէ զԱստուծոյ տեսչութիւնն, այսպիսի օրինակաւ տպրես եւ այսպիսեաց պատասխանի:

Եւ արդ տես, որպիսի զարմանալիք լինէին, եւ հանդերձելոց բարութեանցն առ հաւատչեալք: Զի ոչ եւս գրախո, այլ եր-

αὐτοὺς ἀνέβη ἀπὸ τοῦ ὕδατος· καὶ ἰδοὺ ἀνεψύχθησαν αὐτῷ οἱ οὐρανοί. Τίτος οὖν ἐνεκεν ἀνεψύχθησαν οἱ οὐρανοί; ἵνα μάθῃς, ὅτι καὶ σοῦ βαπτιζομένου τοῦτο γίνεται, πρὸς τὴν ἄνω πατρίδα τοῦ Θεοῦ σε καλοῦντος, καὶ πείθοντος μηδὲν κοινὸν ἔχων πρὸς τὴν γῆν. Εἰ δὲ μὴ ὁρᾷς, μὴ ἀπιστήσης. Καὶ γὰρ ἐν προσημίαις αἰεὶ τῶν παραδόξων καὶ πνευματικῶν πραγμάτων αἰσθγται φαίνονται ὄψεις καὶ σημεῖα τοιαῦτα, διὰ τοὺς ἀνοητότερον διακειμένους καὶ χρῆζοντας ὄψεως αἰσθητῆς, καὶ μηδεμίαν ἔννοιαν ἀσωμάτου φύσεως λαβεῖν δυναμένους, πρὸς δὲ τὰ ὁρατὰ μόνον ἐπτοημένους. Ἰνα καὶ μετὰ ταῦτα μὴ γένηται ταῦτα, τὰ ἐξ αὐτῶν δηλωθέντα ἀπαξ καὶ ἐν ἀρχῇ παραδέξῃ τῇ πίστει. Καὶ γὰρ ἐπὶ τῶν ἀποστόλων ἡχος ἐγένετο πνοῆς βιαίας, καὶ ὄψεις γλωσσῶν πυρίνων ἐφάνησαν· ἀλλ' οὐ διὰ τοὺς ἀποστόλους, ἀλλὰ διὰ τοὺς παρόντας τότε Ἰουδαίους. Ἀλλ' ὁμως εἰ καὶ μὴ αἰσθητὰ γίνεται σημεῖα, τὰ ἐξ αὐτῶν δηλωθέντα ἀπαξ καταδεχόμεθα. Ἐπεὶ καὶ ἡ περιστορὰ διὰ τοῦτο τότε ἐφάνη, ἵν' ὥσπερ ἀντὶ δακτύλου τινὸς δείξῃ τοῖς παροῦσι καὶ τῷ Ἰωάννῃ τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ. Οὐ μόνον δὲ διὰ τοῦτο, ἀλλ' ἵνα καὶ σὺ μάθῃς, ὅτι καὶ ἐπὶ εἰς βαπτιζόμενον τὸ πνεῦμα ἔρχεται.

Λοιπὸν δὲ ἡμῖν αἰσθητῆς οὐ χρεια ὄψεως, τῆς πιστεύας ἀντὶ πάντων ἀρχεύσης· τὰ γὰρ σημεῖα οὐ τοῖς πιστευούσιν, ἀλλὰ τοῖς ἀπιστοῦσι. Διὰ τί δὲ ἐν εἴδει περιστορᾶς; Ἡμερον τὸ ζῶον καὶ καθαρόν. Ἐπεὶ οὖν καὶ τὸ πνεῦμα, πρῶτότης ἐστὶ πνεῦμα, διὰ τοῦτο ἐν τούτῳ φαίνεται.

կենք քանային. զի եւ ուսանիցիս, թէ եւ ի քուժ մկրտութեանն նոյնպէս լինի. Եւ յորժամ կոչիցիս յԱստուծոյ, եւ յօժարեցիս լինել զինուոր վերին աշխարհին, փ եւս պսուհեանել զբազնուցուս յերկրի: Ապա թէ ոչ տեսանիցես, փ լինիցիս չհաւատաւ: Քանզի ի սկզբան չքնաղ ինչ եւ հագեւոր իրաց յայտնի միշտ երեւին երեւոք եւ նշանք իմ պնակսիւք: Զի թեպէտ եւ յետոյ պնակսի ինչ ոչ լինիցի, յայնմանէ՝ որ միանգամ յայանեցաւ ի սկզբանն, եւ զայն եւս ընդունիցիս հաւատովք: Քանզի եւ ի վերայ առաքելոցն եկն բարբառ ինչ իրեւ յուժգին հաղմոյ, եւ գիմակք հրեղէն լեզուաց յայանեցան, այլ վասն հրեիցն՝ որ գիպեցան անդ: Բայց սակայն թեպէտ եւ յայտնի ինչ նշանք ոչ երեւիցին, այլ որ ինչ միանգամ ի նոցանէ գուշակեցան՝ զայն հանապաղ ընդունիցիմք: Քանզի եւ ազուանին յայնժամ յայն սակա յայանեցաւ, զի իրեւ մատամբ ցուցանիցէ պնոցիկ որ անգն գիպեցան, եւ Յովհաննու՝ զորդին Աստուծոյ. եւ զի ուսանիցիս, թէ եւ յորժամ դու մկրտիցիս, նոյնպէս դոյ հոգին:

Եւ չեն ինչ պիտոյ մեզ պսուհեանել կերպարանք երեսաց. քանզի բաւական են ընդ երեսացն՝ հաւատքն հաւանեցուցանել: Եւ ընդէր ի նմանութիւն ազաւուսոյ: Այլ զի որոն է թաշուռն եւ սուրբ. քանզի հոգին հեղութեան հոգի առի. վասն պնորիկ եւ պնու կերպարանոք յայաներ: Եւ դարձեալ

Ἄλλως δὲ καὶ παλαιᾶς ἡμᾶς ἀναμνηστικὴ ἱστορίας. Καὶ γὰρ ναυαγίου ποτὲ κοινοῦ τὴν οἰκουμένην καταλαβόντος ἅπασαν, καὶ τοῦ γένους ἡμῶν κινδυνεύοντος ἀφανισθῆναι, τοῦτο ἐφάνη τὸ ζῶον, καὶ τὴν λύσιν τοῦ χειμῶνος ἔδειξε, καὶ κλάδον φέρον ἐλαίας, τὴν κοινὴν τῆς οἰκουμένης γαλήνην εὐηγγελίσατο. Ἄπερ πάντα τύπος τῶν μελλόντων ἦν. Καὶ γὰρ τότε πολλῶ χειρόν τὰ τῶν ἀνθρώπων δέκετο, καὶ πολλῶ μείζονος τιμωρίας ἄξιοι ἦσαν. Ἰν' οὖν μὴ ἀπογνῶς, ἀναμνηστικὴ σε τῆς ἱστορίας ἐκείνης. Καὶ γὰρ τότε τῶν πραγμάτων ἀπογνωσθέντων, γέγονε λύσις τις καὶ διόρθωσις. Ἀλλὰ τότε διὰ τιμωρίας, νῦν δὲ διὰ χάριτος καὶ δωρεᾶς ἀπάτου. Διὰ τοῦτο καὶ ἡ περισσότερὰ φαίνεται, οὐ κλάδον ἐλαίας φέρουσα, ἀλλὰ τὸν πάντων τῶν κακῶν ἑλευθερωτὴν ἡμῖν δεικνύουσα, καὶ χρηστὰς ὑποτείνουσα τὰς ἐλπίδας. Οὐδὲ γὰρ ἀπὸ κιβωτοῦ ἀνθρώπων ἐξάγει ἓνα, ἀλλὰ τὴν οἰκουμένην ἅπασαν εἰς τὸν οὐρανὸν ἀνάγει φανεῖσα, καὶ ἀντὶ κλάδου ἐλαίας τὴν νιοθεσίαν τῷ κοινῷ τῆς οἰκουμένης κομίζει γένει.

Ἐννοήσας τοίνυν τὸ μέγεθος τῆς δωρεᾶς, μὴδὲ ἐλάττονα αὐτοῦ τὴν ἀξίαν νομίσσης εἶναι, διὰ τὸ ἐν τοιαύτῃ φανῆται ὄψει. Καὶ γὰρ ἀκούω τινῶν λεγόντων, ὅτι ὅσον ἀνθρώπου καὶ περισσότερᾶς τὸ μέσον, τοσοῦτον τοῦ Χριστοῦ καὶ τοῦ πνεύματος ἐπειδὴ ὁ μὲν ἐν τῇ ἡμετέρᾳ φύσει, τὸ δὲ ἐν ὄψει περισσότερᾶς ἐφάνη. Τί οὖν πρὸς ταῦτά ἐστιν εἰπεῖν; ὅτι ὁ μὲν υἱὸς τοῦ Θεοῦ φύσιν ἀνθρώπου ἀνέλαβε· τὸ δὲ πνεῦμα, οὐ φύσιν ἀνέλαβε περισσότερᾶς. Διὰ

զի եւ զհինն իւս զգործս, որ գործեցան,
 յիշատակէ։ Զի յորժամ զայր հասաներ
 հասարակաց համօրէն աշխարհին աւակոծու-
 թիւնն, եւ եղծանէր ապականէր, զամենայն
 ազգս մարդկութեան, եւ յայնժամ նոյն
 թուոնն երեւէր, եւ զփարատելոյ կարա-
 ձմունն ձմերայնւոյն բերէր աւետիս։ Ոտով
 ձիթենւոյն՝ զոր ունէր ի բերան, զհանգար-
 տելոյ ջրհեղեղին տայր առհաւատչեայ։ Որ
 եւ ամենայն իսկ յառակ օրինակի հանգեր-
 ձեւոցն լինէր։ Քանզի եւ յայնժամ յան-
 հարին պատիժս կայր ազգ մարդկութեան։
 Զի մի անյոյս լինիցիս, յիշեցուցանէ քեզ
 զճառս առաջնոցն։ Քանզի եւ յայնժամ
 անյոյս իրաց լինէր զճիւռ եւ ուղղութիւն։
 Այլ յայնժամ պատժոցն, իսկ առա շնոր-
 հաց եւ անճառ պարգեւաց աւետիք։ Առան
 այնորիկ եւ ազաւնի երեւի։ եւ ոչ ձիթենւոյ
 տերեւ բերեալ, այլ զազատիչն ամենեցուն
 յամենայն չարեաց ցուցանէ, եւ յոյս բարի
 մենեցուն սերմանէ։ Զի ոչ ի տապանէ
 հանէ սակաւ մարդիկ, այլ զտիեզերս ամենայն
 յերկրէ յերկինս վերացուցանէ։ եւ փոխանակ
 տերեւոյ ձիթենւոյ՝ զորդեգրութիւնն հա-
 սարակաց ամենայն աշխարհաց բարձեալ բերէ։
 Եւ արդ իմացեալ զմեծութիւն պարգեւ-
 ացն, մի փոքր ինչ զպատիւ հոգւոյն համա-
 րիցիս՝ այնու զի այնպիսի կերպարանօքն
 երեւեցաւ։ Քանզի լսեմ, եթէ ասեն ոմանք,
 թէ որչափ ինչ ի միջի ընդ մարդ եւ ընդ
 ազաւնի է, նոյնչափ ընդ քրիստոս եւ ընդ
 հոգին։ զի նա մերով բնութեամբս երեւե-
 ցաւ, եւ սա ազաւնւոյ կերպարանօք։ Եւ
 արդ զինչ ունիցիմք ասել առ այս. այլ թէ
 որդին Աստուծոյ զբնութիւն մարմնոյ մերոյ
 էաւ։ իսկ հոգին ոչ զբնութիւն ազաւնւոյ,

τοῦτο καὶ ὁ εὐαγγελιστὴς οὐκ εἶπεν ὅτι ἐν φύσει περιστερᾶς, ἀλλ' ἐν εἶδει περιστερᾶς. Οὐκ οὖν οὐδὲ μετὰ ταῦτα ὤφθη ἐν τούτῳ τῷ σχήματι, ἀλλὰ τότε μόνον. Εἰ δὲ διὰ τοῦτο ἐλάττονα αὐτοῦ τὴν ἀξίαν φῆς εἶναι, εὐρεθήσεται καὶ τὰ Χερουβὶμ κατὰ τὸν λόγον τοῦτον ἀμείνω πολλῶ, καὶ τοσοῦτον ὅσον περιστερᾶς ἀετός· καὶ γὰρ εἰς ταύτην καθεῖνα ἐσχηματίσθη τὴν ὄψιν· καὶ οἱ ἄγγελοι δὲ ἀμείνους πάλιν· καὶ γὰρ ἐν σχήματι ἀνθρώπων πολλαίς ἐφάνησαν. Ἀλλ' οὐκ ἔστι ταῦτα, οὐκ ἔστι· καὶ γὰρ ἕτερον οἰκονομίας ἀλήθεια, καὶ ὅπως προσκαίρου συγκατάβασις.

Μὴ τοίνυν ἀχάριστος γίνου περὶ τὸν εὐεργέτην; μὴ δὲ τοῖς ἐναντίοις ἀμείβων τὸν τὴν πηγὴν σοι τῆς μακαριότητος δωρησάμενον. Ὅπου γὰρ νιοθροῦς ἀξίωμα, ἐκεῖ καὶ ἡ τῶν κακῶν ἀναίρεσις, καὶ ἡ τῶν ἀγαθῶν ἀπάντων δόσις. Διὰ δὲ τοῦτο, τὸ μὲν Ἰουδαϊκὸν παύεται βάπτισμα, τὸ δὲ ἡμέτερον ἀρχὴν λαμβάνει. Καὶ ὅπερ ἐπὶ τοῦ πάσχα γέγονε, τοῦτο καὶ ἐπὶ τοῦ βαπτίσματος συμβαίνει. Καὶ γὰρ καὶ ἐκεῖ ἀμφότερα μετελθὼν, τὸ μὲν ἀνέπαυσε, τῷ δὲ ἀρχὴν δέδωκε. Καὶ ἐνταῦθα πάλιν πληροῖσας τὸ Ἰουδαϊκὸν βάπτισμα, ὁμοῦ καὶ τοῦ τῆς ἐκκλησίας τὰς θύρας ἀνοίγνυσιν; ὡς περ ἐν μιᾷ τραπέζῃ τότε, οὕτως ἐν ἐνὶ ποταμῷ νῦν, καὶ τὴν σικάν ὑπογράψας, καὶ τὴν ἀλήθειαν προσθεῖς. Πνεύματος γὰρ χάριν τοῦτο ἔχει τὸ βάπτισμα μόνον· τὸ δὲ Ἰωάννου, ταύτης ἑρημον τῆς δω-

այդ զկերպարանս. ժամն այնորիկ եւ ոչ աւետարանիքն առաց՝ եթէ բնութեամբ առաւելայ, այդ ի տեսիլ ազաւելայ: Ապա եւ ոչ յետ այնորիկ նովին կերպարանօք երեւեցաւ: Եւ թէ այսու զպատիւ հոգւոյն փոքր ինչ համարիցիս, գտանին եւ քերովբէքն եւս լաւագոյն քան զհոգին, որչափ ինչ լաւ իցէ արծաւի քան զազաւնի. քանզի եւ նա քա ի կերպարանս, արծուեաց յայտնեցան. եւ հրեշտակք եւս աւելի լաւագոյնք, քանզի բազում անգամ ի կերպարանս մարդկան երեւեցան: Այդ չէ այսպէս, զի եւ չէ իսկ. քանզի այլ իմն է ճշմարտութեանն տեսութիւն, եւ կերպարանօք երեւել ըստ զիջանելոյ ընդ ամենեւին:

Մի այսուհետեւ ապաշնորհ գտանիցիս առ բարերարն, եւ մի ընդ հակառակս ելեալ՝ չարաչար հատուցումն հատուցանիցիս այնմ, որ զերանութեան աղբււրն շնորհեաց քեզ: Զի ուր որդեգրութեան պատիւն իցէ, անգ եւ չարեացն ամենայնի կորսւաւ, եւ բարութեանցն ամենեցուն գիւտք: Ասան այսորիկ զհրեական մկրտութիւնն լռեցաւցանէր, եւ մկրումն սկիզբն արարեալ յառաջ խաղաղութաներ: Եւ որ ինչ իրք ի զատկին կատարեցան, նոյն եւ ի մկրտութեանն: Քանզի ընդ երկուսին էանց. եւ զմին գազարեցոյց, եւ միւսոյն սկիզբն արար: Նոյնպէս եւ զհրեական մկրտութիւնն ի գլուխ եհան, եւ եկեղեցական մկրտութեանս գուռն երաց: Եւ որպէս յայնժամ ի միում սեղան զմին կատարեաց, եւ միւսոյն սկիզբն արար, նոյնպէս եւ առա ի միում գետ զմին գազարեցոյց, եւ միւսոյն սկիզբն արար. քանզի զըստուերն եղծ, եւ ճշմարտութիւնն հաստատեաց: Զի հոգւոյն միայն շնորհք ունին

ρεᾶς ἦν. Διὰ δὲ τοῦτο ἐπὶ μὲν τῶν ἄλλων τῶν βαπτιζομένων οὐδὲν τοιοῦτον συνέβη· ἐπὶ δὲ αὐτοῦ· μόνου τοῦ μέλλοντος τοῦτο παραδιδόναι. Ἴνα μετὰ τῶν εἰρημένων καὶ τοῦτο μάθῃς, ὅτι οὐχ ἡ καθαρότης τοῦ βαπτίζοντος, ἀλλ' ἡ δύναμις τοῦ βαπτιζομένου τοῦτο ἐποίησε. Τότε γοῦν καὶ οἱ οὐρανοὶ ἀνεψώθησαν, καὶ τὸ πνεῦμα ἐπῆλθεν. Ἀπὸ γὰρ τῆς παλαιᾶς λοιπὸν ἐπὶ τὴν καινὴν ἐξάγει πολιτείαν ἡμᾶς, τὰς τε πύλας ἡμῖν ἀνοίγνυς τὰς ἄνω, καὶ πνεῦμα πέμπων ἐκείθεν, καλοῦν εἰς τὴν ἐκεῖ πατρίδα· καὶ οὐχ ἀπλῶς καλοῦν, ἀλλὰ καὶ μετὰ ἀξιώματος τοῦ μεγίστου. Οὐ γὰρ ἀγγέλους καὶ ἀρχαγγέλους ἐποίησεν, ἀλλὰ υἱοὺς θεοῦ κατασκευάσας καὶ ἀγαπητοίς, οὕτως ἔλκει πρὸς ἐκείνην τὴν λῆξιν ἡμᾶς.

Ταῦτ' οὖν ἐννοήσας ἀπαντα, καὶ τῆς ἀγάπης τοῦ καλοῦντος, καὶ τῆς πολιτείας τῆς ἐκεῖ, καὶ τῆς τιμῆς τῆς δοθείσης ἄξιον ἐπιδειξάμενος βίον, τῷ κόσμῳ σταυρωθεὶς, καὶ σταυρώσας αὐτὸν σαυτῷ, τὴν τῶν οὐρανῶν πολιτεῖαν πολιτείαν μετὰ ἀκριβείας ἀπάσης. Μηδὲ ἐπειδὴ τὸ σῶμά σου μὴ μετέστη πρὸς τὸν οὐρανὸν, νομίσης ἔχειν τι κοινὸν πρὸς τὴν γῆν. Τὴν γὰρ κεφαλὴν ἄνω ἔχεις καθημένην· καὶ διὰ τοῦτο δὲ πρότερον ἐνταῦθα παραγενόμενος ὁ δεσπότης, καὶ τοὺς ἀγγέλους ἀγαγὼν, τότε σε ἀναλαβὼν ἀπῆλθεν ἐκεῖ. Ἴνα καὶ πρὸ τῆς ἀνόδου τῆς ἐκεῖσε μάθῃς, ὅτι δυνατόν σοι τὴν γῆν ὡς τὸν οὐρανὸν οἰκεῖν.

Μένωμεν τοίνυν τὴν εὐγένειαν τηροῦντες ἣν ἐδεξάμεθα ἐξ ἀρχῆς, καὶ τὰ ἐκεῖ βασιλεία καθ' ἑκάστην τὴν ἡμέραν ἐπιζητῶμεν, καὶ πάντα τὰ ἐνταῦθα σκιὰν καὶ

զայսպիսի մկրտութիւն. իսկ Բաղճաննուն
թափուր էր յայտն ամենայնէ։ Եւ վասն այ-
նորիկ ի վերայ այլոց մկրտելոցն ոչինչ երեւ-
եցաւ այսպիսի ինչ, բայց միայն յայնր վե-
րայ՝ որ հանգերձեալ էր տալ զայն։ Ձի ընդ
այնմ զոր ասացաքն եւ զայս ուսանիցիս,
եթէ ոչ սրբութիւն մկրտչին, այլ զօրու-
թիւնն այնորիկ որ մկրտեցան՝ կատարեաց
զայս ամենայն։ Ձի երկինք բանային, եւ
հոգին իջանէր։ Ի հին վարուցն ի նոր առա-
քինութիւնն ածէր զմեզ. զգրունն բարձանց
բանայ, եւ զհոգին առաքէ անտի կոչել
յայն բնակութիւն. եւ ոչ վայրապար կոչէ,
այլ մեծաւ պատուով։ Քանզի ոչ եթէ
հրեշտակս կամ հրեշտակապետս առնէ, այլ
որդիս սիրելիս Աստուծոյ պատրաստէ, եւ
այնպէս ձգէ զմեզ յայն հանդիսաւ։

Ձայս ամենայն իմացեալ, ըստ սիրոյ այ-
նորիկ որ կոչեացն եւ ըստ անտի քաղաքա-
վարութեանն եւ ըստ պատուոյն որ տուաւ՝
արժանի վարս ցուցանել։ Ի խաչ ելեալ ոչ-
խորհի, եւ խաչեալ զաշխարհ անձին. զեր-
կնից առաքինութիւնն առաքինեաց ամենայն
հաստատութեամբ։ Մի, զի մարմինդ յեր-
կինն ոչ փոխեցաւ, համարիցիս տունել հա-
ղորդութիւն ընդ երկրի։ Քանզի գլուխն
քո անդ ի վեր նստի. եւ վասն թոյնորիկ
նախ այսր եկն տէրն՝ ածեալ ընդ իւր հրեշ-
տակս, եւ ապա առեալ զքեզ չոգաւ անդր։
Ձի յառաջ քան զանդր քեզ ելանելոյ՝ ու-
սանիցիս, թէ մարթի յերկրի իրրեւ յեր-
կինն բնակել։

Այսուհետեւ կացցուք հաստատուն պա-
հել զազնուականութիւնն զոր ընկալաք ի
սկզբանէ. եւ զայն արքունիս խնդրեսցուք
զօրհանապաղ. եւ զամենայն որ ինչ աստ է՝

ὄντα εἶναι νομίζωμεν. Οὐδὲ γὰρ εἰ βασι-
λεύς τις τῶν ἐπὶ γῆς πτωχὸν ὄντα καὶ
προσαιτουῖντα λαβὼν, υἱὸν ἐξαίφνης ἐποιή-
σατό σε, τὴν καλύβην καὶ τὴν εὐτέλειαν
τῆς καλύβης τῆς σῆς ἐνενόησας ἄν· καί-
τοιγε οὐ πολὺ τὸ μέσον ἐκεῖ. Μὴ τοίνυν
μηδὲ ἐνταῦθα λογίζου τι τῶν προτέρων·
καὶ γὰρ ἐπὶ πολλῷ μείζονεν ἐκλήθης. Ὅταν
γὰρ ὁ καλῶν ὁ τῶν ἀγγέλων δεσπότης ἦ·
τὰ δὲ διδόμενα ἀγαθὰ, καὶ λόγον, καὶ
διάνοιαν ὑπερβαίνει πᾶσαν. Οὐ γὰρ ἀπὸ
γῆς εἰς γῆν σε μεθίστησι καθάπερ ὁ βασι-
λεύς, ἀλλ' ἀπὸ γῆς εἰς οὐρανὸν, καὶ ἀπὸ
φύσεως θνητῆς εἰς ἀθάνατον δόξαν καὶ
ἄρρητον, τότε δυσταμένην μόνον φανῆναι
καλῶς, ἔταν αὐτῆς ἀπολαύσωμεν.

Τοιούτων τοίνυν μέλλων μετέχειν ἀγα-
θῶν, χρημάτων μοι μέμνησαι, καὶ τῆς
ἐνταῦθα φαντασίας ἀντέχη; καὶ οὐ νομί-
ζεις ἅπαντα τὰ ὁρώμενα τῶν τοῦ προσαι-
τουῖντος ῥακίων εὐταλέστερα εἶναι; καὶ πῶς
ἄξιός φανήσῃ ταύτης τῆς τιμῆς; ποίαν
δὲ ἔξεις ἀπολογίαν εἰπεῖν; μᾶλλον δὲ ποῖαν
οὐ δώσεις δίκην μετὰ τοσαύτην δωρεάν
ἐπὶ τὸν πρότερον ἔμετον τρέχων; Οὐκ ἔτι
γὰρ ὡς ἀνθρώπου ἀπλῶς, ἀλλ' ὡς υἱὸς
θεοῦ ἁμαρτῶν κολαίξῃ, καὶ γίνεται σοι
τὸ τῆς τιμῆς μέγεθος ἐφόδιον τιμωρίας
μείζονος. Καὶ γὰρ καὶ ἡμεῖς οὐχ ὁμοίως
δούλους ἁμαρτάνοντας, καὶ υἱοὺς τὸ αὐτὸ
πλημμελοῦντας κολάζομεν· καὶ μάλιστα ὅ-
ταν μεγάλα παρ' ἡμῶν εὐεργετούμενοι τυγ-
χάνωσιν. Εἰ γὰρ ὁ παράδεισον λαχὼν, διὰ
μίαν παρακοήν τοσαῦτα μετὰ τὴν τιμὴν
ὑπέστη δεινά· οἱ τὸν οὐρανὸν ἀπολαβόν-
τες ἡμεῖς, καὶ τῷ μονογενεῖ γενόμενοι συγ-

ստուգելու եւ երազն համարեցուք: Չի թե
թագաւոր որ երկրաւոր զքեզ անանկ մի եւ
զմեւորդ առեալ յորդեգիւս առնէր, զմտաւ
ինչ երբեք զխուզն եւ զնուազութիւնն քո
ածէիք: Թեպէտ եւ չկայ բազում ինչ անդ
ի միջի: Մի այտուհեաեւ եւ մի սաս զառաւ
լնոցն ինչ համարիցիս. քանզի ի բազում
մեծամեծս կոչեցար. եւ որ կոչեացն հրեշ
տակաց անքն է. եւ պարզեւեալ բարու
թիւնքն քան զբանս եւ զամենայն միաս ան
ցանէ: Չի ոչ յերկրէ յերկիր փոխէ զքեզ
իբրեւ զամտի թագաւոր, այլ յերկրէ յեր
կինս, եւ ի մահկանացու բնութենէ յան
մահն, եւ ի փառս անճառս. եւ յայնժամ
միայն երեւել զեղեցիկս, յորժամ յայն
վայելիցեմք:

Եւ արդ այնպիսի բարութիւնս վայելե
լաց ես, եւ զընչից նառս ի մէջ բերես ինչ;
եւ զաստի պաճուճանացս կաթովն ես,
եւ չհամարին զամենայն երեւելիս քան ըզ
գըրգըլիս մեւրողին վատթարագոյնս. եւ զի
արժանաւոր այնմ պատուի պատանիցիս. զոր
պատասխանատուութիւն ունիցիս, մանաւ
անդ թէ զմի վրէժս չտայցես վասն յեա
այնչափ պարզեւաց յառաջին փառածն պառ
նալոյ: Չի եւ եւ վայրապար իբրեւ զմարդ,
այլ իբրեւ զարդի Աստուծոյ յանցուցեալ
պատժիցիս, եւ լինիցի քեզ առաւելութիւն
պատուոյն յառախութիւն տանջանաց: Քան
զի եւ մէք ոչ նոյնպէս զծառայս յանցուցեալս
եւ զարդիս զնոյն յանցանս յանցուցեալ պատ
ժեմք. մանաւանդ յորժամ մեծամեծ եւ որա
րութիւնս ի մէջ պատանիցեն: Չի եթէ որ ըզ
գրախանի վիճակի էաւ, վասն միոյ սասնեգա
նութեան յեա այնչափ պատուոյ կրեաց պա
տժս. իսկ մէք որ զերկինս ընկալաք, եւ

κληρονόμοι, τίνα ἔχομεν συγγνώμην τῷ
 ὄφει μετὰ τὴν περιστρεφάν προστρέχοντας;
 Οὐκ ἔτι γὰρ γῆ εἶ, καὶ εἰς γῆν ἀπαλεύσῃ·
 καὶ ἔργα τὴν γῆν, καὶ τὰ πρότερα ἀκουσά-
 μεθα ἐκεῖνα, ἀλλὰ τὰ πολλὰ τούτων χα-
 λιπώτερα, τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον, τὰ δε-
 σμὰ τὰ ἅλυστα, τὸν σκώληκα τὸν ἰοβόλον,
 τὸν βρυγμὸν τῶν ὀδόντων, καὶ μάλα εἰκό-
 τως. Ὁ γὰρ μηδὲ εὐεργεσία τοσαύτη γενό-
 μενος βελτίων, δικαίως ἂν τὴν ἐσχάτην
 καὶ χαλεπωτέραν δοίη δίκην.

Ἦνοιξέ ποτε καὶ ἔκλεις τὸν οὐρανὸν
 Ἡλίας, ἀλλ' ὥστε ὑστὸν κατανεγκεῖν καὶ ἀ-
 ναστεῖλαι· σοὶ δὲ οὐχ οὕτως ἀνοίγεται ὁ
 οὐρανός, ἀλλ' ὥστε ἀναβῆναί σε ἐκεῖ. Καὶ
 τὸ δὲ μείζον, οὐχ ὥστε ἀναβῆναι, ἀλλ'
 ὥστε καὶ ἑτέρους ἀναγαγεῖν, εἰάν βουλη-
 θείης· τοσαύτην σοὶ παρῴρησάν καὶ ἐξου-
 σίαν ἐν τοῖς ἑαυτοῦ ἔδωκεν ἅπασιν. Ἐπεὶ
 οὖν ἐκεῖ ἡμῶν ἡ οἰκία, ἐκεῖ πάντα ἀπο-
 θώμεθα, καὶ μηδὲν ἐνταῦθα καταλείπω-
 μεν, ἵνα μὴ αὐτὰ ἀπολέσωμεν. Ἐνταῦθα
 μὲν γὰρ κἄν κλείν ἐπιθῆς, κἄν θύρας καὶ
 μοχλοὺς, κἄν μυρίους ἐπιστήσης οἰκέτας καὶ
 παντῶν περιγένη τῶν κακούργων, καὶ τοὺς
 τῶν βασκανῶν διαφύγῃς ὀφθαλμοὺς, κἄν
 τοὺς σῆτας, κἄν τὴν ἀπὸ τοῦ χρόνου γε-
 νομένην ἀπώλειαν, ὅπερ ἀδύνατον, τὸν
 γοῦν θάνατον οὐ διαφευξῇ ποτὲ, ἀλλ' ἀ-
 φαιρεθήσεται ἅπαντα ἐκεῖνα ἐν μιᾷ καιροῦ
 ῥοπῇ· καὶ οὐκ ἀφαιρεθήσεται μόνον, ἀλλὰ
 καὶ εἰς τὰς τῶν ἐχθρῶν πολλάκις παραπέμ-
 ψεις χεῖρας. Ἄν δὲ εἰς ἐκείνην παραπέμψῃς
 τὴν οἰκίαν, πάντων ἀνώτερος ἔσῃ· οὔτε
 γὰρ κλείν, οὔτε θύρας, καὶ μοχλοὺς ἐπι-
 θεῖναι δεῖ. Τοιαύτη τῆς πόλεως ἐκείνης ἡ

ժառանգակիցք միանին եղեալք, զմի ներել
թողութեան ունիցիմք, եթէ, առ օճն փո-
խանակ ազաւնւոյ ընթանայցեմք: Չի ոչ
եւս հոգ ես եւ ի հոգ երթայցես, եւ մշակ
երկրի լինիցիս, եւ զառաջին պատուհան
լսիցես, այդ եւս անհնարինս քան զնոյնս
սանձանս կրիցես. զխաւարն արապքին, ըզ-
կապանս անլլծս, զորդնն թունաւոր, զկըւ-
նել տառամանց. եւ կարի իսկ յիրաւի: Չի
որ այնչափ բարերարութեամբ չեղեւ պիտա-
նի, յարժանի զանհնարին վրէժս տայցէ:

Երաց եւ փակեաց զերկինս Եղիա, այդ
անձրեւ ածել եւ արգելուլ. իսկ քեզ ոչ
այնպէս բանան երկինք, այլ անդր ելանել.
եւ որ մեծն եւս իցէ ինչ, ոչ միայն քեզ ելա-
նել, այլ եւ զայլս հանել՝ եթէ կամօցիս.
զի այնչափ համարձակութիւն յամենայն
յիւրսն եւ իշխանութիւն ես քեզ: Եւ արդ
քանզի անդ է մեր տուն, զամենայն անդր
համբարեսցուք, զի մի կորուսանիցեմք: Չի
աստ թէպէտ եւ դրունս գնիցես, եւ փակ
եւ նիգս արկանիցես, եւ բազում ծառայս
պահապանս կացուցանիցես, եւ թէ ամենայն
չարագործաց յաղթիցես, եւ յամենայն չաղ
ականց փախչիցիս, եւ ի ցեցոյ եւ ի բազում
ժամանակաց կորստենէ, որում չէ հնար
լինել, սակայն ի մահուանէ երբեք ոչ ապրի-
ցիս. բառնայցէ ի քէն ամենայն ի միում
վայրկեան ժամանակի. ոչ միայն բառնայցէ,
այլ թերեւս ի թշնամեաց ձեռս առաքեսցի:
Իսկ եթէ յայն տուն համբարես, քան զա-
մենայն ի վերոյ լինիցիս. ոչ դրունս, ոչ
փակս, ոչ նիգս հասանիցէ գնել: Քանզի
այնպիսի է զօրութիւն այնր քաղաքի. այն-

δύναμις· οὕτως αὖλον τὸ χωρίον ἐστὶ,
καὶ φθορὰ καὶ ποτηρία παση ἄβατον,
τοῦτο ὑφίστημι.

Πῶς οὖν οὐκ ἐσχάτης ἀνάγκης, ἐνθα
μὲν ἀπόλλυται καὶ διαφθείρεται τὰ ἀπε-
σιθέμενα, σωρεύειν ἅπαντα· ἐνθα δὲ ἀνέ-
παφα μένει, καὶ πλείω γίνεται, ἐνταῦθα
μηδὲ τὸ πολλοστὸν ἀποτίθασθαι μέρος· καὶ
ταῦτα τὸν ἅπαντα μέλλοντας ἐκεῖ βιώσα-
σθαι χρόνον; Διὰ τοῦτο καὶ Ἕλληνες ἀπι-
στοῦσι τοῖς παρ' ἡμῶν λεγομένοις· ἀφ' ὧν
γὰρ πράττομεν, οὐκ ἀφ' ὧν λέγομεν, τὴν
παρ' ἡμῶν ἀπόδειξιν λαμβάνειν ἐθέλουσι·
καὶ ἐπειδὴν ἴδωσιν οἰκίας αἰκαδοφουμένους
λαμπράς· καὶ παραδείσους κατασκευάζον-
τας καὶ λουτρά, καὶ ἄγρους ἀννουμένους,
οὐκ ἐθέλουσι πιστεῦναι ὅτι πρὸς ἑτέραν πα-
ρασκευασάμεθα πόλεως ἀποδημίαν. Εἰ γὰρ
τοῦτο ἦν, φησιν, ἅπαντα τα ἐνταῦθα ἂν
ἐξαργυρίσαντες, ἐκεῖ προαπέθιντο. Καὶ
τοῦτο ἀπὸ τῶν ἐνταῦθα γινομένων στοχά-
ζονται. Καὶ γὰρ ὁρῶμεν τοὺς σφόδρα εὐ-
πόρους ἐν ἐκείναις καίτοι ταῖς πόλεσιν,
οἰκίας καὶ ἄγρους καὶ τὰ ἄλλα πάντα κα-
κτημένους, ἐν αἷς διατρέβειν μέλλουσιν. Ἀλ-
λὰ ἡμεῖς τούναντίον ποιοῦμεν· καὶ τὴν μὲν
γῆν, ἣν μικρὸν ὕστερον ἀφίναί μελλομεν,
μετὰ πολλῆς κτώμεθα τῆς σπουδῆς, οὐχὶ
χρήματα μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ αἷμα αὐτὸ
προϊέμενοι ὑπὲρ πλείθρων γῆς καὶ οἰκημά-
των ὀλίγων· ὑπὲρ δὲ τοῦ τὸν οὐρανὸν
πρίασθαι, οὐδὲ τὰ περιττὰ τῆς χρείας
ἀνεχόμεθα δοῦναι, καὶ ταῦτα ὀλίγης αὐ-
τὸν μέλλοντες ὠκεῖσθαι τιμῆς καὶ δια παη-
τὸς ἔχειν, εἰς αὐτὸν ὠνησαίμεθα.

Διὰ τοι τοῦτο τὴν ἐσχάτην δώσομεν·

պէս առանց գող ական հասանելոյ է բնա-
կութիւնն, եւ յապականութենէ եւ յամե-
նայն շարեաց անկախ:

Եւ արդ զիարդ շէցե յեաին անմոռու-
թեան, ուր կորնչին եւ ապականին համ-
բարքն՝ համբարել, եւ ուր անվթարն մասն
եւ յանախութեամբ բազմանան՝ եւ ոչ սա-
կաւ ինչ մասն համբարել. եւ այն զի ցանդ
անդ հասանիցէ կեալ: Ասան այնորիկ եւ
հեթանոսք Հաւատան բանիցս մերոց. զի
եւ ի գործոց, եւ ոչ ի բանիցս մերոց կամին
առնուլ հաստատութիւն. եւ յորժամ աե-
տանիցեն զի առնա երեւելիս ցնեմք, եւ
բուրաստանս կազմեմք եւ բազանիս, եւ
գեւղս գնեմք, Հաւանին հաւատալ՝ եթէ
յայլ քաղաք կազմիցեմք երթալ: Եթէ այն
պէս ինչ էր, առնն, զամենայն պարս եր առ-
տէն գնայ աալ, եւ անդր յառաջագոյն համ-
բարել: Եւ զայն յառաին ինչ գործոց կարծեն:
Քանզի եւ տեսանեմք զկարի բնշուեալսն՝ յայն,
քաղաքս եւ ի առնա եւ ի գեւղս զամենայն
համբարեն, յորս ցանգն բնակելոց իցեն:
Իսկ մեք զնորին հակառակն առնեմք. զերկէր՝
որ յետ սակաւ միայ թողուլ հասանիցէ,
քողում փութով ստանամք. ոչ միայն ինչս
ծախելով, այլ եւ զարիւն եւս անձանց
առմք փոխանակ արաավարաց եւ սակաւ ինչ
շինուածոց. իսկ ընդ երկնից գնելոյ՝ եւ ոչ
զաւելորդս միապիցն անսամք ծախել. եւ այն
զի սակաւ եւս գնոց գնելոց իցեմք, եւ ցանդ
առնել, թէ միայն գնիցեմք:

Ասան այնորիկ զանհնարին վրէժս ապ-

δικην, γυμνοὶ καὶ πένητες ἀπρόντες ἐκεῖ·
 μᾶλλον δὲ οὐχ ὑπὲρ τῆς ἡμετέρας πτω-
 χείας, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ ὧν ἄλλους τοιούτους
 ποιούμεν, τὰς ἀνηκέστους ὑποστησόμεθα
 συμφοράς. Ὅταν γὰρ ἴδωσιν Ἕλληνες περὶ
 ταῦτα σπουδάζοντες τοὺς τοσούτων ἀπο-
 λαύσαντας μυστηρίων, πολλῷ μᾶλλον αὐτοὶ
 τῶν παρόντων ἀνθίσονται, καὶ πολὺ καὶ
 ἐντεῦθεν ἐπὶ τὴν ἡμετέραν κεφαλὴν σω-
 ρεύοντες πῦρ; Ὅταν γὰρ οἱ διδάσκων αὐ-
 τοὺς ὀφείλοντες ὑπερορᾶν τῶν φαινομένων
 ἀπάντων, αὐτοὶ μάλιστα πάντων αὐτοὺς
 εἰς τὴν τούτων ἐμβάλλωμεν ἐπιθυμίαν,
 πότε δυνήσόμεθα σωθῆναι, τῆς ἐτέρων
 ἀπωλείας τὰς εὐθύνας ὑπέχοντες; Οὐκ ἄ-
 κούεις τοῦ Χριστοῦ λέγοντος, ὅτι ἀντιᾶλῶν
 καὶ λαμπάδων ἀφῆκεν ἡμᾶς εἶναι ἐν τῷ
 κόσμῳ τούτῳ, ἵνα καὶ τοὺς διαφρόντας
 ὑπὸ τρυφῆς ἐπισφίγγωμεν καὶ τοὺς τῇ μα-
 ρίμῃ τῶν χρημάτων ἐσκοτωμένους φωτίσω-
 μεν; Ὅταν οὖν καὶ εἰς σκότος αὐτοὺς ἐμ-
 βάλλωμεν πλεῖον, καὶ χαυνότερους ποιῶ-
 μεν; τίς ἔσται σωτηρίας ἡμῖν ἐλπίς; Οὐκ
 ἔστιν οὐδεμία· ἀλλ' οἰμώζοντες καὶ τοὺς
 ὀδόντας βρύχοντες, καὶ δεδεμένοι πόδας
 καὶ χεῖρας εἰς τὸ τῆς γέννης ἀπελευσόμε-
 θα πῦρ, μετὰ τὸ καταργασθῆναι καλῶς
 ταῖς τοῦ πλούτου φροντίσι.

Ταῦτ' οὖν ἐγνοήσαντες, ἅπαντα τὰ δε-
 σμὰ λύσωμεν τῆς τοιαύτης ἀπάτης, ἵνα
 μηδὲ εἰς ἐκεῖνα ἐμπέσωμεν τὰ τῷ πυρὶ πα-
 ραδιδόντα ἡμᾶς τῷ ἀσβέστῳ. Ὁ μὲν γὰρ
 χρήμασι δουλεύων, καὶ ταῖς ἐνταῦθα αἰνύ-
 σεσι, καὶ ταῖς ἐκεῖ διηνεκῶς ἔσται ὑπὸ-
 θυνος· ὁ δὲ ταύτης ἀπηλλαγμένος τῆς ἐ-
 πιθυμίας, ἐκείρας τεύξεται τῆς ἐλευθε-

ցեմք, յորժամ մերկք եւ ազքապք երթայ-
ցեմք անգր . մանաւանդ եթէ ոչ վասն մերոյ
ազքառութեանն, այլ եւ յազազս զայլ
պայտիսն աւնելոյ՝ անհանգիստ ասնջանս
կրիցեմք: Զի յորժամ անտանիցեն զմեզ հե-
թանսոք յայնպիսի իրս փութացեալ՝ որ յայն-
չափ խորհուրդս վայելեցաք, եւս առաւել եւ
նոքս զաստէն իրացս վակժոյժ լինին. եւ
բազում հուր կուտեմք աստ ի մեր գլուխս:
Զի յորժամ որք ուսուցանելու պարտեալք
զնոսս՝ արհամարհել զամենայն երեւելիսս,
մէք առաւել քան զամենեւին անիցեմք զնո-
սս յայնպիսեացն ցանկութիւն, երբ կարի-
ցեմք ապրել՝ որ այլոց կորստեան պատճառք
լինիցիմք: Զլիցե՞ս քրիստոսի, զի փոխանակ
ազի եւ լուսաւորաց եթող զմեզ յաշխարհի.
զի զմեզկեալսն ի փափկութեանց պնդեա-
ցուք, եւ զխաւարեալսն ի հոգոց ընչից լու-
սաւորեսցուք: Երբժամ եւս աւելի խաւար
արկանիցեմք զնոսս, եւ մեղկագոյնս քան
որչափ էինն աւնիցեմք, մը. յոյս փրկու-
թեան կայցէ մեզ: Զիք եւ ոչ մի ինչ. այլ
հեծիցեմք, եւ զառամունս կրնիցեմք, եւ
կապեալ ոտիւք եւ կապեալ ձեռքք երթայ-
ցեմք ի հուրն գեհենին՝ յետ բարւոք մանր
խորտակելոյ ի հոգոց մեծութենէն:

Այսուհետեւ զայս ամենայն զմտու ա-
ծեալ լուծցուք զկապանս պնդիսի պատարա-
նաց, զի մի յայնց ձեռս անկանիցիմք՝ որ ան-
շէջ հրոյն մտանիցեն զմեզ: Զի որ ընչից ծա-
ռայէ, եւ աստէն շղթայից՝ եւ անգր մշաւն-
ջնաւորացն պատրաստակամ գասնի. եւ
որ յայնպիսի ցանկութենէ ազատ է, այ-

ρίας. Ἦς ἵνα καὶ ἡμεῖς ἐπιτύχωμεν, τὸν χαλεπὸν τῆς φιλοχρηματίας συντρίψαντες ζυγὸν, πταρώσωμεν ἑαυτοὺς πρὸς τὸν οὐρανὸν, χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ· ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.

Ο Μ Ι Λ Ι Α ΙΓ'.

Τότε ὁ Ἰησοῦς ἀνῆχθη εἰς τὴν ἔρημον ὑπὸ τοῦ πνεύματος πειρασθῆναι ὑπὸ τοῦ διαβόλου.

ΤΟΤΕ, πότε; μετὰ τὴν τοῦ πνεύματος κάθοδον, μετὰ τὴν φωνὴν τὴν ἐνεχθεῖσαι ἄνωθεν καὶ λέγουσαν· οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς μου ὁ ἀγαπητός, ἐν ᾧ ἡδόκησα. Καὶ τὸ δὴ θαυμαστόν, ὅτι ὑπὸ τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου· τοῦτο γὰρ αὐτὸν ἀνάγει ἐνταῦθα, φησὶν. Ἐπειδὴ γὰρ πάντα πρὸς διδασκαλίαν ἡμῶν ἔπραττε τε καὶ ὑπέμενεν, ἀνέχεται καὶ τῆς ἐκεῖσε ἀναγωγῆς, καὶ τῆς πρὸς τὸν διάβολον πάλης. Ἰνα ἕκαστος τῶν βαπτιζομένων, εἰ μετὰ τὸ βάπτισμα μερίζοντας ὑπομείνῃ πειρασμοὺς, μὴ ταράττῃται, ὡς παρὰ προσδοκίαν τοῦ πράγματος γινομένου, ἀλλὰ μένῃ γενναίως πάντα φέρων, ὡς κατὰ ἀκολουθίαν τούτου συμβαινόντος. Καὶ γὰρ διὰ τοῦτο ἔλαβες ὅπλα, οὐχ ἵνα ἀργῇς, ἀλλ' ἵνα πολυμῇς.

Διὰ τοῦτο οὐδὲ ἐπιόντας κωλύει τοὺς πειρασμοὺς ὁ θεός· πρῶτον μὲν ἵνα μάθῃς, ὅτι πολλῷ γέγονας ἰσχυρότερος· ἔπειτα, ἵνα μένῃς μετριάζων, καὶ μηδὲ τῷ μεγέθει τῶν ὤρων ἐπαρθῇς, τῶν

լուժ ցանկութեան հասանէ : Որում եւ մէք
հասանիցեմք , զանհնարին լուծ ընչափրու-
թեանն խորտակեսցուք , եւ թառուցուք զան-
ձինս յերկինս շնորհքն եւ մարդասիրու-
թեամբ տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի ,
որում փառք յաւիտեանս . ամէն :

Ճ Ա Ռ Ժ Գ .

Յայնժամ վարեցաւ Յիսուս յանապատ
ի հոգւոյն փորձել ի սատանայէ :

Ե՞րբ : Յետ հոգւոյն իջանելոյ . յետ բար-
բառոյն ի վերուստ դալոյ՝ որ ասէր , եթէ
Դա է որդի իմ սիրելի : Եւ զարմանալի այն
է՝ զի ի հոգւոյն որոյ ասէ աստ ելանել :
Քանզի զամենայն ինչ վասն մերոյ վարդա-
պետութեան արար , եւ կրել յանձին ան-
ոպ եւ զվարելն եւս ի հոգւոյն , եւ մարտ
պատերազմի տալ ընդ թշնամւոյն : Զի իւ-
րաբանչիւր ոք ի մկրտելոցն՝ յորժամ յետ
մկրտութեանն մեծամեծ փորձութիւնք ինչ
ի վերայ գայցեն , մի խռովիցին եւ լքեալ գոմե-
նիցին՝ եթէ չիցէյոյս յաղթութեան . այդ
կալ եւ համբերել քաջութեամբ , եւ զմտաւ
ածել՝ եթէ կարգաւ իմն յետ մկրտութեանն
գալոց են փորձութիւնք . ի վերայ : Քանզի
ոչ եթէ վասն այնորիկ առնուս զէն զի վա-
տանայցես , այդ զի կռուիցիս :

Նա եւ ոչ արգելու իսկ Աստուած զե-
կեալ հասեալ փորձութիւնսն : Նախ զի ու-
սանիցիս , եթէ որչափ ինչ զօրագոյն եղեր :
Եւ ապա զի կայցես մնայցես հաստատուն
արմատովք : Եւ դարձեալ զի մի մեծութեամբ
պարգեւացն հպարտանայցես , ուր փորձու-

πειρασμῶν συστέλλειν σε δυναμένων· πρὸς
 τοῦτοις ἵνα ὁ πονηρὸς δαίμων ἐκεῖνος,
 ὁ τίως ἀμφιβάλλων περὶ τῆς σῆς ἀποστα-
 σεως, ἀπὸ τῆς βασάνου τῶν πειρασμῶν
 πληροφορηθῇ, ὅτι τέλειον αὐτὸν ἐγκα-
 ταλιπὼν ἀπέστης· τὸ τέταρτον, ἵνα ἰ-
 σχυρότερος καὶ σιδήρου παντὸς εὐτονώ-
 τερος ταύτῃ κατασκευασθῇς· πέμπτον, ἵνα
 ἀπόδειξιν λάβῃς σαφῇ τῶν πιστευθέντων
 σοι θησαυρῶν. Οὐδὲ γὰρ ἂν ἐπῆλθεν ὁ
 διάβολος, εἰ μὴ σε ἐν μείζονι γεγόμενον
 εἶδε τιμῇ. Ἐντεῦθεν γοῦν καὶ ἐξ ἀρχῆς
 ἐπανέστη τῷ Ἀδάμ· ἐπειδὴ πολλῆς αὐτὸν
 εἶδεν ἀπολαύσαντα τῆς ἀξίας. Διὰ τοῦτο
 παρετάξατο πρὸς τὸν Ἰωβ· ἐπειδὴ στε-
 φανούμενον αὐτὸν καὶ ἀνακηρυττόμενον ἔθε-
 άσατο παρὰ τοῦ τῶν ὅλων Θεοῦ.

Καὶ πῶς οὖν φησιν, εὐχεσθε μὴ εἰσελ-
 θεῖν εἰς πειρασμόν; Διὰ τοῦτο οὐκ ἀνιόντα
 αὐτὸν ἀπλῶς δείκνυσί σοι τὸν Ἰησοῦν,
 ἀλλὰ ἀναγόμενον κατὰ τὸν τῆς οἰκονομίας
 λόγον, ἀνειττόμενος διὰ τούτων, ὅτι αὐ-
 τοὺς οὐκ ἐπιπηδᾷν χρή, ἀλλ' ἐλχομένους
 ἱστάναι γενναίως.

Καὶ ὅρα πού λαβὼν αὐτὸν τὸ πνεῦμα
 ἀνήγαγεν, οὐκ εἰς πόλιν καὶ εἰς ἀγοράν,
 ἀλλ' εἰς τὴν ἔρημον. Ἐπειδὴ γὰρ τὸν διά-
 βολον ἐπισπάσασθαι ἐβούλετο, οὐ διὰ τῆς
 πείνης μόνον, ἀλλὰ καὶ διὰ τοῦ τόπου δι-
 δωσιν αὐτῷ λαβήν. Τότε γὰρ μάλιστα ἐπι-
 τίθεται ὁ διάβολος, ὅταν ἔδῃ μεμονωμέ-
 νους καὶ καθ' ἑαυτοὺς ὄντας. Οὕτω καὶ
 τῇ γυναικὶ παρὰ τὴν ἀρχὴν ἐπέθετο, μόνην
 αὐτὴν ἀπολαβὼν, καὶ τοῦ ἀνδρὸς χωρὶς
 οὔσαν εὐρῶν. Ὅταν μὲν γὰρ μεθ' ἑτέρων
 ὄντας ἴδῃ καὶ συγκεκοτημένους, οὐχ

Թիւնքն զքեզ կարճել կարիցեն ի հպարտութենէն: Զի յորժամ չհաւատայցէ չար դեւն քուժապատամբութեանն ի նմանէ, հանգիսիւ փորձութեանցն զգայցէ՝ եթէ տառնելին թողեր զնա եւ ապատամբեցեր: Զորորդ անգամ, զի զօրագոյն քան զերկաթ պատրաստեցար: Հինգերորդ անգամ, զի զլնծայութիւն դանձուցն՝ որ հաւատացաւ քեզ՝ առնուցրու: Քանզի եւ ոչ գայր ի վերայ թշնամին, եթէ չէր զքեզ ի մեծամեծ պարգեւս տեսեալ: Ուստի եւ ի սկզբանէ իսկ դիմեաց ի վերայ Ադամայ, քանզի ետես եթէ ի բազում պարգեւս վայելէր: Սմին իրի եւ ընդ Յովթայ պատրաստեր ի մարտ պատերազմի, քանզի պսակեալ եւ մեծարգոյ գովեալ տեսանէր զնա առ ի յամենեցունցն Աստուծոյ:

Եւ արգ, ասեն, ընդէ՞ր պատուէր տայր՝ եթէ Յաղօթս կացէք, զի մի մտանիցէք ի փորձութիւն: Ասան այնորիկ ոչ իւրովի վայրապար ցուցանէ քեզ զՅիսուս երթեալ յանապատն, այլ ասէ՝ թէ վարեցաւ ի հօգւոյն ըստ տնտեսութեանն: Եւ այսու այլ իմն ազնարկէ: զի մի ոք իւրովի յամբայր դիմեցէ երթալ ի փորձութիւնս, այլ վարեալ յայլոցն՝ կացցէ պնդակազմ եւ առաքինասցի:

Եւ արգ տես, յո՞ տանէր զնա հոգին: Ոչ ի քաղաքս, ոչ յագարակս, քանզի զթշնամին կամէր զբռամբ ածել ոչ միայն քաղցիւն, այլ զի եւ յանապատն եւս երթալ տացէ նմա յօժարութիւն: Քանզի յայնժամ իմն ռաւէպ գուն գործեալ դիմէ ի վերայ թշնամին, յորժամ տեսանիցէ միայնացեալս եւ առանձինս: Այսպէս եւ կնոջն յառաջնումն յարձակէր, քանզի միայն եզիտ յառնէն: Այլ յորժամ ընդ այլս տեսանիցէ ի բազմութեանն միջի, ոչ այնպէս համար-

ὁμοίως θαρρεί, οὐδὲ ἔπεισι. Διὸ χρη̃ μά-
λιστα καὶ διὰ τοῦτο μετ' ἀλλήλων ἀγελά-
ζεσθαι συνεχῶς, ὥστε μὴ εὐχειρώτους εἶναι
τῷ διαβόλῳ.

Εὐρὼν τοίνυν αὐτὸν ἐν τῇ ἐρήμῳ, καὶ
ἐρήμῳ ἀβάτω. Ὅτι γὰρ τοιαύτη ἡ ἔρημος
ἦν, ὁ Μάρκος ἐδήλωσεν εἰπὼν, ὅτι μετὰ
τῶν θηρίων ἦν. Ὅρα μεθ' ὅσης προσέρχεται
κακουργίας καὶ πονηρίας, καὶ ποῖον παρα-
τηρεῖ καιρὸν. Οὐδὲ γὰρ νηστεύοντι, ἀλλὰ
πεινῶντι προσέρχεται· ἵνα σὺ μάθῃς, ἡλί-
κον ἡ νηστεία καλὸν, καὶ πῶς ὄπλον ἐστὶ
κατὰ τοῦ διαβόλου μέγιστον, καὶ ὅτι μετὰ
τὸ λουτρὸν οὐ τρυφῇ καὶ μέθῃ, καὶ τρα-
πέζῃ πληθούσῃ, ἀλλὰ νηστεία προσέχων
δεῖ. Διὰ γὰρ τοῦτο καὶ αὐτὸς ἐνήστευσεν,
οὐκ αὐτὸς ταύτης δεόμενος, ἀλλ' ἡμᾶς
παιδεύων. Ἐπειδὴ γὰρ τὰ ἀμαρτήματα τὰ
πρὸ τοῦ λουτροῦ, τὸ γαστρὶ δουλεύειν εἰση-
γαγεν. Ὡς περ ἂν εἴ τις νοσοῦντα ὑγιή
ποιήσας κελεύοι μὴ ποιεῖν ἐκεῖνα ἐξ ὧν ἡ
νόσος γέγονεν· οὕτω δὴ καὶ ἐνταῦθα καὶ
αὐτὸς μετὰ τὸ λουτρὸν νηστείαν εἰσήγαγε.
Καὶ γὰρ καὶ τὸν Ἀδὰμ ἡ ἀκρασία τῆς
γαστροῦς ἐξέβαλε τοῦ παραδείσου, καὶ τὸν
κατακλυσμὸν τὸν ἐπὶ τοῦ Νῶε αὕτη πε-
ποίηκε, καὶ τοὺς Σοδόμων κεραυνοὺς αὕτη
κατήγαγε. Εἰ γὰρ καὶ πορνείας ἐγκλήμα
ἦν, ἀλλ' ὁμῶς ἐκατέρως τῆς κολάσεως ἡ
ρίζα ἐντεῦθεν ἐφύη. Ὅπερ καὶ ὁ Ἰεζεκιήλ
αἰνιττόμενος ἔλεγε· πλὴν τοῦτο τὸ ἀνόμημα
Σοδόμων, ὅτι ἐν ὑπερηφανίᾳ καὶ πλησμονῇ
ἄρτων, καὶ ἐν εὐθυνίαις ἐσπατάλων. Οὕτω
καὶ Ἰουδαῖοι τὰ μέγιστα εἰργάσαντο κακὰ,

Հոգի գիմել ի վերայ : Եւ վասն այսորիկ աւաւելել եւս պարտուպատշաճ է առ միմեամբք մտկազեւ եւ շուրջ զմիմեամբք բնակել, զի մի գիւրաւ անկանիցիմք ի ձեռս ոստանայի :

Գտանէր այնուհետեւ զնա յանապատին, եւ այնպէս յանհետ եւ յանշէն անապատի, զի եւ Մարկոս յայտնագոյնս ցւլցանէ՝ եթէ էր նա ընդ գաղանս : Եւ արգ տես, որպիսի մեղմեթութեամբ մերձենայր, կամ որպիսի ժամանակ գտանէր : Քանզի ոչ եթէ յորժամ պահէին, այլ յորժամ քաղցեաւն, յայնժամ մերձեցաւ . զի գու ուսանիցիս, թէ որպիսի ինչ բարի են պահք, կամ որպիսի զէն կարծր ընդդէմ թշնամւոյն . եւ զի յետ մկրտութեանն՝ ոչ փափկութեանց կամ արբեցութեան կամ պէս պէս խորտկաց անդանոյ օտարս է տալ զանձինս, այլ պահոց : Ասան այսորիկ եւ նա պահեաց . ոչ զի կարօտ ինչ էր պահոցն, այլ զի մեղ խրատիցէ : Քանզի մեղքն որ յառաջ քան զմկրտութիւնն գործին, յորովայնին ծառայ լինելոյ մտին : Ջոր օրինակ եթէ զախտածեա ոք բժշկիցէ՝ պատուիրէ թէ յորոց իրաց զդաւանածին ի վերայ, յայնմանէ պատկառ կոյցէ անձին . նոյնպէս եւ նա յետ մկրտութեանն կարգեաց զպահս : Քանզի եւ զԱդամ անժուժկայութիւն որովայնին եհան ի գրախտէն . եւ զՅրհնեղեղն յամս նոյի նոյն էած . եւ ի Սողոմ զհրացան բարկութիւնն : Ջի թէպէտ եւ պուռնկութեան էր բամբասն, սակայն երկոցուն ասանջանացն անախ բուսաւ արմատ : Ջոր եւ Եղեկիէզ ակնարկելով ասէ : Եթէ Այս է անօրէնութիւն սոգոմացւոց, զի յամբարտաւանութեանն եւ ի լիութեան հացի եւ յգլխութեան դրողեալ էին : Այսպէս եւ հրեայք զմեծամեծ չարին, յարբեցութենէ

ἀπὸ τῆς μέθης καὶ τῆς τρυφῆς ἐπὶ τὴν ἀνομίαν ἐξοκείλαντες.

Διὰ δὲ τοῦτο καὶ αὐτὸς νηστεύει τεσσαράκοντα ἡμέρας, ἡμῖν τὰ φάρμακα τῆς σωτηρίας δεικνύς. Καὶ οὐ προέρχεται περαιτέρω, ὥστε μὴ πάλιν τῇ ὑπερβολῇ τοῦ θαύματος ἀπιστηθῆναι τῆς οἰκονομίας τῆς ἀλήθειας. Νῦν μὲν γὰρ τοῦτο οὐκ ἂν ἐγένετο, ἐπεὶ καὶ Μωϋσῆς καὶ Ἡλίας προλαβόντες εἰς τοσοῦτον ἰσχυσαν ἐξελεῖν μῆκος, τῇ τοῦ Θεοῦ κρατούμενοι δυνάμει. Εἰ δὲ περαιτέρω πρόβη, πολλοῖς ἂν καὶ ἐντεῦθεν ἄπιστος ἔδοξεν εἶναι ἢ τῆς σαρκὸς ἀνάληψις.

Νηστεύσας τοίνυν τεσσαράκοντα ἡμέρας κατ' νύκτας τεσσαράκοντα, ὕστερον ἐπέινασε. λαβὴν αὐτῷ παρέχων εἰς τὸ προσελθεῖν, ἵνα συμπλακείς δείξῃ, πῶς δεῖ περιγενέσθαι καὶ νικᾶν. Οὕτω δὲ καὶ ἀθληταὶ ποιοῦσι· τοὺς γὰρ μαθητὰς τοὺς ἐαυτῶν διδάσκοντες περιγενέσθαι καὶ νικᾶν, ἐκόντες ἐν ταῖς παλαιήτραις συμπλέκονται ἐτέροις, ἐν τοῖς τῶν ἀντιπάλων σώμασι παρέχοντες τούτοις θεωρεῖν· καὶ παιδεύεσθαι τῆς νίκης τὸν τρόπον. Ὁ δὲ καὶ τότε ἐγένετο· ἐπεὶ γὰρ ἐβούλετο αὐτὸν ἐπιστάσασθαι εἰς τοῦτο, καὶ τὸ πεινῆν αὐτῷ κατάδηλον ἐποίησε, καὶ προσελθόντα ἐδίδεξάτο, καὶ δεξιόμενος ἅπαξ καὶ δις καὶ τρίς, αὐτὸν κατέρρηξε μετ' εὐκολίας τῆς αὐτῷ προσηκούσης. Ἀλλ' ἵνα μὴ παρατρέχοντες τὰς νίκας ταύτας, λυμαινώμεθα ὑμῶν τὴν ὠφέλειαν, ἀπὸ τῆς πρώτης ἀρξάμενοι προσβολῆς, ἐκάστην μετὰ ἀκριβείας ἐξετάζωμεν. Ἐπεὶ γὰρ ἐπέινασέ· φησι· προσελθὼν ὁ πειράζων, εἶπεν αὐτῷ· εἰ υἱὸς εἰ

Եւ ի փափկութենէ կործանեալք յանօրէնութիւնս, դործէին:

Ասան այնորիկ եւ նա պահէ զքառասունն օր, զի մեզ զփրկութեան գեղն ցուցանիցէ: Եւ ոչ մնացի յառաջ եւս, զի մի առաւելութեամբ զարմանացն՝ առնիցէ չհաւատալի զանտեսութեանն զնշմարտութիւն. այնչափ որչափ ինչ Մովսէսն եւ Եղիա յառաջագոյն կարացին երթալ ի կէտն՝ Աստուծոյ զօրութեամբն ժուժկալեալք: Զի թէ եւս յառաջ ձգեալ էր, ապա եւ հաւատալոր իսկ որ ոչ եթէ մարմին էաւ:

Եւ որդ պահեաց զքառասունն տիւ եւ զքառասուն գիշեր միանգամայն, եւ ապա քաղցեալ յետոյ: Զի պատճառս տացէ թշնամւոյն՝ մերձենալ ի մարտ. զի յորժամ գիրկ ընդ գիրկ խառնիցին, ցուցանիցէ՝ թէ որպէս պարտ իցէ կռուել եւ յաղթել: Որպէս եւ մարտիկք զիւրեանց աշակերաց կրթեն, թէ որպէս պարտ իցէ կռուել եւ յաղթել. սոյնպէս եւ սոս, յորժամ կամեցաւ ի գիմփ հարկանել թշնամւոյն, եւ զքաղցն եւս յայտնեաց. եւ յորժամ մատեաւն, եւ ի գիմփ հարաւ: Եւ ի գիմփ հարկանել միանգամ եւ երկիցս եւ երկցս, զցեանեաց գիւրաւ ըստ իւրում պատշաճութեան: Եւ զի մի հարեւանցի արարեալ զյաղթութիւնսն՝ զրկիցեմք ինչ զձեզ յօգտէ, սկսեալ յառաջին նուագէ մարտին մի ըստ միջէ քննեացուք կարգաւ զամենայն: Եւ քանզի ասէ՝ թէ քաղցեալ, վասն այնորիկ մատուցեալ փորձիչն ասէր. եթէ որդի ես

τοῦ θεοῦ, εἰπὲ ἵνα οἱ λίθοι οὗτοι ἄρτοι γένωνται. Ἐπειδὴ γὰρ ἤκουσε φωνῆς ἀνωθεν φερομένης καὶ λεγούσης· οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου· ὁ ἀγαπητός· ἤκουσε δὲ καὶ Ἰωάννου τοσαῦτα περὶ αὐτοῦ μαρτυροῦντος· εἶτα εἶδε πεινῶντα, ἐν ἀμνηχανία λοιπὸν ἦν. Καὶ οὐτε ὅτι ἄνθρωπος ἦν ψιλὸς πιστεῦσαι ἡδύνατο, διὰ τὰ περὶ αὐτοῦ λεχθέντα· οὐδ' αὖ πάλιν παραδέξασθαι, ὅτι υἱὸς ἦν τοῦ θεοῦ, διὰ τὸ βλέπειν αὐτὸν πεινῶντα. Ὅθεν ἐν ἀμνηχανία γενόμενος, ἀμφιβόλους ἀφήσει φωνάς. Καὶ ὡσπερ τῷ Ἀδὰμ προσελθὼν παρὰ τὴν ἀρχὴν πλάττει τὰ μὴ ὄντα, ἵνα μάθῃ τὰ ὄντα· οὕτω δὴ καὶ ἐνταῦθα, οὐκ εἰδὼς σαφῶς τὸ ἀπόρρητον τῆς οἰκονομίας μυστήριον, καὶ τίς ποτέ ἐστιν ὁ παρὼν, ἕτερα ἐπιχειρεῖ πλέκειν δίκτυα, δι' ὧν ᾤετο εἰσεσθαι τὸ κεκρυμμένον καὶ ἀσαφές. Καὶ τί φησιν; Εἰ υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ, εἰπὲ ἵνα οἱ λίθοι οὗτοι ἄρτοι γένωνται. Οὐκ εἶπεν, ἐπειδὴ πεινᾷς, ἀλλ' εἰ υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ, νομίζων ὑποκλῆπτειν αὐτὸν τοῖς ἐγκωμίοις. Διὸ καὶ τὴν πείναν ἐσίγησεν, ἵνα μὴ δόξῃ προσφέρειν αὐτῷ τοῦτο καὶ ὀνειδίζειν. Οὐ γὰρ εἰδὼς τῶν οἰκονομυμένων τὸ μέγεθος, αἰσχροὺς αὐτῷ τοῦτο ἐνόμιζεν εἶναι. Διὸ κολακεύων αὐτὸν, ὑπεύλως τῆς ἀξίας μέμνηται μόνῃς.

Τί οὖν ὁ Χριστός; Τὸν τύπον αὐτοῦ καθαιρῶν, καὶ δεικνὺς οὐκ αἰσχύνῃς ἄξιον ὃν τὸ συμβᾶν, οὐδὲ ἀνάξιον τῆς αὐτοῦ σοφίας. Ὅπερ κολακεύων αὐτὸν ἐκεῖνος ἀπεσίγησε, τοῦτο εἰς μέσον αὐτὸς προσφέρει καὶ τιθῇσι λέγων.

Οὐκ ἐπ' ἄρτῳ μόνῳ ζήσεται ἄνθρωπος. Ὅθεν ἄρχεται ἀπὸ τῆς κατὰ τὴν γαστέρα

Աստուծոյ, ասա քարանցս զի հաց լինիցին :
Քանզի լուեալ էր ի բարբառոյն՝ որ ի վե-
րուստ եկն, թէ Դա է որդի իմ սիրելի . լուեալ
էր եւ ի Յովհաննէ զայնչափ վկայութիւնս՝ որ
ի վերայ նորա վկայէր . եւ ապա ետես եւս
քաղցեալ, ի վարանս մտանէր այնուհետեւ :
Ձի ոչ մարդ լոկ հաւատալ կարէր վասն մեծա-
մեծացն որ ասացեալ էին զնմանէ . եւ ոչ որդի
Աստուծոյ յանձին ունել վասն քաղցեալն
տեսանելոյ : Եւ յանհնարին վարանս մտեալ
առարակուսանաց բարբառս արձակէր : Ձի
զոր օրինակ մատուցեալ առ Ադամ զառաջինն
այլ ընդ այլոյ խօսէր, զի ի նմանէ տառապիցե
զիրոն . նոյնպէս եւ աստ, քանզի չէր տեղեակ
անճառ խորհրդոյն տնտեսութեանն, եւ ոչ
գիտէր՝ թէ ով իցէ որ եկնն, այլ իմն մատ-
բերէ անկանել ձգել վարմս, որովք կարծէրն
ճանաչել զծածուկ իրս՝ որ չէին նմա յայտ :
Եւ զի՞նչ ասիցէ : Եթէ որդի ես Աստուծոյ,
ասա քարանցս զի հաց լինիցին : Եւ ոչ ա-
սաց, եթէ քաղցեալ իցես, այլ թէ որդի
ես Աստուծոյ : Կարծէր յարգանքն զմիտն
գողանալ : Վասն որոյ եւ զքաղցն լռեաց, զի
մի կարծիցէ եթէ նախապէս ինչ նմա յա-
ռաջ բերիցէ զայս : Քանզի չէր տեղեակ
մեծութեան տեսլութեանցն, եւ այսպէս
մեղմեխանօք իմն զպատուոյն եւեթ ճառէ :

Իսկ առ այս Բրիտանոս զի՞նչ ասիցէ :
Կարծէ զհպարտութիւն նորա . եւ յայտ առ-
նէ, եթէ ոչ ամեթանաց ինչ էր գործն զոր
գործէր, եւ ոչ անարժան ինչ իմաստութեանն
իւրոյ : Եւ այսպէս զոր նա մեղմեխանօքն
ծածկէր, զնոյն սա ի մէջ բերեալ յայտնէր :

Ոչ միայն, ասէ, հացիւ կեցցէ մարդ :
Եւ արդ միտ գիր խորհախութեանն չար եւ

ἀνάγκης. Σὺ δέ μοι σκόπει τοῦ πονηροῦ δαίμονος ἐκείνου τὴν κακουργίαν, καὶ πόθεν ἄρχεται τῶν παλαισμάτων, καὶ πῶς τῆς οὐκείας οὐκ ἐπιλανθάνεται τέχνης. Ἀφ' ὧν γὰρ καὶ τὸν πρῶτον ἐξέβαλε ἄνθρωπον, καὶ ἐτέρους μυρίους πολλοῖς περιέβαλε κακοῖς, ἀπὸ τούτων καὶ ἐνταῦθα πλέκει τὸν δόλον, τῆς κατὰ τὴν γαστέρα ἀκρασίας λέγω. Πολλῶν γοῦν καὶ νῦν ἐστὶν ἀκοῦσαι ἀνοήτων λεγόντων τὰ μυρία διὰ τὴν κοιλίαν κακὰ. Ἀλλ' ὁ Χριστὸς δεικνύς ὅτι τὸν ἐνάρετον οὐδὲ αὐτὴ ἡ τυραννὶς καταναγκάζει τι τῶν μὴ προσηκόντων ποιεῖν, καὶ πεινᾶ, καὶ οὐχ ὑπακούει τῷ ἐπιτάγματι, παιδεύων ἡμᾶς ἐν μηδενὶ πείθεσθαι τῷ διαβόλῳ. Ἐπειδὴ γὰρ ὁ πρῶτος ἄνθρωπος ἐντεῦθεν καὶ τῷ θεῷ προσέκρουσε, καὶ νόμον παρέβη, ἐκ περιουσίας σε διδάσκει, καὶ μὴ παράβασιν ἢ τὸ παρ' αὐτοῦ κελευόμενον, μηδὲ οὕτω πείθεσθαι. Καὶ τί λέγω παράβασιν, καὶ γὰρ τι χρήσιμον λέγωσιν οἱ δαίμονές, φησι, μηδὲ οὕτως πρόσεχε αὐτοῖς. Οὕτω γοῦν καὶ τοὺς δαίμονας ἐπεστόμισεν ἐκείνους, κηρύττοντας αὐτὸν υἱὸν θεοῦ. Καὶ ὁ Παῦλος δὲ πάλιν αὐτὸ τοῦτο βεῶσιν ἐπετίμησε. Καίτοι τὸ λεγόμενον χρήσιμον ἦν, ἀλλ' ἐκ περιουσίας ἀτιμάζων αὐτοὺς καὶ ἀποτευχίζων τὴν καθ' ἡμῶν ἐπιβουλήν, καὶ σωτήρια δόγματα κηρύττοντας ἤλαινεν, ἐμφράττων αὐτῶν τὰ στόματα, καὶ σιγᾶν κελεύων. Καὶ διὰ τοῦτο οὐδὲ ἐνταῦθα τοῖς λεγομένοις ἐπένευσεν· ἀλλὰ τί φησιν; Οὐκ ἐπ' ἄρτω μόνῳ ζήσεται ἄνθρωπος. Ὁ δὲ λέγει τοιοῦτόν ἐστιν· ὅτι δύναται ὁ θεὸς καὶ ῥήματι θρέψαι τὸν πεινῶντα,

խորամանկ գիւին, եւ տես ուստի սկսա-
նի ի կռիւն, կամ զիարդ շմուռնայ գիւր
արուեստն: Չի որով զառաջին մարդն եհան
ի դրախտէն եւ զայլս բազումս կործանեաց
ի պէսպէս չարիս, անտի նիւթէ եւ աստ
զնենգութիւնն՝ առ ի յօժարեցուցանել ի կե-
րակրոցն տենչանս: Չի որպէս անդ յաճա-
խեաց բարուրս, նոյնպէս եւ աստ նիւթէ
նենգութիւն զասն որովայնի: Այլ Բրիտանոս
զի յայտ արասցէ՝ եթէ զառաջինին ոչ բռա-
նութիւն բանաւորին կարէ հնազանդեցուցա-
նել զործել զանպատշաճ իրս, այլ քաղցնու, եւ
հնազանդի հրամանացն: Դարձեալ եւ խրատէ
եւս զմեզ, զի մի իւրք հաւանեացուք հակա-
ռակորդին: Քանզի առաջին մարդն այսպիսի
իրօք գտաւ հակառակ Աստուծոյ եւ էանց
զօրինօք. զի զմեզ առաւելագոյնս ուսուցէ,
թէպէտ եւ չիցէ զօրինօք անցանել յորժամ
ուսիցեմք որ ինչ ի նմանէն է հրամայեալ,
սակայն եւ այնպէս մի հաւանեացուք թըշ-
նամուցն: Եւ զի՞նչ ասեմ զօրինօքն անցա-
նել. այլ թէպէտ եւ բարի ինչ ասիցեն
գեւք, սակայն եւ այնպէս մի անսպոյցեմք նո-
ցա: Որպէս եւ ինքն իսկ ըմբերանէր զգեւան
որք քարոզէին զնա որդի Աստուծոյ: Եւ
Պաւլոս սաստէր այսոյն՝ որ կոչէր զնա Ծա-
ռայ Աստուծոյ բարձրելոյ: Չի թէպէտ եւ
զոր ասէին՝ բարւոք ասէր, սակայն յաճախ
խոտէր զնա Պաւլոս, եւ պարսպեալ ամբա-
ցուցանէր զմեզ ի նենգութենէ. թէպէտ եւ
զփրկութեան կրօնս քարոզէին, խուճապէր
եւ ըմբերանէր, եւ կարկել հրամայէր:
Ասան այսորիկ եւ աստ ոչինչ բանիւքն պա-
տրէր. այլ զի՞նչ ասիցէ. Ոչ միայն, ասէ,
հացիւ կեցցէ մարդ: Եւ զոր ասէն այսպիսի
ինչ է, թէ կարօղ է Աստուած եւ բանիւք

ἀπὸ τῆς παλαιᾶς φέρων αὐτῷ μαρτυρίαν γραφῆς, καὶ παιδεύων, καὶ λεμώττωμεν, καὶ ὅτι οὖν πάσχωμεν, μηδέποτε ἀφίστασθαι τοῦ δεσπότου.

Εἰ δὲ λέγοι τις, ὅτι καὶ μὴν ἐπιδείξασθαι ἐχρῆν· ἐροίμην ἂν αὐτὸν, τίνος ἔνεκεν; καὶ δια τι; Οὐδὲ γὰρ ἵνα πιστεύσῃ, ταῦτα ἔλεγεν ἐκεῖνος, ἀλλ', ὡς ᾤετο, ἵνα εἰς ἀπιστίαν ἐλέγξῃ. Ἐπεὶ καὶ τοὺς πρώτους οὕτως ἠπάτησε καὶ ἤλεγξεν, οὐ σφόδρα πιστεύοντας τῷ θεῷ. Ἐναντία γὰρ ὧν εἶπεν ὁ θεὸς, ἐκεῖνος, ὑποσχόμενος, καὶ κεταῖς αὐτοὺς φυσήσας ἐλπίσι, καὶ εἰς ἀπιστίαν ἐμβολῶν, οὕτω καὶ ὧν εἶχον ἀγαθῶν ἐξέβαλεν. Ἀλλ' ὁ Χριστὸς δείκνυσιν ἑαυτὸν, μήτε τούτῳ τότε, μήτε ὕστερον τοῖς τὰ αὐτοῦ φρονοῦσιν Ἰουδαίοις σημεῖα αἰτοῦσιν ἐπινεύοντα, πανταχοῦ παιδεύων ἡμᾶς, καὶ δυνώμεθά τι ποιεῖν, μηδὲν πράττειν εἰκῇ καὶ μάτην, μηδὲ ἀνάγκης ἐπικειμένης πείθεσθαι τῷ διαβόλῳ.

Τί οὖν ὁ μικρὸς οὗτος ἡττηθεῖς; Πείσαι γὰρ μὴ δυνηθεῖς τὸ κελεύόμενον ποιῆσαι, καὶ ταῦτα πείνης ἐπικειμένης τσοαύτης, ἐφ' ἑτερον πρόεισι λέγων.

Εἰ υἱὸς εἶ τοῦ Θεοῦ, βάλε σεαυτὸν κάτω· γέγραπται γὰρ, ὅτι τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ ἐνταλεῖται περὶ σου, καὶ ἐπὶ χειρῶν ἁρουσί σε. Τί δῆποτε καθ' ἑκάστην πεῖραν τοῦτο προστίθουσιν· εἰ υἱὸς εἶ τοῦ Θεοῦ; Ὅπερ ἐπὶ τῶν πρωτέρων ἐποίησε, τοῦτο καὶ νῦν ποιεῖ. Ὡς περ γὰρ τότε διέβαλε τὸν θεὸν λέγων· ὅτι ἢ ἂν ἡμέρα φάγητε, δια-

կերակրել զքաղցեալս, բերեալ զին զկայ-
ուլթիւն ի գրոց • խրատէ, զի թէպէտ եւ
սողմամհ լինիցիմք, կամ այլ եւս պէտպէս
չարչարանօք տանջիցիմք, սակայն ի Յեառ-
նէ մի հեռացուք :

Ապա թէ ասիցէ որ, թէ պարտ էր փոքր
մի յայտնել զանձն : Հարցանեմ թէ ընդէր :
Քանզի ոչ եթէ զի հաւատառցէ ի նա, վասն
այնորիկ ասէր զայս, այդ որպէս կարծէրն՝
զի ի թերահաւատութիւն անիցէ, եւ յան-
դիմանեացէ : Քանզի եւ զառաջինն այսպէս
խարեաց • եւ յետոյ իբրեւ յոյժ թերահաւ-
ատեցին Սատուծոյ, յանդիմանեաց : Քան-
զի այլ ընդ այլս խոստանայ, զի զբիպե-
ցուցէ արկցէ ի թերահաւատութիւն, իւ
ապա զոր ունիցին եւս զբարին, հանէ ի
նոցանէ : Այդ Գրիստոս ոչ նմա եւ ոչ այ-
նոցիկ՝ որ զնորախորհուրդսն ունէին հրէիցն,
եցոյց նշանս • զի խրատեացէ զմզ ամենայն
ուստեք, թէպէտ եւ նեղիցիմք ինչ աւնել,
մի զուր կամ ընդ վայր կամ առ վշտի հաւ-
անել չարախօսին :

Եւ արդ տես զպիղծն եւ զգարշիկ : Իբրեւ
նոնա թէ պարտեցաւ, եւ չկարաց ինչ բա-
նիւքն զոր խօսեցաւ սոնանել, զիարգ հնարէր
այլ իմն հնարս, եւ այն՝ մինչքեռ քաղցն ի վերայ
կայր, ձգեալ յայլ իմն փորձութիւնս անէր :

Եթէ որդի ես, ասէ, Աստուծոյ, արկ
զքեզ ի վերուստ ի վայր, զի գրեալ է, եթէ
հրեշտակաց իւրոց պատուիրեալ է վասն քո,
եւ ի լազուկս իւրեանց ընկալցին զքեզ : Եւ
ընդէր յիւրաբանչիւր ի փորձութիւնսն զայն
դնէ, եթէ որդի ես Աստուծոյ : Այդ որպէս
յառաջագոյնն արար, նոյնպէս եւ աստ : Զի
որպէս յայնժամ չարախօսեաց զԱստուծոյ
անելաքն, եթէ Յորում աւուր ուտիցէք՝ բա-

νοιχθήσονται ὑμῶν οἱ ὀφθαλμοί, διὰ τούτων δαῖξαι βουλόμενος, ὅτι ἠπάτηνται καὶ παρελογίσθησαν, καὶ οὐδέν· εἰσιν εὐηργετημένοι· οὕτω δὲ καὶ ἐνταῦθα τὸ αὐτὸ τοῦτο αἰνίττεται λέγων· ὅτι εἰκὴ σε ἐκάλεσεν υἱὸν καὶ ἠπάτησε τῇ δωρεᾷ. Ἐπεὶ εἰ μὴ τοῦτό· ἐστὶ, παράσχον ἡμῖν ἀπόδειξιν τοῦ τῆς δυνάμεως εἶναι ἐκείνης. Εἵτα, ἐπειδὴ ἀπὸ γραφῶν αὐτῷ διελέχθη, καὶ αὐτὸς τῶν προφήτου παράγει μαρτυρίαν. Πῶς οὖν ὁ Χριστὸς οὐκ ἠγανάκτησεν, οὐ παρωξύνθη, ἀλλὰ μετὰ πολλῆς τῆς ἐπιεικείας πάλιν ἀπὸ τῶν γραφῶν αὐτῷ διαλέγεται λέγων· οὐκ ἐκπεριβάσεις κύριον τὸν θεὸν σου· παιδεύων ἡμᾶς, ὅτι τοῦ διαβόλου οὐ διὰ σημείων, ἀλλὰ δι' ἀνεξικακίας καὶ μακροθυμίας περιγίνεσθαι χρή, καὶ μηδὲν πρὸς ἐπίδειξιν ποιεῖν καὶ φιλοτιμίαν ἀπλῶς.

Σκόπει δὲ αὐτοῦ τὸ ἀνόητον καὶ ἀπὸ τῆς μαρτυρίας αὐτῆς ἥς παρήγαγεν. Αἱ μὲν γὰρ παρὰ τοῦ κυρίου παρενεχθεῖσαι μαρτυρίαι, σφόδρα ἀρμοδίως ἀμφοτέραι εἴρηνται· αἱ δὲ παρ' ἐκείνου ἀπλῶς, καὶ ὡς ἔτυχε, καὶ οὐδὲ τοῖς προκειμένοις τὸ προσῆκον ἀντεπείγεται. Οὐ γὰρ δὴ τὸ γεγράφθαι, ὅτι τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ ἐντελεῖται περὶ σοῦ, παραινεῖ ῥίπτειν ἑαυτὸν καὶ κρημνίζειν· ἄλλως δὲ, οὐδὲ περὶ τοῦ κυρίου τοῦτο εἰρημένον ἐστίν. Ἀλλὰ τοῦτο μὲν τέως οὐκ ἤλεγξε, καίτοιγε καὶ ὑβριστικῶς αὐτοῦ χρησαμένου τῷ λόγῳ, καὶ σφόδρα ἐναντίως. Οὐδεὶς γὰρ παρὰ υἱοῦ τοῦ θεοῦ ταῦτα αἰτεῖ, ἀλλὰ διαβόλου καὶ δαιμόνων τὸ βάλλειν ἑαυτὸν κάτω· τοῦ θεοῦ δὲ καὶ τοὺς κειμένους ἀνιστᾶν. Εἰ γὰρ δύναμιν ἐπιδείξασθαι ἔδει, οὐχ ἑαυτὸν ῥιπτοῦντα

նայցեն աչքներ, եւ քնիցիք իբրեւ զԱստուած . եւ, այսու կամեցաւ ցուցանել եթէ խաբեալ ինչ իցեն, եւ ոչինչ ունիցին մասն յԱստուծոյ քարերարութենէն . նոյնպէս եւ աստ ասէ անարկելով, եթէ վայրապարկուցեաց զքեզ որդի . խաբեաց պարգեւացն աւանումք : Եւ եթէ չիցէ այս պսակես, ազէ՝ ցոյց ինչ զհանդէս այնր զօրութեան : Եւ զի ի գրոցն խոսեցաւ ընդ նմա, եւ ի մարգարէէն երեր՝ վկայութիւն : Զիարդ ոչ ցասեաւ նմա քրիստոս կամ զայրացաւ, այլ մեծաւ հանգարտութեամբ միւսանդամ եւ նա ընդ նմա ի գրոց վիճէր . Մի փորձեսցես, ասէ, զՅէր Աստուած քո : Զի այսու եւս տայցէ մեզ միտս, եթէ սատանայի ոչ նշանօք ինչ, այլ հանգարտութեամբ եւ երկայնամտութեամբ պարտ է յաղթել . եւ ոչ ի ցոյց ինչ կամ ի պատիւ անձին համարել զյաղթութիւնն :

Եւ արդ միտ գիր, զի եւ զվկայութիւնն զոր երեր՝ անմտութեամբ երեր : Քանզի քրիստոսի երկղբին վկայութիւնքն ի գեպ էին . եւ նորայքն վայրապար եւ խառնիխուռն, եւ ոչ իրացն որ առաջի կային՝ ի գեպ ինչ էին : Քանզի ոչ եթէ որ գրեալն է՝ եթէ Հրեշտակաց իւրոց պատուիրեալ է վամա քո, միտս ինչ տայցէ՝ ընկենուլ զանձն եւ քարաժէժ առնել . իսկ այլ ազգ եւս, չէ պարտ ի Յէր առնուլ զբանն : Այլ զայս ինչ առ այժմ ոչ յանդիմանեաց . թէպէտ եւ թշնամանօք ասաց զբանն, եւ կարի իսկ ընդդէմ : Քանզի ոչ եթէ որդւոյն Աստուծոյ իցեն պսակիս իրք, այլ սատանայի եւ գիւաց՝ ընկենուլ զանձինն ի խոնարհ : իսկ Աստուծոյ եւ զանկեալն յարուցանել : Եթէ պէտք ինչ լեալ էին անդ զհանդէս զօրութեանն ցուցանել, ոչ զիւր անձնն ընկենուլ եւ քարաժէժ առ-

εἰκὴ καὶ κρημνίζοντα, ἀλλ' ἐτέρους σώζοντα. Τὸ δὲ ἑαυτοὺς ῥίπτειν εἰς φάραγγας καὶ κρημνοὺς, τῆς ἐκείνου φάλαγγος ἐστίν. Οὕτω γοῦν ὁ παρ' αὐτοῖς πλάνος ποιεῖ πανταχοῦ. Ἀλλ' ὁ Χριστὸς καὶ τούτων εἰρημνίων, οὐδέπω ἑαυτὸν ἐκκαλύπτει· ἀλλ' ὡς ἄνθρωπος τέως αὐτῷ διαλέγεται. Τὸ γὰρ εἰπεῖν, οὐκ ἐπ' ἄρτῳ μόνῳ ζήσεται ἄνθρωπος· καὶ τὸ, οὐκ ἐκπειράσεις κύριον τὸν θεόν σου, οὐ σφόδρα ἑαυτὸν ἐκκαλύπτει· ἦν, ἀλλ' ἓνα τῶν πολλῶν δεικνύντος.

Μὴ θαυμάσης δὲ, εἰ τῷ Χριστῷ διαλεγόμενος περιτρέπεται πολλάκις. Καθάπερ γὰρ οἱ πνικτεύοντες, ὅταν καιρίας δέξωνται πληγὰς, αἵματι περιβρόμενοι πολλῶ καὶ σκοτούμενοι περιφέρονται· οὕτω δὴ καὶ αὐτὸς ἀπὸ τῆς προτέρας καὶ δευτέρας πληγῆς σκοτωθεὶς, ἀπλῶς τὰ ἐπιόντα φθέγγεται, καὶ πρόεισιν ἐπὶ τὴν τρίτην προσβολήν.

Καὶ ἀναγαγὼν αὐτὸν εἰς ὄρος ὑψηλόν, δείκνυσιν αὐτῷ πάσας τὰς βασιλείας, καὶ φησὶ· πάντα ταῦτά σοι δώσω, εἰ ἂν πεσὼν προσκυνήσῃς μοι. Τότε λέγει αὐτῷ· ὕπαγε ὀπίσω μου Σατανᾶ· γέγραπται γάρ, κύριον τὸν θεόν σου προσκυνήσεις, καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις. Ἐπειδὴ γὰρ λοιπὸν εἰς τὸν πατέρα ἡμάρτανε, τὰ ἐκείνου πάντα αὐτοῦ λέγων εἶναι, καὶ θεὸν ἐσπούδαζεν ἑαυτὸν ἀποφῆναι, ὡς δημιουργὸν τοῦ παντός, τότε ἐπετίμησε· καὶ οὐδὲ τότε μετὰ σφοδρότητος· ἀλλ' ἀπλῶς, ὕπαγε ὀπίσω μου Σατανᾶ· ὅπερ πρόσταγμα μᾶλλον ἢν τε ἡ ἐπιτίμησις. Ὁμοῦ τε γὰρ εἶπεν αὐτῷ, ὕπα-

Նեւ պիտայ էր, այդ զայլ յարուցանել եւ կեցուցանել: Չի զանձինս՝ դարահոս եւ քարավէժ աւանել ի խորխորատ՝ այնք բանակի է . քանզի ի նոսա թագաւորեալ է միւրրութիւնն: Այդ քրիստոս թէպէտ եւ զայս ամենայն լուաւ, ոչ եւս ինչ յայտնեաց նմա զանձն, այլ իբրեւ զմարդ վիճէր ընդ նմա: Չի տեսլոյն, եթէ Ոչ միայն հացիւ կեցցէ մարդ, եւ միւսոյն՝ եթէ Ոչ փորձեացես զՅէր Աստուած քո, ոչ ինչ քաջ յայտ աւանէր զանձնէ՝ թէ Աստուած իցէ, այդ թէ մի դք ի բազմացն:

Եւ ընդ այն մի ինչ զարմանայցես, եթէ զհարգ վիճէր ընդ քրիստոսի, եւ կայր եւ ունէր ժոյժ եւ մոանդամ եւ երկիցս: Չի զոր օրինակ որք սաստիկ ինչ տանջանաց կամքիս ժուժկալ լինել, թէպէտ եւ ամենեւին յարիւն եւ յապաժոյժ կայցեն եւ ի ցնորս եւ յաղէտս, սակայն ժուժկալն առ հետեւն. նոյնպէս եւ սա, թէպէտ եւ յառաջին եւ յերկրորդ վիրացն ցնորեալ խաւարէր, սակայն եւ ի միւսումն. անձին տուեալ քաջալերս՝ բարբառէր:

Եհան զնա, ասէ, ի լեռան մի բարձր, եւ եցոյց նմա զամենայն թագաւորութիւնս աշխարհիս եւ զքառս նոցա. զայս, ասէ, ամենայն քեզ տաց, եթէ անկեալ խոնարհ երկիր պազանիցես ինձ: Յայնժամ ասէ ցնա Յիսուս. երթ ի բաց սատանայ. զի գրեալ այսպէս է, եթէ Յեռան Աստուծոյ քուժ երկիր պազանիցես: Քանզի պիտահետեւ ի հայր մեղանչէր, զի զնորայն զամենայն իւր ասէր, եւ զիւր անձն փութայր ցուցանել արարիչ ամենայնի, յայնժամ սաստեաց, բայց ոչ կարի սաստիւ, այլ լոկ՝ թէ Երթ ի բաց սատանայ. որ հրաման էր մանաւանդ եւ ոչ սաստ: Եւ անգէն ընդ ասելն, թէ

γε, καὶ δραπετεῦσαι αὐτὸν ἐποίησεν· οὗτοι γὰρ ἑτέρους πειρασμοὺς προσήγαγε.

Καὶ πῶς ὁ Λουκᾶς φησιν, ὅτι πάντα συνετέλεσε πειρασμόν; Ἐμοὶ δοκεῖ τὰ κεφάλαια τῶν πειρασμῶν εἰπὼν, πάντα εἰρηκέναι· ὡς καὶ τῶν ἄλλων ἐν τούτοις περιελημμένων. Τὰ γὰρ μυρία συνέχοντα πακὰ ταῦτά ἐστιν· τὸ γαστρὶ δουλεύειν, τὸ πρὸς κενοδοξίαν τι ποιεῖν, τὸ χρημάτων μακρὰ ὑπεύθυνον εἶναι. Ὅπου οὖν καὶ ὁ μισαρὸς οὗτος συνιδὼν τὸ πάντων ἰσχυρότερον ὕστερον τίθειτο, τὴν τοῦ πλείονος ἐπιθυμίαν· ἀνωθεν μὲν καὶ ἐξ ἀρχῆς ὠδίνων ἐλθεῖν ἐπὶ τοῦτο, ἰσχυρότερον δὲ τοῦτο τηρῶν, ὡς τῶν ἄλλων δυνατώτερον ὄν. Καὶ γὰρ οὗτος αὐτοῦ τῆς πάλης ὁ νόμος, τὰ δοκοῦντα μᾶλλον ὑποσχελίζειν, ταῦτα προσάγειν ἰσχυρότερον· ὅπου καὶ ἐπὶ τοῦ Ἰωβ ἐποίησα. Διὸ καὶ ἐνταῦθα ἀπὸ τῶν δοκούντων ἐντελεστέρων εἶναι καὶ ἀσθενεστέρων ἀρξάμενος, ἐπὶ τὸ ἰσχυρότερον πρόεισι.

Πῶς οὖν τούτου περιγενέσθαι δεῖ; Οὕτως ὡς ὁ Χριστὸς ἐπαίδευσεν, ἐπὶ τὸν θεὸν καταφύγουστας, καὶ μήτε ἐν λιμῇ ταπεινούσθαι, πιστεύοντας τῷ δυναμένῳ καὶ διὰ λόγου τρέφειν· μήτε ἐν εἰς αὐτὸν λαμβάνωμεν ἀγαθοῖς πειράζειν τὸν δεδοκότα, ἀλλ' ἀρκεῖσθαι τῇ ἀνωθεν δόξῃ, τῆς ἀνθρωπίνης οὐδένα ποιούμενους λόγον, καὶ πανταχοῦ τῆς χρείας τὸ περιστὸν ἀτιμάζειν. Οὐδὲν γὰρ οὕτως τῷ διαβόλῳ υποπίπτειν ποιεῖ, ὡς τὸ τοῦ πλείονος ἐφίεσθαι, καὶ πλεονεξίας ἐρεῖν. Καὶ τοῦτο καὶ ἀπὸ τῶν νῦν γενομένων ἐστὶν ἰδεῖν. Καὶ γὰρ καὶ νῦν εἰσιν οἱ λέγοντες· ταῦτά σοι πάντα δώσομεν, εἰὰν πιστὸν προσκυνήσῃς· ἄνθρωποι μὲν ὄντες τὴν θύσιν, ὄργανα δὲ

երկրէն առաւել, լինէր հալածական շարախան, եւ այլ ոչ եւս բերեր ի մէջ փորձութիւնս:

Եւ ընդէր Ղուկաս ասիցէ. եթէ Զամիւնայն կառարեաց զփորձութիւնսն, ինչ այսպէս թուի. եթէ զգլխաւորացն առնէ յայտ՝ ամենայն ասելով, որդեա զի եւ այլք ընդ սղար իցեն փակեալք: Զի այլքն ամենայն ընդ սղար են, յորժամ որովայնի որ ծառայիցէ, կամ ի անասի փառասիրութիւն հորկանիցի, կամ ընչից յգլխութեամբ յգլխաւորացէ: Զոր եւ պղծոյն իմացեալ զգորագոյնն յետոյ գնէ, զոր ի սկզբանէ երկնայր պար՝ զի զայն ծնանիցի յետոյ: Քանզի եւ կուսոյ այնպիսի սովորութիւն է՝ զսասիկ ինչ անքննեալ յետոյ բերել ի մէջ. որպէս եւ Յովնայ զսասիկ զհարաւածմն յետոյ անէր ի վերայ: Նոյնպէս եւ աստ՝ յայնցանէ որ գիւրագոյնք իմն եւ ակաղք կարծէին՝ սկսեալ, զայս հասանէ ի զօրաւորն:

Եւ զիւրդ իցէ պարս յաղթեջ նմա: Որպէս Քրիստոսն իրաւեաց, յԱմուսած ապաստան լինել. ոչ ի քաղցի նուազել հաւատացելոցն, ուր զի կարող է եւ բանիւ կերակրել. եւ ոչ ի բարիս ինչ՝ զոր առնուցումք, փորձել զսուիչն, այլ շատանալ վերին շահոյն եւ զմարդկօրինաց շունել ինչ փոյթ յանձին. եւ ամենայն սարեք զաւելորդս պիտոյիցն արհամարհել: Զի չիք ինչ այնպեա՝ որ ընդ սատանայի փորձանէ, քան զսասիկ ցանկանալ եւ ագահութեանն աննշալ: Զնոյն եւ յարգի գործն է անանձնել: Քանզի եւ այժմ ասեն ոմանք. զամենայն ինչ քեզ տացաք, եթէ անփէալ երկիր պահանիցես. որ մարդիկ են բնութեամբ, եւ եղեն նորա գործիք: Եւ ոչ ինքն մի-

γε, καὶ δραπέτευσαι αὐτὸν ἐποίησεν· ἔπειτα γὰρ ἑτέρους πειρασμοὺς προσήγαγε.

Καὶ πῶς ὁ Δουκάς φησιν, ὅτι πάντα συνετέλεσε πειρασμόν; Ἐμοὶ δοκεῖ τὰ κεφάλαια τῶν πειρασμῶν εἰπὼν, πάντα εἰρηγῆναι· ὡς καὶ τῶν ἄλλων ἐν τούτοις περιηλημμένων. Τὰ γὰρ μυρία συνέχοντα παρὰ ταῦτά ἐστιν· τὸ γαστρὶ δουλεύειν, τὸ πρὸς κενοδοξίαν τι ποιεῖν, τὸ χρημάτων μακρὰ ὑπεύθυνον εἶναι. Ὅπερ οὖν καὶ ὁ μισαρὸς οὗτος συνιδὼν τὸ πάντων ἰσχυρότερον ὕστατον τέθεικε, τὴν τοῦ πλείονος ἐπιθυμίαν· ἀνωθεν μὲν καὶ ἐξ ἀρχῆς ὠδίνων ἐλθεῖν ἐπὶ τοῦτο, ἱσχυρότερον δὲ τοῦτο τηρῶν, ὡς τῶν ἄλλων δυνατώτερον ὄν. Καὶ γὰρ οὗτος αὐτοῦ τῆς πάλης ὁ νόμος, τὰ δοκοῦντα μᾶλλον ὑποσχελίζειν, ταῦτα προσάγειν ἱσχυρότερον· ὅπερ καὶ ἐπὶ τοῦ Ἰωβ ἐποίησε. Διὸ δὴ καὶ ἐνταῦθα ἀπὸ τῶν δοκούντων εὐτελεστέρων εἶναι καὶ ἀσθενεστέρων ἀρξάμενος, ἐπὶ τὸ ἰσχυρότερον πρόεισι.

Πῶς οὖν τούτου περιγεγέσθαι δεῖ; Οὕτως ὡς ὁ Χριστὸς ἐπαίδευσεν, ἐπὶ τὸν Θεὸν καταφεύγουστας, καὶ μήτε ἐν λιμῇ ταπεινοῦσθαι, πιστεύοντας τῷ δυναμένῳ καὶ διὰ λόγου τρέφειν· μήτε ἐν εἰς αὐτὸν λαμβάνωμεν ἀγαθοῖς πειράζειν τὸν δεδουλότα, ἀλλ' ἀρκεῖσθαι τῇ ἀνωθεν δόξῃ, τῆς ἀνθρωπίνης οὐδένα ποιησέμενους λόγον, καὶ πανταχοῦ τῆς χρείας τὸ περιστὸν ἀτεμάζειν. Οὐδὲν γὰρ οὕτως τῷ διαβόλῳ υποπίπτειν ποιεῖ, ὡς τὸ τοῦ πλείονος ἐφίεσθαι, καὶ πλεονεξίας ἐρεῖν. Καὶ τοῦτο καὶ ἀπὸ τῶν νῦν γενομένων ἐστὶν ἰδεῖν. Καὶ γὰρ καὶ νῦν εἰσιν οἱ λέγοντες· ταῦτά σοι πάντα δώσωμεν, εἰάν πισὼν προσκυνήσης· ἄνθρωποι μὲν ὄντες τὴν φύσιν, ὄργανα δὲ

երկու գնա սատանայ, լինէր հալածական շա-
րախան, եւ այլ ոչ եւս բերեր ի մէջ փոր-
ձութիւնս:

Եւ ընդէր Ղուկաս տախտ. եթէ Ջամա-
նայն կատարեաց զփորձութիւնսն: Ինչ այս-
պէս թուի, եթէ զգլխաւորացն առնէ յայս՝
ամենայն տեսլով, քրդեա զի եւ այլք ընդ
սղբօք իցեն փակեալք: Ջի այլքն ամենայն
ընդ սղբօք են, յարժամ որովայնի ոք ծա-
ւայտիցէ, կամ ի անտաի փառասիրութիւն
հարկանիցի, կամ ընչից յզփութեամբ յզփա-
նայցէ: Ջոր եւ ողորդին իմացեալ զգորագոյնն
յեաոյ գնէ, զոր ի սկզբանէ երկնեայր գայր՝
զի զայն ծնանիցի յեաոյ: Քանզի եւ կռուոյ
այնպիսի սովորութիւն է՝ զսաստիկ թնչ
մեղքենեայ յեաոյ բերել ի մէջ. որպէս եւ
Յովթայ զսաստիկ զհարուածմն յեաոյ անէր
ի վերայ: Եւ այնպէս եւ ասա՝ յայնցանէ որ
դիւրագոյնք իմն եւ սկազք կարծէին՝ սկսեալ
գայ հասանէ ի զօրաւորն:

Եւ զիսրդ իցէ պարտ յաղթեջ նմա:
Արդեա Քրիստոսն իբրտեաց, յԱմուսած
տապաւորան լինել. ոչ ի քաղցի նուազել
հաւատացելոցն, ուր զի կարող է եւ բանիւ
կերակրել. եւ ոչ ի բարիս թնչ՝ զոր առնու-
ցումք, փորձել զառւիշն, այլ շատանալ
վերին շահալն եւ զմարդկօրինաց շահել թնչ
փոյթ՝ յանձին. եւ ամենայն ուրեք զաւե-
լորդս պիտոյիցն արհամարհել: Ջի չիք թնչ
այնպէս՝ որ ընդ սատանայի փորձանէ, քան
զլաւորն ցանկանալ եւ ազաւթեանն սննդ
շալ: Ջնայն եւ յարգի գործս է տեսնելն
Քանզի եւ պիտ՝ ասեն ոմանք. զամենայն
թնչ քեզ տացաք, եթէ անկնալ երկիր
պագանիցես. որ մարդիկ են ընդթեամք,
եւ եղեն նորա գործիք: Եւ ոչ թնչն մի-

ἐκείνου γινόμενοι. Ἐπεὶ καὶ τότε οὐ δαίμονος τοῦ μόνου, ἀλλὰ καὶ δι' ἑτέρων αὐτῷ προσήκει. Ὅπερ καὶ ὁ Λουκᾶς δηλῶν ἔλεγεν, ὅτι ἕως καιροῦ ἀπίστη ἀπ' αὐτοῦ. δηλῶν ὅτι μετὰ ταῦτα διὰ τῶν οἰκείων αὐτῷ ὀργάνων προσήκει.

Καὶ ἰδού ἄγγελοι προσῆλθον καὶ διεκόνουν αὐτῷ. Ἦνίκα γάρ τα τῆς προσβολῆς ἐγένετο, οὐκ εἶασεν αὐτοὺς φαίνεσθαι, ὥστε μὴ ταύτη σοβῆσαι τὴν ἄγραν· ἐπειδὴ δὲ αὐτὸν ἐν ἅπασιν ἤλεγξε καὶ δραπετυῶσαι παρεσκεύαζε, τότε φαίνονται ἐκείνοι. Ἵνα μάθῃς καὶ σὺ, ὅτι καὶ σε μετὰ ταῖς καὶ ἐκείνων νίκαις ἄγγελοι δέξονται κροτοῦντες καὶ δορυφοροῦντες ἐν ἅπασιν. Οὕτω γοῦν καὶ τὸν Λαζαρον, μετὰ τὴν κάμινον τῆς πτωχείας καὶ τοῦ λιμοῦ, καὶ τῆς στενοχωρίας ἀπάσης, ἄγγελοι λαβόντες ἀπῆλθον. Ὅπερ γὰρ ἔφθην εἰπὼν, πολλὰ ὁ Χριστὸς ἐπιδείκνυται νῦν, ὧν καὶ ἡμεῖς ἀπολαύειν μέλλομεν.

Ἐπεὶ οὖν ταῦτα πάντα διὰ σε γέγονε, ζήλωσον καὶ μέμνησαι τὴν νίκην. Καὶ προσέλθῃ σοὶ τις τῶν τοῦ δαίμονος ἐκείνου θεραπευτῶν, καὶ τὰ ἐκείνου φρονούντων, ὀνειδίζων καὶ λέγων· εἰ θαυμαστός εἰ καὶ μέγας, μετὰστησον τὸ ὄρος, μὴ ταραχθῇς μηδὲ θορυβηθῇς· ἀλλὰ καὶ μετὰ ἐπιεικείας ἀποκρίναι, καὶ εἰπέ ὅπερ τοῦ δεσπότη σου ἤκουσας λέγοντος· οὐκ ἐμπειράσεις κύριον τὸν θεόν σου. Καὶ ἐκεῖνος δόξαν καὶ δυναστείαν προβαλλόμενος, καὶ χρημάτων πλήθος ἄπειρον, κελεύσῃ προσκυνεῖν, στήθι πάλιν γενναίως. Οὐδὲ γὰρ ἐπὶ τοῦ κοινοῦ δεσπότη πάντων ἡμῶν τοῦτο πιποίηκεν ὁ διάβολος μόνον, ἀλλὰ καὶ καθ' ἑκάστην

այնքան, այլ եւ այլովք եւս ամէր ի վերայ նորա, փորձութիւնս: Չորեւ Ղուկաս յայտարարեալ ասէ, եթէ ի բաց եկաց ի նմանէ մինչեւ առ ժամանակ մի. եւ այսուցուցանէ՝ եթէ յետ այսորիկ իւրովք դարձեալքն գիտեաց ի վերայ նորա:

Եւ ահաւասիկ, ասէ, եկին հրեշտակք եւ պաշտէին զնա: Մինչդեռ ի պատերազմին էր, ոչ ետ թոյլ հրեշտակաց յայտնել, զի մի իբրեւ նոցա իմն օգնականութեամբ երեւիցի յաղթութիւնն. այլ նախ զթշնամին հալածէր, եւ ապա յայտներգհրեշտակսն: Չի եւ գու ուսանիցիս, եթէ եւ ի քուժ փորձութեանն հրեշտակք են ընդունելոց զքեզ, եւ յարգեալ փառաւորեն: Որպէս եւ զՂազար՝ յետ հնոցի աղքատութեանն, եւ սովամահն լինելոյ, եւ պէտպէսնեղութեանցն՝ տարան հրեշտակքն ի գոգն Աբրահամու: Չոր եւ կանխազոյնն իսկ ասացի, բազում ինչ եւ այժմ քրիստոս ցուցանէ, յորս եւ մէք վայելելոց եմք:

Եւ արդ քանզի ամենայն ինչ վասն քո եղեւ, նախանձաւոր լեր եւ նմանեա եւ գու յաղթութեանն: Թէ մատչիցի որ առ քեզ ի գիւին պաշտօնէից եւ ի նորին խորհրդականաց, նախատիցէ եւ ասիցէ, եթէ պանչելի որ եւ մեծ իցես՝ փոխեա՝ զլեւանս, մի ինչ խռովիցիս եւ մի գազանիցիս. այլ մեղմով տայցես պատասխանի, զոր ի Յեռանէն քումմէ լուար, եթէ Ոչ փորձեսցես զՅէր Աստուած քո: Եւ այնուհետեւ ոչ զնորա զփառս եւ զհարստութիւն առաջի արկեալ, եւ զանչափ ընչից բազմութիւն, հրամայիցէ քեզ երկիր պազանել, դարձեալ հաստատուն կայցես: Չի ոչ միայն առ հասարակաց Յէրն արար զայս սատանայ, այլ եւ հոնա-

ἡμέραν ἐφ' ἑκάστου τῶν ἐκείνου ~~ἐπαινεῖ~~
ταύτας προσάγει τὰς μηχανάς· οὐκ ἐν
δρασι μόνον καὶ ἐν ἐρημίαις, ἀλλὰ καὶ ἐν
πόλεσι, καὶ ἐν ἀγοραῖς, καὶ δικαστηρίοις,
καὶ οὐδὲ δι' ἑαυτοῦ, ἀλλὰ καὶ διὰ τῶν συγ-
γενῶν ἡμῖν ἀνθρώπων.

Τί οὖν δεῖ ποιεῖν; Ἀπιστεῖν αὐτῷ κα-
θόλου, καὶ τὰς ἀκοάς ἀποσφράττειν, καὶ
κολακεύοντα μισεῖν, καὶ ὅταν μείζονα ἐπαγ-
γέλληται, τότε μειζόνως ἀποστρέφεισθαι.
Ἐπεὶ καὶ τὴν Εὐαν, ὅτε μάλιστα ἐπῆρε
ταῖς ἐλπίσι, τότε κατέβαλε, καὶ τὰ μέγιστα
ἐργάσατο κακά. Καὶ γὰρ ἐχθρὸς ἐστὶν
ἄσπονδος, καὶ πόλεμον ἀκήρυκτον ἀνεδέξατο
πρὸς ἡμᾶς. Καὶ οὐχ οὕτως ἡμεῖς σπουδαίω-
μεν ὑπὲρ τῆς ἑαυτῶν σωτηρίας, ὥς ἐκεῖνος
ὑπὲρ τῆς ἀπωλείας τῆς ἡμετέρας. Ἀπο-
στραφῶμεν τοίνυν αὐτόν, μὴ ῥήμασι μόνον,
ἀλλὰ καὶ ἔργοις· μὴ διανοίᾳ, ἀλλὰ καὶ
πράξεσι. Καὶ μὴδὲν ποιῶμεν τῶν ἐκείνῳ
δοκούντων· οὕτω γὰρ πάντα ποιήσομεν
τὰ τῷ θεῷ δοκούντα. Καὶ γὰρ καὶ ἐπαγγέλ-
λεται πολλά· οὐχ ἵνα δῶ, ἀλλ' ἵνα λάβῃ.
Ἐπαγγέλλεται ἐξ ἀρπαγῆς, ἵνα ἀφείληται
βασίλειαν καὶ δικαιοσύνην· καὶ τίθησιν
ὥσπερ τινὰς παγίδας καὶ θήρατρα θησαν-
ρους ἐν τῇ γῇ, ἵνα καὶ τούτων, καὶ τῶν
ἐν τοῖς οὐρανοῖς ἀποστερήσῃ θησανρῶν.
Καὶ βούλεται ἡμᾶς ἐνταῦθα πλουτεῖν, ἵνα
μὴ πλουτήσωμεν ἐκεῖ. Καὶ μὴ δυνηθῇ διὰ
πλούτου τῆς ἐκεῖ λήξεως ἡμᾶς ἐκβαλεῖν,
ἐτέραν ἔρχεται τὴν διὰ τῆς πενίας ὁδόν·
ὅπερ ἐπὶ τοῦ Ἰωβ πεποίηκεν. Ἐπειδὴ γὰρ
εἶδεν, ὅτι οὐδὲν αὐτόν ὁ πλοῦτος ἠδίκησε,
διὰ τῆς πενίας πλέκει τὰ δίκτυα, ἐκεῖθεν
αὐτοῦ περιέσεσθαι προσδοκῶν· οὐ, τί

մարդքս իւրաքանչիւր ծառայիւք նորա՝ մա-
տուցեալ որոգայթս, ոչ ի լերինս փայն,
եւ ոչ յանապատս, եւ ոչ անձամբ, այլ եւ
ի քաղաքս եւ ի հրապարակս եւ յատեանս,
եւ մերոյ իսկ ազգականօք մարդկամիք:

Եւ արդ զինչ պարտ իցէ առնել: Չհաւ-
անել նմա ամենեւին, եւ ինուը զլսելիս,
իւ թեպէս եւ հպատակիցէ ինչ, ասեւ. եւ
յորժամ մեծամեծս խոստանայցէ, յայնժամ
առաւել զերեսս գարձուցանել: Քանզի եւ
զԵւայ յորժամ մանաւանդ գրաւեաց յու-
սովքն, յայնժամ կործանեաց, եւ մեծամեծ
չարիս գործեաց: Չի անհաշտ թշնամի է,
եւ անազդ եւ անզգաստ պատերազմ կալաւ
ընդ մեզ: Եւ ոչ պնպէս միք փութամբ ժամն
մերոյ փրկութեան, որպէս նա փոխանակ
մերոյ խորատեան: Ատեսցուք պսաւհեաւեւ
զնա, մի միայն բանիւք, այդ եւ գործովք.
մի մաօք, այլ եւ արդեամբք: Մի ինչ ա-
րարցուք ի նորա հանդիցն, այլ զամենայն
ընդ որ Աստուած հանեսցի: Քանզի եւ խո-
տանայ բազում ինչ, ոչ զի տացէ, այլ
զի առնուցու: Խոստանայ ի յափշտակու-
թենէ, զի հանցէ զարքայութիւն եւ զար-
դարութիւն. եւ դնէ իբրեւ զորոգայթս ինչ
եւ հաղթս յերկրի, զի եւ յայսցանէ եւ
յերկնից զանձուցն զրկեսցէ: Կամ ընդ մեր
աստ մեծանալ, զի մի անդ մեծանայցեմք:
Եւ եթէ չկարիցէ մեծութեամբ յոնաթ
հանգստենէն հանել, ընդ սղլ նանապարհ
գայ, ընդ աղքատութեանն, զոր եւ առ Յով-
բան արար: Քանզի եւսեա եթէ ոչինչ
զնասեաց նմա մեծութիւնն, աղքատութեամբ
ձգեաց նմա գործիս, եւ պնաւ կարծեք գա-
մազիւք լինել. քան զոր զինչ այլ ինչ ան-

γένοιτ' ἂν ἀνοητότατον; Ὁ γὰρ πλεῖστον
δυσνηθεὶς ἐνεγκεῖν σωφρόνως, πολλῷ μᾶλλον
πενίαν οἴσει γενναίως, καὶ ὁ παρόντων οὐκ
ἐπιθυμῶν χρημάτων, οὐδὲ ἀπόντα ζητή-
σειεν· ὥσπερ οὖν οὐδὲ ὁ μακάριος τότε ἐκεί-
νος, ἀλλ' ἀπὸ τῆς πενίας λαμπρότερος
ἐγένετο πάλιν.

Τὰ μὲν γὰρ χρήματα ἴσχυσεν ἀφελῆσθαι
ὁ πονηρὸς δαίμων ἐκεῖνος· τὴν δὲ ἀγάπην
τὴν πρὸς τὸν θεόν, οὐ μόνον ἀφελεῖν οὐκ
ἠδυνήθη, ἀλλὰ καὶ δυνατωτέραν ἐποίησε,
καὶ πάντων αὐτὸν γυμνώσας, πλείους
ἐποίησε κομᾶν ἀγαθοῖς. Διὸ καὶ ἐν ἀμνηχα-
νίᾳ ἦν. Ὅσω γὰρ πλείους ἐπήγαγε πληγὰς,
τοσούτῳ τότε δυνατωτέρον ἔωρα γινόμενον.
Διὸ δὴ πάντα ἐπελθὼν καὶ διακωδωνίσας,
ἐπειδὴ πλέον οὐδὲν ἤνυσεν, ἐπὶ τὸ πα-
λαιὸν ὄπλον ἔδραμε, τὴν γυναῖκα, καὶ προ-
σωπεῖον ὑποδύεται κηδεμονίας, καὶ τὰς
συμφορὰς ἐκτραγῶδει τὰς ἐκείνου σφόδρα ἔλε-
εινῶς, καὶ προσποιεῖται ὑπὲρ ἀπαλλαγῆς τῶν
ἐκείνου κακῶν, τὴν ὀλεθρίαν ἐκείνην εἰσα-
γων συμβουλήν. Ἀλλ' οὐδὲ οὕτως ἐκράτησε·
καὶ γὰρ συνεῖδεν αὐτοῦ τὸ δέλεαρ ὁ θαν-
μαστός ἐκεῖνος ἀνὴρ, καὶ μετὰ πολλῆς τῆς
συνέσεως τὴν ἐξ ἐκείνου φθεγγομένην γυναῖ-
κα ἐπεστόμισε.

Ὁ δὴ καὶ ἡμᾶς χρὴ ποιεῖν. Κᾶν ἀδελ-
φόν, κᾶν φίλον γνήσιον, κᾶν γυναῖκα, κᾶν
ὄντιναοῦν τῶν ἀναγκαιοτάτων ἡμῖν ὑποδύς
φθεγγηταί τι τῶν οὐ προσηκόντων, μὴ
ἀπὸ τοῦ προσώπου τοῦ ταῦτα λέγοντος
δέχεσθαι τὴν συμβουλήν· ἀλλ' ἀπὸ τῆς
συμβουλῆς τῆς ὀλεθρίας τὸν ταῦτα λέγοντα
ἀποστρέφειν. Καὶ γὰρ καὶ νῦν πολλὰ
τοιαῦτα ποιεῖ· καὶ συμπαθείας προβάλλο-

մատութիւն կայցէ : Զի որ մեծութեանն կարէ
Հանգարտել ցանկութեամբ, սրչափ եւս ա-
ռաւել ազքատութեանն տանիցի ժուժկա-
լութեամբ . եւ որ մօտաւոր ընչիցն չքանկա-
նայ, եւ ոչ զհեռաւորսն խնդրիցէ . որպէս եւ
երանելին յայնմ ժամանակի, այլ եւ յազքա-
տութենէն միւսոնդամ պայծառագոյն լինէր :

Զինչն կարաց Հանել չար գեւն, բայց
զտէրն Աստուծոյ ոչ միայն Հանել չխարաց,
այլ եւս զօրագոյն գործեաց զնա . յամենայն
ընչից մերկացեալ՝ բազում բարութեամբք
լցոյց : Աւան որոյ եւ յանհնարին վարանս
մտեալ . զի որչափ զբազում տանջանսն էած
ի վերայ, նոյնչափ եւս քան զեւս զօրացեալ
տեսանէր : Աւան որոյ ընդ ամենայն անցեալ
յածեալ շուրջ գայր . քանզի ոչինչ աւելի
վճարեաց, ապա ի հին զէնն ընթացաւ՝ ի
կինն . եւ խնամածութեան գէմս զքեցեալ
զվիշտսն աղերսիւ մրմնջէր . եւ պատճառեալ
վասն ի չարեաց զերծանելոյ զոտակիչ խրատ-
որն ընծայեցուցանէր : Սակայն եւ այնպէս
չյաղթեաց, քանզի հմուտ էր պատրանացն
նորա զարմանալի պարն, եւ բազում իմառ-
տութեամբ՝ զկինն որ ի նմանէ խօսէր, ըմբե-
րանեաց :

Զոր եւ մեզ պարտ է առնել : Եթէ
զեղբայր, եթէ զբարեկամ մտերիմ, եթէ
զկին, եւ եթէ որ եւ իցէ ի կարեւորաց
մերոց զքեցեալ խօսիցի ինչ որ մեզ չիցէ
պատշաճ, մի վասն երեսացն որ զայս խօսի-
ցի՝ ընդունել զխրատսն, այլ ի կորստեան
խրատուէն զնա որ զայնն խօսիցի, տտել :
Քանզի եւ այժմ այնպիսի ինչ առնէ, եւ
վշտակցութեան կերպարանս պատճառի . եւ

ται προσωπεῖον. Καὶ δοκεῖ μὲν εὐνοῦσθαι ἐπὶ δὲ ὀλέθρια καὶ δηλητηρίων χαλεπὰ ἐνέησι ῥήματα. Τὸ μὲν γὰρ ἐπὶ βλάβῃ λαλεῖν, ἐκείνου· τὸ δὲ ἐπὶ τῷ συμφερόντι παιδεύειν, Θεοῦ. Μὴ δὲ παρὰλογίζεσθαι, μηδὲ ἐκ παντὸς τρόπου τὸν ἄνετον ἐπιζητῶμεν βίον· ὃν γὰρ ἀγαπᾷ κύριος, παιδεύει φησὶν. Ὡστε ὅταν εὐημερίας ἀπολαύωμεν ἐν πονηρίᾳ ζῶντες, τότε μάλιστα ἀλγῶμεν. Αἰ μὲν γὰρ ἀμαρτάνοντας δεδοικέναι χρὴ· μάλιστα δὲ, ὅταν μηδὲν πάσχωμεν δεινόν. Ὅταν μὲν γὰρ κατὰ μέρος ἀπαιτῇ τὰς τιμωρίας ὁ Θεός, κοῦφην ἡμῖν ποιεῖται τὴν ὑπὲρ τούτων ἔκτισιν. Ὅταν δὲ ἐφ' ἐκάστου τῶν πλημμελουμένων μακροθυμῇ, εἰς μεγάλην ἡμᾶς τοῖς τοιοῦτοις ἐπιμένοντας ταμιεύεται δίκην.

Εἰ γὰρ τοῖς κατορθωκόσιν ἀναγκαῖον ἡ θλίψις, πολλῷ μᾶλλον τοῖς ἀμαρτάνουσιν. Ὅρα γοῦν πόσης μακροθυμίας ἀπολαύσας ὁ Φαραὼ, ἐσχάτην ὕστερον ὑπὲρ πάντων ἔδωκε δίκην. Πόσα ὁ Ναβουχοδονόσορ πλημμελήσας, πρὸς τῷ τέλει το πᾶν ἐξέτισε; Καὶ ὁ πλούσιος, ἐπεὶ μηδὲν ἔπαθεν ἐνταῦθα δεινόν, δι' αὐτὸ τοῦτο μάλιστα γέγονεν ἄθλιος· ὅτι τρυφήσας ἐν τῷ παρόντι βίῳ, ἀπῆλθεν ἐκεῖ πάντων τούτων δώσων δίκην, ἐνθα οὐδὲ παραμυθίαν ἦν εὑρεῖν τοῦ κακοῦ. Ἀλλ' ὅμως εἰσὶ τινες οὕτω ψυχροὶ καὶ ἀνόητοι, ὥς τὰ ἐνταῦθα ἐπιζητεῖν αἰεὶ μόνον, καὶ τὰ καταγέλαστα ἐκεῖνα λέγειν ῥήματα· ἀπολαύσω τῶν παρόντων τέως πάντων, καὶ τότε σκέψομαι περὶ τῶν ἀδήλων· χαρίσσομαι τῇ γαστρὶ, δουλεύσω ταῖς ἡδοναῖς, παραχρησσομαι καὶ τῷ παρόντι βίῳ. Δίδου μοι τὴν σήμερον, καὶ λάμβανε τὴν αὔριον.

Եւ թէ բարւոյք ինչ միայն իցեն, բայց
 զմեզմանիչ բանսն՝ քան զգեղանաւ եւս
 զմեզմանիչ քան մեծանէ։ Չի ի միայն ողորմել
 նորա է, եւ յօգուտ իրաւանէ՝ Աստուծոյ։
 Մի խաբեացուք, եւ մի ամենեւին զհանգըս-
 տեան կեանս խնդրեացուք։ զի Ձոր սիրէ
 Յեր եւ իրաւէ, ասէ։ Որպէս յորժամ ի
 դիւրութեան աւուրց զայելիցեմք ի չարու-
 թեանն կեցեալ, յայնժամ առաւել արամեաց-
 ցուք։ Միշտ յորժամ մեղանչեմք, երկըն-
 չել պարտ է. առաւել յորժամ չիբիցեմք
 ինչ վիշտս։ Չի յորժամ առ սակաւ սակաւ
 պահանջիցէ զպատիժսն Աստուծոյ, թե-
 թեւազոյն գործիցէ մեզ զվրէժսն նոցունց։
 Իսկ յորժամ ըստ իւրաքանչիւր յանցանացն
 երկայնամիտ լինիցի, մեծամեծ վրէժս ի նմին
 մեզ յամուրց համարէ։

Եթէ ուղղագործացն կարեւոր են նե-
 զութիւնք, որչափ եւս առաւել մեղուցելոցն։
 Յետ յորչափ երկայնամտութիւնս զայելեաց
 Փարաւոպն, եւ յետոյ զանհնարինն ընդ
 ամենեցունց եւս վրէժս։ Որչափ ինչ յան-
 ցեալ եւ նորաբողոքսոր, եւ միայն ի վախ-
 նան ընդ բնաւին տանջեցաւ։ Եւ զմեզմանն
 քանզի ոչինչ կրեաց աստէն կարիս, վասն
 այնորիկ առաւել թշուառացաւ. զի փափ-
 կանայր ի կեանս աշխարհիս, չորաւ անդր
 ընդ ամենայնի տալ տոկոսիս. ուր եւ միայն
 թարութիւն ինչ չգոյր գտանել։ Սակայն
 են ոմանք այնպէս ցուրաք եւ անմիտք,
 մինչեւ աստէն միայն միշտ խնդրել. թէ առ
 այժմ աստէն զայելեացուք, եւ ապա տես-
 ցուք զանյայտիցն. շնորհեացուք որովայնի,
 ծառայեացուք ցանկութեանց, համարձակ
 կացցուք աստէն յաշխարհի։ Տուր ինչ զայս
 օր, եւ առ քեզ զվաղիւ։ Եւ զմեզ ի քօշից

Ω ὑπερβολὴ ἀνοίας. Καὶ τί τράγους καὶ χοίρων οἱ ταῦτα λέγοντες διαφέρουσιν;

Εἰ γὰρ τοὺς ἐπὶ τὴν γυναῖκα τοῦ πατρὸς χρημετίζοντας οὐκ ἀφίησιν ὁ προφήτης ἀνθρώπους νομίζεσθαι· τίς ἡμῖν ἐγκαλέσει τοὺτους τράγους καὶ χοίρους καὶ ὄντων ἀνοητότερους εἶναι νομίζουσιν, οἱ τὰ τῶν ὀρωμένων φανερώτερα ταῦτα ἀδηλα εἶναι νομίζουσιν; Εἰ γὰρ μηδενὶ τῶν ἄλλων πιστεύεις, παραστήθι δαίμοσι μαστιζομένους, τοῖς ἐπὶ τῇ βλάβῃ τῇ ἡμετέρᾳ ἅπαντα καὶ λέγειν καὶ πράττειν μεμελετηκόσιν. Οὐ γὰρ δὴ πρὸς τοῦτο ἀντερεῖς, ὅτι οὐ πάντα ὥστε αὐξῆσαι τὴν ῥαθυμίαν ἡμῶν πράττουσι, καὶ τὸν τῆς γέννης ἐκλῦσαι φόβον, καὶ ἀπιστηθῆναι τα ἐκεῖ δικαστήρια. Αἰὲν ὅμως οἱ ταῦτα βουλόμενοι, βουδντες καὶ ὀλολύζοντες πολλάκις τὰς ἐκεῖ βασάνους ἀνακηρύττουσι. Πόθεν οὖν ταῦτα λέγουσι, καὶ ἐναντία ὧν βούλονται φθέγγονται; Οὐδαμὸθεν ἄλλοθεν, ἀλλ' ἐκ τοῦ πλείονα ὑπομένειν ἀνάγκην. Οὐ γὰρ ἂν ἡβουλήθησαν ἐκόντας ὀμολογεῖν, οὐδ' ὅτι ὑπὸ νεκρῶν ἀνθρώπων βασανίζονται, οὐδ' ὅτι ὀλως πάσχουσι τι δεινόν. Πρὸς τί οὖν μοι ταῦτα εἶρηται; Ὅτι δαίμονες ὀμολογοῦσι γένναν οἱ βουλόμενοι ἀπιστεῖσθαι γένναν· σὺ δὲ ὁ τοσαύτης ἀπολαύων τιμῆς καὶ ἀποδότηων κοινωνήσας μυστηρίων, οὐδὲ ἐκείνους μιμῇ. Ἀλλὰ καὶ τούτων ἀγνωμονίστερος γέγονας.

Καὶ τίς ἦλθεν ἐκ τῶν ἐν ἁδου, φησί, καὶ ταῦτα ἀπήγγειλε. Ἀπὸ γὰρ τῶν οὐρανῶν τίς παρεγένετο, καὶ εἶπεν ὅτι θεὸς ἐστίν ὁ τὰ πάντα δημιουργήσας; Ὅτι δὲ ψυχὴν ἔχομεν πόθεν δῆλον; Εἰ γὰρ δὴ τοῖς ὀρωμένοις μέλλεις πιστεύειν, καὶ περὶ θεοῦ,

եւ թիւ խողից ընդհատ իցեն որ զայսպիսի բանսքս փոխիցին :

Եթէ զվրնջեալսն ի կին ընկերին չտայ թոյլ մարգարէն մարդիկ համարել, ո՞մը մեղադիր լինիցի՝ եթէ քօշու եւ խողս եւ անմտագոյն քան զէշ համարիցիմը զայնպիսիսն, օրը քան զերեւելիսս՝ զյայտնագոյնսն անյայտոկարծեն : Եւ եթէ ումեքյայլոց չհաւատայցես, երթ կաց առ գեւան՝ յորժամ տանջիցին, վասն մերոյ վնասակարութեան զամենայն զորասեն եւ առնեն չարիմացքն : Քանզի առ այն ոչինչ կարիցես ասել, զամենայն վասն աճեցուցանելոյ զծուլութիւնն մեր, առնեն, եւ զգեհնին սպառնալիս փարատելոյ, եւ չաւատալի զանտի դատաստանսն առնելոյ : Բայց սակայն որ զայնն կամին, զաղաղակ բարձեալ՝ ճիշտ առեալ բազում անգամ զանտի դատաստանսն գուշակեն : Եւ արդ ուստի զայն ամենայն խօսիցին, եւ հակառակս որում կամինն՝ բարբառիցին : Ոչ այլ ուստեք, այլ յանախ զտագնապսն կրելոյ : Քանզի ոչ ունէին յանձին կամաւ խոստովանել՝ եթէ ի մարդոյ մեռելոյ տանջէին, եւ ոչ ամենեւին թէ վիշտս ինչ կրիցեն՝ զգային : Եւ զայս առ ո՞ր իրս ասիցես : Զի գեւք խոստովանին գեհն, եւ դու յայնչափ ի պատիւս վայելեցեր, եւ անճառ խորհրդոցն հազարդեցար, եւ նոցա անգամ չնմանես, այլ ապախաւարադոյն քան զնոսա եղեր :

Եւ ո՞, ասեն, եկն ի մեռելոց եւ պատմաց զայն : Իսկ յերկնից ո՞ եկն, եւ առաց թէ դոյ Աստուած որ զամենայն արար : Եւ եթէ ունիմը շունչ, ուստի՞ յայտ իցէ : Եթէ երեւելեացս միայն հաւատայցես, եւ զԱստուծոյ եւ զհրեշտակաց եւ զմտաց եւ զշնչոյ երկ-

καὶ περὶ ἀγγέλων, καὶ περὶ τοῦ καὶ περὶ
 ψυχῆς ἀμφιβάλλεις, καὶ οὕτως σοι πάντα
 οἰχῆσεται τὰ τῆς ἀληθείας δόγματα. Καί-
 τοιγε εἰ τοῖς φανεροῖς πιστεύειν βούλῃ, τοῖς
 ἀοράτοις μᾶλλον ἢ τοῖς ὁρωμένοις πιστεύειν
 δεῖ. Εἰ καὶ παράδοξον τὸ εἰρημένον, ἀλλ'
 ὅμως ἀληθές, καὶ παρὰ τοῖς νοῦν ἔχουσι
 σφόδρα ὡμολογημένον. Οἱ μὲν γὰρ ὀφθαλμοὶ
 πολλὰ σφάλλονται, οὐκ ἐν τοῖς ἀοράτοις
 μόνον· ἐκείνα γὰρ οὐδὲ ἴσασιν· ἀλλὰ καὶ
 ἐν αὐτοῖς οἷς δοκοῦσιν ὁρᾶν, καὶ διαστή-
 ματος, καὶ αἴρος, καὶ διανοίας ἀλλαχού-
 τετραμμένης, καὶ θυμοῦ, καὶ φροντίδος,
 καὶ μυρίων ἑτέρων ἐμποδιζόντων αὐτῶν τὴν
 ἀκρίβειαν· ὁ δὲ τῆς ψυχῆς λογισμὸς, ἂν
 τὸ φῶς δέξηται τῶν θείων γραφῶν, ἀκρι-
 βέστερον καὶ ἀνεξάπαττον τῶν ὄντων ἔσται
 κριτήριον. Μὴ δὴ μάτην ἑαυτοὺς ἀπατώ-
 μεν, μηδὲ πρὸς τῇ ῥαθυμίᾳ τοῦ βίου τῇ
 διὰ τῶν τοιούτων τικτομένη δογματῶν,
 καὶ ὑπὲρ αὐτῶν τῶν δογματῶν χαλεπώτερον
 ἑαυτοῖς ἐπισωρεύσωμεν πῦρ.

Εἰ γὰρ μὴ ἐστὶ κρίσις, μηδὲ εὐθύνας
 δώσωμεν τῶν πεπραγμένων, οὐδὲ τιμὰς τῶν
 πεπονημένων ληψόμεθα. Ἐνόησεν οἱ τείνει
 τὰ τῆς βλασφημίας ὑμῶν, ὅταν λέγητε τὸν
 δίκαιον θεὸν καὶ φιάνθρωπον καὶ ἡμερον
 τοσοῦτους πόνους καὶ ἰδρωτάς ὑπερορᾶν.
 Καὶ πῶς ἂν ἔχοι ταῦτα λόγον; Εἰ γὰρ μη-
 δαμόθεν ἄλλοθεν, ἀπὸ τοῦν τῶν κατὰ τὴν
 οἰκίαν τὴν σὴν ταῦτα συλλογίζου, καὶ τότε
 ὄψει τὸ ἄτοπον. Κᾶν γὰρ μυριάκις ἤς αὐτὸς
 ὦμος, καὶ ἀπάνθρωπος, καὶ θηρίων αὐτῶν
 ἄλογώτερος, οὐκ ἂν ἔλοιο τὸν οἰκέτην τὸν εὐ-
 νουν γινόμενον τελευτῶν ἀφαιναί ἄτιμον, ἀλ-
 λὰ καὶ ἐλευθερίᾳ ἀμείβεις, καὶ χρημάτων δω-

մտեա, եւ այնպէս ամենեւին ի գերեւ ելանիցեն քեզ կրօնք ճշմարտութեանն: Թէպէտ եւ երեւելիացս կամօցիս հաւատաւ, աներեւու թիցն մանաւանդ՝ եւ ոչ երեւելիացս պարտ է հաւատաւ: Եթէ նորանշան ինչ բանս իցէ, առկայն ճշմարիտ է, եւ մտացեաց յոյժ յայտնագոյն: Քանզի աչք ի բազում ինչ սխալն, ոչ միայն յաներեւոյթան, զի զայն եւ գիտեն իսկ ոչ, այլ եւ յորս կարծենն աւսանել: յերկայնութենէ եւ յօգոյ, եւ ի մտաց այլ ուր ազամողելոյ, եւ ի ցամամենէ եւ ի հոգոց, եւ ի յայլ եւս բազում խափանչաց առ ի զհաւատին նշանակելոյ: Իսկ հոգւոցն միտք եթէ զլոյսն սուրբ գրոց ընդունիցին, հաստատուն եւ անվրէպ լինին ատեան ամենայնի որ ինչ եւ իցէ: Մի զուր խաբեսցուք զանձինս. մի ի ծուլութիւն այնպիսի կենաց այնպիսի կրօնս ծնանելով եւ նորգր զանհետրին հուրն անձանց զանձիցեմք:

Եթէ գատատատան չիք, ապա եւ ոչ վրէժս ինչ ընդ գործոցն հաւուցանիցեմք, եւ ոչ պատիւս ընդ աշխատութեանն առնուցումք: Ի միտ առ, զիարդ աճէ հայհոյութիւնն ձեր, յորժամ ասիցէք զարդարոյն եւ զմարգասեր Աստուծոյ եւ զքաղցուէ՝ զայնպիսի աշխատութիւնս եւ զքրտունս անտես առնել: Եւ զիարդ ի դէպ իցէ: Զի թէ ոչ այլ ուստեք, գոնէ ի քօ տանն իրաց ած զմտաւ, եւ ապա տեսանիցես զանպատեհութիւնն: Եթէ բազմապատիկ իսկ անագորոյն եւ տմարդի իցես, եւ քան զգազանն անասնագոյն, չառնուս յանձն զծառայն հեշտական՝ յորժամ մեռանիցիս՝ յանարգութեան թողուլ, այլ եւ աշխատութեամբ դարձուցանես զերախտիսն՝ եւ

ρεῖ. Καὶ ἐπειδὴ αὐτὸς λοιπὸν ἀπιὼν οὐδὲν δύνασαι εἰς αὐτὸν ἐργάσασθαι ἀγαθόν, τοῖς μέλλουσί σου κληρονομεῖν τὴν οὐσίαν ἐπισκήπτεις ὑπὲρ αὐτοῦ, θεόμενος, παρακαλῶν, πάντα ποιῶν ὥστε μὴ μείναι αὐτὸν ἀγέραςτον. Εἶτα σὺ μὲν ὁ πονηρὸς, οὕτω χρηστὸς καὶ φιλόανθρωπος γίνῃ πρὸς τὸν οἰκέτην· ἡ δὲ ἄπειρος ἀγαθότης ὁ θεὸς, ἡ ἀφατος φιλόανθρωπία, ἡ τοσαύτη χρηστότης, τοὺς οἰκέτας τοὺς ἑαυτοῦ τοὺς περὶ Πέτρον, καὶ Παῦλον, καὶ Ἰάκωβον, καὶ Ἰωάννην, τοὺς καθ' ἑκάστην ἡμέραν δι' αὐτὸν λιώσαντας, δεσμευθέντας, μαστιχθέντας, καταποντισθέντας, θηρίοις παραδοθέντας, ἀποθνήσκοντας, τοσαῦτα παθόντας, ἃ μὴδὲ ἀριθμῆσαι ἔνι, ἀστεφανώτους περιόψεται;

Καὶ ὁ μὲν ἀγωνοθέτης τὸν ὀλυμπιονικὴν ἀνακηρύττει καὶ στεφανοῖ, καὶ ὁ δεσπότης τὸν οἰκέτην, καὶ ὁ βασιλεὺς τὸν στρατιώτην, καὶ ἕκαστος ἀπλῶς τὸν θεραπεύσαντα αὐτὸν, οἷς δύναται ἀμείβει καλοῖς· ὁ δὲ θεὸς μόνος μετὰ τοὺς τοσούτους ἰδρωτάς καὶ πόνους, οὐ μικρὸν σὺ μέγα αὐτοῖς ἀγαθὸν ἀποδίδωσιν· ἀλλ' οἱ δίκαιοι καὶ εὐσεβεῖς ἐκεῖνοι, καὶ πᾶσαν ἀρετὴν ἐπιελθόντες, ἐν τοῖς αὐτοῖς κείσονται τοῖς μοιχοῖς, καὶ πατραλοῖαις, καὶ ἀνδροφόνοις, καὶ τυμβωρύχοις; Καὶ πῶς ταῦτα ἔχοιεν ἂν λόγον; Εἰ γὰρ μὴδὲν μετὰ τὴν ἐντεῦθεν ἀποδημίαν ἐστίν, ἀλλὰ μέχρι τῶν παρόντων τὰ ἡμέτερα, ἐν τοῖς αὐτοῖς ἐκεῖνοι τούτοις· μᾶλλον δὲ οὐδὲ ἐν τοῖς αὐτοῖς. Εἰ γὰρ καὶ μετὰ ταῦτα ἐν τοῖς αὐτοῖς κατὰ τὸν σὸν λόγον, ἀλλ' ἐνταῦθα ἐν ἀνέσει μὲν οὗτοι, ἐν κολάσει δὲ ἐκεῖνοι

ընչից պարգեւօք: Եւ քանզի դու երթալոց ես այնուհետեւ, եւ չես ձեռնհաս նմա բարի առնել ինչ, ժառանգաց արարոցն քո պատուիրես վասն նորա, աղայեք, մաղթես, եւ զամենայն հնարս հնարիս՝ առ ի շինալոյ նմա անպատիւ: Դու որ չարդ ես՝ այնպէս քաղցր եւ մարգասէր առ ծառայն գտանիս, իսկ անբաւ բարերարութիւնն Աստուծոյ եւ անճառ մարդասիրութիւնն, այնպիսի քաղցրութիւն, զիւր ծառայոն զՊաւղոս եւ զՊետրոս եւ զՅակովբոս եւ զՅովհաննէս, զհամապազորդ սովամահոն վասն նորա, զկապեալսն եւ զծովակուրսն, զմեռեալս եւ զայնչափ չարչարանօք չարչարեալս՝ զոր եւ համարենք անհնարին է, անպատիւ թողուցու:

Եւ մարտայարդարն յորժամ ըմբշկան մրցութեանն որ յաղթիցէ՝ եւ յարգէ եւ պատկէ, տէրն զծառայն եւ թագաւորն զզօրականն. եւ իւրաքանչիւր որ առ հասարակ իւրում հպատակի, որովք դիւրութեամբք կարօղ իցէ դարձուցանել զերախտիս. եւ Աստուած միայն յետ այնչափ քրտանց եւ վաստակոց՝ ոչ փոքու եւ ոչ մեծի հատուցանիցէ նոցա բարի ինչ. այլ այնպիսի ինչ արդարք եւ աստուածապաշտք՝ որք ընդ ամենայն առաքինութիւնսն անցին, ի նմին համարի եւ զհարս եւ զմարս անարգողաց եւ մարգասականաց եւ գերեզմանակրկտաց կայցեն: Եւ այն զի՞նչ ի դէպ իցէ: Եթէ չիցէ ինչ յետ աստի անդր երթալոյ, պղծմատաւորս եւեթ իցեն մեղքս, ի նմին համարի ըստ քում բանիդ: Այլ նորա աստ ի հանդուտեան են, եւ սորա ի նեղութեան

τὸν πάντα γέγονασι χρόνον· καὶ πᾶς τοῦτο τύραννος; Ποῖος ὧμός ἀνθρώπος, καὶ ἀπηνής οὕτως περὶ τῶν αὐτοῦ ποτε ἐβουλευσατο θεραπόντων καὶ ὑπηκόων; Εἶδες τῆς ἀτοπίας τὴν ὑπερβολὴν; καὶ ποῦ τελευτᾷ ὁ λόγος οὗτος; Οὐκ οὖν εἰ καὶ μηδαμόθεν ἄλλοθεν βούλει, ἀπὸ τούτων τῶν λογισμῶν παιδευθεὶς, ἀπαλλάγηθε τῆς πονηρᾶς ταύτης ὑπονοίας, καὶ φεῦγε κακίαν, καὶ τῶν ὑπὲρ τῆς ἀρετῆς ἀντέχου πόνων· καὶ τότε εἴσῃ σαφῶς, ὅτι οὐ μέχρι τοῦ παρόντος βίου τὰ ἡμέτερα ἔστηκε.

Κἂν τις ἐρῇται σε, τίς ἐλθὼν ἐκεῖθεν ἀπήγγειλε τὰ ἐκεῖ; εἰπὲ πρὸς αὐτὸν· ἀνθρώπων μὲν οὐδεὶς· ἡ γὰρ αὖ, καὶ ἡπιστήθη πολλάκις, ἅτε κομπάζων καὶ ἐπαίρων τὸ πρᾶγμα. Ὁ δὲ τῶν ἀγγέλων δεσπότης, πάντα μετὰ ἀκριβείας ἐκεῖνα ἀπήγγειλε. Τί τοίνυν ἡμῖν δεῖ ἀνθρώπου, τοῦ μέλλοντος ἡμᾶς εὐθύνας ἀπαιτεῖν καθ' ἐκάστην βοῶντος τὴν ἡμέραν, ὅτι καὶ γένναν ἡτοίμασε, καὶ βασιλείαν παρεσκεύασε, καὶ τούτων ἡμῖν ἀποδείξεις παρασχομένους σαφεῖς; Εἰ γὰρ μὴ ἐμελλε κρίνειν, οὐδ' ἂν ἐνταῦθα δίκην ἀπῆτησε. Καὶ γὰρ καὶ αὐτὸ τοῦτο πῶς ἂν ἔχῃ λόγον, τὸ τῶν πονηρῶν τοὺς μὲν κολάζεσθαι, τοὺς δὲ μὴ κολάζεσθαι; Εἰ γὰρ μὴ προσωπολήπτης ἐστὶν ὁ θεός, ὥσπερ οὖν οὐδέ ἐστι, τί δήποτε τὸν μὲν ἀπῆτησε δίκην, τὸν δὲ ἀφήκεν ἀτιμώρητον ἀπελθεῖν; Τοῦτο γὰρ τοῦ προτέρου πάλιν ἐστὶν ἀπυρότερον. Ἄλλ' εἰ βούλεσθε μετ' εὐγνωμοσύνης ἀκούειν τῶν λεγομένων, καὶ ταύτην διαλύσουμεν τὴν ἀπορίαν. Τίς οὖν ἐστὶν ἡ λύσις;

Οὐδὲ πάντα ἐνταῦθα ἀπαιτεῖ δίκην,

կացին զամենայն ժամանակս : Եւ ո՞վ դըպն-
այիսի՝ բռնաւոր եւ անագորոյն եւ անողորմ
մարդ գտանիցի , եթէ այնպէս զիւրոց ծա-
ռայից եւ . հնազանդաց խորհիցի : Տես եւ
զյաճախութիւն անպատեհութեանն , եւ ուր
վախճանի բանն : Եթէ ոչ այլ ուստեք կա-
միցիս , գէթ ի քո խորհրդոցդ իրատեալ՝
զերծիր յայնպիսի չարաչար կարծեաց . եւ
փախիր ի չարէ եւ բռւռն հար զառաքինու-
թեանն վաստակոց . եւ ապա հաստատու-
թեամբ ի վերայ հասանիցես՝ եթէ ոչ մինչեւ
աստէն ցմտաւորսս կացին մեր իրքս :

Թեւ ասիցէ դը ցքեզ , թէ ո՞վ եկն անախ-
եւ պատմեաց զանախ իրան , աստաջիւր ցայնպի-
սին , թէ ի մարդկանէ եւ ոչ դը . թերեւս բա-
զում անգամ եւ չհաւատայր իսկ դը , եւ պար-
ծանաց եւ յարգանաց զիրան համարէր : Բայց
հրեշտակաց Յերն զամենայն ճշդիւ եւ հաս-
տատութեամբ պատմեաց : Զի՞նչ այսուհետեւ
մեզ պէտք մարդոյ իցեն : ուր վրէժս պա-
հանջեւոց է ի մէջ վասն ցանգ բողոքելոյն ,
եթէ գեհեան պատրաստեաց , եւ արքայու-
թիւն կազմեաց . եւ զնոցին օրինակս յայտ
յանգիման ցուցեալ : Եթէ չէր գատեւոց ,
ապա ոչ ուրեք աստէն վրէժս պահանջէր :
Նա եւ այն չէ ինչ իրաւանց , զկէսս ի շա-
րացն տանջել , եւ զկէսս ոչ պատժել : Զի
թէ չէ ակնառու Աստուած , որպէս զի եւ չէ
իսկ , ընդէր ի միջէն պահանջեաց վրէժս , եւ
միւսումն թոյլ ետ երթալ առանց պատժոց :
Զի այս գարձեալքան զառաջինն տարակու-
սանաց է : Այլ թէ կամք մտադիւրու-
թեամբ լռել բանիցս , եւ զայսր եւս տարա-
կուսանս լուծցուք : Եւ զի՞նչ իցէ լուծումն :

Ոչ յամենեցունց աստէն պահանջէ վրէժս ,

ἵνα μὴ ἀπογνῶς τὴν ἀνάστασιν, καὶ ἀπελπίσης τὴν κρίσιν, ὡς πάντων ἐνταῦθα διδόντων λόγον· οὐδὲ πάντας ἀφήσιν ἀτιμωρητὶ ἀπελθεῖν, ἵνα μὴ πάλιν ἀπρονόητα εἶναι τὰ πάντα νομίσῃς. Ἀλλὰ καὶ κολάζει καὶ οὐ κολάζει. Δι' ὧν μὲν κολάζει, δείκνυσιν ὅτι καὶ ἐκεῖ τοὺς κολασθέντας ἐνταῦθα ἀπατήσῃ λόγον· δι' ὧν δὲ οὐ κολάζει, παρασκευάζει σε πιστεύειν, ὅτι ἐστὶ τι μετὰ τὴν ἐντεῦθεν ἀποδημίαν κριτήριον φοβερόν. Εἰ δὲ καθ' ὅλου τῶν προτέρων ἡμέλει, οὐδ' ἂν ἐκόλασέ τινας ἐνταῦθα, οὐδ' ἂν εὐηργέτησε. Νῦν δὲ ὁρᾷς αὐτὸν διὰ σε καὶ οὐρανὸν τείνοντα, καὶ ἥλιον ἀνάπτοντα, καὶ γῆν θεμελιούντα, καὶ θάλατταν χέοντα, καὶ αἶρα ἀπλοῦντα, καὶ σελήνης τάττοντα δρόμους, καὶ ταῖς ὥραις τοῦ ἔτους ἀκινήτους τιθέντα νόμους, καὶ τὰ ἄλλα δὲ ἅπαντα τῷ πνεύματι τῷ ἐκείνου τὸν ἑαυτῶν μετὰ ἀκριβείας ἀνύοντα δρόμον. Καὶ γὰρ ἡ φύσις ἡ ἡμετέρα καὶ ἡ τῶν ἀλόγων, τῶν ἐρπόντων, τῶν βαδιζόντων, τῶν πετομένων, τῶν νηχομένων, τῶν ἐν λίμναις, τῶν ἐν πηγαῖς, τῶν ἐν ποταμοῖς, τῶν ἐν ὄρεσι, τῶν ἐν νάπαις, τῶν ἐν οἰκίαις, τῶν ἐν ἀέρι, τῶν ἐν πεδίοις, καὶ φυτὰ, καὶ σπέρματα, καὶ δένδρα, τὰ τε ἄγρια, τὰ τε ἡμερα, τὰ τε ἔγκαρπα καὶ ἄκαρπα, καὶ πάντα ἀπλῶς ὑπὸ τῆς ἀκαμάτου κινούμενα χειρὸς ἐκείνης, τὴν ἡμετέραν οἰκονομὴν ζῶν· οὐ πρὸς χρεῖαν μόνον, ἀλλὰ καὶ πρὸς φιλοτιμίαν τὴν διακονίαν ἡμῖν ἐξ αὐτῶν παρεχόμενα.

Τοσαύτην τοίνυν ὁρῶν εὐταξίαν, καίτοιγε οὐδὲ τὸ πολλοστὸν εἰπομέν μέρους, τολμᾷς εἰπεῖν, ὅτι ὁ τοσαῦτα καὶ τηλικαῦτα ἐργασάμενος διὰ σε, ἐν τοῖς καιρίοις σε πα-

զի մի երկմտիցես ի յարութենէ, եւ չունի-
ցիս ակն դատաստանի, որպէս թէ ամենե-
քեան աստէն ինչ տայցեն համարս. եւ ոչ
զամենեան թողու առանց պատժոց երթալ,
զի մի առանց տեղութեան համարիցիս զա-
մենայն: Այլ եւ ասնջէ, եւ չտանջէ: Ձի
որովք պատժեն, ցուցանէ թէ եւ անդ
յաստեն չպատժելոցն պահանջէ վրէժս. եւ
որովք չպատժեն, յարգարէ քեզ հաւատալ
եթէ գոյ յետ աստի անդր երթալոյ ատեան
ինչ ահագին: Ձի թէ համօրէն զառաջ-
նոցն անփոյթ առնէր, ապա ոչ զոք պատ-
ժէր աստէն, եւ ոչ բարի ումեք առնէր: Իսկ
այժմ աւանիկ տեսանես՝ նորա վասն քո զեր-
կինս ձգեալ եւ զարեգակն ծագեալ, եւ զեր-
կիր հաստառեալ եւ զծով ծաւալեալ եւ զօգոս
տարածեալ եւ լուսնի ընթացս կարգեալ, եւ
ժամուք տարւոյ անշարժ օրէնս յօրինեալ, եւ
զայլ ամենայն նորին ականարկելով հաստատու-
թեամբ զիւրաքանչիւր ընթացս յարգարեալ:
Քանզի եւ մեր բնութիւն եւ անասնոցն եւ
սողունոց եւ գաղանաց եւ թռչնոց եւ լուղա-
կաց՝ որ ի ծովակսն եւ ի ծովս եւ յաղբերս
եւ ի դետո իցեն, եւ ի շեւնայնոց եւ ի
գաշտայնոց, ընտանեաց եւ վայրենեաց,
օգականացն եւ երկրաւորաց, եւ տունկք,
եւ սերմանք եւ ծառք, վայրենիք եւ ընտա-
նիք, պողպեք եւ անպտուղք, եւ ամե-
նայն իսկ ինչ առհասարակ յանվաստակ ձե-
ռանէ շարժեալ զմեր կեանս դարմանեն. ոչ
ի պետս միայն, այլ եւ առատութեամբ ի
նոցանէ հարկանի մեզ սպասաւորութիւն:

Եւ արդ զայսչափ յօրինածս տեսեալ,
թէպէտ եւ ոչ սակաւ ինչ մասն ասացաք,
եւ իշխեմս ասել, եթէ որ այնչափ եւ այն-
պիսի գործս գործեաց, ի կարեւորսն զքեզ

ρόφεται, καὶ μετὰ τῶν ὄνων καὶ τῶν χοίρων ἀφήσει τελευτήσαντα κείσθαι, καὶ δούρω σε τιμήσας τοσοῦτῳ τῷ τῆς εὐσεβείας, ὥ καὶ τῶν ἀγγέλων ἐποίησεν ἴσον, περιόφεται σε μετὰ τοὺς μυρίους πόρους καὶ ἰδρωτάς; Καὶ πῶς ἂν ἔχοι ταῦτα λόγον; Ταῦτα γὰρ, καὶ ἡμεῖς σιγήσωμεν, οἱ λίθοι κεκράζονται· οὕτω σαφῇ καὶ δῆλᾳ, καὶ τῆς ἀκτίνοιο αὐτῆς ἐστὶ φανώτερα.

Ταῦτα οὖν ἅπαντα λογισάμενοι, καὶ πείσαντες τὴν ἑαυτῶν ψυχὴν, ὅτι μετὰ τὴν ἐντεῦθεν ἀποδημίαν, καὶ βήματι παραστησόμεθα φοβερῶ, καὶ λόγον δώσομεν τῶν πεπραγμένων ἁπάντων, καὶ εὐθύνας ὑφέξομεν, καὶ δίκην ὑποστησόμεθα, ἂν μένωμεν πλημμελοῦντες, καὶ στεφάνων ἀπολαυσόμεθα καὶ ἀγαθῶν ἀποβόητων, ἂν μικρὸν ἑαυτοῖς προσέχειν βουληθώμεν, τοὺς τε ἀντιλέγοντας ἐπὶ τούτοις ἐπιστομίζωμεν, καὶ αὐτοὶ τὴν τῆς ἀρετῆς ὁδὸν ἐλώμεθα, ἵνα μετὰ παρρησίας τῆς προσηκούσης εἰς ἐκεῖνο τὸ δικαστήριον ἀπελθόντες, ἐπιτύχωμεν τῶν ἐπηγγελμένων ἡμῖν ἀγαθῶν, χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὃς ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος νῦν καὶ αἰεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· ἀμήν.

Ο Μ Ι Α Ι Α Ι Δ'.

Ἀκούσας δὲ ὁ Ἰησοῦς, ὅτι Ἰωάννης παρεδόθη, ἀνεχώρησεν εἰς τὴν Γαλιλαίαν.

ΤΙΝΟΣ ἔνεκεν ἀνεχώρησε πάλιν; Παίδεων ἡμᾶς μὴ ὁμοσε χωρεῖν τοῖς πειρα-

անտես առնիցէ, եւ ընդ էշս եւ ընդ խոզս
 թողուցու զքեզ կալ վախճանեալ: Որ այն-
 չափ պարգեւօք աստուածպաշտութեանն
 պատուեաց զքեզ, զոր այնչափ հրեշտա-
 կաց հանգոյն արար, յետ այնչափ վաստա-
 կոց բազում եւ քրտանց՝ անտէն առնիցէ:
 Եւ զիա՞րդ իրաւանց իցեն այսպիսի իրք: Բայց
 զայն թէ եւ մէք լռիցեմք, քարինքն ազադակեն.
 զի այնպէս յայտնի եւ գուշակաւոր եւ քան
 զճառադայթս արեգական լուսաւորագոյն է:

Զայս ամենայն զմտաւ ամեալ հաստա-
 տեացուք զողիս մեր, եթէ յետ աստի անդր
 երթալոյ՝ եւ ահագին բեմին յանդիման լի-
 նելոց եմք, եւ համարս ընդ ամենայն գոր-
 ծոցն ապցեմք. եւ պատիժս կրիցեմք եւ
 վրէժս պահանջիցիմք, եթէ անդէն ի մեզան
 կայցեմք. եւ ի պսակս վայելիցեմք եւ յան-
 ճառ բարութիւնսն, եթէ սակաւիկ մի ան-
 ձանց զգուշանալ կամիցիմք. զհակառակորդս.
 իրացս այսոցիկ ըմբերանեացուք, եւ մէք զա-
 ռաքինութեան ճանապարհն ախորժեացուք.
 զի պատշաճ համարձակութեամբ երթեալ
 յայն ատեան՝ հասանիցեմք խոստացելոց բա-
 րութեանցն շնորհօքն եւ մարգարէքու-
 թեամբ տեառն մերոյ Յիսուսի քրիստոսի,
 որում փառք յաւիտեանս. ամէն:

Ճ Ա Ռ ԺԳ.

Իբրեւ լուաւ Յիսուս, եթէ մտանեցաւ
 Յովհաննէս, խոյս ետ ի կողմանս
 գաղիղեացւոց:

Եւ ընդէր, ասեն, ետ խոյս: Զի եւ
 այնու եւս ուսուցանիցէ զմեզ, մի խորոխտեւ

μοῖς, ἀλλ' εἶκειν καὶ παραχωρεῖν. Οὐ γὰρ ἔγκλημα τὸ μὴ ῥίπτειν ἑαυτὸν εἰς κίνδυνον, ἀλλὰ τὸ ἐμπεσόντα μὴ στήναι γενναίως. Τοῦτο τοίνυν διδάσκων, καὶ τὸν φθόνον τὸν Ἰουδαϊκὸν παραμυθούμενος, ἀναχωρεῖ εἰς τὴν Καπερναοὺμ, ὁμοῦ μὲν τὴν προφητείαν πληροῖν, ὁμοῦ δὲ καὶ τοὺς διδασκάλους τῆς οἰκουμένης ἀλειτουργοῦν σπεύδων, ἐπειδὴ ἐκεῖ διέτριβον τῇ τέχνῃ χρώμενοι.

Σὺ δέ μοι σκόπει, πῶς πανταχοῦ μέλλων ἐπὶ τὰ ἔθνη ἀπιέναι, παρὰ Ἰουδαίων λαμβάνει τὰς αἰτίας. Καὶ γὰρ ἐνταῦθα ἐπιβουλευσάντες τῷ προδρόμῳ, καὶ εἰς δεσμωτήριον ἐμβαλόντες, ὥθουσιν αὐτὸν εἰς τὴν Γαλιλαίαν τῶν ἐθνῶν. Ὅτι γὰρ οὔτε ἀπὸ μέρους λέγει τὸ ἔθνος τὸ Ἰουδαϊκόν, οὔτε πάσας αἰνίττεται τὰς φυλάς, σκόπει πῶς διορίζει τὸ χωρίον ἐκεῖνο ὁ προφήτης, οὕτω λέγων· γῇ Ζαβουλὼν καὶ γῇ Νεφθαλὴμ, ὁδὸν θαλάσσης πέραν τοῦ Ἰορδάνου, Γαλιλαία τῶν ἐθνῶν· ὁ λαὸς ὁ καθημένος ἐν σκότει, φῶς εἶδε μέγα. Σκότος ἐνταῦθα οὐ τὸ αἰσθητὸν καλῶν, ἀλλὰ τὴν πλάνην καὶ τὴν ἀσέβειαν. Διὸ καὶ ἐπήγαγε τοῖς καθημένοις ἐν χώρα καὶ σκιᾷ θανάτου, φῶς ἀνέτειλεν αὐτοῖς. Ἰνα γὰρ μάθῃς, ὅτι οὔτε φῶς, οὔτε σκότος αἰσθητὸν φησι, περὶ μὲν τοῦ φωτὸς διαλεγόμενος, οὐχ ἀπλῶς φῶς ἐκάλεσεν, ἀλλὰ φῶς μέγα, ὅπερ ἄλλαχοῦ ἀληθινόν φησιν· τὸ δὲ σκότος ἐπεξηγούμενος, σκιὰν θανάτου ὠνόμασεν. Εἶτα,

ընդգրկեմ փորձութեանց, այդ խորշէլ եւ տեղի տալ: Զի ոչ այն ինչ փաս է՝ յորժամ ոչ զք յանգգնութեամբ զանձն տայցէ ի նեղութիւն, այդ այն՝ յորժամ ըմբռնիցի եւ շկայցէ հաստատուն եւ անշարժ ի նեղութիւնսն: Զայս պոպէս ուսուցանէ. եւ՝ դարձեալ զի զհրէական նախնանց ցածուցանիցէ՝ զնայր ի Կափառնայում. եւ միանգամայն զի եւ զմարգարէութիւնն եւս կատարեացէ, եւ զվարդապետն ամենայն աշխարհաց որոպցէ, քանզի անդ չըջէին՝ ի կիր արկեալ զարուեստն:

Եւ դու միտ դիր, զիւրդ թեպէտ եւ ի հեթանոսս հանգերձեալ էր երթալ, սակայն ի հրէիցն կամեցաւ առնուլ պատճառ: Զի եւ աստ նենգելով զկարապետն եւ ի բանաւ արկանելով, եւ զնա եւս մերժէին երթալ ի Գաղիղեա հեթանոսաց: Եւ ոչ զմասնէ ինչ զյուդայեան ազգէն ճառէ, նա եւ ոչ զամենայն միանգամայն ցեղիցն ակնարկէ. տես զիւրդ զատանէ զտեղին զայն մարգարէն եւ ասէ, եթէ երկիր Զաբոդոֆի եւ երկիր Նեփթաղեմի, ճանապարհ ծովու յայնկոյս Յորդանան՝ գետոյ, Գաղիղեա հեթանոսաց. ժողովուրդ որ նստէր ի խաւարի ետես լոյս մեծ: Իսկ խաւար աստ ոչ զերեւելի խաւարս կոչեաց, այդ զմոլորութիւնն եւ զամպարշտութիւն: Քանզի ասէ զնովիմբ, թէ Ոյբ նստէին յաշխարհին եւ ի ստուերս մահու, լոյս ծագեաց նոցա: Զի ուսանիցիս՝ եթէ լոյսն ոչ այս լոյս է, եւ ոչ խաւարն երեւելի խաւար. զի ի ճառել զլուսոյն՝ ոչ ասաց վայրապար լոյս, այդ լոյս մեծ. եւ այլ ուր թէ լոյսն ճշմարիտ. եւ ի պատմել զխաւարէն ոչ ասէ դոյզն խաւար, այդ ստուերս մահու անուանէ: Ապա զի եւս

δεικνὺς ὅτι οὐκ αὐτοὶ ζητήσαντες εὗρον, ἀλλ' ὁ θεὸς αὐτοῖς ἄνωθεν ἐπεφάνη, φησί· φῶς ἀνέτειλεν αὐτοῖς, τουτέστιν, αὐτὸ τὸ φῶς ἀνέτειλε καὶ ἔλαμψεν· οὐκ αὐτοὶ πρότεροι τῷ φωτὶ προσέδραμον. Καὶ γὰρ ἐν ἐσχάτοις τὰ ἀνθρώπινα ἦν πρὸ τῆς Χριστοῦ παρουσίας. Οὐδὲ γὰρ ἐβάδιζον ἐν σκότει· ἀλλ' ἐκάθηντο ἐν σκότει· ὅπερ σημεῖον ἦν, τοῦ μηδὲ ἐλπίζειν αὐτοὺς ἀπαλλάττεσθαι. Ὡσπερ γὰρ οὐδὲ εἰδότες ποῦ δεῖ προβῆναι, οὕτω καταληφθέντες ὑπὸ τοῦ σκότους ἐκάθηντο, μὴ δυνάμενοι μηδὲ στήναι λοιπόν.

Ἀπὸ τότε ἤρξατο ὁ Ἰησοῦς κηρύσσειν καὶ λέγειν· μετανοεῖτε, ὅτι ἤγγικεν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. Ἀπὸ τότε, πότε; ἐξ οὗ ἐνεβλήθη Ἰωάννης. Καὶ διατί μὴ ἐξ ἀρχῆς αὐτοῖς ἐκήρυξε; τί δὲ ὅλως Ἰωάννου ἔδει, τῆς τῶν ἔργων μαρτυρίας αὐτὸν κηρυττούσης; Ἰνα κἀντεῦθεν μάθῃς αὐτοῦ τὴν ἀξίαν· ὅτι καθάπερ ὁ πατὴρ, οὕτω καὶ αὐτὸς προφήτας ἔχει. Ὅπερ καὶ ὁ Ζαχαρίας ἔλεγε· καὶ σὺ παιδίον προφήτης ὑψίστου κληθήσῃ. Καὶ ἵνα μηδεμίαν τοῖς ἀναισχύντοις αἰτίαν καταλείπῃ Ἰουδαίοις. Ὅπερ οὖν καὶ αὐτὸς τέθεικε λέγων· ἦλθεν Ἰωάννης μῆτε ἐσθίων μῆτε πίνων· καὶ λέγουσιν, δαιμόνιον ἔχει· ἦλθεν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐσθίων καὶ πίνων, καὶ λέγουσιν· ἰδοὺ ἄνθρωπος φάγος, καὶ οἰνοπότης, φίλος τελωνῶν καὶ ἁμαρτωλῶν, καὶ ἐδικαιώθη ἡ σοφία ἀπὸ τῶν τέκνων αὐτῆς. Ἄλλως δὲ καὶ ἀναγκαῖον ἦν παρ' ἐτέρου πρότερον λεχθῆναι τὰ περὶ αὐτοῦ, καὶ μὴ παρ' αὐτοῦ. Εἰ γὰρ καὶ μετὰ τσσαύτας καὶ τηλικαύτας μαρτυρίας τε καὶ ἀποδείξεις

յայտ առնիցէ՝ եթէ ոչ նոքա խնդրեցին զնա եւ գտին, այդ Աստուածն ի վերուստ եցոյց զանձն, ինքն լոյսն ծագեաց եւ լուսաւորեցոյց, եւ ոչ նոքա նախ ընթացան եւ եկին ի լոյսն: Քանզի յանհարին չարիս կային յառաջ քան զգալուստն Քրիստոսի: Աւան այնորիկ ոչ ասէ՝ թէ գնային ի խաւարի, այլ թէ նստէին ի խաւարի. որ էր նշանակ անյոյս լինելոյ, թէ չիցէ ինչ հնար աշտտանալ: Քանզի այնչափ պաշարեալ էին խաւարաւն, զի եւ ոչ գնալ գիտէին. այդ անկեալ կործանեալ նստէին, ոչ կարէին կանգնել:

Յայնմ հետէ, ասէ, սկսաւ Յիսուս քարոզել, եւ ասել. ապաշխարեցէք, զի մեռնեալէ աղքայութիւն երկնից: Յայնմ հետէ. յորմէ. յորմէ. զՅովհանն արկին ի բանտ: Եւ ընդէր ի սկզբանէ ոչ իսկ ինքնին քարոզէր. կամ զի՞ բնաւ կարօտանայր Յովհաննու՝ ուր գործոցն վկայութիւն քարոզէր զնմանէ: Այդ զի այսու եւս զպատիւն նորա ուսանիցիս. զի զոր օրինակ հայր, նոյնպէս եւ նա ունէր մարգարէս: Չոր եւ Չաքարիա եւ հրեշտակն գուշակէին. Եւ գու, ասէ, մանուկ՝ մարգարէ բարձրելոյն կոչեսցիր: Եւ զի մի պատճառս ինչ տայցէ անամօթ ազգին հրէից: Չոր եւ ինքն իսկ ասէր, եթէ Եկն Յովհաննէս ոչ ուտէր եւ ոչ ըմպէր, եւ ասէին գեւ գոյ ի նմա. եկն, որդի մարդոյ ուտէ եւ ըմպէ, եւ ասեն ահա այր կերօղ եւ արբեցօղ, եւ բարեկամ մաքաւաւորաց եւ մեղաւորաց. եւ արգարացաւ իմաստութիւն յորդանց իւրոց: Եւ այլ ազգ եւս. զի հարկ երայլում ճառել նախ զնմանէ, եւ ապա իւր վասն իւր: Եթէ յետ այնչափ վկայութեանց, եւ ցուցանելոյ զնա ի մատնէ Յովհաննու, ա-

ἔλεγον· σὺ μαρτυρεῖς περὶ σεαυτοῦ, ἡ μαρτυρία σου οὐκ ἔστιν ἀληθής· εἰ μὴδὲν εἰρηκότος Ἰωάννου παρελθὼν εἰς μέσους πρῶτος αὐτὸς ἐμαρτύρησε, τί οὐκ ἂν ἐφθέγγαντο; Διὰ τοῦτο οὔτε ἐκήρυξε πρὸ ἐκείνου, οὔτε ἐθαυματούργησεν, ἕως ἐνέπεσεν εἰς τὸ δεσμωτήριον ἐκεῖνος· ἵνα μὴ ταύτῃ τὸ πλῆθος σχιζέται. Διὰ τοῦτο οὐδὲ σημεῖον οὐδὲν ἐποίησεν Ἰωάννης, ἵνα καὶ ἐντεῦθεν τὸ πλῆθος τῷ Ἰησοῦ παραδῶ, τῶν θαυμάτων πρὸς ἐκεῖνον ἐλκόντων αὐτούς. Εἰ γὰρ καὶ τοσούτων οἰκονομηθέντων καὶ πρὸ τοῦ δεσμωτηρίου καὶ μετὰ τὸ δεσμωτήριον, ζηλοτύπως πρὸς αὐτὸν εἶχον οἱ μαθηταὶ Ἰωάννου· καὶ οἱ πολλοὶ δὲ οὐχὶ αὐτὸν, ἀλλὰ τὸν Ἰωάννην ὑπώπιτευον εἶναι τὸν Ἰησοῦν, εἰ μὴδὲν τούτων ἐγένετο, τί οὐκ ἂν συνέβη; Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Ματθαῖος ἐπισημαίνεται, ὅτι ἀπὸ τότε ἤρξατο κηρύσσειν.

Καὶ ἀρξάμενος τὸ κήρυγμα, ὃ ἐκεῖνος ἐκήρυττε, τοῦτο καὶ αὐτὸς ἐδίδασκε καὶ οὐδὲν οὐδέπω περὶ ἑαυτοῦ, ἀλλὰ τὸ κήρυγμα ὃ ἐκήρυττε λέγει. Καὶ γὰρ καὶ τοῦτο τέως ἀγαπητὸν ἦν παραδεχθῆναι, ἐπεὶ μὴδέπω τὴν προσήκουσαν περὶ αὐτοῦ δόξαν εἶχον. Διὰ τοῦτο καὶ ἀρχόμενος, οὐδὲ φορτικὸν τί φησι καὶ ἐπαχθές· οἷον ἐκεῖνος, ἀξίνην, καὶ δένδρον κοπτόμενον, καὶ πτύον, καὶ ἄλωνος, καὶ πυρὸς ἀσβέστου μνημονεύων· Ἀλλὰ χρηστὰ προοιμιάζεται, τοὺς οὐρανοὺς, καὶ τὴν βασιλείαν τὴν ἐκεῖ τοῖς ακοῦουσιν εὐαγγελιζόμενος.

• սէին եթէ Դու վասն անձին քո վկայես, եւ վկայութիւն քո չէ նշմարիտ. զի եթէ չէր ի մէջ անցեալ Յովհաննու, եւ զայն ամենայն վկայեալ վասն նորա, որչափ եւս ամպարշտագոյնս խօսէին: Ասան այնորիկ իսկ ոչ քարոզեաց յառաջ քան զնա, եւ ոչ նշանս ինչ արար մինչեւ մատնեցաւ նա ի բանսն. զի մի եւ այնու եւս բնականիցի ժողովուրդն: Սմին իրի եւ Յովհաննէս ոչինչ արար նշանս, զի առ Յիսուս պահիցին ամենայն արուեստք նշանացն: Թէ պոպիսի յայտնի իրք մատակարարեցան եւ յառաջ քան զմատնելն Յովհաննու ի բանսն եւ յեռ մատնելոյն, սակայն այնպէս նախանձընդդէմ իմն թուէին նմա աշակերտքն Յովհաննու ի միտս բազմաց. քանզի զՅովհաննու կարծէին՝ թէ քրիստոս իցէ. եթէ նշանք ինչ լնալ էին, որչափ եւս առաւել հաստատէին կարծիքն: Ասան այնորիկ իսկ նշանակէ Մատթէոս՝ եթէ Յայնմ հետէ սկսաւ քարոզել Յիսուս:

Եւ յորժամ սկսան, զայն ինչ քարոզէր՝ զոր Յովհանն ուսուցանէր, եւ ոչինչ վասն իւրճառեալ ի քարոզութեանն զոր քարոզէր: Կա եւ այնպէս իսկ մարթ էր զի սիրելի առնիցէ զքարոզութիւն իւր եւ ոչ առնելի. զի չեւ եւս այնպիսի պատշաճ նմա փառս իմանային: Եւ ոչ ծանր ինչ եւ տաղակայի իրս առաջի դնէր, որպէս Յովհանն՝ եթէ Ահաւասիկ տապար առ արմին դնի. եւ ծառ որ ոչ առնիցէ զպտուղ, հատանի, եւ նիւթ հրդ պատրաստի. եւ որոյ հեծանոցն ի ձեռին իւրում սրբել զկալ իւր. որ էր յիշատակ պատժոց գեհենին: Այլ ախորժելի իմն առնէ զսկիզբն քարոզութեանն. զի զերկնից եւ զարքայութենէ ճառէ, եւ զպարգեւաց աւետիս տայ՝ որ լսիցեն նմա:

Καὶ περιπατῶν παρὰ τὴν θάλασσαν τῆς Γαλιλαίας εἶδεν δύο ἀδελφούς· Σίμωνα τὸν ἐπικαλούμενον Πέτρον, καὶ Ἀνδρέαν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, βαλλοντας ἀμφίβληστρον εἰς τὴν θάλασσαν· ἦσαν γὰρ ἀλιεῖς καὶ λέγει αὐτοῖς· δεῦτε ὀπίσω μου, καὶ ποιήσω ὑμᾶς ἀλιεῖς ἀνθρώπων· οἱ δὲ ἀφέντες τὰ δίκτυα, ἠκολούθησαν αὐτῷ. Καίτοι Ἰωάννης φησὶν ἑτέρως αὐτοὺς κεκλησθαι. Ὅθεν δῆλον ὅτι δευτέρα αὕτη ἡ κλησίς ἦν· καὶ πολλαχόθεν τοῦτο ἄν τις συνίδῃ. Ἐκεῖ μὲν γὰρ φησιν, ὅτι οὐπω βληθέντος Ἰωάννου εἰς τὴν φυλακὴν, προσῆλθον· ἐνταῦθα δὲ μετὰ τὸ ἐμπεσεῖν αὐτόν. Κἀκεῖ μὲν ὁ Ἀνδρέας καλεῖ τὸν Πέτρον· ἐνταῦθα δὲ ἀμφοτέρους ὁ Ἰησοῦς. Καὶ Ἰωάννης μὲν φησιν, ὅτι ἰδὼν ὁ Ἰησοῦς τὸν Σίμωνα ἐρχόμενον, λέγει· σὺ εἰ Σίμων ὁ υἱὸς Ἰωνᾶ, σὺ κληθήσῃ Κηφᾶς, ὃ ἐρμηνεύεται Πέτρος. Ὁ δὲ Ματθαῖός φησιν, ὅτι ἤδη τοῦτο ἦν κεκλημένος τὸ ὄνομα· ἰδὼν γὰρ, φησι, Σίμωνα, τὸν λεγόμενον Πέτρον.

Καὶ ἀπὸ τοῦ τόπου δὲ ὅθεν ἐκλήθησαν, καὶ πολλαχόθεν ἄλλοθεν ἄν τις τοῦτο συνίδῃ, καὶ ἐκ τοῦ ῥαδίως ὑπακοῦσαι, καὶ ἐκ τοῦ πάντα ἀφεῖναι· ἤδη γὰρ ἦσαν προπεπαιδευμένοι καλῶς. Ἐκεῖ μὲν γὰρ εἰς οἰκίαν φαίνεται ὁ Ἀνδρέας ἐρχόμενος καὶ πολλὰ ἀκούων· ἐνταῦθα δὲ ψιλὸν ῥῆμα ἀκούσαντες εὐθέως ἠκολούθησαν. Καὶ γὰρ εἰκὸς ἀκολουθήσαντας ἐξ ἀρχῆς ἀφεῖναι πάλιν, τὸν τε Ἰωάννην ἰδόντας εἰς δεσμοτήριον ἐμπεσόντα καὶ αὐτοὺς ἀναχωρῆσαι, καὶ ἐπὶ τὴν οἰκίαν πάλιν τέχνην ἐπανελθεῖν. Οὕτω γοῦν αὐτοὺς εὗρίσκει ἀλιεύον-

Եւ փնջեալ չըլէր, ասէ, Յիսուս զծովե-
զերսն գաղիղեացւոցն, ետես երկուս եղբարս,
զՍիմոնն՝ որ անուանեալ կոչէր Պետրոս, եւ
զԱնդրէաս զեղբայրնորս, ընկեցեալ ուսկանս
ի ծով. քանզի ձկնորսք էին. եւ ասէ ցնո-
սա, եկայք զկնի իմ, եւ արարից զձեզ որ-
սորդս մարդկան. եւ նոքա թողին զգործիսն,
եւ գնացին զհետ նորա: Թեպէտ եւ Յով-
հաննէս այլ ազգ իմն ասէ զկաշուսն նոցա:
Ուստի յայտ իսկ է՝ եթէ երկրորդ կոչուածն
էր այս. յամենայն կողմանց՝ եթէ կամի ոք
ուսանել, իմանայ: Քանզի անդ ասէ, թէ
չեւ եւս արկեալ զՅովհանն ի բանս յորժամ
կոչեացն, եւ եկին. եւ աստ ասէ, յեա մատ-
նելոյն: Եւ անդ՝ Անդրէաս կոչէ զՊետրոս.
Իսկ աստ՝ զերկոսին Յիսուս: Եւ Յովհաննէս
ասէ, եթէ ֆարեւ ետես Յիսուս զՍիմոնն՝ զի
գայր առ նա, ասէ ցնա. դու ես Սիմոնն
որդի Յովհաննու. դու կոչեսցիր Սեփաս, որ
թարգմանի զէմ: Իսկ Մատթէոս ասէ՝ թէ
վաղուց կոչեցեալ էր զանուան. Իբրեւ ետես,
ասէ, զՍիմոնն, որ անուանեալ կոչի Պետրոս:

Նա եւ ի տեղւոջէն իսկ՝ ուստի կոչեցան,
եւ յայլ եւս բազում իրաց՝ եթէ կամիցի ոք
միտ դնել, եւ մանաւանդ յարագ՝ յանձն
առնելոյն, եւ զի զամենայն ինչ վաղվաղակի
թողին, յայտ լինի՝ եթէ ի վաղուց հետէ
էին իրատեալք: Անդ այնպիսի իմն՝ երեւի՝
եթէ ի տունն իսկ չոգաւ առ Յիսուս Ան-
դրէաս, եւ անդ բազում ինչ լուաւ. իսկ
աստ լոկ բանիւք հաւանեցան վաղվաղակի
երթալ զկնի: Եւ նման իսկ էր. զի ի դէպ
է երթալ զհետ, զառաջինն մեկնել. անսեալ
զՅովհանն ի բանս մտեալ, եւ նոցա խոյս
տուեալ եւ դալ միւսանդամ յիւրեանց ա-
րուեստսն: Եւ ապա անդ գտանէր զնոսա

τας. Αὐτοὺς δὲ οὔτε βουλομένους ἀναχωρήσαι τὴν ἀρχὴν ἐκώλυσεν, οὔτε ἀναχωρῆσαντας εἰς τέλος ἀφῆκεν· ἀλλ' ἐνδούς ὅτε ἀπεπηδήσαν, ἔρχεται πάλιν αὐτοὺς ἀνακηρσόμενος· ὅπερ μέγιστος τρόπος ἀλειίας ἐστίν.

Σκόπει δὲ αὐτῶν καὶ τὴν πίστιν καὶ τὴν ὑπακοήν. Καὶ γὰρ ἐν μέσοις τοῖς ἔργοις ὄντες· ἵστε δὲ πῶς λίχνον ἢ ἀλειία· ἀκούσαντες αὐτοῦ κελεύοντος, οὐκ ἀνεβάλλοντο, σὺχ' ὑπερέθεντο, οὐκ εἶπον· ὑποστρέψαντες οἴκαδε διαλεχθῶμεν τοῖς προσήκουσιν· ἀλλὰ πάντα ἀφέντες εἶποντο, καθάπερ καὶ Ἑλισσαῖος ἐποίησεν ἐπὶ Ἡλίου. Τοιαύτην γὰρ ὁ Χριστὸς ὑπακοήν ζητεῖ παρ' ἡμῶν, ὥστε μὴτε ἀκαριαῖον ἀναβάλλεσθαι χρόνον, καὶ σφόδρα τι τῶν ἀναγκαιοτάτων ἡμᾶς κατεπεύγῃ. Διὸ καὶ ἑτερόν τινα προσελθόντα καὶ ἀξιῶντα θάψαι τὸν ἑαυτοῦ πατέρα, οὐδὲ τοῦτο ποιῆσαι ἀφῆκε, δεικνύς ὅτι πάντων τὴν ἀκολουθήσῃ τὴν ἑαυτοῦ προτιμᾶν δεῖ.

Εἰ δὲ λέγοις, ὅτι μέγιστη ἡ ὑπόσχεσις· καὶ διὰ τοῦτο μάλιστα αὐτοὺς θαυμάζω, ὅτι μηδέπω σημεῖον ἰδόντες μεγέθει τοσούτῳ ἐπαγγελίας ἐπίστευσαν, καὶ πάντα δεύτερα ἔθεντο τῆς ἀκολουθήσεως ἐκείνης. Καὶ γὰρ δι' ὧν ἠλειεύθησαν λόγων, ἐπίστευσαν ὅτι καὶ ἑτέρους διὰ τούτων ἀλειεύειν δυνήσονται. Τούτοις μὲν οὖν τοῦτο ὑπέσχετο· τοῖς δὲ περὶ Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην, οὐδὲν τοιούτον φησιν. Ἡ γὰρ τῶν φθασάντων ὑπακοή, προωδοποίησε λοιπὸν τούτοις. Ἄλλως δὲ, καὶ πολλὰ ἦσαν πρότερον ἀηχοότες περὶ αὐτοῦ. Θέα δὲ πῶς καὶ τὴν πενίαν αὐτῶν ἡμῖν μετὰ ἀκριβείας αἰνέττε-

Յիսուս, զի որոպին ձուկն: Քանզի եւ յորժամ մեկնելն կամեցան ի նմանէ զառաջինն՝ չարգել. եւ թէպէտ եւ մեկնեցան, սակայն բնաւ ոչ եթող, այլ անսայր եւ այնմ զի գնացինն, եւ դարձեալ միւսանգամ դայր առնոյր, եւ առնէր իւր. որ եւ այս եւս մեծի որսորդութեան օրինակ էր:

Եւ արդ միտ գիր եւ հաւատոցն եւ հնազանդութեան նոցա: Թէպէտ եւ ի գործ արուեստին զբաղեալ էին, եւ գիտէք իսկ թէ զիարդ քաղցր եւ պատիր ձկնորսութիւնն էր, սակայն ոչինչ դանդաղեցան լսել այնմ որ կոչեացն զնոսա. եւ ոչ ասացին, թէ թող նախ երթիցուք ի տուն, եւ ընդ ընտանիս խօսեսցուք. այլ զամենայն ինչ թողեալ երթային մտադեւր զկնի, որպէս Եղիշայն զհետ Եղիայի: Այսպիսի հնազանդութիւն խնդրէ ի մենջ քրիստոս, զի մի եւ սակաւ մի ժամ ոք յապաղեցէ, թէպէտ եւ կարի ինչ կարեւոր իրք առաջի կայցեն: Ասան որդի եւ միւսունմ՝ որ աղաչէր երթալ թաղել զհայր իւր, ոչ հրամայեաց երթալ. զի յայտ արասցէ՝ եթէ քան զամենայն իրս այն կարեւոր է, յորժամ զնա ոք պատուիցէ:

Այլ թերեւս ասիցես, թէ վասն զի մեծամեծ պարգեւս խոստացաւ նոցա, յայն սակա յօժարեցին. զի ասէ, Եկայք զկնի իմ, եւ արարից զձեզ որսորդս մարդկան: Նա՝ տեսանեմք աւանիկ, զի Յակովբայ եւ Յովհաննուս ոչինչ այսպիսի ասաց, եւ վաղվազակի յօժարեցին երթալ զհետ նորա: Եւ արդ տես, զի եւ զաղքատութիւն եւս նոցա նշանակէ հաւատեալ: Տեսանէ զնոսա, զի

και. Εὗρε γὰρ αὐτοὺς ῥάπτοντας τὰ θῆκτα αὐτῶν. Τοσαύτη ἦν τῆς πτωχείας ἡ ὑπερβολή, ὥς τὰ πεπονηκότα διορθοῦν, μὴ δυναμένους ὠνήσασθαι ἕτερα. Οὐ μικρά δὲ τέως καὶ αὕτη ἐνδείξεις ἀρετῆς, τὸ πονίαν φέρειν εὐκόλως, τὸ ἀπὸ δικαίων πόνων τρέφεσθαι, τὸ συνδεθῆσθαι ἀλλήλοις τῇ τῆς ἀγάπης δυνάμει, τὸ τὸν πατέρα ἔχειν μεθ' ἑαυτῶν καὶ θεραπεύειν.

Ἐπειδὴ τοίνυν αὐτοὺς ἥλιενσε, τότε ἄρχεται παρόντων θαυματουργεῖν, δι' ὧν ἐποίει τὰ ὑπὸ Ἰωάννου περὶ αὐτοῦ εἰρημένα βεβαιῶν. Συνεχῶς δὲ ταῖς συναγωγαῖς ἐπεχωρίαζε, καὶ ἐντεῦθεν αὐτοὺς παρθεύων, ὅτι οὐκ ἔστιν ἀντίθεός τις καὶ πλάνός, ἀλλὰ συμφωνῶν τῷ πατρὶ παραγέγονεν. Ἐπιχωρίαζων δὲ, οὐκ ἐκήρυττε μόνον, ἀλλὰ καὶ σημεῖα ἐπεδείκνυτο. Καὶ γὰρ πανταχοῦ εἴ ποῦ τι ξένον γίγνεται καὶ παρὰδοξόν καὶ πολιτείας τινὸς εἰσαγωγή, σημεῖα ποιεῖν εἰώθεν ὁ θεός, ἐνέχυρα τῆς αὐτοῦ δυνάμεως παρέχων τοῖς τοὺς νόμους δεχέσθαι μέλλουσιν. Οὕτω γοῦν ὅτε τὸν ἄνθρωπον ποιεῖν ἔμελλε, τὸν κόσμον ἐκτίσεν ἅπαντα, καὶ τότε αὐτῷ τὸν νόμον ἐκείνον ἔδωκε τὸν ἐν τῷ παραδείσῳ. Καὶ ὅτε τῷ Νῶε νομοθετεῖν ἔμελλε, πάλιν μεγάλα ἐπεθείξατο θαύματα, δι' ὧν ἅπασαν ἀνεστοιχείου τὴν κτίσιν, καὶ τὸ φοβερόν ἐκείνο πέλαιος ἐπ' ἐνιαυτὸν ὁλόκληρον ἐποίει κρατεῖν, καὶ δι' ὧν ἐν τοσαύτῃ ζάλῃ τὸν δίκαιον ἐκείνον διέσωσε. Καὶ ἐπὶ τοῦ Ἀβραὰμ δὲ πολλὰ σημεῖα περιέσχετο· οἷον τὴν νίκην τὴν ἐν τῷ πολέμῳ, τὴν πληγὴν τὴν κατὰ τοῦ Φαραὼ, τὴν ἐκ τῶν κινδύνων ἀπαλλαγὴν. Καὶ Ἰουδαίους νομοθετεῖν μέλλων, τὰ

ընկեցեալ էր զուգահեռ ի ծով : Սակայն եւ այն ոչ սակաւ ինչ առաքինութեան հանգեալ էր զի յորժամ աղքատ դիցէ՝ եւ համբերիցէ աղքատութեանն . եւ յարգարութենէ վաստակոցն՝ եւ զանձն եւ զհայր եւ զմայր անգանիցէ :

Եւ իբրեւ որսացաւ զնոսա, յայնժամ սկիզբն առնէր նշանաց, զի լինիցին մատաւորքն ականատեպք . եւ զայս հաստատէ Յովհաննէս . ասէ, մտանէր ստեպ ի ժողովուրդս եւ ուսուցանէր եւ առնէր նշանս : Զի ի ժողովուրդսն ստեպ մասնելով ուսուցէ, թէ ոչ Աստուած որ հակառակ Աստուծոյ է կամ մելորեցուցիչ, այլ հաւան եւ միարան հօր : Եւ ստեպ նշանք յառաջնում յայն ոսկս լինէին, քանզի յորժամ ինչ մի նոր եւ չքնաղ կամ առաքինութեան ինչ օրէնս կամիցի Աստուած յաշխարհի ցուցանել, նշանս սովոր է առնել, զի լինիցին առհասարակայ իւրոյ զօրութեանն առ այնուսիկ որք ընդունելոցն իցեն զօրէնսն : Այսպէս եւ ի ժամանակի յորժամ զմարդն առաջին առնելոց էր, նախ զաշխարհ ամենայն հաստատեաց, եւ ապա ետ նմա զօրէնսն ի գրախտին : Եւ յորժամ նայի էր տալոց օրէնս, քանզի նախ մեծամեծ դրանչելիս եցոյց, զի վերստին իմն գղղէին եւ նորոգէին արարածք . եւ ահազին համատարած ծփեալ ծովն սւնէր դտարի մի ողջն զաշխարհ . եւ այսպէս մեծադրանչ նշանք ապրեցուցանէր ի կարեւորեան ձմբայնւոյն զարգարն : Եւ առ Աբրահամոս՝ բազում նշանս ցուցանէր . զյազութութիւնն՝ որ յազութեաց թագաւորացն ի պատերազմի, զհարուածսն՝ զոր կած վասն նորա ի վերայ Փարաւոնի, եւ զի բազում անգամ ի բազում վշտացն փրկեաց զնա : Եւ հրեիցն յորժամ տալոց էր զօրէնս, նախ

θαύματα ἐκεῖνα καὶ μεγάλα τεράστια ἐπεδείξατο, καὶ τότε τὸν νόμον ἔδωκεν. Οὕτω δὴ καὶ ἐνταῦθα μέλλων ὑψηλὴν τινα εἰσαγεῖν πολιτείαν, καὶ ἃ μηδέποτε ἤκουσαν λέγειν αὐτοῖς, τῇ τῶν θαυμάτων ἐπιδείξει βεβαιοῖ τὰ λεγόμενα. Ἐπειδὴ γὰρ ἡ κηρυττομένη βασιλεία οὐκ ἐφαίνετο, ἀπὸ τῶν φαινομένων τὴν ἄδηλον ποιεῖ φανεράν.

Καὶ σκόπει τὰ ἀπέριττον τοῦ εὐαγγελιστοῦ, πῶς οὐ καθ' ἕκαστον ἡμῖν διηγείται τῶν θεραπευομένων, ἀλλὰ βραχέσι ῥήμασι νηφάδας παρατρέχει σημείων. Προσηνεγκαν· γὰρ αὐτῷ, φησι, πάντας τοὺς κακῶς ἔχοντας ποικίλαις νόσοις, καὶ βασινοῖς συνεχομένους, καὶ δαιμονιζομένους, καὶ σεληνιαζομένους καὶ παραλυτικούς, καὶ ἐθεράπευσεν αὐτούς.

Ἀλλὰ τὸ ζητούμενον ἐκεῖνό ἐστι, τί δήποτε παρ' οὐδενὸς αὐτῶν πίστιν ἐπεξήτησεν; Οὐδὲ γὰρ εἶπεν ὁ μετὰ ταῦτα φαίνεται λέγων· πιστεύετε ὅτι δύναμαι τοῦτο ποιῆσαι; ἔτι οὐδέπω τῆς αὐτοῦ δυνάμεως ἀπόδειξεν ἣν δεδοκώς. Ἄλλως δὲ καὶ αὐτῷ τῷ προσεῖναι καὶ προσάγειν, οὐ τὴν τυχοῦσαν ἐπεδείκνυτο πίστιν. Καὶ γὰρ πόρρωθεν αὐτοὺς ἔφερον, οὐκ ἂν ἐνεγκόντες, εἰ μὴ μεγάλα ἦσαν περὶ αὐτοῦ πεπεικότες ἑαυτούς.

Ἀκολουθήσωμεν τοίνυν αὐτῷ καὶ ἡμεῖς. Καὶ γὰρ νοσήματα πολλὰ ἔχομεν ψυχῶν, καὶ ταῦτα προηγουμένως βούλεται θεραπεύειν. Διὰ γὰρ τοῦτο κακεῖνα διορθοῦται, ἵνα ταῦτα ἐξορίσῃ τῆς ψυχῆς τῆς ἡμετέρας. Προσέλθωμεν τοίνυν αὐτῷ, καὶ μηδὲν βιωτικὸν αἰτοῦμεν· ἀλλ' ἁμαρτημάτων ἄφεσιν. Καὶ γὰρ δίδωσι καὶ νῦν, ἐὰν σπουδάσωμεν. Τότε μὲν γὰρ εἰς τὴν Συρίαν ἐξῆλ-

մեծամեծ նշանս եւ արանչեւիս քոյոց , եւ տալս եւս զօրէնսն : Նոյնպէս եւ տաւ , քանզի զբարձրագոյն առաքինութիւնսն մուծանելոց էր յաշխարհ , զոր ոչ երբեք ուրեք լուեալ , պիտոյ էր եւ նշանացն ընծայութիւն . զի զոր ինչ բանիւքն ասիցէ՝ զնոյն եւ նշանօքն հաստատիցէ : Քանզի զարքայութիւնն երկնից քարոզէր , որ ոչ ուրեք երեւէր . վասն այնորիկ երեւելի նշանօք զաներեւոյթն հաստատէր :

Եւ տես զաւետարանին , զիւրդ ոչ զմի մի ի նշանացն ուրոյն ուրոյն պատմէ , այլ ասկաւ բանիւք զամենայն միանգամայն նշանակէ : Մատուցանէին առ նա , ասէ , զամենայն ախտաժէտս , որք ի պէսպէս ցաւս եւ ի հարուածս նեղեալ էին , եւ զդիւահարս եւ զլուսնոտս եւ զանգամալոյծս , եւ վաղ-ժաղակի բժշկեաց զնոսա :

Այլ զոր ինչ խնդրեւն պարտ է , այս է , թէ ընդէր ոչ պահանջեաց ի նոցանէ հաւատս , որպէս եւ յետոյ ասէր ցայլս . ասէ , Հաւատալք եթէ կորող եմ եղ առնել զայս ձեզ . քանզի չէր յայնժամ զիւրոյ զօրութեանն ցուցեալ զհանգէս : Եւ այլ ազգ եւս . զի եւ գալն իսկ եւ մերձենալ ոչ զսակաւ ինչ զհաւատաց ցուցանէր զնշանակ : Քանզի ի բաղարձակ տեղեացն բերէին զհիւանդս . զի թէ ոչ մեծամեծս իմանային զնմանէ , զիւրդ ի հեռաւոր տեղեաց գային եւ բերէին առ նա , եթէ ոչ մեծամեծս ինչ հաստատեալ էին զնմանէ :

Երթիցուք այսուհետեւ եւ մեք զհետնորա : Քանզի եւ բազում իսկ ցաւս ունիմք զողոտց . եւ զայն նախ կամի բժշկել , զի այսու իսկ այն ողջանայ : Արդ զի զայն մերժիցէ յօգւոց մերոց , մատիցուք առ նա , մի երկբաւոր ինչ խնդրել , այլ մեղաց թողութիւն . զի տայ եւ այժմ , թէ փութայցեմք : Քանզի

θεν αὐτοῦ ἡ ἀκοή· νῦν δὲ εἰς τὴν οἰκουμένην ὄλην. Κακεῖνοι μὲν ἀκούσαντες ὅτι δαιμονῶντας ἐθεράπευσε, συνέτρεχον· σὺ δὲ πολλῶν πλείονα πείραν αὐτοῦ λαβὼν τῆς δυνάμεως καὶ μείζονα, οὐδ' ἀνίστασαι καὶ τρέχεις· Ἀλλ' ἐκεῖνοι μὲν, καὶ πατρίδα ἀφῆκαν, καὶ φίλους, καὶ συγγενεῖς· σὺ δὲ οὐδὲ οἰκίαν ἀφείναι ἀνέχῃ, ὑπὲρ τοῦ προσελθεῖν καὶ πολλῶν μειζόντων τυχεῖν; Μᾶλλον δὲ οὐδὲ τοῦτο ἀπαιτοῦμεν παρὰ σοῦ· ἀλλὰ συνήθειαν ἄφες πονηράν μόνον, καὶ μένων οἶκοι μετὰ τῶν σεαυτοῦ δυνήσῃ σωθῆναι ῥαδίως. Νῦν δὲ ἂν μὲν σωματικὸν ἔχωμεν πάθος, πάντα ποιοῦμεν καὶ πραγματευόμεθα, ὥστε ἀπαλλαγῆναι τοῦ λυποῦντος ἡμᾶς· τῆς δὲ ψυχῆς ἡμῶν κακῶς διακειμένης, μέλλομεν καὶ ἀναδυόμεθα. Διὰ τοῦτο οὐδὲ ἐκείνων ἀπαλασσόμεθα· ἐπειδὴ τὰ μὲν ἀναγκαῖα ἡμῖν πάρεργα γίνεται, τὰ δὲ πάρεργα ἀναγκαῖα· καὶ τὴν πηγὴν τῶν κακῶν ἀφέντες, τοὺς ῥύακας ἐκκαθαίρειν ἐθέλομεν.

Ὅτι γάρ τῶν ἐν τῷ σώματι κακῶν ἡ πονηρία τῆς ψυχῆς αἰτία, καὶ ὁ παραλελυμένος τριάκοντα καὶ ὀκτὼ ἔτη, καὶ ὁ διὰ τοῦ στέγους χαλασθεὶς, καὶ πρὸς τούτων δὲ ὁ Κάϊν ἐδήλωσε. Καὶ πολλαχόθεν δὲ ἐτέρωθεν τοῦτο ἂν τις ἴδοι. Ἀνέλωμεν τοίκων τῶν κακῶν τὴν πηγὴν, καὶ πάντα στήσεται τῶν νοσημάτων τὰ ῥεύματα. Οὐ γὰρ τὸ παραλελυθῆναι μόνον νόσημα, ἀλλὰ καὶ τὸ ἀμαρτάνειν· καὶ τοῦτο μᾶλλον ἢ ἐκεῖνο, ὅσῳ καὶ ψυχὴ σώματος ἀμείνων.

Προσέλθωμεν τοίνυν αὐτῷ καὶ νῦν, παρακαλίσωμεν ἵνα σφίγῃ τὴν ψυχὴν ἡμῶν παραλελυμένην, καὶ τὰ βιωτικά ἀφέντες πάντα τῶν πνευματικῶν μόνον ποιῶμεθα λόγον. Εἰ δὲ καὶ τούτων ἀντέχῃ, μετ' ἐκεῖ-

յայնժամ յԱսորիս չոգաւ համբաւն նորա, եւ այժմ յամենայն տիեզերս: Նոցա լուեալ՝ եթէ դեւս հանէ, եւ միախուզն ընթանային. եւ դու բազում ինչ փորձ առեր զզօրութեանն նորա, եւ չորդորիս եւ չընթանա՞ս: Նոքա զքաղաքս թողին, եւ զբարեկամս եւ զազգականս. դու եւ զտունն անգամ չանսաս թողուլ վասն մերձեկալոյ, եւ առաւել մեծամեծաց հասանելոյ: Մանաւանդ թէ ոչ զայս իսկ պահանջիցեմք ի քէն, այլ զչարս սովորութիւնն թողուլ. ի տան կալ, եւ հանդերձ քոյովքն գիւրաւ հասանել փրկութեան: Սա՛ աւասիկ թէ մարմնաւոր ինչ ախտս ունեաք, զամենայն հնարս հնարեաք առ ի բժշկելոյ յախտէն, որ լլկէր զմեզ. իսկ յոգւոցս հիւանդութեան յամեմք իմն եւ յապաղիմք: Ասան պնորիկ եւ ոչ յայնմանէ զերծանիմք. զի կարեւորքն մեր՝ աւելորդք են, եւ՝ աւելորդքն՝ կարեւորք. զաղբււր չմբեացն թողեալ՝ եւ զջրաշիղջն որրել կամիմք: Եւ զի մարմնոյն ախտի չարիք ոգւոցն պատճառք են, անդամալոյծն՝ որոյ երեսուն եւ ութն ամ էր ի հիւանդութեան, եւ որ ի ձեղուանէն կախեցաւ՝ յայտ առնեն. եւ նախ քան զնոսա նային. եւ բազում եւ այլ ուստեք է տեսանել: Խցցուք զակն չարեացն, եւ վտակք ցաւոցն դադարեն: Զի ոչ անդամալոյծն լինել միայն ախտ է, այլ եւ մեղանչէն. եւ այն սաստիկ քան զայս, որչափ հոգի առաւել լաւ է քան զմարմին:

Մատիցուք եւ այժմ առ նա, եւ ազաւեսցուք, զի հաստատեսցուք զոգիս մեր անդամալոյծս. եւ զամենայն մարմնաւորս թողեալ՝ զհոգեւորացն փոխ յանձին կալցուք: Եւ եթէ զոգոք գայցես, եւ նոցա

να αὐτῶν φρόντιζε. Μηδ' ὅτι οὐκ ἀλγεῖς ἁμαρτάνων καταφρόνει, ἀλλὰ δι' αὐτὸ μὲν οὖν τοῦτο κάλιστα στέναξον, ἐπειδὴ οὐκ αἰσθάνη τῆς ὀδύνης τῶν πλημμελημάτων. Οὐ γὰρ παρὰ τὸ μὴ δάκνειν τὴν ἁμαρτίαν τοῦτο γίνεται· ἀλλὰ παρὰ τὸ ἀναίσθητον εἶναι τὴν πλημμελοῦσαν ψυχὴν. Ἐννόησον γοῦν τοὺς αἰσθανομένους τῶν οἰκείων ἁμαρτημάτων, πῶς τῶν τεμνομένων καὶ καιομένων πικρότερον ὀλολύζουσι, πόσα πράττουσι; πόσα πάσχουσι; πόσα πενθοῦσι καὶ ὀδύρονται, ὥστε ἀπαλλαγῆναι τοῦ πονηροῦ συνειδότες; ὕπερ οὐκ ἂν ἐποιήσαν, εἰ μὴ σφόδρα ἤλγον κατὰ ψυχὴν.

Τὸ μὲν οὖν ἄμεινον, τὸ μὴδὲ ὅλως ἁμαρτάνειν· τὸ δὲ μετ' ἐκεῖνο, τὸ ἁμαρτάνοντας αἰσθάνεσθαι καὶ διορθοῦσθαι. Εἰ δὲ μὴ τοῦτο ἔχοιμεν, πῶς δεησόμεθα τοῦ Θεοῦ καὶ ἄφεισιν αἰτησόμεθα ἁμαρτημάτων, οἱ τούτων μὴδὲνα ποιούμενοι λόγον; Ὅταν γὰρ οὐ αὐτὸς ὁ πεπλημμεληκὴς, μὴδὲ αὐτὸ τοῦτο· ὅτι ἡμαρτες εἶδέναι ἐθέλης, ὑπὲρ ποίων παρακαλέσεις τὸν Θεὸν πλημμελημάτων, ὑπὲρ ὧν οὐκ οἶδας; Καὶ πῶς εἴσῃ τῆς εὐεργεσίας τὸ μέγεθος; εἶπε τοίνυν σου τὰ πλημμελήματα κατ' εἶδος· ἵνα μάθῃς τίνων λαμβάνεις συγχώρησιν, ἢ οὕτως εὐγνώμων γένη περὶ τὸν εὐεργέτην.

Σὺ δὲ ἄνθρωπον μὲν παροξύνων, καὶ φίλους, καὶ γείτονας, καὶ θυρωροὺς παρακαλεῖς, καὶ χρήματα δαπανᾷς, καὶ πολλὰς ἀναλίσκεις ἡμέρας προσίων καὶ δεόμενος. Κἂν ἀπαξ, κἂν δις, κἂν μυριάκις σε διακροῦσῃται ὁ παροξυνθεὶς, οὐκ ἀναπίπτεις· ἀλλ' ἐναγώνιος μᾶλλον γενόμενος, πλείονα τὴν ἱκετηρίαν τίθῃς· τοῦ δὲ τῶν ὅλων Θεοῦ παροξυνομένου,

Հասանեա: Մի, զի ոչ խօթանայցես՝ մինչ մեղանչեսն, արհամարհիցես. այդ նմին իրի իսկ առաւել յոգւոց հանիցես, վազն զի չգլտա ցաւոց մեղացն: Եւ այն ոչ ի չկսկծեցուցանելոյ մեղացն լինի, այլ ի չգլալոյ յանցանաց ոգւոցն: Եւ արդ միտ գիր այնոցիկ՝ որք անձանց մեղացն զգայցեն, զհարգքան զվիրածսն դառնագոյնս պաղատին, զինչ գործեն, որչափ վշտանան, քանի՞ն սուգ առեալ աշխարհն՝ առ ի զերծանելոյ ի խղճեմտացն. զոր եւ չառնելին իսկ, եթէ ոչ սառաիկ ցաւք ոգւոցն լլկէին:

Լաւ ամենեւին չմեղանչելն է, բայց եւ զգալ մեղուցելոցն եւ գալ յուզողութիւն չեռակաւ լաւութիւն: Բայց թէ զայն եւս չռանիցիմք, զհարգ աղաչիցեմք զԱստուած, եւ թողութիւն մեղաց խնդրիցեմք, որչափ չառնեմք ինչ փոյթ այնպիսի իրաց: Երբժամ յանցուցեալդ՝ եւ ոչ թէ մեղար գիտել կամիցիս, վասն որոց յանցանաց աղաչիցես զԱստուած, զորո չգիտեսն. եւ զհարգ իմանայցես զյաճախութիւն բարերարութեանն: Պատմեա այսուհետեւ զյանցանսն քո քստիւրաբանչիւր կերպարանաց, զի ուսանիցիս՝ թէ ո՛ւմ առնուա զթողութիւնն. զի՛ այնպէս շնորհակալ առ բարերարն լինիցիս:

Նա՛ դու աւանիկ յորժամ զայրացուցանիցես զոք ի պատուականաց, եւ զբարեկամս եւ զդրացիս եւ զդռնապանս եւ զգուսանս աղաչես, եւ ինչս հանես, եւ բազում աւուրս ծախես՝ մատչել եւ աղաչել: Եւ եթէ միանգամ եւ երկիցս եւ բազում անգամ մերժիցէ ցտտուցեալն, չղանգիտես. այդ եւս առաւել ի կասկածանս մտեալ՝ յաճախես զպաղատանսն: Եւ ի ցասման ամենեցունցն Աս-

χασοῦμεθα, καὶ ἀναπίπτομεν, καὶ τροφώμεν, καὶ μεθύομεν, καὶ τὰ κατὰ συνήθειαν πάντα πράττομεν. Καὶ πότε αὐτὸν δυνησόμεθα ἵλεων ποιῆσαι: πῶς δὲ οὐκ αὐτῷ τούτῳ μειζόνως παροξυνούμεν; Τοῦ γὰρ ἁμαρτάνειν, τὸ μὴδὲ ἀλγεῖν ἁμαρτάνοντος, μᾶλλον ἀγανακτεῖν αὐτόν ποιεῖ καὶ ὀργίζεσθαι.

Λιόπερ εἰς αὐτὴν λοιπὸν ἄξιον καταδύναι τὴν γῆν, καὶ μὴδὲ τὸν ἥλιον ὄραῖν τοῦτον, μὴδὲ ἀναπνεῖν ὅλως, ὅτι οὕτως εὐκατάλλακτον δεσπότην ἔχοντες, παροξυνόμετε αὐτόν, καὶ παροξυνόντες οὐδὲ μετανοοῦμεν· καίτοιγε αὐτός, οὐδὲ ὅταν ὀργίζεται μισῶν καὶ ἀποστρεφόμενος ἡμᾶς τοῦτο ποιεῖ, ἀλλ' ἵνα καὶ οὕτως ἡμᾶς ἐπισπάσῃται πρὸς ἑαυτόν. Εἰ γὰρ ὑβρίζομενος διηνεκῆς εὐηργέτει, μᾶλλον ἂν κατεφρόνησας. Ἴν' οὖν μὴ τοῦτο γένηται, ἀποστρέφεται πρὸς ὀλίγον· ἵνα διαπαντός σε ἔχῃ μεθ' ἑαυτοῦ.

Θαυρήσωμεν τοίνυν αὐτοῦ τῇ φιλοanthρωπία, καὶ μετάνοιαν ἐπιθειξώμεθα μεμεριμνημένην, πρὶν ἢ τὴν ἡμέραν ἐπιστῆναι τὴν οὐκ ἐῷσαν ἡμᾶς κερδαίνειν ἐκ τούτου. Νῦν μὲν γὰρ ἐφ' ἡμῖν τὸ πᾶν κεῖται· τότε δὲ ὁ δικαίων μόνος τῆς ψήφου γίνεται κύριος. Προφθάσωμεν τοίνυν τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἐν ἐξομολογήσει, κλαύσωμεν, θρηνησωμεν. Ἄν γὰρ δυνηθῶμεν παρακαλεῖσαι τὸν δικαστὴν πρὸ τῆς κυρίας ἀφείναι ἡμῖν τὰ ἁμαρτήματα, οὐδὲ εἰσόδου χρεῖα λοιπόν. Ὡς περ οὖν εἰς μὴ τοῦτο γένηται, δημοσίᾳ τῆς οἰκουμένης παρούσης, ἕκαστος ἡμῶν εἰσαχθήσεται καὶ οὐδεμία ἡμῖν ἔσται λοιπὸν συγγνώμης ἐλπίς. Οὐ-

տառնայ՝ յօրանչեմք եւ ծուլամք, փափկա-
նամք եւ արքննամք, եւ ըստ սովորութեանն
զամենայն գործս գործեմք: Եւ երբ կարիցեմք
ածել զնա ի հաշտութիւն. եւ զխորդ ոչ
նովին իրգք առաւել ցատուցանեմք զնա: Քան
զմեղանչելն՝ շարտմել մեղուցելոցն՝ առաւել
ածել զնա ի ցատուն:

Այսն որոյ եւ ընդ փապարս իսկ երկրի
պարտ էր մտանել եւ շտեսանել զարեւ, եւ
մի ոգի առնուլ ամենեւին, զի այնպէս գիւրին
առ հաշտել տէր ունիմք, եւ ցատուցանեմք,
եւ ի ցատուցանելն չզղնանամք: Թեպէտ եւ
նա եւ աչ ցորժամ բարկանայ՝ առ ատել
ինչ առնիցէ զայն, այլ զի գէթ այնպէս
ածիցէ իւրեւ: Եթէ միշտ թշնամանեալ՝ եւ
հանապաղ բարի առնէր, եւս քան զեւս ար-
համարհէիր. արդ զի մի այնպէս ինչ լինի-
ցի, դարձուցանէ զերեսս առ սակաւ մի ժա-
մանակ, զի հանապաղորդ ունիցի զքեզ
ընդ իւր:

Քաջաւերեցուք այսուհետեւ մարգասիւ-
րութեամբն նորա, եւ ցուցցուք ապաշխա-
րութիւն, որ զայնմ օրէ որ գալոցն է ի վե-
րայ՝ հագայցէ, եւ շտպցէ թոյլ շահել ինչ
մեզ աստի: Քանզի այժմ ամենայն ինչ ցմեզ
ապաստան է, իսկ յայնժամ՝ որ դատին
միայն լինի տէր զվճիռն տալոյ: Անխեռ-
ցուք այսուհետեւ ցառաջ քան զերեսսն
նորա՝ խոստովանութեամբ, լացցուք եւ ա-
պաշխարեցուք: Զի թէ կարասցուք աղաչել
զգատաւորն՝ նախ քան զահագին օրն որ տի-
րիցէ, թողուլ մեզ զմեզն, ապա եւ՝ մտա-
նելոյ իսկ յատեան այնուհետեւ պէտք ինչ
ոչ լինիցին: Որպէս զի թէ այն չլինիցի,
հրապարակաւ իսկ առաջի ամենայն տիեզե-
րաց լսիցէ, եւ այնուհետեւ ոչ եւս լինիցի
մեզ ակնկալութիւն ներելոյ: Քանզի չիք որ

δεις γὰρ τῶν ἐνταῦθα, μὴ διαλυσάμενος τὰ ἁμαρτήματα, ἀπελθὼν ἐκεῖ θυγήσεται τὰς ἐπὶ τοῦτοις εὐθύνας διαφυγεῖν. Ἀλλ' ὥσπερ οἱ ἀπὸ τῶν δεσμοτηρίων τούτων μετὰ τῶν ἀλύσειων προσάγονται εἰς τὸ δικαστήριον· οὕτω καὶ αἱ ψυχαὶ πᾶσαι, ὅταν ἐντεῦθεν ἀπέλθωσι, τὰς ποικίλας περικειμένοι σειρὰς τῶν ἁμαρτημάτων, ἐπὶ τὸ βῆμα ἄγονται τὸ φοβερόν. Καὶ γὰρ δεσμοτηρίου οὐδὲν ἄμεινον ὁ παρὼν βίος διάκειται. Ἀλλ' ὥσπερ εἰς τὸ οἶκημα εἰσελθόντες ἐκείνο, πάντας ὁρῶμεν ἀλύσεις περικειμένους· οὕτω καὶ νῦν, ἂν τῆς φαντασίας τῆς ἔξωθεν ἑαυτοὺς ἀποστήσαντες, εἰς τὸν ἐκάστου βίον εἰσέλθωμεν, τὴν ἐκάστου ψυχὴν ὀψόμεθα σιδήρου χαλεπώτερα δεσμὰ περικειμένην· καὶ μάλιστα ἂν εἰς τὰς τῶν πλουτούντων εἰσέλθης ψυχάς. Ὅσῳ γὰρ ἂν πλείονα ὦσι περιβεβλημένοι, τοσούτω μᾶλλον εἰσι δεδεμένοι. Ὡσπερ οὖν τὸν δεσμώτην, ἐπειδὴν ἴδῃς καὶ ἐπὶ τοῦ νώτου, καὶ ἐπὶ τῶν χειρῶν, πολλάκις δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ποδῶν σεσιδηρωμένον, διὰ τοῦτο μάλιστα ταλανίζεις· οὕτω καὶ τὸν πλούσιον, ὅταν θεάσῃ μυρία περιβεβλημένον πράγματα, μὴ διὰ ταῦτα πλούσιον, ἀλλὰ δι' αὐτὰ μὲν οὖν ταῦτα ἄθλιον εἶναι νόμιζε.

Μετὰ γὰρ τῶν δεσμῶν τούτων, καὶ δεσμοφύλακα ἔχει χαλεπὸν, τὸν πονηρὸν ξρωτὰ τῶν χρημάτων· ὃς οὐκ ἀφήσιν ὑπερβῆναι τοῦτο τὸ δεσμοτήριον, ἀλλὰ μυρίας αὐτῷ κατασκευάζει πέδας καὶ φυλακὰς, καὶ θύρας, καὶ μοχλοὺς, καὶ εἰς τὴν ἐνδοτέραν αὐτὸν ἐμβαλὼν φυλακὴν, πείθει καὶ ἡδεσθαι τοῖς δεσμοῖς τούτοις· ἵνα μὴ δὲ ἐλπίδα τινὰ ἀπαλλαγῆς εὖρη τῶν ἐπικειμένων κα-

որ աստ չլքեաց զմեզսն, երթեալ անդր նորքիմք կարիցէ ի պատժոցն ապրել: Այլ զոր օրինակ յաստէն բանտիցս՝ յետ շղթայից յատեանն երթան, նոյնպէս եւ ամենայն ոգիք յորժամ աստէն երթիցեն պէսպէս շղթայիւք մեզացն վարակեալք, յահագին տեսանն հասանեն: Քանզի չեն ընդհատ ինչ ի բանտէ՝ աստի կեանքս: Այլ որպէս յորժամ յայն տուն երթայցեմք, զամենեւեան շղթայիւք կապեալ տեսանեմք, նոյնպէս եւ այժմ՝ եթէ զարտաքին պաճուճանսն յանձանց մերժեսցուք, յիւրաքանչիւր կեանսն մտեալ՝ զանցս իւրոյ ոգւոյս տեսցուք եւս անհնարին քան ի կապանս երկաթոյ կապեալ. եւ մանաւանդ՝ թէ ի մեծատանցն յոգիս մտանիցես: Զի որչափ աւելին պաճուճեալ են, նոյնպէս ի սաստիկ կապանս կապեալք: Որպէս յորժամ կալանաւորին տեսանիցես ի մէջ եւ յոտս եւ ի ձեռս՝ երկաթս, եւ վասն այնորիկ առաւել արդահաւես. նոյնպէս եւ զմեծատունն յորժամ բազում իրոր պաճուճեալ տեսանիցես, մի վասն այնորիկ մեծատուն, այլ վասն նորին իսկ հէք համարիչի:

Եւ հանգերձ կապանօքն՝ եւ բանտապետ եւս անհնարին ունի զչար ցանկութիւնն ընչիցն. որ չտայ ելանել յայնմ բանտէ, այլ բազում շղթայս եւ պահապանս եւ դրուես եւ նիգս կազմէ նմա. եւ ի ներքին բանտն ստիպէ արկանել, եւ ախորժել զկապանսն, զի մի եւ յոյսն զերծանելոյ գտանիցէ՝ ի չա-

κῶν. Καὶ ἀποκαλύψης τῷ λογισμῷ τὴν ψυχὴν ἐκείνου, οὐ δεδεμένην μόνον, ἀλλὰ καὶ αἰχμῶσαν καὶ ὑπνώσαν καὶ φθειρῶν γέμονσαν ὄψει. Οὐδὲν γὰρ ἐκείνων ἀμείνους αἱ τῆς τρυφῆς ἡδοναί, ἀλλὰ καὶ βδελυρώτεραι, καὶ μᾶλλον τὸ σῶμα αὐτῶν λυμαίνονται μετὰ καὶ τῆς ψυχῆς, καὶ τούτῳ κακείνη μυρίαὶ ἐπιφέρουσι νοσημάτων πλήγας.

Διὰ δὲ τὰυτα πάντα τὸν λυτρωτὴν τῶν ψυχῶν τῶν ἡμετέρων παρακαλέσωμεν, ἵνα καὶ τὰ δεσμά διαβρῇξῃ, καὶ τὸν χαλεπὸν ἡμῶν τοῦτον ἀποστήσῃ φύλακα, καὶ τοῦ φορτίου τῶν σιδηρῶν ἐκείνων ἀλύσεων ἀπαλλάξας, πτεροῦ κουφότερον ἡμῖν ποιήσῃ τὸ φόβημα. Παρακαλοῦντες δὲ αὐτὸν, καὶ τὰ παρ' ἐαυτῶν εἰσενέγκωμεν, σπουδὴν καὶ γνώμην καὶ προθυμίαν ἀγαθήν. Οὕτω γὰρ δυνασόμεθα καὶ ἐν βραχεῖ καιρῷ τῶν κατεχόντων ἡμᾶς ἀπαλλαγῆναι κακῶν, καὶ μαθεῖν ἐν οἷς ἡμεῖς τὸ πρότερον, καὶ τῆς προσήκουσας ἀντιλαβέσθαι ἐλευθερίας, ἥς γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν, χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.

բեաղն եկելոց հասելոց : Եւ եթէ մերկա-
նայցես մտօք զոգի այնպիսւոյն , ոչ փայն
կապեալ , այլ եւ ազանդեալ եւ երթացեալ
եւ որջլալից տեսանիցես : Զի չեն ինչ քան
զայս լաւագոյնք՝ փափկութեանն ցանկու-
թիւնք , այլ եւս գարշելիք : Մանաւանդ զի
զմարմինն եւս նոցա հանգերձ սգւովք ա-
պականեն , եւ ի սորա եւ ի նորա վերայ
բազում աղբեւրս ախտից ածեն :

Ասն այսր ամենայնի զփրկիչ ոգւոցն մե-
րոց աղաչեսցուք , զի եւ զկապանսն խզեսցէ , եւ
զգժնդակ պահապանսն մերժիցէ , եւ ի ծան-
րութենէ երկաթոյն զերծուցէ , եւ քան զթեւ
թեթեւագոյն արասցէ զմիտս մեր . զնա ա-
ղաչել , եւ յանձանց նպաստ զփոյթն լինել
եւ զկամս եւ զբարւոյ յօժարութիւնն : Զի
այնպէս կարօղ լիցուք եւ ի սակաւ ժամա-
նակի ի շարեացն՝ յորա ըմբռնեցաք՝ ապրել ,
եւ ուսանել թէ յորպիսի իրս էաք յառա-
ջագոյն , եւ զգիպօղ ազատութենէն բուռն
հարկանել . որում լիցի ամենեցուն մեզ
հասանել շնորհօքն եւ մարդասիրութեամբ
տեսան մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի . ընդ որում
հօր միանգամայն եւ հագւոյն սրբոյ փառք
յաւիտեանս . ամէն :

Ο Μ Ι Λ Ι Α Ι Ε'.

Ἰδὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς τοὺς ὄχλους ἀνέβη
εἰς τὸ ὄρος· καὶ καθίσαντος αὐτοῦ
προσῆλθον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ.

Καὶ ἀνοίξας τὸ στόμα αὐτοῦ ἐδί-
δασκεν αὐτούς.

ΟΡΑ τὸ ἀφιλότιμον καὶ ἀκόμπαστον·
οὐ γὰρ περιῆγεν αὐτοὺς μεθ' ἑαυτοῦ, ἀλλ'
ὅτε μὲν θεραπεῦσαι ἴδει, αὐτὸς περιῆγει
πανταχοῦ, καὶ πόλεις καὶ χώρας ἐπισκο-
πούμενος· ὅτε δὲ πολὺς ὄχλος γέγονεν, ἐν
ἐνὶ καθέξειται χωρίῳ. Καὶ οὐκ ἐν πόλει καὶ
ἀγορᾷ μέσῃ, ἀλλ' ἐν ὄρει καὶ ἐρημίᾳ, παι-
δεύων ἡμᾶς μηδὲν πρὸς ἐπίδειξιν ποιεῖν,
καὶ τῶν ἐν μέσῳ θορυβῶν ἀπαλλάττεσθαι,
καὶ μάλιστα ὅταν φιλοσοφεῖν δέῃ, καὶ περὶ
ἀναγκαιῶν διαλέγεσθαι πραγμάτων.

Ἀναβάντος δὲ αὐτοῦ καὶ καθίσαντος,
προσῆλθον οἱ μαθηταί. Εἶδες αὐτῶν τὴν
ἐπίδοσιν τῆς ἀρετῆς, καὶ πῶς ἀθρόον βελ-
τίους ἐγένοντο; Οἱ μὲν γὰρ πολλοὶ τῶν
θαυμάτων ἦσαν θεαταί· οὗτοι δὲ καὶ ἀ-
κοῦσαί τι λοιπὸν ἐπεθύμουν μέγα καὶ ὑψη-
λόν. Ὅπερ οὖν αὐτῶν καὶ εἰς τὴν διδασκα-
λίαν ἐνέβαλε, καὶ τῶν λόγων ἄρξασθαι
τούτων ἐποίησεν. Οὐδὲ γὰρ σώματα ἐθε-
ράπευε μόνον, ἀλλὰ καὶ ψυχὰς διώρθου,
καὶ πάλιν ἀπὸ τῆς τούτων ἐπιμελείας ἐπὶ
τὴν ἐκείνων μετέβαινον ἐπιμελείαν, ποικί-
λων τε ὁμοῦ τὴν ὠφέλειαν, καὶ ἀναμιγνύς
τῇ τῶν λόγων διδασκαλίᾳ τὴν ἀπὸ τῶν

Ճ Ե ՈՒ ԺԵ.

Իբրեւ ետես Յիսուս զԺողովսն, եւ ի յեառնն. եւ իբրեւ նստաւն, մատենան առ նա աշակերտքն իւր: Եւ քաց զերբան իւր, եւ ուսուցանէր զնոսա:

Տես զանձնաբազումսն եւ զանպարծուսն. զի ոչ եթէ ընդ իւր շրջեցուցանէր զնոսա, այլ յորժամ պարտ էր զնոսա բռնել՝ փնքին շրջէր ընդ ամենայն տեղիս, եւ քաղաքաց եւ գաւառաց լինէր տեսուչ. իսկ յորժամ բազում ժողովք ժողովէին, ի միում տեղում նստէր: Եւ զայն ոչ ի քաղաքի եւ ոչ ի հրապարակաց միջի, այլ ի լերին եւ յանապատի, առ ի զմեզ խրատեալոյ, զի մի ի ցոյց ինչ եւ յաչս մարդկան գործիցեմք. եւ զի ի միջոյ ամբոխից զերծանել մարթիցեմք. մանաւանդ յորժամ զգոտտանալ պարտ եւ պաշտօն իցէ, եւ ճարտարարանել, եւ վասն կարեւոր իրաց խօսել:

Իբրեւ եւ, ասէ, եւ նստաւ ի լերինն, մատենան առ նա աշակերտքն: Տեսանէս զանձնն առաքինութեանն, զիարդ յանկարծակի վազվազակի եղեն ազնուագոյնք: Զի բազումք զնշանսն եկեալ տեսանէին, բայց նոքա եւ լսել ինչ մեծ եւ բարձրագոյն ցանկային: Որ եւ ի վարդապետութիւնն իսկ զնա լինէր պատճառք ասելոյ, եւ բանիցս այսոցիկ սկիզբն առնելոյ: Քանզի ոչ եթէ զմարմնսն եւեթ բռնէր, այլ եւ զոգիսն կարգէր յուղղութիւնս. եւ դարձեալ յողացն ինամոց միւսանգամ ի մարմնոց դարմանս փոփոխէր. պէսպէս իմն եւ ազգի ազգի շահս ի բանիցն վարդապետութենէ խառնեալ ընդ հանդէս արդեանցն ցուցանէր.

ἔργων ἐπίδειξιν, καὶ τὰ ἀναίσχυτα τῶν αἰρετικῶν ἐμφράττων στόματα, δι' ὧν ἑκά-
τερας οὐσίας ἐκήδετο· δεικνύς ὅτι ὁλοκλή-
ρου τοῦ ζώου αὐτός ἐστι δημιουργός. Δι' αὐ-
τὴν καὶ πολλῆς ἐκατέρᾳ τῇ φύσει μετεδίδω-
κεν προνοίας, νῦν μὲν ἐκείνην, νῦν δὲ ταύτην
διορθοῦμενος· ὃ δὴ καὶ τότε ἐποίει.

Ἀνοίξας γάρ, φησι, τὸ στόμα αὐτοῦ ἐδί-
δαξεν αὐτούς. Καὶ τίνας ἔνεκεν πρόσκειται
τὸ, ἀνοίξας τὸ στόμα αὐτοῦ; Ἴνα μάθῃς
ὅτι καὶ σιγῶν ἐπαίδευεν, οὐχὶ φθογγόμενος
μόνον, ἀλλὰ νῦν μὲν τὸ στόμα ἀνοίγων,
νῦν δὲ τὴν ἀπὸ τῶν ἔργων ἀφίεις φωνήν.
Ὅταν δὲ ἀκούσῃς ὅτι ἐδίδασκεν αὐτούς,
μὴ τοῖς μαθηταῖς αὐτὸν νόμιζε διαλέγε-
σθαι μόνον, ἀλλὰ καὶ δι' ἐκείνων ἅπασιν.
Ἐπειδὴ γὰρ τὸ πλῆθος δημῶδες ἦν, ἔτι δὲ
καὶ τῶν χαμαὶ ἐρπομένων, τῶν μαθητῶν
τὸν χορὸν ὑποστησάμενος πρὸς ἐκείνους
ποιεῖται τοὺς λόγους, ἐν τῇ πρὸς αὐτούς
διαλέξει καὶ τοῖς λοιποῖς ἅπασιν τοῖς σφόδρα
ἀποδέουσι τῶν λεγομένων ἀνεπαχθῇ γίγε-
σθαι παρασκευάζων τῆς φιλοσοφίας τὴν δι-
δασκαλίαν. Ὅπως οὖν καὶ ὁ Λουκᾶς αἰνεττό-
μενος ἔλεγεν, ὅτι τὸν λόγον ἀπέστρεψε
πρὸς αὐτούς. Καὶ ὁ Ματθαῖος δὲ αὐτὸ
τοῦτο δηλῶν ἔγραφεν, ὅτι προσῆλθον αὐτῷ
οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ αὐτούς ἐδίδασκεν.
Οὕτω γὰρ καὶ οἱ λοιποὶ προσέχειν ἔμελλον
προθυμότερον, ἢ εἰ πρὸς ἅπαντας ἀπετεί-
κατο αὐτόν.

Πόθεν οὖν ἄρχεται, καὶ ποῖα θεμέλια
τίθῃσι τῆς καινῆς πολιτείας ἡμῖν; Ἀκούσω-
μεν μετὰ ἀκριβείας τῶν λεγομένων· εἴρηται
μὲν γὰρ πρὸς ἐκείνους, ἐγράφη δὲ καὶ διὰ
τοὺς μετὰ ταῦτα ἅπαντας. Διὰ δὲ τοῦτο

եւ զանամօթ հերձուածողացն բերանսն կարկեցուցանէր, որովք յերկոսին բնութիւնսն մօտնգամայն ցուցանէր գարմանս, զի յայտ արասցէ՝ թէ ամենեւին իսկ ողջոյն կենդանւոյն ինքն է արարիչ: Ասան որոյ բազում իսկ գարմանոց արժանի առնէ զերկոսին բնութիւնսն, մերթ զնա՝ եւ մերթ զնա անէ յուղլութիւնսն. որպէս եւ յայնժամ իսկ առնէր:

Եբաց, ասէ, Յիսուս զբերան իւր, եւ սւսուցանէր զնոսա: Եւ ընդէր կայցէ առ ընթերակաց՝ Եբաց նա զբերան իւր: Այլ զի սւսանիցիս, թէ եւ մինչ լուսն կայր՝ խրատէր, եւ ոչ յորժամ խօսէր. այլ մերթ, բանալով զբերան եւ մերթ ի գործոցն արձակէր զբարբառս: Իսկ յորժամ լուիցես, եթէ սւսուցանէր զնոսա, մի կարծիցես եթէ ընդ աշակերտսն եւեթ խօսէր, այլ նորք ընդ ամենեւեան: Եւ քանզի բազումք գեռ արեւմար էին, եւ երկրանախանձք եւ գեանաբարչք, վասն պնորիկ զգունդ աշակերտացն զիւրեւ անեալ առ նոսա կարգէ զբանսն: Ձի յորժամ ընդ նոսա խօսիցի, եւ այլոցն եւս ամենեցունց՝ որ կարի կարօտ իցեն ճաւելոցն, անտաղտուկ կահիցէ զմաստուութեան վարդապետութիւնն: Ձոր եւ Ղուկաս ակնարկեալ ճառէ, թէ Առ աշակերտսն շրջեաց զբանն: Եւ Մատթէոս զսոյն յայտ արարեալ գրէ, թէ Մատեան առ նա աշակերպէն. եւ Ջնոտա սւսուցանէր: Ձի այնպէս եւ այլքն յօժարագոյնք լինիցին, քան թէ առ ամենեւեան ձգեալ էր զբանն:

Եւ արդ. ուստի՞ սկսանիցի, կամ զոր զնիցէ հիմն նորոց առաքինութեանցս մերոց: Լուիցուք հաւատաւաւ. զի առ նոսա ճաւելցաւ, եւ առ ամենեւեան՝ որք յեա նոցա լինելոց էին՝ նորք գրեցաւ: Ասան պնորիկ

προσέχει μὲν τοῖς μαθηταῖς δημηγορῶν· οὐκ εἰς ἐκείνους δὲ περιστήσι τὰ λεγόμενα, ἀλλ' ἀδιορίστως προάγει τοὺς μακαρισμοὺς ἅπαντας. Οὐδὲ γὰρ εἶπε, μακάριοι ἐστε ὑμεῖς εἰς πτωχοὶ γένησθε, ἀλλὰ μακάριοι πτωχοί. Καίτοι καὶ εἰ εἰς ἐκείνους εἶπε κοινὰ τὰ τῆς συμβουλῆς ἐμελλε γίνεσθαι. Καὶ γὰρ ὅταν λέγῃ· ἰδοὺ μεθ' ὑμῶν πάσας τὰς ἡμέρας ἕως τῆς συντελείας αἰῶνος, οὐ πρὸς ἐκείνους διαλέγεται μένους, ἀλλὰ καὶ δι' ἐκείνων πρὸς τὴν οἰκουμένην ἅπασαν. Καὶ ὅταν αὐτοὺς μακαρίξῃ διωκομένους καὶ ἐλαιννομένους καὶ τὰ ἀνηκεστα πάσχοντας, οὐκ ἐκείνοις μόνον· ἀλλὰ καὶ πᾶσι τοῖς τὰ αὐτὰ κατορθοῦσι πλέκει τὸν στέφανον. Πλὴν ἀλλ' ἵνα καὶ σαφέστατον τοῦτο γένηται, καὶ μάθῃς ὅτι πρὸς σὲ ἔχει κοινωνίαν πολλὴν τὰ λεγόμενα, καὶ πρὸς τὴν φύσιν δὲ ἅπασαν τὴν ἀνθρωπίνην, εἰ τις βούλοιτο προσέχειν, ἀκουσον πῶς τῶν θαυμαστῶν τούτων ἄρχεται λόγων.

Μακάριοι οἱ πτωχοὶ τῷ πνεύματι, ὅτι αὐτῶν ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. Τί ἐστὶν οἱ πτωχοὶ τῷ πνεύματι; οἱ ταπεινοὶ καὶ συντετριμμένοι τὴν καρδίαν. Πνεῦμα γὰρ ἐνταῦθα τὴν ψυχὴν καὶ τὴν προαίρεσιν εἶρηκεν. Ἐπειδὴ γὰρ εἶδε πολλοὶ ταπεινοὶ οὐχ ἐκόντες, ἀλλ' ὑπὸ τῆς τῶν πραγμάτων ἀνάγκης βιαζόμενοι, ἀφείς ἐκείνους· οὐδὲ γὰρ ἀνείη τοῦτο ἐγκώμιον τοὺς ἀπὸ προαιρέσεως ἑαυτοὺς ταπεινοῦντας καὶ καταστύλλοντας μακαρίξει πρώτους. Καὶ τίνας ἐνεκεν οὐκ εἶπεν, οἱ ταπεινοὶ, ἀλλ' οἱ πτωχοί; ὅτι τοῦτο ἐκείνου πλεόν. Τοὺς γὰρ κατεπηχότας ἐνταῦθά φησι καὶ τρέμοντας τοῦ

Իսկ յաշակերտան հայեցեալ առ ամենայն աշխարհս բարբառի. զի ոչ ի նոսա միայն հաստատե զառաջեալն, այլ խառն ի խառն առ ամենեւեան ճառէ զերանութիւնն, քանզի ոչ ասաց, թէ երանի իցէ անգ՝ եթէ զքատանայցէք, այլ թէ երանի է ազքաւացի: Զի թէպէտ եւ զնոցանէ առաջեալ թէ, անկայն հասարակաց խրատ լինելոց էր: Բայց քանզի եւ յորժամ տօնցէ՝ թէ ընդ անգ նմ զամենայն պաշտօն մինչեւ ի կատարած աշխարհի, ոչ առ նոսա միայն ճառէ, այլ նաեւ առ ամենայն տիեզերս: Եւ յորժամ զնոսա երանիցէ՝ հալածեալք եւ խառնապեալս եւ զանպատշաճ չարչարանս չարչարեալս, ոչ նոցա միայն, այլ եւ այլոց ամենեցունց՝ որ յետ այնր ամենայնի ցուցանիցեն ուղղուլ թիւնս: Բոլորէ պատկ: Բայց սակայն զի յայտնագոյն եւս նոյն լինիցի, եւ ուսանիցիս թէ եւ դու հաղորդութիւն ունիցիս ընդ առաջեալն, եւ ամենայն իսկ մարդկեզէն բնութիւն՝ թէ կամիցի անսալ, լուր զիւրդ սքանչելի բանիցս պսոցիկ առնէ սկիզբն: Երանի իցէ աղքատաց հոգւով, զի նոցա է արքայութիւն երկնից: Եւ զինչ իցէ տեսլ աղքատս հոգւով. այլ զխոնարհս եւ զբեկեալս սրտիւք: Զի հոգի ասա՝ զըսնչն եւ զկամսն ասէ: Քանզի են բազում խոնարհք, եւ ոչ կամաւ, այլ ակամայ եւ ի բռնութենէ բռնազրօսիկ ինչ իրաց. թողեալ զայնպիսին, քանզի ոչ եթէ նոցա ինչ իցէ գովեստ եւ յարգանք, այլ պնոցիկ՝ որք կամօք զանձինս խոնարհեցունիցեն եւ ցածուցանիցեն, զայնպիսին նախ երանէ: Եւ ընդէր ոչ ասաց՝ եթէ խոնարհք, այլ թէ աղքատք. զի այս քան զայն յուղագոյն էր: Եւ աղքատս ասա զայնսիկ կոչէ, զք յԱս-

θεοῦ τὰ ἐπιτάγματα, οὓς καὶ διὰ Ἡσαίου τοῦ προφήτου σφόδρα ἀποδεχόμενος ὁ θεὸς ἔλεγεν· ἐπὶ τίνα ἐπιβλέψω, ἀλλ' ἢ ἐπὶ τὸν πρῶτον, καὶ ἡσυχίον, καὶ τρέμοντά μου τοὺς λόγους;

Καὶ γὰρ πολλοὶ τῆς ταπεινοφροσύνης οἱ τρόποι· καὶ ὁ μὲν ἐστὶ ταπεινὸς συμμέτρως, ὁ δὲ μεθ' ὑπερβολῆς ἀπάσης. Ταύτην καὶ ὁ μακάριος προφήτης ἐπαινεῖ τὴν ταπεινοφροσύνην, οὐ τὴν ἀπλῶς κατεσταλμένην ἡμῖν διανοίαν ὑπογράφων, ἀλλὰ τὴν σφόδρα συντεθραυσμένην, δι' ᾧ φησι· θυσία τῷ θεῷ πνεῦμα συντετριμμένον, καρδίαν συντετριμμένην καὶ τεταπεινωμένην ὁ θεὸς οὐκ ἐξουδενώσκει. Καὶ οἱ παῖδες θεοὶ οἱ τρεῖς ταύτην ἀντὶ θυσίας μεγάλης προσάγουσι τῷ θεῷ, λέγοντες· ἀλλ' ἐν ψυχῇ συντετριμμένη καὶ πνεύματι ταπεινώσεως προσδεχθεῖμεν. Ταύτην καὶ ὁ Χριστὸς μακαρίζει νῦν. Ἐπειδὴ γὰρ τὰ μέγιστα τῶν κακῶν καὶ τὴν οἰκουμένην λυμαινόμενα ἅπασαν ἐξ ἀπονοίας εἰσῆλθεν· ὃ τε γὰρ διάβολος οὐκ ᾧν πρὸ τούτου τοιοῦτος, οὕτω διάβολος γέγονεν. Ὅπερ οὖν καὶ ὁ Παῦλος δηλῶν ἔλεγεν· ἵνα μὴ τυφωθεῖς, εἰς κρίμα ἐμπέσῃ τοῦ διαβόλου. Ὁ τε πρῶτος ἄνθρωπος ταύταις παρὰ τοῦ διαβόλου φουσηθεῖς ταῖς ἐλπίσιν, ἐξετραχηλίσθη καὶ θνητὸς ἐγένετο· προσδοκήσας γὰρ ἔσεσθαι θεός, καὶ ὅπερ εἶχεν ἀπώλεσεν. Ὅπερ οὖν καὶ ὁ θεὸς ὀνειδίζων αὐτῷ καὶ τὴν ἄνοιαν αὐτοῦ κοιμωδῶν ἔλεγεν· ἰδοὺ Ἀδὰμ γέγονεν ὡς εἷς ἐξ ἡμῶν. Καὶ ἕκαστος δὲ τῶν μετὰ ταῦτα ἐνταῦθεν εἰς ἀσέβειαν ἐξώκειλεν, ἰσοθείαν φαντασθεῖς.

տաւծոյ հրամանացն երկնշէցին. զորս եւ
Եսայեաւ մարգարէիւ միտազոյնս ընկալեալ
Աստուծոյ՝ ասէր, եթէ Յո՞հայեցայց, այդ
ի խոնարհն եւ ի հեզն եւ ի հանգարտն,
եւ որ գողայն յիմոց բանից:

Եւ քանզի բազում օրինակք են խոնար-
հութեան. եւ ոմն չափով որ խոնարհ իցէ,
եւ ոմն ամենայն առաքինութեամբ: Զայս
խոնարհութիւն եւ մարգարէն յարգեալ
գովէ. եւ ոչ զվարդապար ինչ ցածութիւն
մտացն հաստատուն համարի, այդ զյուլովա-
զոյն բեկումն սրտին. որովք ասէր իսկ,
եթէ Պատարագ Աստուծոյ հոգի բեկեալ է.
եւ զսիրտ բեկեալ եւ զխոնարհ Աստուած,
ոչ արհամարհէ: Եւ երեք մանկունքն զոյն
փոխանակ ընդ մեծի պատարագի մատուցեալ
Աստուծոյ ի հոօցին՝ ասէին. Այդ յանձինս
բեկեալս եւ յոգիս խոնարհութեան ընդու-
նելի լիցուք: Զայն եւ Քրիստոս երանէ
այժմ: Քանզի յանախութիւնք չարեացն՝
որ զհամօրէն աշխարհ ապականեցին, յամ-
պարհաւանութենէ մտին, յորժամ բանո-
ւարկուն՝ որ յառաջ քան զայն չիւ այն-
պիսի, եւ յետոյ լինէր նովին բանասարկու:
Զոր եւ Պաւլոսի յայտ արարեալ ասէր.
Զի մի, ասէ, հպարտանայցէ, եւ ի դատա-
տանս անկանիցի սասանայի: Քանզի եւ ա-
ռաջին մարդն ուռուցեալ մնոտի յուսովք
թշնամւոյն, ամբարտաւանեալ՝ լինէր մահ-
կանացու. կարծէր լինել Աստուած, եւ զոր
ունէր՝ եւ զայն եւս կորոյս: Զորոյ եւ Աս-
տուծոյ գորովեալ զանմառութիւնն՝ ասէր
հեզնելով, թէ Ահաւասիկ Ադամ եղեւ ի-
բրեւ զմի ի մէնջ: Եւ իւրաքանչիւր որ՝ որք յեա-
պնորիկ յամպարշտութիւն մտարերէին կոր-
ծանել, լինել զաւգական Աստուծոյ աննշացին:

Ἐπεὶ οὖν αὕτη ἡ ἀκρόπολις τῶν κακῶν ἦν, καὶ ἡ ρίζα καὶ ἡ πηγὴ τῆς πονηρίας ἀπάσης, τῷ νοσήματι τὸ κατάλληλον κατασκευάζων φάρμακον, ὥσπερ θεμέλιον ἰσχυρόν τινα καὶ ἀσφαλῆ τοῦτον πρῶτον καταβάλετο τὸν νόμον. Ταύτης γὰρ ὑποκειμένης μετὰ ἀσφαλείας ἅπαντα τὰ ἄλλα ἐπιτέθειται ὁ οἰκοδομῶν. Ταύτης δὲ ἀνηρημένης, καὶ μέχρι τῶν οὐρανῶν φθάσῃ πολιτευόμενος, ἅπαντα ὑποσύρεται ῥαδίως, καὶ εἰς χαλεπὸν καταστρέφει τέλος. Καὶ νηστεῖαν, καὶ εὐχήν, καὶ ἐλεημοσύνην, καὶ σωφροσύνην, καὶ ἀλλοτιοῦν συνάγης ἀγαθόν, ταπεινοφροσύνης χωρὶς διαρρέει καὶ ἀπόλλυται ἅπαντα. Ὅπερ οὖν καὶ ἐπὶ τοῦ Φαρισαίου γέγονε· καὶ γὰρ μετὰ τὸ φθάσαι εἰς αὐτὴν τὴν κορυφὴν, πάντα ἀπολέσας κατέβη· ἐπειδὴ τὴν μητέρα τῶν ἀγαθῶν οὐκ εἶχεν. Ὡσπερ γὰρ ἡ ἀπῆνοια πηγὴ κακίας ἀπάσης ἐστίν, οὕτως ἡ ταπεινοφροσύνη φιλοσοφίας ἀπάσης ἀρχή. Διὸ καὶ ἐντεῦθεν ἄρχεται πρόδροζον ἀνασπῶν τὴν ἀλαζονείαν ἐκ τῆς τῶν ἀκουόντων ψυχῆς.

Καὶ τί τοῦτο πρὸς τοὺς μαθητάς φησι, τοὺς πάντοθεν ὄντας ταπεινοὺς; οὐδὲ γὰρ εἶχον ἀφορμὴν ἀπονοίας τινὰ, ἀλιεῖς ὄντες καὶ πένητες, καὶ ἄσημοι, καὶ ἰδιῶται. Εἰ καὶ μὴ πρὸς τοὺς μαθητάς ταῦτα, ἀλλὰ πρὸς γε τοὺς παρόντας τότε, καὶ τοὺς μετὰ ταῦτα μέλλοντας αὐτοὺς ὑποδέχεσθαι, ἵνα μὴ διὰ ταῦτα αὐτῶν καταφρο-

Եւ քանզի այս է սկիզբն եւ արմատ եւ բղխումն ամենայն չարեաց, վասն այնորիկ եւ ըստ իւրաքանչիւր ախտից եւ զդեղան կազմէ . զի իբրեւ զհիմն ինչ հաստատուն ան- չարժ նախ զայս օրէնս գնէ : Զի յորժամ սա հաստատուն զգուշութեամբ ի ներքոյ կայ- րէ, ապա եւ զայլն ամենայն անխէթ ի վե- րայ գնիցէ շինօղն : Իսկ եթէ սա ի միջո- բառնայցէ, թէպէտ մինչեւ յերկինս բար- ձրացեալ հասանիցէ առաքինեալն, ամենայն դիւրաւ քակտի, անկանի ի խոնարհ, եւ յանդոյր վախճան կործանի : Թէպէտ եւ պահք իցեն եւ կամ ազօթք կամ ողորմու- թիւն կամ զգաստութիւն կամ զինչ բարիս եւ ժողովիցես, առանց խոնարհութեան՝ խաբալեալ խախտի եւ կորնչի ամենայն : Որ եւ փարիսեցւոյն իսկ դիպեցաւ . զի յեռ հասանելոյն նորա ի գլուխ ամենայն հաճու- թեանցն, կորուսեալ զամենայն իջանէր ի յատակ չարութեանց . քանզի զմայր ամե- նայն բարութեան չունէր յանձին : Զի զոր օրինակ աղբւր ամենայն չարութեան՝ հպար- տութիւն է, նոյնպէս եւ խոնարհութիւն՝ սկիզբն ամենայն ցածութեան : Վասն որոյ եւ անտի իսկ սկիզբն առնէ, արմատաքին խլեալ զամբարտաւանութիւնս ի մտաց լսողացն :

Եւ առ աշակերտան, ասեն, զի՞նչ ի դէպ էր այս . զի ամենեւին իսկ զգածեալք խո- նարհութեամբ էին . քանզի եւ ոչ ունէին իսկ պատճառս ամբարտաւանութեան ինչ իրիք . զի ձկնորսք էին եւ աղքատք եւ ան- նշանաւորք եւ տխմարք : Այլ ոչ յաշա- կերտան, այլ ի մերձաւորն որ յայնժամ անդ էին, եւ յայնոսիկ որ յեռ նոցա ըն- գունելոց էին, պարտիմք տեսանել զմիտս ճառելոցն . եւ զի մի այնու արհամարհիցեն

νόσι· μάλλον δὲ καὶ πρὸς τοὺς μαθητάς. Εἰ γὰρ καὶ μὴ τότε, ἀλλ' ὕστερον ἐμελλον δεῖσθαι τῆς ὠφελείας ταύτης, μετὰ τὰ σημεῖα καὶ τὰ θαύματα, καὶ τὴν τῆς οἰκουμένης τιμὴν καὶ τὴν πρὸς θεὸν παρρησίαν. Οὐτε γὰρ πλοῦτος, οὐτε δυναστεία, οὐκ αὐτὴ ἡ βασιλεία οὕτως ἐπαῖραι ἦν ἱκανή, ὥς τὰ ἐκείνοις ὑπάρξαντα ἀπαντα.

Ἄλλως δὲ καὶ πρὸ τῶν σημείων εἰκὸς ἦν αὐτοὺς καὶ τότε ἐπαρθῆναι, τὸ πλήθος ὁρῶντας καὶ τὸ θέατρον ἐκείνο τὸ περιστηνὸς τὸν διδάσκαλον, καὶ παθεῖν τι ἀνθρώπινον. Δι' ὅπερ αὐτῶν εὐθέως καταστέλλει τὸ φρόνημα. Καὶ οὐκ εἰσάγει ἐν τάξει παραινήσεως τὰ λεγόμενα καὶ ἐπιταγμάτων, ἀλλ' ἐν τάξει μακαρισμοῦ, ἀνεπαχθέστερον τὸν λόγον ποιῶν, καὶ πᾶσιν ἀνοίγων τὸ τῆς διδασκαλίας στάδιον. Οὐ γὰρ εἶπεν, ὁ δεῖνα καὶ ὁ δεῖνα, ἀλλ' οἱ ταῦτα ποιῶντες μακάριοι πάντες. Ὡστε καὶ δοῦλος ἦς, καὶ πτωχὸς, καὶ πένης, καὶ ξένος, καὶ ἰδιώτης, οὐδὲν ἐστὶ τὸ κωλύον ἔσσεσθαι σε μακάριον, ἂν τὴν ἀρετὴν ταύτην ζηλώσης.

Ἀρξάμενος τοίνυν ἐντεῦθεν ὅθεν μάλιστα ἐχρῆν, πρόεισιν ἐφ' ἑτέραν ἐντολήν, ὑπεναντίαν δοκοῦσαν εἶναι τῇ τῆς οἰκουμένης φήφῃ. Ἀπάντων γὰρ τοὺς χαίροντας ζηλωτοὺς εἶναι νομιζόντων, τοὺς δὲ ἐν ἀθυμῇ, καὶ πενίᾳ, καὶ πένθει ἀθλίους· αὐτοὺς τοὺς ἀντ' ἐκείνων μακαρίζει λέγων οὕτως·

զնոսա, առեմք թէ առաւել եւս յաշակերտ-
աքն պատշաճ է: Թէպէտ եւ ոչ յայնժամ,
ապալայն յետոյ պիտոյ էր նոցա պնդիսի
պարզութիւն յետ նշանացն եւ սքանչելեաց
եւ յամենայն աշխարհաց պատուելոյ եւ առ-
աւելած համարձակութիւն ունելոյ: Զի
մեծութիւն եւ ոչ հարստութիւն եւ ոչ
Գազաւարութիւնն իսկ գլխովին բաւական
էր պնդէս հպարտացուցանել, որպէս զնո-
սա ժամանակին գէպ:

Եւ այլապէս եւս. զի յառաջ քան զնշան-
աքն ի գէպ էր հպարտացուցանել զնոսա
բազմամիտիցն տեղիւ. եւ որ զվարդապե-
տան շուրջ եկեալ մածեալ ժողովքն՝ կա-
րօզ էին ախտացուցանել զնոսա ախմարգ-
կեղէն: Վասն որոյ վաղվազակի իսկ կարճե-
զպնդիսի զմիտս նոցա: Եւ ոչ ի կարգի խրա-
տու կամ հրամանաց ճառէ, այլ յերանու-
թեանց. զի անտաղտուկ առնիցէ զբանն,
եւ ամենեցուն հորդիցէ զվարդապետութեա-
նքն ասպարէզս: Քանզի ոչ ասաց, եթէ այս
անուն եւ այս անուն, այլ թէ ամենեքեան
ոյք առնիցեն զայն՝ երանելիք են: Որպէս զի
թէ ծառայ իցես կամ աղքատ կամ անանկ
կամ օտար կամ շինական, չիցէ ինչ արգել
քեզ լինելոյ երանելի, եթէ այսպիսի առա-
քինութեան լինիցիս նախանձաւոր:

Արդ սկսեալ անտի՝ ուստի առաւել խոր-
շել պարտ էր, յառաջագոյն մատուցեալ ի
մեւս եւս պատուիրանն, որ իբրեւ հակառակ
իմ կարծէր առ ի վնիւ համօրէն ամենայն
տիեզերաց, որք զուրախելիցան՝ երանելիս
կարծեն, եւ զայնոսիկ ոյք ի տրամութեան
եւ յաղքատութեան եւ ի սուգ իցեն՝ հէքս
եւ եղկելիս. իսկ նորա աւանդի սոցա՝ փո-
խանակ նոցա տուեալ երանի, առեք թէ

μακάριοι οἱ πενθοῦντες, καίτοιγε πάντες αὐτοὺς ταλανίζουσι. Διὰ γὰρ τοι τοῦτο προλαβὼν τὰ σημεῖα εἰργάσατο, ἵνα τοιαῦτα νομοθετῶν ἀξιόπιστος ᾗ. Καὶ ἐνταῦθα δὲ πάλιν οὐχ ἀπλῶς τοὺς πενθοῦντας θεικεν, ἀλλὰ τοὺς ὑπὲρ ἁμαρτημάτων ποιοῦντας. Ὡς τότε ἕτερον καὶ σφόδρα κεκωλυμένον, τὸ ἐπὶ τινι τῶν βιωτικῶν θρηνεῖν. Ὅπερ οὖν καὶ ὁ Παῦλος ἐδήλου λέγων, ὅτι ἡ μὲν τοῦ κόσμου λύπη, θάνατον κατεργάζεται· ἡ δὲ κατὰ θεὸν λύπη, μετάνοιαν εἰς σωτηρίαν ἀμεταμέλητον κατεργάζεται. Τούτους τοίνυν καὶ αὐτὸς ἐνταῦθα μακαρίζει τοὺς οὕτω λυπουμενούς· καὶ οὐδὲ ἀπλῶς τοὺς λυπουμενούς τίθει, ἀλλὰ τοὺς μετ' ἐπιτάσεως. Δι' ὅπερ οὐδὲ εἶπεν, οἱ λυπούμενοι, ἀλλὰ οἱ πενθοῦντες.

Καὶ γὰρ καὶ αὕτη πάλιν ἡ ἐντολὴ πάσης ἐστὶ φιλοσοφίας διδάσκαλος. Εἰ γὰρ οἱ παῖδας καὶ γυναῖκα ἢ ἄλλον τινὰ τῶν προσηκόντων ἀπελθόντα πενθοῦντες, οὐ χρημάτων, οὐ σωμάτων ἐρῶσι κατ' ἐκείνον τῆς ὁδύνης τὸν καιρὸν, οὐ δόξης ἐφίενται, οὐχ ὕβρεσι παροξύνονται, οὐχ ὑπὸ βασκανίας ἀλίσκονται, οὐχ ὑπὸ ἄλλου πολιορκουῖται τινος πάθους· ἀλλὰ τοῦ πένθους γινόμενοι μόνον· πολλῷ μᾶλλον οἱ τὰ ἁμαρτήματα πενθοῦντες τὰ ἑαυτῶν ὡς πενθεῖν ἄξιον, μείζονα ταύτης ἐπιδείξονται φιλοσοφίαν. Εἶτα, τί τὸ ἑπαθλον αὐτοῖς; ὅτι αὐτοὶ παρακληθήσονται, φησιν. Εἰπέ μοι, ποῦ παρακληθήσονται οὗτοι; καὶ ἐνταῦθα καὶ ἐκεῖ. Ἐπειδὴ γὰρ τὸ ἐπίταγμα σφόδρα ἦν φορτικὸν καὶ ἐπαχθές, ὃ μάλιστα αὐτὸ

Երանի իցէ սգաւորաց, թէպէտ եւ ամեն-
քեան զնոսա եղկելիս համարին: Ասան այ-
նորիկ իսկ յառաջագոյն զնշանն արար, զի
որովամ այսպիսի օրէնս գնիցէ՝ հաւատալի
եւ իսկ: Եւ ասա դարձեալ ոչ զվարդապար
երանէ, այլ զայնոսիկ որք վասն
ի սուգ իցեն: Զի այլն եւս սուգ՝ որ
նշանաւորսի կենաց իցէ, յոյժ իսկ արգե-
լեալ է: Զոր եւ Պաւլոսի յայտ արարեալ
ասէր, եթէ Աշխարհիս արամուլթիւն մահ
գործէ. իսկ որքստ Աստուծոյ արամուլթիւնն
է՝ ապաշխարութիւն ի փրկութիւն առանց
զղջանալոյ: Արդ եւ ինքն իսկ ասա այնպի-
սեացն տայ երանի՝ որ ըստ այնմ օրինակի
արամիցին. եւ ոչ զվարդապար արամեալն
երանէ, այլ զայնոսիկ որք յաւրդագոյն իցեն
ի արամութեան: Ասան որոյ եւ շատ իսկ
թէ երանի արամեցելոցն, այլ թէ Երանի
սգաւորացն:

Եւ սոյն իսկ այս պատուիրան բնաւին
զգաստութեանն է վարդապետ: Զի եթէ ոյք
վասն կնոջ կամ վասն որդւոց կամ վասն
այլոց հարազատաց վախճանելոց ի սուգ ի-
ցեն, ոչ ընչից իւ ոչ գեղոյ մարդոյ ցանկա-
նան, յորչափ ժամանակս ցաւքն ի սրտին
կայցեն, ոչ փառաց բազման, եւ ոչ ընդ
թշնամանս զայրանան, եւ ոչ ի նախանձուէ
ձնդին, եւ ոչ այլ իւրք ախտիւ ջերանին,
բայց սգոյն միայն կան պատկառ. որչափ
եւս առաւել ոյք վասն անձանց մեղաց ի
սուգ իցեն՝ որպէս արժան իցէ սգալ, եւս
առաւել ցուցանիցեն զգաստութիւն: Ապա
եւ փոխարէնս առաքինութեանն յարէ ի
նոյն. Զի նորա, ասէ, միսթարեացին: Եւ
արդ աղէ՝ ասա, ո՞ւր միսթարեացին. եւ ասա
իսկ եւ անդ: Քանզի հրամանն յոյժ ծանրա-

κοῦφον ἐποίει, τοῦτο ὑπέσχετο δώσειν. Ὡστε εἰ θέλεις παρακαλεῖσθαι, πένθει· καὶ μὴ νομίσης αἰνιγμα εἶναι τὸ εἰρημένον. Ὅταν γὰρ ὁ θεὸς παρακαλῇ, καὶ μυρία νηάδες ἐπέλθωσι λυπηρῶν, πάντων ἀνωτέρως ἔσῃ. Καὶ γὰρ πολλῶ μείζους αἰεὶ δίδωσι τῶν πόνων ὁ θεὸς τὰς ἀμοιβάς. Ὁ δὲ καὶ ἐνταῦθα πεποίηκε, μακαρίους ἀποφαίνων τοὺς πενθοῦντας· οὐ κατὰ τὴν τοῦ πράγματος ἀξίαν, ἀλλὰ κατὰ τὴν αὐτοῦ φιlanθρωπίαν. Ὅπερ οὐ τῆς τοῦ πράγματος ἀξίας, ἀλλὰ τῆς αὐτοῦ φιlanθρωπίας ἐστίν. Οἱ γὰρ πενθοῦντες πλημμελήματα πενθοῦσι· τοῖς δὲ τοιούτοις ἀρκεῖ καὶ τὸ συγγνώμης ἀπολαῦσαι καὶ ἀπολογίας τυχεῖν. Ἀλλ' ἐπειδὴ αὐτὸς σφόδρα ἐστὶ φιlanθρωπος, οὐδὲ ἐν τῇ τῶν κολάσεων ἀναιρέσει, οὐδὲ ἐν τῇ τῶν ἀμαρτημάτων ἀπαλλαγῇ τὴν ἀντίδοσιν ἴστησιν· ἀλλὰ καὶ μακαρίους ποιεῖ, καὶ πολλῆς μεταδίδωσι παρακλησεως. Πενθεῖν δὲ ἡμᾶς οὐχ ὑπὲρ τῶν οἰκείων μόνον, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ τῶν ἀλλοτρίων, κενεύει πλημμελημάτων· οἷαι τῶν ἁγίων ἦσαν αἱ ψυχαί· οἷα ἦν ἡ τοῦ Μωσέως· οἷα ἡ τοῦ Παύλου· οἷα ἡ τοῦ Δαβίδ. Καὶ γὰρ καὶ οὗτοι πάντες ἀλλότρια πολλάκις ἐπένθησαν κακά.

Μακάριοι οἱ πραεῖς, ὅτι αὐτοὶ κληρονομήσουσι τὴν γῆν. Ποίαν γῆν; εἰπέ μοι. Τινὲς νοητὴν φασιν· ἀλλ' οὐκ ἐστὶ τοῦτο. Οὐδαμοῦ γὰρ εὐρίσκομεν ἐν τῇ γραφῇ γῆν νοητὴν. Ἀλλὰ τί ποτὲ ἐστὶ τὸ εἰρημένον; αἰσθητὸν τίθουν ἑπαθλον, ὥσπερ καὶ ὁ Παῦλος. Εἰπὼν γάρ· τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα σου, ἐπήγαγεν· οὕτω γὰρ ἔσῃ μακροχρόνιος ἐπὶ τῆς γῆς. Καὶ αὐτὸς

գոյն եւ տաղտկալից էր , որ թեթեւագոյնն
կարօղ է երկեցուցանել զնա՝ զայն իմն ա-
ռաւել խոստանայր առաւ : Որպէս զի թե
միտարեւ կամօցիս , ի սուգ մտանիջէր . եւ
մի համարիցիս եթէ առաւ ինչ իցէ առա-
ջեալն : Զի յորժամ Աստուած միտարեւ-
ցէ , թեպէտ եւ բիւրապատիկ արտմակա-
նացն ձիւնաբեր ի վերայ հոսիցին , քան զա-
մենայն իսկ ի վերայ լինիցիս : Յոյժ իսկ ա-
ռաւել մեծամեծս քան զվաստակս , տայ փո-
խարէնս Աստուած : Զոր եւ ոտտ իսկ արար .
զի երանելիս ցուցանէ զսգաւորս , ոչ ըստ
իրացն ինչ արժանաւորութեան , այլ ըստ
իւրում մարդասիրութեանն : Զի սգաւո-
րաց՝ որ վասն յանցանաց ի սուգ իցեն , այն
իսկ շատ է՝ զի թողութեան արժանի լինի-
ցին , եւ պաղատանս եւ աղերսս թառլի զնիւ-
ցեն : Իսկ նա այնչափ մարդասեր է , զի ոչ
զտանջանաց թողութիւն եւ ոչ զմեղաց ա-
զատութիւն համարի բաւական ի պարգեւս ,
այլ երանելիս եւս առնէ , եւ բազում միտ-
արութեանց արժանիս : Իսկ սգալ ոչ վասն
անձանց միայն մեղաց , այլ եւ վասն պլնոց
հրամայէ . որպէս եւ որբացն իսկ սգիք էին ,
Մովսիսի կամ Պաւղոսի կամ Դաւթի : Զի
նորա եւ ամենեքին իսկ այնպիսիք՝ բազում ան-
գամ վասն պլնոց շարեաց ի սուգ մտանէին :
Երանի հեզոց , զի նորա ժառանգեսցեն
զերկիր : Զոր երկիր : Ոմանք իմանալի իմն
երկիր տան . այլ չէ այնպէս : Բանգի ոչ
սուրեք գտանեմք ի գիրս , եթէ երկիր իմա-
նալի առիցի . այլ ըստ բանին եւ զհատու-
ցումն երեւելի իմն գնէ : Որպէս եւ Պաւ-
ղոս տսէ ըստ հնոյն , թէ Պատուեա զհոյր
եւ զմայր քո , եւ լինիցիս երկայնակեաց ի
վերայ երկրի : Եւ ինքն իսկ ատեն առաց

τῷ ληστῇ πάλιν· σήμερον μετ' ἐμοῦ ἔσῃ ἐν τῷ παραδείσῳ. Οὐτε γὰρ ἀπὸ τῶν μελλόντων ἀγαθῶν προτρέπει μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῶν παρόντων, διὰ τοὺς παχυτέρους τῶν ἀκροωμένων καὶ πρὸ τῶν μελλόντων ἐκείνα ζητοῦντας.

Διὰ τοῦτο γοῦν καὶ προῖὼν ἔλεγεν· ἴσθι εὐνοῶν τῷ ἀντιδίκῳ σου. Εἶτα τῆς τοιαύτης φιλοσοφίας τὸ ἔπαθλον τίθῃσι, καὶ φησι· μὴ ποτέ σε παραδῶ ὁ ἀντίδικός τῷ κριτῇ, καὶ ὁ κριτὴς τῷ ὑπηρέτῃ. Ὁρᾷς πόθεν ἐφόβησεν; ἀπὸ τῶν αἰσθητῶν, ἀπὸ τῶν παρὰ πόδας συμβαινόντων. Καὶ πάλιν· ὅς ἐάν εἴπῃ τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ ῥακά, ἔνοχος ἔσται τῷ συνεδρίῳ. Καὶ ὁ Παῦλος δὲ πολλάκις αἰσθητὰ ἐπιτίθουσιν ἔπαθλα, καὶ ἀπὸ τῶν παρόντων προτρέπων· οἷον ὡς ὅταν περὶ παρθενίας διαλέγῃται· οὐδὲν γὰρ περὶ τῶν οὐρανῶν εἰπὼν ἐκεῖ τέως, ἀλλ' ἀπὸ τῶν παρόντων ἐνάγει, λέγων· διὰ τὴν ἐνεστῶσαν ἀνάγκην· καὶ, ἐγὼ δὲ ὑμῶν φείδομαι· καὶ, θέλω δὲ ὑμᾶς ἀμερίμνους εἶναι. Οὕτω δὴ καὶ ὁ Χριστὸς τοῖς πνευματικοῖς τὰ αἰσθητὰ ἀνέμιξεν. Ἐπειδὴ γὰρ νομίζεται ὁ πρᾶος ἅπαντα ἀπολλύναι τὰ ἑαυτοῦ, τὸ ἐναντίον ὑπισχνεῖται, λέγων, ὅτι οὗτος μὲν οὖν ἔστιν ὁ μετὰ ἀσφαλείας τὰ ὄντα κερτημένος, ὁ μὴ θρασὺς, μηδὲ ἀλαζών. Ὁ δὲ τοιοῦτος καὶ τῶν πατρῶων ἐκοτῆσεται πολλάκις, καὶ αὐτῆς τῆς ψυχῆς. Ἄλλως δὲ καὶ ἐπειδὴ ἐν τῇ παλαιᾷ συνεχῶς ὁ προφήτης· οἱ γὰρ πρᾶεῖς κληρονομήσουσι γῆν ἔλεγεν, ἀπὸ τῶν συντρόφων αὐτοῖς ῥημάτων ἐνυφαίνει τὸν λόγον, ὥστε μὴ πανταχοῦ ξενοφωνεῖσθαι.

ցաւազակն, եթէ այսօր ընդ իւ իցես ի գրախաին Բանդի ոչ եթէ հանգերձեալ բաւութեամբն եւեթ յորդորէ, այլ եւ մօտաւորօք՝ վասն թանձրամիտ լսողացն, որք նախքան զհանգերձեալսն զմօտաւորսն խնդրեն:

Վասն այնորիկ մատուցեալ եւս յառաջ տէ. Յառաջագոյն հաշտեաց ընդ ոստիքում: Նա եւ զհատուցումն զպնպիտի առաքինութեան յարեալ անգէն ի նոյն գնէ. Գուցէ, ասէ, մատնիցէ զքեզ ոստին գատաւորին, եւ գատաւորն գահն: Տեսանեմ, զի աստէն յերեւելեացս երկեցուցանէ, որ աստէն առ ոտս գիպիցին ի հայո: Եւ գարձեալ ասէ, եթէ Որ ասէ ցեղապր իւր՝ առկա, պարտաւոր լիցի յատենի: Եւ Պաւղոս բազում ինչ երեւելիս հատուցմունս գնէ, եւ ի մօտաւորացս յօժարեցուցանէ. այսպիտի ինչ յորժամ վասն կուսութեան ճառիցէ եւ անդ ոչինչ վասն երկնաւորականացն ասէ, այլ ի մօտաւորացս հաւանեցուցանէ. Վասն հարկին, ասէ, որ ի վերայ կայ. բայց ես խնայեցի ի ձեզ. եւ՝ Վասն զի անհոգք իցէք: Սոյնպէս եւ Քրիստոս ընդ հոգեւորսն եւ զերեւելիսս խառնեաց: Քանզի կարծի հեզն՝ եթէ զամենայն ինչ զիւր կորուսանիցէ, զնորին հակառակն խոստացեալ՝ ասէ, եթէ նա է՝ որ զամենայն ինչ զգուշութեամբ տառցեալ ունի, որ ոչ յանգուզն դք իցէ եւ ոչ ամբարտաւան: Իսկ հպարտն՝ եւ ի հայրենի ընչից տարազիր գտանի, եւ բազում անգամ իւրոց ոգւոցն իսկ թշնամի: Եւ այլազգ եւս. քանզի ի հնումն ստէպ մարգարէն ասէ, եթէ Հեզք ժառանգեոցեն զերկիր, անգէն ընդ անդակից եւ ծանօթական բանսն խառնեալ արկանէ զբանն, զի մի ամենայն ուրեք օտարաձայն այլաբարբառ կարծիցի:

Ταῦτα δὲ λέγει, οὐ μέλει τῶν παρόντων ἰσθῆς τὰς ἀμοιβὰς, ἀλλὰ μετὰ τούτων καί κείνα παρέχων. Ἄν τε γὰρ πνευματικὸν εἴπῃ τι, οὐκ ἀφαιρεῖται τὰ ἐν τῷ παρόντι βίῳ. Ἄν τε τοῖν ἐν τῷ βίῳ τι πάλιν ὑπόσχεται, οὐ μέλει τούτων τὴν ὑπόσχεσιν ἰσθῆσι. Ζητεῖτε γάρ, φησι, τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν. Καὶ πάλιν· ὅστις ἀφῆκεν οἰκίαν, ἢ ἀδελφούς, ἢ πατέρα, ἢ μητέρα, ἢ γυναῖκα, ἢ τέκνα, ἢ ἀγροὺς, ἔθηκεν τοῦ ὀνόματός μου, ἑκατονταπλασίονα λήψεται ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ, καὶ ἐν τῷ μέλλοντι ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσει.

Μακάριοι οἱ πεινῶντες καὶ διψῶντες τὴν δικαιοσύνην. Ποίαν δικαιοσύνην; ἢ τὴν καθόλου φησὶν ἀρετὴν, ἢ τὴν μερικὴν ταύτην τὴν ἀπεναντίας τῇ πλεονεξίᾳ κειμένην; Ἐπειδὴ γὰρ μέλει περὶ ἐλεημοσύνης ἐπιτάσσεται, δείκνυσιν πῶς ἐλεῖν χρή· οἷον, ὅτι οὐκ ἐξ ἀρπαγῆς, οὐδὲ ἐκ πλεονεξίας μακαρίζει τοὺς δικαιοσύνης ἀντιποιουμένους. Καὶ ὅρα μεθ' ὅσης αὐτὸ τίθῃσι τῆς ὑπερβολῆς. Οὐ γὰρ εἶπε, μακάριοι οἱ δικαιοσύνης ἀντεχόμενοι, ἀλλὰ μακάριοι οἱ πεινῶντες καὶ διψῶντες τὴν δικαιοσύνην· ἵνα μὴ ἀπλῶς, ἀλλὰ μετὰ ἐπιθυμίας ἀπάσης αὐτὴν μετώμεν.

Ἐπειδὴ γὰρ τοῦτο μάλιστα ἴδιον τῆς πλεονεξίας ἐστὶ, καὶ οὐχ οὕτως ἐρωμεν σελίων καὶ ποτῶν, ὥς τὸ πλεῖονα κτήσθαι καὶ περιβάλλεσθαι, τὴν ἐπιθυμίαν ταύτην περὶ τὸ μὴ πλεονεκτεῖν μεταθεῖναι ἐπέλευσεν. Ἔπειτα πάλιν αἰσθητὸν τὸ ἐπαθλὸν ἀρίξει

Ձայն առեւելք ոչ եթէ մինչ ի Վնատա-
սրոս եւեթ հաստատե զհասուցմանն, այլ
յետ այսորիկ եւ զայն եւս պարգեւէ : Զի
եթէ հագեւոր ինչ ասիցէ, չբռնայ այնու
զմտաւորոս եւ զպտեն կենացս : Եւ եթէ
ի մնատաւորաց ինչ խոստանայցէ, ոչ մինչեւ
յայն եւեթ հաստատե զկարողութիւն : Խըն-
դրեցէք, ասէ, զարքայութիւն Աստուծոյ եւ
զարգարութիւն նորա, եւ այս ամենայն տա-
ցի եւ յաւելլի ձեզ : Եւ դարձեալ ասէ .
եթէ դք թողուցու զտուն իւր կամ զեղբարս
կամ զհայր կամ զմայր կամ զկիւն կամ զոր-
դիս կամ զազարակս վասն անուան իմոյ,
հարկւրապատիկ առցէ յաշխարհիս յայսմիկ,
եւ զկեանսն յաւիտենից ժառանգեսցէ :

Երանի դք քաղցեալ եւ ծարաւի իցեն
արգարութեան : Որում արգարութեան :
Կամ զամենայն առաքինութեանցն ասէ,
կամ զմիոյ մասնէ՝ որ ընդդէմ ազահու-
թեանն իցէ : Քանզի վասն սղորմածութեան
պատուիրելոց էր, ցուցանէ թէ որպէս պատ-
շաճ իցէ սղորմել . պսպիսի ինչ՝ զի ոչ ի
յափշտակութենէ եւ ոչ յազահութենէ ե-
րանէ զայնոսիկ՝ դք արգարութեանն փա-
փաքեալ իցեն : Եւ տես, որչափ առաւե-
լութեամբ գնէ : Զի ոչ ասաց, թէ երանի
դք յարգարութեանն կողմ իցեն, այլ թէ
Երանի դք քաղցեալ եւ ծարաւի իցեն ար-
գարութեանն . զի ոչ վայրապար ինչ, այլ
զխամենայն ցանկութեամբ վայելիցեմք ինմա :

Եւ քանզի այս սեպհական իմն է ազա-
հութեանն, զի ոչ այնչափ կերակրոց կամ
բմպելեաց ցանկանամք՝ որպէս շատ ինչս ըս-
տանալոյ եւ հանդերձս երեւելիս ազանելոյ .
արդ զի զպսպիսի ցանկութիւն ազահու-
թեան ի բաց հրամայիցէ թօթափել, դար-

λέγων· ὅτι αὐτοὶ χορτασθήσονται. Διὰ γὰρ τὸ νομίζεσθαι τὴν πλεονεξίαν εὐπόρους ποιεῖν τοὺς πολλοὺς, λέγει ὅτι τοὺνναντίον μὲν οὖν ἐστίν· ἡ γὰρ δικαιοσύνη τοῦτο ἐργάζεται. Μὴ τοίνυν δίκαια πράττων φοβοῦ περίαν, μηδὲ τρέμε λιμὸν. Οἱ γὰρ ἀρπαζόντες, οὗτοι μάλιστα εἰσὶν οἱ πάντων ἐκπίπτοντες· ὡς ὁ γοῦν δικαιοσύνης ἐρῶν, τὰ πάντα αὐτὸς ἔχει μετ' ἀσφαλείας. Εἰ δὲ οἱ τῶν ἀλλοτρίων μὴ ἐφείμενοι τοσαύτης ἀπολαύουσιν εὐπορίας, πολλῶ μᾶλλον οἱ τὰ αὐτῶν προεἴμενοι.

Μακάριοι οἱ ἐλεήμονες. Ἐνταῦθα οὐ τοὺς διὰ χρημάτων ἐλεοῦντας μόνον ἐμοὶ δοκεῖ λέγειν, ἀλλὰ καὶ τοὺς διὰ πραγμάτων. Ποικίλος γὰρ ὁ τῆς ἐλεημοσύνης τρόπος, καὶ πλατεῖα αὕτη ἡ ἐντολή. Τί οὖν αὐτῆς τὸ ἔπαθλον; Ὅτι αὐτοὶ ἐλεηθήσονται. Καὶ δοκεῖ μὲν ἀντίδοσις εἶναι τις ἴση· ἔστι δὲ πολὺ μείζον τοῦ κατορθώματος. Αὐτοὶ μὲν γὰρ ἐλεοῦσιν ὡς ἄνθρωποι· ἐλεοῦνταὶ δὲ παρὰ τοῦ τῶν ὅλων θεοῦ. Οὐκ ἔστι δὲ ἴσον ἀνθρώπινος ἔλεος καὶ θεῖος· ἀλλ' ὅσον πονηρίας καὶ ἀγαθότητος τὸ μέσον, τοσοῦτον οὗτος ἐκείνου δίδωται.

Μακάριοι οἱ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ, ὅτι αὐτοὶ τὸν θεὸν ὁψονται. Ἴδου πάλιν πνευματικὸν τὸ ἔπαθλον. Καθαροὺς δὲ ἐνταῦθά φησιν, ἥτοι τοὺς καθολικὴν ἀρετὴν κεκτημένους, καὶ μηδὲν ἑαυτοῖς συνειδόμενος

ձեռք կրնէ, ելլի հասարակական սահմանէ . զի նորա, ասէ, պարհադին : Վասն կարծելոյ բազմաց զազահութենէ՝ եթէ զբազումն ընչաւէտս առնիցէ, ասէ զհակառակն նորին, եթէ արդարութիւնն առնէ զայն : Եւ արդ մի, յորժամ զարգարութիւն գործիցես, յազարատութենէ երկնչիցիս, եւ մի ի սովոյ կառկածիցես : Զի յափշտակողքն են՝ որ մանաւանդ յամենայնէ անկանիցին . եւ որ արդարութեանն ցանկանայցէ, նա է որ զամենայն ինչ ունիցի զգուշութեամբ : Զի թէ որք պլնց ընչից լրանկանան, այնչափ վայելիցեն ի մեծութեան, սրչափ եւս առաւել որք զիրեանցն պլնց բաշխիցեն :

Երանի ողորմածաց : Աստ ինչ պոպէս թուի, եթէ ոչ միայն զայնցանէ՝ որք ընչիւքն ողորմիցին՝ ասիցէ, պղ եւ որք իրօք ինչ օգնական լինիցին : Զի բազմադիմի են ողորմածութեանն օրինակք, եւ ընդարձակ է պատուիրանս այս : Եւ արդ զի՞նչ իցէ հասարակութիւն : Զի նորա, ասէ, ողորմութիւն գտցեն : Եւ թուի եթէ հասարակ ինչ առաքինութեանն իցէ հասարակութիւն . բայց առաւել յոյժ մեծ է քան զուղղութիւնն : Զի նորա ողորմին իբրեւ զմարգիկ, եւ ինքեանք ողորմութիւն գտանեն յամենեցունցն Աստուծոյ : Քանզի չէ իսկ հաւասար մարդկեղէն ողորմութիւնն եւ աստուածական . պղ օրչափ ընդ չարութիւն եւ ընդ բարութիւն ինչ ի միջի իցէ, նոյնչափ ընդ սա եւ ընդ նա անջրպետութիւն :

Երանի ոյք սուրբ իցեն սրտիւք, զի նորա զԱստուած տեսցեն : Ահաւանիկ գարձեալ հոգեւոր հասարակութիւն : Սուրբ աստ՝ կամ զայնստիկ որ զամենայն առաքինութիւնն յանձնեա ունիցին՝ կոչէ, եւ ոչինչ գիտիցեն ըզ-

πονηρόν, ἢ τοὺς ἐν σωφροσύνῃ ἐκείνοντες. Οὐδενὸς γὰρ ἡμῖν οὕτω διαπρὸς τὸ τὸν θεὸν ἰδεῖν, ὥς τῆς ἀρετῆς ταύτης. Διὸ καὶ ὁ Παῦλος ἔλεγεν· εἰρήνην διώκετε μετὰ πάντων καὶ τὸν ἀγιασμόν, οὗ χωρὶς οὐδεὶς ὄψεται τὸν κύριον. Ὅψιν δὲ ἐνταῦθα φησιν, ἣν ἀνθρώπῳ δυνατόν ἰδεῖν. Ἐπειδὴ γὰρ πολλοὶ ἐλεοῦσι μὲν καὶ οὐχ ἀρπάζουσιν, οὐδὲ πλεονεκτοῦσι, πορνεύουσι δὲ καὶ ἀσελγαίνουσι, δεικνύς ὅτι οὐκ ἀρκεῖ τὸ πρότερον, καὶ τοῦτο προσέθηκεν. Ὡς περ οὖν καὶ ὁ Παῦλος Μακεδόσιν ἐμαρτύρησε, Κορινθίοις ἐπιστέλλων, ὅτι οὐ μόνον ἐλεημοσύνη ἐπλούτουν, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ ἄλλῃ ἀρετῇ. Εἰπὼν γὰρ περὶ τῆς φιλοτιμίας αὐτῶν τῆς ἐν τοῖς χρήμασι, φησιν, ὅτι καὶ ἑαυτοὺς ἔδωκαν τῷ κυρίῳ καὶ ἡμῖν.

Μακάριοι οἱ εἰρηνοποιοί. Ἐνταῦθα οὐ τὸ μὴ στασιάζειν ἑαυτοῖς μόνον καὶ ἀπεχθάνεσθαι πρὸς ἀλλήλους ἀναιρεῖ· ἀλλὰ καὶ ἕτερόν τι πλεον ἐπιζητεῖ, ἵνα καὶ ἐτέρους στασιάζοντας συναίγωμεν. Καὶ πάλιν πνευματικὸν ἐπάγει τὸ ἑπαθλον. Ποῖον δὴ τοῦτο; ὅτι αὐτοὶ υἱοὶ θεοῦ κληθήσονται. Καὶ γὰρ τοῦ μονογενοῦς ἔργον ἐγένετο τοῦτο, συναγαγεῖν τὰ διεστῶτα καὶ καταλλάξαι τὰ ἐκπεπολεμημένα. Εἶτα, ἵνα μὴ νομίσῃς, ὅτι πανταχοῦ ἡ εἰρήνη καλὸν, ἐπήγαγε· μακάριοι οἱ δεδιωγμένοι ἕνεκεν δικαιοσύνης· τουτέστι τῆς ἀρετῆς ἕνεκεν· τῆς ὑπὲρ ἐτέρων προστασίας· τῆς εὐσεβείας.

Քանի որ ինչպէս եւ կամ զայնսով՝ որք ցածուութեամբ եւ զգաւորութեամբ վարեցին: Ձի չիք ինչ մեղ պնայեա պատշաճազոյն առ ի զԱստուած տեսանելոյ՝ իբրեւ զայս առաքինութիւն: Ասան որոյ եւ Պաւղոս իսկ ասէ, եթէ Զխաղաղութեան զհետ երթալք, եւ զարբութեան, զի առանց պստրիկ ոչ պատեացէ զտէր: Իսկ երեսո ասա զմարդկեղէն կերպարանացն նորա ասէ. քանզի ոչ որ ըստ աստուածութեանն կարէ տեսնել: Եւ քանզի բազումք ողորմութիւնս առնեն, եւ չյափշտակեն զուրուք եւ ոչ զրկեն, բայց պոռնկին եւ պղծին, զի ցուցցէ՝ թէ չէ բաւական առաքինն միայն՝ յաւելու եւ զայս եւս: Զոր օրինակ եւ Պաւղոս զմականգնալոցն վկայէր յորժամ առ կորնութացիսն առաքէր զթուղթն, եթէ ոչ միայն ողորմածութեամբն մեծանային, այլ եւ պլոճքն եւս առաքինութեամբն: Զի յորժամ ասաց վասն առաքուութեան ընչիցն զոր բաշխէին, ապա ասէ, թէ զանձինս ետուն տեսան եւ մեղ:

Երանի խաղաղարարաց: Ասա ոչ միայն զկռուելն եւ զատել զմիմեանս արգել, այլ եւ պլ իմն աւելի խնդրէ. զի եւ զայլս՝ որք կռուիցին՝ անիցեմք ի հաշտութիւն: Դարձեալ եւ ասա հոգեւոր արիաւոր խոստանայ. Զի նորա, ասէ, որգիք Աստուծոյ կռիւցին: Նա եւ միածնին իսկ երգւոյն Աստուծոյ սոյն գործ եղեւ, զի ժողովեացէ ըզցրուեալս, եւ անցէ ի հաշտութիւն զպատեւրազմողս: Եւ զի մի կարծիցես՝ եթէ ամենայն ուրեք խաղաղութիւնն բարեւք ինչ իցէ, յարէ ի նոյն, եթէ Երանի ոյք հաշտեալ իցեն վասն արդարութեան: Այն իսկ է, յորժամ վասն առաքինութեան կամ վասն պլոց վերականգնութեան կամ վասն աս-

Δικαιοσύνην γὰρ εἶωθεν καὶ τὴν ἡσασαν
λέγειν τῆς ψυχῆς φιλοσοφίας.

Μακάριοι ἐστε, ὅταν ὀνειδίσωσιν ὑμᾶς
καὶ διώξωσι, καὶ εἰπωσι πᾶν πονηρὸν ῥῆμα
καθ' ὑμῶν ψευδόμενοι, ἕνεκεν ἐμοῦ· χαί-
ρετε καὶ ἀγαλλιᾶσθε. Οἶον, κἄν γόητας,
κἄν πλάνους, κἄν λυμεῶνας, κἄν ὀτιοῦν
ἕτερον καλέσωσι, μακάριοι ἐστέ, φησι. Τί
τούτων καινότερον γένοιτ' ἂν τῶν ἐπιταγ-
μάτων, ὅταν τὰ τοῖς ἄλλοις φευκτὰ, ταῦτα
ποθεῖναι εἶναι λέγῃ; τὸ πτωχεύειν λέγω καὶ
πενθεῖν, καὶ διωκεσθαι καὶ κακῶς ἀκούειν.
Ἀλλ' ὅμως καὶ εἶπε καὶ ἔπεισεν· οὐχὶ δύο,
καὶ δέκα, καὶ εἴκοσι, καὶ ἑκατὸν, καὶ χι-
λίους ἀνθρώπους, ἀλλὰ τὴν οἰκουμένην
ἅπασαν. Καὶ ἀκούοντες τὰ φορτικά καὶ
ἐπαχθῆ καὶ ἀπεναντίας τῇ τῶν πολλῶν
συνηθείᾳ, ἐξεπλήττοντο οἱ ὄχλοι. Τραυτὴ
ἡ τοῦ λέγοντος δύναμις ἦν.

Πλὴν ἀλλ' ἵνα μὴ νομίσης, ὅτι τὸ κακῶς
ἀκούειν ἀπλῶς μακαρίους ποιεῖ, δύο τέθει-
κε διορισμούς, ὅταν καὶ δι' αὐτόν, καὶ
ψευδῇ ἢ τὰ λεγόμενα. Ἐπεὶ ἐὰν μὴ ταῦτα
προσῇ, οὐ μόνον οὐ μακάριος, ἀλλὰ καὶ ἄθλι-
ος ὁ κακῶς ἀκούων. Εἴτα ὅρα τὸ ἐπαθλὸν
πάλιν· ὅτι ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς ἐν τοῖς
οὐρανοῖς. Σὺ δὲ εἰ καὶ μὴ καθ' ἕκαστον
τῶν μακαρισμῶν βασιλείαν ἀκούεις φωρον-
μένην, μὴ ἀθύμει. Εἰ γὰρ καὶ διαφόρους
ὀνομαίξει τὰς ἀμοιβάς, ἀλλὰ πάντας εἰς

առաջնորդութեանն որ չգնիցի: Քանզի արգարութիւն մըս զամենայն իսկ զառաքինութիւնն ոգւոցն սովոր են կոչել զերբ: Եւ աստ եւս հագեալ հասուցումն գնէ. Ձի նոցա է, ասէ, արքայութիւն երկնից:

Երանի իցէ ձեզ յորժամ նախաորիցեն զձեզ, եւ ասիցեն բան չար զձէնջ սուտ: Կամ կախարհս կամ մալորեցուցիչս կամ ժանտազործս կամ թէ այլ ինչ կոչիցեն, երանի իցէ, ասէ, ձեզ: Ձի՞նչ այլ ինչ կայցեն պապիոսի նորքնծայ հրամանք, յորժամ որ այլոց ինչ սոսկալի իցէ՝ զայն աննշտկանս հասանիցէ համարել. ազքատանալ եւ ի սուգ մտանել, հալածական լինել, բանս չարս լսել: Բայց սակայն ասաց եւ հաւանեցոյց, ոչ զերկուս որ կամ զտասն կամ զքսան կամ զհարեւր կամ զհազարս ի մարդկանէ, այլ զամենայն տիեզերս: Ձի եւ լսեն զժանրատաղանդկան եւ զհակառակ սովորութեան բազմաց, որպէս եւ յայնմ ժամանակի իսկ՝ զի լսէին բազումք եւ զարմանային, եւ այժմ եւ յամենայն ժամանակս: Քանզի բազում էր զօրութիւն այնորիկ՝ որ ասացն:

Այլ զի մի կարծիցես, եթէ փոխանակ բանից չարաց լսելոյ վայրապար ինչ տայցէ երանութիւն, երկուս կէտս եգ ի միջի: Մի յորժամ վասն նորա իսկ իցէ. եւ մեւս եւս յորժամ սուտ իցեն բանքն: Եւ եթէ այսպիսի ինչ չիցէ, ոչ միայն երանելիս չաւնէ, այլ եւ եղկելիս՝ զայն որ զչար բանսն լսիցէ: Ապա տես եւ զարիտուքն զոր խոստանայ. Ձի վարձք ձեր, ասէ, բազում են յերկինս: Եւ գու թէպէտ եւ յիւրաքանչիւր երանութիւնսն ոչ լսիցես զարքայութիւն երկնից խոստացեալ, մի ինչ արամիցիս: Ձի թէպէտ եւ այլ եւ այլ իմն անուանէ զհա-

τὴν βασιλείαν εἰσαγεῖ. Καὶ γὰρ ὅταν εἴπῃ, παρακληθήσονται οἱ πενθῶντες, καὶ ἐλεηθήσονται οἱ ἐλεινῶντες, καὶ τὸν θεὸν ὄψονται οἱ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ, καὶ υἱοὶ θεοῦ κληθήσονται οἱ ἐφρηνοποιοὶ, οὐδὲν ἄλλο ἢ τὴν βασιλείαν διὰ τούτων ἀπάντων αἰνέτεται. Οἱ γὰρ τούτων ἀπολαύοντες, ἐκείνης ἐπιτεύξονται πάντως. Μὴ τοίνυν τῶν πνεύματι πτωχῶν μόνων νόμιζε εἶναι τὸ ἔπαθλον· ἀλλὰ καὶ τῶν πεινῶντων τὴν δικαιοσύνην, καὶ τῶν πρᾶων, καὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων ἀπαξιαπλῶς. Διὰ γὰρ τοῦτο ἐπὶ πάντων τὸν μακαρισμὸν ἔθηκεν, ἵνα μὴδὲν αἰσθητὸν ἀναμένῃς. Οὐδὲ γὰρ ἂν εἴη μακάριος ὁ ἐν τούτοις στεφανουμινος, ἂν τῷ παρόντι συγκαταλύεται βίῃ, καὶ οὐκ ἔτι ταχύτερον παρατρέχῃ.

Εἰπὼν δὲ ὅτι ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς, ἐπήγαγε καὶ ἑτέραν παρακλήσιν, λέγων· οὕτω γὰρ ἐδίωξαν τοὺς προφήτας τοὺς πρὸ ὑμῶν. Ἐπειδὴ γὰρ ἐκεῖνο ἔμελλε τὸ τῆς βασιλείας, καὶ ἐν ἐλπίσιν ἦν, ἐντεῦθεν αὐτοῖς παρέχεται τὴν παραμυθίαν ἀπὸ τῆς κοινωνίας τῶν πρὸ αὐτῶν πεπονθότων κακῶς. Μὴ γὰρ νομίσητέ, φησιν, ὅτι ἐναντία τινὰ λίγοι καὶ νομοτεθοῦντες ταῦτα πάσχετε· ἢ ὅτι πονηρῶν δογμάτων ὄντες διδασκαλοὶ, μέλλετε ἐλαυνεσθαι παρ' αὐτῶν. Οὐ γὰρ τῆς πονηρίας τῶν λεγομένων, ἀλλὰ τῆς κακίας τῶν ἀκουόντων αἱ ἐπιβουλαὶ καὶ οἱ κίνδυνοι. Ὅθεν οὐδὲ ὑμᾶς τοὺς κακῶς πάσχοντας διαβάλλουσιν, ἀλλὰ τοὺς κακῶς ποιῶντας ἐκείνους. Καὶ μαρτυρεῖ τοῦ-

տալցիւնն, այլ զամենեւին յարքայու-
թիւն տննելոց է: Քանզի յորժամ ասէ,
մօխթարեայքն սգաւորքն, եւ ողորմութիւն
գացեն ողորմածքն, եւ զԱստուած տեսնեն
տալքն սրտիւք, եւ որդիք Աստուծոյ կոչե-
ցին խաղաղարարքն, ոչ այլ ինչ՝ այլ զար-
քայութիւն երկնից տկնարկէ այսու ամենայ-
նիւ: Զի որք ողբօք վայելիցեն, պատշաճ է՝
զիւրյամ եւս հասանիցեն: Եւ որք մի միայն
ողբատացն հոգւով կործիցես զարքայու-
թիւն երկնից, այլ եւ քաղցելոցն եւ ծա-
րաւեաց արգարութեան եւ հեղոց եւ այլոցն
ամենեցուն առ հասարակ. զի նորք ի վե-
րայ ամենեցուն առ հասարակ նկարեաց զե-
րանութիւնն: Եւ մի ինչ երեւելի համարի-
ցիս ի պարգեւացն. քանզի եւ չէ իսկ երա-
նելի՝ որ յայտնեզոս պատկիցի. որք ըստ ժա-
մանակացս լուծանելոց են, եւ վաղվաղակի
քան զստուեր անցանելոց:

Իսկ յորժամ ասաց՝ եթէ վարձք՝ ձեր բա-
զում են յերկինս, ահի զնովմք եւ մեւս եւս
մօխթարութիւն. Զի պապէս, ասէ, հալածե-
ցին զմարգարէան որ յառաջ քան զձեզ էին:
Քանզի արքայութեանն խոտառման առ յապա-
էր, եւ յուսով տկն ունել, ի հասարակացն
վտակից լինելոյ բնդ մարգարէան՝ ապա նոցա
մօխթարութիւն: Մի, ասէ, կործիցէք,
եթէ հակառակս ինչ խօսիցիք եւ օտարասի
ինչ օրէնս դնիցէք, եւ վասն այնորիկ չար-
չարիցիք. կամ չարաց ինչ կրօնից իցէք վար-
դապետք, վասն այնորիկ հալածիցիք ի նո-
ցանէն: Զի ոչ եթէ ի չարութենէ բանիցն,
այլ ի լուղացն չարաց դան ի վերայ նեն-
գութիւնք եւ վերայ: Ուստի ոչ զձեզ՝ որ
զչարչարանադ կրիցէք, այլ զնոսա որ զչար-
չարանսն անիցեն ի վերայ, բամբասիցին:

τοῖς ἅπας ὁ ἐμπροσθεν χρόνος. Ὁμοίως γὰρ τοῖς προφήταις παρανομῶν καὶ ἀντίθεον φρόνημα ἐγκαλοῦντες, τοὺς μὲν ἐλίθαζον, τοὺς δὲ ἤλαυνον, τοὺς δὲ μυρίοις ἐτέροις περιέβαλλον κακοῖς. Μὴ δὴ τοῦτο θορυβεῖται ὑμᾶς· ἀπὸ γὰρ τῆς αὐτῆς γνώμης καὶ τὰ νῦν ἅπαντα πράττουσιν.

Εἶδες πῶς τὰ φρονήματα αὐτῶν ἀνέστησεν ἐγγὺς τῶν περὶ Μωσέα καὶ Ἡλίου στήσας αὐτούς; Οὕτω καὶ ὁ Παῦλος Θεσσαλονικεῦσι γράφων, φησὶν· ὑμεῖς γὰρ μισηταὶ ἐγενήθητε τῶν ἐκκλησιῶν τοῦ Θεοῦ, τῶν οὐσῶν ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ. Καὶ γὰρ καὶ ὑμεῖς τὰ αὐτὰ ἐπάθετε ὑπὸ τῶν ἰδίων συμφυλετῶν, καθάπερ καὶ ἐκεῖνοι ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων, τῶν καὶ τὸν κύριον ἀποκτεινάντων Ἰησοῦν, καὶ τοὺς ἰδίους προφήτας, καὶ ἡμᾶς ἐκδιωξάντων, καὶ Θεῷ μὴ ἀρεσκόντων, καὶ πᾶσιν ἀνθρώποις ἐναντίων. Ὁ δὲ καὶ ἐνταῦθα κατεσκευάσεν ὁ Χριστός. Καὶ ἐπὶ μὲν τῶν ἄλλων μακαρισμῶν ἔλεγε, μακάριοι οἱ πτωχοὶ καὶ οἱ ἐλεήμονες· ἐνταῦθα δὲ οὐκ ἀδιορίστως αὐτὸ τέθεικεν, ἀλλὰ πρὸς αὐτούς τρέπει τὸν λόγον, λέγων· μακάριοί ἐστε, ὅταν ὀνειδίσωσιν ὑμᾶς καὶ διώξωσι, καὶ εἰπωσι πᾶν πονηρὸν ῥῆμα καθ' ὑμῶν, δεικνύς ὅτι αὐτῶν τοῦτο μάλιστα ἐξαιρετὸν ἐστι, καὶ ὑπὲρ τοὺς ἄλλους ἅπαντας τῶν διδασκαλῶν ἴδιον τοῦτο. Ὁμοῦ δὲ καὶ τὸ αὐτοῦ ἀξίωμα ἐνταῦθα αἰνιττεται, καὶ τὴν πρὸς τὸν γεγεννηκότα ὁμοτιμίαν. Περὶ γὰρ ἐκεῖνοι διὰ τὸν πατέρα, φησὶν, οὕτω καὶ ὑμεῖς δι' ἐμὲ ταῦτα πείσεσθε. Ὅταν δὲ εἴπῃ· τοὺς προφήτας τοὺς πρὸ ὑμῶν, δεικνύει καὶ αὐτοὺς προφήτας ἤδη γεγεννημένους. Εἶτα δηλῶν ὅτι τοῦτο μα-

Եւ վկայէ սպիմ ամենայնի իսկ առաջին ժամանակն : Զի ոչ եթէ զանօրէնութիւնն, կամ Աստուած ընդ Աստուծոյ մոլածանկէրամբսէին զմարգարեիցն, եւ զկէսսն հալածէին, եւ զկէսսն քարկոծ առնէին, եւ զայլոք ազդումս չարչարանօք չարչարէին : Եւ արդ քի ինչ զձեզ խռովեցուցէ, զի նովին մազք եւ այժմ զնոյն գործ գործեն :

Տեսանեմ, որպէս զժառ նոցա զարթոյց եւ տարաւ կացոյց մօտ առ Մովսիսի եւ Եղիայի : Որպէս եւ Պաւղոս իսկ թեոսազոնիկեցւոցն գրէ . Դուք, ասէ, նմանօք եղերուք եղբարք, եկեղեցեացն Աստուծոյ՝ որ են ի հրէաստանի ի քրիստոս Յիսուս : Զի զնոյն չարչարանս չարչարեցայք եւ դուք ի ձերոց ազգականաց, որպէս եւ նոքա ի հրէից, որք զտէր Յիսուս ապանին եւ զիւրեանց մարդարէմն, եւ զմեզ հալածեցին, եւ Աստուծոյ չեղէն հաճոյք, եւ ամենայն մարդկան հակառակ կացին : Զոր եւ աստ իսկ յօրինեաց քրիստոս : Զի յայլ երանութիւնսն ասէ, երանի աղքատաց եւ ողորմածաց . իսկ աստ ոչ խառն ի խուռն ինչ, այլ առ նոսա չրջէ զբանն . Երանի իցէ ձեզ, ասէ, յորժամ նախատիցեն զձեզ, եւ ասիցեն բան չար զձենջ սուտ : Զի յայտ արասցէ՝ թէ առ նոսա առաւել իմե եր այն, եւ առ այլ ամենայն վարդապետս սեպհական : Նոյն միանգամայն եւ զիւր իսկ պատիւն ակնարկէ այնուիկ, եւ ընդ ծնողին զհանգիստապատիւ զուգականութիւն : Զի որպէս մարգարէքն, ասէ, վասն հօր, նոյնպէս եւ դուք, ասէ, վասն իմ չարչարիցիք : Իսկ ասելովն՝ եթէ Զմարգարէսն որ յառաջ քան զձեզ էին, յայտ առնէ, թէ եւ նոքա իսկ անդէմ մարգարէք եղին : Եւ ապա ցուցանէ, եթէ

λιστα ἀνθρώπους ὠφελῇ καὶ ποιῇ λαοφιλῶς, οὐκ εἶπεν, ὅτι κακῶς μετὰ τῶν κακῶν καὶ διώξουσιν· ἐγὼ δὲ κωλύσω τοὺς κακούς. Οὐ γὰρ ἐν τῷ μὴ ἀκούειν κακῶς, ἀλλ' ἐν τῷ κακῶς ἀκούοντας φέρειν γενναίως, καὶ διὰ τῶν ἔργων αὐτοὺς ἐλέγχειν, τὴν ἀσφάλειαν αὐτοῖς βούλεται εἶναι. Πολλῷ γὰρ τοῦτο ἐκείνου μείζον· ὥσπερ τοῦ μὴ πληττεσθαι, τὸ πληττόμενον μηδὲν πάσχειν δεινὸν πολλῷ μείζον ἐστίν· ἐνταῦθα μὲν οὖν φησιν.

Ὅτι ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς ἐν τοῖς οὐρανοῖς. Ὁ δὲ Δουκᾶς καὶ ἐπιτεταμένως καὶ μετὰ πλείονος αὐτὸν παραμυθίας τοῦτο εἰρηκέναι φησὶν. Οὐ γὰρ δὴ μόνον τοὺς κακῶς διὰ τὸν θεὸν ἀκούοντας μακαρίζει· ἀλλὰ καὶ τοὺς παρὰ πάντων καλῶς ἀκούοντας ταλανίζει. Οὐαὶ γὰρ ὑμῖν, φησὶν, ὅταν καλῶς ὑμᾶς εἰπωσι πάντες οἱ ἄνθρωποι. Καὶ τοὶ καὶ τοὺς ἀποστόλους καλῶς ἔλεγον· ἀλλ' οὐ πάντες. Διὰ τοῦτο οὐκ εἶπεν, ὅταν καλῶς ὑμᾶς εἰπωσιν οἱ ἄνθρωποι· ἀλλ' ὅταν πάντες. Οὐδὲ γὰρ δυνατόν τοὺς ἐν ἀρετῇ ζῶντας παρὰ πάντων ἀκούειν καλῶς.

Καὶ πάλιν φησὶν· ὅταν ἐκβάλωσι τὸ ὄνομα ὑμῶν ὡς ποτηρὸν, χαίρετε καὶ σιμυτήσατε. Οὐδὲ γὰρ τῶν κινδύνων μόνον ὡς ὑπέμενον, ἀλλὰ καὶ τῆς κακηγορίας πολλὴν ὀρίζει τὴν ἀντίδοσιν. Διὰ τοῦτο οὐκ εἶπεν, ὅταν ἐλασωσιν ὑμᾶς καὶ ἀποκτείνωσιν· ἀλλ' ὅταν ὀνειδίσωσι καὶ εἰπωσι πᾶν ποτηρὸν. Μάλιστα γὰρ τῶν πραγμάτων αὐτῶν χαλεπώταρον δάκνουσιν αἱ κακηγορίαι. Ἐν μὲν γὰρ τοῖς κινδύνοις πολλὰ τὰ κουφίζοντα τὸν πόνον ἐστίν· οἷον, τὸ παρὰ πάντων ἀλείφεσθαι, τὸ πολλοὺς ἔχειν τοὺς κροτοῦντας καὶ στεφανοῦντας καὶ ἀνακηρύττοντας·

այս իմն քառակուսի գործեր նոցա, եւ աւանդեր երանելիք ոչ ասաց՝ եթէ չարախօսիցին եւ հալածիցին, եւ ես արդեւից : Ոչ ի չսելոյ զբանսն չարս, այլ ի լսելոյն եւ առաքինութեամբ տանելոյ՝ գործի լաւութիւն, զի արդեամբք իսկ յանգիմանիցեն զնոսա . որպէս զի ոչ չարչարելն, այլ չարչարելն եւ չլքանելն առաւել մեծ է :

Ասա առե, թէ Վարձք ձեր բազում են յերկինս : Իսկ Ղուկաս՝ մեծաւ առաւելութեամբ միութարութիւն իմն մատուցեալ նոցա քրիստոսի յայտ աւանդ : Զի ոչ միայն զայնոսիկ՝ որք բամբասանիցին վասն Աստուծոյ, երանէ, այլ եւ զայնոսիկ՝ որք բարի բանսն լսիցեն յամենեցունց, եղկելիս համարի : Վասն ձեզ, առե, յորժամ բարի ասիցեն զձեզ ամենայն մարդիկ : Թեպէտ եւ զառաքելոցն էին սմանք որ բարի խօսէին, այլ ոչ ամենեքեան : Վասն այնորիկ ոչ ասաց՝ եթէ յորժամ բարի ասիցեն զձենց մարդիկ, այլ թէ ամենայն մարդիկ : Զի չէ հնար այնոցիկ՝ զք յառաքինութիւնսն կեցցեն, եթէ յամենայն մարդոյ բարի լսիցեն :

Եւ դարձեալ առե, եթէ Յորժամ հանիցեն զձենց անուն չար՝ ուրախ լինիջիք եւ ցնծանջիք : Զի ոչ միայն ընդ ճգանց համբերութեան, այլ եւ ընդ բամբասանացն բազում սահմանէ հատուցմունս : Վասն այնորիկ ոչ ասաց, եթէ յորժամ հալածիցեն զձեզ եւ սպանանիցեն, այլ Յորժամ նախասիցեն զձեզ, եւ ասիցեն զամենայն բան չար զձենց : Զի քան զիրան՝ եւս չար դժնդակ բամբասանքն են : Զի ի ճգունսն բազում ինչ է՝ որ փոփոգէ զցաւսն . բազմացն խրախոյսք, մծտակացացն յարգանք, պատկոհմամատուցանել, անուանիւն քարոզել : Իսկ

ἐνταῦθα δὲ ἐν τῇ κακηγορίᾳ αὐτὴ ἀνῆρηται ἢ παραμυθία. Ἐνταῦθα δοκεῖ τι μέγα εἶναι τὸ κατόρθωμα, καὶ μᾶλλον τῶν κινδύνων δάνει τὸν ἀγωνιζόμενον. Πολλοὶ γοῦν καὶ ἐπὶ βρόχον ἦλθον πονηράν οὐ φέροντες δόξαν.

Καὶ τί θαυμάζεις ἐπὶ τῶν ἄλλων; τὸν γὰρ προδότην ἐκείνον τὸν ἀναίσχυτον καὶ μιᾶρον καὶ πρὸς πάντα ἀπερυσθριάσαντα ἀπλῶς, τοῦτο μάλιστα ἐπὶ βρόχον ὀρμῆσαι παρυσκεύασε. Καὶ ὁ Ἰῶβ δὲ ὁ ἀδάμας καὶ πέτρας στεφνότερος, ἥνικα μὲν τὰ χρήματα ἀφῆρητο, καὶ τὰ ἀνῆκεστα ἔπασχε δεινὰ, καὶ ἅπαις ἐξαίφνης ἐγένετο, καὶ πηγὴν σκωλήκων τὸ σῶμα ἀναβλύζον ἑώρα, καὶ τὴν γυναῖκα ἐπικειμένην, διεκρούσατο μετ' εὐκολίας ἅπαντα. Ἐπειδὴ δὲ εἶδε τοὺς φίλους ὀνειδίζοντας καὶ ἐπεμβαίνοντας, καὶ πονηράν δόξαν περὶ αὐτοῦ ἔχοντας, καὶ λέγοντας ὑπὲρ ἁμαρτημάτων ταῦτα πάσχειν, καὶ κακίας διδόναι δίκην, τότε ἐθορυβήθη, τότε ἐταράχθη ὁ γενναῖος καὶ μέγας ἀθλητής.

Καὶ ὁ Δαυὶδ δὲ πάντα ἀφείς ἀπερ ἔπαθεν, ἀντὶ τῆς κακηγορίας μόνῃς ἀμοιβὴν ἐζήτησε παρὰ τοῦ Θεοῦ. Ἀφες γὰρ αὐτὸν καταράσασθαι, φησι, τὸν Δαυὶδ, ὅτι κύριος ἐντεῖλατο αὐτῷ, ὅπως ἴδῃ κύριος τὴν ταπεινωσίν μου, καὶ ἀνταποδῶ μοι ἀγαθὰ ἀντὶ τῆς κατάρας τῆς ἐν τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ. Καὶ ὁ Παῦλος δὲ οὐχὶ τοὺς κινδυνεύοντας μένον, οὐδὲ τοὺς ἀφαιρουμένους τὰ ὄντα, ἀλλὰ καὶ τούτους ἀνακηρύττει οὕτω λέγων· ἀναμνησθεσθε τὰς πρότερον ἡμέρας, ἐν αἷς φωτισθέντες πολλὴν ἀθλήσιν ὑπεμείνατε παθημάτων. Τοῦτο μὲν ὀνειδισμοῖς καὶ θλίψεσι θεατριζόμενοι, τοῦτο δὲ κοι-

չարախառնութեանն չէր ինչ փիթարութիւն. եւ չերկւթ թէ մեծ ինչ ուղղութիւն իցէ. եւ առաւել քան զճգունսն կոկեցուցանէ զպատերազմօղն: Զի բազումք իսկ առ չժուժալ ազեախցն եւ ի խեղդ մտաբերեն:

Եւ ընդ այս զի՞ զարմանայցես. զի զմաւնիչն, զպիղծ եւ զանամօթ եւ զակնկոյր առ ամենեւեան՝ այսպիսիք քարաւականք անին ի խեղդն կտխաղանի: Եւ Յովք որ ազամանդեայն էր եւ քան զվէմ եւս հաստատուն, յորժամ ինչքն ամենայն ի նմանէն վառաիւնէին, եւ յանհարին կտտանա մտանէր, եւ անորդի եւ անժառանգ մնայր յանկարծակի, եւ ազրեւր որդանց ի մարմնացն եւայր ելանէր, եւ զիինն եւս տեսանէր ի վերայ յաբուցեալ. զամենայն գիւրաւ ի բաց քերէր միանգամայն: Քանզի տեսանէր զբարեկամ՝ զի նախատէին եւ ոտն հարկանէին, եւ չարաչար կարծիս կարծէին զնմանէ, եթէ վառն մեղաց մատնեալ իցէ ի պատիժսն, ապա խռովէր, ապա զայրանայր նահաաակն եւ այրն մեծ եւ առաքինի:

Եւ Դաւթայ թողեալ զամենայն զվիշտսն՝ զոր վշտացաւ, ընդ բամբասանացն եւեթ ինչրէր, վրեժինդիւր առնէր զԱստուած: Թողլ տուր գմա, տսէ, անիծանել, զի տէր այգպէս եա հրաման. որպէս զի տեսցէ ըզվիշտս իմ, եւ հասուցէ ինձ բարի՝ փոխանակ անիծիցդ գորա այսր աւուր: Եւ Պաւղոս ոչ միայն զճգնեալս եւ զչարչարեալս, այլ եւ զբամբասեալսն յորդէ. Յիշեցէր, տսէ, զաւուրսն զառաջինս յորս լուսաւորեցայք, եւ բազում ճգնութիւնս չարչարանաց համբերէր, նախատանաց եւ նեղու-

νωνοὶ τῶν οὕτως ἀναστρεφόμενοι, καὶ ἠθέν-
τες. Διὰ δὲ τοῦτο καὶ τὸν μισθὸν πολὺν
τέθεικεν ὁ Χριστός.

Εἶτα ἵνα μὴ τις λέγῃ, ἐνταῦθα οὐκ
ἀμύνεις, οὐδὲ ἀπορρήπτεις αὐτῶν τὰ στό-
ματα, καὶ κεῖ μισθὸν δίδως; τέθεικε τὸν
προφήτας, δεικνύς ὅτι οὐδὲ ἐκεῖ ἤμυνεν
ὁ θεός. Εἰ δὲ ὅπου παρὰ πόδας ἦσαν αἱ
ἀντιδόσεις, ἀπὸ τῶν μελλόντων αὐτοὺς
ἤλειψε· πολλῶ μᾶλλον νῦν, ὅτε τρανωτέρα
αὕτη γέγονεν ἡ ἐλπίς, καὶ μείζων ἡ φιλο-
σοφία. Θέα δὲ καὶ μετὰ πόσας ἐντολάς
αὐτὸ τέθεικεν. Οὐδὲ γὰρ ἀπλῶς αὐτὸ πε-
ποίηκεν, ἀλλὰ δηλῶν ὅτι οὐκ ἐνι τὸν μὴ
πᾶσιν ἐκείνοις κατασκευασμένον καὶ συγκε-
κροτημένον πρὸς τοὺτους ἐκβῆναι τοὺς
ἀγῶνας. Διὰ τοι τοῦτο ἀπὸ τῆς προτέρας
αἰετῆς ἐπιούσης προοδοποιῶν ἐντολῇ, σειρὰν
ἡμῖν ἐκ χρυσοῦ ὕφηνεν. Ὅτι γὰρ ταπεινός,
καὶ τὰ οἰκεία πάντως πενθήσει ἀμαρτήμα-
τα· ὁ πενθῶν, καὶ πρᾶος ἔσται καὶ δίκαι-
ος καὶ ἐλεήμων· ὁ ἐλεήμων, καὶ δίκαιος
καὶ κατανενυγμένος πάντως καὶ καθαρὸς
τὴν καρδίαν· ὁ δὲ τοιοῦτος, καὶ εἰρηνο-
ποιός· ὁ δὲ πάντα ταῦτα κατορθωκώς,
καὶ πρὸς κινδύνους ἔσται παρατεταγμένος,
καὶ οὐ ταραχθήσεται ἀκούων κακῶς, καὶ
τὰ μυρία πασχῶν δεινά.

Παραινέσας τοίνυν ἃ προσῆκε, πάλιν
ἀναπαύει τοῖς ἐγκωμίοις αὐτοὺς. Ἐπειδὴ
γὰρ ὑψηλὰ τὰ ἐπιτάγματα ἦν, καὶ πολλὰ
μείζονα τῶν ἐν τῇ παλαιᾷ, ἵνα μὴ θορυ-

Թեանցի։ Այսին պիտի ինչ եւ քրիստոս մեծ վարձս խոստացաւ։

Այլ զի մի դքս առիցէ, եթէ ասա ոչ խնդրես վրէժս եւ ոչ կարկես զերբանսն նոցա, եւ անդ վարձս տայցես, գնէ ի միջի ըզմարգարեան, զի ցուցցէ՝ թէ եւ ոչ զնոցա վրէժ ինչ խնդրեաց Աստուած։ Եթէ ուր անդէն վաղվաղակի առ ոսոս ելանէին վրէժք հատուցմանց, ի հանդերձեւոցն կրթեր, որչափ եւս առաւել այժմ։ Երբեք լուսաւորագոյն եւ յայտնի եղեւ յոյսն, եւ մեծ եւ առաւել զգաստութիւն։ Եւ տես իսկ ընդ որչափ պատուիրանս գնէ զայս։ Ձի ոչ վայրապար ինչ, այլ յայտ առնէ, թէ չէ հնար այլազգ, եթէ ոչ նախ այնու ամենայնիւ կազմեալ եւ յորինեալ իցէ, մարթի յայլ եւս նահատակութիւնս ելանել։ Այսին պիտի միշտ յառաջնմէն յաջորդսն յառաջագոյն հորդէ ճանապարհ պատուիրանացն, իբրեւ շար իմն ոսկի տողեալ մի բոս միջէ զպատուիրանսն։ Ձի յորեք խոնարհ դք իցէ, յայտ է՝ թէ ի սուգ է վասն մեղացն։ Իսկ որ սգաւորն իցէ եւ հեղ, յայտ է՝ թէ արգար է եւ ողորմած։ Իսկ որ ողորմածն է եւ արգար, յայտ է՝ թէ մտախոհ եւ սուրբ որաւի է։ Իսկ այնպիսւոյն պատշաճ է՝ զի խաղաղարար եւս իցէ։ Իսկ որ զամենայն զուգուութիւնսն յանձին ցուցանիցէ, այնպիսին եւ առ ճգնութիւնսն պատրաստագոյն գտանի. եւ ոչինչ խռովի՝ յորեք լուսեցէ բանս բամբասանաց. եւ ոչինչ զանդիտէ՝ յորեք բեւր շարշարանս յանձին կրիցէ։

Եւ արդ յորեք խրատեաց զնոսա պատշաճ խրատութն, դարձեալ հանդուցանէ զնոսա յարգանացն գովութեամբք։ Քանզի բարձրագոյն հրամանք էին, եւ յոյժ մեծաւ

βῶνται καὶ ταραττωνόμενοι καὶ λυγροί, πῶς
 δυνησόμεθα ταῦτα κατορθώσαι; ἡμεῖς οὖν τί
 φησιν· ὑμεῖς ἐστε τὸ ἅλως τῆς γῆς, δει-
 κνύς ὅτι ἀναγκαίως ταῦτα ἐκτελεῖται. Οὐ
 γὰρ ὑπὲρ τῆς καθ' ἑαυτοὺς ζωῆς, ἀλλ'
 ὑπὲρ τῆς οἰκουμένης, φησὶν, ἀπάσης ὁ λό-
 γος ἐσται ὑμῖν. Οὐδὲ γὰρ εἰς δύο πόλεις,
 οὐδὲ δέκα, καὶ εἴκοσιν· οὐδὲ εἰς ἓν ἔθνος
 ὑμᾶς ἀποστέλλω, καθάπερ τοὺς προφῆτας,
 ἀλλ' εἰς γῆν καὶ θάλατταν καὶ τὴν οἰκου-
 μένην ἅπασαν, καὶ ταύτην κακῶς διακειμέ-
 νην. Τῷ γὰρ εἰπεῖν· ὑμεῖς ἐστε τὸ ἅλως
 τῆς γῆς, ἔδειξε μωρὰνθεῖσαν ἅπασαν τὴν
 ἀνθρωπίνην φύσιν καὶ κατασαπεῖσαν ὑπὸ
 ἁμαρτημάτων. Διὰ τοι τοῦτο ταύτας παρ'
 αὐτῶν ζητεῖ τὰς ἀρετάς, αἱ μάλιστα πρὸς
 τὴν τῶν πολλῶν ἐπιμέλειάν εἰσιν ἀναγκαῖαι
 καὶ χρήσιμοι. Ὅτε γὰρ πρᾶος, καὶ ἐπιει-
 κής, καὶ ἐλεήμων, καὶ δίκαιος, οὐκ εἰς αὐ-
 τὸν συγκλείει τὰ κατορθώματα μόνον· ἀλλὰ
 καὶ εἰς τὴν τῶν ἐτέρων ὠφέλειαν τὰς καλὰς
 ταύτας ὑπερχεισθαι πηγὰς παρασκευάζει.
 Ὁ δ' αὖ καθαρὸς τὴν καρδίαν καὶ εἰρηνο-
 ποιὸς, καὶ ἐλαυνόμενος ὑπὲρ τῆς ἀληθείας,
 πάλιν πρὸς τὸ κοινῇ συμφέρον τὸν βίον
 καθίσταται.

Μὴ τοίνυν νομίσητέ, φησιν, ἐπὶ τοὺς
 τυχόντας ἀγῶνας ἔλκεσθαι, μηδὲ ὑπὲρ μι-
 κρῶν τινων εἶναι τὸν λόγον ὑμῖν· ὑμεῖς
 ἐστε τὸ ἅλως τῆς γῆς. Τί οὖν; τὰ σση-
 πότα αὐτοὶ διώρθωσαν; οὐδαμῶς· οὔτε
 γὰρ δυνατόν τὰ διεφθορότα ἤδη ἐπιπύ-
 σοντας ἅλως ὠφελεῖν· οὐ δὲ τοῦτο ἐποίουν.
 Ἀλλὰ ἀνανεωθέντα πρότερον καὶ παραδο-

մեք քան զհայն, զի մի իւսովիցին ինչ եւ
ամբարիցին, եւ ասիցեն զիւրոյ կարիցեմք
զայսպիսի ուղղութիւնս յանձին ցուցանել,
լուր զինչ ասէ. Դուք էք, ասէ, աղ երկրի.
զի ցուցցէ՝ թէ ստեպ իմն ապ զայնպիսի
հրամանս: Ձի ոչ միայն վասն անձանց ինչ
կենաց, այլ վասն ամենայն աշխարհաց լինի-
ցին ձեզ բանք: Ձի ոչ եթէ յերկուս քա-
ղաքս կամ ի ասան կամ ի քոան, եւ ոչ ի
մի աղք ուրեք առաքելից զձեզ՝ սրպէս եւ
զմարդարեան, այլ ընդ երկիր եւ ընդ ծով
եւ ընդ ամենայն տիեզերս, որք յար ի յա-
րամիի եւ ի չարի իսկ կայցեն: Նա եւ ասե-
լովն իսկ եթէ Դուք էք աղ երկրի, յայս
արար՝ եթէ անհամեալ եր ամենեւին ամե-
նայն բնութիւն մարդկան, եւ փտեալ հա-
րեալ ի մեղացն հարուածաց: Վասն այնու-
րիկ զամենայն զայսպիսի առաքելութիւնս ի
նոցանէ խնդրէ, որ մանաւանդ առ ի բազմաց
հարման կարօղ իցեն լինել պիտանացուք:
Ձի յորժամ հեղն եւ խոնարհն եւ ողորմած
եւ արդար, ոչ յիւր անձն միայն կորզիցէ
զուղղութիւնսն, այլ ի բազմացն օգուտ
զգեղեցիկ զայսպիսի աղբււրս պեղէ՝ բղխել
զյոտակ ջուր: Եւ յորժամ սուրբն սրտիւ եւ
խաղաղարար եւ հալածեալն վասն ճշմար-
տութեան, առ հասարակաց շահն ուղղիցէ
զիւր վարմն:

Մի այսուհետեւ ի սակաւ ինչ ճգունս
ձգեալ զձեզ համարիցիք, եւ մի վասն գոյն
ինչ իրաց կարծիցէք զբանն: այլ Դուք էք
աղ երկրի: Եւ արդ զիւրոյ արդեւք. զնե-
խութիւնսն նորա համեմեցին. եւ ոչ ուրեք.
քանզի չէ ինչ հնար նեխեալ իմիք՝ աղի օգ-
նել, որում եւ չէ իսկ բաւական: Այլ որ
ինչ նախ նորոգեցաւ, եւ ի չար հոռայն սրբ-

θίντα αὐτοῖς, καὶ τῆς θρασυδείας ἀπαλλα-
γόντα ἐκείνης, τότε ἤλθον· κατέχοντες καὶ
διατηροῦντες ἐν τῇ νεαρότητι ταύτῃ, ἣν
παρὰ τοῦ δεσπότου παρέλαβον. Τὸ μὲν γὰρ
ἀπαλλαγῆναι τῆς σηπεδόνης τῶν ἀμαρτη-
μάτων, τοῦ Χριστοῦ κατορθώμα γέγονε·
τὸ δ' αὖ πάλιν μηκέτι ἐπ' ἐκείνην ἐπανελ-
θεῖν, τῆς τούτων σπουδῆς καὶ ταλαιπω-
ρίας ἔργον ἦν.

Ὅρας πῶς κατὰ μικρὸν δείκνυνσι καὶ τῶν
προφητῶν ὄντας βελτίους; Οὐ γὰρ τῆς Πα-
λαιστίνης διδασκάλους εἶναι φησιν, ἀλλὰ
τῆς γῆς ἀπάσης· καὶ οὐχ ἀπλῶς διδασκά-
λους, ἀλλὰ καὶ φοβερούς. Τὸ γὰρ δὴ θαυ-
μαστόν τοῦτό ἐστιν, ὅτι οὐ καλοσκεύοντες,
οὐδὲ θεραπεύοντες, ἀλλ' ἐπιστύφοντες
ὥσπερ τὸ ἄλας, οὕτω ποθεινοὶ πᾶσι γεγό-
νασι. Μὴ τοίνυν θαυμάσητέ, φησιν, εἰ
τούς ἄλλους ἀφ' αἷς ὑμῖν διαλέγομαι, καὶ
πρὸς τοσοῦτους ἔλκω κινδύνους. Ἐννοήσατε
γὰρ ὅσαις πόλεσι καὶ δήμοις καὶ ἔθνεσι
μέλλω πέμπειν ὑμᾶς ἐπιστάτας. Διὰ τοῦτο
εὖχ ὑμᾶς βούλομαι φρονίμους μόνον, ἀλλὰ
καὶ ἐτέρους τοιοῦτους ποιεῖν. Τούς δὲ τοι-
οῦτους πολὺ δεῖ συνετούς εἶναι, ἐν οἷς ἡ
τῶν ἄλλων κινδυνεύεται σωτηρία, καὶ τοσ-
αύτην αὐτοῖς τὴν περιουσίαν εἶναι τῆς
ἀρετῆς, ὥς καὶ ἄλλοις μεταδιδόναι τῆς ω-
φελείας. Εἰ γὰρ τοιοῦτοι μὴ γένησθε, οὐδὲ
ὑμῖν αὐτοῖς ἀρκέσετε.

Μὴ τοίνυν δυσχεράνητε, ὡς ἐπαχθῶν
ὄντων τῶν λεγομένων. Τοῖς μὲν γὰρ ἄλλοις
μωρακθεῖσι δυνατόν ἐπανελθεῖν δι' ὑμᾶς·
ὑμεῖς δὲ, εἰ τοῦτο πάθειτε, μεθ' ἑαυτῶν
καὶ ἐτέρους προσαπολεῖτε. Ὡστε ὅσω με-
γάλα ἐγχειρίζεσθε πράγματα, τοσοῦτω καὶ

բնոյաւ, որոնք եւ իւրեքս, զայն յազեալ՝
ունենին պիտի եւ պահէին: Ձի նորոգել ի
փասութենէ մեղացն այն Բրիտանոսի ուղղու-
թիւնքն էին. եւ անդէն ի նոյն չգառնալ՝
այն նոցա փութոյն եւ տառապանաց գործ:

Տեսանեն, զիարդ առ սակաւ սակաւ
ցուցանէ զնոսա ազնուագոյնս քան զմարդա-
րէսն: Ձի ոչ միայն պաղկստինացւոց աշխար-
հին լինելոց էին վարդապետք, այլ ամենայն
երկրի. եւ ոչ վայրապար վարդապետք, այլ
ահագինք: Եւ զարմանք այն էին, զի մէջ սղո-
քէին զոր, եւ ոչ հպատակէին ուժք, այլ
կակծեցուցանէին եւս իբրեւ զազ, եւ նոյն-
պէս ցանկալի ամենեցուն լինէին: Եւ ընդ
այդ մի զարմանալք, զի զայլս թողեալ՝ եւ
ընդ ձեզ եւեթ խօսիմ, եւ ի մեծամեծ ճգունս
ձգեմ տանիմ: Այլ ընդ այն զարմացարուք,
եթէ որչափ քաղաքաց կամ ժողովոց կամ
ազգաց առաքելոց եմ զձեզ վերակացուս:
Եւ ոչ զայն միայն կամիմ՝ եթէ դուք եւեթ
իցէք իմաստունք, այլ զի եւ զայլս եւս բա-
զումս իմաստագոյնս աւնիցէք: Ձի այնպի-
սեացն յոյժ պարտ է իմաստուն լինել՝ զորոց
եւ այլոց փրկութիւնն կախեալ կայցէ. եւ
այնպիսի յանախագոյն ունեւ յանձին զա-
ռաքինութիւն, որպէս եւ յայլս եւս փոխել
զահա: Ձի թէ այնպիսիք ինչ չլինիցիք, եւ
ոչ անձանց իսկ կարէք բաւական լինել:

Մի այսուհետեւ դժուարեսիւք, եթէ
թախանձելիք ինչ իցեն բանքդ: Ձի այլոց
անհամար մարթի ձեւք դալ ի համեստու-
թիւն. բայց թէ դուք այնպիսի ինչ լինի-
ցիք, ընդ ձեզ եւ զայլս եւս կորուսանէք:
Ձի որչափ ինչ իրս յանձն առնուք, նոյնպէս

μείζονος δεισθε σπουδῆς. Διό φησιν ἂν δὲ τὸ ἀλὰς μωρανθῇ, ἐν τίνι ἀσφάλησεται; εἰς οὐδὲν ἰσχύει ἔτι, εἰ μὴ βληθῇ ἡναι ἔξω καὶ καταπατεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων.

Οἱ μὲν γὰρ ἄλλοι μυριάκις πίπτοντες, δύνανται τυχεῖν συγγνώμης· ὁ δὲ διδάσκαλος ἐὰν τοῦτο πάθῃ, πάσης ἀπεστέρηται ἀπολογίας, καὶ τὴν ἐσχάτην δώσει τιμωρίαν. Ἴνα γὰρ μὴ ἀκούσαντες· ὅταν ὄνειδίσωσιν ὑμᾶς καὶ διώξωσι, καὶ εἰπῶσι πᾶν πονηρὸν ῥῆμα καθ' ὑμῶν, δειλιάσωσιν εἰς μέσον προελθεῖν, λέγει· ὅτι ἂν μὴ πρὸς ταῦτα ἦτε παρατεταγμένοι, εἰκὴ ἐξελέγητε. Οὐ γὰρ τὸ κακῶς ἀκούειν χρή δεδοικέναι, ἀλλὰ τὸ συνυποκρινομένους φαίνεσθαι· τότε γὰρ μωρανθήσεσθε καὶ καταπατηθήσεσθε. Ἐὰν δὲ μένητε αὐτοὺς ἐπιστύφοντες, εἴτα κακῶς ἀκούητε, χαίρετε. Τοῦτο γὰρ ἄλός ἔργον ἐστὶ, τὸ δάκνειν καὶ λυπεῖν τοὺς χαύνους. Ὥστε ἀναγκαίως ἡ κακηγορία ἐπεταί οὐδὲν ὑμᾶς βλάπτουσα, ἀλλὰ καὶ μαρτυροῦσα ὑμῶν τῇ στεφάνότητι. Ἄν δὲ φοβηθέντες αὐτὴν προδῶτε τὴν προσήκουσαν ὑμῶν σφοδρότητα, πολλῶ χαλεπώτερα πείσεσθε, καὶ κακῶς ἀκούοντες καὶ καταφρονούμενοι παρὰ πάντων· τοῦτο γὰρ ἐστὶ, καταπατηθήσεσθε. Εἴτα ἐφ' ἕτερον ὑψηλότερον ἄγει παράδειγμα.

Ὑμεῖς ἐστε τὸ φῶς τοῦ κόσμου. Πάλιν τοῦ κόσμου, οὐκ ἔθνους ἑνός, οὐδὲ εἰκοσι πόλεων, ἀλλὰ τῆς οἰκουμένης ἀπάσης· καὶ φῶς νοητὸν, καὶ τῆς ἀκτίνος ταύ-

քան ի վեր ձեռն փոխման պարտիք յանձին ցուցանելու : Եւ իսկ որչափ եւ ասե իսկ . եթէ աղն անհամարեցիկ ինքն իւր յաղեսցի . քանզի եւ ոչ ի մի ցաղթէ : Բայց թէ ընկենուլ արաւորս , եւ կոխան լինել ի մարդկանէ :

Ձի այլք թէպէտ եւ բեւր անգամ անկանիցին , կարեն հասանել ներելոյ եւ թողուլթեան . իսկ վարդապետ զբոր զնոյն տեսախառնայցէ , յամենայն պատասխանելոյ զբնկեալ գտանի , եւ զվերջին պատժոցն առնալ ապցէ տոկոսոս : Ձի իբրեւ լսիցեն՝ եթէ Յորժամ նախատիցեն զձեզ եւ հալածիցեն , եւ ասիցեն բան չար զձեռք մի զանգիտիցեն ինչ , ի մէջ առեալ ասէ , զի թէ ոչ առ այս ամենայն պատասխանելոյն գտանիջիք , ի զուր է ընտրուլթիւնն ձեր : Ձի ոչ ի բամբասանացն ինչ պարտ է երկնել , այլ զկեղծաւորակիցսն գովել՝ այն է կասկածանաց . եւ յայնժամ ասէ անհամարեցիկ եւ լինիցիք կոխան : Ապա եթէ կայցէք մնայցէք հաստատունք առ ի կսկծեցուցանել , յորժամ չար բանս լսիցէք՝ ուրախ լինիջիք : Ձի այն իսկ գործ է ազի , կսկծեցուցանելն եւ մորմոքեցուցանել զլիցն : Որում ի հարկէ իսկ ստեպ զհետ գտն բամբասանք . որ ոչինչ կարիցէ ձեզ փաստ առնել , այլ եւ վկայիցէ եւս հաստատուլթեան ձերում : Ապ' եթէ երկուցեալք՝ ի ձեռս ապցէք զպատշաճ առաքինուլթեանն ձերոյ , եւս անհնարին կրիցէք անարգանս . զի եւ բամբասանիցիք եւ արհամարհեալք յամենեցունց լինիջիք . զի այն իսկ է կոխան լինել ի մարդկանէ : Ապա այլ եւս բարձրագոյն օրինակ հանեալ ասէ :

Դուք էք լոյս աշխարհի : Ոչ փում ումք ազգի եւ ոչ քսանից քաղաքաց , այլ ամենայն տիեզերաց , լոյս իմանալի , եւ ա-

της πολὺ βέλτιον, ὥσπερ οὐκ καὶ ἄλλας πνευματικόν. Καὶ πρότερον ἄλλας, καὶ τότε φῶς· ἵνα μάθῃς ἡλίκων τῶν κατεστραμμένων ῥημάτων τὸ κέρδος, καὶ τῆς σπουδῆς διδασκαλίας τὸ ὄφελος. Καὶ γὰρ σφίγγει καὶ οὐκ ἀφήσει διαρρέευσαι, καὶ διαβλέψαι ποιεῖ πρὸς ἀρετὴν χειραγωγούσα.

Οὐ δύναται πόλις κρυβῆναι ἐπάνω ὄρους κειμένη, οὐδὲ καίλουσι λύχνον καὶ τιθέασιν αὐτὸν ὑπὸ τὸν μόδιον. Πάλιν αὐτοὺς διὰ τούτων εἰς ἀκρίβειαν ἄγει βίον, παιδεύων ἐναγωνίους εἶναι, ὡς ὑπὸ τοῖς ἀπάντων ὀφθαλμοῖς κειμένους, καὶ ἐν μέσῳ τῷ τῆς οἰκουμένης ἀγωνιζομένους θεάτρῳ. Μὴ γὰρ δὴ τοῦτο ἴδῃτέ, φησιν, ὅτι ἐνταῦθα καθήμεθα νῦν, καὶ ἐν μικρῷ γωνίας ἔσμεν μέρει· οὕτω γὰρ κατάδηλοι ἔσσεσθε πᾶσιν, ὥσανει πόλις ὑπὲρ κορυφῆς ὄρους κειμένη, ὥσανει λύχνος ἐν οἰκίᾳ ὑπὲρ τῆς λυχνίας φαίνων.

Ποῦ νῦν οἱ τῇ δυνάμει τοῦ Χριστοῦ διαπιστοῦντες; ἀκουέτωσαν ταῦτα, καὶ τῆς προφητείας τὴν δύναμιν ἐκπλαγέντες, προσκυνεῖτωσαν αὐτοῦ τὴν ἰσχύν. Ἐννόησον γὰρ ἡλίκα ὑπέσχετο τοῖς οὐδὲ ἐν τῇ χώρᾳ γνωρίμοις οὖσι τῇ αὐτῶν· ὅτι γῇ καὶ θάλαττα αὐτοὺς εἰσεται, καὶ πρὸς τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης ἤξουσι τῇ φήμῃ· μᾶλλον δὲ οὐδὲ τῇ φήμῃ, ἀλλὰ καὶ τῇ τῆς ἐνεργείας ἐνεργείᾳ. Οὐδὲ γὰρ ἡ φήμη φέρουσα πανταχοῦ δῆλους αὐτοὺς ἐποίησεν, ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ διὰ τῶν ἔργων ἐπίδειξις. Καθάπερ γὰρ ὑπόπτεροι γεγόμενοι, τῆς ἀκ-

առաջիկայումս պարզապէս թան զարեգական ճառագայթիքի: Չոր օրինակ աղն հոգեւոր, նոյնպէս եւ լոյսի հոգեւոր: Եւ նախ աղ եւ ապա լոյս. զի ձուանիցիս՝ եթէ սրչափ ինչ իցէ շահ բանիցն կոկծելեաց, եւ օգուտ ի լուսաւոր վարդապետութենէն: Չի եւ պնդէ եւ չապ ժողեւել. եւ լուսաւորէ՝ եւ յառաքինութիւնս առաջնորդէ:

Ոչ կարէ քաղաք թաքել՝ որ ի վերայ լերին չինեալ իցէ, եւ ոչ լուցանեն ճրագ եւ գնեն ընդ գրռանաւ: Դարձեալ եւ պատու իսկ առաջնորդէ ածէ զնոսա ի վարուցն հաստատութիւն. եւ իրատէ կասկած յանձին ունել՝ որպէս զի թէ առաջի աչաց ամենեցուն կայցեն ի մէջ տիեզերական թատերոյ պատերազմեալք: Մի յայս եւեթ հայիցիք, առէ, զի պշտ՝ աստուծոս իմք, եւ յանկեան միտք կողման աշխարհի. զի այնպէս լինիցիք երեւելիք, որպէս քաղաք մի որ ի վերայ լերին կայցէ, եւ իբրեւ ճրագ մի ի վերայ աշտանակի յայտնի:

Եւ արդ ուր իցեն՝ որ ի զօրութենէն քրիստոսի թերահաւատ լինիցին. լուիցեն զայս, եւ ընդ մարգարէութեանն զօրութիւն զարմացեալք՝ երկիր պաղցեն զօրութեան նորա: Տես, որպիսի ինչ խոստացաւ նոցա. որ եւ յիւրեանց աշխարհին չէին ու մեք ծանօթք, զի ընդ ծով եւ ընդ ցամաք հատեալ անցեալ ճանաչիցին, եւ ընդ ծագս աշխարհաց ելցեն բարբառք նոցա. մանաւանդ թէ ոչ իսկ բարբառք, այլ զօրութիւնք բարերարութեանց նոցա: Քանզի ոչ եթէ համալք նոցա հասեալ ամենայն ուրեք՝ առնէին զնոսա յայտնիս, այլ գործոցն հանգեալ: Իբրեւ թեւաւորք իմն առաւել քան զարեգական ճառագայթս ընթացեալ ընդ

τινος σφοδρότερον τὴν κατ' ἐπίδοξον ἀπα-
σαν, σπειρόντες τῆς εὐδαίμονος καὶ φῶς.

Ἐνταῦθα δὲ μοι αὐτὰς καὶ πρὸς παρ-
ρησίαν ἀλείφειν δοκεῖ. Τὸ γὰρ εἰπεῖν,
οὐ δύναται πόλις κρυβῆναι ἐπάνω δρους
κειμένη, τὴν αὐτοῦ δύναμιν ἐστὶν ἐμφαι-
νοντος. Ὡς περ γὰρ ἐκείνην κρυβῆναι ἀμή-
χανον· οὕτως τὸ κήρυγμα ἀδύνατον σιγη-
θῆναι καὶ λαθεῖν. Ἐπειδὴ γὰρ εἶπε διωγ-
μούς καὶ κακηγορίας, καὶ ἐπιβουλας, καὶ
πολέμους, ἵνα μὴ νομίσωσιν ὅτι ταῦτα
αὐτοὺς ἐπιστομίσαι δυνήσεται, θαρρύνων
αὐτοὺς φησιν, ὅτι οὐ μόνον οὐ λήσεται·
ἀλλὰ καὶ καταλάβει τὴν οἰκουμένην ἀπα-
σαν. Καὶ δι' αὐτὸ μὲν οὖν τοῦτο ἔσονται
λαμπροὶ καὶ ἐπίσημοι. Τούτῳ μὲν οὖν τὴν
ἑαυτοῦ δύναμιν ἐνδείκνυται· τῷ δὲ ἐξῆς, τὴν
παρρησίαν ἀπατεῖ τὴν παρ' αὐτῶν, οὕτω
λέγων· οὐδὲ καίονσι λύχνον καὶ τιθέασιν
ὑπὸ τὸν μόδιον, ἀλλ' ἐπὶ τὴν λυχνίαν, καὶ
λάμπει πᾶσι τοῖς ἐν τῇ οἰκίᾳ. Οὕτως λαμπρά-
τω τὸ φῶς ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων,
ὅπως ἴδωσιν ὑμῶν τὰ καλὰ ἔργα, καὶ δοξα-
σῶσι τὸν πατέρα ὑμῶν τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

Ἐγὼ μὲν γὰρ ἤψα τὸ φῶς, φησιν· τὸ
δὲ μεῖναι καίόμενον, τῆς ὑμετέρας γενέσθω
σπουδῆς· οὐ δι' ὑμᾶς αὐτοὺς μόνον, ἀλλὰ
καὶ δια τοὺς μέλλοντας τῆς αὐτῆς ἀπολαύειν
λαμπρότητος, καὶ πρὸς τὴν ἀλήθειαν χειρα-
γωγεῖσθαι. Οὐ γὰρ δὴ δυνήσονται αἱ κα-
κηγορίαι συσκιᾶσαι ὑμῶν τὴν λαμπρηδόνα,
εἰάν ὑμεῖς ἤτε μετὰ ἀκριβείας βιοῦντες, καὶ
οὕτως ὡς μέλλοντες ἀπασαν ἐπιστρέφειν τὴν
οἰκουμένην. Ἀξίον τοίνυν τῆς χάριτος ἐπι-
δείξασθε βίον· ἵν' ὥς περ ἐκείνη πανταχοῦ
κηρύττεται, οὕτω καὶ αὕτη ἐκείνη συντρέχη.

ամենայն երկրի՝ սերմանելին զառառուածաշու-
սութեանն լլցաւ :

Բայց թուի ինչ , թէ ի համարձակու-
թիւն իսկ կրթէ՝ զնոսա առա առելովն , եթէ
Ոչ կարէ քաղաք թաքել որ ի վերայ լերին
կայցէ . եւ այսու զիւր զօրութիւնն ցուցա-
նէ : Ձի որպէս նմա անհնար է թաքել ,
նոյնպէս եւ քարոզութեանն անմարթ է
լռել : Քանզի առաջ հալածանս եւ բամբա-
սանս եւ նենգութիւնս եւ պատերազմունս ,
զի մի կարծիցեն՝ թէ այն կասեցուցանել
կարիցէ զնոսա , քաջալերէ զնոսա եւ առէ ,
եթէ ոչ միայն ոչ թաքելիցի , այլ հասեալ
ժամանիցէք ընդ ամենայն տիեզերս , եւ այ-
նու իսկ լինիցիք լուսաւորք եւ նշանաւորք :
Եւ այսու զիւր զօրութիւնն ցուցանէ . իսկ
յաջորդաւն զնոցա համարձակութիւնն պա-
հանջէ առելովն , եթէ Ոչ լուցանեն ճրագ եւ
զնեն ընդ դրուանաւ , այլ ի վերայ աշառ-
նակի . եւ լուսաւորէ զամենեւին՝ որ ի առնն
իցեն . Այնպէս լուսաւորեսցի լլցաւ ձեր ա-
ռաջի մարդկան :

Ես , առէ , լուցի զլլցան . եւ պահել ան-
շէջ զլուսաւորութիւնն՝ ձերոյ փութոյ դործ
լիցի . ոչ վասն ձեր միայն , այլ եւ վասն այ-
լոց՝ որ վայելելոց իցեն դովին լուսաւորու-
թեամբ , եւ առաջնորդելոց ի նշմարաու-
թիւնն : Ձի ոչ կարիցեն բամբասանք ծածկել
զձեր լուսաւորութիւնդ , եթէ գժւք իցէք ի
նշմարիւ վարս . եւ այսպէս կարօղ լինիցիք
դարձուցանել զտիեզերս , յորժամ արժանի
լսաւ շնորհացն ցուցանիցէք զսնն : Ձի որ-
պէս նա ընդ հանուր քարոզիցէ , նոյնպէս եւ
զա ընդ նմին համբրեսանակ ընթանացցէ :

τινος σφοδρότερον τὴν χεῖρ ἐπέβουλον πασαν, σπείροντες τῆς εὐαγγελίας τὴν φῶς.

Ἐνταῦθα δὲ μοι αὐτῶς καὶ πρὸς παρρησίαν ἀλείφειν δοκεῖ. Τὸ μὲν γὰρ εἰπεῖν, οὐ δύναται πόλις κρυβῆναι ἐπάνω ὄρους κειμένη, τὴν αὐτοῦ δύναμιν ἐστὶν ἐμφαίνοντες. Ὡς περ γὰρ ἐκείνην κρυβῆναι ἀμύχανον· οὕτως τὸ κήρυγμα ἀδύνατον σιγηθῆναι καὶ λαθεῖν. Ἐπειδὴ γὰρ εἶπε διωγμούς καὶ κακηγορίας, καὶ ἐπιβουλὰς, καὶ πολέμους, ἵνα μὴ νομίσωσιν ὅτι ταῦτα αὐτοὺς ἐπιστομίσει δυνήσεται, θαρρόντων αὐτοὺς φησιν, ὅτι οὐ μόνον οὐ λήσεται· ἀλλὰ καὶ καταλάμψει τὴν οἰκουμένην ἅπασαν. Καὶ δὲ αὐτὸ μὲν οὖν τοῦτο ἔσονται λαμπροὶ καὶ ἐπίσημοι. Τούτῳ μὲν οὖν τὴν ἑαυτοῦ δύναμιν ἐνδείκνυται· τῷ δὲ ἐξῆς, τὴν παρρησίαν ἀπαιτεῖ τὴν παρ' αὐτῶν, οὕτω λέγων· οὐδὲ καιονοῖ λύχνον καὶ τιθέασιν ὑπὸ τὸν μόδιον, ἀλλ' ἐπὶ τὴν λυχνίαν, καὶ λάμπει πᾶσι τοῖς ἐν τῇ οἰκίᾳ. Οὕτως λαμψάτω τὸ φῶς ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὅπως ἴδωσιν ὑμῶν τὰ καλὰ ἔργα, καὶ δοξάσῃσι τὸν πατέρα ὑμῶν τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

Ἐγὼ μὲν γὰρ ἤψα τὸ φῶς, φησιν· τὸ δὲ μεῖναι καιόμενον, τῆς ὑμετέρας γενέσθω σπουδῆς· οὐ δὲ ὑμᾶς αὐτοὺς μόνον, ἀλλὰ καὶ δια τοὺς μέλλοντας τῆς αὐτῆς ἀπολαύειν λαμπρότητος, καὶ πρὸς τὴν ἀλήθειαν χειραγωγεῖσθαι. Οὐ γὰρ δὴ δυνήσονται αἱ κακηγορίαι συσχεῖσαι ὑμῶν τὴν λαμπηδόνα, εἰαν ὑμεῖς ἤτε μετὰ ἀκριβείας βιούντες, καὶ οὕτως ὡς μέλλοντες ἅπασαν ἐπιστρέφειν τὴν οἰκουμένην. Ἀξίον τοίνυν τῆς χάριτος ἐπιδείξασθε βίον· ὥς περ ἐκείνη πανταχοῦ κηρύττεται, οὕτω καὶ αὕτη ἐκείνη συντρέχει.

ամենայն երկիւր՝ սերմանելին զառառւածապաշտութեանն լլլաւ :

Բայց Թուի ինչ, թէ ի համարձակութիւն իսկ կրնէ զնոսա առա տակընի, եթէ Ոչ կարէ քաղաք Թաքէլ որ ի վերայ լերին կայցէ . եւ այսու զիւր զօրութիւնն ցուցանէ : Ձի որպէս նմա անհնար է Թաքէլ, նոյնպէս եւ քարոզութեանն անմարթ է լուել : Քանզի առաջ հալածանս եւ բամբասանս եւ նենգութիւնս եւ պատերազմունս, զի փ կարծիցեն՝ թէ այն կասեցուցանել կարիցէ զնոսա, քաջալերէ զնոսա եւ տոէ, եթէ ոչ միայն ոչ Թաքէլիցիք, այլ հասեալ ժամանիցէք ընդ ամենայն արեղերս, եւ այնու իսկ լինիցիք լուսաւորք եւ նշանաւորք : Եւ այսու զիւր զօրութիւնն ցուցանէ . իսկ յաջորդաւն զնոցա համարձակութիւնն պահանջէ տակընի, եթէ Ոչ լուցանեն ճրագ եւ գնեն ընդ գրուանաւ, այլ ի վերայ աշտանակի . եւ լուսաւորէ զամենեւին՝ որ ի տանն իցեն . Այնպէս լուսաւորեսցի լլլա ձեր առաջի մարդկան :

Ես, տոէ, լուցի զլլան . եւ պահել անշէլ զլուսաւորութիւնն՝ ձերոյ փութոյ գործ լիցի . ոչ վասն ձեր միայն, այլ եւ վասն այլոց՝ որ վայելելոց իցեն դովին լուսաւորութեամբ, եւ առաջնորդելոց ի ճշմարտութիւնն : Ձի ոչ կարիցեն բամբասանք ծածկել զձեր լուսաւորութիւնդ, եթէ գաւթ իցէք ի ճշմարիտ վարս . եւ այսպէս կարող լինիցիք դարձուցանել զարեղերս, յորժամ արժանի ըսա շնորհացն ցուցանիցէք զանն : Ձի որպէս նա ընդ հանուր քարոզիցէ, նոյնպէս եւ դա ընդ նմին համբուսանակ ընթանացէ :

Εἶτα καὶ ἕτερον ἄρθρον ἰδοῦν· μετὰ τῆς τῶν ἀνθρώπων στήλειας, ἐκείνόν αὐτοὺς ἐναγωνίους ποιῆσαι καὶ εἰς πᾶσαν ἀγαγεῖν σπουδὴν. Οὐ γὰρ δηλοῦν οἰκουμενὴν διορθώσετέ, φησι, μόνον ὁρθῶς βιούμετες· ἀλλὰ καὶ τὸν θεὸν δοξάζεσθαι παρασκευάσετε· ὥσπερ οὖν τὰ ἐναντία ποιοῦντες, καὶ τοὺς ἀνθρώπους ἀπολεῖτε, καὶ τοῦ θεοῦ τὸ ὄνομα βλασφημεῖσθαι ποιήσετε. Καὶ πῶς, φησιν, ὁ Χριστὸς δοξασθήσεται δι' ἡμῶν, εἴγε μέλλοιεν ἡμᾶς οἱ ἄνθρωποι κακηγορεῖν; Ἀλλ' οὐ πάντες· κἀκεῖνοι δὲ αὐτοὶ ἀπὸ βασκανίας· καὶ οἱ ἐν βασκανίᾳ τοῦτο ποιοῦντες, κατὰ τὸ συνειδὸς ὑμᾶς θαυμάσονται καὶ ἀποδέξονται· ὥσπερ οὖν οἱ φανερῶς κολακεύοντες τοὺς ἐν πονηρίᾳ ζῶντας, κατὰ νοῦν διαβάλλουσι. Τί οὖν; πρὸς ἐπίδειξιν κελεύεις ἡμᾶς ζῆν καὶ πρὸς φιλοτιμίαν; Ἀπαγε, οὐ τοῦτο φησι· οὐδὲ γὰρ εἶπον, σπουδαίετε ὑμεῖς εἰς μέσον φέρειν τὰ κατορθώματα ὑμῶν· οὐδὲ εἶπον, δείξατε αὐτὰ· ἀλλὰ λαμψάτω τὸ φῶς ὑμῶν, τουτέστι, πολλὴ ἔστω ἡ ἀρετὴ, θαυσιλὲς ἔστω τὸ πῦρ, καὶ τὸ φῶς ἄφατον. Ὅταν γὰρ τοσαύτη ἢ ἡ ἀρετὴ, ἀδύνατον αὐτὴν λαθεῖν, καὶ μυριάκις ὁ μετιὼν αὐτὴν συσκιάσῃ. Ἀληπτοντοίνυν ἑαυτοῖς παρασχεσθαι βίον, καὶ μηδεμίαν ἐχέτωσαν ἀληθῆ κατηγορίας ἀφορμὴν· καὶ μυρίοι οἱ κατηγοροῦντες ὡσιν, οὐδεὶς ὑμῖν ἐπισκιάσαι δυνήσεται. Καὶ καλῶς εἶπε, τὸ φῶς· οὐδὲν γὰρ οὕτως ἐπίσημον ἄνθρωπον ποιεῖ, καὶ μυριάκις λανθάνειν βούληται, ὡς ἀρετῆς ἐπίδειξις. Ὡςπερ γὰρ αὐτὴν τὴν ἀκτῖνα περι-

Ապա եւ այլ իմ շահ գնէ ի միջի՝ հան-
գերէնց փրկութեամբն. յոյժ արկանէ ըզ-
կանկածն ի միտս, եւ յորդորէ ամենեւին ի
փոյթ: Զի ոչ մայն, ասէ, զտիեզերս ուղղի-
ցէք ձերովք ուղիղ կարգօք, այլ եւ Աստու-
ծոյ փառաւորութեան լիցիք պատճառք. զոր
օրինակ յորժամ հակառակս ինչ դործիցէք,
եւ զմարդիկ կորուսանէք, եւ զԱստուծոյ ա-
նուն ի հայհոյութիւն անէք: Եւ զհարգ,
ասէ, Աստուած փառաւորեսցի մեւք, եթէ
մէք ի մարդկանէ բամբասելոց իցեմք: Այլ
ոչ թէ ամենեքեան բամբասիցեն. զի նորա
խոյ՝ որ հեռայցենն կորուսանել զանգ, ընդ
միտս զարմանայցեն ընդ ձեր լաւութիւնն.
զոր օրինակ զի որք յայտնի զչարագործս
պաշտօն առնելով դովիցեն, եւ ընդ միտս
պարսաւիցեն: Եւ արդ զհարգ, ասէ. առ
մարդկան տկանէ հրամայեցես մեզ ցուցա-
նել կարգս ուղիղս իբրեւ ի պարծանս ինչ
սնտոխո: Ոչ այդպէս, ասէ. քանզի եւ ոչ
յայդ յորդորեցի իսկ՝ եթէ ի մէջ բերեալ
ցուցանիցէք զքաջութիւնս ձեր. այլ թէ
Լուսաւորեսցէ լոյս ձեր. այսինքն է, զի
բազմանայցէ առաքինութիւնն, յանախեցի
հոլքն, անշափ վառեսցի լոյսն: Զի յորժամ
այնչափ լուսով իցէ առաքինութիւնն, չէ
հնար թէ թաքնել կարիցէ, թէպէտ եւ բեր
անգամ կամօցի ծածկել՝ որ առնէն զնա:
Անարատս ցուցանիչիք նոցա զվարս, զի մի
եւ յիմք գտանիցեն պատճառս բամբասա-
նաց. թէպէտ եւ բերք բերուց իցեն բամ-
բասանքն, ոչինչ կարիցեն ստանանել ձեզ:
Եւ բարւոք իսկ կոչեաց լոյս. զի ոչ այնպէս
ինչ նշանաւոր առնէ զմարդ, թէպէտ եւ
բեր անգամ թաքնել կամօցի, որպէս առա-
քինութեանն հանգէս: Որպէս զճառագայթս

βεβλημένος, οὕτως αὐτὸς φαιδρότερος γίμ-
πει, οὐκ εἰς γῆν τὰς παρακαταστάσεις,
ἀλλὰ καὶ αὐτὸν ὑπερβαίνει τὸν σφαιρὸν.

Ἐνταῦθεν καὶ παραμυθείται αὐτοὺς με-
ζόνως. Εἰ γὰρ ἀλγεῖτέ, φησι, βλασφημουμέ-
νοι, ἀλλ' ἔξετε πολλοὺς τοὺς καὶ δι' ὑμᾶς
θαυμάζοντας τὸν θεόν. Ἐκατέρωθεν δὲ ὁ μι-
σθὸς συλλέγεται, καὶ δοξαζομένου τοῦ θεοῦ
δι' ὑμᾶς, καὶ βλασφημουμένων ὑμῶν διὰ
τὸν θεόν. Ἰνα γὰρ μὴ ἐπιτηδεύωμεν κακῶς
ἀκούειν, μαθόντες ὅτι μισθὸν ἔχει τὸ
πρᾶγμα, οὔτε ἐκεῖνο ἀπλῶς τέθεικε, ἀλλὰ
μετὰ δύο διορισμῶν· οἷον, ὅταν ψευδῇ λέ-
γεται· καὶ, διὰ τὸν θεόν. Καὶ δεικνυ-
σιν, ὅτι οὐκ ἐκεῖνο μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ
καλῶς ἀκούειν πολὺ φέρει τὸ κέρδος, τῆς
δόξης εἰς τὸν θεὸν διαβαινούσης· καὶ χρη-
στάς αὐτοῖς ὑποτείνει τὰς ἐλπίδας. Οὐ γὰρ
τοσοῦτόν, φησιν, ἰσχύει ἡ κακηγορία τῶν
πονηρῶν, ὥς καὶ τοῖς ἄλλοις ἐπισκοπεῖν εἰς
τὸ ἰδεῖν ὑμῶν τὸ φῶς. Ὅταν γὰρ μωραν-
θῇτε, τότε ὑμᾶς καταπατήσουσι μόνον,
οὐχ ὅταν τὰ ὀρθὰ πράττοντες διαβάλλη-
σθε. Τότε γὰρ καὶ πολλοὶ ἔσονται οἱ θαν-
μαζόντες, οὐχ ὑμᾶς μόνον, ἀλλὰ δι' ὑμᾶς
καὶ τὸν πατέρα τὸν ὑμέτερον. Καὶ οὐκ εἶπε,
τὸν θεόν, ἀλλὰ τὸν πατέρα, τῆς μελλού-
σης διδόνθαι αὐτοῖς εὐγενείας ἡδὴ προκα-
ταβάλλων τὰ σπέρματα. Εἴτα δεικνύς τὸ
ὁμότιμον, ἀνωτέρω μὲν ἔλεγε· μὴ λυπεῖσθε
ὅταν κακῶς ἀκούητε· ἀρκεῖ γὰρ ὑμῖν τὸ δι'
ἐμὲ ταῦτα ἀκούειν· ἐνταῦθα δὲ τὸν πατέ-
ρα τίθησι, πανταχοῦ τὸ ἴσον δηλῶν.

խոյն զգեցեալ այնպէս՝ պայծառազոյն առնէ . ոչ յերկիր ծագեալ՝ զփայլատեղունս, այլ եւ քան՝ զերկրէնս . Ի վեր աարածեալ :

Նա եւ մոխիւնէ իսկ այսու յալովագոյն զնոսր : Զի թեպէտ եւ վտանայցէք, առե, յորժամ բամբասիցիք, այլ եւ բազումք իցեն որ փառաւորիցեն վասն ձեր զԱստուած . եւ յերկոցունց կողմանց դանձիցէք ձեզ դանձս, եւ Աստուծոյ փառաւորելոյն վասն ձեր, եւ ձերով բամբասելոյն վասն Աստուծոյ : Զի մի կարծիցեն եթէ Ի վայրապար բամբասելոյն վարձք ինչ չիցեն, երկուս խորոցս եզ Ի միջի : Մի զայն, եթէ Յորժամ առիցեն բան չար զձենի սուտ : Եւ մեւս եւս զայն . եթէ վասն Աստուծոյ : Եւ յայտ առնէ, թէ ոչ այն միայն, այլ եւ բարի բանս լսել բազում շահս գործէ առ Ի փառս Աստուծոյ, եւ հաստատէ զբարւոր յուսոյն զաւետիս : Զի ոչ այնչափ ինչ կարող են բամբասանք չարաց եւ զայլս եւս խաւարեցուցանել առ Ի չտեսանել զձեր լոյսն : Զի յորժամ անհամբիցիք, յայնժամ միայն կոխեն զձեզ . եւ ոչ յորժամ ուղղութիւնս ինչ գործիցէք, աղարտել կարիցեն : Այլ յայնժամ բազումք իսկ զորմանայցեն՝ ոչ միայն ընդ ձեզ, այլ եւ ձեւք զհայրն ձեր փառաւորիցեն : Եւ ոչ ասաց՝ թէ զԱստուած, այլ թէ զհայրն . զի զհանդերձելոյ ազնուականութեանն նոցա անդէն վաղվազակի սերմանիցէ սերմն . եւ միանգամայն զիւր հանգիտապատիւ զուգականուլ թիւն ընդ հօր ցուցանիցէ : Ի վերագոյնն ասաց, եթէ մի տրամիք յորժամ բամբասիցեն զձեզ, զի շատ է ձեզ Ի մոխիւնութիւնս այն իսկ՝ զի վասն իմ բամբասիցիք . եւ աստ զհայր դնէ, զի ամենայն ուրեք զզուգական հաստատութիւնն զիւր ընդ հօր յայտ առնիցէ :

Εἰδότες τοίνυν τὸ ἀπὸ τῆς σπαρδῆς ταύτης κέρδος, καὶ τῆς ἐρρυμῆς τὸν κίνδυνον· τῆς γὰρ ἡμετέρας ἐκκλησίας πολλῶν χειρόν τὸ τὸν δεσπότην τὸν ἡμέτερον βλασφημεῖσθαι δι' ὑμᾶς· ἀπρόσμενοι γινώμεθα καὶ Ἰουδαίοις καὶ Ἑλλήσι, καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Θεοῦ, τὸν τε βίον ἡλίου λαμπρότερον παρεχόμενοι. Καὶ τις βούληται κακηγορεῖν, μὴ τὸ κακῶς ἀκούειν ἀλγοῦντες, ἀλλὰ τὸ δικαίως ἀκούειν κακῶς. Ἄν μὲν ἐν πονηρίᾳ ζῶμεν, καὶ μὴδὲν ὁ κακηγορεῖν ἢ, πάντων ἐσμέν ἀθλιώτεροι· ἂν δὲ ἀρετῆς ἐπιμελώμεθα, καὶ ἡ οἰκουμένη λέγῃ κακῶς, τότε πάντων ἐσόμεθα ζηλωτότεροι, καὶ πάντας ἐπισπασόμεθα τοὺς σῶζεσθαι προαιρουμένους. Οὐδὲ γὰρ τῇ κακηγορίᾳ τῶν πονηρῶν, ἀλλὰ τῇ ἀρετῇ τοῦ βίου προσέξουσι. Καὶ γὰρ σάλλπιγγος ἀπάσης λαμπρότερα ἢ δια τῶν ἔργων ἐπίδειξις, καὶ τοῦ φωτός αὐτοῦ φανερώτερος βίος καθαρὸς, καὶ μυρία οἱ διαβαλλόντες ὡσιν.

Ἄν οὖν τὰ προειρημένα ἅπαντα ἔχημεν, καὶ πρᾶοι, καὶ ταπεινοί, καὶ ἐλεήμονες ὦμεν, καὶ καθαροί, καὶ εἰρηνοποιοί, καὶ κακῶς ἀκούοντες μὴ ἀνθυβρίζωμεν· ἀλλὰ καὶ χαίρωμεν, τῶν σημείων οὐκ ἔλαττον ἐπισπασόμεθα τοὺς θεωροῦντας ἡμᾶς, καὶ ἡδύς ἅπαντες πρὸς ἡμᾶς ἔξουσι, καὶ θηρίον, καὶ δαίμων ἢ τις, καὶ ὅτι οὖν. Εἰ δὲ εἴναι τινες οἱ κακηγοροῦντες, μὴδὲν θορυβηθῆς ἐντεῦθεν, μὴ δ' ὅτι σε δημοσίᾳ ὑβρίζουσιν, ἰδῆς, ἀλλ' ἐξέτασας αὐτῶν τὸ συννεδόν,

Աստուհեակե իմացեալ զլահ փութոյս
պտարէի, եւ խժուլութենէն զձեռս կորու-
տեան մերոյ՝ զստարին եւ զանհնարին, զի
մի տերն մեր՝ հայհայիցի վասն մեր, եւ մի
գայթապաւթիւն հրեից եւ հեթանոսաց եւ
եկեղեցւոյն Աստուծոյ լինիցիմք, վարս պայ-
ծառագոյնս քան զարեգակն ցուցցուք: Եթէ
կամիցի որ զմեզ բամբասեւ, մի ընդ չար բան-
սըն զարեացուք, այլ թէ գուցէ յիրաւի
հասանիցէ զբամբասանս լսել: Եթէ ի չա-
րիս կեցեմք, թեպէտ եւ չբամբասիցէ որ
զմեզ, քան զամենեւեան թշուառականք եմք:
Եւ եթէ զաւարինութեամբն գայցեմք, թե-
պէտ եւ ամենայն աշխարհ զմեզ չար խօսի-
ցի, յայնժամ քան զամենեւեան նախանշելի
լինիմք, եւ զամենեւեան ինքնակամ ձգիցեմք
ի փրկութիւն: Քանզի ոչ եթէ ընդ բամ-
բասանս չարացն, այլ ընդ աւարինութիւն
վարուցն հային: Եւ քան զամենայն փող ա-
ռուել յայտնի հնչէ գործացն օրինակ, եւ
քան զլոյս լուսաւորագոյն՝ վարք պարկեշ-
տութեանն:

Ապա թեպէտ եւ կարի իսկ բազումք
իցեն՝ որք բիծ գնիցեն, եթէ զաւարինսն
զոր ասացաք՝ յանձին ցուցանիցեմք, հեղո
լինել եւ խոնարհս եւ ողորմածս եւ սուրբո
սրտիւք եւ խաղաղարարս, եւ բամբասիցիմք
եւ փոխարէն չթշամանիցեմք, այլ եւ սուրբի
եւս՝ լինիցիմք, ոչինչ նուազագոյն քան զնը-
շանսն անիցեմք զմեք զտեսողսն. եւ ախոր-
ժելով իսկ ամենեքին յարիցին ի մեզ, թէ
եւ գազան որ իցէ կամ գեւ, կամ զինչ եւ
իցէ: Եւ եթէ իցեն՝ որ զգուիցեն զբեզ,
եւ չխռովիցիս ինչ ընդ այն, մի ընդ այն
նայիցիս՝ թէ եւ հրապարակաւ իսկ թշնա-
մանիցեն զբեզ, այլ զմասնոցս քննեա, եւ

καὶ ὄψει κροτοῦντάς τε καὶ θαυμάζοντας, καὶ μυρίους ἀριθμοῦντας ἐπαινοῦν. Ὁ δὲ γούρ πῶς ὁ Ναβουχοδονόσορ ἐπαινεῖ τοὺς παῖδας τοὺς ἐν τῇ καμίνῳ, καίτοιγε ἐχθροὺς ἦν καὶ πολέμιος· ἀλλ' ἐπειδὴ εἶδε γυναικῶς ἐστῶτας, ἀνακηρύττει καὶ στεφανοῖ. δι' ἕτερον μὲν οὐδέν, ὅτι δὲ αὐτοῦ παρήκουσαν, καὶ τοῦ νόμου ἤκουσαν τοῦ Θεοῦ. Ὁ γὰρ διάβολος ὅταν ἴδῃ ἑαυτὸν μὴδὲν ἀνύοντα, ἀφίσταται λοιπόν, δεδοικώς μὴ πλειόνων ἡμῶν στεφάνων αἷτιος γένηται. Ἐκείνου δὲ ἀποστάντος, καὶν μιᾶρος ἢ τις καὶ διεφθαρμένος, γινώσεται τὴν ἀρετὴν, τῆς ἀγλῦος ἐκείνης ἀναιρεθείσης. Ἄν δὲ καὶ ἄνθρωποι παραλογίσωνται, παρὰ τοῦ Θεοῦ ἕξεις τὸν ἐπαινον καὶ τὸ θαῦμα μείζον.

Μὴ τοίνυν ἄλγεις, μὴδὲ κατάπιπτε. Ἐπαι καὶ οἱ ἀπόστολοι, τοῖς μὲν ὁσμὴ θανάτου ἦσαν, τοῖς δὲ ὁσμὴ ζωῆς. Ἄν γὰρ σὺ μηδεμίαν παράσχῃς λαβὴν, πάντων ἀπήλλαξαι τῶν ἐγκλημάτων· μᾶλλον δὲ καὶ μακαριώτερος γέγονας. Λάμπει τοίνυν κατὰ τὸν βίον, καὶ τῶν κακηγορούντων μὴδένα ποιοῦ λόγον. Οὐ γὰρ ἔστιν, οὐκ ἔστιν ἀρετῆς ἐπιμελόμενος μὴ πολλοὺς ἔχειν ἐχθροὺς. Ἀλλ' οὐδὲν τούτων πρὸς τὸν ἐνάρετον· διὰ γὰρ τῶν τοιούτων λαμπρότερος ἔσται μαιζόνως.

Ταῦτ' οὖν ἐννοοῦντες, ἐν μόνον σκοποῦμεν, μετὰ ἀκριβείας τὸν ἑαυτῶν οἰκονομῆν βίον· οὕτω γὰρ πρὸς τὴν ἐκεῖ χειραγωγήσομεν ζωὴν τοὺς ἐν σκοτῶ καθημένους. Τεταυ-
κη γὰρ τοῦ φωτὸς τούτου ἡ δύναμις, ὥς

տեսանիցես՝ զի գողեն եւ զարմանան ընդ քեզ, ապա՛ թողի՛ն զբուռաթիւն ապրցեն։ Տես զխորդ՝ Նաբոքորոսնոսր գողեր զմանկանսն՝ որ ի հնոցին էին, թէպէտ եւ թշնամի եւ պատեհեցա՛նք էք։ այդ քանզի ետես թէ պինդ կացին, յարգէ եւ պսակէ. ոչ վասն այլ իրիք, այլ զի նմայն չլուան, եւ զԱստուծոյ պատուիրանսն պատուեցին։ Նա եւ ստատանայ իսկ յորժամ տեսանիցէ թէ չգնարեաց ինչ, ի բաց կայ այննւհետեւ, կասկածեալ թէ գուցէ բազում պակասց լինիցի մեզ պատճառք։ Եւ յորժամ նա ի բաց մկնեացի, թէպէտ եւ կարի զք ժանտ եւ եղծեալ իցէ՝ ճանաչէ զառաքինութիւնն, ի փարատել միգոյն որ մածեալ կայր ի վերայ։ Եւ եթէ ի մարդկանէ խաբիցիս, սակայն յԱստուծոյ դատնեա գրուաթիւն, եւ մեծաւմեծ զարմանա գործիցես։

Մի այսուհետեւ զչարիցիս ինչ եւ մի ի կոր կործանիցիս։ Քանզի եւ առաքեալքն ոմանց հոռի մահուանէ ի մահ էին, եւ ոմանց հոռի կենաց ի կեանս։ Եթէ գու չապրես ինչ պատճառս, յամենայն բամբաստանաց զերծանիցիս. մանաւանդ թէ երանելի եւս լինիցիս։ Պայծառացիր պարգեւօքն եւ վարուք, եւ չգրիցես ինչ ամենեւին զբամբաստանսն։ Քանզի չէ. եւ չէ իսկ մարթայն՝ որ զառաքինութեամբն գայցէ՝ չունել բազում թշնամիս։ Այդ չէ ինչ փեսայն առաքինւոյն. քանզի այնպիսեօքն առաւել պայծառանայ։

Զայս ամենայն զմտաւ անեալ, միռա միայն գէտակն կալցուք, հոռատութեամբ կարգել զգնացս եւ զկեանս անձանց մերոց. եւ այնպէս լինիցիմք առաջնորդք խաւարելոցն՝ ի կեանսն յաւիտենից։ Քանզի այնպիսի է զօրութիւն լուսոյն. ոչ աստ միայն

μὴ ἐνταῦθα μόνον λάμπειν, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖ ἐφοδηγεῖν τοὺς ἐπομένους. Ὅταν γὰρ ἴδωσι πάντων τῶν παρόντων καταφρονούντας, καὶ πρὸς τὸ μέλλον παρασκευαζομένους, πρὸ λόγου παντὸς τοῖς ἔργοις ἡμῶν πεισθίσονται.

Τίς γὰρ οὕτως ἀνόητος, ὥς δρῶν τὸν χθές καὶ πρῶην τρυφῶντα καὶ πλουτοῦντα, πάντα ἀποδυόμενον καὶ πτερούμενον, καὶ πρὸς λιμὸν καὶ πενίαν, καὶ πρὸς σκληραγωγίαν ἅπασαν, καὶ πρὸς κινδύνους καὶ πρὸς αἶμα, καὶ πρὸς σφαγὴν, καὶ πρὸς πάντα τὰ δοκοῦντα εἶναι δεινὰ παρατεταγμένον, μὴ σαφῇ λαβεῖν τῶν μελλόντων ἐντεῦθεν ἀποδείξειν; Ἄν δὲ τοῖς παροῦσιν ἑαυτοὺς ἐμπλέκωμεν, καὶ ἐνδοτέρω ὠθῶμεν, πῶς δυνησονται πεισθῆναι, ὅτι πρὸς ἀποδημίαν ἐπαιγόμεθα ἑτέραν; Τίς δὲ ἡμῖν ἔσται ἀπολογία λοιπὸν, ὅταν ὅσον ἰσχυσεν ἡ ἀνθρωπίνη δύξις παρὰ τοῖς Ἑλλήνων φιλοσόφοις, μὴ ἰσχύσῃ παρ' ἡμῖν ὁ τοῦ θεοῦ φόβος; Καὶ γὰρ ἐκείνων τινες, καὶ χρήματα ἀπεδύσαντο, καὶ θανάτου κατεφρόνησάν, ἵνα ἀνθρώποις ἐπιδείξωνται· διὸ καὶ κεναὶ γεγόνασιν αὐτῶν αἱ ἐλπίδες. Τίς οὖν ἡμᾶς ἐξαιρησεται λόγος, ὅταν τοσούτων προκειμένων, καὶ τοσαύτης τῆς φιλοσοφίας ἡμῖν ἀνοιχθείης, μὴδὲ τα αὐτὰ δυνηθῶμεν ἐκείνοις, ἀλλὰ καὶ ἑαυτοὺς καὶ ἑτέρους προσαπόλλυμεν; Οὐδὲ γὰρ οὕτω βλάπτει Ἕλληνα παράνομα πρᾶσων ὥς χριστιανὸς ταῦτα ποιῶν. Καὶ μάλα εὐκρίτως· ἐκείνων μὲν γὰρ διεφθαρμένη ἡ

լուսաւորել, այդ եւ անդր առաջնորդէ այնոցին՝ որ զհետ նորա երթայցեն։ Յորժամ տեսանիցեն թէ զամենայն ինչ արհամարհեցաք, եւ ի հանդերձեալսն միայն պատրաստեցաք զանձինս, յառաջ քան յամենայն բանից՝ ի գործոցն մերոց հաւանիցին։

Ո՞րք իցէ այնչափ անմիտ, որ տեսանիցէ զայն՝ որ յերեկն եւ յեռանդն ի փափկութեան եւ ի մեծութեան էր, զամենայն ի բաց մերկացեալ, եւ քաղցի եւ աղքատութեան եւ վշտամբերութեան միա եղեալ, եւ ընդ վիշտս եւ ընդ արեան եւ ընդ մահու եւ ընդ ամենայնի՝ որ ինչ առդնապութեան իրք կարծիցին՝ պատրաստեալ ի մարտ պատերազմի, եւ չառնուցու այնու ամենայնիւ զհանդերձելոցն օրինակ։ Ապեթէ զաշխարհիս կենօք զգածնուցումք, եւ եւս ի ներքդ արկանիցեմք զանձինս, զիարդ կարիցեն հաւանել եթէ յայլ տաքաշխարհական ճանապարհ փութայցեմք երթալ։ Եւ այնուհետեւ ո՞ր պատասխանատուութիւն կայցէ մեզ, յորժամ որչափ վճարեցին մարդկեղէն կործիք հեթանոսացն իմաստնովք, չվճարիցէ ի մեզ երկեւղն Աստուծոյ։ Քանզի եւ ի նոցանէ ոմանք յընչից մերկացան, եւ զմահ առ ոչինչ համարեցան, զի մարդկան քաջութեան օրինակ լինիցին. վասն որոյ եւ ընդունայն իսկ եղեւ յոյս նոցա։ Եւ արդ զմեզ ո՞ր բան զերծուցանել կարէ. զի այսչափ ինչ առաջի կայ, եւ այսպիսի զգառաութեան բացեալ դուռն, եւ այնչափ ինչ չվճարեցեմք՝ սրչափ ինչ նոքա վճարեցին. այդ եւ զանձինս եւ զայլս ընդ մեզ կորուսանեմք։ Քանզի ոչ այնչափ քիսս առնէ հեթանոսն՝ որ զանորէնս գործիցէ, որպէս քրիստոնէսայն՝ որ զնոյն առնիցէ։ Եւ յիրաւի իսկ. զի նո-

δόξα· ἡ δὲ ἡμετέρα θεὰ τὴν τοῦ θεοῦ χάριν, καὶ παρὰ τοῖς ἀσθεύει σεμνὴ καὶ περιφανής. Διὸ ὅταν μάλιστα ἡμεῖς ἀνεδίδοι βούλωνται, καὶ τὴν κακηγορίαν αὐξῆσαι, τοῦτο ἐπιλέγουσιν· οἷον, ὁ χρηστέος, οὐκ ἂν εἰπόντες εἰ μὴ μεγάλην περὶ τοῦ δόγματος ἔσχον ὑπόνοιαν.

Οὐκ ἤκουσας πόσα ὁ Χριστὸς ἐπέταξε καὶ ἡλίκα; Πότε οὖν δυνήσῃ μίαν ἐκείνων ἀνύσαι τῶν ἐντολῶν, ὅταν πάντα ἀφίς παριέρχῃ τόκους συλλέγων, δανείσματα ῥάπτων, πράγματειας συντιθεῖς, ἀγέλας ἀνδραπόδων ὠνούμενος, ἀργυρὰ σκεύη κατασκευάζων, ἀγροὺς καὶ οἰκίας καὶ ἐπιπλα ἀγοράζων μυρία; Καὶ εἶθε τοῦτο μόνον. Ὅταν δὲ ταῖς ἀκαίροις ταύταις σπουδαῖς καὶ ἀδικίαν προτιθῇς, γῆν ἀποτεμνόμενος, οἰκίας ἀποσπών, πένιαν ἐπιτρίβων, λιμὸν αὐξων, πότε δυνήσῃ τῶν προθύρων ἐπιβῆναι τούτων; Ἀλλ' ἔστιν ὅτε καὶ πένητας ἐλεεῖς; Οἶδα καὶ γὰρ· ἀλλὰ καὶ ἐκεῖ πολλὴ πάλιν ἡ λύμη· ἡ γὰρ μετὰ τύφου, ἡ μετὰ κενοδοξίας τοῦτο ποιεῖς, ἵνα μηδὲ ἐν τοῖς ἀγαθοῖς κερδάνῃς. Οὐ τί γένοιτ' ἂν ἀθλιώτερον, ὅταν καὶ ἐν τῷ λιμένι ναυαγῇς;

Ἴν' οὖν μὴ τοῦτο γένηται, ποιήσας τι καλὸν, μὴ ζήτησιν παρ' ἐμοῦ τὴν χάριν, ἵνα τὸν θεὸν ἔχῃς ὀφειλέτην· δανείζεται γὰρ, φησι, παρ' ὧν μὴ προσδοκᾷτε λήψεσθαι. Ἐχέτε χρεώστην· τί ἐκείνον ἀφίς ἐμὲ ἀπαιτεῖς, ἀνθρωπογενὴ πένητα καὶ ταλαίπωρον;

ցա ապականեալ կարծիք են, եւ մերքե՝ շնորհօքն Աստուծոյ՝ եւ ամպարշտացն եւս պարկեշտ եւ երեւելի թուին։ Քանզի եւ յորժամ նախատեալ կամին զմեզ, եւ մեծացուցանել զմեզումանոն, զայս իմն յառաջ բերեն, թէ նա քրիստոսնայ եւս է։ Նա եւ ասէին իսկ ոչ զայն, եթէ ոչ մեծարանաց ըզկրօնսս համարէին։

Ոչ լուար՝ որչափ ինչ եւ որպիսին պատուիրեաց քրիստոս։ Եւ արդ երբ կարիցես վնարել ինչ ի պատուիրանացն, յորժամ զամենայն թողեալ՝ եւ շուրջ զայցես տոկոսին ժողովել, զփոխոցն զվաշիս զետեղել, վաճառացն նիւթս յաճախել, գերդաստանաց քասակս գնել, յարծաթոյ սպաս կազմել, գեօղս եւ ապարանս եւ անդաստանս ստանալ։ Եւ երանի թէ ղայս միայն։ Յորժամ յանօգուտ յայնպիսի ժողովիւնս՝ եւ ապիւրատու թիւնս եւս յաւելուցուա, զսահմանս այլոց հաստանել, զտունս յափշտակել, զաղքատութիւնն կեղել, զքաղցն սաստկացուցանել, երբ ժամանեացես գէթ զարտաբին անդաստակս պատուիրանացն կոխել։ Այլ իցե՞ ժամանակ՝ զի եւ աղքատացն ողորմցին։ Գիտեմ եւ ես. նա եւ անդ բազում քնաս կայցէ, եթէ առ պարծանս ինչ եւ առ անպարծութեան զայն առնիցես. զի բարի գործովքն չհաճիս ինչ։ Եւ զի՞նչ քան զայն թշուառութեան կայցէ, յորժամ եւ ի նաւահանգստեանն նաւաբեկ լինիցին։

Եւ արդ զի մի այնպիսի ինչ գիպիցի, յորժամ բարի ինչ գործիցես՝ մի յինէնիւն գրիցես շնորհս. զի զԱստուած ունիս պարտապան. Տուք փոխ, ասէ, այնոցիկ՝ յորոց ոչ ունիցիք ակն առնելոյ։ Յայս կայ պարտապանն. ընգէր զնա թողեալ՝ յառնէ միո-

Μὴ γὰρ ἀγανακτεῖ ὁ πρεώστης ἀπαιτούμενος; μὴ γὰρ πένης ἐστὶ; μὴ γὰρ πρὸ βούλεται καταθεῖναι; Οὐχ ὅραα αὐτοῦ τοὺς ἀφάτους θησαυροὺς; οὐχ ὅραα τὴν ἀνεκδιήγητον φιλοτιμίαν; Αὐτὸν τοίνυν κάτασχε καὶ ἀπαίτησον· οὕτω γὰρ ἀπαιτούμενος χαίρει. Ἄν γὰρ ἕτερον ἀπαιτούμενον ἴδῃ ἀνθ' ὧν αὐτὸς ὀφείλει, ὥς ὑβρισθεὶς οὕτω διακίεσται· καὶ οὐκέτι σοι ἀποδίδωσιν, ἀλλὰ καὶ ἐγκαλεῖ δικαίως. Ποίαν γάρ μου ἀγνωμοσύνην κατέγνωσ, φησί; ποίαν μοι πονίαν σύννοιδας, ὅτι παραδραμὼν ἐμὲ ἐφ' ἑτέρους ἔρχῃ; ἄλλω ἐδάνεισας, καὶ ἄλλον ἀπαιτεῖς; Εἰ γὰρ καὶ ἄνθρωπος ὑπεδέξατο, ἀλλ' ὁ θεὸς ἐκέλευσε καταβαλεῖν· καὶ αὐτὸς καὶ πρωτότυπος ὀφειλέτης καὶ ἐγγυητὴς εἶναι βούλεται, μυριάς σοι παρέχων ἀφορμὰς τοῦ πάντοθεν αὐτὸν ἀπαιτεῖν. Μὴ δὴ οὖν τοσαύτην εὐκολίαν καὶ εὐπορίαν ἀφείς, παρ' ἐμοῦ ζητεῖ λαβεῖν τοῦ μηδὲν ἔχοντος.

Τίνος γὰρ ἕνεκεν ἐμοὶ ἐπιδείκνυσαι ἐλεῶν πένητα; Μὴ γὰρ ἐγὼ σοι εἶπον, δός; μὴ γὰρ παρ' ἐμοῦ ἤκουσας, ἵνα καὶ παρ' ἐμοῦ ἀπαιτήσῃς; Αὐτὸς εἶπεν· ὁ ἐλεῶν πένητα, δανεῖζει θεῷ. Θεῷ ἐδάνεισας, αὐτῷ ἀπαιτεῖ. Ἀλλ' οὐκ ἀποδίδωαι τὸ πᾶν νῦν; καὶ τοῦτο ὑπὲρ σοῦ ποιῇ. Τοιοῦτος γὰρ ὁ ὀφειλέτης, οὐχ ὥς πολλοὶ τὸ δανεισθὲν σπουδάζουσιν ἀποδοῦναι μόνον· ἀλλ' ὥστε καὶ τὸ δοθὲν ἐν ἀσφαλείᾳ καταθεῖναι, πάντα πραγματεύεται καὶ ποιῇ. Διὰ τοῦτο τὰ μὲν ἐνταῦθα καταβάλλει, τὰ δὲ ἐκεῖ ταμνύεται.

Ղէ Գ. տառապելայ եւ ի խօշելայ պահանջեալ . Միթէ ցանկացն պարտապանն յորժամ պահանջեցի . միթէ աղքատ դք իցէ . միթէ չունիցի՞ յանձին հասուցանել : Չտեսանիցես զանբաւ գանձս նորա . չհայիցիս ի բազում մարգասիրութիւնն : Ջնա իսկ կալ եւ պահանջեա . քանզի սերախ լինի ընդ պահանջելն : Եթէ ընդ իւր պարտուցն զայլ տեսանէ պահանջեալ , թշնամանս համարի անձին . եւ այնուհետեւ չհասուցանիցէ քեզ , այդ եւ պատուհասիցէ յիրաւի , եթէ զոր տպախտաւորութիւն ըստգտեր զիմ , յորոյ աղքատութեան ի վերայ հասեր , զի զիս թողեր , եւ յայլոց վերայ դիմեցեր . այլում փոխ ետուր , եւ յայլմէ՞ պահանջես : Թեպէտ եւ մարդ իցէ՝ որ , էառն , այդ Առտուած հրամայեաց տալ . ինքն առաջին պարտապան , եւ ինքն երաջխաւոր կամի լինել . բիւրապատիկ պատճառս տայ քեզ՝ յամենայն կողմանց ի նմանէ պահանջելայ : Միթէ այսչափ դիւրութիւն . եւ ընչաւետութիւն գտանիցես , ասէ , զի զիս թողեր , եւ ի չքաւորէն կամիս առնուլ :

Ասան էր ինձ ցոյցս առնես , յորժամ աղքատին ողորմես : Միթէ ե՞ս ինչ ստիպեցի զքեզ թէ տուր . միթէ յինէ՞ն լուար՝ զի յինէն պահանջես : Նա ասաց , թէ Որ ողորմի անանկի՞ Աստուծոյ փոխ տայ : Աստուծոյ փոխ ետուր , զնովաւ եկ : Այդ չտայ , ասէ , զամենայն աստ : Եւ զայն վասն քոյոյ օգտի առնէ : Քանզի այնպիսի է պարտապանն , ոչ իբրեւ զմարդիկ՝ զփոխն զոր . առ եւեթ՝ փութայ հասուցանել , այդ եւ բազմապատիկ տալ . եւ զոր տալոցն իցէ՝ յամուր տեղուղ պահէ . զկէսն աստէն հասուցանէ , եւ զկէսն անդ համբարեալ պահէ :

Ταῦτ' οὖν εἰδότες πολὺν ποιῶμεν τὸν ἔλεον, καὶ πολλὴν τὴν φιλανθρωπίαν ἐπιδειξώμεθα, καὶ διὰ χρημάτων, καὶ διὰ πραγμάτων. Καὶ ἰδωμέν τινα κακῶς πάσχοντα καὶ τυπτόμενον ἐν ἀγορᾷ, καὶ ἀργύριον δυνατὸν καταβαλεῖν, ποιῶμεν· καὶ λόγοις δυνατὸν διαλύσαι, μὴ δυνῶμεν. Ἔστι γὰρ καὶ λόγου μισθός· μᾶλλον δὲ καὶ στεναγμῶν· καὶ τοῦτο ὁ μακάριος Ἰωβ ἔλεγεν· ἐγὼ δὲ ἔκλαυσα ἐπὶ παντὶ ἀδυνατῶ, ἐστέναξα δὲ ἰδὼν ἄνδρα ἐν ἀνάγκαις. Εἰ δὲ δακρύων καὶ στεναγμῶν ἔστι μισθός· ὅταν καὶ λόγοι καὶ σπουδὴ, καὶ πολλὰ ἕτερα προσῇ, ἐννόησον ἡλικίῃ ἢ ἀντίδοσις γίνεται. Καὶ γὰρ καὶ ἡμεῖς ἐχθροὶ ἤμεν τῷ θεῷ· καὶ ὁ μονογενὴς ἡμᾶς κατήλλαξε, μέσον ἑαυτὸν ἐμβαλὼν, καὶ πληγὰς ὑπὲρ ἡμῶν δεξάμενος, καὶ θάνατον ὑπὲρ ἡμῶν ὑπομείνας. Σπουδάζομεν τοίνυν καὶ ἡμεῖς τοὺς ἐμπίπτοντας μυρίων ἀπαλλάττειν κακῶν· ἀλλὰ μὴ ὡς νῦν ποιοῦμεν, καὶ περιβάλλειν· ἐπεὶ ἂν ἰδωμέν τινας συγκρουομένους καὶ συρρήγνυμένους ἀλλήλοις, ἐστήκαμεν εὐφραινόμενοι ταῖς ἐτέρων ἀσχημοσύναις, καὶ θέατρον περιϋστῶντες διαβολικόν· οὐ τί γένοιτ' ἂν ὠμότερον;

Ὅρᾳς κακῶς ἀκούοντας, διαρρήγνυμένους, κατατέμνοντας τὴν ἐσθῆτα, συγκοπτομένους τὸ πρόσωπον, καὶ ὑπομένειν ἡσυχῇ παρυστάναι; Μὴ γὰρ ἄρκτος ἐστὶν ὁ μαχόμενος; μὴ γὰρ θηρίον; μὴ γὰρ ὄφις; Ἀνθρωπός ἐστιν ὁ πανταχοῦ σοι κοιτωνῶν, ἀδελφός ἐστι, μέλος ἐστὶ. Μὴ θεώρει, ἀλλὰ διάλυε· μὴ τέρπου, ἀλλὰ διόρθου· μὴ ἐτέ-

Չգլխ աճնայն իմացեալ՝ արտոցուք բազում արդարութիւնս, եւ ցուցցուք յաճախ մարգանթութիւնս, եւ ընչիւք եւ իրօք: Եւ հայեացուք ի նկզեալսն, որք գան ի հրապարակսն ըմպիցեն. եթէ բանիւք իցէ՝ եթէ ինչ առլով մի գանդաղեացուք զերծուցանել զնոսա ի աագնապէն: Քանզի գան եւ ընդ բանից վարձք. եւ առաւել յորժամ յոգւոց ոք հանիցէ. եւ զայս երանելին Յովք ասէ, եթէ Ես ի վերայ աճնայն անանկի լայի եւ յոգւոց հանէի: Յորժամ տեսանիցես զդք ի վիշտս, արտասուես ջր: Իսկ եթէ ընդ յոգւոց հանելայ վարձք կայցեն, յորժամ բանք եւս եւ արդիւնք լինիցին, զմտաւ ամ թէ որպիսի ինչ հասուցումն գործիցի: Քանզի եւ մք թշնամիք եւք Աստուծոյ, եւ հաշտեցայց միածինն. զանձն եգ ի միջի, եւ ընդ մք եարք գան. նա եւ ի մահ եւս վասն մք մատնեցաւ: Փութասցուք եւ մք ապրեցուցանել զայնոսիկ՝ որ ընդ բազում վշտօք իցեն: Այլ մի, որպէս ցայտմ առնեալք. յորժամ տեսանեալք զմանս ի միմանս յարձակեալ, զմիմանս զգետնի հարեալ, կայաք եւ ծաղր առնեալք զընկերացն քարուակաւութիւնս. եւ իբրեւ զսատանայական թատերք բոկ առեալ կայաք եւ հայեալք. եւ զինչ քան զայն այլ ինչ անագորոյնութիւն կայցէ:

Տեսանես, զի կադին, զմիմանս ուտեն, յարձակին, այր զընկեր զգետնի հարկանեն, զհանդերձս պատառեն, զերեսս խաթարեն. եւ գու կ'ոս հանգարաիկ եւ ծաղր առնես: Միթէ արջք կուտիցին, միթէ գազանք մարտընչիցին, միթէ օձք զմիմանս ուտիցեն: Մարդիկ են որ աճնեւին հաղորդակիցք քո իցեն, եղբարք եւ անգամք քո: Մի կայցես նայիցիս, այլ համեզակեր անկանիցիս: Մի

ρους παρακίλει ἐπὶ τὴν ἀσχημοσύνην, ἀλλὰ καὶ τοὺς συνειλεγμένους ἀποσάφει καὶ διαλύει. Ἀναισχύντων γὰρ καὶ οἰκιστῶν τὸ χαίρειν ταῖς τοιαύταις συμφοραῖς, καὶ καθαρμάτων καὶ ὄνων ἀλόγων. Ὁρᾷς ἄνθρωπον ἀσχημονοῦντα, καὶ οὐχ ἡγῇ αὐτὸς ἀσχημονεῖν; Οὐδὲ εἰσέρχῃ μέσος καὶ διασκεδάξεις τοῦ διαβόλου τὴν φάλαγγα, καὶ τὰ ἀνθρώπινα διαλύεις κακὰ;

Ἵνα καὶ αὐτὸς πληγὰς λάβω, φησὶ· καὶ σὺ τοῦτο κέλεις; Μαλιστα μὲν οὐδὲ τοῦτο πείσῃ· ἂν δὲ καὶ τοῦτο πάθῃς, μαρτύριόν σοι τὸ πρᾶγμα ἐστί. Διὰ γὰρ τὸν θεὸν ἐπαθες. Εἰ δὲ πληγὰς ὀκνεῖς λαβεῖν, ἐννόησον, ὅτι ὁ δεσπότης σου σταυρὸν οὐκ ὤκησεν ὑπομεῖναι διὰ σέ. Ἐκεῖνοι μὲν γὰρ μεθύουσι καὶ ἐσκότῳνται, τοῦ θυμοῦ τυραννοῦντες καὶ στρατηγοῦντος αὐτοῖς, δέοντάς δέ τινος ὑγιαίνοντος, τοῦ βοηθήσοντος αὐτοῖς, ὃς τε ἀδικῶν, ὃς τε ἀδικούμενος· ὁ μὲν, ἵνα ἀπαλλαγῇ πάσων κακῶς, ὁ δὲ ἵνα παύσῃται ποιῶν κακῶς. Πρόσελθε τοίνυν καὶ χεῖρα ὄρεξον, νήφων τῷ μεθύοντι. Ἔστι γὰρ καὶ ὀργῆς μέθη, καὶ τῆς ἐκ τοῦ οἴνου χαλεπωτέρα.

Οὐχ ὁρᾷς τοὺς ναύτας, οἳ ὅταν ναυαγίῃ τινὰς περιπεσόντας ἴδωσι, πῶς τὰ ἰστία πετάσαντες μετὰ πολλῆς ἀπέρχονται σπουδῆς, ὥστε τοὺς ὁμοτέχνους ἐξαρκάσαι τοῦ κλύδωνος; Εἰ δὲ τέχνης κοινωνοὶ τοσαύτην ἐπιδείκνυνται προστασίαν, πολλῷ μᾶλλον τοὺς τῆς φύσεως κοινωνοὺς ταῦτα πάντα

կայցեր եւ ծաղր առնէր, այլ ի միմեանց քակեալէր : Եւ զայլ ի քարուականսն կոչեցեա, այլ եւ զՔանդակեալսն ի բաց մերժեալսն, եւ զնոսա ի միմեանց քակեալիւր : Քանդի անամօթից եւ լիեցուաց է կալն եւ ծաղր առնել զայնպիսին շաւակութիւնս . վատթարաց եւ իշոց անխօսից : Տեսանեա զմարդ ի խայտառական, եւ շհամարիցիս զայն անձինդ ի քարուականս, եւ շանկանիցիս ի մէջ, եւ շփուղանիցեա զճակատսն ստամայի . զի ի քակելն զկուրն մարդկեղէն՝ եւ նա վերս առեալ զնայցէ :

Ի մէջ անկանիցիմ, առէ, եւ համազակեր լինիցիմ, զի ես եւս վերս առից : Համազակեր խրատեմ լինել, եւ ոչ վերս առնուլ . բայց թէ եւ այնպէս ինչ պատահիցէ, ընդ մարտիրոսութիւն համարեն քեզ իրքն . զի վասն Աստուծոյ կրեցեր զշարշարանսն : Իսկ եթէ գանգաղիցիս գան ըմպել, զմառս անջիր զի քա տերն վասն քա եւ ի խաչ չգան . գաղեցաւ ելանել : Քանդի նորա արքեալ են, եւ ցնորկալ ի բռնութենէ ցառմանն, եւ կարօս քում օգնականութեան՝ որ ողջ ես, եւ որ զրկէն եւ որ զրկիցին . մին զի ապրիցի ի լիանացն, եւ մեւն զի ցածնուցու ի չարիան գործելոյ : Մօս երթ, եւ կարկառ ձեռն գու որ լուրջ ես՝ արբեցելոցն . զի չար է ցառման արբեցութիւն քան զգինւոյ :

Չախտանիցեա զնաւորդս, որ զայլ նաւորդս նաւակոծեալս տեսանիցեն, պարզեն վազվազակի զառապատոն՝ եւ փութան անգր հասանել, զի կարացեն զարուեստակիցոսն ի տազնապէն ապրեցուցանել : Եթէ արուեստագէտք աւ արուեստակիցոսն այնչափ խնամակալութիւն ցուցանեն, որչափ եւս առաւ եւ որ միայ բնութեան հազարդակիցք իցեն՝

λας ἐχόντων ἀνάγκας πολέμων. οὐδὲ τὴν
 ἡδονὴν οὐκ ἔχων τοῦ πλούτου, τὰ κακὰ
 τοῦ πλούτου περιέρχῃ συνάψων σεαυτῷ ἐχ-
 θρας καὶ φιλονεικίας, καὶ μάχας· καὶ ἀ-
 ποπνίγεις τὸν ἀδελφόν καὶ ἄγγεις, καὶ κα-
 ταβάλλεις δημοσίᾳ ἀπάντων δρώντων. Καὶ
 οὐχ ἡγῇ αὐτὸς μᾶλλον ἀσχημονεῖν, τῶν
 ἀλόγων μιμούμενος τὰς ὁρμας, μᾶλλον δὲ
 καὶ ἐκείνων χείρων γινόμενος; Πάντα γὰρ
 ἐκείνοις κοινὰ, καὶ συναγελάζονται ἀλλήλοις,
 καὶ συμβαδίζουσιν· ἡμῖν δὲ οὐδὲν κοινόν,
 ἀλλὰ πάντα ἄνω καὶ κάτω, μάχαι, καὶ φι-
 λονεικίαι, λοιδορίαι, καὶ ἀπέχθεις, καὶ
 ὕβρεις. Καὶ οὕτε τὸν οὐρανὸν αἰδούμε-
 θα, εἰς ὃν ἐκλήθημεν κοινῇ ἅπαντες,
 οὐδὲ τὴν γῆν ἣν κοινῇ πᾶσιν ἀνῆκεν,
 οὐκ αὐτὴν τὴν φύσιν· ἀλλὰ πάργα ὁ θυ-
 μὸς καὶ ὁ τῶν χρημάτων ἔρως παρασύρας
 εἴχεται.

Οὐκ εἶδες ἐκείνον τὸν τὰ μυρία τάλαντα
 ὀφείλοντα, εἴτα μετὰ τὴν ἐκείνων ἄφραστον ἀ-
 ποπνίγοντα τὸν ἑαυτοῦ σύνδουλον ὑπὲρ ἑκα-
 τὸν δηναρίων, ὅσα ὑπέστη κακὰ, καὶ πῶς ἀ-
 θανάτῳ παρεδόθη κολάσει; οὐ δέδοικας τὸ
 ὑπόδειγμα; Οὐ φοβῇ μὴ καὶ αὐτὸς τὰ αὐ-
 τὰ πάθῃ; καὶ γὰρ καὶ ἡμεῖς ὀφείλομεν τῷ
 δεσπότῃ πολλὰ καὶ μεγάλα ὀφλήματα· ἀλλ'
 ὅμως ἀνέχεται καὶ μακροθυμεῖ, καὶ οὐδὲ
 ἐπίκειται καθάπερ ἡμεῖς τοῖς συνδούλοις,
 οὕτε ἄγγει καὶ ἀποπνίγει. Καίτοιγε εἰ καὶ
 τὸ πολλοστὸν μέρος αὐτῶν ἡμᾶς ἐβουλήθη
 ἀπαιτῆσαι, πάλαι ἂν ἀπολωλείμεν.

Ταῦτ' οὖν ἐννοοῦντες, ἀγαπητοί, τα-

ժամանակը արտադրականը ի միջի կայցեն: Գու-
որ զհետևանքն իման մեծութեանն չսնի-
ցիս, ընդէր միտաւորացն օրինակի յածեալ
ըջլեցիս՝ կուտենալ անձին թշնամութիւնս եւ
հակառակութիւնս. եւ խեղդես եւ մըլկես
զեղբայրն, եւ քարչես առաջի ամենեցուն ի
հրապարակի: Եւ չհամարիցիս՝ եթէ դու
աւելի խոյտառակ կաս՝ նմանեալ անասնոց
յանդգնութեան. մանաւանդ թէ եւս չար
քան զնոսա եղեր: Քանզի նոցա ամենայն
ինչ հասարակաց է. առ միմեանս մակաղին,
եւ ընդ միմեանս պառակ պառակ արածին.
եւ մեր չիք ինչ հասարակաց, այլ ամենեւին
օցտեալք եւ քակեալք ի միմեանց. հանա-
պազ կռիւք, միշտ հակառակութիւնք, բամ-
բասանք, առելութիւնք, թշնամանք: Եւ ոչ
յերկնից ակն ածեմք՝ յոր հասարակն ամե-
նեքեան կոչեցաք, եւ ոչ յերկրէ՝ զոր հասա-
րակ ամենեցուն ետ. եւ ոչ ի բնութենէս,
զի մի բնութիւն է ամենեցուն. այլ զամե-
նայն ինչ ցառուան եւ ընչիցն ցանկութիւն
ի քարչ որկեալ տանին:

Չտեսանիցես զայն, որ բեւր կշիւ ար-
ծաթոյն պարտ էր, եւ յեա այնչափ պար-
տուցն թողութեան՝ խեղդէր եւ պնդէր
զիւր ծառայակիցն ժամն հարեւր գահեկանի
որպիսի պատիժս կրեաց, եւ մատնեցաւ ան-
մահ տանջանացն: Չերկնիցիս յօրինակէն,
գուցէ եւ դու զնոյն կրիցես. քանզի եւ մէք
բազում պարտս պարտիմք տեսանն. այլ սա-
կայն անսպ եւ երկայնամիտ լինի, եւ ոչ
սաիպէ՝ որպէս եւ մէք զծառայակիցսն, եւ
չխեղդէ եւ պնդէ: Նա եւ թէ սակաւ ինչ
մասն զպարտուցն կամեցեալ էր պահանջել,
վազուց իսկ կորուսեալ էաք:

Չայս ամենայն զմտաւ ածեալ, օրեկիք,

πεινωθῶμεν, καὶ χάριν ἔχωμε τοῖς ὀφείλουσιν ἡμῖν· γίνονται γὰρ ἡμῖν αὖ φιλοσοφῶμεν ἀφορμαὶ συγχωρήσεως μεγίστης, καὶ ὀλίγα διδόντες, πολλὰ ληψόμεθα. Τί τοίνυν ἀπαιτεῖς μετὰ βίας, δεόν εἰ καὶ ἐκεῖνος ἐβούλετο δοῦναι αὐτὸν συγχωρήσαι, ἵνα παρὰ τοῦ Θεοῦ τὸ πᾶν λάβῃς; Νυνὶ δὲ πάντα ποιεῖς, καὶ βιάζῃ καὶ φιλοτικεῖς, ὥστε σοι μηδὲν ἀφεθῆναι τῶν σῶν. Καὶ δοκεῖς μὲν ἐπηρεάζειν τῷ πλησίον· κατὰ δὲ σαυτοῦ τὸ ξίφος ὠθεῖς, αὐξων τὴν ἐν τῇ γέννῃ κόλασιν. Εἰ δὲ μικρὸν ἐνταῦθα φιλοσοφήσεις, ἡμέρους σαυτῷ τὰς εὐθύνας ποιεῖς. Καὶ γὰρ ὁ Θεὸς διὰ τοῦτο ἡμᾶς βούλεται ἄρχεσθαι τῆς τοιαύτης φιλοτιμίας, ἵνα ἀφορμὴν λάβῃ τοῦ πλείονα ἡμῖν ἀντιδοῦναι.

“Ὅσους τοίνυν ὀφειλέτας ἔχεις καὶ χρημάτων καὶ ἁμαρτημάτων, πάντας ἀφείλενθέρους, τὸν Θεὸν ἀπαίτει τῆς τοιαύτης μεγαλοψυχίας τὴν ἀμοιβήν. Ἔως μὲν γὰρ αἱ ἐκείνοί σοι μένωσιν ὀφείλοντες, οὐχ ἔξεις τὸν Θεὸν ὀφειλέτην· ἐὰν δὲ ἐκείνους ἀφῇς, δύνῃσιν τὸν Θεὸν κατασχεῖν καὶ ἀπαίτησαι μετὰ πολλῆς τῆς φιλοτιμίας τῆς τοσαύτης φιλοσοφίας τὴν ἀμοιβήν. Εἰ γὰρ ἄνθρωπος παρελθὼν καὶ ἰδὼν σε τὸν ὑπεύθυνον κατέχοντα, καὶ κελεύσας ἐκείνον μὲν ἀφεῖναι, πρὸς δὲ αὐτὸν ἔχειν τὸν ὑπὲρ ἐκείνου λόγον, οὐκ αἶψα ἔλοιτο ἀγνωμονῆσαι μετὰ τὴν ἀφῆσιν, ὅτε ἐφ’ ἑαυτὸν τὸ πᾶν μεταθείς· πῶς ὁ Θεὸς οὐ πολλαπλασίονα καὶ μυριοπλασίονα ἀποδώσει, ὅταν διὰ τὸ αὐτοῦ πρόσταγ-

խանութիցուցուիք զքանինս, եւ շնորհ կալ-
ցուիք պարտապանայն մերոց . զի թէ ցած-
նուցուիք, մեզի թողութեան պատճառք
լինիցին մեզ . սակաւ ինչ տուեալ եւ բա-
զում առնուցուիք : Ընդէրի հարկէ պահան-
ջիցես, որում պարտն էր՝ թէպէտ եւ նա
տայր՝ քեզ շնորհել, զի յԱստուծոյ առ-
նուիր զամենայն : Գուռ աւագիկ ամենեւին
իմե . յանգզեալ վիճիս եւ հարստահարես,
զի բնաւին իսկ քեզ թողութեան ինչ մտած
ոչ մնայցէ : Եւ թուի թէ ընկերին ինչ փառ
առնիցես, եւ ոչ գիտես՝ եթէ զանձն ընդ
սուր հանես, եւ զգեհնին տանջանոն բոր-
բոքես : Եթէ տոտ սակաւիկ մի հանդարտիցես
եւ ներիցես, մեղմագոյնս առնիցես անդ զպա-
տիժս տանջանացն : Նա եւ Աստուած իսկ
յայն սակս կամի զմեզ իշխանս լինել առա-
տութեանն, զի անտի առնուցու պատճառս
բազմապատիկ հատուցանելոյ մեզ :

Որչափ պարտապանս ունիցիս՝ եթէ ընչից
եւ եթէ յանցանաց, եւ թողուցուս, յԱս-
տուծոյ պահանջես զփոխարէնս պնպիսի ա-
ռատութեան : Քանզի մինչ պարտապանքն
պարտիցին քեզ, չունիս զԱստուած պար-
տապան . իսկ եթէ նոցա թողուցուս, ապա
կարես զԱստուած ունել եւ պահանջել բա-
զում առատութեամբ ընդ պնպիսի հան-
դարտութեան հատուցմունս : Զի թէ մարդ
դք յորժամ անցանիցէ, եւ տեսանիցէ զքեզ՝
զպարտապանն կալեալ, եւ ազաչիցէ՝ զնա
թողուլ, եւ ընդ նմա ունել պնուհետեւ յու-
ղհամար զպարտուցն, չկայ պնուհետեւ յու-
րաստ՝ յետ զպարտապանն յերաշխի առնը-
լոյ եւ արձակելոյ, թէ չիցեմ քեզ պարտա-
պան . իսկ Աստուած որ յանձն առեալ ընդ
պարտապանին՝ զիմրդ ոչ բազմապատիկ հա-

μα τοὺς ὑπευθύνους ἡμῖν ὄντας, μὴ μικρὸν μὴ μέγα ἐγκαλέσαντες, ἀφῶμεν ἀπειθεῖν ἀνευθύνους γενομένους;

Μὴ δὲ τὴν πρόσκαιρον ἐννοῶμεν ἡδονὴν τὴν ἐγγιστομένην ἡμῖν ἐκ τοῦ τοὺς ὑπευθύνους ἀπαιτεῖν, ἀλλὰ τὴν ζημίαν ὅσην εἰς τὸ μέλλον ἐντεῦθεν ὑπομενοῦμεν, ἐν τοῖς ἀθανάτοις ἀγαθοῖς ἑαυτοὺς καταβλάπτοντας. Πάντων οὖν ἀνώτεροι γεγόμενοι, χαρισώμεθα καὶ χρήματα καὶ πλημμελήματα τοῖς ὑπευθύνοις ἡμῖν, ἵνα ἡμέρους αὐτοῖς ἡμῖν τὰς εὐθύνας κατασκευάσωμεν· καὶ ὅπερ οὐκ ἰσχύσαμεν διὰ τῆς ἄλλης ἀρετῆς ἀνῆσαι, τούτου διὰ τοῦ μὴ μνησικακεῖν τοῖς πλησίον ἐπιτυχόντας, τῶν αἰώνιων ἀπολαύσωμεν ἀγαθῶν· χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.

Ο Μ Ι Δ Ι Α ΙΘ'.

Προσέχετε τὴν ἐλεημοσύνην ὑμῶν μὴ ποιεῖν ἐμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, πρὸς τὸ θεαθῆναι αὐτοῖς.

Τὸ τυραννικώτερον πάντων λοιπῶν ἐξορίζει πάθος, τὴν λύσσαν καὶ τὴν μαρίαν τὴν περὶ τὴν κενὴν δόξαν ἐγγιστομένην τοῖς κατορθοῦσιν. Ἐξ ἀρχῆς μὲν γὰρ οὐδὲν περὶ αὐτοῦ διελέχθη· καὶ γὰρ ἦν περιττὸν πρὶν

առաջինիցէ, յորժամ վասն նորա հրամա-
նաց՝ զարթարապանն մեր առանց խօսելոյ եւ
պահանջելոյ արձակիցեմք երթալ ազատս ի
պարտուցն:

Եւ արդ մի ի ժամանակեան ի շահան
հայեցիմք՝ որ ի պարտուցն պահանջելոյ մթե-
րիցին, այդ ի փասն զոր ի հանգերձեալ
աշխարհին ընդ այնր կրիցեմք, գուցէ յան-
մահ բարութեանցն վրիպեցուցանիցեմք զան-
ձինս: Այդ զի ի վերոյ քան զամենեսին
գառնիցիմք, շնորհեսցուք զինչս, եւ թող-
ցուք զյանցանս պարտապանացն, զի մեղմա-
գոյնս անձանց պատրաստեսցուք զպատիժսն.
եւ զոր ոչ կարացաք այլովք առաքինու-
թեամբքն վնարել, զայն չիշելով զյանցան-
սն ընկերացն՝ վնարեսցուք. զի եւ զյաւի-
տենից բարութիւնն վայելիցեմք շնորհքն
եւ մարգարտութեամբաւեան մերոյ Յիսուսի
Քրիստոսի. ընդ որում հօր միանգամայն եւ
հոգւոյն սրբոյ փառք, իշխանութիւն եւ պա-
տիւ այժմ եւ միշտ, յաւիտեանս յաւիտե-
նից. ամէն:

Ճ Ա Ռ Ժ Թ .

Օգոյշ լերուք ողորմութեան ձերում,
մի առաջի մարդկան առնել՝ իբրեւ ի
ցոյց ինչ նոցա:

Օ ԲՈՒՆԱԻՐԱԳՈՅՆ իսկ քան զամե-
նայն ախտն մերժէ հանէ այսուհետեւ, ըզ-
կատաղութիւնն եւ զմոլութիւն՝ որ ի անա-
պարծութենէն լինիցի այնոցիկ, զք ուղ-
ղութիւնս ինչ կամիցին գործել: Չի յա-
ռաջինսն ոչինչ նառեաց զայսմ ախտն. զի

μα τοὺς ὑπευθύνους ἡμῖν ὄντας, μὴ μικρὸν μὴ μέγα ἐγκαλέσαντες, ἀφώμεν, ἀπειθεῖν ἀνευθύνους γενομένους;

Μὴ δὴ τὴν πρόσκαιρον ἐννοῶμεν ἡδονὴν τὴν ἐγγινομένην ἡμῖν ἐκ τοῦ τοὺς ὑπευθύνους ἀπαιτεῖν, ἀλλὰ τὴν ζημίαν ὅσῃ εἰς τὸ μέλλον ἐντεῦθεν ὑπομενοῦμεν, ἐν τοῖς ἀθανάτοις ἀγαθοῖς ἑαυτοὺς καταβλάπτοντες. Πάντων οὖν ἀνώτεροι γεγόμενοι, χαρισώμεθα καὶ χρήματα καὶ πλημμελήματα τοῖς ὑπευθύνοις ἡμῖν, ἵνα ἡμέρους αὐτοῖς ἡμῖν τὰς εὐθύνας κατασκευάσωμεν· καὶ ὅπερ οὐκ ἰσχύσαμεν διὰ τῆς ἄλλης ἀρετῆς ἀνῦσαι, τούτου διὰ τοῦ μὴ μνησικακεῖν τοῖς πλησίον ἐπιτυχόντας, τῶν αἰώνιων ἀπολαύσωμεν ἀγαθῶν· χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.

Ο Μ Ι Λ Ι Α ΙΘ'.

Προσέχετε τὴν ἐλεημοσύνην ὑμῶν μὴ ποιεῖν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, πρὸς τὸ θεαθῆναι αὐτοῖς.

Τὸ τυραννικώτερον πάντων λοιπὸν ἐξορίζει πάθος, τὴν λύσσαν καὶ τὴν μανίαν τὴν περὶ τὴν κενὴν δόξαν ἐγγινομένην τοῖς κατορθοῦσιν. Ἐξ ἀρχῆς μὲν γὰρ οὐδὲν περὶ αὐτοῦ διελέχθη· καὶ γὰρ ἦν περιττὸν πρὶν

առեցողիցէ, յորժամ վասն նորա հրամա-
նաց՝ զպարտաւորութեամբ մեր առանց խօսելոյ եւ
պահանջելոյ արձակեցեմք երթալ ազատ ի
պարտուցն:

Եւ որք մի ի ժամանակեան ի շահն
հայեցիմք՝ որ ի պարտուցն պահանջելոյ մթե-
րեցին, այդ ի վնասն զոր ի հանգերձեալ
աշխարհին ընդ այնր կրեցեմք, գուցէ յան-
մահ բարութեանցն վրիպեցուցանիցեմք զան-
ձինս: Այդ զի ի վերոյ քան զամենեւին
պատահիցիմք, շնորհեսցուք զինչս, եւ թող-
ցուք զյանցանս պարտապանացն, զի մեղմա-
գոյնս անձանց պատրաստեսցուք զպատիժսն.
եւ զոր ոչ կարացաք այլովք առաքինու-
թեամբքն վնարել, զայն չփշելով զյանցան-
սքն ընկերացն՝ վնարեսցուք. զի եւ զյաւի-
տենից բարութիւնն վայելիցեմք շնորհքն
եւ մարգարէութեամբաւեառն մերոյ Յիսուսի
Քրիստոսի, ընդ որում հօր միանգամայն եւ
հագւոյն սրբոյ փառք, իշխանութիւն եւ պա-
տիւ այժմ եւ միշտ, յաւիտեանս յաւիտե-
անից. ամէն:

Ճ Ա Ռ Ժ Ի Թ .

Օգոյշ լերուք ողորմութեան ձերում,
մի առաջի մարդկան առնել՝ իբրեւ ի
ցոյց ինչ նոցա:

ՕԲՐԱՆԱԻՐԱԳՈՅՆՆ իսկ քան զամե-
նայն ախասն մեթէ հանէ պսուհետեւ, ըզ-
կառաղութիւնն եւ զմոլութիւն՝ որ ի անա-
պարծութենէն լինիցի այնոցիկ, ղք ուղ-
ղութիւնն ինչ կամիցին գործել: Զի յա-
ռապինսն ոչինչ ճառեսց զայսմ ախտէ. զի

ἢ πείσαι ποιεῖν τι τῶν δεόντων, παρὶ τοῦ πῶς δεῖ ποιεῖν αὐτὰ καὶ μεταίτερον διδάσκειν. Ἐπειδὴ δὲ ἐνήγεν εἰς φιλοσοφίαν, τότε λοιπὸν καὶ τὴν παρυφισταμένην αὐτῇ καθαίρει λύμην. Οὐδὲ γὰρ ἀπλῶς τίκεται τοῦτο τὸ νόσημα, ἀλλ' ὅταν πολλὰ κατορθώσωμεν τῶν ἐπιτακτομένων. Ἔδει τοίνυν πρότερον φυτεῦσαι τὴν ἀρετὴν, καὶ τότε τὸ ἐπηρεάζον αὐτῆς τὸν καρπὸν ἀνελεῖν πάθος.

Καὶ ὅρα πόθεν ἄρχεται· ἀπὸ νηστείας καὶ εὐχῆς καὶ ἐλεημοσύνης· τούτοις γὰρ μάλιστα ἐμφιλοχωρεῖν εἴωθε τοῖς κατορθώμασιν. Ὁ γοῦν Φαρισαῖος ἐνταῦθεν ἐφυσᾷτο λέγων· νηστεύω δις τῆς ἐβδομάδος, ἀποδεκατῶ μου τὰ ὑπάρχοντα. Καὶ ἐν αὐτῇ δὲ ἐκενοδόξει τῇ εὐχῇ, πρὸς ἐπίδειξιν αὐτὴν ποιούμενος. Ἐπειδὴ γὰρ οὐδεὶς ἄλλος παρῇν, τῷ τελώνῃ ἐνεδείκνυτο λέγων· οὐκ εἰμι ὡς οἱ λοιποὶ τῶν ἀνθρώπων, οὐδὲ ὡς οὗτος ὁ τελώνης. Καὶ σκόπει πῶς ἤρξατο, ὡς περὶ θηρίου τινὸς δυσφορωτάτου διαλεγόμενος καὶ δεινοῦ κλέψαι τὸν μὴ σφόδρα ἐγρηγορότα. Προσέχετε γάρ, φησι, τὴν ἐλεημοσύνην ὑμῶν.

Οὕτω καὶ ὁ Παῦλος λέγει Φιλιππησίοις· βλέπετε τοὺς κύναις· καὶ γὰρ λάθρα ἐπισπέρχεται τὸ θηρίον, καὶ πάντα ἐκφυσᾷ ἀποφητὶ, καὶ ἀνεπαισθήτως ἐκφέρει τὰ ἐνδον ἀπαντα. Ἐπεὶ οὖν πολὺν περὶ τῆς ἐλε-

աւելցող իսկ եր յայնժամ ճառել, փնչել հաւանեցնուցեալքն ինչ մի ի պատշաճիցն գործել, նախ թէ զիսկ պարա իցէ առնել զայն ամենայն եւ վճարել եւ ուսուցանել: Եւ քանզի ամհասոյց ի գլուխ առաքինութեանցն, ապա եւ զառքնթերակաց նորին զեղծագործ ապականութիւնն քակէ: Զի ոչ վայրապար ինչ ծնանի այսպիսի ախա. այլ յորժամ զուղղութիւնս հրամանացն յանձին ցուցանիցեմք, յայնժամ վաղվաղակի իմն առնառն բուսանի: Եւ արդ պարտ է նախ աքննել զառաքինութիւնն, եւ ապա զձեռնարկար պաղտոցն նորա զախտն ի միջոյ բառնալ:

Եւ դու տես ուստի առնէ սկիզբն. ի պահոց, եւ յաղթից, եւ յողորմածութեանէ. քանզի այսպիսի իմն ուղղութեանց սովոր է սկիւ հպարտութիւնն: Որով փառիսեցին ուսուցեալ հպարտանայր. Պահեմ, առէ, երկիցս ի շարաթու, եւ տառանորդս տամ յընչից իմոց: Արդ եւ յաղթման եւս հպարտանայր, եւ ի ցոյց եւ յաշ մարդկան կայր յաղթո: Եւ քանզի չէր որ այլ մտա, ի մաքսաւորն իբրեւ ընդ նմա իմն գոռացեալ զայրացուցանէր. Չեմ, առէ, իբրեւ զսլ մարդիկ, եւ ոչ իբրեւ զմաքսաւորս զայս: Եւ տես ուստի առնէ սկիզբն, իբրեւ զբարն եւ զանհնարին զազանէ ճառեալ զհպարտութեանէն, որ գողանայ զայն որ չիցէ կարի արթուն: Զգոյշ կացէք, առէ, ողորմութեան ձերում, մի առաջի մարդկան իբրեւ ի ցոյց ինչ նոցա՝ առնել:

Պաւղոս գրէ փիղիպեցւոցն, թէ Զգոյշ լիբուք ի շանց անախ. քանզի գաղտ իսկ մտանէ գաղանն, եւ զամենայն յանգալս առանց ստնաւայն առնելոյ՝ հանէ հոռէ արտաքս ի ներքուստ: Եւ զի բազում ինչ ճա-

μοσύνης ἐποιήσατο λόγον, καὶ τὸν θεὸν εἰς μέσον ἤγαγε τὸν ἀνατέλλοντα τὸν ἥλιον ἐπὶ πονηροὺς καὶ ἀγαθοὺς, καὶ πανταχόθεν προέτρεψεν εἰς τοῦτο, καὶ κομᾶν ἐπεισε τῇ δαφιλείᾳ τῆς χορηγίας. Ἀναιρεῖ λοιπὸν καὶ τὰ ἐνοχλοῦντα τῇ καλῇ ταύτῃ ἐλαίᾳ πάντα. Διὸ φησι· προσέχετε τὴν ἐλεημοσύνην ὑμῶν, μὴ ποιεῖν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων.

Ἐκείνη γὰρ ἡ ἔμπροσθεν εἰρημένη, τοῦ θεοῦ ἐστὶν ἐλεημοσύνη. Καὶ εἰπων, μὴ ποιεῖν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ἐπήγαγε· πρὸς τὸ θεαθῆναι αὐτοῖς. Καὶ δοκεῖ μὲν δεύτερον εἰρηῇσθαι τὸ αὐτό· ἂν δέ τις ἀκριβῶς προσέχη, οὐκ ἔστι τὸ αὐτό, ἀλλ' ἕτερον ἐκεῖνο, καὶ πολλὴν ἔχει τὴν ἀσφάλειαν, καὶ ἄφατον τὴν κηδεμονίαν, καὶ τὴν φειδῶ. Ἔστι γὰρ καὶ ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων ποιοῦντα, μὴ πρὸς τὸ θεαθῆναι ποιεῖν· καὶ μὴ ποιοῦντα πάλιν ἔμπροσθεν, πρὸς τὸ θεαθῆναι ποιεῖν. Διόπερ οὐχ ἀπλῶς τὸ γινόμενον, ἀλλὰ τὴν γνώμην κολάζει καὶ στεφανοῖ. Εἰ γὰρ μὴ αὕτη ἡ ἀκρίβεια προσκειμένη ἦν, πολλοὺς ἂν τοῦτο ὀκνηροτέρους ἐποίησε περὶ τὴν τῆς ἐλεημοσύνης δόσιν, διὰ τὰ μὴ πανταχοῦ πάντως δυνατόν εἶναι λανθανόντως ποιεῖν. Διὰ τοῦτο ἀπολύων σε τῆς ἀνάγκης ταύτης, οὐ τῷ τέλει τοῦ πράγματος, ἀλλὰ τῇ προαιρέσει τοῦ ποιούντος, καὶ τὴν ζημίαν καὶ τὸν μισθὸν δρίζει. Ἰνα γὰρ μὴ λέγῃς· τί γὰρ ἐγὼ πάθω ἂν ἕτερος ἴδῃ; οὐ τοῦτο ζητῶ, φησιν, ἀλλὰ τὴν διάνοιαν τὴν σὴν, καὶ τὸν τρόπον τοῦ γινομένου. Τὴν γὰρ ψυχὴν δια-

անոց զողորմածութենէն, եւ զԱստուած
եւս ի մէջ ետէ, Թէ Եսդէ զարեգակն ի
վերայ չարաց եւ քարեաց . եւ յամենայն
կողմանց ի նոյն յորգորէ, եւ աճել հաւա-
նեցուցանէ առատութեամբ պարգեւացն : Ա-
պա եղծանէ եւ զձեռնակարն ինչ զայսպիսի
զգեղեցիկ եւ զպաղալից ձիթենւոյ : Ասոն
որոյ եւ ասէ, Թէ Ձգոյշ լերուք ողորմու-
թեան ձերում, մի առաջի մարգկան իբրեւ
ի ցոյց ինչ նոցա առնել :

Ձի առաջի Աստուծոյ լիցի ողորմութիւ-
նքն, եւ մի առաջի մարգկան : Քանզի յոր-
ժամ ասաց, Թէ մի առաջի մարգկան առ-
նել, յարէ ի նոյն՝ Թէ իբրեւ ի ցոյց ինչ
նոցա : Եւ Թուի եթէ կրկին զնոյն ինչ ա-
տիցէ . այդ Թէ հաւատտեալ որ միա դնիցէ,
գտանէ զի ոչ նոյն է, այդ այլ իմն սա, եւ
այլ իմն նա . եւ բազում զգուշութիւն ու-
նի, եւ անչափ խնամ եւ անխալութիւն :
Քանզի է մարթ եւ առաջի մարգկան առ-
նել, եւ ի ցոյց ինչ ոչ առնել . եւ դարձեալ
չառնել առաջի մարգկան, եւ առնել ի ցոյց :
Ասոն որոյ եւ չէ ինչ վայրապար գործն՝
որ գործիցի, այդ եւ հարկանէ իսկ զմիտն
եւ պտակէ : Ձի Թէ որոշումն ինչ ի միջի ոչ
կայր իրացն, զբազումն եւ, դանգազկոտս
իսկ առնէր առ ողորմութեանն տուրս . քան-
զի ոչ մարթէր ամենեւին ամենայն ուրեք
գաղտ գործել զգործն : Ասոն այնորիկ աղա-
տէ զքեզ յայնպիսի հարկէ, ոչ իրաց ինչ
վճարմամբ, այդ կամօք առնելեացն . զի եւ
զձեռնակ եւ զվարձան խորոց ի մէջ արկեալ
որոշէ ի միմեանց : Ձի մի ասիցես, եթէ ինչ
պատիժք եւս են այն՝ եթէ որ տեսանիցէ .
ոչ, ասէ, զայդ ինչ խնդրեմ, այդ զմիտն
քո, եւ զիրացն որ գործիցի զպայման . եւ

πλάσαι βούλεται, καὶ παντὸς ἀπαλλάξαι νοσήματος. Ἀπαγορεύσας τοίνυν τὸ πρὸς ἐπιδείξιν ποιεῖν, καὶ τὴν ἐκ τούτου ζημίαν διδάξας, τὸ μάτην καὶ εἰκῇ τοῦτο παιεῖν.

Πάλιν αὐτῶν ἐγείρει τα φρονήματα, τοῦ πατρὸς ἀναμνήσας καὶ τοῦ οὐρανοῦ, ἵνα μὴ τῇ ζημίᾳ μόνῃ καθάψηται, ἀλλὰ καὶ τῇ μνήμῃ τοῦ γεγεννηκότος ἐντρέψῃ. Οὐκ ἔχετε γὰρ μισθόν, φησι, παρὰ τῷ πατρὶ ὑμῶν τῷ ἐν οὐρανοῖς. Καὶ οὐδὲ ἐνταῦθα ἔσθι, ἀλλὰ καὶ περαιτέρω πρόβεισι, καὶ δι' ἐτέρων πολλὴν τὴν ἀποτροπὴν ἐργαζόμενος. Ὡς περ γὰρ ἀνωτέρω τελώντας καὶ ἐθνικοὺς τέθεικε, τῇ ποιότητι τοῦ προσώπου καταισχύων τοὺς μιμουμένους· οὕτω καὶ ἐνταῦθα τοὺς ὑποκριτάς.

Ὅταν οὖν ποιῆς, φησιν, ἐλεημοσύνην, μὴ σαλπίσῃς ἔμπροσθέν σου, ὥς περ οἱ ὑποκριταί. Οὐχ' ὅτι σάλπιγγας εἶχον ἐκεῖνοι, τοῦτο λέγει, ἀλλὰ τὴν πολλὴν ἐπιδείξαι βούλεται μανίαν, τῇ λέξει τῆς μεταφορᾶς ταύτης κωμωδῶν καὶ ἐκπομπεύων αὐτούς. Καὶ καλῶς ὑποκριτὰς εἶπε. Τὸ μὲν γὰρ προσωπεῖον, ἐλεημοσύνης ἦν· ἡ δὲ διάνοια, ὠμότητος καὶ ἀπανθρωπίας. Οὐ γὰρ διὰ τὸν πλησίον ἐλεεῖν ποιοῦσιν, ἀλλὰ διὰ τὸ δόξης ἀπολαύειν αὐτούς. Ὅπερ ἐσχάτης ἦν ὠμότητος, ἐτέρου λιμῷ διαφθειρόμενον φιλοτιμίαν ζητεῖν, καὶ μὴ λύειν τὴν συμφοράν. Οὐκ ἄρα τὸ δοῦναι ἐλεημοσύνην, ἀλλὰ τὸ ὡς χρὴ δοῦναι ἐστὶ τὸ ζητούμενον, καὶ διὰ τοῦτο δοῦναι.

Κωμωδῆσας τοίνυν αὐτοὺς ἱκανῶς, καὶ

զորից յնքիցէլ Կամի, եւ ամենեւին յամենայն արեւելի քանի՛ն ազատ: Զառապ մարդկան տալ զտուրան՝ խափանէ, եւ զփառսն որ ի նմանէ լինիցի՝ ուսուցանէ, եթէ զուր եւ վայրապար է, եթէ այնպէս ինչ որ զտուրան ապցէ՝ իբրեւ ի ցոյց ինչ եւ ի պարծանս:

Պարսկեալ զարթուցանէ զմիտս նոցա ըզհօրէն յիշեցուցանելով, որ յերկինս է: Զի մի՛ փայն փառսին կսկծեցուցանիցէ, այլ եւ յիշատակաւ իւրոյ ծնողին պատկառեցուցանէ ի սնտաի պարծանաց. եթէ այնպէս ինչ առնիցէք, ասէ, ոչ ընդունիցիք վարձս ի հօրէն ձերմէ որ յերկինս է: Եւ ոչ յայն փայն կայ, այլ յառաջ մատչի, եւ պլուզքն եւս յաճախագոյն կսկծեցուցանէ: Որպէս վերագոյնն զմաքսաւորս եւ զհեթանոսս եւս յառակ օրինակի երեսացն նոցա, յամօթ առնելով զայնոսիկ՝ որ նոցա լինիցին նմանօրք, նոյնպէս եւ աստ զկեղծաւորսն:

Յորժամ, ասէ, ողորմութիւն առնիցես, մի փող հարկանիցես առաջի քո՝ որպէս կեղծաւորքն: Զի ոչ եթէ փող հարկանէին, այլ զբազում սնտաի պարծանսն նոցա յորջորջմամբ փողոյ հեգնէ եւ ձաղէ: Եւ բարւոք իսկ կեղծաւորս կոչէ զնոսա: Զի զգէմս ողորմածութեան ցուցանէին, եւ զմիտս առնադորոյնս եւ անմարդիս: Զի ոչ եթէ վասն ընկերին ողորմելոյ զայն առնէին, այլ զի ինքեանք սնտաի փառօք վայելեսցեն: Որ վերջին իսկ առնադորոյն մտաց է, զի զսլոց ի սովոյն մեռանել՝ իւրեանց պարծանաց բարութս առնէին, եւ ոչ հայէին եւ ձեռնառլ լինէին վշտացելոցն: Եւ արդ ոչ առնել զողորմութիւնն խնդիր ինչ իցէ, այլ ի դէպ եւ մարդասէր կամօք:

Իսկ իբրեւ հեգնեաց զնոսա եւ կսկծե-

καθαράμενος αὐτῶν, ὡς καὶ εἰσχυρόθῃται τὸν ἀκροατὴν, διορθοῦται πάλιν τὴν τοιαῦτα νοσοῦσαν γνώμην, καὶ εἰπὼν πῶς δεῖ μὴ ποιεῖν, δείκνυσι πάλιν πῶς δεῖ ποιεῖν. Πῶς οὖν δεῖ ποιεῖν;

Μὴ γνώτω, φησὶν, ἡ ἀριστερά σου, τί ποιεῖ ἡ δεξιὰ σου. Πάλιν ἐνταῦθα οὐ χεῖρας αἰνίττεται, ἀλλ' ὑπερβολικῶς αὐτὸ τέθεικεν. Εἰ γὰρ οἶόν τέ ἐστί, φησι, καὶ σεαυτὸν ἀγνοῆσαι, περισπούδαστον ἔστω σοι τοῦτο, καὶ αὐτὰς δυνατόν ἢ τὰς διακοινομένας χεῖρας λαθεῖν. Οὐχ ὡς τινὲς φασιν, ὅτι τοὺς σκαλοῦς δεῖ κρύπτειν ἀνθρώπους· πάντας γὰρ ἐνταῦθα λανθάνειν ἐκέλευσεν.

Εἶτα καὶ ὁ μαθητὴς ἐννόησον ὅσος. Ἐπειδὴ γὰρ εἶπε τὴν ἐκαῖθεν κολασιν, δείκνυσι καὶ τὴν ἐνταῦθεν τιμὴν, ἐκατέρωθεν αὐτοῦς ὠθῶν, καὶ εἰς ὑψηλὰ ἄγων διδάγματα. Καὶ γὰρ πείθει εἰδέναι, ὅτι πανταχοῦ παρῇστιν ὁ θεὸς, καὶ ὅτι οὐ μέχρι τοῦ παρόντος βίου ἔστηκε τὰ ἡμέτερα, ἀλλὰ καὶ φοβερώτερον ἡμᾶς ἐνταῦθεν ἐκδέχεται δικαστήριον, καὶ αἱ τῶν πεπραγμένων εὐθύναι ἀπαντων, καὶ τιμαὶ, καὶ κολάσεις, καὶ ὅτι οὐδὲν οὐ μικρὸν, οὐ μέγα τις ποιῶν λήσεται, καὶ δόξῃ τοὺς ἀνθρώπους λανθάνειν. Ταῦτα γὰρ ἀπαντα ἠνέχετο εἰπὼν· ὁ πατήρ σου ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ, ἀποδώσει σοι ἐν τῷ φανερῷ. Μέγα καὶ σεμνὸν αὐτῷ καθίζων θέατρον, καὶ ὕπερ ἐπιθυμεῖ, τοῦτο μετὰ πολλῆς αὐτῷ δεδοῦς τῆς περιουσίας. Τί γὰρ βούλει, φησὶν; οὐχὶ θαυμάσιος ἔχειν τῶν γινομένων τινάς; ἰδοὺ τοίνυν ἔχεις, οὐχὶ ἀγγέλους καὶ ἀρχαγγέλους· ἀλλὰ τὸν τῶν ὁλῶν θεόν. Εἰ δὲ καὶ

ցոյց տալիս ի լռելոյ անտի իսկ յամսթ լինիցին, ապա այնպէս զգոյց անկանի անել յուզողութիւն՝ որ զայնպիսի ախտն ախտանայցեն. եւ ցուցանէ՝ թէ զիարդ պարտ իցէ առնել, եւ զիարդ չիցէ պատշաճ առնել:

Մի, առէ: զիտասցէ ձախ քո՝ զինչ գործէ ալդ: Դարձեալ եւ առա, ոչ եթէ ըզձեռան ինչ ակնարկիցէ, այլ զյառնախուժութիւնն գնէ: Զի թէ հնար ինչ իցէ, առէ, եւ քեզ իսկ չիմանալ, սակայն եւ այնպէս փոյթ յանձին ունիջիր. որում չեն մարթ լինել, եթէ ձեռքն որ մատակարարիցեն՝ ոչ իմանայցեն: Եւ ոչ, որպէս ամանք ասեն, եթէ ի չաբաց մարդոց թաքուցանիցես. այլ յամենայն իսկ մարդկանէ լռելեայն գործել հրամայէ:

Ապա եւ վարձուցն միա գիր, որչափ ինչ իցեն: Յորժամ առաց՝ եթէ զինչ անտի առնջանքն լինելոց իցեն, ապա ցուցանէ՝ թէ զինչ իցէ նոցա անտի պատիւ: Զի երկուքումբ կողմամբ ստիպիցէ հանիցէ զնոսա ի բարձրագոյն վարդապետութիւնն: Եւ ուսուցանէ իսկ՝ եթէ ամենայն ուրեք մաս է Աստուած. եւ ոչ պարտ կենօք եւեթ վճարիցին մեր իրք, այլ եւ ահագին եւս գառաստան ընդունելոց է զմեզ. եւ ընդ ամենայն գործոց պատիժք պատուհասից, եւ կամ թէ պտակք եւ պատիւք. եւ ոչ փոքր ինչ եւ ոչ մեծ՝ զոր առնիցեն մարդիկ, կարիցէ թաքել յերեսաց Աստուծոյ: Քանզի եւ առէ իսկ, թէ Հայրն քո որ տեսնէ ի ծածուկ, հատուցէ քեզ յայանի: Եւ մեծ իմե հանգես թատերոց նստուցանէ, որպէս եւ քո իսկ անձնն ցանկանայցէ: Զինչ կամօղիս, առէ. ոչ ապաքէն հանգիստեսս գործոցդ. ահաւանիկ ունիս, ոչ զհրեշտակս կամ զհրեշտակապետս, այլ զամենեցունցն Աս-

ἀνθρώπους ἐπιθυμῆς ἔχει θεώρους, οὐδὲ ταύτης σε ἀποστερεῖ τῆς ἐπιθυμίας καιρῷ τῷ προσήκοντι, ἀλλὰ καὶ μετὰ πλείονός σοι αὐτὸ παρέχει τῆς ὑπερβολῆς. Νῦν μὲν γὰρ ἂν ἐπιδείξῃ, δέκα καὶ εἴκοσιν, ἢ καὶ ἑκατὸν ἀνθρώποις ἐπιδείξασθαι δυνήσῃ μόνοις· ἂν δὲ σπουδαίῃς νῦν λανθάνειν, τότε σε αὐτὸς ὁ θεὸς ἀνακηρύξει τῆς οἰκουμένης παρουσίας ἀπάσης. Ὡστε μάλιστα εἰ βούλῃς ἀνθρώπους ἰδεῖν σου τὰ κατορθώματα, κρύψον αὐτὰ νῦν, ἵνα μετὰ πλείονος τιμῆς τότε αὐτὰ πάντες θαύσωνται, τοῦ θεοῦ φανερὰ ποιούντος καὶ ἐπαίροντος, καὶ παρὰ πᾶσιν ἀνακηρύττοντος. Νῦν μὲν γὰρ σου καὶ καταγνώσονται οἱ ὁρῶντες, ὡς κενοδόξου· στεφανούμενον δὲ ἰδόντες, οὐ μόνον οὐ καταγνώσονται, ἀλλὰ καὶ θαυμάζονται ἅπαντες.

Ὅταν οὖν καὶ μισθὸν ἢ λαβεῖν, καὶ θαῦμα καρπώσασθαι μείζον ὀλίγον ἀναμείναντα χρόνον, ἐννόησον ἡλικίης ἀνοι-
ας ἐστὶν ἀμφοτέρων ἐκπεσεῖν τούτων, καὶ παρὰ τοῦ θεοῦ τὸν μισθὸν αἰτοῦντα, καὶ τοῦ θεοῦ ὁρῶντος, τοὺς ἀνθρώπους καλεῖν πρὸς τὴν ἐπίδειξιν τῶν γινομένων. Εἰ γὰρ ἐπιδείκνυσθαι δεῖ, τῷ πατρὶ πρὸ πάντων ἐπιδείκνυσθαι χρή· καὶ μάλιστα ὅταν καὶ τοῦ στεφανῶσαι καὶ τοῦ ζημιῶσαι κύριος ὁ πατὴρ ᾖ. Καίτοι εἰ καὶ ζημία μὴ ᾖ, οὐκ ἔδει τὸ θέατρον τοῦτο ἀφιέντα ἀνταλλάξασθαι τὸ τῶν ἀνθρώπων τὸν δόξης ἐπιθυμοῦντα. Τίς γὰρ οὕτως ἄθλιος, ὡς τοῦ βασιλέως σπεύδοντος ἐπὶ τὴν θεωρίαν τῶν

տուածո՛ւ Եւ եթէ զմարդիկ եւս կամօցիս նստուցանել հանդիսատեսս, եւ ոչ յայնմ եւս ցանկութենէ զրկիցէ զքեզ ի գէպ եւ ի պատշաճ ժամանակի . այլ բազում առաւելութեամբ եւ զայն եւս շնորհացէ քեզ : Եւ այժմ թէ կարի քաջ կամօցիս յայտնել, տասն կամ քսան կամ հարեւր առն միայն կարիցես ցուցանել . իսկ եթէ փութայցես այժմ թաքուցանել, յայնժամ ինքն իսկ Աստուած ամենայն տիեզերաց որ շուրջ ըզքեւ կայցեն՝ ազգ տրարեալ յայտնեացէ : Թէ եւ մարդկան իսկ կամօցիս ցուցանել, թաքս այժմ, զի բազում պատուով յայնժամ ամենեքեան տեսանիցեն, յորժամ Աստուած յայտնիցէ, եւ յարգիցէ, եւ քաբող ընդ բնաւ հրաման տայցէ կարդալ : Զի այժմ բազումք իսկ որ տեսանիցեն, ըստգտանիցեն իբրեւ զթեթեւ դք եւ զընդունայնապարծ . այլ յորժամ պտկեալն տեսանիցեն, ոչ միայն չպարսաւիցեն, այլ եւ զարմանայցեն եւս ամենեքին, յորժամ եւ ըզվարձան իսկ հանանիցէ առնուլ :

Եւ արդ տես, որչափ ինչ անմասութիւն իցէ . զի ի վայրկենի չժուտալոյն՝ յերկոցունց իսկ անկանիցի . եւ յԱստուծոյ վարձս չառնուցու, եւ ի մարդկանէ ձիւր ինչ չգտանիցէ . որոց առաջի իբրեւ մարգահանոյ գտանիցի : Եւ եթէ ցուցանել ինչ պարտ իցէ, ապա հօրն ամենեցունց պարտ է ցուցանել . մանաւանդ զի պտկելոյն եւ պատժելոյն տէր է հայրն : Զի թէպէտ եւ փեսա ինչ չգործէր յայնմանէ, չէր պարտ զնորա հանդէսն թողուլ, եւ ի մարդկան հանդէս երթալ՝ ցանկացողին փառաց : Եւ զինչ քան զայն հիշութեան եւ թշուառութեան իցէ, զի յորժամ թագաւորն ինքնին փութայցէ

αὐτοῦ κατορθωμάτων ἐλθεῖν, καὶ μὲν ἀφίειν, ἀπὸ δὲ τῶν πτωχῶν καὶ τῶν προσαιτῶν καθίζειν αὐτοῦ τὸ θέατρον; Διὰ δὲ τοῦτο, οὐχὶ μόνον οὐκ ἐπιδείκνυσθαι καλεῖται, ἀλλὰ καὶ σπουδάζειν λανθάνειν. Οὐδὲ γὰρ ἔστιν ἴσον, μὴ σπουδάσαι φανῆσαι, καὶ σπουδάσαι λαθεῖν.

Καὶ ὅταν προσεύχησθῇ, φησιν, οὐκ ἔσθῃ ὥσπερ οἱ ὑποκριταί· ὅτι φιλοῦσιν ἐν ταῖς συναγωγαῖς καὶ ἐν ταῖς γωνίαις, τῶν πλατειῶν ἰστώτες προσεύχεσθαι, ὅπως ἂν φανῶσι τοῖς ἀνθρώποις. Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἀπέχουσι τὸν μισθὸν αὐτῶν. Σὺ δὲ ὅταν προσεύχῃ, εἰσελθε εἰς τὸ ταμιεῖόν σου, καὶ κλείσας τὴν θύραν σου, πρόσενξαι τῷ πατρὶ σου τῷ ἐν τῷ κρυπτῷ. Πάλιν καὶ τούτους ὑποκριτάς καλεῖ, καὶ μάλα εἰκότως. Ὅτι θεῷ προσποιούμενοι προσεύχεσθαι, ἀνθρώπους περισκοποῦσιν, οὐχ ἑαυτῶν περικείμενοι οἰκῆμα, ἀλλ' ἀνθρώπων καταγελάστων. Ὁ γὰρ μέλλων ἱκετεύειν, ἅπαντας ἀφείς πρὸς ἐκεῖνον μόνον ὁρᾷ τὸν κύριον ὄντα δοῦναι τὴν αἴτησιν. Ἄν δὲ τοῦτον ἀφείς περιέρχῃ πλανώμενος καὶ πανταχοῦ περιφέρων τοὺς ὀφθαλμοὺς, κεναῖς ἀπελεύσῃ χερσὶ. Τοῦτο γὰρ αὐτὸς ἐβουλήθη. Διὰ τοῦτο οὐκ εἶπεν, ὅτι οὐ λήψονται μισθὸν οἱ τοιοῦτοι, ἀλλ' ὅτι ἀπέχουσε τουτέστιν, ὅτι λήψονται μὲν παρ' ὧν δὲ ἐπιθυμοῦσιν αὐτοί. Οὐ γὰρ ὁ θεὸς τοῦτο βούλεται, ἀλλ' αὐτὸς μὲν τὴν παρ' αὐτοῦ παρέχειν ἤθελεν ἀμοιβήν. Ἐκεῖνοι δὲ τὴν παρὰ τῶν ἀνθρώπων ζητοῦντες, οὐκέτ' ἂν εἶεν δίκαιοι λαβεῖν παρ' ἐκείνου, δι' ὃν οὐδὲν πεποιήκασι. Σὺ δὲ μοι σκόπει τοῦ θεοῦ τὴν φιланθρωπίαν, ὅταν καὶ ὑπὲρ ὧν αἰ-

գալ զմեզի անհաշիւ, եւ նա զաղքատս եւ զմեղոսս ամենալ նստուցանիցէ հանգիստաւեա իւրոյ սւղղութեանցն : Զոր եւ ցուցանելն չհրամայի, այդ առաւել փութալ թաքուցանել : Քանզի ոչ զյգ ինչ իցեն, չփութալն յայտնել՝ եւ փութալն թաքուցանել :

Եւ յորժամ կայցէք, տսէ, յաղօթս, մի լինիցիք իբրեւ զկեղծաւորսն, որ սիրեն ի գռեհս եւ յանկիւնս հրապարակաց կալ յաղօթս, որպէս զի յայտնի լինիցին մարդկան : Ամեն տեսմ՝ ձեզ, այն իսկ են վարձք նոցա : Այդ դու յորժամ յաղօթս կայցես, մեւա ի սենեակ քո, եւ փակեա զգուռն քո ընդդէմ քո . եւ կաց յաղօթս հօրն քում ի ծածուկ : Գարձեալ եւ զսոսա կեղծաւորս կոչէ . եւ արգարեւ յիրաւի իսկ : Զի Աստուծոյ պատճառին յաղօթս կալ, եւ մարդկան շուրջ անեալ զայս հային . ոչ զաղօթականաց զգեցեալ զկերպարանս, այդ զմարդոց զծաղը եւ զծանակ կացելոց : Զի որ աղաչիցեն զոր, զամենեսեան թողեալ՝ ի նա հայի որ տէրն իցէ, եւ կարող տալ զհայցուածսն : Իսկ եթէ զնա թողեալ՝ այսր անգր հայիցի բանդագուշեալ, եւ զվարձք զայն անիցէ, ունայն ձեռքք ելանիցէ անտի . վասն զի ինքն այնպէս կամեցաւ : Զի եւ չտսէ իսկ, եթէ ոչ առցեն զվարձս այնպիսիքն, այդ թէ ունին . այսինքն է, զի յայնցանէ՝ որոց զաղօթսն ցանկանային ցուցանել, առնուցուն : Զի ոչ Աստուած այնպէս ինչ կամէր, այդ նա յիւրմէ կամէր տալ ըզփոխարեկն : Բայց նոքա որ ի մարդկանէն ինչքեն, չեն արժանի ի նմանէն՝ առնուլ, վասն որոյ չարարինն իսկ : Բայց դու տես զԱստուծոյ մարդասիրութիւնն . զի յորժամ

τείται παρ' ἡμῶν ἀγαθόν, ἐπὶ τῷ ἑαυτοῦ μισθὸν παρέξειν. Διαβαλὼν τοίνυν τοὺς οὐ προσηκόντως τῷ πράγματι χρωμένους, καὶ ἀπὸ τοῦ τόπου, καὶ ἀπὸ τῆς διαθέσεως, καὶ δείξας σφόδρα καταγελάστους ὄντας, εἰσάγει τὸν ἄριστον τῆς προσευχῆς τρόπον, καὶ πάλιν τὸν μισθὸν δίδωσιν, εἰπὼν· εἰσελθε εἰς τὸ ταμιεῖόν σου.

Τί οὖν; ἐν ἐκκλησίᾳ, φησὶν, οὐ δεῖ προσεύχεσθαι; Καὶ σφόδρα μὲν, ἀλλὰ μετὰ γνώμης τοιαύτης. Πανταχοῦ γὰρ ὁ Θεὸς τὸν σκοπὸν ζητεῖ τῶν γινομένων. Ἐπεὶ καὶ εἰς τὸ ταμιεῖον εἰσέλθης, καὶ ἀποκλείσας, πρὸς ἐπίδειξιν αὐτὸ ἐργάσῃ, οὐδὲν σοι τῶν θυρῶν ὄφελος. Ὅρα γοῦν καὶ ἐνταῦθα πῶς ἀκριβῆ τὸν διωρισμὸν τέθεικεν, εἰπὼν· ὅπως φανῶσι τοῖς ἀνθρώποις. Ὡστε καὶ τὰς θύρας ἀποκλείσης, τοῦτο πρὸ τῆς τῶν θυρῶν ἀποκλείσεως κατορθῶσαι σε βούλεται, καὶ τὰς τῆς διανοίας ἀποκλείειν θύρας. Κενοδοξίας γὰρ πανταχοῦ μὲν ἀπηλλάχθαι καλόν· μάλιστα δὲ ἐν εὐχῇ. Εἰ γὰρ καὶ τούτου χωρὶς πλανώμεθα καὶ περιφερόμεθα, ἂν καὶ ταύτην εἰσερχώμεθα τὴν νόσον ἔχοντες, πότε ἀκουσόμεθα τῶν παρ' ἡμῶν λεγομένων; Εἰ δὲ ἡμεῖς οἱ δεόμενοι καὶ παρακαλοῦντες οὐκ ἀκούομεν, πῶς τὸν Θεὸν ἀξιούμεν ἀκούειν;

Ἄλλ' ὅμως εἰσὶ τινες, οἱ μετὰ τοιαῦτα καὶ τοσαῦτα παραγγέλματα οὕτως ἀσχημενοῦντες ἐν τῇ εὐχῇ, ὥς καὶ τοῦ σώματος κρυπτομένου, διὰ τῆς φωνῆς πᾶσι καταδήλους ἑαυτοὺς ποιεῖν συρφετωδῶς βοῶντες, καὶ τῷ σχήματι καὶ τῇ φωνῇ καταγελάστους ποιοῦντες ἑαυτοὺς. Οὐχ ὁρᾷς

եւ մէջ իւր զարթոն խնդրիցեմք, եւ ընդ այնք
եւս վարձա խոստանայ տալ: Արդ իբրեւ
խոտեաց զայնասիկ, որ ոչ գիպող իրօքն
վարեին, եւ ի տեղեացն եւ ի մտացն ցան-
կութենէ, եւ եցայց թէ կարի ծաղու ար-
ժանի էին, ասէ այնուհետեւ ի գեղեցիկ
պայման ազօթիցն, եւ խոստանայ փութան-
գամ վարձա, եթէ Մուտ ի սենեակ քո:

Եւ արդ զիարդ, ասեն, յեկեղեցւոյ յիցե՞
պարտ. յազօթս կալ: Պարտ եւ կարի քալ.
այդ ամենայն ուրեք այնպիսի կամօք, զի Աս-
տուած զմիտան խնդրէ: Զի թէ եւ ի սենեակ
մասնիցես, եւ զգրունսն եւս փակիցես, մարթի
ի ցոյցս մարդկան կալ յազօթս, եւ ոչինչ
օգուտ փակել զգրունսն գործիցէ: Տես զիարդ
հաւաստեալ եւ աստ զխարոցն ի միջի գնէ.
Որպէս զի երեւեացին, ասէ, մարդկան: Զի
այնպիսի իմն ուղղութիւն կամօ կարգել,
յառաջագոյն քան զգրունսն փակել՝ զմտացն
գրունսն նախ փակել, զի ամենեւին ամենայն
ուրեք մարդիցի ի վայրապարն պարծանաց:
Լաւ է ամենայն ուրեք հեռանալ յայնպիսի
տիտէ. մանաւանդ յազօթս: Զի թէ առանց
այնք իսկ վրիպեմք, եւ այսր անդր հարկա-
նիմք, եթէ այնպիսի տիտիւ յազօթսն մտա-
չիցիմք, զիարդ կարիցեմք զհայցուածսն զոր
խնդրեմք՝ առնուլ: Թէ մէք զկարօտեալն՝
որ աղաչեն, նոցա ոչ լսիցեմք, իսկ Աս-
տուած զոր աղաչեմք՝ զիարդ լսիցէ:

Բայց սակայն են բաղուէք, որ յետ այս-
պիսի եւ այսչափ պատուիրանաց՝ ծանակ կան
յազօթս. զի թէպէտ եւ մարմինն ի ծածուկ
ուրեք իցէ, բարբառովքն ամենեցուն աշխար-
հագոյժ առնեն, անհեղեղս իմն աղաղակեն,
եւ կերպարանօքն եւ մեծաւայն բարբառովքն
ծաղք եւ ծանակ առնեն զանձինս: Ոչ տե-

ὅτι καὶ ἐν ἀγορᾷ, ἂν μὲν τοιαῦτα προσέλ-
 θῃ τις ποιῶν, καὶ μετὰ βοῆς ἱκετεύων, ἀπο-
 σοβεῖ τὸν ἱκετευόμενον· ἂν δὲ ἡσυχῇ καὶ
 μετὰ τοῦ προσήκοντος σχήματος, τότε
 ἐπισπᾶται μᾶλλον τὸν δυνάμενον δοῦναι
 τὴν χάριν; Μὴ τοίνυν τῷ σχήματι τοῦ
 σώματος, μηδὲ τῇ κραυγῇ τῆς φωνῆς, ἀλ-
 λά τῇ προθυμίᾳ τῆς γνώμης τὰς εὐχὰς
 ποιῶμεθα· μήτε μετὰ ψόφου καὶ ἤχης, καὶ
 πρὸς ἐπίδειξιν, ὡς καὶ τοὺς πλησίον ἐκ-
 κρούειν, ἀλλὰ μετὰ ἐπεικειᾶς πάσης καὶ τῆς
 κατὰ διάνοιαν συντριβῆς, καὶ δακρύων τῶν
 ἑνδοθεν. Ἀλλ' ἀλγείς τὴν ψυχὴν, καὶ οὐκ
 ἂν δύναιο μὴ βοᾶν; Καὶ μὴν τοῦ σφόδρα
 ἀλγοῦντός ἐστι τὸ οὕτως εὐχεσθαι, καὶ
 παρακαλεῖν ὥσπερ εἶπον. Ἐπεὶ καὶ Μωϋσῆς
 ἤλγει, καὶ οὕτως ἠῦχετο καὶ ἠκούετο. Διὰ
 τοῦτο καὶ ἔλεγε πρὸς αὐτὸν ὁ Θεός· τέ
 βοᾷς πρὸς με; Καὶ ἡ Ἄννα δὲ πάλιν, τῆς
 φωνῆς αὐτῆς οὐκ ἀκουομένης πάντα ἤνυσεν
 ὅσα ἠθέλησεν, ἐπειδὴ ἡ καρδιά αὐτῆς
 ἐβόα. Ὁ δὲ Ἄβελ οὐχὶ σιγῶν, ἀλλὰ καὶ
 ταλευτῶν ἠῦχετο, καὶ τὸ αἷμα αὐτοῦ σάλ-
 πιγγος λαμπροτέραν ἠφίει φωνήν. Στέναζον
 τοίνυν καὶ σὺ οὕτως ὡς ὁ ἅγιος ἐκεῖνος· οὐ
 κωλύω· διαῤῥῆξον, ὡς ὁ προφήτης ἐκέλευσε,
 τὴν καρδίαν σου, καὶ μὴ τὰ ἱμάτια. Ἐκ
 βαθίων κάλεσον τὸν Θεόν· ἐκ βαθίων γάρ,
 φησιν, ἐκέκραξά σοι, κύριε· κατέωθεν ἀπὸ
 τῆς καρδίας σου ἔκλυσον φωνήν, μυστήριον
 παλῆσόν σου τὴν εὐχήν.

Οὐχ ὁρᾷς ὅτι καὶ ἐν τοῖς βασιλείοις θό-
 ρυβος ἐκποδὼν ἅπας, καὶ πολλὴ πανταχο-

առնենք, զի ես ի հրապարակս իշխանաց յոր-
ժամ յանդուգն ոք մատչիցի, եւ անձահա-
բարբառիցի, խրատուցանէ զայն՝ որում պա-
շտօնիցին. ապա թէ մեզմով եւ պատշաճ
կերպարանօք մատչիցի, յայնժամ անիցե ի
հաւան զայն՝ որ կարօղն իցե զպաշտաւանն
շնորհել: Եւ արդ մի մարմնոյ կերպարանօք,
եւ մի մեծաձայն բարբառովք, այլ բարևօք
յօժարութեամբ կամացն զաղօթսն մատու-
ցանիցեմք: Մի յանդուգն աղաղակաւ, եւ
մի ի ցոյց ինչ եւ առ մարդկան ականէ,
այլ հեղութեամբ եւ հանգաբառութեամբ,
մտացն ստրջանօք եւ մեղմ արատասուօք ըզ-
սիրտն ի ներքս զարթուցանել: Այլ սիրտդ
ճմլիցի, եւ չկարիցնս ժուժալ թէ ոչ աղա-
ղակիցես: Ոչ եթէ այնու ինչ սրտին փռչ-
ձուկ թափիցի: Այլ որպէս Մովսէս փղձկեր
ի սրտին իւրում, եւ ի վեր ինչ ոչ հաներ:
Եւ այնպէս լսելի եղեն լռութեանն աղօթք,
զի եւ ասէր իսկ Աստուած, Զի՞ աղաղակես
առ իս: Եւ Աննա թէպէտ եւ բարբառ ինչ
ընդ շրթունսն ոչ հաներ յաղօթսն, այլ
զամենայն ինչ վճարեաց զինչ կամեցաւ, քան-
զի սիրտն աղաղակեր: Իսկ Հաբել ոչ լռու-
թեամբ ինչ, այլ յորժամ վախճանեցաւն՝
կայր յաղօթս. եւ արիւն նորա քան զհն-
չին փողոյ եւս քաջ աղաղակեր առ Աս-
տուած: Հեծեա եւ դու, եւ հան յողւոց
իրեւ զսուրբն, ոչինչ արգելում. պատա-
ւեա, որպէս մարգարէն հրամայեաց, զսիրտ
քո եւ մի զպատմուճան: Ըստ այնմ, թէ ի
խորոց կարգացի առ քեզ տէր. ի ներ-
քուստ ի սրտէն արձակեա բարբառս. խոր-
հուրդ առնի՛ր զաղօթսն:

Չտեսանիցնս, զի եւ յարքունիսն աղմուկ
ամենայն եւ աղաղակ խափանեալ, եւ յա-

θεν ἡ σιγή; Καὶ οὐ τοίνυν οὐκ εἰς βασιλεία
εἰσιῶν, οὐ τὰ ἐν τῇ γῇ, ἀλλὰ τὰ πολλῶ
φρικωδέστερα τούτων τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς,
πολλὴν ἐπιδείκνυσσιν τὴν εὐσχημοσύνην. Καὶ
γὰρ καὶ ἀγγέλων εἰ συγχορευτῆς, καὶ ἀρ-
χαγγέλων κοινωνός, καὶ μετὰ τῶν Σεραφίμ
ᾄδεις. Πάντες δὲ οὗτοι οἱ δῆμοι πολλὴν
ἐπιδείκνυνται τὴν εὐταξίαν, μετὰ πολλῆς
τῆς φρίκης τὸ μυστικὸν ἐκεῖνο μέλος καὶ
τούς ἱεροὺς ὕμνους ᾄδοντες τῷ βασιλεῖ τῶν
ὅλων θεῶ. Τούτοις τοίνυν ἐγκατάμειον σαν-
τὸν εὐχόμενος, καὶ τὸν μυστικὸν αὐτῶν ζή-
λωσον κόσμον. Οὐδὲ γὰρ ἀνθρώποις εὐχῇ,
ἀλλὰ θεῷ τῷ πανταχοῦ παρόντι, τῷ καὶ
πρὸ τῆς φωνῆς ἀκούοντι, τῷ τὰ ἀπόρρητα
τῆς διανοίας ἐπισταμένῳ. Ἄν οὕτως εὐχῇ,
πολὺν ἀπολήψῃ τὸν μισθόν.

Ὁ πατὴρ γὰρ σου, φησιν, ὁ βλέπων ἐν
τῷ κρυπτῷ, ἀποδώσει σοι ἐν τῷ φανερῷ.
Οὐκ εἶπε, χαριεῖται σοι, ἀλλ' ἀποδώσει
σοι. Καὶ γὰρ χρεώστην ἑαυτὸν σοι κατέ-
στησε, καὶ μεγάλη σε καὶ ἐντεῦθεν ἐτίμησε
τιμῇ. Ἐπειδὴ γὰρ αὐτός ἐστιν ἀόρατος,
καὶ τὴν εὐχὴν σου τοιαύτην εἶναι βούλεται.
Εἶτα λέγει καὶ τὰ ῥήματα αὐτὰ τῆς εὐχῆς.

Προσευχόμενοι γὰρ, φησι, μὴ βαπτο-
λογῆτε, ὥσπερ οἱ ἐθνικοὶ ποιοῦσιν. Ὅτε
μὲν γὰρ περὶ τῆς ἐλεημοσύνης διελέγτο,
τὴν ἀπὸ τῆς κενοδοξίας λύμην ἀπέστησε
μόνον, καὶ οὐδὲν πλέον προσέθηκεν, οὐδὲ
εἶπε, πόθεν ἐλεημοσύνην δεῖ ποιεῖν, οἷον
ἀπὸ δίκαιων πόνων, ἀλλὰ μὴ ἐξ ἀρπαγῆς,
μηδὲ ἀπὸ πλεονεξίας. Καὶ γὰρ σφόδρα ἦν
ὠμολογημένον παρὰ πᾶσι, καὶ ἀνωτέρω δὲ

մենայն փոփոխանք լուսութիւն շահեալ ախրեալ։
Եւ դու նոյնպէս յարքունիս մտեալ համա-
րիջիր զանձն. ոչ որ յերկրի ինչ իցեն, այլ
անգ ի վեր յահագինսն քան զայս՝ յերկինս
բազում ցուցանիջիր զհանգարտութիւնս։
Քանզի հրեշտակաց իսկ եղեր դասակից, եւ
հրեշտակապետաց գնդակից, եւ ընդ սե-
րովբէսն որբասաց։ Զի ամենեքեան իսկ
գունդք վերնացն բազում յօրինուածու-
թիւնս ցուցանեն յանձինս. բազում գողու-
թեամբ զխորհրդական նուագան նուագեն,
եւ զերանախառն օրհնութիւնսն երգեն թա-
գաւորին ամենեցունցն Աստուծոյ։ Ընդ նո-
սա խառնեալ եւ դու զանձն յազօթս. եւ
խորհրդական զարգուն նոցա լինիջիր նա-
խանձաւոր։ Եւ Աստուծոյ կացիւր յազօթս,
որ յամենայն տեղիս մօտ է, եւ յառաջ
քան զբարբառելն լսէ, որ զամենայն զծա-
ծուկս մտացն գիտէ։ Եթէ պոպէս կայցիս
յազօթս, բազում վարձս առնուցուս։

Եւ հայրն քո, ասէ, որ տեսանէ ի ծա-
ծուկ, հատուցէ քեզ յայտնապէս։ Եւ ոչ
ասաց, թէ շնորհացէ քեզ, այլ թէ հա-
տուցէ։ Քանզի պարտապան քեզ կացոյց
զանձն եւ մեծամեծ պատուովք աստէն իսկ
պատուեաց զքեզ։ Եւ քանզի ինքն անե-
րեւոյթ է, եւ զազօթսն այնպիսի կամփ։
Արգ եւ զբանսն ասէ զազօթիցն։

ԅորժամ յազօթս կայցէք, ասէ, միշտա-
խօսք լինիցիք իբրեւ զհեթանոսս։ ԅորժամ
զողորմութենէ ճառեաց, զմարգահաճու-
թիւնն միայն խոսեաց, եւ այլ ինչ ոչ
յաւել եւ ասաց, թէ ուստի պարտ իցէ
առնել զողորմութիւն. յարգար վաստակոց,
եւ ոչ ի յափշտակութենէ կամ յազահու-
թենէ։ Քանզի այն յոյժ յայտնի ամենեցուն

τοῦτο προδικαίωσεν, ὅτε τοὺς πεινῶντας τὴν δικαιοσύνην ἐμακάρισεν. Ἐπὶ δὲ τῆς εὐχῆς, καὶ ἕτερόν τι προστίθῃσι πλέον, τὸ μὴ βαπτολογεῖν. Καὶ ὥσπερ ἐκεῖ τοὺς ὑποκριτάς, οὕτως ἐνταῦθα τοὺς ἔθνικους κωμῶδει, πανταχοῦ τῇ τῶν προσώπων εὐτελείᾳ μάλιστα ἐντρέπων τὸν ἀκροώμενον. Ἐπειδὴ γὰρ ὡς τὰ πολλὰ τοῦτο μάλιστα δάκνει καὶ καθάπτεται, τὸ δοκεῖν ἀπειρημένοις ἀνθρώποις ἐξομοιοῦσθαι, ἐντεῦθεν αὐτοὺς ἀποτρέπει, βαπτολογίαν ἐνταῦθα τὴν φλυαρίαν λέγων· οἶον ὅταν τὰ μὴ προσήκοντα αἰτῶμεν παρὰ τοῦ θεοῦ, δυναστείας καὶ δόξας, καὶ τὸ ἐχθρῶν περιγενέσθαι, καὶ χρημάτων περιουσίας, καὶ ἀπλῶς τὰ μηδὲν ἡμῖν διαφέροντα. Οἶδε γάρ, φησιν, ὧν χρεῖαν ἔχετε.

Μετὰ δὲ τούτων δοκεῖ μοι κελεύειν ἐνταῦθα μὴδὲ μακρὰς ποιεῖσθαι τὰς εὐχάς. Μακρὰς δὲ οὐχὶ τῷ χρόνῳ, ἀλλὰ τῷ πλήθει καὶ μήκει τῶν λεγομένων. Παραμένει μὲν γὰρ χρὴ τὰ αὐτὰ αἰτοῦντας. Τῇ γὰρ εὐχῇ, φησι, προσκαρτεροῦντες. Καὶ αὐτὸς δὲ διὰ τοῦ παραδείγματος ἐκείνου τοῦ κατὰ τὴν χήραν ἢ τὸν ἀνελεῖν καὶ ὠμὸν ἐπέκαμψεν ἄρχοντα τῇ συνεχείᾳ τῆς ἐντεύξεως, καὶ τοῦ κατὰ τὸν φίλον, τὸν ἄνωγ τῶν νυκτῶν παραγενόμενον, καὶ τὸν καθεύδοντα ἀπὸ τῆς κλίνης ἀναστήσαντα, οὐ διὰ τὴν φιλίαν, ἀλλὰ διὰ τὴν προσεδρείαν· οὐδὲν ἕτερον ἢ τὸ συνεχῶς ἐντυγχάνειν αὐτῷ ἅπαντας ἐνομοθέτησεν, οὐ μὴν μυρίων στί-

եր, ոչինչ ճառեաց : բայց սակայն յառաջինսն կանխաւ կարգեաց՝ յորժամ քաղցելոցն եւ ծարաւեաց արդարութեանն ետ երանութիւն : Իսկ յաղօթան եւ այլ իմն աւելի յաւելու, չլինել շատխօս : Որպէս անդ զկեղծաւորն, նոյնպէս ասա զհեթանոսն գարովէ : Ամենայն ուրեք յայլոց դէմն զայլոց նուազութիւն աղարատէ : Եւ զի քան զամենայն ինչ այս մորմոքեցուցանէր զսօզոռն, յորժամ վատթար մարդկան զք նմանեցուցանիցէ, եւ զնոսա այսու իմն զկոյուցանէ : Իսկ շատխօսութիւն ասա զցոփութիւնն կոչէ, յորժամ ոչ զպատշաճն խընդրիցեմք յԱստուծոյ, հարստութիւն, փառք, թշնամեացն գեր ի վերոյ լինել, ընչից յառախութիւն, եւ վայրապար որ ինչ չիցէ մեզ օգուտ : Զի գիտէ, ասէ, որ ինչ ձեզ պիտայն է :

Հանգերձ ողբեմքք թուի ինչ, թէ եւ երկայն աղօթո չհրամայէ մատուցանել : Երկայնս՝ ոչ ժամանակաւ ինչ ասեմ, այլ բազմութեամբն եւ շատխօսութեամբ : Բայց յամեն եւ գեղերել պարա է, եւ զնոյն խնդրել : Ըսա այնմ թէ Աղօթից հպատակ լինիլիք : Եւ ինքն իսկ առական գատաւորին՝ զոր պրին թախանձէր, յայս առնէ : Զի թէ զանազորմ եւ զանագորոյն իշխանն խոնարհեցայց էած ի հաւան՝ պաղատանացն յառախութիւն : Եւ բարեկամն՝ որ ի տարածամաւ գիշերին շոգաւ թախանձել, զննջեցեալն ի մահնացն յարոյց, եւ զպէտան վճարեաց՝ ոչ վասն բարեկամութեան ինչ, այլ վասն ժառութեանն եւ գեղերանաց : ոչ այլ ինչ, այլ յառախագոյն պաղատել առ նա գնէ օրէնս ամենեցուն, եւ ոչ բազում առնոս աղօթից կարգել առնուլ ի բերան, եւ եր-

χων εὐχὴν συντιθέοντας αὐτῷ προσεῖναι καὶ ἀπαγγέλλειν ἀπλῶς κελεύει.

Τοῦτο γὰρ ἠνέξατο, εἰπὼν· δοκοῦσι γὰρ ὅτι ἐν τῇ πολυλογίᾳ αὐτῶν εἰσακουσθήσονται. Μὴ οὖν ὁμοιωθῆτε αὐτοῖς. Οἶδε γὰρ ὁ πατήρ ὑμῶν ὃν χρεῖαν ἔχετε πρὸ τοῦ ὑμᾶς αἰτῆσαι αὐτόν. Καὶ εἰ οἶδέ, φησιν, ὃν χρεῖαν ἔχομεν, τίος ἐνεκεν εὐχεσθαι δεῖ; Οὐχ ἵνα διδάξης, ἀλλ' ἵνα ἐπικαύμῃς ἵνα οἰκειωθῇς τῇ συνεχείᾳ τῆς ἐντεύξεως, ἵνα ταπεινωθῇς, ἵνα ἀναμνησθῇς τῶν ἀμαρτημάτων τῶν σῶν.

Οὕτως οὖν προσεύχεσθε ὑμεῖς, φησι. Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ἁγιασθήτω τὸ ὄνομά σου. Ὅρα πῶς εὐθέως ἀνέστησε τὸν ἀκροατὴν, καὶ πάσης ἀνέμνησε τῆς εὐεργεσίας ἐν προσιμίῳ. Ὁ γὰρ πατέρα εἰπὼν τὸν θεόν, καὶ ἀμαρτημάτων ἄφεςιν, καὶ χολάσεως ἀναίρεσιν, καὶ δικαιοσύνην, καὶ ἁγιασμόν, καὶ ἀπολύτρωσιν, καὶ νύσθησιν, καὶ κληρονομίαν, καὶ ἀδελφότητα τὴν πρὸς τὸν μονογενῆ, καὶ πνεύματος χορηγίαν, διὰ τῆς μιᾶς ταύτης ὁμολόγησε προσηγορίας. Οὐδὲ γὰρ δυνατόν καλεῖσαι πατέρα τὸν θεόν, μὴ πάντων ἐκείνων ἐπιτυχόντα τῶν ἀγαθῶν. Διπλῇ τοίνυν αὐτῶν διεγείρει τὸ φρόνημα, καὶ τῷ ἀξιώματι τοῦ καλουμένου, καὶ τῷ μεγέθει τῶν εὐεργετημάτων ὃν ἀπήλυσαν.

Τὸ δὲ, ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ὅταν εἴπῃ, οὐκ ἐκεῖ τὸν θεόν συγκλείων τοῦτό φησιν· ἀλλὰ τῆς γῆς ἀπάγων τὸν εὐχόμενον, καὶ τοῖς ὑψηλοῖς προσηλῶν χωρίοις, καὶ ταῖς ἄνω διατριβαῖς. Παιδεύει δὲ καὶ κοινὴν ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν ποιῆσθαι τὴν εὐχὴν. Οὗ γὰρ λέγει· ὁ πατήρ μου ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς·

Թաւ աւալ նմա համարս հրամայէ: Վասն որոյ եւ ասե իսկ առաւելաւ:

Զի նորա պապէս համարին, եթէ ի շատ-
խօսութենէն ինչ լսելի լինին: Զի գիտե,
ասե, զինչ պէտք ձեր իցեն: Եւ եթէ գիտե,
ասե, զինչ պէտք իցեն, հիմ իսկ բնաւ կայ-
ցեմք յազօթս: Ոչ զի սուսուցանիցես, այլ
զի խոնարհեցուցանիցես զնա ի քեզ. եւ
ընտանի լինիցիս նմա յանախութեամբ ազօ-
թիցն. զի խոնարհեցիս, եւ յիշեացես ըզ-
մեղան քո:

Եւ պապէս կացեք դուք յազօթս: Հայր
մեր, որ յերկինսդ ես: Զիմրդ վազմազակի
զարթուցանե զսօզան, եւ զբնաւ իսկ զե-
րախախտ յիշեցուցանե ի սկզբան ազօթիցն:
Զի որ հայրն կոչիցե, եւ զմեղաց թողու-
թիւն եւ զտանջանացն դիւրութիւն եւ զար-
գարութիւն եւ զարթութիւն եւ զփրկութիւն
եւ զորդեգրութիւն եւ զժառանգութիւն եւ
զեղբայրութիւն ընդ միածնին, եւ զհոգւոյն
պարգեւս միով բանիւս պսուիկ միանգա-
մայն խոստովանի: Քանզի չէ հնար հայր
կոչել զԱստուած, եթէ ոչ այսմ ամենայնի
բարութեանց հասեալ իցէ: Եւ արդ կրկին
իսկ զարթուցանե զմիտս նոցա, եւ պա-
տուով այնորիկ՝ զոր կոչեն, եւ մեծութեամբ
երախտեացն յալովեաց:

Եւ յորժամ յերկինս ասե, ոչ եթէ զԱս-
տուած անդ միայն յերկինս փակիցե, այլ
զի յերկրաւորացս վերացուցե զայն՝ որ յա-
զօթսն կայցե, եւ ի բարձանց բնակութիւն-
սըն հանցե հաստատեացէ: Եւ խրատե եւս,
զի հասարակ ի վերայ այլոցն եւս եղբարց
առնիցե ազօթս: Քանզի ոչ ասե, թէ հայր
իմ, որ յերկինսդ ես, այլ թէ հայր մեր:

ἀλλ' ὁ πατήρ ἡμῶν, ὑπὲρ τοῦ κοινῆς σώματος τὰς δεήσεις ἀναφέρων, καὶ οὐδαμῶς σκοπῶν τὸ ἑαυτοῦ, ἀλλὰ πανταχοῦ τὸ τοῦ πλησίον.

Ἀπὸ δὲ τούτου καὶ ἔχθραν ἀναιρεῖ, καὶ ἀπόνοιαν καταστέλλει, καὶ βασκανίαν ἐκβαλλει, καὶ τὴν μητέρα τῶν ἀγαθῶν ἀπάντων ἀγάπην εἰσάγει, καὶ τὴν ἀνωμαλίαν τῶν ἀνθρωπίνων ἐξορίζει πραγμάτων, καὶ πολλὴν δεικνυσὶ τῷ βασιλεῖ πρὸς τὸν πτωχὸν τὴν ὁμοτιμίαν, εἶγε ἐν τοῖς μεγίστοις καὶ ἀναγκαιοτάτοις κοινωνοῦμεν ἅπαντες. Τί γὰρ βλάβος ἐκ τῆς κατὰ δυσγενείας, ὅταν κατὰ τὴν ἄνω ἅπαντες ὦμεν συνημμένοι, καὶ μηδεὶς ἐτέρῳ πλεῖον ἔχη μηδὲν, μήτε ὁ πλούσιος τοῦ πένητος, μήτε ὁ δεσπότης τοῦ δούλου, μήτε ὁ ἄρχων τοῦ ἀρχομένου, μήτε ὁ βασιλεὺς τοῦ στρατιώτου, μήτε ὁ φιλόσοφος τοῦ βαρβάρου, μήτε ὁ σοφὸς τοῦ ἰδιώτου; πᾶσι γὰρ μίαν ἔχαρίσατο εὐγένειαν, πάντων ὁμοίως κληθῆναι καταξιώσας πατὴρ.

Ἀναμνήσας τοίνυν τῆς εὐγενείας ταύτης, καὶ τῆς ἁνωθεν δωρεᾶς, καὶ τῆς πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς ὁμοτιμίας, καὶ τῆς ἀγάπης, καὶ τῆς γῆς ἀποστήσας, καὶ τοῖς οὐρανίοις προσηλώσας, ἴδωμεν τί κελεύει λοιπὸν αἰτεῖν· μάλιστα μὲν γὰρ καὶ αὐτὴ ἡ λέξις ἱκανὴ πάσης ἀρετῆς διδασκαλίαν ἐνθίνειν. Ὁ γὰρ πατέρα καλέσας τὸν θεόν, καὶ πατέρα κοινόν, δίκαιος ἂν εἴη τοιαύτην ἐπιδείκνυσθαι πολιτείαν, ὡς μὴ τῆς εὐγενείας ταύτης ἀνάξιος φανῆναι, καὶ ἴσην τῇ δωρεᾷ περιέχεσθαι.

Փոխանակ ամենայն մարմնայն մատուցանէ զպաղատանսն . եւ ոչ միայն զիւրն ուրեք զիտէ , այլ ամենայն ուրեք եւ զընկերին :

Նա եւ զթշնամութիւնն իսկ բաւնայ պատուիկ , եւ զհպարտութիւնն ցածուցանէ , եւ զախտն եւ զհեռ մերժէ , եւ զմայրն ամենայն բարութեանց զսէրն ի տեղւոյ հաստատէ . եւ զանհարթ մարդկեղէն իրոն արտաքոյ հանեալ քան զսահմանն անջրպետէ . եւ բազում զթաղաւորին եւ զտնանկի՝ միմեանց հաւասարացուցանէ զպատիւ : Զի թէ ի մեծամեծսն եւ ի կարեւորսն հաւասարք միմեանց եմք ամենեքին . զի՞նչ ինչ փաստ յերկրաւոր չազնուականութենէն լինիցի , թէ ընդ վերինսն ընդ միմեանս հազորդ իցեմք , եւ ոչ զք ինչ ունիցի քան զընկերն աւելի . ոչ մեծատունն քան զտնանկն , ոչ տէրն քան զծառայն , եւ ոչ իշխանն քան որում իշխիցէն , ոչ թագաւորն քան զզօրականն , ոչ իմաստունն քան զանմիտն , ոչ ճարտարն քան զտգէտն . զի ամենեցուն մի ազնուականութիւն առ հասարակ շնորհեաց , եւ զամենեւեռեան իսկ արժանի արար կոչել զնա հայր :

Եւ արդ յետ յիշեցուցանելոյ զազնուականութենէն եւ զվերին պարգեւացն եւ զհասարակապատիւ պատուոյն եղբարց . եւ զսիրոյ եւ յերկրէ հեռանալ եւ յերկնից բնակութիւնն հաստատելոյ , տեսցուք զի՞նչ ինչ այլ եւս հրամայիցէ . մանաւանդ զի սոյն իսկ բոն բաւական է զքնաւ զառաքինութեանն ընծայեցուցանել զվարդապետութիւնս : Զի որ հայր կոչիցէ զԱստուած , եւ հայր հասարակաց , պարտ է նմա պնդուհետեւ ըստ ազնուականութեանն՝ նոյնպիսի ինչ եւ առաքինութիւնս ցուցանել , զի մի անարժան այնմ ազնուականութեան գտանիցի .

τὴν σπουδὴν. Πλὴν ἀλλ' οὐκ ἀρκεῖται
τούτῳ, ἀλλὰ καὶ ἑτέραν προστίθουσιν, οὐ-
τω λέγων.

Ἀγιασθήτω τὸ ὄνομά σου. Ἀξία τοῦ
τὸν Θεὸν πατέρα καλοῦντος ἡ εὐχὴ, μὴδὲν
αἰτεῖν πρὸ τῆς τοῦ πατρὸς δόξης, ἀλλὰ
πάντα δεύτερα ἡγεῖσθαι τῆς εἰς ἐκεῖνον
εὐφημίας. Τὸ γὰρ, ἀγιασθήτω, τουτέστι,
δοξασθήτω. Τὴν μὲν γὰρ οἰκίαν ἔχει δό-
ξαν πεπληρωμένην, καὶ ὡσαύτως αἰεὶ μένου-
σαν. Ἀξιούν δὲ κελεύει τὸν εὐχόμενον, καὶ
διὰ τῆς ἡμετέρας αὐτὸν δοξάζεσθαι ζωῆς.
Ὅπερ καὶ ἔμπροσθεν ἔλεγε· λαμβάτω τὸ
φῶς ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὅπως
ἴδωσι τὰ καλὰ ὑμῶν ἔργα, καὶ δοξάσωσι
τὸν πατέρα ὑμῶν τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς.
Καὶ γὰρ τὰ Σεραφίμ δοξάζοντα οὕτως ἔλε-
γον· ἅγιος, ἅγιος, ἅγιος. Ὡστε τὸ, ἀγιασθήτω,
τουτέστι, δοξασθήτω. Καταξίωσον γάρ,
φησιν, οὕτως ἡμᾶς βιοῦν καθαρῶς, ὡς δὲ
ἡμῶν ἅπαντάς σε δοξάζειν. Ὅπερ πάλιν
ἐξηρητισμένης ἐστὶ φιλοσοφίας, τὸ οὕτω
βίον ἀληπτον παρέχεσθαι ἐν πᾶσιν, ὡς
Θηστον τῶν ὁρώντων τῷ δεσπότῃ τὴν ὑπὲρ
ούτων ἀναφέρειν εὐφημίαν.

Ἐλθέτω ἡ βασιλεία σου. Καὶ τοῦτο πάλιν
παιδὸς εὐγνώμονος τὸ ῥῆμα, τὸ μὴ
προσηλωθῆαι τοῖς ὁρωμένοις, μὴδὲ μέγα τι
τα παρόντα ἡγεῖσθαι, ἀλλ' ἐπείγεσθαι πρὸς
τὸν πατέρα, καὶ τῶν μελλόντων ἐφίεσθαι.
Ὅπερ ἀπὸ συνειδότος ἀγαθοῦ γίνεται, καὶ
ψυχῆς ἀπηλλαγμένης τῶν ἐν τῇ γῇ πραγ-
μάτων. Τοῦτο γοῦν καὶ ὁ Παῦλος καθ'
ἐκάστην ἐπεθύμει τὴν ἡμέραν. Διὰ τοῦτο
καὶ ἔλεγεν· ὅτι καὶ αὐτοὶ τὴν ἀπαρχὴν
τοῦ πνεύματος ἔχοντες στεναζόμεν, νύσθε-

եւ ըստ պարզեւացն եւ զփոխն յանձին ունեւ: Բայց սակայն չհամարի զայս միայն բաւական, եւ մեւս եւս քան զայն մեծ յաւելու:

Սուրբ եղիցի, ասէ, անուռն քո: Արժանի զԱստուած հայրն կոչելոյ են աղօթքն. զի ոչ նախ քան զհօրն փառս պլ ինչ խնդրիցէ, այլ զամենայն ինչ երկրորդ նորա փառացն համարիցի: Զի սուրբն, ասէ, փառաւորեալ է: Զի նա զիւր փառան միշտ լիով աւնի, եւ նոյնպիսի հանապաղ կայ միայ: Բայց աղաչել հրամայէ զայն՝ որ յաղօթան կայցէ, զի մերովք իսկ կենդա փառաւորեացի: Եւ զոր յառաջագոյնն ասաց, եթէ Լուսաւորեսցէ լոյս ձեր առաջի մարդկան, որպէս զի տեսցեն զգործս ձեր բարիս, եւ փառաւորեսցեն զհայր ձեր՝ որ յերկինս է: Եւ սերովքէքն ի փառաւորութեանն այսպէս ասէին, եթէ Սուրբ, սուրբ, սուրբ: Որպէս զի յայս լինիցի, եթէ սրբեսցին՝ փառաւորեսցի է: Արժանի արա, ասէ, զմեզ պնդես սուրբ վարս յանձին ունեւ, զի մեզ ամենեքին զքեզ փառաւորեսցեն: Որ դարձեալ կատարեալ առաքինութեաննէ, այսպէս անարատ յամենայնի զոճն ցուցանել՝ որպէս զի իւրաքանչիւր ի տեսողացն վասն բարի գործոյն փառաւորեսցեն զտէր:

Եկեսցէ արքայութիւն քո: Եւ այս դարձեալ մտերիմ եւ բարեբար որդւոյ է՝ չբեւեռել ընդ երեւելիսս, եւ ոչինչ մեծամեծս զանցաւորս համարել, այլ փութալ առ հայրն, եւ հանդերձելոյն ցանկալ: Որ բարւոք կամաց եւ մտաց ազատացելոց է յերկրաւոր զբոսանաց. որում եւ Պաւլոս իսկ հանապազօր ցանկայր: Ասոնք որոյ եւ ասէ իսկ, եթէ Եւ մեք որ զպատու հոգւոյն ու

σίαν ἀπεδεχόμενοι, τὴν ἀπολύτρωσιν τοῦ σώματος ἡμῶν. Ὁ γὰρ τοῦτον ἔχων τὸν ἔρωτα, οὔτε ὑπὸ τῶν χρηστῶν τοῦ βίου τούτου δύναται φυσηθῆναι, οὔτε ὑπὸ τῶν λυπηρῶν ταπεινωθῆναι· ἀλλ' ὡς ἐν αὐτοῖς διατρίβων τοῖς οὐρανοῖς, ἐκατέρας ἀπήλλακται τῆς ἀνωμαλίας.

Γενηθήτω τὸ θέλημά σου ὡς ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ τῆς γῆς. Εἶδες ἀκολουθίαν ἀρίστην; ἐπιθυμεῖν μὲν γὰρ ἐκέλευσε τῶν μελλόντων, καὶ πρὸς ἐκείνην ἐπείγεσθαι τὴν ἀποδημίαν· ἕως δ' ἂν τοῦτο μὴ γίνηται, καὶ ἐνταῦθα διατρίβοντας τέως σπουδάζειν τὴν αὐτὴν τοῖς ἄνω πολιτείαν ἐπιδεικνυσθαι. Ἐπιθυμεῖν μὲν γὰρ δεῖ τῶν οὐρανῶν, φησι, καὶ τῶν ἐν τοῖς οὐρανοῖς· πλήν καὶ πρὸ τοῦ οὐρανοῦ τὴν γῆν οὐρανὸν ἐκέλευσε ποιῆσαι, καὶ ἐν αὐτῇ διατρίβοντας ὥς ἐκεῖ πολιτευομένους οὕτως πάντα ποιεῖν καὶ λέγειν, ὥς καὶ ὑπὲρ τούτων παρακαλεῖν τὸν δεσπότην. Οὐδὲν γὰρ τὸ κωλύον φθάσαι τὴν τῶν ἄνω δυνάμεων ἀκρίβειαν διὰ τὸ τὴν γῆν οἰκεῖν· ἀλλ' ἐνὶ καὶ ἐνταῦθα διατρίβοντα τέως ἄνω γεγόμενον ἤδη πάντα ποιεῖν.

Ὁ λέγει τῶν τοιούτων ἔστιν ὥσπερ ἐκεῖ πάντα ἀκωλύτως γίνεται, καὶ οὐ τὰ μὲν ὑπακούουσιν οἱ ἄγγελοι, τὰ δὲ παρακούουσιν, ἀλλὰ πάντα εἰκονοῦσι καὶ πείθονται· δυνατοὶ γὰρ, φησιν, ἰσχύει ποιοῦντες τὸν λόγον αὐτοῦ· οὕτω καὶ ἡμᾶς καταξίωσον τοὺς ἀνθρώπους μὴ ἐξ ἡμισείας τὸ θέλημά σου ποιεῖν, ἀλλὰ πάντα καθάπερ θέλεις πληροῦν. Εἶδες πῶς καὶ μετριάζειν ἐδίδαξε, δηλώσας ὅτι οὐ τῆς

նիմք՝ հեծեմք, զի որդեգրութեանն ակն ու-
նիմք, փրկութեան մարմնոյ մերում: Զի որ
զայսպիսի անձուկ ի մօտ ունիցի, ոչ ի վայ-
ելլութեանց աշխարհիս հպարտանալ կարէ,
եւ ոչ ի տրամականացն զիջանել. այլ թէ
անդ իսկ յերկինս բնակեալ իցէ, զի յեր-
կոցունց անհարթ իրաց ազատ եւ անհոգ է:

Եղևցին կամք քո որպէս յերկինս եւ
յերկրի: Տեսանես զգեղեցիկ կարգն զի ցան-
կանալ հրամայեաց հանգերձելոցն, եւ յայն
ճանապարհ փութալ. մինչ աստ իսկ իցէ,
յայն բնակութիւն ճեպել հասանել, եւ
զնորին առաքինութիւնն ունել յանձին:
Պարտ է, ասէ, երկնից եւ երկնաւորացն
ցանկալ. բայց յառաջ քան զերկինս՝ եւ
զերկիրս իսկ հրամայեաց երկինս առնել. եւ
մինչ աստ չըջիցին, անդր զինուորել. այն-
պէս զամենայն ինչ առնել եւ ասել, որպէս
զի վասն նոցին աղաչել զտէրն: Զի չիցէ
ինչ որ արգելուլ կարիցէ՝ ի բարձանց զօ-
րացն ի կարգացն հաստատողութիւն հասա-
նել վասն յերկրիս բնակելոյ. այլ մարթի
մինչ աստ ոք չըջիցի, անդ ի վեր գտանել,
եւ զամենայն ինչ ըստ այնմ օրինակի առնել:

Եւ արդ զոր ասէնոյ այսպիսի՝ ինչ է. թէ
զոր օրինակ անդ ամենայն ինչ անարգել եւ
անխափան գործի, եւ ոչ թէ զկէսն անմի-
ցեն հրեշտակք՝ եւ զկէսն ստուգանիցեն,
այլ ամենայն հրամանացն հնազանդեալք եւ
հաւանեալք են. քանզի եւ ասէր իսկ, եթէ
Հօռք են զօրութեամբ՝ առնել զքան նորա.
նոյնպէս եւ զմեզ, ասէ, զմարդիկ՝ արա տը-
ժանի, մի զկէս կամացն միայն առնել, այդ
զամենայն ինչ որպէս եւ կամես կատարել:
Տեսանես, որչափ ուսուցանէ խոնարհել. եւ
յայտ առնէ, թէ ոչ ըստ մերոյ փութոյն

ἡμετέρας σπουδῆς ἡ ἀρετὴ μόνον, ἀλλὰ καὶ τῆς ἀνωθεν χάριτος;

Καὶ πάλιν τὴν ὑπὲρ τῆς οἰκουμένης πρόνοιαν ἕκαστον ἡμῶν τῶν προσευχομένων ἀναδέχεσθαι ἐπέταξεν. Οὐδὲ γὰρ εἶπε, γεννηθήτω τὸ θέλημά σου ἐν ἐμοί, ἢ ἐν ἡμῖν· ἀλλὰ πανταχοῦ τῆς γῆς, ὥστε λυθῆναι τὴν πλάνην καὶ φυτευθῆναι τὴν ἀλήθειαν, καὶ ἐκβληθῆναι κακίαν ἅπασαν, καὶ ἐπανελθεῖν ἀρετὴν, καὶ μηδὲν ταύτη διαφέρειν λοιπὸν τὸν οὐρανὸν τῆς γῆς. Εἰ γὰρ τοῦτο γένοιτό, φησιν, οὐδὲν διοίσει τὰ κατω τῶν ἄνω, εἰ καὶ τῇ φύσει διεστέκον, ἀγγέλους ἐτέροους τῆς γῆς ἡμῖν ἐπιδεικνυμένης.

Τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον δὲς ἡμῖν σήμερον. Τί ἐστι, τὸν ἄρτον, τὸν ἐπιούσιον; τὸν ἐφήμερον. Ἐπειδὴ γὰρ εἶπεν· οὕτω γεννηθήτω τὸ θέλημά σου, ὡς ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ τῆς γῆς· ἀνθρώποις δὲ διελέγετο σαρκὰ περικειμένοις, καὶ ἀνάγκη φύσεως ὑπακειμένοις, καὶ αὐτὸν δυναμένους τὴν αὐτὴν ἔχειν ἀπάθειαν τοῖς ἀγγέλοις, τὰ μὲν ἐπιτάγματα ὁμοίως καλενεὶ γίνεσθαι καὶ παρ' ἡμῶν, καθάπαρ αὐτὰ κακεῖνοι πληροῦσι· συγκαταβαίνει δὲ καὶ τῇ τῆς φύσεως ἀσθενείᾳ λοιπόν. Αἰρίβειαν μὲν γάρ, φησι, πολιτείας ἀπαιτῶ τοσαύτην, οὐ μὴν ἀπάθειαν· οὐδὲ γὰρ ἐπιτρέπει τῆς φύσεως ἡ τυραννίς· δεῖται γὰρ τροφῆς τῆς ἀναγκαίας. Σὺ δὲ μοι σκόπει πῶς καὶ ἐν τοῖς σωματικοῖς πολὺ τὸ πνευματικόν. Οὐ γὰρ ὑπὲρ χρημάτων, οὐδὲ ὑπὲρ τροφῆς, οὐδὲ ὑπὲρ πολυτελείας ἱματίων, οὐδὲ ὑπὲρ ἄλλου οὐδε-

միայն է առաքինութիւնն , այդ եւ ի վերին շնորհացն :

Դարձեալ եւ զինամ իւրաքանչիւր ի մէջ ի վերայ ամենայն տիեզերաց հրամայե ունել յանձին : Քանզի ոչ առաց , թէ եզիցին կամք քո յիս , կամ թէ ի մեզ միայն , այդ յամենայն երկրի , առ ի քակելոյ մալարութեանն եւ անկելոյ ճշմարտութեանն , առ ի խելոյ չարեաց ամենայնի եւ ի անգլուզ հաստատելոյ ճշմարտութեանն . եւ այսու եւս ոչինչ լաւ լինել երկնից քան երկրի : Զի եթէ այս այսպէս լինիցի , առե , ապա ոչինչ ընդհատ լինիցին ներքինքս ի վերնացն : Զի թէ բնութեամբ անջրպետութիւն է ընդ հրեշտակս եւ ընդ մարդիկ , սակայն առաքինութեամբքն ի մի մարտնութիւն եկեալ հասանիցեն :

Զհաց մեր հանապազորդ տուր մեզ : Զինչ իցէ հանապազորդն : Զոր օրոշաօրէն պատրաստէ : Եւ քանզի առաց , թէ Եզիցին կամք քո որպէս յերկինս եւ յերկրի . զի զմարդկանէ խօսին , որ զմարմին զդեցեալ են , եւ ընդ հարկօք բնութեանն հնազանդեալք , որոց չէ մարթ մինչչեաւ աստէն ի մարմնի իցեն , զհրեշտակաց անշարժարութիւնն կրել յանձին . զհրամանսն զնոյն հրամայէ եւ առ ի մէջ կատարել , այդ այլովքն զիջանէ ըստ մերում տկարութեան : Զի թէ զհրամանսն , առե , հաւատաեաւ պահանջեմ , այդ ոչ նոյնպիսի ինչ եւ զանշարժարութիւնն . զի ոչ եթէ բռնադատել ինչ կամիցի զբնուութիւնն , որ կարօտ է կերակրոյ պիտոյիւք : Եւ արդ գու միտ գիր , զիարդ եւ ի մարմնաւորսն բազում ինչ հոգեւոր գտանի : Զի ոչ վասն ընչից , եւ ոչ վասն փափկութեանց , եւ ոչ վասն պէսպէս հանգերձից ,

νός τῶν τοιούτων ἄλλ' ὑπὲρ ἄρτου μόνον ἐπέ-
 λευσε τὴν εὐχὴν ποιεῖσθαι, καὶ ὑπὲρ ἄρτου
 τοῦ ἐφημέρου· ὥστε μὴ ὑπὲρ τῆς αὐρίου
 μεριμνᾷν. Διὰ τοῦτο προσέθηκε, τὸν ἄρτον
 τὸν ἐπιούσιον· τουτέστι, τὸν ἐφημέρον. Καὶ
 οὐδὲ τούτῳ ἤρκεσθη τῷ ῥήματι, ἀλλὰ καὶ ἕτε-
 ρον μετὰ τοῦτο προσέθηκεν, εἰπὼν· ὁδὸς
 ἡμῖν σήμερον· ὥστε μὴ περαιτέρω συντρί-
 βειν ἑαυτοὺς τῇ φροντίδι τῆς ἐπιούσης ἡ-
 μέρας. Ἦς γὰρ οὐκ οἶδας εἰ τὸ διαίστημα
 ὄψει, τίνος ἔνεκεν ὑπομένεις τὴν μέριμναν;
 Τοῦτο καὶ προῖων διὰ πλειόνων ἐπέταξε,
 λέγων· μὴ μεριμνήσητε εἰς τὴν αὐρίον. Καὶ
 γὰρ βούλεται πάντοθεν ἡμᾶς εὐζώνους εἶ-
 ναι καὶ ἐπτερωμένους, τοσοῦτον εἰκοντας
 τῇ φύσει, ὅσον ἡ τῆς χρείας ἀνάγκη παρ'
 ἡμῶν ἀπαιτεῖ.

Εἶτα ἐπειδὴ συμβαίνει καὶ μετὰ τὸ
 λουτρὸν τῆς παλιγγενεσίας ἁμαρτάνειν, πολ-
 λὴν καὶ ἐνταῦθα τὴν φιλανθρωπίαν αὐτοῦ
 ἐπιδεικνύμενος, καλεῖται περὶ τῆς τῶν ἁμαρ-
 τημάτων τούτων ἀφέσεως προσεῖναι τῷ
 φιλανθρώπῳ θεῷ, καὶ λέγειν οὕτως· ἄφες
 ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν, ὡς καὶ ἡμεῖς
 ἀφίεμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν. Εἶδες φιλαν-
 θρωπίας ὑπερβολήν; μετὰ τοσοῦτων κακῶν
 ἀπαίρεσιν, καὶ δωρεᾶς μέγεθος ἄφατον,
 πάλιν ἁμαρτάνοντας ἀξιοῖ συγγνώμης. Ὅτι
 γὰρ πιστοῖς αὕτη ἡ προσευχὴ προσήκει,
 καὶ οἱ νόμοι τῆς ἐκκλησίας διδάσκουσι, καὶ
 τὸ προοίμιον τῆς εὐχῆς. Ὁ γὰρ ἀμύητος
 οὐκ ἂν δύναίτο πατέρα καλεῖν τὸν θεόν.
 Εἰ τοίνυν πιστοῖς προσήκει ἡ εὐχή· εὐχον-
 ται δὲ οὗτοι ἁμαρτήματα ἑαυτοῖς ἀφεθῆ-
 ναι δεδομένοι, δῆλον ὅτι οὐδὲ μετὰ τὸ λου-

եւ ոչ վասն այլ իրիւք սոյնպիսեաց, այլ վասն հացի միայն հրամայէ կալ յաղօթս. եւ զնոյն վասն օրըստօրէն հացկան. որպէս զի եւ ոչ ի վաղիւն տայ հոգալ: Քանզի եւ յաւելլու իսկ զհանապազորէն. այսինքն զօրըստօրէն: Եւ ոչ զայս միայն բաւական համարի, այլ զայն եւս յաւելլու, թէ Յուրմեզ այսօր. զի մի եւ յառաջ հոգովքն աշխատ ինչ առնիցէ զնոսա վաղուի աւուրքն: Զորոյ ոչ գիտիցես զերկայնութիւն, զիմրդ աշխատիցիս հոգովքն նորա: Եւ զայս եւս յառաջ մատուցեալ, բազում բանիւք տայ հրաման. Մի, ասէ, հոգայցէք ի վաղիւն: Եւ ամենայն ուստեք զմեզ պնդակազմ կամք առնել եւ թեւաւորս. յայնմ եւեթ կալ որպէս պիտոյիցն հարկ պահանջիցէ ի մէնջ:

Ապա քանզի բազում անգամ գէպ լինի յեա աւազանին եւ միւսանգամ ծննդեանն մեղանչել, բազում եւ աստ զիւր մարդասիրութիւնն յայտ արարեալ՝ հրամայէ վասն մեղացն թողութեան պաղտտել առ մարդասէրն Աստուած, եւ ասել այսպէս, թէ թողմեզ զյանցանս մեր, որպէս եւ մեք թողումք մերոց պարտապանաց: Տեսանե՞ս զմարդասիրութեանն առաւելլութիւն. յեա այնչափ զգարիտն ընջելոյ, եւ այնպիսի պարգեւս մեծամեծս շնորհելոյ, դարձեալ զյանցուցեալն թողութեան արժանի առնէ: Եւ զի հաւատացելոց պատշաճ են այս աղօթք, եկեղեցւոյ իսկ օրէնքն ուսուցանեն, եւ սկիզբն աղօթիցս: Զի երախային չէ հնար հայր կոչել զԱստուած: Եւ եթէ հաւատացելոց պատշաճ են աղօթքս, քանզի նորա աղաչեն եւ խնդրեն մեղաց թողութիւն, յայտ է

τρὸν ἀνῆρηται τῆς μετανοίας τὸ κέρδος. Εἰ γὰρ μὴ τοῦτο ἐβούλετο δεῖξαι, οὐδ' ἂν τοῦτο ἐνομοθέτησεν εὐχεσθαι. Ὁ δὲ καὶ ἀμαρτημάτων ἀναμνησκων, καὶ κελεύων αἰτεῖν ἄφεισιν, καὶ διδάσκων ὅπως ἂν ἐπιτύχωμεν τῆς ἀφέσεως, καὶ εὐκολον ταύτη ποιῶν τὴν ὁδόν, εὐδηλον ὅτι εἰδώς, καὶ δεικνὺς ὅτι καὶ μετὰ τὸ λουτρὸν ἔστιν ἀπονήσασθαι τὰ πεπλημμελημένα, τοῦτον τῆς ἐκετηρίας τὸν νόμον εἰσήνεγκε· τῷ μὲν ὑπομνησαι τῶν ἀμαρτημάτων, μετριάξειν πείθων· τῷ δὲ ἑτέροις ἀφείναι κελεῦσαι, μνησικακίας ἀπάσης ἀπαλλάττων ἡμᾶς· τῷ δὲ ἀντὶ τούτων καὶ ἡμῖν ἐπαγγέλλεσθαι συγχωρεῖν, χρηστάς ὑποτείνων ἐλπίδας καὶ περὶ τῆς ἀφάτου τοῦ θεοῦ φιλανθρωπίας φιλοσοφεῖν ἡμᾶς παιδεύων.

Ὁ δὲ μάλιστα χρὴ παρατηρῆσαι τοῦτό ἐστιν· ὅτι καθ' ἕκαστον τῶν εἰρημένων ὁλοκλήρου μνημονεύσας τῆς ἀρετῆς, καὶ ταύτῃ καὶ τὸ μνησικακεῖν περὶ λαβὼν. Καὶ γὰρ τὸ ἀγιασθῆναι τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἀπηρτισμένης ἐστὶ πολιτείας ἀκρίβεια· καὶ τὸ γένηθῆναι τὸ θέλημα αὐτοῦ, τὸ αὐτὸ τοῦτο πάλιν δηλοῖ· καὶ τὸ πατέρα δύνασθαι καλεῖν τὸν θεόν, ἀμωμου πολιτείας ἐπίδειξις ἐστίν· Ἐν οἷς ἅπασι συνείληπτο καὶ τὸ δεῖν ἀφείναι τοῖς πεπλημμεληκόσι τὴν ὁργὴν· Ἀλλ' ὅμως οὐκ ἠρκέσθη τοῦτοις, ἀλλὰ δεῖξαι βουλόμενος ὅσην ὑπὲρ τοῦ πράγματος ποιεῖται τὴν σπουδὴν, καὶ ἰδικῶς αὐτὸ τίθησι, καὶ μετὰ τὴν εὐχὴν οὐδεμιᾶς ἄλλης ἐντολῆς μέμνηται ἢ ταύτης, οὕτω λέγων· εἰάν γὰρ ἀφῆτε τοῖς ἀνθρώποις τὰ παραπτώματα αὐτῶν, ἀφήσει ὑμῖν καὶ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος. Ὡστε παρ' ἡμῶν

Թէ եւ ոչ յետ աւազանին խոփանեալ է տպաշխարութեանն շահք: Չի թէ պոպկոխի ինչ ոչ կամէր, նա եւ գնէր իսկ ոչ օրէնս, պոպկոխի ազօթս մատուցանել: Արդ որ ըզմեզման յիշեցուցանէ, եւ հրամայէ թողուլ թիւն խնդրել չարեացն՝ որպէս զի հասանիցեմք ժտելով թողութեանն, եւ գիւրագոյն զնորին. ճանապարհն առնէ, յայտ է թէ գիտէր եւ եցոյց, թէ եւ յետ աւազանին հնար է լուանալ յանցանացն. ազաոյ, եւ վասն պոպկոխի ըստ նմին զազօթիցն օրէնս կարգեաց: Չի յիշեցուցանելով զմեզման՝ խոնարհել հաւանեցուցանէ. եւ այլոց թողութիւնն առնել հրամայելով, յամենայն սխալալութենէ կամի զմեզ առնել ազատս: Եւ ընդ այսր ամենայնի, եւ ընդ մեր թողոյն՝ այլոց, խոստանայ մեզ զերանութեանցն յոյսս. եւ զանբաւ Աստուծոյ մարգասիրութենէն միշտ գոհանալ խրատէ զմեզ:

Չի յորմէ կարի զգուշանալ պարտ է, այս ինչ է, զի յիւրաքանչիւր ճառելոցն լիով յիշեցոյց զառաքինութիւնս, եւ ընդ նմին զանոխակալութիւնն փակեաց: Չի եւ ոտբքն եղիցի անուն քո, բնաւին իսկ առաքինութեան է հաստատութիւն. եւ եղիցին կամք քո, զնոյն նշանակէ. եւ հայր համարձակ կոչել զԱստուած, պնարատ առաքինութեանց հանգէս է: Ընդ որով բնաւ իսկ քաջութիւնքն փակեալ կան, եւ զի պարտ է յանցաւորաց թողուլ զցասուած: Բայց սակայն ոչ զայս միայն բաւական համարի, այլ ցուցանել կամի՝ թէ որչափ ինչ փոյթ իրացն իցէ. վասն որոյ եւ առանձինն իսկ գնէ. եւ յետ ազօթիցն ոչ զայլ ինչ ի պատուիրանացն յիշէ: Եթէ թողուցուք, ասէ, մարգկան զպանցանս նոցա, թողցէ եւ ձեզ հայրն ձեր

ἡ ἀρχή, καὶ κύριοι τῆς κρίσεως τῆς περὶ
 ἡμῶν ἡμεῖς. Ἵνα γὰρ μὴδὲ τῶν ἀναισθητῶν
 μὴδεὶς ἐγκαλεῖν ἔχη δικάζομενος μὴ μικρὸν,
 μὴ μέγα, σε τὸν ὑπεύθυνον κύριον ποιεῖ
 τῆς ψήφου· καὶ ὡς ἂν αὐτὸς ἐδίκασας σαν-
 τῷ, φησιν· οὕτως σοι δικάσω καὶ γῶ. Καὶ
 ἀφ᾽ ἧς τῷ συνδούλῳ, καὶ παρ' ἐμοῦ τῆς αὐ-
 τῆς τεύξεῃ χάριτος· καίτοιγε οὐκ ἴσον τοῦτο
 ἐκείνῳ. Σὺ μὲν γὰρ δεόμενος ἀφίης, ὁ δὲ
 θεὸς μὴθενὸς χρεῖαν ἔχων. Σὺ τῷ ὁμοδού-
 λῳ, ὁ δὲ θεὸς τῷ δούλῳ· σὺ ὑπεύθυνος
 ὢν μυρίοις κακοῖς, ὁ δὲ θεὸς ἀναμάρτη-
 τος ὢν.

Ἄλλ' ὅμως καὶ οὕτως τὴν αὐτοῦ φιλαν-
 θρωπίαν ἐνδεικνύται. Ἡδύνατο μὲν γὰρ
 καὶ χωρὶς τούτου πάντα σοι ἀφεῖναι τὰ
 πεπλημμελημένα, ἀλλὰ βούλεται σε καὶ ἐν-
 τεῦθεν εὐεργετεῖσθαι, μυρίας σοι παντα-
 χόθεν παρέχων ἡμερότητας, καὶ φιλανθρω-
 πίας ἀφορίας, καὶ τὸ ἐν σοὶ θηριῶδες ἐκ-
 βάλλων, καὶ τὸν θυμὸν σβεννύς, καὶ παν-
 ταχόθεν σε συγκολλῶν τῷ μέλει τῷ σῷ. Τί
 γὰρ ἂν ἔχοις εἰπεῖν, ὅτι ἀδίκως ἔπαθες τι
 κακὸν παρὰ τοῦ πλησίον. Ταῦτα γὰρ ἐστὶ
 τὰ ἀμαρτήματα, ὡς εἰ δικαίως, οὐδὲ ἀμάρ-
 τημα τὸ πρᾶγμα ἐστίν. Ἀλλὰ καὶ σὺ τοι-
 ουτων προσέρχῃ ληψόμενος ἄφεσιν, καὶ
 πολλῷ μειζόνων· καὶ πρὸ τῆς ἀφέσεως δέ,
 οὐ μικρὰς ἀπῆλυσας δωρεὰς, διδασκόμενος
 ἀνθρωπίνην ἔχειν ψυχὴν, καὶ πᾶσαν παι-
 δεύόμενος ἡμερότητα. Καὶ μετὰ τούτων
 καὶ μισθὸς σοὶ μέγας κείσεται ἐκεῖ, τὸ μὴ-

երկնաւոր: Որպէս զի ի մէջ է սկիզբն, եւ մէք եմք տեսարբ դասաստանին մերայ: Ջի փ որ յանմտաց՝ յորժամ ի տանջանա մտանիցէ, մեղադիր լինիցի կամ մեծի կամ փոքու, զքեզ իսկ, առէ, զպատժապարտդ տրարի տէր եւ դատաւոր՝ տալ զճիւ. որպէս զի դու իսկ կըւիցես քեզէն անձինդ զգատաստանն. այնպէս, առէ, եւ ես զքեզ դատեցայց: Եւ թէ թողուցուն ծառայակցին, եւ յինէն այնպիսի շնորհաց լինիցիս արժանի. թեպէտ եւ այս այնմ չիցէ ինչ զուգական: Ջի դու իրրեւ զկարօս թողուս, եւ Աստուած եւ ոչ իմիք կարօտական. եւ դու քում ծառայակցի, եւ Աստուած իւրում ծառայի. դու բեր չարեաց պատժապարտ, եւ Աստուած անարատ ի մեղաց:

Բայց սակայն եւ պսու զիւր մարգարիբութիւնն եցոյց: Մարթ եր եւ աւանց այնր իսկ թողուլ քեզ զյանցանոն, այլ կամք եւ այսու եւս երախտիս գտանել յիւրմէ քեզ. զի յամենայն կողմանց հեղութեան եւ մարգարիբութեան տացէ քեզ պատճառս, զի եւ զառ դազանութեանն ի մտեզ հանիցէ, եւ զըստումն շիջուցանիցէ, եւ ամենայն ուստեք տարեալ յարիցէ ի քո անգամն: Եւ արդ. զինչ ասիցես, եթէ զուր ինչ փաս կրեցեր յեղբորէն. զի թէ յիրաւի ինչ, եւ ոչ փաս իսկ էր: Այլ դու այնպիսի ինչ ես, որ մատուցեալ թողութիւն խնդրես, նա եւ բազում իսկ յանցանաց պարտապան. եւ յառաջ քան զթողութիւնն եւ ոչ միով իւրք արդեւք ի պարգեւացն վայելցեր. նախ զի ուտար իսկ ճանաչել զքո անձնդ մարմնաւոր՝ առ ի խրատելոյ ամենայն հեղութեամբ: Եւ ընդ այնր ամենայնի վարկք եւս կայցեն պահեցեն քեզ անդ, յորժամ ոչ

δενός απαιτηθῆναι λόγον τῶν πεπληρω-
 λημένων. Ποίας οὖν οὐκ ἂν εἶμεν κολάσεως
 ἄξιοι, ὅταν τὴν ἐξουσίαν λαβόντες, προ-
 δώμεν ἡμῶν τὴν σωτηρίαν; Πῶς δὲ ἐν τοῖς
 ἄλλοις πράγμασιν ἀξιώσομεν ἀκούεσθαι,
 αὐτοὶ μὴ θέλοντες, ἐν οἷς ἔσμεν κύριοι,
 φείδεσθαι ἑαυτῶν;

Καὶ μὴ εἰσενέγκης ἡμᾶς εἰς πειρασμὸν,
 ἀλλὰ ῥῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ. Ὅτι
 σοῦ ἐστὶν ἡ βασιλεία, καὶ ἡ δύναμις, καὶ
 ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας, ἀμήν. Ἐνταῦθα
 ἡμᾶς τὴν ἡμετέραν παιδεύει σαφῶς εὐτέ-
 λειαν, καὶ καταστέλλει τὸ φύσημα, διδάσ-
 κων οὐ παραιτεῖσθαι τοὺς ἀγῶνας, ἀλλὰ
 μὴ ἐπιπηδᾶν. Οὕτω γὰρ καὶ ἡμῖν ἡ νίκη
 λαμπροτέρα ἔσται, καὶ ἥττα τῷ διαβόλῳ
 καταγελαστοτέρα. Ἐλκυσθέντας μὲν γὰρ δεῖ
 γενναίως ἐστάναι· μὴ καλουμένους δὲ, ἡσυ-
 χάζειν, καὶ τὸν καιρὸν ἀναμέτειν τῶν αγῶ-
 νων, ἵνα καὶ τὸ ἀκενόδοξον καὶ τὸ γενναῖον
 ἐπιδειξώμεθα.

Πονηρὸν δὲ ἐνταῦθα τὸν διάβολον κα-
 λεῖ, κελεύων ἡμᾶς ἄσπονδον πρὸς αὐτὸν
 ἔχειν πόλεμον, καὶ δεικνὺς ὅτι οὐ φύσει
 τοιοῦτός ἐστιν. Οὐ γὰρ τῶν ἐκ φύσεως, ἀλλὰ
 τῶν ἐκ προαιρέσεως ἐπιγενομένων ἐστὶν ἡ
 πονηρία. Κατ' ἐξοχὴν δὲ οὕτως ἐκεῖνος
 καλεῖται, διὰ τὴν ὑπερβολὴν τῆς κακίας.
 Καὶ ἐπειδὴ μὴδὲν παρ' ἡμῶν ἀδικηθεὶς
 ἄσπονδον πρὸς ἡμᾶς ἔχει τὸν πόλεμον· διὰ
 τοῦτο οὐδὲ εἶπεν, ῥῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τῶν
 πονηρῶν, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ πονηροῦ· παιδεύων
 ἡμᾶς μηδαμοῦ πρὸς τοὺς πλησίον ἀηδῶς

պահանջից ետ համարս յայլոց՝ որ քեզ յան-
ցանիցեն: Եւ արդ որպիսի տանջանաց չի-
ցեմք արժանի, յորժամ զպոպկոսի իշխանու-
թիւն առեալ՝ անձամբք լինիմք մատն, ապա
ի ձեռս թշնամեացն զմեր փրկութիւնն: Եւ
յայլ եւս իրս զխորդ ազաւիցեմք լռելի վի-
նեւ, եթէ որոյ իշխեմքն՝ այնու ոչ խնայի-
ցեմք յանձինս:

Եւ մի տանիր զմեզ ի փորձութիւն, այլ
փրկեա զմեզ ի չարէ. զի քո է արքայութիւն
եւ զօրութիւն եւ փառք յաւիտեանս. ու-
մէն: Եւ աստ զմերոյ զնուազութեան զհպար-
տութիւն խրատէ ցածուցանել, հրաժարել
ուսուցանէ ի պատերազմաց. մի մեղէն յան-
գուզն ի վերայ երթալ անձամբ: Ձի այնպէս
մեր յաղթութիւնս լուսաւորագոյն լինիցի,
եւ թշնամեացն պարտութիւն ի ծաղօ եւ ի
կատականս: Բայց յորժամ բռնադատեալ
ձգիցիմք, յայնժամ հաստատուն կալ իբրեւ
զառաքինիս. ապա թէ ոչ կամօցիմք հան-
գարտել, եւ ի ժամանակի իմն տալ պատե-
րազմացն. զի այնպէս եւ զամբարտաւանու-
թիւնն ցածուցանիցեմք, եւ զառաքինու-
թիւնն ցուցանիցեմք:

Իսկ չար աստ զսատանայ կոչէ. եւ ան-
հաշտ պատերազմ հրամայէ ունել ընդ նմա
հանապազ: Եւ ցուցանէ թէ ոչ ի բնէ այն-
պիսի ինչ էր. զի ոչ այնմ որ ի բնէ, այլ այնմ
որ ի կամացն եկամեալ լինիցի՝ համարեալ լիցի
չարութիւնն: Եւ ըստ յանախութեան չա-
րեացն կոչի նմա անբւն չարութեան: Եւ
քանզի ոչինչ իւրի ի մէնջ է միասեալ եւ
անհաշտ ունի ընդ մեզ զպատերազմն, վասն
այնորիկ ոչ ասէ, թէ փրկեա զմեզ ի չա-
րեաց, այլ թէ ի չարէն: զի խրատեացեզմեզ,
եթէ ոչ ուրեք առ ընկերսն պարտիմք զպ-

ἔχει ἐν οἷς ἂν πάθωμεν παρ' αὐτῶν κακῶς, ἀλλ' ἀπὸ τούτων πρὸς ἐκείνον μεταθεῖναι τὴν ἐχθραν, ὡς πάντων αὐτὸν αἷτιον τῶν κακῶν ὄντα.

Ἐναγωνίους τοίνυν ποιήσας τῇ μνήμῃ τοῦ ἐχθροῦ, καὶ τὴν ῥαθυμίαν ἡμῶν ἀπασαν ἐκκύψας, πάλιν θαρρύνει καὶ ἀνίστησι τὰ φρονήματα, τοῦ βασιλέως ἀναμνήσας ὑφ' ᾧ ταπτόμεθα, καὶ δείξας πάντων αὐτὸν ὄντα δυνατότερον. Σοῦ γάρ ἐστί, φησιν, ἡ βασιλεία, καὶ ἡ δύναμις, καὶ ἡ δόξα. Οὐκ οὖν εἰ αὐτοῦ ἐστὶν ἡ βασιλεία, οὐδένα δεδοικέναι χρή· ἅτε οὐδενὸς ὄντος τοῦ ἀνθισταμένου, καὶ πρὸς αὐτὸν τὴν ἀρχὴν διανεμομένου. Ὅταν γάρ εἴπῃ· σοῦ ἐστὶν ἡ βασιλεία, δείκνυσι καὶ ἐκείνον τὸν πολεμοῦντα ἡμῖν ὑποτεταγμένον, καὶ ἔναντιοῦσθαι δοκῇ τοῦ θεοῦ συγχωροῦντος τέως. Καὶ γὰρ καὶ αὐτὸς τῶν δούλων ἐστίν, εἰ καὶ τῶν ἡτιμωμένων καὶ προσεκρουκώτων. Καὶ οὐκ ἂν τολμήσειεν οὐδενὶ τῶν ὁμοδούλων ἐπιθέσθαι, μὴ ἄνωθεν τὴν ἐξουσίαν λαβών. Καὶ τί λόγῳ τῶν ὁμοδούλων; οὐδὲ χοίρων κατατολμήσαι ὑπέμεινεν, ἕως ὅτε αὐτὸς ἐπέτρεψεν· οὔτε ποιμνίων, οὔτε βουκολίων, ἕως ὅτε τὴν ἐξουσίαν ἄνωθεν ἔλαβε καὶ τὴν δύναμιν. Οὐκ οὖν καὶ μυριάσις ἀσθενῆς ης, δίκαιος ἂν εἴης θαρρεῖν τοιοῦτον ἔχων τὸν βασιλεύοντα, πάντα εὐκόλως καὶ διὰ σοῦ κατορθοῦν δυνάμενον.

Καὶ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας, ἀμήν. Οὐδὲ γὰρ ἀπαλλάττει σε τῶν ἐπιδόντων δεινῶν μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐνδοξον δύναται ποιεῖν καὶ λαμπρόν. Ὡσπερ γὰρ ἡ δύνα-

բանալ՝ յորժամ ի նոցանէն չարչարեցիմք ինչ, այդ զամենայն թշնամութիւնն ի նա ընկենաւ. որպէս զի թէ ամենայն իսկ չարեացն նա իցէ պատճառք:

Եւ յորժամ կասկածագոյն արար զմեզ ի թշնամւոյն, եւ զամենայն զվհատութիւնն եհան ընկեց ի մէջ, ապա եւ խրախոյս ապա եւ զարթուցանէ զմիտս՝ թաղաւորին յիշատակաւ, որպէս հրամանաւ ի մարտ պատերազմի նակատեցիմք. եւ եղոյց զնա կարող եւ զօրաւոր յամենայնի տակլով, թէ քո է արքայութիւն եւ զօրութիւն եւ փառք: Եւ եթէ նորա է արքայութիւն, ապա չէ յաւանքէ պարտ երկնել: Քանզի եւ չիք ոք որ նմա կարեցէ կալ հակառակ: Զի յորժամ ասիցէ, թէ քո է արքայութիւն, յայտ առնէ եթէ ոչինչ է զօրութիւն այնորիկ, որ ընդ մեր գէժ նակատել պատրաստեալ կայցէ. եւ թեպէտ եւ թուի թէ հակառակ ինչ կայցէ, իմաստիւր թէ յԱստուծոյ թոյլ տալով է առ ժամանակ մի. եւ այն թէ ընդ ծառայան ինչ հակառակ կայցէ կամ անարգաց՝ որ ընդգէժ դարձեալ իցեն Աստուծոյ: Քանզի ոչ եւ միայ իսկ ի վերայ ծառայակցացն իշխէ գիմել, եթէ ոչ ի վերուստ առնուցու հրաման: Եւ զի՞նչ ասեմ ծառայակցաց, ուր ոչ խողից եւ արջառաց եւ ոչխարի իշխեաց փնաս առնել, եթէ ոչ ի վերուստ էառ հրաման: Եւ եթէ այս այսպէս իցէ, թեպէտ եւ բեր անգամ տկարանայցես, իիզախել պարտիս, որ այնպիսի թաղաւոր ունիս, որ զամենայն ինչ գիւրաւ զանն քո կարող է յարգարել:

Եւ փառք, ասէ, յաւիտեանս. ամէն: Ոչ միայն ի շուրջանակի չարեաց ազատէ, այլ եւ փառաւոր եւս կարէ առնել: Զի որ-

μὲς αὐτοῦ πολλή, οὕτω καὶ ἡ δόξα ἄφατος καὶ ταῦτα πάντα ἀπέραντα, καὶ τέλος αὐτῶν οὐδέν. Εἶδες πῶς πανταχόθεν ἤλειψε τὸν ἀθλητὴν, καὶ θαρρῆσιν παρεσκευάσεν; Εἶτα, ὡς περ ἔφθην εἰπὼν, δεῖξαι βουλόμενος ὅτι πάντων μάλιστα μνησικακίαν ἀποστρέφεται καὶ μισεῖ, καὶ μάλιστα πάντων τὴν ἐναντίαν τῇ κακίᾳ ταύτῃ ἀποδέχεται ἀρετὴν, καὶ μετὰ τὴν εὐχὴν πάλιν αὐτοῦ τοῦ κατορθώματος ὑπέμνησε, καὶ ἀπὸ τῆς κειμένης κολάσεως, καὶ ἀπὸ τῆς ὀρισμένης τιμῆς τὸν ἀκροατὴν ἐνάγων εἰς τὴν τῆς ἐντολῆς ταύτης ὑπακοήν.

Ἐάν γάρ ἀφῆτέ, φησι, τοῖς ἀνθρώποις, καὶ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος ἀφήσει ὑμῖν ἔάν δὲ μὴ ἀφῆτε, οὐδὲ αὐτὸς ὑμῖν ἀφήσει. Διὰ τοῦτο τῶν οὐρανῶν πάλιν, καὶ τοῦ πατρὸς ἐμνημόνευσεν, ὥστε καὶ τούτῳ τὸν ἀκροατὴν ἐντρέψαι· εἰ γε τοιοῦτου πατρὸς ὢν ἐκθηριουῖσθαι μέλλοι, καὶ πρὸς τὸν οὐρανὸν κληθεὶς γῆϊνόν τι καὶ βιωτικὸν ἔχοι φρόνημα. Οὐ γὰρ δὴ χάριτι δεῖ γίνεσθαι παῖδας μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἔργοις. Οὐδὲν δὲ οὕτως ὁμοιοῖ τῷ θεῷ, ὡς τὸ τοῖς πονηροῖς καὶ τοῖς ἀδικούσιν εἶναι συγγνωμονικόν· ὡς περ οὖν καὶ ἔφθην διδάξας, ἡνίκα ἐλέγχετο τὸν ἥλιον ἀνατίλλειν ἐπὶ πονηροὺς καὶ ἀγαθοὺς. Διὰ δὲ τοῦτο καὶ καθ' ἑκάστον τῶν ῥημάτων κοινὰς κελεύει ποιεῖν τὰς εὐχάς. Πάτερ ἡμῶν λέγων· καὶ, γεννηθήτω τὸ θέλημά σου, ὡς ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ τῆς γῆς· καὶ, δός ἡμῖν τὸν ἄρτον· καὶ, ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν· καὶ, μὴ εἰσηγῆς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν· καὶ ῥῦσαι ἡμᾶς πανταχοῦ τῷ πληθυντικῷ ῥήματι τούτῳ

պէս զօրութիւն նորա բազում է, նոյնպէս եւ փառքն անշափ: Յետ, զխորդ յամենայն կողմանէ կրթեաց զնահատակն, եւ եա իրա- խոյս լինել պատրաստագոյն: Եւ քան յամե- նայն ումքէ՝ յոխակալութենէն եւ յառե- լութենէ կամի ցածուցանել. եւ ընդդէմ ամենայն չարեացն զայս առաքինութիւն իմ ասելի հաստատէ. զի յեա ազօթիցն եւ պլոց ուղղութեանց յիշեցուցանելոյ, եւ զբառաստանացն եւ զպարգեւացն ճառելոյ, քախպէ զլսողն ամել յայսր պատուիրանի ի հնազանդութիւն:

Եթէ թողուցուք, ասէ, մարգկան զյան- ցանս նոցա, եւ հայրն երկնաւոր թողցէ ձեզ. ապա թէ ոչ թողուցուք, եւ ոչ նա ձեզ թողցէ: Ասան այնորիկ զերկնից միւս- անգամ եւ զհօրէ յիշեցուցանէ, զի այսու եւս պատկառեցուցանիցէ զլսողն, յորժամ այսպիսի հայր ունիցի, եւ դազանաբարոյ լինել մտաբերիցէ. յերկինս կոչեցեալ երկ- բաւորն, եւ զաշխարհիս ինչ հոգս հոգայցէ, քրպիսի պատժոց արժանի չիցէ: Զի ոչ միայն շնորհք պարտ է լինել որդիս, այլ եւ գործովք: Զի ոչ այնչափ ինչ նմանօղս Աստուծոյ առնէ, որչափ յորժամ առ չարն եւ առ մեղանչականն երախտաւոր ոք գտա- նիցի. որպէս յառաջագոյնն եցոյց ասելովն, եթէ նա զարեգակն իւր ծաղէ ի վերայ չա- րաց եւ բարեաց: Ասան այնորիկ իսկ եւ յիւրաքանչիւր ի բանս ազօթիցն՝ հասարա- կաց հրամայէ մնաուցանել զազօթն: Հայր մեր, ասէ, որ յերկինսդ ես. եւ՝ եղիցին կամք քո որպէս յերկինս եւ յերկրի, եւ՝ ասուք մեզ զհացն, եւ թող զյանցանսն. եւ՝ մի ասնիր զմեզ ի փորձութիւն. եւ՝ փրկեա զմեզ ի չարէ. եւ ամենայն ուրեք բազմա-

καλεύων καχρῆσθαι, ἵνα μήδὲ ἔχνος ὀργῆς
πρὸς τὸν πλησίον ἔχωμεν.

Πόσης οὖν ἂν εἶεν κολάσεως ἄξιοι οἱ μετὰ
ταῦτα πάντα μὴ μόνον αὐτοὶ μὴ ἀφέντες,
ἀλλὰ καὶ τὸν θεὸν ἐπὶ τὴν ἄμυναν τῶν ἐχ-
θρῶν παρακαλοῦντες, καὶ ὥσπερ ἐκ διαμέ-
τρου τινὸς τὸν νόμον τοῦτον παραβαίνοντες;
καὶ ταῦτα αὐτοῦ πάντα ποιούντος καὶ πρα-
γματευομένου, ὥστε μὴ δικοστασιάζειν ἡμᾶς
πρὸς ἀλλήλους. Ἐπειδὴ γὰρ ῥίξα πάντων τῶν
ἀγαθῶν ἐστὶν ἡ ἀγάπη, τὰ λυμαινόμενα
αὐτῇ ἀναιρεῖ, πάντοθεν ἡμᾶς πρὸς ἀλλή-
λους συνάγει συγκολλῶν. Οὐ γάρ ἐστιν, οὐκ
ἐστὶν οὐδεὶς· καὶ πατήρ ἢ, καὶ μητὴρ,
καὶ φίλος, καὶ ὁστισούν, ὅς οὕτως ἡμᾶς
ἡγάπησεν, ὥς ὁ ποιήσας ἡμᾶς θεός. Καὶ
ταῦτα μάλιστα, καὶ ἐξ ὧν ἐνεργετοῖ καθ'
ἐκάστην ἡμέραν, καὶ ἐξ ὧν ἐπιτάττει
δήλον.

Εἰ δὲ τὰς λύπας μοι λέγεις, καὶ τὰς
ὀδύνας, καὶ τὰ τοῦ βίου κακά, ἐννόη-
σον ὅσα αὐτῷ προσκρούεις καθ' ἐκάστην
ἡμέραν, καὶ οὐκ ἔτι θαυμάση, καὶ πλείοντα
τούτων ἐπέλθῃ κακά· ἀλλ' ἂν ἀγαθοῦ τι-
νος ἀπολαύσης, τότε καὶ θαυμάση καὶ ἐκ-
πλαγήσῃ. Νῦν δὲ εἰς μὲν τὰς συμφορὰς
ὀρῶμεν τὰς ἐπιούσας, τὰ δὲ προσκρούσματα
ἂ καθ' ἐκάστην προσκρούομεν τὴν ἡμέραν
οὐκ ἐννοοῦμεν διὰ τοῦτο αἰλύομεν. Ὡς εἴγω
μῖας ἡμέρας μόνον μετὰ ἀκριβείας τὰ ἀμαρ-
τήματα ἡμῶν ἐλογισάμεθα, τότε ἂν ἐγνω-
μεν καλῶς, πόσων ἂν εἴημεν ὑπεύθυνοι
κακῶν. Καὶ ἵνα τὰ ἄλλα ἀφίς τὰ ἰδία πε-
πλημμελημένα ἐκάστω, τὰ σήμερον εἶπω

գիւմբ բանիւս պսուիկ հրամայէ վարել , եւ հետք իսկ ցաւմանն մի գտանիցին մեր առ եղբայրն :

Եւ արգ որպիսի անշնորհ արժանի լինելոց իցեմք յետ այսր ամենայնի պատուիրանաց , յորժամ ոչ միայն մէք շխաղուցումք , այլ եւ զԱստուած եւս ի վրէժիքն գրութիւնս թշնամւոյն կոչիցեմք : Եւ մէք այնչափ իմն կամեմք անցանել զայնպիսի օրինգը , զի նա ամենայն իւրք հնարեցաւ առ ի չգրգռել մեզ ընդ միմեանս : Եւ քանզի արմատ ամենայն բարութեանց սէր է , վասն այնորիկ զապականիչն նորա եղծանէ , զի ամենայն հնարիւք զմեզ ի միմեանս յարիցէ : Զի չիք որ , քանզի եւ չիք իսկ , թէպէտ եւ հայր իցէ կամ մայր կամ բարեկամ կամ զինչ որ եւ իցէ , եթէ այնպէս սիրիցէ զմեզ իբրեւ զԱստուած , որ արարն զմեզ : Եւ այս յերախաւեացն զոր հանապազ առնէ , եւ ի պատուիրանացն զոր ապ , յայտ է :

Ապա թէ զարամութիւնս ինչ ի մէջ բերիցես , եւ զքաւս եւ զկենաց վիշտս , Դւ զայն եւս ի միտ առնուցուս , եթէ որչափ ընդդէմ գառնայցես նորա հանապազ , եւ ոչ զարմանաս թէ զիտրդ եւս աւելի քան զայն չարիք ի վերայ չգայցեն . այլ յորժամ բարիս ի վերայ ածէ , յայնժամ միայն զարմանաս : Եւ արգ ի վիշտն եւեթ հայիցիմք : Եւ որչափ ընդդէմ գառնամք հանապազ , զայն չպարտիցիմք առնուլ ի միտ : Աստն այնորիկ իսկ արտմիմք . զի եւ ոչ զմիտ աւուր զյանցանն մեր ճշմարտիւ քննեմք : Զի թէ զայն ճշդիւ ի միտ առնուաք , ապա գիտեալք սոպզ , թէ որչափ պատժոց պարտապան եմք : Եւ զայլն ամենայն թողեալ՝ զմիտ աւուր միայն զիւրաքանչիւր զմեզն՝ զինչ եւ

γινόμενα. Καίτοιγε οὐκ οἶδα τί ποτε ἔκα-
στος ἡμῶν ἤμαρτεν· ἀλλ' ὅμως τοσαύτη ἡ
περιουσία τῶν πλημμελημάτων, ὥς μηδὲ
τὸν ἀκριβῶς ἀπαντα εἰδόντα, δύνασθαι καὶ
ἐκ τούτων ἔλαιν.

Τίς οὖν ὑμῶν οὐκ ἐρῶαθύμησεν εὐχό-
μενος; τίς οὐκ ἀπενοήθη; τίς οὐκ ἐνε-
νοδόξεσεν; τίς σὺ κακῶς εἶπε τὸν ἀδελ-
φόν, οὐδὲ ἐδέξατο ποιηρὰν ἐπιθυμίαν; οὐκ
εἶδεν ἀκολάστοις ὀφθαλμοῖς; οὐκ ἐμνή-
σθη μετὰ πάθους ἐχθροῦ, καὶ οἰδαίνειν
τὴν καρδίαν ἐποίησεν; Εἰ δὲ ἐν ἐκκλησίᾳ
ὄντες, καὶ ἐν καιρῷ βραχεὶ τοσούτοις ὑπεύ-
θυνοι γεγονάμεν κακοῖς, τίνες ἐσόμεθα ἐξέλ-
θόντες ἐντεῦθεν; Εἰ ἐν τῷ λεμένι τοσαῦτα
τὰ κύματα, ὅταν ἐξέλθωμεν εἰς τὸν Εὐρι-
πον τῶν κακῶν· τὴν ἀγορὰν λέγω καὶ τὰ
πολιτικά πράγματα, καὶ τὰς ἐν οἰκίᾳ φρον-
τίδας· ἀρα ἑαυτοὺς γοῦν ἐπιγινῶναι δυνη-
σόμεθα; Ἀλλ' ὅμως τῆς τῶν τοσούτων καὶ
τηλικούτων ἀμαρτημάτων ἀπαλλαγῆς ἴδω-
κεν ἡμῖν σύντομον καὶ ῥαδίαν ὁδόν καὶ
παντὸς ἀπηλλαγμένην πόνου ὁ θεός. Ποῖος
γὰρ πόνος ἀφεῖναι τῷ λελυπηκότι; Πόνος
μὲν οὖν, τὸ μὴ ἀφεῖναι, ἀλλὰ καὶ κατέχειν τὴν
ἐχθραν· ὥς τότε ἀπαλλαγῆναι θυμοῦ, καὶ
ἀνεῖν πολλὴν ἐμποιεῖ, καὶ σφόδρα εὐκόλον τῷ
βουλομένῳ. Οὐδὲ γὰρ πέλαγος διαβῆναι δεῖ·
οὐδὲ ὁδὸν ἀποδημῆσαι μακράν· οὐδὲ ὀρῶν
ὑπερβῆναι κορυφάς· οὐδὲ χρήματα δαπανῆ-
σαι· οὐδὲ κατατείνειν τὸ σῶμα· ἀλλ' ἀρκεῖ τὸ
θειλῆσαι μόνον, καὶ πάντα λέλνται τὰ ἀμαρ-
τήματα.

Ἄν δὲ μὴ μόνον αὐτὸς μὴ ἀφῆς, ἀλλὰ
καὶ τῷ θεῷ κατ' αὐτοῦ ἐντυγχάνης, τί-

գործեալ իցէ, ասացից: Թեպէտ եւ չգիտիցեմք իսկ քով զինչուզինչ այսր աւաւր մեզուցեալ իցէ. բայց սակայն այնչափ յառախութիւնք են յանցանաց, որպէս զի եւ որ կարին իսկ քով գիտիցէ՝ չկարէ զամենայն ճշգրտիւ ասել:

Ո՞րք ի ձենի ոչ ծուլացաւ յազօթս, կամ ո՞րք չհպարտացաւ, կամ ո՞րք չամբարտաւանեաց, ո՞րք չար շխօսեցաւ զքնկերէն, ո՞րք չվարեցաւ ցանկութեամբ, ո՞րք չհայեցաւ յայրաւ աչք, կամ ո՞րք յիշեաց զթշնամին եւ չար ոչ խորհեցաւ նմա ի սրտի իւրում: Զի թէ մինչ յեկեղեցւոյ եմք՝ եւ ի սակաւ ժամանակի այսչափ չարեաց պարտաւոր դատաք, եթէ արատքս ելանեմք, որպիսի ինչ որ լինիցիմք: Զի թէ ի նաւահանգստեանս այսպիսի ուլիք են, յորժամ ի մէջ խորոց չարեացն խառնիցիմք, զվաճառացն տանմ եւ զքաղաքացն իսկ իրաց եւ զանցն հոգոց, եւ ոչ զանձինս եւս անգամ արգելք ճանաչել կարեաք: Եւ սակայն այսչափ մեղաց եւ մեղ Աստուած կարճաւատ ազատութիւն, եւ գիւրդն եւ անվաստակ հորդեաց ճանապարհ: Զինչ աշխատութիւն իցէ թողզւին յանցաւորին: Աշխատութիւն այն իսկ է՝ չթողուլն եւ ունելն զթշնամութիւնն ի սրտի. այլ ի ցածուցանել զցատուսն եւ հանգիստ եւս մեծ լիցի, որ կամիցի որ: Քանզի ոչ եթէ ընդ ծով անցանել հասանիցէ, կամ ընդ երկար ուրեք ճանապարհս երթալ, կամ ընդ լերանց սարս անցանել, եւ ոչ ինչս ծախել, եւ ոչ զմարմին աշխատ առնել, այլ կամուլ եւեթ. եւ այն միայն բաւական է զանձնայն մեղսն ջնջել:

Իսկ եթէ ոչ միայն դու չթողուցուս, այլ եւ առ Աստուած եւս ամբաստան լի-

να λοιπὸν ἔξεις σωτηρίας ἐλπίδα, ὅταν ἤνικα ἐξελιοῦσθαι αὐτὸν δέῃ, καὶ τότε αὐτὸν παροξύνῃς, ἰκέτου μὲν σχήμα περικείμενος, θηρίου δὲ φωνὰς ἀφείς, καὶ καθ' ἑαυτοῦ τὰ βέλη τοῦ πονηροῦ ἐξακοντίζων ἐκεῖνα; Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος εὐχῆς μεμνημένος, οὐδὲν οὕτως ἐξήτησεν, ὥς τῆς ἐντολῆς ταύτης τὴν φυλακὴν. Ἐπαίροντας γὰρ ὁσίους χεῖράς, φησι, χωρὶς ὀργῆς καὶ διαλογισμοῦ. Εἰ γὰρ ὅτε ἐλέους χρεῖαν ἔχεις, οὐδὲ τότε ἀφίης τὴν ὀργήν, ἀλλὰ καὶ σφόδρα αὐτῆς μέμνησαι· καὶ ταῦτα εἰδὼς ὅτι κατὰ σεαυτοῦ τὸ ἔλεος ὠθεῖς, πότε δυνήσῃ γενέσθαι φιλόανθρωπος, καὶ τὸν πονηρὸν ἀποβλύσαι τῆς πονηρίας ταύτης ἰόν;

Οὐ ταῦτά σε ἐπαίδευσεν ὁ Χριστός. Καὶ γὰρ ἡμαγμένων στομάτων, πῶς οὖν ἀσπάσῃ τὸν ἀδελφόν; πῶς ἄψῃ τῆς θυσίας; πῶς ἀπογεύσῃ τοῦ αἵματος τοῦ δεσποτικοῦ; Ὅταν γὰρ εἴπῃς, κατὰβράξον αὐτόν, καὶ τὴν οἰκίαν ἀνάτρεψον, καὶ πάντα ἀπόλεσον, καὶ μυρίους αὐτῷ ὀλέθρους κατεύχῃ, οὐδὲν ἀνθρωποκτόνου διενήνοχας, μᾶλλον δὲ ἀνθρωποφάγου θηρίου. Πανθόμεθα δὲ, ἂν τῶν οἰκίῶν ἀναμνησθῶμεν ἁμαρτημάτων.

Καὶ οὐδὲ τοσαύτην ἀπονέμεται τοῖς τοῦ θεοῦ νόμοις τὴν ἡσυχίαν, ὅσην τοῖς τοῦ βασιλέως γραμμασιν ἐν τοῖς θεάτροις οἱ θεαταὶ παρέχουσι τὴν σιγὴν. Ἐκεῖ μὲν γὰρ τῶν γραμμάτων τούτων ἀναγιγνωσκομένων, καὶ ὑπατοὶ, καὶ ὑπαρχοὶ, καὶ βουλὴ, καὶ δῆμος ὀρθοὶ πάντας ἐστήκασιν, μεθ' ἡσυχίας ἀκούοντες τῶν λεγόμενων. Ἐνταῦθα δὲ τῶν ἐκ τοῦ αἵματος γραμμάτων ἀναγιγνωσκομένων, πολὺς πανταχόθεν

նիցիս զնմանէ, զի՞նչ ինչ պիտուհեաւ եւնի-
ցիս յոյս փրկութեան. եւ յորժամ պարտն
իցէ հաշտեցուցանել զԱստուած, յայնժամ
առաւել զրգւիցես. զի երպարանս մարդոց
եւնիցիս, եւ զգաղանի բարբառս արձակի-
ցես, եւ անձամբ անձին զմեւի նեղան ձգի-
ցես: Ասան պնդրիկ եւ Պաւղոսի զաղօթից
յուշ արարեալ՝ ոչ պնդիտի ինչ ճշգիւ խըն-
դրեաց, որպէս զպար պատուիրանի պահ-
պանութիւն: Ամբաստայցեն, ասէ, զսուրբ
ձեռս իւրեանց յաղօթս առանց բարկու-
թեան եւ երկմիտ խորհրդոց: Եւ ուր ողոր-
մութեանն պէտք իցին, եւ անք չթողուց
զքառսմն, այլ եւս արեւի յիշես, զպս
գիտառիւր, թէ անձամբ անձին ձգիցես նեղս:
Երբ կարիցես լինել մարդասեր, եւ զբառն
թոյնս չարութեանն ի բաց ընկենուլ:

Այլ քրիստոս ոչ պնդէս պատուիրեաց
քեզ: Եւ յորժամ պնչափ թանայցես զբե-
րան յարեան թշնամեացն, զիւրդ զեղբայրն
համբուրիցես, եւ կամ զիւրդ ի սեղանն
մատչիցիս, եւ կամ զիւրդ ի տերունի յա-
րենէն ճաշակիցես: Յորժամ ասիցես յա-
ղօթան, թէ հար զնա եւ կործանեալստունն,
եւ այլ եւս մեծամեծ չարիս ըզձանայցես
նմա յաղօթան, ոչ ինչ ընդ հաս իցես ի
մարդասպանէ. եւ ոչ միայն մարդասպան,
այլ եւ մարդակեր: Եւ զպսպիտի թոյնս իւ
կարեցեմք հանել ի մասց. այլ յորժամ
զանձանց մեղս յիշիցեմք:

Եւ բազումք առ զքոսանս՝ եւ գրոց եւս
անգամ չարապեն լսել: Եթէ արքունի հրո-
վարապէր ուստեք յանկարծակի հասանիցեն,
յոտնիմասն յառնեն, յակճիւս՝ կայցեն լը-
սել: Իսկ արդ յերկնից եկեալ պսպիտի
օրէնք, եւ ոչ որ կամի ունկնդիր լինել. եւ

ὁ θόρυβος γίνεται· καίτοι καὶ εὐφημεῖν καλενόμεθα· εὐλογεῖτε γάρ, φησι, τὸν κύριον πάντα τὰ ἔργα αὐτοῦ. Καὶ γὰρ οὐ μικρὰ τὰ κατορθούμενα, ἀλλὰ πάντα ὑπερβαίνει λόγον, καὶ νοῦν, καὶ διάνοιαν ἀνθρωπίνην. Καὶ ταῦτα καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἀνακηρύττουσιν οἱ προφῆται, διαφόρως ἕκαστος τὸ λαμπρὸν τοῦτο τροπαῖον ἀναγορεύων.

Ὁ μὲν γάρ· ἀνέβης εἰς ὕψος, ἡχμαλώτευσας αἰχμαλωσίαν, καὶ ἔλαβες δέματα ἐν ἀνθρώποις· καὶ κύριος κραταιὸς καὶ δυνατὸς ἐν πολέμῳ· ὁ δὲ φησι· τῶν ἰσχυρῶν μεριεῖται τὰ σκύλα. Καὶ γὰρ διὰ τοῦτο ἦλθεν, ὥστε κηρύξαι αἰχμαλώτοις ἄφεςιν, καὶ τυφλοῖς ἀνάβλεψιν, καὶ κατὰ τοῦ θανάτου τὴν ἐπινίκιον ἀλαλάζων φωνὴν ἔλεγε· ποῦ σου θάνατε τὸ νίκος; ποῦ σου ἄδη τὸ κέντρον; Ἐτερος δὲ αὐτῷ πάλιν τὴν βαθυτάτην εἰρήνην εὐαγγελιζόμενος ἔλεγε· συντρίψουσι τὰς μαχαίρας αὐτῶν εἰς ἄροτρα, καὶ τὰς ζιβύτας αὐτῶν εἰς δρέπανα. Καὶ ὁ μὲν τὴν Ἱερουσαλὴμ καλεῖ λέγων· χαῖρε σφόδρα, θυγατερ Σιών, ὅτι ἰδοὺ ὁ βασιλεὺς σου ἔρχεται· σοὶ πρῶτος, ἐπιβεβηκὼς ἐπὶ ὑποζύγιον καὶ πῶλον νέον. Ὁ δὲ καὶ τὴν δευτέραν αὐτοῦ ἀνακηρύττει παρουσίαν, οὕτω λέγων· ἦξει κύριος ὃν ὑμεῖς ζητεῖτε, καὶ τίς ὑπομενεῖ ἡμέραν εἰσόδου αὐτοῦ; σκιρτήσατε ὡς μοσχάρια ἐκ δεσμῶν ἀναιμένα. Καὶ ἕτερος πάλιν τοιαῦτα ἐκπληττόμενος ἔλεγεν· οὗτος ὁ Θεὸς ἡμῶν, οὐ λογισθήσεται ἕτερος πρὸς αὐτόν.

Ἄλλ' ὅμως καὶ τούτων καὶ πολλῶν πλειόνων λεγομένων, δέον φρίττειν, καὶ μηδὲ ἐπὶ γῆς νομίζειν εἶναι, ἀλλ' ὡς ἴδον

այնպիսի աւելիք՝ որ զամենեւեան խոյ յոր-
գործն յորհնութիւնս . Օրհնեցէք, ասէ,
ամենայն գործք տեառն զտէր : Որ ըստ ամե-
նայն միաս եւ ըստ մարգկեղէն խորհուրդս
անցանեն . զոր յառաջագոյն քարոզէին մար-
գարէքն, եւ պատմէին զյաղթութիւնսն ա-
մենազօրին :

Ձի մին ասէ, թէ-Եւ ի բարձունս, գե-
րեաց զգերութիւն, եւ առ զպարգեւս ի
մարդիկ . եւ անէր սաստիկ եւ հզօր ի պատե-
րազմի . եւ մեւսն ասէր, թէ Հզօրն աւար
բաժանեացէ : Եւ վասն այնորիկ եկն՝ զի գե-
րեաց թողութիւն քարոզեսցէ, եւ կուրաց
տեսանել . եւ մահաւ զյաղթութեան բար-
բառն հնչել, եթէ Ո՛ր է մահ յաղթու-
թիւն, եւ ո՛ր է գոհիք խայթոցն քո : Եւ
միւսոյն զխոր խաղաղութեանն առեալ զա-
ւետիս ասէր, թէ Չուլեսցեն զսուսերս իւ-
րեանց ի խոփս, եւ շտուինս իւրեանց ի
մանգաղս : Եւ մեւսն նախճէր Երուսաղէմի,
եթէ Ուրախ լիւր յոյժ գուտար Սիոնի, եւ
գուչեա գուտար Երուսաղէմի . զի ահաւասիկ
թագաւոր քո գայ հեզ եւ հեծեալ յէշ եւ
ի նոր մարդի : Եւ միւսոյն զերկրորդ գալըս-
անէն յառաջագոյն կարգպետեալ ասէր,
եթէ Եկեսցէ տէրն՝ զոր դուքն խնդրէք . եւ
ն՛վ իցէ՝ որ ժուժկալ լինիցի աւուր գալըս-
տեան նորա . խայտառջիք իբրեւ զօրթս ար-
ձակեալս ի կապոյ : Եւ մեւսն ասէր զարմա-
նալով, թէ Սա է Աստուած մեր, ընդ սրում
ոչ համարեսցի այլ . եւ յեա պստորիկ յեր-
կրի երեւեցաւ, եւ ընդ մարդկան չրջեցաւ :
Բայց սակայն թէպէտ եւ այս ամենայն
եւ աւելի քան զնոյնս յորդորեն խօզք վար-
դապետութեան, յորոց սոսկալն պարտ էր,
եւ մի յերկրի համարել զանձինս, այլ յեր-

ἀγορεύσει ἑσθίου ἑορτυβοῦμεν, ταράττομεν, τὰ
 μηδὲν πρὸς ἡμᾶς ὄντα διαλεγόμενοι, ἀπαν-
 τα ἀναλίσκομεν τῆς συνάξεως τὸν καιρὸν.
 Ὅταν οὖν καὶ ἐν μικροῖς καὶ ἐν μεγάλοις,
 καὶ ἐν ἀκροῶσι καὶ ἐν πράξει, καὶ ἔσω καὶ
 ἔνδον ἐν ἐκκλησίᾳ, οὕτως ὦμεν ῥάθυμοι,
 καὶ μετὰ τούτων ἀπάντων καὶ κατ' ἐχ-
 θρῶν εὐχόμεθα, πόθεν ἔσομεν σωτηρίας
 ἐλπίδα, τοῖς τοσοῦτοις ἀμαρτήμασι προ-
 σθήκην ἑτέραν χαλεπὴν, καὶ τούτων ἀντίφ-
 ῥοπον, τὴν παράνομον ταύτην προστιθέν-
 τες εὐχὴν; Εἰ οὖν θαυμάζειν δίκαιον, ἂν
 συμβῇ τι τῶν ἀδοκῆτων ἡμῖν καὶ λυπηρῶν,
 δέον ὅταν μὴ συμβῇ θαυμάζειν; ἐκεῖνο μὲν
 γὰρ τῆς τῶν πραγμάτων ἀκολουθίας· τοῦ-
 το δὲ ὑπὲρ λόγον πάντα καὶ προσδοκίαν.
 Καὶ γὰρ ὑπὲρ λόγον, ἐχθροὺς τοῦ Θεοῦ
 γενομένους, καὶ παροργίζοντας αὐτὸν ἀπο-
 λαύειν ἡλίου καὶ ὑετῶν καὶ τῶν ἄλλων
 ἀπάντων, ἀνθρώπους θηρίων ὁμότητα νε-
 κῶντας, καὶ κατ' ἀλλήλων ἰσταμένους, καὶ
 τοῖς τῶν πλησίων δῆγμασι τὴν γλῶτταν αἰ-
 μάττοντας, μετὰ τὴν τράπεζαν τὴν πνευ-
 ματικὴν, καὶ τὰς τοσαύτας εὐαγγελίας, καὶ
 τὰ μυρία παραγγέλματα.

Ταῦτ' οὖν ἐννοοῦντες ἐμέσωμεν τὸν
 ἰὸν, καταλύσωμεν τὰς ἐχθρας, καὶ τὰς
 ἡμῖν πρεπούσας εὐχὰς ποιῶμεθα, καὶ ἀν-
 τι δαιμόνων θηριωδίας ἀγγέλων λάβωμεν
 ἡμερότητα· καὶ ὅσα ἂν ὦμεν ἡδικημέ-
 νοι, τὰ αὐτῶν ἡμέτερα ἐννοήσαντες, καὶ
 τὸν ὑπὲρ ταύτης τῆς ἐντολῆς κείμενον ἡμῖν
 μισθόν, μαλαξώμεν τὴν ὀργὴν, καταστειλώ-
 μεν τὰ κύματα, ἵνα καὶ τὸν παρόντα βίον

կրնո, մէք ի վանաւս զբաղեալ եմք, եւ յաղակի եւ ի խռովութեան կամք. եւ որ ինչ չիցէ մեզ անդ՝ զայն խօսիմք. եւ ընդ վայր ծախեմք՝ զժամանակս ժողովըդեանս: Իսկ արդ յորժամ ի փոքունս եւ ի մեծա-
մեծս, յունկնդրութեան, ի գործս, արտա-
քոյ եւ ի ներքս, եւ առտէն իսկ յեկեղե-
ցաւ յայնչափ ծուլայցեմք, յետ այսր ամե-
նայնի եւ ընդ հենդս թշնամեացն ազօթո
մատուցանիցեմք, ուստի՞ ուկն ունիցիմք յու-
սոյ փրկութեան: Զի յայնչափ մեղսն մեւս
եւս անհնարին անօրէնութիւն հանգսն նո-
ցին զգատելոյ ազօթսն յաւելուցումք. եւ
չգիտեմք՝ եթէ ելանիցէ՞ մեզ այն ի գեպ՝ եւ
եթէ չելանիցէ: Որք պատուէր առաք ազօթո
առնել ի վերայ թշնամեաց, մէք զԱստուած
թշնամանեմք՝ հակառակ թշնամեացն ազօթո
մատուցանելով: Զի խանտամք՝ թէ տեսա-
նիցեն զարեւ, եւ վայելիցեն յանձրեւս, եւ
յայլն՝ եւս ամենայն պարգեւս: Մարդք՝ որ
անագորոյն մտօք եւ գաղանաց եւս յաղթե-
ցաք. ընդ միմեանս ելեալ հակառակ, խա-
ծանելով զընկերս՝ շաղախեմք արեամբք ըզ-
լեզուս, յետ վայելելոյ ի հոգեւոր սեզա-
նոյս, եւ այնչափ երախտեաց եւ բիւրապա-
տիկ պատուիրանաց:

Զայս ամենայն իմացեալ՝ փութացցուք
զթոյնսն ընկենուլ, լուծցուք զթշնամե-
ութիւնսն. եւ որպէս մեզ վայել իցէ արառ-
ցուք ազօթո: Փոխանակ գիւաց գաղանու-
թեանն՝ զհրեշտակաց զգօնութիւն առցուք.
եւ որչափ զըկիցիմք, զմեր ինչ յանցանս
ածցուք զմտաւ, եւ զվարձսն՝ զոր ընդ այսր
պատուիրանի խոստացաւ մեզ: Յաճուցուք
զբարկութիւնն, գադարեցուցուք զալիսն.
զի եւ զառտէն զկենանս առանց խռովու-

ΤΟΥ ΣΕΒΕΡΙΑΝΟΥ ΟΜΙΛΙΑ Η.

Εἰς τὸ ῥητὸν τοῦ Ἀβραάμ τὸ λέγον·
Θὲς τὴν χειρὰ σου ὑπὸ τὸν μηρόν μου.

ΕΘΑΥΜΑΣΑ μεθ' ὑμῶν, ὦ φιλόχριστοι, τὰ νέα εὐαγγελικῆς χάριτος διὰ τῆς παλαιᾶς διαθήκης κηρυττόμενα· ἐφωτίσθην μεθ' ὑμῶν τὴν διάνοιαν, θεασάμενος τὸν ἀποστολικὸν χαρακτῆρα ἐν ταῖς προφητικαῖς φωναῖς ἐκλάμποντα. Ὁμολογῶ τὸ κέρδος, ἵνα δέξωμαι τὸν μισθόν· Εἶδον ξένα μυστήρια τῆς παλαιᾶς κηρυττόμενα· τὸν Ἀβραάμ ὀρκουῖντα κατὰ τοῦ μηροῦ, καὶ μηρόν μὲν προβαλλόμενον, τὸν δὲ ποιητὴν οὐρανοῦ καὶ γῆς ἐπιμαρτυρούμενον τῷ λόγῳ. Θὲς γάρ, φησι, τὴν χειρὰ σου ὑπὸ τὸν μηρόν μου, καὶ ὁμοσόν μοι τὸν θεόν τὸν ποιήσαντα τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν. Ἀνακύνπει γὰρ ζήτημα. Εἰ γάρ διὰ τὸ σπέρμα εἴρηται τὸ μέλλον ἐκ τῶν μηρῶν Ἰακώβ ἀνθεῖν, κατὰ τὸ, οὐκ ἐκλείψει ἄρχων ἐξ Ἰουδα, οὐδὲ ἡγούμενος ἐκ τῶν μηρῶν αὐτοῦ· πῶς οὖν κατὰ τοῦ σωτῆρος εὐρέθησεται ὁ ὄρκος, ἐπειδὴ ὁ Ἰσαὰκ τεχθεὶς ἦν ἤδη, καὶ τὸ σπέρμα προεληλύθει, καὶ ὅτε ὁ ὄρκος ἐγένετο, οὐκ ἦν ἐλπίς τοῦ σπέρματος ἐν τῷ μήρῳ Ἀβραάμ. Ἀβραάμ γὰρ εἶχεν ἐν ἑαυτῷ τὸ σπέρμα τὸ σωτήριον, περὶ οὗ φησιν ὁ Παῦλος· εἴρηται τῷ Ἀβραάμ καὶ τῷ σπέρματι αὐτοῦ. Καὶ ἀναλογιζόμενος τὸ γράμμα, καὶ ἐρμηνεύων φησὶν ἐν τῇ πρὸς Γαλάτας· οὐκ εἴρηται τοῖς σπέρμασί σου, ὡς ἐπὶ πολλῶν, ἀλλὰ

ՍԵՐԵՐԻԸՆՈՍԻ

Ճ Ա Ռ Է .

Ի բանն Աբրահամու որ ասէ . “Դիր
զձեռն քո ընդ երանօք իմովք ,” :

Օ ԱՐԾԱՅԱՅ ընդ ձեզ , ով քրիստոսա-
սէրք , զի նոր շնորհք աւետարանիս՝ չին կաակա-
րանօք քարոզեցան . լուսաւորեցայ ընդ ձեզ
մտօք , քանզի տեսայ զառաքելական նկարա-
գիրս մարգարեական բարբառօքն պայծառա-
ցեալ : Խոստովանիմ զշնորհսն , զի առնու-
ցում զվարձն : Յեսի նոր խորհուրդս՝ հնօրէն
քարոզեալ , յորժամ Աբրահամ երգումն ծա-
ւալին յերանն իւր տայր . յերանն ձեռն
տայր արկանել , եւ զԱստուած երկնից եւ
երկրի բանիցն վկայ կոչէր . Դիր ասէ զձեռն
քո ընդ երանօք իմովք , եւ երգմենցուցից
զքեզ ի Յէր Աստուած արարիչ երկնից եւ
երկրի : Խնդիր մեծ կայ ի բանիս : Զի եթէ
եզաւ վասն զաւակին՝ որ յերանաց Յակոբու
եւանելոց էր . ըստ այնմ , թէ Մի պակասեցէ
իշխան ի Յուդայ , եւ մի պետ յերանաց նորա .
զիարդ ի կենարարն երգուեալ գտանիցի ,
քանզի Սահակ վաղուց ծնեալ էր , եւ զաւա-
կըն յառաջագոյն բղխեալ . եւ յորժամ զեր-
գումն ետ՝ չկայր ինչ յոյս այլում զաւակի
յերանացն եւանելոյ : Յայտ է եթէ Աբրա-
համ ունէր յանձին զսերմն կենարար . զորմէ
տսէր Պաւղոս , եթէ Աբրահամու տուան
աւետիքն , եւ զաւակի նորա : Եւ հանդես
արարեալ մկնէ զիրան ի գաղատացուոց
թղթին . չասացաւ , ասէ , թէ քեզ եւ զաւա-
կաց քոց՝ որպէս զբազմաց , այլ քեզ եւ

ὡς ἐφ' ἐνός, καὶ τῷ σπέρματί σου, ὅς ἐστι Χριστός. Ἀποδέδεικται τοίνυν ὅτι σπέρμα Ἀβραάμ ὁ Χριστός κατὰ σάρκα, καὶ εἰκότως ὄρκος ἐγένετο κατὰ τοῦ σπέρματος. Ἀλλὰ τὸ ζητούμενον, πῶς ὤμνυε κατὰ τοῦ μηροῦ, ὡς ἤδη τοῦ σωτηρίου ἄνθους προελθόντος· ἀλλ' ἐπειδὴ ἀπαξ αὐτὸ το μέλος ὄργανον ἐγένετο, καὶ ᾤκησέ ποτε ἐκεῖ τὸ θεῖον σπέρμα, ὡς ἐν γαῶ ὀμνύει. Ὁ δὲ κατὰ τοῦ ναοῦ ὀμνύων, κατὰ τοῦ ἐνοικήσαντος ὀμνύει. Τίς ὁ τούτῳ μαρτυρῶν τῷ λόγῳ; Αὐτὸς ὁ σωτὴρ ἡμῶν λέγει τοῖς Φαρισαίοις· οὐαὶ ὑμῖν Φαρισαῖοι μωροὶ, καὶ τυφλοὶ, ὅτι λέγετε, ἐὰν τις ὁμόσῃ ἐν τῷ ναῷ, οὐδὲν ἐστίν· ἐὰν δέ τις ὁμόσῃ εἰς τὸν χρυσὸν τοῦ ναοῦ, ὀφείλει. Καὶ τί εὐθέως; μωροὶ, καὶ τυφλοὶ. Τίς γὰρ μείζων, ἢ χρυσός, ἢ ὁ ναὸς ὁ ἁγιάζων τὸν χρυσόν; Διὸ λέγω ὑμῖν· ὁ ὁμόσας ἐν τῷ ναῷ, ὀμνύει ἐν τῷ οἰκῆσαντι ἐν αὐτῷ.

Ὡσπερ γὰρ οἶκος βασιλικὸς, ἐπειδὴν ἀπαξ δέξεται βασιλέα, καὶ δεύτερον, καὶ τρίτον, καὶ ἀποστῇ ὁ βασιλεὺς τῶν οἰκουμένων, ὁ τόπος ἀπαξ ἀφιέρωται τῷ δέξασθαι ποτε βασιλέα· οὕτω καὶ τὰ μέλη τοῦ πατριάρχου, τῷ ἀπαξ ὄργανα γεγεῖσθαι τῆς μελλούσης οἰκονομίας, ναὸς ἢ τῆς ἐπηγγελμένης εὐεργεσίας· καὶ οὐκ ἄδικος ὁ ὄρκος, ἀλλὰ ἀληθινὴ ἡ μαρτυρία. Ὁμνοὶ τοίνυν κατὰ τοῦ σπέρματος, καὶ ἐρμηνεύει τί τὸ σπέρμα. Θεὸς γὰρ τὴν χεῖρά σου ὑπὸ τὸν μηρόν μου, καὶ ὀρκωσαι κύριον τὸν θεὸν τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς. Οὐκοῦν ὁ σωτὴρ ἡμῶν θεὸς οὐρανοῦ καὶ γῆς. Διὰ τοῦτο καὶ ἐν τῷ Ζαχαρίᾳ τῷ προφῆτῃ, ὅτε διάφοροι ἀπεσταλήσαν ὁπτασίαι καὶ

զաւակի քուժ, որ է Քրիստոս: Յուցաւ այսուհետեւ, թէ զաւակ Աբրահամու է Քրիստոս ըստ մարմնոյ. եւ յիրաւի տայր երգումն ի զաւակն: Որ խնդիր այնմ է, թէ զխորդ տայր երգումն յերանսն, զի կենարար ծաղիկն յառաջագոյն ծաղիկեալ էր ի նմանէն. քանզի միանգամ անգամ գործի սրբութեան եղեւ, եւ բնականաց երբեք անգ Աստուածեղէն զաւակն, զանն այնորիկ ի տաճարն տայ երգումն: Որ երգնու, ասէ, ի տաճարն, երգնու յայն՝ որ բնակեալն է ի նմա: Որպէս եւ կենարարն ասաց ցփարիսեցիսն. Վայ անգ. փարիսեցիք կոյրք, զի ասէք, թէ որ երգնու ի տաճարն՝ չէ ինչ, բայց որ երգնու յոսկի տաճարին՝ արժան է: Յիմարք եւ կոյրք, զի՛նչ մեծ է, ոսկին՝ եթէ տաճարն, որ սրբէ զոսկին: Վասն այնորիկ ասեմ անգ, որ երգուաւ ի տաճարն՝ երգնու յայն որ բնակեալն է ի նմա:

Ձոր օրինակ ասեմ արքունի, որ միանգամ եւ երկիցս զանք թագաւորի լինիցին, թէպէտ եւ փոխեցի անաի թագաւորն, որ միանգամ յարքունիսն նուիրեցաւ՝ արքունի կոչի. նոյնպէս եւ անգամ նահապետին՝ որ միանգամ եղեւ գործի հանդերձեալ անտեսութեան, տաճար էր խոստացելոյ բարութեանն. եւ չէր ի զուր երգումն, այլ՝ ճշմարիտ վկայութիւն: Արգ՝ երգումն տայ ի զաւակն, եւ մկնէ, թէ ով իցէ զաւակն: Դիր, ասէ, զմեռն քս ընդ երանօք իմովք: Եւ ասց քեզ երգումն ի Յէր Աստուած արարիչ երկնի եւ երկրի: Եթէ այնպէս իցէ, Քրիստոս փրկիչ մեր՝ Յէր եւ Աստուած երկնից եւ երկրի է: Նոյն իրի եւ Ջաբարիայ մարգարէի, յորժամ պէտպէս յայանութիւնք երեւեցան

ὤφθησαν τῷ ἁγίῳ, γίνεται ἐν τῷ αὐτῷ εἰς ὀπτασίας μέρος. Καὶ ἀνέβλεψά, φησι, τοῖς ὀφθαλμοῖς μου, καὶ εἶδον καὶ ἰδοὺ λυχνία χρυσοῦ ὅλη, καὶ ἑπτὰ λύχνοι ἐπάνω τῆς λυχνίας, καὶ ἑπτὰ ἐπαρυστρίδες τῶν λύχνων, καὶ ἑπτὰ λαμπάδες, καὶ ἐκ δεξιῶν τῆς λυχνίας, καὶ ἐξ εὐωνύμων δύο κλάδοι ἐλαιῶν. Καὶ εἶπον τῷ ἁγγέλῳ τῷ λαλοῦντί μοι, κύριε, τί ἐστὶ ταῦτα; Ἐπειδὴ ὄψις ἦν, ἄλλα δεικνύουσα, καὶ ἄλλα εἰς ἐρμηνείαν παράγουσα, καὶ οὐκ αὐτὰ ἦν τὰ φαινόμενα ἑαυτῶν σημαντικά, ἀλλ' ἐτέρων ὑποδεικτικά. Ἐρωτᾷ ὁ προφήτης· κύριε, τί ἐστὶ ταῦτα; Εἰ τὸ φαινόμενον ἡρώτα, κακῶς ἡρώτα. Οὐκ οἶδας τί λυχνία, καὶ τί ἐλαία; Ἀλλὰ ζητεῖ ὁ προφήτης, οὐ τὰ φαινόμενα, ἀλλὰ τὰ θεωρούμενα, τί ἐστὶ ταῦτα; Καὶ ὁ ἄγγελος, οὐκ ἐπιγινώσκεις τί ἐστὶ ταῦτα; Οὐχὶ, κύριε· εὐγνωμόνως ὁμολογεῖ τὴν ἀμάθειαν, καὶ παιδεύεται παρὰ τῆς ἀληθείας. Ἀδελφός καὶ οὗτος τοῦ εὐνοῦχου τοῦ ἀκούοντος παρὰ Φιλίππου· ἄρα γινώσκεις ἂν ἀναγινώσκεις; Ὁ δὲ εὐγνωμόνως, πῶς γάρ, εἰ μὴ τις ὁδηγήσῃ με; Οὐ γινώσκεις τί ἐστὶ ταῦτα; Ὁ δὲ φησὶν· οὐχὶ, κύριε. Τίνες εἰσὶν οἱ δύο κλάδοι τῶν ἐλαιῶν, οἱ ἐκ δεξιῶν καὶ ἐξ εὐωνύμων τοῦ λαμπαδίου; (οὗτοί εἰσι, λέγει, ταῖς ἐλαίαις ἐρμηνεύων.) Ἐρμηνεύει σὺν ταῖς ἐλαίαις, καὶ τὴν λυχνίαν τί ἐστὶ.

Πρόσεχε ἀκριβῶς· Ἡ λυχνία ἐστήκει, αἱ κλάδοι παρεστήκεισαν τῇ λυχνίᾳ. Ὁ δὲ ἄγγελος ἐρμηνεύων, οὐ δείκνυσι τὰς ἐλαίας λυχνίᾳ παρεστώσας, ἀλλὰ θεῶ, ὡς εἶναι

որդոյն, եղեւ այնպիսի ինչ մասնաւոր յայտնութիւն: Ամբարձի, ասէ, զաչս իմ, եւ տեսի, եւ ահաւանիկ աշտանակ փ ձայլ ոսկի, եւ եւթն ճրագարանք ի վերայ աշտանակին, եւ եւթն բերանք ճրագարանացն, եւ եւթն գունդ վաւեալ, եւ ընդ աջմէ եւ ընդ ահեկէ երկու ոտաք ձիթենեաց: Եւ ասեմ ճհրեշտակն՝ որ խօսէր ցիս. տէր, զի՞նչ է այս: Քանզի աչացն այլ ազգ երեւի, եւ մեկնութիւնն այլ ազգ գալոց էր. որ երեւին՝ ոչ անձանց նշանակիչք էին, այլ՝ այլոց իրաց իմ գուշակիչք: Հարցանէ մարգարէն. Յեր, ասէ, զի՞նչ իցէ այս: Եթէ զյայտնոյն հարցանէր, ապա չհարցանէր բարւոք: Եթէ այնչափ չգիտէր, թէ զի՞նչ աշտանակն իցէ, եւ զի՞նչ ձիթենիքն: Այլ խնդրէ մարգարէն ի վերայ հասանել՝ ոչ յայտնեացն, այլ նոցին մեկնութեանցն. քանզի ասէ իսկ, թէ զի՞նչ իցէ այս: Եւ հրեշտակն ասէ ցնա, չգիտես թէ զի՞նչ իցէ այս: Եւ նա ասէ, ոչ տէր. հնազանդ մաօք խոստանայ զախմարութիւնն. եւ ուսանի ի նշմարութենէն: Եղբայր էր եւ սա ներքինոյն՝ որ լուաւ ի Փիղիպպոսէ, Եթէ գիտիցես արդեւք զի՞նչ ընթեռնուցումդ: Եւ սա հնազանդ մաօք, զիարդ գիտացից՝ ասէ, եթէ ոչ դք աւաջնորդեսցէ ինձ: Որպէս եւ աստ ասէ, թէ չգիտես՝ զի՞նչ իցէ այս: Եւ նա ասէ, ոչ տէր: Զի՞նչ իցեն երկու ոտաք ձիթենեացն՝ որ ընդ աջմէ եւ ընդ ահեկէ աշտանակին իցեն: Եւ նա մեկնեաց զոտոս ձիթենեացն, ընդ նմին եւ զաշտանակն, թէ զի՞նչ իցէ:

Միտ գիր հաստատութեամբ: Աշտանակն կայր ի փղի, եւ ոտաքն աստի եւ անտի աշտանակին: Իսկ հրեշտակն զոտոս մեկնէ, եթէ ոչ զաշտանակաւն կային, այլ աւաջի

τὴν λυχνίαν τύπον Θεοῦ, μᾶλλον δὲ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν, καὶ τῆς ἐνσαρκίου αὐτοῦ οἰκονομίας. Οὐ γινώσκεις τί ἐστὶ ταῦτα; Οὐχί, κύριε, λέγει· οὗτοι οἱ κλάδοι οἱ δύο εἰσὶν οἱ δύο υἱοὶ τῆς πίστεως, οἱ παρεστήκασι τῷ κυρίῳ πάσης τῆς γῆς. Οὐ τῇ λυχνίᾳ κατὰ τὸ φαινόμενον, ἀλλὰ τῷ κυρίῳ πάσης τῆς γῆς. Ἐπτάφωτον εἰσάγει λυχνίαν διὰ τὴν τοῦ κυρίου ἐνσαρκον οἰκονομίαν. Λυχνία γὰρ ἦν ἀληθῆς ἡ σὰρξ ἡ δεσποτικὴ, ἡ τοῦ ἁγίου πνεύματος τὰς ἐλλάμψεις ἐπταπλασίονι χάριτι δείξασα. Ἐξελεύσεται γὰρ ῥάβδος, φησὶν Ἡσαίας, ἐκ τῆς ῥίζης Ἰεσσαί, καὶ ἄνθος ἐκ αὐτῆς ἀναβήσεται, καὶ ἐπαναπαύσεται ἐπ' αὐτὸν πνεῦμα Θεοῦ. Ποῖον; τὸ πολυμερές τὰς ἐνεργείαις, καὶ πολλὰ τῇ φύσει. Ἐπαναπαύσεται πνεῦμα Θεοῦ. Ἐνταῦθα τὴν οὐσίαν ἐρμηνεύει, αὐτὸ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον· τὸ δὲ ἐπαγόμενον τὰς ἐνεργείας τοῦ πνεύματος λέγει· πνεῦμα Θεοῦ, πνεῦμα σοφίας καὶ συνέσεως, πνεῦμα βουλῆς καὶ ἰσχύος, πνεῦμα γνώσεως καὶ εὐσεβείας, (πνεῦμα φόβου Θεοῦ) τὰς ἐπτὰ χάριτας τοῦ ἁγίου πνεύματος, τὰς ἐπτὰ ἀναπαυσάμενας τῷ σώματι τῷ δεσποτικῷ. Ἐκεῖνα σχηματίζει ἐν τύπῳ ἐπτὰ λύχνων. Διὰ τί δὲ ἐπτὰ λύχνοι; Διὰ τὸ φωτεινὸν τῆς ἐνεργείας τοῦ ἁγίου πνεύματος. Ἐντεῦθεν ὑποβάς φησιν· οὗτοι εἰσιν οἱ ἐπτὰ ὀφθαλμοὶ κυρίου, οἱ ἐκβλάποντες ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν.

Աստուծոյ . որպէս թէ աշտանակն իցէ օրինակ Աստուծոյ , մանաւանդ թէ կենարարին մերոյ , եւ մարմնաւոր տեսչութեանն շորա : Չգիտե՞ս , առէ , զինչ իցէ այս : Եւ նա առէ . Ոչ տէր : Այս երկու ոտաք . են երկու սրգիք պարարտութեան , որ կան առաջի տեառն Աստուծոյ ամենայն երկրի : Ոչ աշտանակիդ որ երեւի , այլ տեառն Աստուծոյ ամենայն երկրի : Պարտ է եւ այնմ հաստատութեամբ մի գնել . եւ թնճրագեան առէ զաշտանակն՝ զասն մարմնաւոր տեսչութեանն տեառն : Արդարեւ աշտանակն իսկ տէրունի մարմինն էր , եւ զհոգւոյն սրբոյ շնորհաց եւ թնճարարիկ ընկալաւ (զասն մերոյ օրինակի , եւ ոչ զասն իւրոյ ինչ կարօտութեան) : Որպէս եւ Եսայի առէ , եթէ Ելցէ գաւազան յարմատոյն Յեսսեայ . եւ ծաղկեսցէ ծաղիկ ի նմանէ , եւ հանգիցէ ի վերայ նորա հոգի Աստուծոյ . Ո՞ր . բազմամասն ըստ արգիւնան գործերոյ , եւ պարգեւ առանց մասանց ըստ բնութեան : Եւ հանգիցէ ի վերայ նորա հոգի Աստուծոյ : Զառաջինս զեութենէ հոգւոյն սրբոյ առէ , քունդի եւ հոգի Աստուծոյ կոչէ . եւ յաջորդքն զարգիւնո՞ որ գործէ յայլս , հոգի անուանէ . Հոգի , առէ , իմաստութեան եւ հանճարոյ , հոգի խորհրդոյ եւ զօրութեան , հոգի գիտութեան եւ Աստուածապաշտութեան . զեւթնեալն շնորհա հոգւոյն սրբոյ , որ հանգեաւ ի վերայ տէրունական մարմնոյն , առէ : Նկարէ զայս եւ աշտանակն վերցոտեան . Յուցանի աշտանակ , զի յայտնի արասցէ զլուսաւորութիւն արգեանց հոգւոյն սրբոյ : Զի եւս հաստատապայման յայս արտայնէ , իջեալ փոքր մի ի խնարհ . Սղա եւ եւթն աչք Յեառն որ հային ընդ ամենայն երկիր :

Ὁρᾷς αὐτὴν καθ' ἑαυτὴν σαφηνίζουσιν
 τὴν ἀλήθειαν, καὶ οὐ δεομένην λογισμῶν
 ἀνθρωπίνων; ἀλλ', αὐτοὶ παρεστήκασιν τῷ
 κυρίῳ πάσης τῆς γῆς. Ὁ Ζαχαρίας κύριον
 καλεῖ τὸν σωτῆρα πάσης τῆς γῆς κατὰ τὴν
 ἑνσαρκον οἰκονομίαν. Πέτρος διαλεγόμενος
 Κορνηλίῳ, ἡ κορυφὴ τῶν ἀποστόλων, λέ-
 γει· ἡμεῖς οἶδαμεν τὸ ῥῆμα τὸ γενόμενον
 ἐπὶ τῆς Ἰουδαίας, Ἰησοῦν τὸν ἀπὸ Να-
 ζαρετ, ὃν ἔχρισεν ὁ θεὸς πνεύματι ἁγίῳ.
 Καὶ πάλιν ὁ αὐτός· (τὸ ῥῆμα τὸ γενόμενον
 ἐν ὅλῃ τῇ Ἰουδαίᾳ,) καὶ τὸν λόγον, ὃν
 ἀπίστευεν ὁ θεὸς εὐαγγελιζόμενος εἰρήνην
 τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ· (οὗτός ἐστι πάντων κύ-
 ριος· Ὁ προφήτης, κύριον τῆς γῆς, ὁ εὐαγ-
 γελιστὴς Πέτρος κύριον λέγει τῶν πάντων)
 οὗτός ἐστι πάντων κύριος, πάντων καὶ τῶν
 ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ τῶν ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ
 τῶν ὑπὸ τὴν γῆν, καὶ τῶν ὀρωμένων, καὶ
 τῶν ἀοράτων· οὗτός ἐστι πάντων κύριος.

(Յեռանեն, զի վասն ամենայն երկրի լուսաւորութեան հանդեաւ եւթն շնորհքն օրինակաւ ի վերայ աերունական մարմնայն : Եւ զի եւս լուսաւորագոյն լիցի, վկայեաւեառութեան ինչ . հոգի սուրբ եկեացեալ թեզ, եւ զօրութիւն բարձրելոյն հովանի լիցի ի վերայ քո : Ուր հոգին սուրբ էր, եւ զօրութիւն բարձրելոյն անդասին ի սկզբանէ առաւելածեղէն յղութեանն, զի՞նչ պիտոյ էին յետոյ եւթն ազգեցութիւնք հոգւոյն . որպէս եւ հերձուածողաց աշակերտքն բաժնաւեն, եթէ յետ անբարութեանն ապա արժանի եղեւ ընդանել զազգեցութիւնս հոգւոյն որոյ : Եւ մէք ոչ եթէ սւրանամք, եթէ չեկն յայնժամ հոգին, այլ որպէս աւետարանիչն իսկ ասէ, եթէ յորոյ վերայ տեսանիցես զհոգին՝ զի իջանիցէ, եւ հանդիցէ ի վերայ նորա, նա է . եւ ես տեսի, ասէ, եւ վկայեմ, եթէ սա է որդին Աստուծոյ : Յեռանեն, զի վասն վկայութեան եկն, եւ ոչ առ ի զկարօտութիւն ինչ (նշոյ) : Միա գիր, զիարդ անձամբ զանձն մեկնէ նշմարութիւնն, եւ չէ կարօտ մարդկեղէն խորհրդոց . Սբա են, ասէ, որ կան առաջի տեսան ամենայն երկրի : Չաբարիտ աեր ամենայն երկրի զկենարարն կոչէ ըստ մարմնաւոր անտեսութեանն : Պետրոս խօսէր ընդ կռնիկէզի, գլուխ ամենայն առաքելոցն, Մէք, ասէ, գիտեմք զբանն, որ եղեւ յամենայն հրէաստանի . (որոյ յառաջագոյն ասացեալ էր, եթէ) Յիսուս ի նազարեթէ, զոր էօմն Աստուած հոգւոյն որբով . Անգ ասէ, զբանն զոր առաքեաց Աստուած աւետարանել զիս . զաղութիւն որդւոցն խորայեղի . նա է ամեննցուն տէր, երկնաւորաց եւ երկրաւորաց եւ ամբարամաստականաց, երեւելեաց եւ աներեւութից նա է տէր : Նմին մարտն բար-

Ὅθεν καὶ συνεφθὰ φθέγγεται Ἰωάννης λέγων·
ὁ ἄνωθεν ἐρχόμενος, ἐπάνω πάντων ἐστίν.

Ἀναγκαῖον δὲ ζητῆσαι ἀκριβῶς καὶ λύ-
σαι τὴν αἵρετικὴν ζυγομαχίαν· ἐπεὶ δὲ τῇ
λέξει τῇ ἀποστολικῇ κακῶς ἀκολουθήσαν-
τες, (οὐ νοήσαντες εὐσεβῶς, ἀλλὰ παρα-
γραψάμενοι δυσσεβῶς αἵρετικῶν καὶ δες
οἰοῦνται,) ὅτι μισθὸν τοῦ σταυροῦ ἔλαβε
τὸ γενέσθαι ὑπεράνω πάντων, καὶ διὰ τὸ
παθεῖν, καὶ διὰ τὸ ἱπομεῖναι σταυρὸν,
ὁ θεὸς αὐτὸν ὑπερύψωσεν. Ἀκολουθοῦ-
σι τῇ φωνῇ τοῦ ἀποστόλου, μὴ νοήσαν-
τες τὴν δύναμιν· (καὶ ἠκολούθησαν μὲν
τῇ λέξει, τὴν θεωρίαν μὴ βασιλεύσαν-
τες.) Ἐχει δὲ οὕτως· ἐταπαινώσεν ἑαυτὸν
μέχρι θανάτου, θανάτου δὲ σταυροῦ· διὸ
καὶ ὁ θεὸς αὐτὸν ὑπερύψωσε· (διὰ τὸ
πάθος, ὡς μισθὸν τοῦ πάθους δεδοκῶς
αὐτῷ τὴν ὑψωσιν.. Πάντως λέγεις, αἵρε-
τικέ·) καὶ ἔδωκεν αὐτῷ ὄνομα ὑπὲρ πᾶν
ὄνομα· ἵνα ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ πᾶν γόνυ
κάμψῃ (ἐπουρανίων, καὶ ἐπιγείων, καὶ κα-
ταχθονίων). Ὁρᾷς, φησι, μετὰ τὸν σταυρὸν
ὑψώθη· ὁρᾷς, φησι, μετὰ τὸ πάθος μισθὸν
ἔλαβε τὴν ὑψωσιν. Εἰ τοίνυν μετὰ τὸν σταυ-
ρὸν ὑψώθη, ὡς ὑμεῖς φατε, διὰ τί ὁ Βαπτί-
στης Ἰωάννης πρὸ τοῦ πάθους, πρὸ τοῦ
σταυροῦ ἔλεγεν· ὁ ἄνωθεν ἐρχόμενος ἐπάνω
πάντων ἐστίν, οὐχὶ γίνεται; Διὸ καὶ Ἰου-
δαίοις διαλεγόμενος ὁ Ἰησοῦς ἔλεγεν· ἀμὴν
ἀμὴν λέγω ὑμῖν, πρὶν Ἀβραὰμ γενέσθαι,
ἐγὼ εἰμι. Ἔστι γὰρ αἰεὶ, καὶ ἦν, καὶ ἔσται,
καὶ πέρας οὐχ ἔξει. Αἰεὶ δὲ ἡμᾶς, ἀδελφοί,
τὴν ὀφειλὴν ἀποδοῦναι, καὶ μὴ προφάσει
τῶν παρεμβάσεων ἀρνεῖσθαι τὰς ὑποσχέ-
σεις. Κληρονομήσω Χριστοῦ δόξα, καὶ πα-

բառի եւ Յովհաննէս, եթէ Որ ի վերուստն եկն, ի վեր քան զամենեւին է :

Բայց կարեւոր համարիմ եւ զմեւս հա-
կառակութիւն հերձուածողացն լուծանել,
որ ամբարիշտ մտաք լսեն զբան առաքելոյն,
որպէս թէ վարձս ինչ ընդ խաչին առ զի վեր
քան զամենեւին լինել իբրեւ թէ վասն չար-
չարանացն համբերութեան բարձրացոյց զնա
Աստուած : Զայն անտի ախաացան, զի ոչ
զբանս առաքելոյն ընթերցան ուզիղ, եւ ոչ
զգորութիւն բանիցն ի միա աւին : Խոնար-
հեցոյց, ասէ, զանձն մահուչափ, եւ մահու
խաչի, եւ վասն այնորիկ եւ Աստուած զնա
բարձրացոյց, եւ շնորհեաց նմա անուան՝ որ
ի վեր է քան զամենայն անուան . զի յանուն
Յիսուսի-Քրիստոսի կրկնեսցի ամենայն ծուռր :
Տեսանեա, ասեն, զի յեա խաչին բարձրացաւ .
հայրն, զի ընդ չարչարանացն առ վարձս
զբարձրութիւնն : Զի թէ յեա խաչին բար-
ձրացաւ, մերտիչն Յովաննէս ընդէր բողո-
քիցէ, եթէ Որ ի վերուստ եկն՝ ի վեր քան
զամենեւին է . շատաց, թէ լիցի քան զամ-
ենեւին ի վեր, այլ թէ է . եւ ոչ թէ լիցի :
Նախ ինքն իսկ կենարարն՝ մինչ դեռ ընդ
հրեայսն խօսէր . Ամեն ամէն ասեմ ձեզ, յա-
ռաջ քան զԱրարհամառ լինելն եմ ես : Քան-
զի է մշանջենաւոր, եւ էր, եւ եղիցի : Որ ի
քէն չգաւանի, եւ ի մէջ արժանաւոր
պարտոս դաւանութեանն հասուցանին : Քա-
րողեսցի այսուհետեւ փառքն Քրիստոսի, եւ
բարձրութիւն հոգւոյն . քարոզեսցի եւ հօր
զօրութիւնն : Բարձրացի եւ միածինն, փա-
ռաւորեսցի հայր, գովեսցի հոգին սուրբ :
Եւ մի գբ համարեսցի, եթէ զկարգն ինչ
եղծանիցեմք, յարժամ նախ զարգւոյ ճառի-
ցեմք, եւ ապա զհոգւոյ, եւ ապա զհօրէ :

τρός· ὕψος· κηρυττέσθω πνεῦμα ἅγιον· ὑψουέσθω μονογενής, δοξαζέσθω ὁ πατήρ. Μηδεὶς ἀνατετράφθαι τὴν ἀξίαν νομίζετω, εἰ πνεύματος πρώτου μνημονεύομεν, εἴτα υἱοῦ, εἴτα πατρός· ἢ υἱοῦ πρῶτον, εἴτα πατρός. Οὐ γὰρ ἔχει τάξιν· οὐχ ὡς ἄτακτος, ἀλλ' ὡς τάξιν ὑπερβαίνουσα. Ὡς περ γὰρ οὐκ ἔστι σχῆμα ὁ θεός, οὐχ ὡς ἀσχήμων, ἀλλ' ὡς ἀσχημάτιστος· καὶ ὡς περ οὐκ ἔχει μορφήν θεός, οὐχ ὡς ἄμορφος, ἀλλ' ὡς ἀσώματος· οὕτως οὐκ ἔχει τάξιν ἢ θεία φύσις, οὐχ ὡς ἄτακτος, ἀλλ' ὡς τάξιν ὑπερβαίνουσα.

Λέγω πατέρα πρῶτον, οὐ τῇ τάξει πρῶτον, ἀλλὰ τῇ ἐννοίᾳ, ἐπειδὴ γεννήτωρ τοῦ μονογενοῦς, ἐπειδὴ ἡ ρίζα τοῦ ἁγίου καρποῦ, ἐπειδὴ φῶς αἰδίου φωτός γέννημα. Ἀρα, ἀδελφέ μου, εἴ τις τῶν καθ' ἡμᾶς ἐπεχείρησε σήμερον ἐν ἐκκλησίᾳ, ἐν λαῷ ὀρθοδόξῳ, ἐν λαῷ πεπληρωμένῳ πάσης ὀρθῆς γνώσεως προτάξαι τὸν υἱὸν τοῦ πατρός, οὐκ ἐβλασφημεῖτο παρ' αὐτῶν τῶν ὀρθοδόξων; Ἀρα εἴ τις ἐτόλμησεν εἰπεῖν ἐν ἐκκλησίᾳ, ὁ Χριστὸς ὑμᾶς εὐλογήσει, καὶ ὁ πατήρ αὐτοῦ, οὐχ ὡς ἄτακτος ἐνομίζετο, ὅτι μὴ προέταξε τὴν ρίζαν, καὶ τότε ἐπήγαγε τὸν καρπὸν; Ἀρα εἴ τις εἶπεν, ὁ υἱὸς ἡμᾶς σώσει καὶ ὁ πατήρ, οὐ σύγχυσιν ἐνομίζετο ἐργάζεσθαι, καὶ παραβαίνειν τὴν τάξιν; Ἀλλὰ ταῦτα οὕτως ἐνομίσθη παρὰ ἀγνώμοσι κριταῖς· παρὰ δὲ ἀληθείᾳ δικαζούσῃ, καὶ ἀποστολικῇ ψήφῳ τὴν νίκην φε-

եւ կամ թէ նախ զարգւոյ եւ զհօրէ՛ք եւ ապա զհօգւոյ : Քանզի չիք կարգ յանմահ բնութեան . չիք տեսմ կարգք, ոչ եթէ անկարգութիւն ինչ իցէ, այլ թէ այնպիսի ինչ կարգք չիցեն՝ որ զմիմեամբք ելանիցեն : Չոր օրինակ յորժամ առանց կերպարանաց ասիցի Ասասուած, ոչ եթէ զազեղութիւն ինչ նշանակէ, այլ թէ չունի մարմնաւոր կերպարանս . եւ յորժամ անպատկեր տառացի, ոչ եթէ որպէս չունիցի պատկերի գեղեցիութիւն, այլ զի անմարմին է, կոչի անպատկեր . նոյնպէս եւ յորժամ ասիցեմ, եթէ առանց կարգի է տառաւածեղէն բնութիւնն, ոչ եթէ զանկարգութենէ ինչ յայա առնիցեմ, այլ թէ չիք անդր կարգք՝ որ զմիմեամբք ասիցեն :

Ասացի նախ ի հայր, ոչ կարգաւ ինչ առաջին, այլ մազք նկարեալ . քանզի նա է ծնիչ մօռծնին, եւ արմատ որբոյ պողպն . եւ զի լոյս մշանջնաւոր է, մշանջնաւորի լուսոյն է մշանջնաւոր լոյս ծնունդն : Եթէ ժպրհէր ոք այժմ ասա յորթողքսաց ժողովրդեանս, ուր բովանդակ ամենայն գիտութեան ուղիղ գաւառութիւն է, նախածեար զորդի քան զհայր կոչել, ոչ ապաքեն աստեն յորթողքսացս բամբասեր : Եւ արդ՝ իշխեցէ՞ ասել յեկեղեցւոջ, եթէ Քրիստոս օրհնեացէ զձեզ, եւ հայր նորա, ոչ ապաքեն անկարգութեան կարծիս՝ ապցե, զի ոչ նախ զարմատն մեծարեաց, եւ ապա զպառուշ : Եթէ ասեր ոք, եթէ որդի կեցուացէ զձեզ, եւ հայր, ոչ ապաքեն շփոթութիւն իմ կարծէր, եւ բարկանայիք՝ եթէ զկարգն եղծանիցէ : Այլ այնպիսի կարծիք չեն իրաւացեաց, յորժամ ի նշմարտութիւնն ոք նայեցեալ՝ ապցե իրաւունս, եւ յառաքելական վճիռն յազ-

ρούση ἀδιάφορον καὶ υἱοῦ πρῶτον μνησθῆναι καὶ πατρός καὶ πνεύματος. Ἄκουε Παύλου τοῦ μεγάλου κήρυκος Θεσσαλονικεῦσι γράφοντος, ὃς λέγει· αὐτὸς δὲ ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς ὁ Χριστὸς, καὶ ὁ θεὸς ὁ πατὴρ ἡμῶν ἀγιάσει ὑμᾶς. Πρῶτον υἱὸς καὶ λαμπάδος ἀγίας πεπληρωμένη ψυχὴ, ὅτι οὐκ ἐν τάξει ἐν τῇ ἀγίᾳ φύσει· ἀλλ' ὅπερ ἂν πρῶτον θῆς, ὁμότιμον νοεῖται, καὶ τὸ δευτέρον οὐκ ἐλαττοῦται, καὶ τὸ τρίτον οὐχ ὑβρίζειται· ἀδιαφόρως προσφέρει τὰ ὀνόματα, ἐπειδὴ οἶδε τὴν φύσιν ἀμέριστον, καὶ τὴν βασιλείαν αἰτήτων.

Ἐρωτήσωμεν δὲ τὸν ἅγιον Παῦλον, πόθεν εἴληφε τὰς ἀφορμὰς τοῦ οὕτω θεολογεῖν, ἢ οὕτω δοξολογεῖν, ἢ προτάσσειν τὸν υἱὸν τοῦ πατρὸς, οὐ τάξει, οὐ δυνάμει, ἀλλὰ τῇ λέξει; Διὰ τί πρῶτον υἱοῦ ἐμνήσθη, καὶ οὕτω πατρός; Λεγέτω Παῦλος ἑαυτῷ συνηγορῶν, καὶ τὴν ἐκκλησίαν παιδεύων· οὐδὲν ἐξ ἑμαντοῦ φθέγγομαι, Χριστὸς δὲ ἐμοῦ τὰ δόγματα ὑπαγορεύει λέγων· εἰ δοκιμὴν ζητεῖτε τοῦ ἐν ἐμοὶ λαλοῦντος Χριστοῦ. Ὁ Χριστὸς λαλεῖ δὲ ἐμοῦ, μὴ κατηγόρει τῆς φωνῆς τῆς δεσποτικῆς, μὴ ἐπιλαμβάνου. Ἀλλ' οὐ δύνη νοῆσαι Χριστὸν δὲ ἐμοῦ λαλοῦντα; ἄκουε αὐτοῦ γυμνῶς δὲ ἑαυτοῦ φθεγγομένου. Εἰ γὰρ τάξει ὑπέκειτο τὰ ὀνόματα τῆς ἀγίας τριάδος, καὶ τὸ μὲν πρῶτον λεγόμενον πρῶτον ἦν τῇ δυνάμει, τὸ δὲ δευτέρον δευτέρον τῇ τάξει, καὶ τὸ τρίτον τρίτον τῇ ἐλαττώσει, οὐκ ἂν ὁ σωτὴρ αὐτὸς ἀλήθεια ὦν συνέχευε τὸν τῆς ἀληθείας λόγον. Καὶ ποῦ

Թաւթիւն բարձեալ բերե, անխորհրդաբար զոր-
գւոյ յիշել, եւ ապա զհօրե, եւ ապա զհո-
գւոյն սրբոյ: Եւ լուր Պաւլոսի՝ մեծի քա-
րողին. գրե առ Թեոփիլակեցիսն: Ինքն, ասե,
տէր մեր Յիսուս Քրիստոս, եւ Աստուած Հայր
մեր սրբեացե զձեզ: Եւ ոչ եթէ նախ սրգի
սրբեացե, եւ ապա Հայր. (այլ յստակն եւ
լուսաւոր ոգի Պաւլոսի կամեցաւ ցուցանել,) **Թէ չիք ինչ այնպիսի կարգք ի սրբութեանն.**
այլ որ ասասցի յառաջ, նորին պատուակից
եւ երկրորդն, եւ շնուագի եւ շանարգի ինչ
երրորդն. վասն որոյ եւ զանուանեն յառաջ
բերե, քանզի գիտե զանբաժին բնութիւնն,
եւ զանբաժնի Թաւաւորութիւնն:

Հարցցուք զսուրբն Պաւլոս, Թէ ուստի
առեր պատճառս այդպէս աստուածախօսել.
Նախ զորդի քան զՀայր կարգել, ոչ կարգաւ
եւ ոչ զօրութեամբ, այլ բանիւք: Եւ արդ
տակեցեմք, եթէ ընդէր նախ զորդի յիշեցեր,
եւ ապա զՀայր: Արասցե պատասխանի Պաւ-
լոս՝ լեալ անձին ջառագով, եւ եկեղեցւոյ
վարդապետ. չառեմ ինչ յանձնե, Քրիստոս
ինեւ զայսպիսի կրօնս յօրինե. քանզի եւ
ասե իսկ. Եթէ զխորձ ինչ առնուլ կամիս
զՔրիստոսի որ ինեւս ընդ ձեզ խօսի: Եթէ
Քրիստոս ինեւ խօսի, մի զբանսն տէրունա-
կանս բամբասեր, եւ մի զկրօնսն խծբծեր: Այլ
չկարեցեմ իմանալ եւ հաւատալ՝ եթէ Քրի-
ստոս ինեւ խօսի. նմին իսկ յորժամ մերկ ան-
ձամբ խօսի՝ լուր: Զի եթէ ընդ կարգաւ ինչ
Հնազանդութեան անուանք սրբոյ Երրոր-
դութեանն կային, ոմն առաջին էր կարգաւ
եւ զօրութեամբ, եւ ոմն երկրորդ, եւ ոմն
երրորդ, ապա եւ ոչ կենարարն զանձն ճշմար-
տութիւն կոչէր. Ես եմ, ասե, ճշմարտու-
թիւն. եւ շփոթէր զկարգ ճշմարտութեանն:

ὁ σωτὴρ ἑαυτὸν πρῶτον ἐμνημόνευσε, καὶ αἷτα πατρός; Ἐάν τις, φησι, τὸς ἐντολαίς μου τηρῇ, ἐγὼ καὶ ὁ πατὴρ ἐλευσόμεθα, καὶ μονὴν παρ' αὐτῷ ποιήσομεν.

Ἐπειδὴ τάξει ὑπερέβη, λέγουσιν αἰρετικῶν παῖδες, καὶ ὥσπερ ἑπαρχόν τινα βασιλείως βούλονται εἶναι τὸν υἱὸν τῷ πατρὶ, ἐρωτάσθωσαν, εἰ ἐτόλμησεν εἰπεῖν ἑπαρχος περὶ βασιλείως, ὅτι ἐγὼ καὶ ὁ βασιλεὺς διατάσσομαι. Ἐκ τῶν καθ' ἡμᾶς νόμι ταῦ ὑπὲρ ἡμᾶς. Ἄρα κτιστὴ φύσις ἑαυτὴν προέτασσε τῆς ἀκτίστου; κτιστὴ φύσις, ὡς ὑμεῖς λέγετε, ἐτόλμησεν εἰπεῖν, συναριθμοῦσα ἑαυτὴν τῇ ἀσυγκρίτῳ ὑπεροχῇ· ἐλευσόμεθα, καὶ μονὴν παρ' αὐτῷ ποιησόμεθα; Διὰ μὲν γὰρ τοῦ, ἐγὼ καὶ ὁ πατὴρ, τὰ διάφορον τῶν ὀνομάτων ἰδεδίκε· διὰ δὲ τοῦ, ἐλευσόμεθα, καὶ μονὴν ποιησόμεθα, τὸ ὁμότιμον τῆς ἐνεργείας ἰδεδίκεν. Οὕτω καὶ ἐν ἑτέρῳ χωρίῳ Φιλίππου τοῦ ἀποστόλου λέγοντος· κύριε, δεῖξον ἡμῖν τὸν πατέρα, καὶ ἀρκεῖ ἡμῖν, ἀποκρίνεται ὁ σωτὴρ· τοσοῦτον χρόνον μεθ' ὑμῶν εἰμι, καὶ οὐκ ἔγνωκάς με, Φίλιππε; ἐναντία ἢ ἀπὸ κρισίς τῇ ἐρωτῇ σου. Μὴ γὰρ περὶ σοῦ ἡρώτησα; Εἶπον, δεῖξον ἡμῖν τὸν πατέρα. Ὁ δὲ λέγει· τοσοῦτον χρόνον μεθ' ὑμῶν εἰμι, καὶ οὐκ ἔγνωκάς με; Εἰ ἀνθρώπος, δι' ἀντομοῦ πῶς δείκνυται; πῶς διὰ τοῦ μικροῦ ὁ μέγας ὁράται; πῶς διὰ τοῦ ἡλαττωμένου ὁ τῇ ἀξίᾳ ὑπαρέχων; πῶς διὰ τοῦ ὑπουργοῦ ὁ δημιουργός; Τοσοῦτον χρόνον μεθ' ὑμῶν εἰμι. Καὶ οὐκ εἶπε, μεθ' ὑμῶν ὅσων ὁ πατὴρ, ἀλλ', εἰμή. Ἐμοῦ γὰρ ὁ

Եւ ըսւր դարձեալ կենարարին . նախ զանձնե
նաւէ, եւ ապա զհօրէ . եթէ զպատուիրանս
իմ պահիցէք, առէ, ես եւ հայր իմ եկեալոցք :

Եւ քանզի վերին իմն կարգ զհօրն համա-
րին հերձուածողքն, եւ զորդի իբրեւ զհա-
զարապետ Թազաւորի համարին հօր, եւ որդի
հարցցին . իշխիցէ՞ այր հազարապետ առեւ,
յորժամ արքունի բանք իցեն, եթէ ես եւ
արքայ տացուք հրամանս : Քանզի ի մերոցս
պարս է իմանալ զայն որ ի վեր քան զմեզ
են : Միթէ արարած բնութիւն իշխե՞ր զանձն
քան զանարար բնութիւնն կարգել, եւ ի
համար ածել զինքն ընդ անհամեմատին, ընդ
որում չէր զուգական, ըստ առաւելութեան
համարայն, եւ առէր, թէ ես եւ հայր եկեա-
լոցք, եւ օթեւանս առ նմա արտոցուք : Զի
եսն եւ հայր առեւ՝ զխորութիւն անուամբն
յայտ արնր, եւ եկեացուք ես օթեւանս ա-
րտոցուք՝ զհասարակ պատիւ զարդեանցն քա-
րողեաց : Սոյնպէս եւ ի միւսում վայրի՝ յոր-
ժամ առաց առաքեալն Փիղիպպոս . Յէր, յայց
մեզ զհայր քս, եւ շատ է մեզ, պատասխանի
ես կենարարն . Այսչափ ժամանակ ընդ ձեզ
եմ, եւ ոչ ծանեար զիս, Փիղիպպէ . հակառակ
հարցուածոյն ապա զպատասխանին : Միթէ
վասն քո իսկ հարցի, միթէ վասն քո՞ կամք
ուսանել . Յայց, առեմ, զհայր քս, եւ ոչ թէ
զքեզ : Եւ նա առ այն զի՞նչ . Այսչափ ժա-
մանակս ընդ ձեզ եմ, եւ ոչ ծանեար զիս :
Եթէ աննման իցէ որդի, աննմանեալն ան-
նմանն զիարգ նմաւիցի, եւ կամ ի փորձն՝
մեծն որպէս տեսանիցի, կամ նաւազազու-
նաւն առաւել պատիւն, կամ արքանեկան
որարիքն : Այսչափ ժամանակս, առէ, ընդ ձեզ
եմ : Եւ շատաց թէ հայր իմ ընդ ձեզ է, այդ
թէ ես : Իմեզս ընդ ձեզ լինելով հայր ընդ

τος, ὁ πατήρ ἐστι. Τοσοῦτον χρόνον μεθ' ὑμῶν εἰμι, καὶ οὐκ ἔγνωκάς με; Καλὸν τὸ, οὐκ ἔγνωκάς με· ἐκεῖνος λέγει, δεῖξον· ὁ δὲ σωτὴρ, οὐκ ἔγνωκάς με; βουλόμενος δεῖξαι, ὅτι θεὸν οὐκ ὄφεις, ἀλλὰ γινώσκεις παρίστησιν. Οὐ πιστεύεις ὅτι (ἐγὼ ἐν τῷ πατρὶ; πάλιν τὸ, ἐγὼ, καὶ τότε ὁ πατήρ.) Ἐγὼ ἐν τῷ πατρὶ, καὶ ὁ πατήρ ἐν ἐμοί. Πῶς οὖν σὺ λέγεις, δεῖξον ἡμῖν τὸν πατέρα; ἀντὶ τοῦ, πῶς ὡς ἕτερον ἰδεῖν προσεδόκησας; Ἐγὼ ἐν τῷ πατρὶ, καὶ ὁ πατήρ ἐν ἐμοί. Καὶ γνωρίζεται υἱὸς διὰ πατρὸς, καὶ πατήρ διὰ υἱοῦ. Πῶς σὺ λέγεις, δεῖξον ἡμῖν, ὡς ἄλλον παρ' ἐμὲ ζητῶν ἰδεῖν τὸν πατέρα; Ἐγὼ ἐν τῷ πατρὶ, καὶ ὁ πατήρ ἐν ἐμοί· οὐχ ὡς τῆς φύσεως συγκεχυμένης, οὐδὲ ὡς φιάλης ἐν φιάλῃ ἀποκειμένης. Ἐγὼ ἐν τῷ πατρὶ, καὶ ὁ πατήρ ἐν ἐμοί. Οὐ σωματῶν λέγει συνθήκη, ἀλλὰ νοημάτων θεωρίαν.

Ἐγὼ ἐν τῷ πατρὶ· πατήρ γὰρ ἄνευ υἱοῦ οὐ γνωρίζεται. Καὶ ὁ πατήρ ἐν ἐμοί· υἱὸς γὰρ ἄνευ πατρὸς οὐ φαίνεται· ὥσπερ ὁ νοῦς ἐν τῷ λόγῳ, καὶ ὁ λόγος ἐν τῷ νῷ θεωρεῖται. Πόθεν δύναμαι τὴν ἐννοίαν σου εἰδέναι, ἢ δι' ὧν φθέγγῃ; Παριστᾷ σου ὁ λόγος τὸν νοῦν· ὁ νοῦς ὁ σὸς πάλιν ἐρμηνεύει σου τὸν λόγον. Ἔστιν ἰδεῖν λόγον μὴ τὴν ἐννοίαν καταμαθόντα, οὔτε τὴν ἐννοίαν καταλαβεῖν, μὴ τοῦ λόγου ἐρμηνευθέντος. Διὰ τοῦτο ὁ εὐαγγελιστής· ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος, ἵνα τὸ ἀπαθὲς τῆς γεννησεως δείξῃ. Ὅτι ἐστὶν ὁ λόγος πρὸς νοῦν, τοῦτο ὁ μονογενὴς θεὸς λόγος πρὸς τὸν πατέρα. Καὶ τὸ θαυμαστόν, ἐπανα-

ձեզ է : Այսպիսի ժամանակը ընդ ձեզ եմ, եւ
 ոչ ծանեալ զիս : Բարիւք ասաց զծանեալսն
 զիս . նա ասէ, թէ ցոյց . եւ փրկիչն, թէ ոչ
 ծանեալ զիս . կամեցաւ ցուցանել, թէ Աս-
 տուած ոչ տեսանի, այլ ճանաչի : Եւ զնո-
 վիմբ ասէ, եթէ ոչ հաւատաս, զի ես ի
 հայր, եւ հայր յիս է : Եւ դու զիմբդ ասի-
 ցես, թէ ցոյց մեզ զհայրն քո . փոխանակ
 ասելոյ, թէ զիմբդ զայլ ոմն ակն ունիս տե-
 սանելոյ : Զի թէ ես ի հայր՝ եւ հայր յիս
 իցէ, եւ ճանաչիցի որդի հորբ, եւ հայր որ-
 դուով, դու զիմբդ ասիցես, թէ ցոյց մեզ
 զհայրն քո . որպէս զայլ ոմն, թող զիս, կա-
 միս տեսանել : Ես ի հայր, եւ հայր յիս : Ոչ
 որպէս թէ շփոթական ինչ իցէ բնութիւնն,
 եւ կամ թէ իբրեւ զբաժակ ի մէջ բաժակի
 կայցէ : Ոչ զմարմնոյ ինչ յօդուածոց յայտ
 առնէ, այլ զմտաց բանիցն նկատութիւն :

Ես, ասէ, ի հայր, եւ հայր յիս : Ոչ հայր
 առանց որդւոյ ճանաչի, եւ ոչ որդի առանց
 հոր երեւի . որպէս միայն բանիւն ճանաչին, եւ
 բանն մազք երեւի : Ուստի կարիցեմ իմա-
 նալ զմիտս քո, եթէ ոչ ի բանիցն զոր խօ-
 սեսցիս : Յայտնին բանք զմիտսդ, եւ ծնանին
 միայն զբանսդ : Եւ ոչ զբանս առանց մտացն
 մարթի իմանալ, եւ ոչ մտացն առանց բա-
 նիցն՝ որ ի մտացն ծնանին : (Նշոյնպէս եւ հայր
 որդուով ճանաչի, եւ որդի հորբ յայտնի :)
 Նման իբի իսկ եւ աւետարանիչն ասէ, եթէ
 ի սկզբանէ էր բանն . զի զառանց կարեաց
 ծնունդն ցուցանիցէ, եւ զփութիւն էսւ-
 թեանն մկնեսցէ : Եւ որ ինչ բանն առ միտսն
 է, նոյն եւ միածին բանն Աստուած առ հոր :
 Եւ այն իսկ զարմանալիք են, կրկնեցից միւս-

λήψομαι γάρ τινα τῶν προειρημένων, πρῶτην ἡμῖν ἦν ὁ λόγος, ὅτι ἐκ τῶν καθ' ἡμᾶς τὰ ὑπὲρ ἡμᾶς μαθήσεις εἰπεῖν. Ὁ λόγος δ' ἡμετέρος ἔσω μετὰ τοῦ γεννήσαντος αὐτόν ἐστι νοῦ. Μὴ ὁρατός ἐστι μετὰ ὁρατοῦ; Ἀόρατός ἐστι μετὰ ἀοράτου, νοητός μετὰ νοητοῦ, ἀσώματος μετὰ ἀσωμάτου. Ὅταν δὲ μέλλῃ προέρχεσθαι ὁ λόγος, χωρεῖ ἐπὶ τὸ στόμα, καί κεῖθεν αὐτῷ ἐνδύεται φωνήν, οὐχ ἑτέρας αὐτῷ φύσεως τὴν φωνὴν παραχούσης, ἀλλ' αὐτοῦ τοῦ λόγου ἐαυτῷ τὴν λέξιν ὑφαίνοντος. Καὶ ἀόρατος τὴν φύσιν μετὰ τοῦ πατρὸς ᾧ, τοῦ νοῦ λέγω, τὴν φωνὴν ἐνδυσάμενος, προέρχεται, καὶ γίνεται πᾶσι δῆλος ὁ πρὸ τούτου ἄδηλος. Εἴτα προελθὼν καὶ πάντα πληροῖ, καὶ τοῦ γεννήσαντος αὐτόν νοῦ οὐκ ἀφίσταται.

Τίς γὰρ ἀνθρώπων, ἐπειδὴν λαλήσῃ λόγον καὶ ἄλλους διδάξῃ, ἐαυτὸν κενοῖ τοῦ λόγου; Ἀρα εἰάν τι φθέγξωμαι, καὶ προέλθῃ εἰς ἄλλων ἀκοάς, τὸν ἐμὸν νοῦν ἐρημον κατέλιπον; Ἀρα οὐ προῆλθεν ἔξω ὁ λόγος, καὶ ἔμεινεν ἔσω; Οὐ μυρίας ἀκοάς ἐπληρώσει, καὶ τοῦ γεννήσαντος νοῦ οὐκ ἀνεχώρησεν; Εἴτα ὁ μὲν ἀνθρώπινος λόγος παρὰ τοῦ γεννήσαντος νοῦ ἀποστελλόμενος, καὶ ἔξω προέρχεται, καὶ τὸν γεννήσαντα οὐ καταλιμπάνει· ὁ δὲ θεὸς λόγος, ἐπειδὴ δὲ ἡμᾶς ἐφάνη εἰς τὸν κόσμον, τοὺς πατέρας κόλπους ἐρήμους κατέλιπεν; Οὐδαμῶς· ἀλλὰ καὶ τὸ θαυμαστὸν, μυριάδες ἀκούουσιν ἐνὸς αὐτοῦ τοῦ θεοῦ λόγου καὶ εἰς τοσοῦτους χωρῶν οὐ μερίζεται, ἀλλ' ὅλος ἐστὶ μεθ' ἑκάστου ἡμῶν τῶν ἀκουόντων, ὅλος μετὰ πάντων. Καὶ εἰ ὁ πατήρ ἐγέννησε κατὰ θεῶσιν καὶ τμήσεν, καὶ ἐμερίσθη

անգամ վերստին զատացեալս . նախ վասն
պնդրիկ իսկ բանք էին մեր, զի ի մերոցս
զգերինս քան զմեզ ուսանիցիս : Մինչ դեռ
բանս ի միտան իցէ, աներեւոյթ է յանե-
րեւութին, եւ իմանալի յիմանալաջն, ան-
մարմինն ընդ անմարմինն : Եւ յորժամ կա-
մայցի տրտաքս ելանել բանն, նախ ի բերանն
խաղալ յառաջ, եւ անտի անձամբ անձին
զգեցողանէ բարբառ, ոչ սրպէս թէ յայլմե
բնութենէ զբարբառն առնուցու, այլ ան-
զբտաին ի բանէն խօսքն յօգին . եւ որ անե-
րեւոյթն է բնութեամբ հօրն, զգննու բար-
բառ, եւ ելանէ՝ լինի ամենեցուն յայտնի, որ
յառաջագոյն անյայտն էր : եւ իբրեւ խաղալ
յառաջ, զամենեւեան լնու, եւ ի ծնողէն
շմկնի :

Ո՞րք ի մարդկանէ խօսեսցի զբանն, եւ
զայլս ուսուցանիցէ, զանձն թափուր առ-
նիցէ ի բանէն . եւ կարծիցէ, թէ գուցե
մինչ ընդ այլոյ լսելիս արկանիցեմ, զիմ միտս
մերկ եւ կրղտպուտ առնիցեմ . միթէ չն՞ բանն
տրտաքս, եւ մնաց անդէն ի ներքս . ոչ զբա-
ղում լսելիս լի արար, եւ ի ծնողէն ոչ մեկ-
նեցաւ : Եւ արդ՝ եթէ մարդկեղէն բան յոր-
ժամ խաղացեալ արտաքս ի մտացն ելանիցէ,
չգտաանի ի ծնողէն . իսկ Աստուածն բան՝ որ
վասն մեր կրեւեցաւ աշխարհի, զծոցն հայ-
րենի թափուր թողոյր : Աւն անդր, փար-
զանս, քաւ լիցի : Զի բեւոք բերուց լսնն
զբանն, եւ ընդ անշափ լսելիս մտանէ՝ չբաժա-
նի, այլ բնաւ ընդ իւրաքանչիւր ումք է, եւ
ամենայն ընդ ամենեւին, եւ ամենեւիմ ի
միտսն . եւ եթէ մարդկեղէն բանն ամենեւին
ի միտսն է, եւ բնաւ իւրաքանչիւր ընդ ու-
մք, եւ ամենայն ընդ ամենեւին, զիարդ ա-
սիցեն զհօրէ, զի թէ նաւ, ապա ծորումն

καὶ διηγήθη, ὡς λέγουσι, λέγεται πρὸς αὐτοὺς ὁ σωτὴρ· ἐρευνᾶτε τὰς γραφάς· ἐρευνᾶτε, μὴ παρὰφθείρετε· ἐρευνᾶτε, μὴ ἀπλῶς ἀναγινώσκοντες, ἀλλὰ τὰ βῆθη τῶν νοημάτων ἐξιχνιάζοντες. Ὁ θεὸς τὰς γραφάς ἔδωκε, τὰς δὲ θεωρίας οὐκ ἐγύμνωσεν, ἀλλὰ κατέλιπε τῷ δρόμῳ τῷ σῷ, ἵνα σου τὴν ἐγγνωμοσύνην πειράσῃ, καὶ τὴν σπουδὴν ἴδῃ, ἵνα ἴδῃ σε εἰ δυνάμεις γραφαῖς, ἢ βιάζῃ γραφάς. Ὡσπερ γὰρ τὴν φύσιν τῶν πραγμάτων προέθηκεν ὁ θεός, τὰς δὲ τέχνας ἔκρυψε· καὶ πάντα μὲν προεβλήθη ὑπὸ τοῦ θεοῦ, τέχνη δὲ ἐξ ἀνθρωπίνης ἐννοίας ἀπιτέχθη· οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν γραφῶν.

Ἄλλ' ἵνα σαφηνίσω, ἔδωκεν ὁ θεὸς λίθους, ἔδωκεν ὁ θεὸς λίθων φύσιν, οὐκ αἰκδομήν· ἔδωκε σίτον, οὐκ ἄρτον· ἔδωκε βότρυν, οὐκ οἶνον· ἔδωκε τὴν τῶν ἐρίων φύσιν, οὐχ ἱμάτιον· ἔδωκε γῆν γεωργοῦσαν χρυσόν, ἀλλ' οὐ χρυσόν. Διὰ τί; ἐπειδὴ ἐν εἰκόνι θεοῦ ποιεῖ τὸν ἄνθρωπον, μερίζεται τὴν δημιουργίαν. Αὐτὸς κτίζει, καί κείνου τῇ τέχνῃ ῥυθμίζει τὴν δημιουργίαν. Ἐπειδὴ κατ' εἰκόνα ἑαυτοῦ ποιεῖ τὸν ἄνθρωπον, μερίζεται πρὸς αὐτὸν τῶν γενομένων τὴν εὐγένειαν. Αὐτὸς ἐργάζεται ὡς δημιουργός, καὶ ὡς θεός, ἐκ μὴ ὄντων εἰς τὸ εἶναι τὰ πάντα παραγαγὼν, αὐτὸς ἐπάγει τὴν φύσιν τὴν μὴ οὖσαν· παραχωρεῖ δὲ τῇ εἰκόνι κοσμεῖν τὰ γεγενημένα. Ἐννόησον τίς ἦν ὁ ἄνθρωπος ὁ πρῶτον ἄροτρον πηξάμενος, πῶς ἐννόησα ταμεῖν ξύλον, παραμβαλεῖν μέσον σιδήρον, τῇ ἁρμονίᾳ σφίγξαι, ζυγὸν ἐπινοῆσαι, ῥυμὸν

եւ հասուցն գործեցաւ, եւ բաժանեցաւ անբաժինն: Աստուծոյ առ նոսա կենարարն, եթէ քննեցէք զգիրս. քննեցէք, եւ փվայրապար ընթեռնուք, այլ զխորս մասցն ի խղզ եւ ի քնին արկեալ հետազօտեցէք: Քանզի Աստուած զգիրսն եգ առաջի, եւ զփառ պատգամացն զեղչեաց. զգիրս եւ, եւ զգօղեալ մեկնութեանցն չմերկացոյց, այլ եթող ի հրահանգս ասպարիսաց քոյոց արշաւանացդ, զի զքո մտավարժութիւնն կրթեացէ. զի տեսանիցէ՝ ծառայիցե՞ս գրոց, եթէ բանազրօտեոցես զգիրս: Զոր օրինակ զմեութիւնն եգ առաջի Աստուած, եւ զարուեստն թագոյց. ամենայն նիւթք եւ ասաղէք եգան առաջի յԱստուծոյ, եւ արուեստն ի մտոց մարդկան ծնաւ. նոյնպէս եւ ի գիրս:

Եւ զի եւս յայանագոյն զբանս արարից, եգ առաջի Աստուած զքարանց ընութիւն, եւ ոչ զչինուածն պատրաստական: Եւ ցորեան, եւ ոչ եթէ հաց գործեաց, եւ եգ առաջի: Եւ խաղող, եւ ոչ եթէ գինի ինքնին արար զխաղողն: Եւ ասոր, եւ ոչ եթէ զհանգերէն ինքնին գործեաց: Եւ զսկիւն խառն ընդ հօղոյ, այլ ոչ եթէ ինքն ընարեաց ի հօղոյն: Ընդէ՞ր. քանզի ըստ պատկերի Աստուծոյ արարաւ մարդն, բաժանէ զարարչութիւնն: Ինքն առնէ, եւ նմա արուեստիւն տայ կազմել զգործն: Զոր օրինակ զմարդն՝ որ ըստ պատկերին Աստուծոյ արարաւ, խառնէր ի բաժին՝ եղելոցն անուանս գնելոյն. ինքն իբրեւ զարարիչ ի չգոյէ ի գոյածէր, եւ պատկերին զանուանս հրամայէր գնել. նոյնպէս եւ զնիւթսն ինքն եցոյց, եւ զկազմած գործոյն յարուեստն ապաստան արար: Ո՞նախ կազմեաց արօր՝ փայտիւ եւ երկաթով զերկիր պատառել, եւ ակօս բանալ, եւ լուծ

εὐθύναι, βόας συναγαγεῖν. Ζύλον ἦν, σέ-
δηρον ἦν, ἀλλ' ἡ τέχνη οὐ παρῆν. Τίς σοι
εἶπεν, ἄνθρωπε, ὅτι ἄροτρον οὕτω πηγ-
νυται; Τίς ὑπέβαλε σοι τὴν ἀδάμαστον
φύσιν τοῦ σιδήρου πυρὶ μαλάττειν; Τίς
ὑπέδειξε σοι ἐκ τοσαύτης παχύτητος ῥα-
φίδα μικρὰν ἐργάσασθαι; Τίς ἐπενόησεν
ἐν τῇ διανοίᾳ ἐκ λίθων κατασκευάσαι θυ-
ρῶν κατασκευήν; Ὀρόφων ἐπίνοιαν πόθεν
ἔμαθες, εἰπέ μοι, ἄνθρωπε; Πολύ, φη-
σιν, ὥς ἄπειρος, ἐνέλιξη. Εἰκόνα Θεοῦ
ὁρᾷς, καὶ ἐρωτᾷς μανθάνειν;

Διὰ τοῦτο, ἀδελφε, πανταχοῦ ἡ ἀν-
θρωπίνη φύσις τὸν ἑαυτῆς δεσπότην μιμου-
μένη, τῇ τέχνῃ τὴν φύσιν κόσμει. Ἀλλ' ἕως
μὲν τῷ μέτρῳ μετρεῖται, καλὴ· ἐκβαίνουσα
δὲ τὰ μέτρα, ἐκ τῆς ἀμετρίας ὑβρίζειται.
Οἶον, ἐπενόησε πῶς ὑποτάξει βούν καὶ ἵπ-
πον καὶ κάμηλον, καὶ ὅσα τοῦ ἀλόγων εἰς
ὑπερηρίαν ἐδόθη. Ἀπὸ δὲ πλεονεξίας ἐπενό-
ησε μίξαι τὰ παρὰ φύσιν. Ἐμίξεν ὄνον
ἵππῳ, τοῦ Θεοῦ τοῦτο μὴ θελήσαντος,
ἀλλ' ἀπ' ἀρχῆς εἰρηκότος, ἐξαγαγέτω ἡ
γῆ τετράποδα καὶ ἐρπετὰ κατὰ γένος· ἡ
πλεονεξία ἔμιξε τὰ παρὰ φύσιν. Ὁ Θεὸς
κολάζων τὴν ἀμετρίαν, ἄγονον ἐποίησε τὴν
ἐπίνοιαν. Ὅθεν ἡμίονος οὐ τίκτει, διότι
οὐκ ἔστιν ἐξ ἐκείνων τῶν τότε γεγομένων,
τῶν ἀκουσάντων, αὐξάνεσθε, καὶ πληρώσατε
τὴν γῆν. Ὅμως καὶ πρὶν ποιήσῃ, σὺγχωρεῖ τῇ

կազմել, եւ ձիգ եւ եղինս սամաիւք ի գործ լծեալ: Իր փայան եւ երկաթն, այլ արուեստն չէր ուրեք ի միջի: Ո՞նցոյց քեզ՝ սյր գու, եթէ պղպէս արօք կազմիցի, կամ խիստ բնութիւն երկաթոյ հրով կակղասցի. ո՞նց ոյց քեզ հանգամանս՝ յայնչափ թանձրութենէ՝ նստել, ասւպտել, եւ ասեղն մի փզբրիկ գործել. ո՞ արկ քեզ ի միտս՝ դրաց տխր եւ փափանս գործել, եւ կամ ձողունս եւ յարկս տանց յարգարել: Արի, ասէ, տխմարաբարս իմն հարցանես, զԱստուած հնարացոյց ի միջի ունիմ, եւ հարցանես, թէ ուստի՞ ուսար:

Եւ պոպկէս, նղբարք, ամենայն ուրեք մարդկեղէն բնութիւնս իւրում տեառննմանեալ, զարգարէ արուեստիւ զբնութիւնս. եւ եթէ ի չափու կացցէ, բարւոք է պատկերն. ապա թէ ըստ չափն անցանիցէ, թշնամանի անչափութեամբն: Այսպիսի ինչ. իմացաւ մղել զեղն, զարծել զձի, հնազանդել զսւգա, եւ զայլ եւս անասունս՝ որ ի սպասաւորութիւն, մեղ տուան: Բայց առ ազահութիւն իմացաւ եւ այլ ինչ խառն արտաքոյ քան զբնութիւն, զէշ՝ ձիոյ արձակել, որ չէր ըստ կամացն Աստուծոյ. քանզի ի սկզբանէ ասաց Աստուած, եթէ հանցէ երկիր չորքոտանիս, եւ զեռունս ըստ ազգի իւրեանց. հնարեցաւ ազահութիւնն եւ այլ իմն խառն արտաքոյ քան զբնութիւն խառնեալ: Ասան որոյ եւ Աստուած՝ զի զանչափութիւնն պատժէ, անձմնունդ արար զմարդկեղէն ազահութիւնս. վասն այնորիկ չծնանի ջորի. զի չէ յայնցանէ, սրբ իբրեւ եղեն՝ լուան, եթէ անեցէք եւ բազմացարուք եւ լքէք զերկիր: Սակայն թոյլ ապա պատկերին գործել զինչ եւ կամի, զի զբնութիւն նորա ցուցանիցէ, եւ զանչափու-

εἰκόνι αὖ βούλεται· ἵνα τὴν δύναμιν αὐτῆς δείξῃ, καὶ τὴν ἀμετρίαν αὐτῆς κολάσῃ.

Πάλιν ἡ ἀμετρία τῆς ἐπιθυμίας ἐπεβάλετο ποιῆσαι ἀνθρώπου μορφὴν, μιμουμένη, φησὶν, θεὸν ἐργαζόμενον· καὶ ποιεῖ σώματος εἰκόνα, καὶ βιάζεται τῇ τέχνῃ τὴν φύσιν. Καὶ ἐπειδὴ ἤκουσεν, ὅτι ὁ θεὸς ἀπὸ γῆς ἐποίησε τὸν ἄνθρωπον, καὶ ἐπλασεν, ἀποροῦσα ἡ τέχνη μιμήσασθαι τὸν ἑαυτῆς δεσπότην κατὰ τὴν ἀλήθειαν, ταῖς ἐπινοίαις πορίζεται τὸ ἀμήχανον, καὶ συνάγει ῥίζας, καὶ κερνᾷ τὰ χρώματα, καὶ μιμεῖται ὀφθαλμὸν βλέποντα, καὶ μὴ βλέποντα, ἀνεωγμένον, ἀκοὴν ἀναπεπταμένην, ἀλλ' οὐκ ἀκουούσαν, ῥίνας ἐπ' εὐθείας ἐπιτεταμένas, ἀλλὰ πνοὴν ἔλκειν μὴ δυναμένηs, στόμα διατετυπωμένον, ἀλλὰ τῆς φωνῆς ἐστερημένον, πόδας καλῶς ἐρρύθμισμένους, ἀλλὰ πρὸς δρόμον οὐκ ἔχοντας ἐπιτηδειότητα. Ἴνα δείξῃ, ὅ, τι συνεχώρησε τῇ εἰκόνι, ἵνα δειχθῇ τοῦ θεοῦ ἐνέργεια. Πάντων δι' ἁψασθαι οὐ συνεχώρησεν, ἵνα μὴ εἰσελθοῦσα εἰς ἀλαζονείαν, ἑαυτῆς ἀπογνῶ καὶ τῆς ἑαυτῆς σωτηρίας. Ὅμως συνεχώρησεν ἀπὸ τῆς γῆς ζωγράφους ποιεῖν, ἵνα ἐντρέψῃ τοὺς ἀρνούμενους, ὅτι ἀπὸ γῆς ἐπλασεν ὁ θεὸς ἄνθρωπον. Ἀλλ' ἡ τέχνη ἐμιμήσατο τὸν δημιουργόν. Εἶδε σωμα κατατμηθὲν σιδήρῳ. Οἶον, ἀπακόπη τῷ σιδήρῳ μέρος τι τῆς σαρκός· δεῖ ἀναπληρωθῆναι τὸ κωλανθὲν, δεῖ οἰκοδομηθῆναι τὴν βρωθεῖσαν σάρκα, δημιουργὸς οὐκ ἔστιν, ἵνα σάρκας πλάσῃ. Τί οὖν; ἡ τέχνη τῆς εἰκότος τὴν φύσιν τοῦ δεσπότου μιμουμένη, ἔδραμον ἐπὶ τὴν γῆν, ἐξ ἧς τὸ σῶμα, κατασκευάζει

Թիւնն պատժիցէ, եւ չհպարտութիւնն ցածուցանիցէ:

Քրտրձեալ անչափ ցանկութիւն մաաբերեաց գործել պատկեր մարդկակերպ, Թող նմանեցից, առէ, Աստուծոյ, որ արար զպատկեր մարդոյ, եւ արարից պատկեր մարմնոյ. եւ բռնադատէ արուեստիւ զընութիւնն: Եւ քանզի լուաւ, եթէ Աստուած յերկրէ առհոգ, եւ արար զմարդն, ի վարանս մտեալ արուեստն, քանզի չկարէ նշմարաութեամբ նմանել տեսան իւրում, այնուհետեւ ի հնարս եւ ի հայթայթանս ապաստան լինի. ժողովէ արմատս եւ ծաղիկս՝ վասն զգոյնս յարմարելոյ, նմանեցուցանէ զաչս՝ աչաց, այլ չտեսանեն. չափէ ականջս, այլ չսեն. յղկէ զուռնչս, եւ չհոտոտին. կոշրան զբրանն, այլ չիբ բարբառ ի շրթունսն. զձեւ տաիցն եւ բարձիցն յօրինէ, այլ չիբ դնացք եւ քայլք տաիցն: Զի այնու յայտ առնէ, Թէ Թոյլ ետ պատկերին զինչ եւ կամիցի գործել, եւ չեւանել ըստ չափ. զի մի ի հպարտութիւն գայցէ, եւ չնանաչիցէ զընութիւնն, եւ ոչ զանձին զազատութիւն եւ զփրկութիւն: Բայց տակոյն զի ուսան՝ եթէ յերկրէ ստեղծ Աստուած զմարդն, եւ միւսսով արուեստիւ կամին նմանել տեսան եւ արարի, բժշկաց արուեստիւն: Յարժամ տեսանիցէ ի մարմինն փուլա, երկաթ ի գործ արկանէ, եւ զփուլան ի զատ հասանէ: Եւ յորժամ զվեր փորել կամեսցի, շինել հասուցանել, եւ ածել ի չափ զկերեալ մարմինն. արարիչ ոչ է, Թէ վերստին ստեղծանէ: Եւ արդ զինչ արուեստ պատկերին գործիցէ՝ նմանել տեսան իւրում: Ընթանայ նա ի հոգն, ուստի մարմինն ստեղծաւ, եւ կազմէ անտի գեղս եւ սպեղանիս. միտն քա-

φάρμακα, ποιεῖ τὰς ἐμπλάστρους, καὶ ἡ μὲν καθαίρει, ἡ δὲ οἰκοδομεῖ.

Καὶ ὅρα τὸ θαυμαστόν. Ὁ θεὸς κἀθ-
ται ὥσπερ πατὴρ καὶ παιδευτὴς, ὁρῶν τῆς
ἐαυτοῦ εἰκόνος τὰ ἔργα. Καὶ ὥσπερ πατὴρ
ἐρωτᾷ τὸν υἱόν, τόδε τὸ νόημα τί βούλε-
ται, οὐχ ἵνα μάθῃ, ἀλλ' ἵνα δοκιμάσῃ.
οὕτως αἰεὶ ἡ πηγὴ τῶν ἀγαθῶν τὴν ἐαυτῆς
εἰκόνα παιδεύουσα, προσάγει αὐτῇ ζητή-
ματα. Προσηγάγε τῷ Ἀδὰμ τὰ ζῶα τὰ
ἄλογα, τὰ πετεινὰ, ἰδεῖν τί καλεῖ αὐτά·
οὐχ ἵνα μάθῃ ὁ πάντα προϊδὼν, ἀλλ' ἵνα
δοκιμάσῃ τὴν εἰκόνα, εἰ ἐπιτηδεῖα πρὸς κα-
τανόησιν. Εἰσῆλθεν οἰκοδομικὴ, ἤλθε τεκτο-
νικὴ, ναυτικὴ, χαλκευτικὴ, ῥαπτικὴ, κατα-
νόησις ἀστρῶν, οὐχ ἡ περιεργός, ἀλλ' ἡ τὴν
θέσιν ὁρῶσα, ἡ τοῖς πλείουσιν ἐπιτηδεῖα,
ἡ παρατηρουμένη ἀστρῶν ἀνατολὰς, καὶ
τὸν καιρὸν τῆς εὐπλοΐας γνωρίζουσα, οὐχὶ
γένεσιν πλάττουσα, καὶ εἰμαρμένην μυθο-
λογοῦσα, ἀλλ' ἡ ἀκολουθοῦσα τῇ φωνῇ τοῦ
δεσπότου· ποιήσωμεν φωστῆρας ἐν τῷ οὐ-
ρανῷ, καὶ ἔστωσαν εἰς σημεῖα καὶ εἰς ἡμέ-
ρας καὶ εἰς καιροὺς. (Προῆλθεν ἡ εἰκὼν,
καὶ ἐξιχνιάζει τὴν φύσιν· ζητεῖ βοτάνας,
ἐνδρίσκει· ζητεῖ ῥίζας, καταλαμβάνει, πάν-
των εὐρίσκεται τεχνίτης, καὶ πάντων ἐπι-
σητής.)

Ἀλλ' ἵνα μὴ νομίσῃ ὅτι αὕτη εὗρεν ἐξ
ἐαυτῆς καὶ οὐ παρὰ τὴν δύναμιν τοῦ ἐν-
θέontos τῇ φύσει τὴν δύναμιν, δι' ἐνὸς λό-
γου δείκνυσιν (ὅτι πάντων τούτων διδά-
σκαλος τῆς ἡμετέρας φύσεως ὁ θεός.) Προ-
ῆλθεν ὁ μακάριος Σολομὼν, λέγων· αὐτὸς
γὰρ μοι δέδωκε τῶν ὄντων τὴν γνῶσιν ἀ-
ψευδῆ, κλέναι σύστασιν κόσμου, καὶ ἐνίρ-

կէ զգուան, եւ միւսոքն շինէ, եւ այնպէս ընտելութեամբ իւր ժամանակն:

Եւ տես զարմանալիսն. զիմպ նստի Աստուած եւ իբրեւ ընդ որդիս նայի: Եւ զինչ յայտ նայելն առնիցէ. ոչ զի ուսանիցի, այլ զի կրթեացէ. եւ այնպէս աշխատի ամենայն բարութեանց խրատէ զիւր պատկերն: Որպէս զառաքինն՝ ած կացոյց առ Ազատայ զամենայն գաղանս եւ զանասունս եւ զթաշունս, տեսանել զինչ կոչեացէ զնստ. ոչ զի ուսանիցի ամենագէտն, այլ զի զպատկերն կրթեացէ: Յանկ իսկ ի միտ գնելոյ ցուցան հանգամանք օգտիցն շինողութեան, եւ հիւսնութեան, նաւագործութեան, եւ գործնութեան, եւ ոստայնանկութեան: Նստել ընդ աստեղս նայելոյ՝ չէ գաւարկութեան գործ, այլ նշմարել զկարգաւորութեան նաւորդացն օգուտ է, եւ անսալ աստեղացն արեւելիան, եւ ժամանակ ի դիւր իմն նաւարկութեան նախաշէլ. ոչ ծնունդս ինչ տանգծանել, եւ ոչ զիմարմնէին, զբաշխի եւ զբախտի առասպելս ի մէջ բերել, այլ զհետ բարբառոյ տեսան երթալ, եթէ եզիցին լուսաւորք յերկինս, եւ ծագեացեն յերկիր, եւ եղիցին ի նշանս եւ յաւաւրս եւ ի ժամանակս:

Ձի մի համարեացիս, եթէ պատկերն անձամբ ինչ պատկերէն զհնարս ամենայնի, միտք բանիւ յայտ առնէ երանելին Սաղամն. Նպ եւ ինն, ասէ, նախաշէլ որ ինչ եւ իցին անժրէպ, գիտել զհաստատութիւն աշխարհի,

γειαν στοιχείων, ἀρχὰς καὶ τέλη καὶ μεσό-
 τητα χρόνων, ἐνιαυτοῦ κύκλους, καὶ ἀστέ-
 ρων θέσεις, φύσεις ζώων, καὶ θυμούς θη-
 ρίων, διαφορὰς φυτῶν καὶ δυνάμεις ῥιζῶν,
 ὅσα τέ ἐστιν ἀφανῆ καὶ ἐμφανῆ, ἔγνω ἔγω
 ὁ ἄνθρωπος. Ἡ εἰκὼν πῶς ἔγνω; Ὁ γὰρ
 πάντων τεχνίτης ἐδίδαξέ με σοφίαν. Ἐδί-
 दाξέ σε τὰ μέτρα, οὐ τὰ ἄμετρα. Ὅρα
 γὰρ πῶς εἰς πολλὰς ἀμετρίας ἐξεχύθη ἡ
 τέχνη ἢ ἀνθρωπίνη, καὶ ἡ εἰκὼν τοῦ
 Θεοῦ. Ἐνενόησε πῶς τὸ τῆς φωνῆς ὄργανον
 ἀποδίδεται, καὶ κατανοοῦσα τὴν φύσιν,
 μιμεῖται τῇ τέχνῃ τὴν φύσιν. Ἐπειροεῖ τὴν
 τοῦ ὁργάνου φύσιν, τούτου τοῦ πολυδόνα-
 κος ὁργάνου, τοῦ ἐκ πολλῶν καλάμων ὑφα-
 σμένου. Καὶ ὅρα τί ποιεῖ, πῶς ἡ τέχνη
 πρὸς τὴν φύσιν ἑαυτὴν ἡκρίβωσεν. Ἐπε-
 νόησεν ἀσκούς, οὐκ ἐξ ἑαυτῶν προφέρον-
 τας τὸ πνεῦμα, ἀλλὰ ἀναπτυσσομένους καὶ
 δανειζομένους πνεῦμα ἄλλότριον. Εἴτα
 ἀπὸ τῶν δύο ἀσκῶν εἰς σωληνοδοχεῖον τοῦ
 πνεύματος, εἰς πάντας τοὺς καλάμους
 παραπέμπουσα τὸ πνεῦμα, καὶ ἐπενόη-
 σε καὶ τὸ πνεῦμα ῥεῖν, καὶ φωνὴν μὴ
 εἶναι, ἕως ἂν ὁ δάκτυλος σχηματίσῃ
 τὸν φθόγγον. Καὶ πόθεν τοῦτο, ἄνθρω-
 πε; πόθεν κατεσκεύασας ὄργανον, καὶ
 δοχεῖον πνεύματος; Διὰ τί ῥεόν τὸ πνεῦ-
 μα ἤχον οὐκ ἀποτελεῖ τῶν αὐλῶν ἡνεωγ-
 μένων; Πολύ, φησι, ξενίζῃ, ὥς ἄπειρος.
 Εἶπον προλέγων· εἰκὼν εἰμι, τὴν ἑμαυτοῦ
 φύσιν εἶδον, καὶ ἐμμησάμην ἑμαυτόν. Πῶς
 ἐμμήσω ἑαυτόν; Εἶδον καὶ ἐν ἑμαυτῷ τὸ
 πνεῦμα τοῦτο δεδανεισμένον· συνεχῶς γὰρ

եւ գյօրինուածն արարածոց, զսկիզբն եւ զկառարած, եւ զմէջն ժամանակաց. զչըջանս տարերց, եւ զկարգս աստեղաց. զբարս անասնոց, եւ զգայրուան գազանաց. եւ զտունկս ազգի ազգի, եւ զգօրութիւնս արմատոց. որ ինչ ի ծածուկ իցէ՝ եւ որ ինչ յայանի, որ երեւի՝ եւ որ աներեւոյթ, ծանեայ, ասէ, եւ մարգ՝ փոխանակ ասելոյ՝ թէ պատկերս։ Եւ զիմարդ։ Ասէ. իմաստութիւնն՝ ճարտարապետն ամենեցուն ուսոյց զիս։ Այլ ուսոյց զքեզ զչափոյսն, եւ ոչ զանշափն։ Տես, յորչափ անչափութիւն տարածեցաւ եւ եւ արուեստն. հայեցաւ ի մարդկեղէն բնութիւնս, եւ պատկերն Աստուծոյ ամ զմտաւ, թէ զիմարդ գործի բարբառոյ բերանոյն կազմեալ իցէ. նկատեաց զբնութիւնն, նմանեցուցանէ արուեստիւն բնութեանն, եւ հնարի իմն հնարս ի բազում՝ փողոցս ընդ սփմանս յարելոցս յիրեարս խառնելոցս։ Եւ ասես, զինչ գործէ արուեստն՝ նմանել գործոյ ճարտարապետին. աիկս իմն կազմէ, որ ոչ յանձնէ ունիցին զփուքն, այլ ընդ տալ եւ ընդ առնուլ, եւ ընդ բանալն եւ ընդ խփել՝ առնուցուն փոխ օտար օդ, եւ ապա յերկուց փրցն ի ցընցուղսն հողմաբերս, եւ անախ յամենայն փողսն տալ զփուքն. եւ իմանայ, թէ պէտ եւ փուքն խաղայցէ՝ նուազ ինչ չհարկանի. եւ այնմ եւս հնարս հնարի՝ մատամբք յօրինել, եւ գեղգեղէ զնուագսն, Եւ ուսաի իցէ քեզ այն, ով մարդ, ուսաի իմացար զփուքն օդընկալն կազմել, եւ զմղեալ օդն մատամբք ի նուագս յօրինել։ Արարի իմն, ասէ, տխմարաբար հարցանես. ոչ կանխադոյն իսկ ասացի, թէ պատկեր եմ Աստուծոյ, եւ աստէն յիմ բնութիւնս հայեցայ, եւ նմանեցուցի. քանզի յիս ասեանեմ օտար շունչ եկամուտ, եւ

ὁ θώραξ ἀναπτυσσόμενος καὶ συμπτυσσόμενος δέχεται τὴν εἰσοδὴν τοῦ πνεύματος. Βλέπω δύο ἀρτηρίας πεμπόουσας τὸ πνεῦμα παραχωρεῖν ὡς ἐνὶ σωλῆνι τῷ στόματι. Ὅρῳ ὅτι τὸ πνεῦμα προχωρεῖ· καὶ ὁ λόγος οὐ γίνεται, ἐὰν μὴ ἡ γλῶσσα τὸν φθόγγον σχηματίσῃ. Εἶδον ἑμαυτὸν, καὶ ἐξήλωσα ἑμαυτὸν, ἐξ ἐμοῦ κατέλαβον τὴν τέχνην τοῦ δεσπότου, ὡς λέγει Δαυὶδ. Ἐθαυμαστώθῃ ἡ γυνώσις σου ἐξ ἐμοῦ. Ἐμαυτὸν εἶδον, καὶ τὸν τεχνίτην ἐπήνεσα· ἐμμευσάμην τὸν ἑμαυτοῦ δεσπότην· τῇ τέχνῃ τὴν φύσιν παρίστησα.

Οὐδὲ γὰρ φαῦλον τὸ ὄργανον, ἀλλ' ἐπαιδὴν αἰσχροῶν ἁσμάτων γένηται ὄργανον. Ὡσεὶ θεῖα ἐλέγετο ἀπ' ἀρχῆς, οὐκ ἦν βέβηλα, εἰ καὶ τῇ ἀμετρίᾳ ἐπενοήθη εἰς τρυφήν· ἀλλ' ὁμῶς εἰ καθιέρωτο, ὡς περ ἀπ' ἀρχῆς, οὐκ ἦν βέβηλα. Διὸ καὶ ὁ Δαυὶδ, αἰνεῖτε αὐτὸν ἐν ψαλτηρίῳ, καὶ κιθάρᾳ, ἐν χορδαῖς, καὶ ὄργάνῳ, ἐν κυμβάλοις εὐήχοις, ἐν κυμβάλοις ἀλαλαγμοῦ, ἐν τυμπάνῳ καὶ χορῷ. Εἶθε οὖν ἡ ἐπίνοια μὴ πρὸς τρυφήν ἀκολασίας ἐτραπῇ, μὴ εἰς προσκύνησιν εἰδωλῶν· ἀλλ' ὡς ἂν ἐπετόησε, ταύτων τοὺς καρπούς εἰ ἀπεδίδου τῷ θεῷ, οὐκ ἂν ἐμέμφθη ἡ ἐπίνοια τῆς τέχνης. εἰ τὸν δεσπότην ἐγνώρισεν· οὐκ ἂν ἐμέμφθη ἡ κιθάρα, εἰ θεὸς διὰ τῆς κιθάρας ἐκηρυττετο. Διὰ τοῦτο ὁ μακάριος Δαυὶδ, ἐπειδὴ κιθάραν ἐπήξατο, διὰ δὲ τῆς κιθάρας οὐκ αἰσχροὺς ὕμνους ᾄσεν, ἀλλ' ἱερὸς ἐμελψε λόγους, ἐγένετο ἡ κιθάρα καὶ θεῶν καθωσιωμένη, καὶ δαιμόνων φυγαδευτήριον. Ὅτε γὰρ τὸν Σαοὺλ τὸν βασιλεῖα δαίμων

պատեանքս ասեպ բանալով եւ խփանելով
ընդունին զօգն հասարակախառն : Յեսանեմ,
զի երկու փողակք ասն եւ առնուն զօգն, ի-
բրեւ ցնցղով իւր սոսորգով ի բերանս . ան-
ասնեմ, զի եւ օգն մտանէ, եւ խօսք չլինին,
թէ ոչ լեզուն ի մէջ անցեալ զնուագան յար-
գարիցէ : Հայեցայ յիս, եւ նմանեցուցի յիմ
բնութենէս, եւ անձամբ յանձնէ հասու եղէ
տեառն արուեստի . որպէս եւ Դաւիթ ասէ,
թէ պանչելի եղեւ գիտութիւն քս յիս . առ-
տէն յիս նայեցայ, եւ դարուեստապէսն փա-
ռաւորեցի . նմանեցայ իմում տեառն, եւ ար-
բուեստիւն զբնութիւնս յայս յանդիման
նկարեցի :

Չէ ինչ չար տաւիզն, այդ զի աղանդի եր-
գոցն եղեւ գործի . որպէս թէ զաստուա-
ծեղէն օրհնութիւնսն երգէր իբրեւ զառա-
ջինն, չէր պիղծ . թէպէտ եւ անչափ ցանկու-
թեանն պատճառք են ի խրախութիւնս, սա-
կայն թէ Աստուծոյ նուիրեալ էր իբրեւ զա-
ռաջինն, չէր չար եւ պիղծ . որպէս եւ Դաւ-
իթ ասէ . Օրհնեցէք զտէր սաղմոսարանաւ,
եւ ջնարաւ, եւ աղեաւ, եւ առուղաւ, ծըն-
ծղայիւք, քաղցր ձայնիւք, օրհնութեամբ,
թմբկաւ, եւ պարուք : Արդ՝ եթէ այնպիսի
չէր ի խրախութիւն անառակութեան գար-
ձեալ, եւ ոչ ի կռոցն երկրպագութիւն, այդ
որով զարուեստն իմացաւ՝ նովին եւ պառուզ
ասյր Աստուծոյ, չէր բամբաստանաց իմաստ
արուեստին, եթէ զտէրն ճանաչէր . չէր բամ-
բաստանաց քնարն, եթէ քնարաւն Աստուծոյ
երգս զբ մատուցանէր : Ասան այնորիկ երա-
նելին Դաւիթ, որ քնարաւն ոչ զաղանդի
երգոն երգէր, այդ զնուիրական օրհնու-
թիւնսն մատուցանէր Աստուծոյ, եւ զգեւան
փախտական առնէր . յորժամ զԱռուղ այն

κατέρου, καὶ ἐρράπιζε καὶ καταστρώνον, ἡνίκα, φησὶν, ὁ μακάριος Δαυὶδ· ἀνέκρουε τὴν κιθάραν, καλῶς ἐγίνετο τῷ Σαούλ, καὶ ἐκουφίζετο· ὁρᾷς ὅτι πᾶσα τέχνη, εἰ πρὸς ἀρέσκειαν ἡρμοσταί θεοῦ, οὐδὲν ἂν ἦν φανῶλον, ἀλλὰ πάντα κατὰ γνώμην αὐτοῦ ἡμῖν ἀπὴντησεν;

Ἄλλὰ τί βουλόμενος ἦλθον ἀπὸ θεολο-
γίας εἰς τέχνην, καὶ μίμησιν εἰκόνας; ἵνα
τὴν δεσποτικὴν φωνὴν κατὰ τῶν αἰρετικῶν
ἀποδώσωμεν. Ποίαν; ὑποκριταί, τὸ πρό-
σωπον τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς οἶδατε
δοκιμάζειν· τέχνας εὗρατε, ἐπινοίας πολ-
λὰς ἐπενοήσατε, καὶ τὸν πάντων δεσπότην
καὶ τεχνίτην ὑβρίζετε; Σὺ τῇ τέχνῃ ἐμι-
μήσω τὸν δεσπότην, καὶ ὅμοιος ἀπηγγέλ-
θης κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν, καὶ τὸν
δημιουργὸν ἀνόμοιον τῷ γεννήσαντι κηρύτ-
τεις; ἐγὼ ὑμᾶς ὑποτεταγμένους τῇ ἁμαρ-
τίᾳ ἡλευθέρωσα, καὶ τὸν ἀπάντων δε-
σπότην εἰς ὑποταγὴν καλεῖτε; Ναί, φησι,
γέγραπται, ὅτι καὶ ὁ υἱὸς ὑποταγήσεται.
Εἰρηται μὲν, κατὰ δύναμιν θεοῦ. Οὐδὲ
γὰρ ἡμέτερα τὰ λεγόμενα, ἀλλὰ θεοῦ τὰ
κηρυττόμενα. Εἴτα ἵνα τῇ λέξει ἀκολουθή-
σω, συγχωρῶ τοῖς ἀκουσασιν εἰδέναι τὰ
λεγόμενα. Ἴν' οὖν τῇ λέξει ἀκολουθήσω, ἐν
τῇ μελλούσῃ δημιουργίᾳ, ἐν τῇ ἀναστάσει
ὑποταγήσεται τότε; Σὺ δὲ γίνῃ τότε ἰσαγγ-
γελος. Ἐν γὰρ τῇ ἀναστάσει τῶν νεκρῶν,
λέγει ὁ σωτὴρ, οὐτε γαμοῦσιν, οὐτε γα-
μίσκονται, ἀλλ' εἰσὶν ὡς ἄγγελοι θεοῦ. Σὺ
ἀπὸ τῆς σεαυτοῦ τάξεως ἀνάγῃ, καὶ ὁ υἱὸς

չար լիներ, ասեն գիրք, եթէ Գաւթիք քնար
Հարկանէր, եւ գիւրանայր Սաւուդի: Յետե-
ւեւ, զի ամենայն արուեստ յԱստուծոյ Հա-
նութիւն կազմաւ է, չգոյր ինչ յառութիւն,
եթէ ամենայն ինչ ըստ Աստուծոյ կամայն
լինէր:

Ձերչ արդեւք կամեցայ ցուցանել, զի
յաստուածութեանն յայսպիսի բանս եկի՝
յարուեստն, եւ նմանել պատկերին իւրում
արարչին: Ձի ցուցից, եթէ զտէրունական
բարբառն յեղյեղեմ, եւ զհերձուածողացն
տարապարտ կարծիս յանդիմանեմ: Ձտերու-
նի. զոր: Կնդծաւորք, ասէ, զերեսս երկնից
գիտէք փորձել, արուեստս գիտէք, իմաստս
իմացայք, եւ զամենեցուն արուեստագէտն
թշնամանեցէք. գու նմանեցեր արուեստիւն
քում աեառն, եւ զինչ կամեցար արարեր.
քանզի ըստ պատկերի եւ ըստ նմանութեան
արարչին Հաստատեցար. եւ զարարիչն ան-
նման ի ծնողէն քարոզես: Ես զձեզ հնազան-
դեալս մեղացն ազատեցի, եւ զիս որ Յերո-
եմ ամենեցուն՝ ի հնազանդութիւն կուէք:
Այո՛, ասեն, քանզի գրեալ է, եթէ որդի
հնազանդեցի: Ասացաք յառաջագոյն ըստ
մերում կարի ի ուրն, մանաւանդ եթէ Աս-
տուծոյ զօրութեամբն. քանզի չեն մեր բան-
քըս, այլ Աստուծոյ. եւ յիշեցէք. բայց սա-
կայն եւ այժմ սակաւ մի ձգեսցուք ի նոսա
զյանդիմանութիւնս: Քննեցուք զբանն.
ի հոնգերձեալ աշխարհին եւ ի յարութեան,
ուր ասես՝ եթէ որդի հնազանդելոց է, ոչ
ապագէն գու արեգակն եւ հրեշտակ լինելոց
ես. ի յարութեան մեռելոց, ասէ, ոչ արք կա-
նայս առնեն, եւ ոչ կանայք արանց լինին,
այլ իրրեւ զհրեշտակս իցեն. գու յայնժամ
ի քղամէ աստիճանեդ ի վեր մատչիցիս, եւ

ἀπὸ θεοποτείας εἰς ὑποταγὴν ἔρχεται; οὐκ ἤκουσας Παύλου λέγοντος· τῇ γὰρ ματαιότητι ἡ κτίσις ὑπετάγη, ὅτι καὶ αὐτὴ ἡ κτίσις συστενάζει καὶ συνωδίνει ἄχρι τοῦ νῦν. Ἡ κτίσις, οὐρανός, γῆ, καὶ τὰ ἄλλα πάντα· τῇ γὰρ ματαιότητι ἡ κτίσις ὑπετάγη, (οὐκ ἔκουσα· ποῖα ματαιότητι; τῇ ἀνθρωπίνῃ). Ματαιότητα αὐτὸν διὰ τίνα λεῖ; ἐκτραπέντα τῆς εἰκόνος εἰς ὁμοιότητα αἰλῶν. Ματαιότης γὰρ ματαιότητων, τὰ πάντα ματαιότης. Καὶ ὁ Δαυὶδ· πλὴν τὰ σύμπαντα ματαιότης, πᾶς ἄνθρωπος ζῶν. Τῇ οὖν ματαιότητι ταύτῃ, τῷ ἀνθρώπῳ τῷ παραφθαρέντι ὑπετάγη ἡ κτίσις. Πῶς ὑπετάγη; ἀνατέλλει ὁ ἥλιος τοῖς ἀναξίοις, βρῦνουν αἱ πηγαὶ τοῖς ἀχαρίστοις, φέρει ἡ γῆ τοὺς καρποὺς τοῖς ἀγνώμοσιν. Ὑπετάγη οὖν ἡ κτίσις τῇ ματαιότητι οὐκ ἔκουσα. Εἰ γὰρ κατὰ γνώμην, οὐκ ἂν ὑπετάγη τοῖς ἀναξίοις ἔκουσα, ἀλλὰ διὰ τὸν ὑποτάξαντα καὶ ὑποτάσσεται. (Ποῖω σκόπῃ; ἐλπίδι). Ποῖα ἐλπίδι; ὅτι καὶ αὐτὴ ἡ κτίσις, ταῦτά φησι Παῦλος, ἐλευθερωθήσεται ἀπὸ τῆς δουλείας τῆς φθορᾶς εἰς τὴν ἐλευθερίαν τῆς δόξης τῶν τέκνων τοῦ Θεοῦ. Ἡ κτίσις τότε ἐλευθεροῦται, καὶ ὁ υἱὸς καταδουλοῦται;

Ἐρευνᾶτε τὰς γραφάς, μὴ συνοφαντεῖτε· ἐρευνᾶτε, μὴ πολὺπραγμανεῖτε· ἐρευνᾶτε πιστεύοντες, μὴ ἀντιλέγοντες. Πόθεν ἔμαθες λέγειν, ὡς ἐγεννήσθη, ἢ οὐκ ὦν; Πόθεν ἔμαθες λέγειν, τὸ γεννηθῆαι καὶ τὸ κτίσθαι παρὰ Θεῷ ταῦτόν ἐστι; Πέτρος σε ταῦτα ἐδίδασκε; Παῦλος ὑπέθετο; ἀλλ' ὁ σωτὴρ ταῦτα ἡμῖν παρέδωκεν. Ἀνάγνωθε τὴν γραφὴν, καὶ δυνατοὺ τὸν νόμον. Πλὴν οὐδὲ οἷς λέγει ἐμ-

որդի թ տերութենէ ի խնամբ հիշանիցէ :
 Չլուար ի Պաւղոսէ . Ունայնութեան , առէ ,
 հնազանդեցան արարածք , եւ ինքեանք իսկ
 արարածք հեծեն եւ երկնեն մինչեւ ցայտմ :
 Եթէ արարածքն , այսինքն երկինք եւ երկիր եւ
 այլն ամենայն՝ մարդկան ունայնութեան հնա-
 զանդեցան . քանզի ունայնութիւն կոչէ զնա
 վասն զպատկերն եղծանելոյ , ի նմանութիւն
 անասնոց իջանելոյ . որպէս եւ այլ ուր առէ .
 եթէ Մնոսիք սնոտեաց , ամենայն ինչ սնտաի
 է : Եւ Դաւիթ առէ , թէ ամենեւեմ պմե-
 նայն մարդ կենդանի սնտաի է : Արդ հնա-
 զանդեցան արարածք մարդոյ՝ որ եղծ զպատ-
 կերն : Իւ զիարդ հնազանդեցան : Քանզի
 ծագէ արեգակն անարժանից , տեղան ան-
 ձրեւք , բղեսն աղբեւոր՝ ապաշնորհացն , բերե-
 երկիր պտուղ ապախտաւորացն . եւ այնպէս
 հնազանդեցան արարածք ունայնութեան , եւ
 ոչ կամօք . զի թէ ըստ կամաց ինչ եր՝ չհնա-
 զանդէին անարժանիցն , այլ վասն այնորիկ
 որ հնազանդեցոյց զնոսա յուսով , զի եւ ինչ
 քեանք , առէ , արարածքն ազատեսցին ի ծա-
 ռայութենէ ապականութեան յազատութիւն
 փառաց որդւոյն Աստուծոյ : Իսկ եթէ ազա-
 տանայցեն արարածք յայնժամ , որդին ի ծա-
 ռայութիւն գայցէ :

Քննեցէք զգիրս , եւ մի զրպարտէք . քննե-
 ցէք , եւ մի վայրապար խուզէք . քննեցէք ,
 հաւատացէք , եւ մի հակառակիք : Ուստի
 ուստար առել , էր՝ որդի , եւ ծնաւ , թէ չէր՝
 ուստի ուստար եթէ ծնանել եւ տանել նոյն
 է : Պետրոս ուսոյց քեզ զայդ , եթէ Պաւ-
 զոս ճառեաց , եթէ կենարարն աւանդեաց .
 ընթերցիր զգիրս : Նա եւ զոր առեսդ՝ յայն
 չկաս . զի յորժամ հարցանիցես իսկ , եթէ

μένει. Όταν γὰρ ἐρωτήσῃ, ὥν ἐγεννήθη, ἢ οὐκ ὥν, ψευδεται. Ὁ γὰρ μὴ ὁμολογεῖ, ἐξετάζει. Πρῶτον ὁμολόγησον, ὅτι ἐγεννήθη, καὶ τότε ἐρώτα, ὥν, ἢ μὴ ὥν. Τὸ πρᾶγμα ἀρῇ, τὸ ῥῆμα βασανίζεις; ὅν μὴ δίδως γεγεννησθαι, τούτου τὴν ἑραυταν τί ζητεῖς, ὥν ἐγεννήθη, ἢ μὴ ὥν; δὸς ὅτι ἐγεννήθη· πρῶτον στήσον ὅτι ἐγεννήθη, καὶ τότε ζήτηι. Ἀρῇ τὴν φύσιν, καὶ τὴν λέξιν ἐξετάζεις; Τὸ κτίσαι καὶ τὸ γεννῆσαι ταυτόν; πόθεν ὁ υἱός; λεγέτω τις αὐτῶν εἶν μὴ ἢ πρῶτον φανερά ἢ τάξεις τῶν δύο, καὶ τότε ἡ διάνοια συμφωνῇ, οὐ δύναμαι εἰπεῖν τὸ ἰδεῖν καὶ τὸ βλέπειν ταυτόν. Ἐν γὰρ εἶπον. Ἐάν δὲ εἶπω τὸ ἀκοῦσαι καὶ ἰδεῖν ταυτόν ἔστι, τότε δοκῶ τὰ διαφέροντα, οὐ μὴν καὶ τῇ ὄψει, συμφωνοῦντα δὲ τῇ ἀκοῇ λέγειν, ὅτι ταυτόν ἔστι παρὰ θεῷ. Πόθεν οἶδας ὅτι τὸ κτίσαι καὶ τὸ γεννῆσαι ταυτόν; εἰ μὲν γὰρ ἐγέννησε καὶ ἔκτισε, καλῶς λέγεις ταυτόν. Εἰ δὲ μηδέποτε ἐγέννησε, κατὰ σέ, ἀλλ' ἔκτισε, ποῦ τὸ γεννῆσαι καὶ κτίσαι ταυτόν; ῥημάτων κενοδοξία, ῥήματα κατὰ πραγμάτων ἀλήθεια.

Διὰ τί δὲ τὸ γεννῆσαι, καὶ τὸ κτίσαι νομιζονται; ὁ θεός, φησιν, ἀπλοῦς ἔστι, καὶ οὐχ ὥσπερ ἡμεῖς. Μέρει μὲν γεννώμεν, μέρος δὲ κτίζομεν; οἷον τοῖς μὲν γεννητικοῖς γεννώμεν, τῇ δὲ χειρὶ κτίζομεν· οὐχ οὕτω δὲ ὁ θεός, φησιν· ἀπλοῦς γὰρ καὶ ἀσχημάτιστος. Ἀλλ' ὅς τρόπῳ γεννᾷ, τού-

էր եւ ծնաւ, թէ չէր, յայնժամ իսկ տեսեալի ոչ զոր խոստովանիսն՝ զայն հարցանես։ Նախ խոստովանեաց, եթէ ծնաւ որդի, եւ ապա հարցանիցես զէն եւ զչէ . գու աւագիկ զիրան ուրանաս, եւ զքանան գանալից առնես . որում զծնանելն չտաս, զքննութիւն անախ ընդէր պահանջիցես։ Է՞ր / ասէ, որդի՝ եւ ծնաւ, թէ չէր։ Նախ ասւր ջիս զծնանել, կնքեա նախ մուրհակ, թէ ծնաւ . եւ ապա խնդրեսցիր զորպէսն . գու աւագիկ զքննութիւնն ուրանաս, եւ զքանան ի խոյզ եւ ի խնդիր արկանես։ Առնելն եւ ծնանելն՝ նոյն է ասես։ Նա եւ առ իս՝ ոչ նոյն, եթէ ոչ նախ կարգ երկոցուանց յայտնի լինիցին, եւ ապա միաքն մարանեսցին . զի եթէ զհայելն եւ զանանելն՝ զնոյն ասիցեմ, ասասցի մի ինչ . ապա եթէ լսելն եւ անանելն նոյն ասեմ, յայնժամ թուիմ, թէ որ աշացն անկէր՝ զայն լսելեացն ետու։ Եւ գու ուստի՞ գիտացեր, եթէ առնելն եւ ծնանելն Աստուծոյ նոյն է . զի եթէ ծնեալ եւ արարեալ գաւաններ, ապա բարիզը ասէիր՝ թէ նոյն է։ Իսկ եթէ չխոստովանիս երբեք զծնեալն, ուստի՞ զծնանելն եւ զառնել նոյն համարեսցիս . եւ գաննիցիս ոչ միայն ընդունայնական բանս մուծանել, այլ եւ ամենեւին իսկ թափուր ի նշմարութենէն։

Եւ արդ հարկ է ուսանել, եթէ ընդէր զառնելն եւ զծնանելն ճարտարիցէ հերեալկոսն՝ թէ նոյն է . քանզի Աստուած, ասէ, պարզ եւ սփիւռ էութիւն է . եւ ոչ որպէս մէքս . զի պլով անգամսք ծնանիմք, եւ պլով գործեմք . զի ծննդականօքն ծնանիմք, եւ ձեռք գործեմք . ոչ այնպէս եւ Աստուած . այլ պարզ եւ սփիւռ, եւ առանց կերպարանաց է . որով օրինակաւ ծնանի, նովին

τῷ καὶ κτίζει. Ἐπειδὴ περὶ ἀοράτων ἐπαγγέλλη, πεφυσιωμένος ὑπὸ τῆς ἀκαίρου ταύτης καὶ ματαίας φιλοσοφίας, ἐν τῶν ὁρῶντων σε πεισάτω, ὅτι τῷ αὐτῷ τρόπῳ τὰ γενόμενα μὴ καλὸν τὴν αὐτὴν ἔχειν δύναμιν. Λάβε χεῖρα τὴν ἐμὴν τὴν φαινομένην, ἵνα ἀπὸ τῶν φαινομένων ὁ ἔλεγχος θράμῃ τῶν ἀοράτων. Ἡ χεὶρ αὕτη μία οὐσα καθ' ἑαυτὴν, καὶ ἐργαζομένη διάφορα, οὐ δύναται τὰ ἀποτελουμένα εἰς μίαν θεωρίαν δεῖξαι. Οἷον τῇ αὐτῇ χειρὶ κτίζω καὶ καταστρέφω. Οὐκοῦν ἐπειδὴ τῇ αὐτῇ ἐστὶ τὸ κτίσαι καὶ τὸ καταστρέφαι, ταύτων ἄρα; ἀλλ' οὐ ταύτόν. Ἐπειδὴ λέγουσιν, ὅτι ἡμεῖς ἄλλως γεννῶμεν, καὶ ἄλλως κτίζομεν· λέγω κἀγὼ, τῷ αὐτῷ τρόπῳ κτίζω τῇ αὐτῇ χειρὶ, καὶ καθαιρῶ τῇ αὐτῇ χειρὶ, καὶ τύπτω καὶ θεραπεύω. Ἔσται οὖν τὸ τύπτειν, καὶ τὸ θεραπεύειν ταυτόν; τῇ αὐτῇ χειρὶ καὶ ὥθῳ τὸν στήκοντα, καὶ ἐγείρω τὸν παρόντα· τῇ αὐτῇ χειρὶ καὶ ψηφίζω, καὶ λύω τὴν ψῆφον. Ἔσται οὖν καὶ τὸ ψηφίσειν καὶ τὸ λύειν τὴν ψῆφον ταυτόν; ταῦτα οὐ οὐκ ἐστὶ μωρολογίας ἐπέκεινα; ταῦτα οὐ μύθοι, καὶ ἀκαιρίαι; ἄρα οὐ στένει ἡ ψυχὴ Παύλου; οὐκ ἀγανακτεῖ Πέτρος, τοιούτων ῥημάτων κωμαζόντων κατὰ τῆς θείας διδασκαλίας; ἀπέγνωσ τὸν Χριστόν, καὶ ἔμαθες τὰ ἐτέρων. Οὐκ ἤκουσας τοῦ κυρίου λέγοντος, ὅς ἂν αἰσχυνθῇ με, καὶ τοὺς ἐμοῖς λόγους; πολλοὶ πολλάκις Χριστὸν ὁμολογοῦσι, τοὺς δὲ λόγους αὐτοῦ αἰσχύνονται. Ὁμολογεῖ Χριστὸν αἰρετικὸς, ἐρχεται δὲ εἰς τὸν λόγον πατρὸς καὶ υἱοῦ, καὶ αἰσχύνεται τὸ ῥῆμα, καὶ λέγει· ἐγέννησε

եւ առնէ : Եւ արգ՝ որովհետեւ զաներեւու-
թիցն խոստանաւ զհանգամանս ցուցանել,
ուսուցեալք յանձնէ ճարտարութենէ, յե-
րեւելեացոց ցուցանեմ քեզ, եթէ նովին օրի-
նակաւ որով գործքն գործին. առ ի մէջ զե-
րեւելի զնաւս, զի երեւելեզքս՝ եւ աներեւու-
թիցն ընծայութիւն ի մէջ գայցէ. զի նաեւ
իսկ մի եւ նոյն՝ զոր ինչ գործեացէն, եւ ոչ
մի եւ նոյն գործ կոչի, եւ ոչ զմին եւ զնոյն
հանդէս ցուցանէ : Այսպիսի ինչ. միով եւ
սովին նեւամբ շինեմ, եւ տապալեմ. որով-
հետեւ միով նեւամբս շինեցի եւ քակեցի,
երկզբեան նոյն իցեն : Քանզի եւ տսեն, թէ
մէք այլ ազգ ծնանիմք, եւ այլ ազգ գոր-
ծեմք. ասեմ եւ ես ըստ նմին օրինակի, եթէ
շինեմք եւ քակեմք նովին նեւամբ. եւ հար-
կանեմք եւ ողորկեմք նովին նեւամբ. եւ
մզեմք եւ ընկենուեմք, եւ յարուցանեմք զգլու-
րեալսն նովին նեւամբ. եւ համարիմք, եւ
քակեմք զհամարն նովին նեւամբ : Եւ արգ՝
շինելն եւ քակելն նոյն իցէ. եւ կամ հար-
կանելն եւ ողորկելն, եւ այլքն մի ըստ միո-
ջէ : Եւ չիցեն մորոսաց բանք եւ անձն
առասպելք. եւ չհեծեն ընդ այն Պաւլոսի
միտքն. եւ չզայրանայցէ՞ Պետրոս ընդ այն-
պիսի բանս խառնել ի վարդապետութիւն :
Ուրացար ի Բրիտանիա, եւ զայլոց ուսանին :
Չիցէ՞ լուեալ տեսան՝ որ ասէր, եթէ Որ ա-
մթ համարեացի զիս եւ զբանս իմ, ուրա-
ցայց եւ ես զնա. քանզի բազումք բազում
անգամ զԲրիտանոս խոստովանին, եւ զբանս
նորա ամթ համարին. որպէս եւ գու իսկ
կրիցես փաշաման, յորժամ յատուածախօ-
ղութեան ճառսն գայցես, եւ լսիցես զանուն
հօրն եւ զորդոյ, եւ ամթ համարիցիս
զբանան. եւ ասես այսպիսի բանս ինչ,

γὰρ ὁ ἀπαθής; οὐκοῦν κατὰ φεῖσιν, οὐκοῦν κατὰ ποίησιν. Ὅρᾳς ὅτι αἰσχύνη τὸ φῆμα; Ὡς τῆς ἀνοίας, ἐγένοντο λέξεων θηραταί, καὶ οὐ τῆς δυνάμεως ἀκριβεῖς ἐδοτασται· πάντα γὰρ ἐφθειρον ἡ ματαιότης.

Ὁ δὲ πολλὰς εἶπον, τῶν αἵρετικῶν αἱ ἀρχαὶ αὗται, καὶ αἱ πηγαὶ δῆλαι. Ἡ ἐκκλησία αἵρετικὴν ἔχει διδασκαλίαν. Εἰπέ τὸν ἡγησάμενον γεγεννησθαι τοῦ προειρημένου. Τίς ἐστὶν ὁ ταύτην καθ' ἡμᾶς, ἣν σὺ καλεῖς αἵρεσιν, γεννήσας; ἀπ' ἀρχῆς οἱ ἀποστόλοι ἐκήρυξαν· μετὰ τοὺς ἀποστόλους ἡ ἐν Νικαίᾳ σύνοδος ἐβεβαίωσε. Καὶ ἵνα δευχθῇ, ὅτι οἰκουμένης ἦν ἡ πίστις, τοσοῦτων συναχθέντων, ἑπτὰ μόνοι διεφώνησαν, οἱ καὶ ἀπεκηρύχθησαν. Πᾶσα ἡ οἰκουμένη συνεφώνησεν, ἐπειδὴ τοῦ φυράματος ἦν τοῦ ἀποστολικοῦ.

Καὶ ὅρα τὸ θαυμαστόν· καὶ ἐμμήσατο ἡ νία δι' οἰκονομίας τὴν παλαιάν. Ὅτε οἱ βασιλεῖς Ἀσσυρίων ἐπῆλθον ἐπὶ τὴν γῆν τῆς Παλαιστίνης, ἐξῆλθεν Ἀβραὰμ κατὰ τῶν ἁλλοφύλων, κατὰ πέντε βασιλείων· ἐξῆλθε μόνος ὁ πιστός. Καὶ πόσους στρατεύει κατ' αὐτῶν; δούλους τριακοσίους ἀκογενεῖς, καὶ δεκαοκτώ· ὅσους ἐστράτευσεν Ἀβραὰμ κατὰ ἁλλοφύλων, ἐστράτευσε Χριστός κατὰ τῶν αἱρέσεων· ὅσους ἐστράτευσεν Ἀβραὰμ κατὰ ἁλλοφύλων, μᾶλλον δὲ ὅσους αὐτῷ συνεστράτευσε, τοσούτους ὁ

եթէ ծնունդ տրգեւք անկարեկանն . բնաւ եւ ծնանիցի . իսկ եթէ այնպէս իցէ, ըստ ծորելոյ եւ ըստ հառուածոյ : Տեսանէ՞ս զի ամօթ զբանսն համարիս . առ այնպիսին ասէ զբանն, եթէ որ ամօթ համարեացի զբանս իմ, եւ ես ուրացայց զնա : Ո՞հ անմեութեանն, բանից միայն եղեն որոտոգք, եւ ոչ արգեանց նշմարիս քննիչք . զամենայն ինչ եղծ ապականեաց տարապարտ ունայնութիւնն :

Զոր բազում անգամ ասէի, ասացից եւ այժմ . եթէ քո հերձուածոցդ գլխաւորք եւ առաջնորդք յայանի են . եւ սուրբ եկեղեցի հերձուածական վարդապետութիւն չընկալաւ երբեք : Յիշեցես երբեք՝ եթէ այս անուն առաջնորդ եղեւ եկեղեցական կրօնիցն, պարտիս ի մէջ բերել : Այլ գիտեմ, եթէ չկարես յայտ աւանել, որ զայս ազանդ եհան . զոր դու ազանդ կոչես, եւ չէ ազանդ, այլ նշմարութիւն . զոր ի սկզբանէ առաքեալքն իսկ քարոզէին, եւ յետ նոցա նիկեական սիւնհոգոսն զնոյն հաստատեաց, զի յայանի լինիցի՝ եթէ համաշխարհական եւ տիեզերական հաւատք էին . իսկ յայնչափ բազմութենէ եպիսկոպոսոց ի մի վայր ժողովելոց՝ եւթն միայն եպիսկոպոսք չմտաւնեցին, եւ իբրեւ զտարագիրս եւ զխոտամեծ ի բաց ընկեցան . եւ ամենայն տիեզերք մտաբանեցին, զի յառաքելական ամպօքն զանկուածոյն էին :

Եւ ասեա զլարմանալիսն . նմանեցաւ նոր համօրէն աշխարհս՝ հնոյ կառկարանացն . որպէս զի անդ առաւել հաւատացեալն Արքահամ վառեաց ընդ իւր ծառայս ընդոծինս երեք հարեւր եւ ութուտասն, եւ հինգ թագաւորս ասորեստանեաց՝ որ եկեալ էին ի վերայ երկրին պաղեստինացաց, վարեաց .

Χριστὸς μεθ' ἑαυτοῦ ὤπλισε κατὰ τῶν αἰ-
 ρίσεων. Τριακόσιοι δεκαοκτὼ ἐπίσκοποι ἐν
 Νικαίᾳ· καὶ τριακόσιοι δεκαοκτὼ οἰκέται
 τοῦ Ἀβραάμ οἰκογενεῖς. Διὰ τί οἰκογενεῖς
 εἶπεν; εἶχε γὰρ καὶ ἀργυρωνήτους. Ἀλλὰ
 τὸ γνήσιον ἐδείξε τῆς οἰκίας. Καὶ νῦν Χρι-
 στὸς ἐστράτευσεν οὐχ ἀπλῶς πάντας, ἀλ-
 λά τοὺς οἰκογενεῖς, τοὺς κληρονόμους, τὰ
 ὄντα τὸν ἐξ ὄντος, τὸν ζῶντα τὸν ἐκ ζῶν-
 τος, τὸ φῶς τὸ ἐκ φωτός.

Τί λέγεις φῶς καὶ φῶς; ποία διαφορὰ
 ζωῇ καὶ ζωῇ; ποῖον τὸ διάφορον; καὶ τὸ
 θαυμαστόν· ὁ πατήρ φῶς ἐλέχθη, ὁ δὲ
 υἱὸς μετὰ προσθήκης. Λέγει Ἰωάννης, ὁ
 θεὸς φῶς ἐστὶ· περὶ δὲ τοῦ υἱοῦ, ἦν τὸ φῶς
 τὸ ἀληθινόν. Ὁ πατήρ ἀπολελυμένως ἐκλή-
 θη φῶς. Ἐπειδὴ γὰρ κατὰ τῆς τοῦ πα-
 τρός θεότητος οὐ ταχέως στρατεύονται αἰ-
 ρετικαὶ τόλμαι· εἰ καὶ τὰ μάλιστα κατὰ
 Χριστοῦ τολμώμενα εἰς πατέρα ἀναφέρει
 τὴν ὑβρίν· ἀλλ' ὅμως τὸ ὁμολογημένον ἀ-
 πλῶ κατασκευάζει λόγῳ ἢ γραφῇ, τὸ ἀμφι-
 βαλλόμενον ὀχυροὶ τῇ ἀληθείᾳ. Φῶς ὁ πα-
 τήρ, καὶ οὐ μετὰ προσθήκης· ἀρκεῖ γὰρ
 κηρυχθεὶς γνωρισθῆναι. Φῶς ὁ υἱός· ἵνα
 μὴ τις εἴπῃ, ὅτι φῶς μὲν νοερὸν ἐκείνο,
 τὸ δὲ ἕτερον νόθον, φῶς ἀληθινόν. Πάλιν
 ἵνα μὴ τις εἴπῃ, ὡσπερ φῶς, ὁ ἥλιος, καὶ

ըստ նմին օրինակի եւ համարոյ՝ եւ քրիստոս գումարեաց առ իւր՝ առաջ պատերազմ ընդ հերձուածողան, երեքհարեւր եւ ութսուտասն եպիսկոպոսոս: Երեքարեւր եւ ութսուտասն ծառայս ընդոծինս առ Արահամ, եւ ըսգաւ ի վերայ պլազգեացն. թէպէտ եւ էին բազում եւ պլ ծառայք արծաթագինք, այդ զմահերմութիւն ընդոծին ծառայիցն եցոյց. նոյնպէս եւ քրիստոս ոչ գումարեաց խառն ի խառն զամենեւեան, այդ զընդոծինս հաւաանցն. եւ քարոզեցին զճշմարիտն ի ճշմարտէն, զկենդանին ի կենդանւոյն, զոյսն ի լուսոյն:

Ձինչ անջրպետութիւն ընդ լուսոյն, եւ ընդ լոյս համարիցիք. զոր պլակերպութիւն ընդ կեանսն, եւ ընդ կեանս. զոր պլակերպութիւնս ընդ ճշմարտութիւնն, եւ ընդ ճշմարտութիւն: Եւ որ զարմանալին եւս է, զի հայր լոյս կոչի. Յովհաննէս ասէ. Աստուած լոյս է, եւ որդի յաւելուածօքն հանդերձ, իթէ եր լոյսն ճշմարիտ: Հայր լոյս միայն արձակ կոչի, վասն կարծրութեանն. եւ քանզի ընդդէմ աստուածութեան որդւոյ գումարին ի մարտ հերձուածողքն յանդուգնեալք. թէպէտ եւ որ առ քրիստոսն որ յանդգնեացի՝ ի հայր ձգէ զթշնամանս. բայց սակայն զյայտնին մեկին բանիւք յայտնեն գիրք, եւ զերկրայութիւն ճշմարտութեամբն ամրացուցանեն: Լոյս կոչի հայր, եւ ոչ յաւելուածով հանդերձ. քանզի քարոզութիւն միայն բաւական է ծանօթ առնել. լոյս առնուանի եւ որդի. զի մի համարեացիս, թէ նա լոյս իմանալի եւ բուն է, եւ սա լոյս ինչ երեւելի եւ պիտակ, յաւելուածօքն ամրացուցանէ զբանն. եր, ասէ, լոյսն ճշմարիտ: Եւ գարձեալ՝ զի մի որ ասիցէ, թէ որդեւ

φῶς ἡ σελήνη, ἀλλὰ τὸ μὲν μέγα φῶς τὸ
 δὲ μικρὸν φῶς· οὕτω καὶ ὁ πατὴρ φῶς,
 ἀλλὰ μέγα, οὕτω καὶ ὁ υἱὸς φῶς, ἀλλὰ
 μικρὸν· ἵνα μὴ ταῦτα λέγῃ, Ἡσαΐας προ-
 λαμβάνει, γῆ Ζαβουλὼν, καὶ γῆ Νεφθα-
 λείμ, ὁδὸς θαλάσσης, πέραν τοῦ Ἰορδάν-
 ος, Γαλιλαία τῶν ἐθνῶν, ὁ λαὸς ὁ καθή-
 μενος ἐν σκότει, φῶς εἶδε μέγα· (εἰ ὁ θεὸς
 φῶς ἐστὶ καὶ φῶς μέγα, ὁ θεὸς μέγας. Εἰ
 ὁ θεὸς φῶς ἐστίν, ὡς γέγραπται παρὰ
 Ἰωάννου, ὅτι ὁ θεὸς φῶς ἐστίν.) Εἰ ὁ θεὸς
 το φῶς μέγα, θεὸς μέγας. Μέγας γὰρ ὁ γεν-
 νήσας, καὶ μέγας ὁ γεννηθεὶς. Μεγάλη ἡ ῥίζα,
 μέγας ὁ καρπός· μέγα τὸ φῶς, μέγα τὸ
 ἀπαυγάζμα. Οὐκ οἶδα μικρὸν καὶ μέγα,
 ἀλλὰ μέγα οἶδα ἵνα θεὸν τριάδα. Μέγας
 ὁ θεός· ὁ θεὸς μέγας ὁ αἰωνίος, φησὶν
 Ἡσαΐας. Ὁ δὲ Παῦλος, ἀπειδεχόμενοι τῆς
 μακαρίαν ἐλπίδα καὶ ἐπιφάνειαν τῆς δόξης
 τοῦ μεγάλου θεοῦ, καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰη-
 σοῦ Χριστοῦ. Μέγας ὁ θεός, μέγας κύριος,
 ὡς φησὶ Δαυίδ· μέγας ὁ κύριος ἡμῶν, καὶ
 μεγάλη ἡ ἰσχὺς αὐτοῦ Ἀλλ' ἐπειδὴ ἰσχὺς
 καὶ δύναμις ταυτὸν· Χριστὸς γὰρ θεοῦ
 δύναμις· μέγας ὁ κύριος ἡμῶν· ὡσεὶ ἔλεγε,
 μέγας ὁ πατὴρ, μεγάλη καὶ ἡ δύναμις αὐ-
 τοῦ· μέγας ὁ κύριος ἡμῶν, καὶ μεγάλη ἡ
 ἰσχὺς αὐτοῦ. Μεγάλη ἰσχὺς ὁ υἱός, ἐπειδὴ
 μεγάλη δύναμις καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον,
 ὡς φησὶν ὁ σωτὴρ τοῖς ἀποστόλοις· καθί-
 σατε εἰς Ἱερουσαλήμ, ἕως οὗ ἐνδύσησθε
 δύναμιν ἐξ ὀφθῶς.

Ἀλλ' ὄρα τί σοφίζονται τὴν δύναμιν.
 Ἔστε, φησὶν, ἡ δύναμις, ὡς πλούτου ἔχου-

լըյս է արեգակն, եւ լըյս լուսին. այդ մին
մեծ լըյս, եւ մին փոքր. նոյնպէս եւ Հայր՝
մեծ լըյս ինչ իցէ, եւ որդի փոքր, յառա-
ջագոյն կորապետէ Եսայիա, եւ յարգարէ.
երկիր, ասէ, Զարուզանի, եւ երկիր՝ Նեփթա-
ղիմայ, ճանապարհ ծովու յայնկոյս Յորդա-
նան գետոյ, ժողովուրդ որ նստէր ի խաւա-
րի՝ ետեւ զլըյս մեծ: Եթէ Հայր լըյս մեծ կոչի,
ահա եւ որդի լըյս մեծ անուանի: Մեծ է
ծնօղն, մեծ է եւ ծնունդն. մեծի արմատոյն՝
մեծ է պատուզն. մեծ է լըյսն, մեծ է եւ ծա-
գումն լուսոյն. չճանաչեմ անդ մեծ եւ փոքր,
այդ միայն զմեծն. մի Աստուած զերբորդու-
թիւնն գիտեմ: Մեծ է Հայր, որպէս Երեմիա
մարգարէ ասէ, եթէ Աստուածդ մեծ եւ
յաւիտենական. ասէ եւ զորդւոյ Պաւղոս,
եթէ ակն ունիմք երանելի յուսոյն եւ յայտ-
նութեան մեծին Աստուծոյ, եւ փրկչին Յի-
սուսի Քրիստոսի. եւ Դաւիթ ասէ. մեծ է
աւեր, եւ մեծ է զօրութիւն նորա. միթէ այլ
դք նա իցէ, եւ այլ դք զօրութիւն նորա. եւ
զի որդի է զօրութիւն նորա, զկայէ առա-
քեալ. Քրիստոս, ասէ, Աստուծոյ զօրութիւն:
Դարձեալ ասէ մարգարէն, մեծ է աւեր մեր,
որպէս զի թէ ասիցէ, թէ մեծ Հայր, եւ մեծ
է զօրութիւն նորա՝ Հոգին սուրբ. որպէս
ասաց կենարարն ցառաքեալն, կացէք մե-
ղէք յԵրուսաղէմ, մինչեւ աւանցուք զօ-
րութիւն ի բարձանց:

Այդ անս, զիարդ ճարտարեն Հակառա-
կորդէն. այս, ասեն, զօրութիւն է՝ որ զմե-

σα ἐπαγγέλλαν. Τὸ γὰρ πνεῦμα οὐκ εἰρη-
ταί, φησι, θεός, ἀλλὰ ἀρράβων θεοῦ· καὶ
πῶς ἄκουε. Ὁ ἀρράβων μέρος ἐστὶ δώρου,
οὐδὲ ὁλόκληρον δῶρον, ἀλλὰ μέρος τοῦ
ὅλου. Γέγραπται γάρ, φησι, περὶ τῶν ἀ-
ποστόλων· σφραγισθέντες ἐν πνεύματι τῆς
ἐπαγγελίας τῷ ἁγίῳ, ὃ ἐστὶν ἀρράβων τῆς
κληρονομίας ἡμῶν. Ὅρα, φησὶν, ὅτι δῶρόν
ἐστὶ θεοῦ, καὶ οὐ θεός. (Ἦλθε οὖν δῶρον
καὶ ἀρράβων, μέρος ἐκ τοῦ ὅλου.) Ἐάν οὖν
ἴδῃς καὶ τὸν θεὸν μέρος λεγόμενον, (καὶ
οὐχ ὅλον· καὶ δῶρον, καὶ οὐχ ὅλον. Τί λέ-
γει γάρ; ὁ δὲ ἀρράβων τῆς κληρονομίας.
Τίς ὁ ἀρράβων; τίς ἡ κληρονομία; ὁ ἀρ-
ράβων τῆς κληρονομίας;) ἡ κληρονομία
δῶρόν ἐστι τοῦ τὴν κληρονομίαν δεδωκό-
τος, οὐκ αὐτὸς ὁ κληρονομούμενος. (Λέγει
τοῖσιν· ὁ ἀρράβων τῆς κληρονομίας ἡμῶν
τὸ πνεῦμα.) Εἰ τὸ κληθεῖναι τὸ πνεῦμα
ἀρράβωντα, σκανδαλίζει σου τὴν ψυχὴν,
εἰάν ἴδῃς καὶ τὸν θεὸν κληρονομίαν λεγό-
μενον, τί ποιεῖς; Πρόσεχε ἀκριβῶς πῶς οὐ
μόνον κληρονομούμενον, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν
κληρονομίαν λεγόμενον. Ἄκουε τοῦ Δαυὶδ
λέγοντος· κύριος μερὶς τῆς κληρονομίας
μου. Ὁ θεὸς μερὶς κληρονομίας· τὸ πνεῦ-
μα ἀρράβων κληρονομίας. Εἰ πατεῖ ἐλάτ-
τονα τὸν υἱὸν ἢ τὸν πατέρα, τὸ λήγεσθαι
μερίδα κληρονομίας, ἐλαττοῖ καὶ τοῦ πνεύ-
ματος τὴν ἀξίαν τὸ καλεῖσθαι ἀρράβων
κληρονομίας· λέγει Δαυὶδ ἀλλαχοῦ· κύριος
μερὶς μου ἐν γῇ ζώντων· μερὶς μου, τίνος
μερίσαντος; Εἰ γὰρ εἷς, οὐχ ὅλος· Εἰ λέ-
ξεων εἰ θηρατῆς, καὶ οὐ νοημάτων ἐξε-
ταστῆς, οὐδὲν κωλύει σε καὶ τὸν πατέρα
θεὸν βλασφημεῖσαι, ὃν δοκεῖς σέβεισθαι.

եութիւն առեաւեացն բաշխեացէ, եւ չիք ուրիշ գրեալ՝ եթէ հոգին Աստուած իցէ, այդ առհաւատչեայ ժառանգութեանն: Եւ գուփա գիր. առհաւատչեայն մասն ինչ է ի պարզեւէն, եւ ոչ ամենայն պարզեւն, այդ մասն ինչ ի բնաւէն: Գրեալ է, ասեն, յառաքեալ, եթէ նիքեցայք հոգւովն սրբով աւետեաց, որ է առհաւատչեայ ժառանգութեան մերայ. ասեմանմո, ասեն, զի պարզեւ է, եւ ոչ Աստուած: Եւ արդ՝ եթէ գտանիցես եւ զհայր մասն եւ ժառանգութիւն կոչեցեալ, եւ անդ զբանիցն զհեա երթայցես, եւ ոչ զմտացն. զի եւ ժառանգութիւնն, եւ մասն՝ պարզեւք են տուողին, եւ ոչ ինքն որ զժառանգութիւնն տայցէ. եւ եթէ հոգւոյն սրբոյ կոչել առհաւատչեայ՝ զայլմակղեցուցանէ զքեզ, ապա եւ զհօրէ՝ յորժամ լսիցես, եթէ բաժին ժառանգութեան է, եւ ի նմ ձգես զհայհոյութիւնն: Միտ գիր հաստատուութեամբ. չառաց՝ թէ ժառանգութիւն, այդ թէ մասն ժառանգութեան. եւ վկայէ՝ Դաւիթ. Յէր, ասէ, բաժին ժառանգութեան ի մոյ. ապա ուրեմն որպէս հայր բաժին ժառանգութեան է, նոյնպէս եւ հոգին առհաւատչեայ ժառանգութեան. եթէ զհայր փոքր առնիցէ ասելն բաժին ժառանգութեան, ապա եւ զհոգին առհաւատչեայ ժառանգութեանն: Եւ յայլում վայրի ասէ Դաւիթ, եթէ, Յէր բաժին իմ յերկիր կենդանեաց. եւ բաժինն յիմքէ մասն ինչ է, եւ ոչ եթէ ամենայն բաւանդակ: Արդ եթէ բանից որ սորդ իցես, եւ ոչ մտաց քննիչ, չիցէ այնուհետեւ ինչ արգել քեզ զԱստուած հայհոյել՝ զոր համարինն թէ փառաւորեցես.

Κυριος μερίς τῆς κληρονομίας μου, καὶ μερίς μου εἰ ἐν γῇ ζώντων. Δια τί δὲ λέγεται ἡ αὐτογενὴς δύναμις μερίς καὶ κληρονομία; ἐπειδὴ τὸν θεὸν αἰρέσει οἰκεία δεχόμεθα, καὶ ἕκαστος, ὁ μὲν τὴν πλάσιν αἰρεῖται, ὁ δὲ τὸν θεὸν δέχεται, καὶ γίνεται μερίς τοῦ πιστοῦ ὁ αἰρεθεὶς θεός. Οἶόν τι λέγω· γέγραπται τοῖς Λευίταις, οὐκ ἔσται σοι μερίς ἐπὶ τῆς γῆς· κύριος γάρ μερίς αὐτῶν. Εἰ ὁ θεὸς λεγόμενος μερίς οὐ σκανδαλίζει σε, τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἀφάρων λεγόμενον διὰ τί σκανδαλίζει σε;

Περιέλωμεν πᾶσαν σύγχυσιν ἀπιστίας, καὶ δεξώμεθα τὴν αὐόγχυτον πίστιν. Ἔως ποτε βαρυνεῖς σου τὴν καρδίαν, αἰρετικῶς, ὡς Φαραῶ; ἔως ποτε οὐ ζυγοστατεῖς τὰ θεῖα ῥήματα; Ἐχεις λογισμόν ζυγόν ἐν ἑαυτῷ· ζυγοστατεῖ τὰ ῥήματα τοῦ σωτῆρος· νόμι ποῖα ἔστι τὰ περὶ σαρκὸς, ποῖα τὰ περὶ θεότητος· νόμι τὰ περὶ τῆς ἀξίας, νόμι τὰ περὶ τῆς οἰκονομίας· ἵνα μὴ λεχθῇ καὶ περὶ σου τὰ ἐν τῷ προφήτῃ περὶ τοῦ Χαναάν λεγόμενα· Χαναάν, ἐν χειρὶ αὐτοῦ ζυγὸς ἀδικίας, ἡγάπησε καταδυναστεύειν. Καὶ Δαυὶδ, πλὴν μάταιοι οἱ υἱοὶ τῶν ἀνθρώπων. Τῶν αἰρετικῶν ἐν ζυγῷ τοῦ ἀδικῆσαι· κατέχεις ζυγόν, καὶ φθείρεις τὸ δίκαιον; βλέπε τὸν ζυγόν τοῦ σωτῆρος. Ἐγὼ καὶ ὁ πατήρ ἐν ἑσμεν. Πού τὸ ἄνισον; βλέπε τὰς πλάστιγγας τοῦ θείου λόγου. Ὁ ἑωρακὴς ἐμὲ ἑώρακε τὸν πατέρα μου. Πού τὸ κατάγον, πού τὸ ἀ-

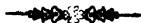
Յեր, ասէ, բաժին ժառանգութեան իմոյ . եւ բաժին իմ ասէր յերկիր կենդանեաց : Եթէ վասն էր բառանգակ զօրութիւնն բաժին եւ ժառանգութիւն կոչեսցի, հարկ է ասել . քանզի զԱստուած անձնիշխանութեամբ պաշտեմք, եւ սմն ընդ մարտութիւն հանաւ է, եւ սմն ընդ Աստուած, լինի բաժին հաւատացելոց՝ որ զնա ընարեն : Այսպիսի ինչ . զեւտացւոցն, ասէ, մի լիցի բաժին յերկրի . զի ասէր է բաժին նոցա, զոր ընարեցին . (եւ մարգարէն յայտ առնէ, եթէ իւրով կամօք ընարեալ զԱստուած, եւ ոչ ի հարկէ . ասէր, ասէ, բաժին իմ է :) Եթէ Աստուած յորժամ բաժին կոչեսցի՝ շնուազի ինչ յաստուածութենէ իւրմէ, նոյնպէս եւ հոգին սուրբ յորժամ առհաւատչեալ կոչեսցի, շնուազի ինչ յիւրմէ աստուածութենէն :

Ի բաց յապաւեսցուք այսուհետեւ զամենայն խառնակ շփոթութիւն, եւ ընկալցուք զառաքելական հաւատան : Մինչև ցերբ կշեռս եգեալ՝ կշեռցես զաստուածային բանս . ունիս զխորհուրդս իբրեւ զկշեռս ի միասոյ, կշեռա զպարզեւս փրկչին : Ի միա առ, ո՞ր մարմնոյն իցեն, եւ ո՞ր աստուածութեանն . ո՞ր պատուին, եւ ո՞ր տնտեսութեանն . զի մի աստացի եւ վասն քո, եթէ քանանու կշեռք են ի ձեռին, կշեռք անիրաւութեան . եւ ի գէպ ելանիցէ քեզ մեւս բանն, եթէ ընդունայն են որդիք մարդկան, ի կշեռան մեղանչեն : Ունիս զլծակ կշեռցն, եւ թիւրեւ զարդար կշեռն : Զգոյշ լիւր կշարդաց կենարարին, միա գիր, քաջ հայեաց . ես, ասէ, եւ հայր իմ մի եմք, եւ արդ ո՞ւր իցէ անզոյքն : Տես զկշարդոս աստուածեղէն բանին . Որ ետես զիս, ասէ, ետես զհայր իմ . եւ ո՞ւր իցէ որ ի վայր միաիցէ, կամ որ ի վեր ձգի-

νάγον; βλέπει τὸν πατέρα ἐλευθεροῦν-
 τα, καὶ τὸν υἱὸν ἐλευθεροῦντα, ὡς αὐτὸς
 λέγει· εἰ μὴ ὁ υἱὸς ὑμᾶς ἐλευθερώ-
 σῃ, δούλοι ἐστέ· καὶ Παύλου λέγον-
 τος· ὁ νόμος τοῦ πνεύματος τῆς ζωῆς ἐν
 Χριστῷ Ἰησοῦ ἠλευθέρωσε με. Εἰ πατὴρ
 ἐλευθεροῖ, εἰ υἱὸς ἐλευθεροῖ, εἰ τὸ πνεῦ-
 μα ἐλευθεροῖ, ποῦ τὸ δούλον; ἀλλὰ γέ-
 νοιτο ἡμᾶς πάντα ζυγὸν ἁμαρτίας καὶ
 ζυγὸν αἰρέσεως ἀποφυγόντας, ἔχειν τὴν
 πίστιν ἀκλινῇ...

ցէ : Յետ զհայր ազատիչ, եւ զորդի ազատիչ,
եւ զհոգի ազատիչ. եթէ ոչ, առէ, որդին
ազատեսցէ զձեզ; ծառայք էք. եւ Պաւլոս,
Օրէնք, առէ, հոգւոյն կենաց ի Բրիտանո Յի-
սուս ազատեցին զձեզ. եթէ հայր ազատէ,
եւ որդի ազատէ, եւ հոգի ազատէ : Այլ
եղիցի մեզ ամենեցուն ազատել ի լծոյ մեղաց,
եւ զերծանել ի լծոյն հերձուածողացն, եւ
ուզղիւ զհաստատուն հաւատսն, եւ փառս
առաքելոց Երրորդութեանն յաւիտեան :

ΕΥΣΕΒΙΟΥ

ΤΟΥ ΠΑΜΦΙΛΟΥ

ΧΡΟΝΙΚΑ

ΒΗΡΩΣΣΟΣ ἐν τῇ πρώτῃ τῶν Βαβυλωνιακῶν φησι γενέσθαι αὐτὸν κατ' Ἀλέξανδρον τὸν Φιλίππου τὴν ἡλικίαν, ἀναγραφὰς δὲ πολλῶν ἐν Βαβυλῶνι φυλάσσεσθαι μετὰ πολλῆς ἐπιμελείας ἀπὸ ἐτῶν πού ὑπὲρ μυριάδων ἐ· περιεχούσας χρόνον· περιέχειν δὲ τὰς ἀναγραφὰς ἱστορίας περὶ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ θαλάσσης, καὶ πρωτογονίας, καὶ βασιλέων καὶ τῶν κατ' αὐτοὺς πράξεων. Καὶ πρῶτον μὲν τὴν Βαβυλωνίων γῆν, φησι, κεῖσθαι ἐπὶ τοῦ Τίγριδος καὶ Εὐφράτου ποταμοῦ μέσην· φύειν δὲ αὐτὴν πυρρὸς ἀγρίους καὶ κριθὰς, καὶ ὤχρον, καὶ σήσαμον, καὶ τὰς ἐν τοῖς ἔλεσι φυομένας ῥίζας ἐσθίεσθαι· ὀνομάζεσθαι αὐτὰς γόγγους· ἰσοδυναμεῖν δὲ τὰς ῥίζας ταύτας κριθαῖς. Γίνεσθαι δὲ φοίνικας, καὶ μῆλα, καὶ τὰ λοιπὰ ἀκρόδρυα, καὶ ἰχθύας, καὶ ὄρεα χερσαῖά τε καὶ λιμναῖα· εἶναι δὲ αὐτῆς τὸ μὲν κατὰ τὴν Ἀραβίαν μέρη ἄνυδρά τε καὶ ἄκαρπα· τὰ δὲ ἀντικείμενα τῇ Ἀραβίᾳ ὄρενα καὶ ἄφορα· ἐν δὲ τῇ Βαβυλῶνι πολὺ πλῆθος ἀνθρώπων γενέσθαι ἄλλοεθνῶν κατοικησάντων τὴν Χαλδαίαν· ζῆν δὲ αὐτοὺς ἀτάκτως, ὥσπερ τὰ θηρία.

Ե Ի Ս Ե Ի Ի

ՊԱՄՓՈՒՆԱՅ

Ք Ր Ո Ն Ի Կ Ո Ն

Ասան Ժաղախական անվանաբանական պարմա-
նեանն, անդադին ի Բազմավրդն Ալիքսանդրի
զնայն Ժաղախացաց Ժադինին:

ԻՆՐՈՍՈՍ Բայ ասէ յառաջնում բարեզո-
նական մատենին՝ լինել նմա ի ախ Աղե-
քանդրի Փիղիպեայ, եւ դրել զբազմաց մա-
տենն, որ եւ ի Բարեզոնի բազում զգուշու-
թեամբ պահէին յերկերիւր եւ ի հինգեառ-
սան բիւրուց ամաց. յորում թիւք ժամա-
նակաց, եւ դիւր պատմութեանց զերկնից եւ
զերկրէ եւ զծովէ եւ զնախակերտն արար-
չութենէ, եւ զթագաւորաց եւ զնոցուն ի-
րաց եւ զգործոց պատմէ: Եւ նախ գնէ, ասէ,
զբարեկազւաց երկերն հաստատել ի վերայ
Դիզմութ գեաղ, եւ Արածանւոյ ընդ մի-
ջանել. եւ յինքն կայ վայրենի ցորեան եւ
գորի եւ ոտն եւ ոլուն եւ կնճիթ երկրին
բերել. եւ ի խաղս եւ ի շամբս գեաղն ար-
մատոց ինչ ուտելիաց գտանել, որոց անուն
կոչիցին գանգը, ունել արմատոցն զօրութիւն
գորույ հացի: Լինել անդ եւ արմաւ եւ
խնձոր, եւ սլլոց եւս ազգի ազգի մրգոց.
եւ ձկանց՝ եւ հաւուց վայրենեաց եւ մարա-
կանաց: Լինել եւ արաբացւոց կողմանցն
նորս անջրդիս եւ անպտուղս. եւ գեմ յան-
դիման արաբացւոց աշխարհին՝ լեւնայինս եւ
պաղարերս: Եւ ի Բարեզոնի բազմամբոխ
սլլազգեաց մարդկան բնակեալ ի քաղցեա-
ցւոց աշխարհին. եւ կեալ նոցա անառակու-
թեամբ իբրեւ զանտառնս եւ զգազանս:

Ἐν δὲ τῷ πρώτῳ ἐνιαυτῷ φανῆναι ἐκ τῆς ἐρυθρᾶς θαλάσσης κατὰ τὸν ὁμοροῦντα τόπον τῇ Βαβυλωνίᾳ ζῶον ἄφρενον δυνάματι Ἰλάννην, καθὼς καὶ Ἀπολλόδωρος ιστόρησεν, τὸ μὲν ἄλλο σῶμα ἔχων ἰχθύος· ὑπὸ δὲ τὴν κεφαλὴν παραπεφυκυῖαν ἄλλην κεφαλὴν ὑποκάτω τῆς τοῦ ἰχθύος κεφαλῆς, καὶ πόδας ὁμοίως ἀνθρώπου, παραπεφυκτάς δὲ ἐκ τῆς οὐρᾶς τοῦ ἰχθύος, εἶναι δὲ αὐτῷ φωνὴ ἀνθρώπου. Τὴν δὲ εἰκόνα αὐτοῦ ἔτι καὶ νῦν διαφυλάσσεσθαι· τοῦτο δὲ φησι τὸ ζῶον τὴν μὲν ἡμέραν διατρίβειν μετὰ τῶν ἀνθρώπων, νυκτεμίαν τροφὴν προσφερόμενον, παραδιδόναι τε τοῖς ἀνθρώποις γραμμάτων καὶ μαθημάτων καὶ τεχνῶν παντοδαπῶν ἐμπειρίαν. Καὶ πόλεων συνοικισμούς, καὶ ἱερῶν ἰδρύσεις, καὶ νόμων εἰσηγήσεις, καὶ γεωμετρίαν διδάσκειν, καὶ σπέρματα, καὶ καρπῶν συναγωγὰς ὑποδεικνύναι. Καὶ συνόλως πάντα τὰ πρὸς ἡμέρῃσιν ἀνήκοντα τοῦ βίου παραδιδόναι τοῖς ἀνθρώποις· ἀπὸ δὲ τοῦ χρόνου ἐκείνου οὐδὲν ἄλλο περὶ σὸν εὐρεθῆναι· τοῦ δὲ ἡλίου δύνατος, τὸ ζῶον τουτονὶ Ἰλάννην δύναι πάλιν εἰς τὴν θαλάσσαν, καὶ τὰς νύκτας ἐν τῷ πελάγει διατᾶσθαι· εἶναι γὰρ αὐτὸν ἀμφίβιον· ὕστερον δὲ φανῆναι καὶ ἕτερα ζῶα ὅμοια τούτῳ, περὶ ὧν ἐν τῇ τῶν Βασιλέων ἀναγραφῇ, φησι, δηλώσειν τὸν δὲ Ἰλάννην περὶ γενεᾶς καὶ πολιτείας γράφαι, καὶ παραδούναι τὸν δὲ τὸν λόγον τοῖς ἀνθρώποις.

Γενέσθαι φησὶ χρόνον, ἐν ᾧ τὸ πᾶν σκότος καὶ ὕδωρ εἶναι, καὶ ἐν τούτοις ζῶα τερατώδη, καὶ διφυεῖς τὰς ἰδίας ἔχοντα ζωογονεῖσθαι· ἀνθρώπους γὰρ διπτέρους

Եւ յառաջնումն տմին յայտնել ի կար-
 փր ծովէ անդէն իսկ ի մէջ սահմանացն բա-
 րեղացւոց ահագին ինչ գազանի, որոյ ա-
 նուն կոչիցի Ովան. որպէս եւ Ապողոբորոս
 պատմէ ի մատենին, թէ ամենայն մարմինն
 ձկան էր, եւ ընդ գլխով ձկանն այլ գլուխ
 առ նմին պատշաճեալ. եւ ի տառւնն ոտք
 իբրեւ զմարդոյ. եւ բարբառ ըստ մարդկան
 բարբառոյ. որոյ պատկերն եւ ցայտմ գրեալ
 պահի: Եւ գազանին այնմկ, ասէ, ցերեկ ընդ
 մարդկան շրջել, եւ ի կերակուր ինչ ամե-
 նեւին չհպել. եւ ուսուցանել մարդկան
 գպրութիւնս, եւ զպէսպէս հանգամանս ա-
 րուեստից. զձեւս քաղաքաց, եւ զմահեաց
 պատշաճութիւնս, եւ զօրինաց խելամասա-
 թիւնս. եւ սահմանաց եւ բաժնից պայմանս
 ուսուցանել. եւ զսերմանց եւ զպաղոց ժո-
 ղովս ցուցանել. եւ ամենեւին իսկ՝ որ ինչ
 ի դէպ ընտանութեան կենաց իցէ աշխար-
 հի, աւանդել մարդկան. եւ յայնմ ժամա-
 նակէ հետէ այլ ումեք ինչ աւելի չգտանել
 Եւ ի մտանել արեգականն՝ Ովանն գազա-
 նի միւսանգամ անդրէն ի ծով մտել, եւ
 զցայդ ի համատարած ծովուն զետեղել. եւ
 այնպէս երկեկից իմն կեանս կեալ: Եւ յե-
 տոյ եւ այլոց գազանաց նմանեաց նմին յայ-
 տնել. զորոց ի թագաւորաց մատենին, ասէ,
 յայտ առնել. եւ զՅովանայն, ասէ, զարարա-
 ծոց եւ զառաքինութեանց գրել, եւ տալ
 խօսս եւ նարաարութիւն մարդկան:

Իր, ասէ, երբեմն, մինչ ընդ բնաւ խաւար
 եւ ջուր էր. եւ էին անդ այլ ինչ գազանք,
 յորոց կէսքն ինքնածինք էին, եւ կերպա-
 րանս կենդանածինս ունել, եւ մարդիկ

γεννηθῆναι, ἐνίους δὲ καὶ τετραπτέρους,
καὶ διπροσώπους, καὶ σῶμα μὲν ἔχοντας
ἐν, κεφαλὰς δὲ δύο, ἀνδρεῖαν τε καὶ γυ-
ναικεῖαν· καὶ αἰδοῖα τε δισσά, ἄρρεν καὶ
θῆλυ, καὶ ἑτέρους ἀνθρώπους τοὺς μὲν
αἰγῶν σκέλη καὶ κέρατα ἔχοντας, τοὺς δὲ
ἰππόποδας· τοὺς δὲ τὰ ὀπίσω μὲν μέρη
ἰππων, τὰ δὲ ἔμπροσθεν ἀνθρώπων, οὓς
ἰπποκενταύρους τὴν ἰδέαν εἶναι· ζωογονη-
θῆναι δὲ καὶ ταύρους ἀνθρώπων κεφαλὰς
ἔχοντας, καὶ κύνας τετρασωμάτων, οὐράς
ἰχθύος ἐκ τῶν ὀπισθε μερῶν ἔχοντας, καὶ
ἰππους κυνοκεφάλους, καὶ ἀνθρώπους καὶ
ἑτερα ζῶα κεφαλὰς μὲν καὶ σώματα ἰππων
ἔχοντα, οὐράς δὲ ἰχθύων, καὶ ἄλλα ζῶα
παντοδαπῶν θηριῶν μορφήν ἔχοντα· πρὸς
δὲ τοῦτοις ἰχθύας καὶ ἑρπετὰ, καὶ ὄφεις
καὶ ἄλλα ζῶα πλείονα θαυμαστά, καὶ πα-
ρηλλαγμένα τὰς ὄφεις ἀλλήλων ἔχοντα· ὧν
καὶ τὰς εἰκόνας ἐν τῷ τοῦ Βῆλου ναυ ἀνα-
κεῖσθαι· ἄρχειν δὲ τούτων πάντων γυναι-
κα, ἣ ὄνομα Ὀμόρκα· εἶναι δὲ τοῦτο χαλ-
δαῖσι μὲν Θαλάτθ, ἑλληνιστὶ δὲ μεθερ-
μηνεύεσθαι θάλασσα, (κατὰ δὲ ἰσοψηφον
σελήνη). Οὕτω δὲ τῶν ὄλων συνεστηκότων,
ἐπανελθόντα Βῆλον σχίσαι τὴν γυναῖκα
μέσῃ, καὶ τὸ μὲν ἡμῖς αὐτῆς ποιῆσαι
γῆν, τὸ δὲ ἄλλο ἡμῖς οὐρανόν, καὶ τὰ
ἐν αὐτῇ ζῶα ἀφανίσαι· ἀλληγορικῶς δὲ φη-
σι τοῦτο πεφυσιολογῆσθαι· ὑγροῦ γὰρ ὄν-
τος τοῦ παντός, καὶ ζώων ἐν αὐτῇ γεγε-
νημένων, τούτον τὸν θεὸν ἀφελεῖν τὴν
ἑαυτοῦ κεφαλὴν, καὶ τὸ ῥυέν αἷμα τοὺς
ἄλλους θεοὺς φυράσαι τῇ γῇ, καὶ διαπλά-

երկթեւեանս ծնանել. եւ զայլ չորեքթեւեան
եւ երկդիմոս. եւ մարմին մի, եւ գլուխ եր-
կուս, կանաչիս եւ առնիս. եւ երկուս. բնու-
թիւնս՝ արուականս եւ իգականս: Եւ այլ
մարդիկ՝ որոց բարձք այծից, եւ եղջիւրք ի
գլուխ. եւ այլս ձիոսունս. եւ այլոց՝ յետոյ
կուսէ ձիոց կերպարանք, եւ առաջոյ՝ մարդ-
կան. որ զձիացլուց յուշկապարիկ կերպա-
րանս ունիցին: Ծնանել եւ ցուլս մարգա-
ղուխս, եւ շունս չորեքմարմինս, որոց ձեռքն
իբրեւ զձկանց առունս յետոյ կուսէ ի գա-
ւաթացն արձակիցին. եւ ձիս շնագլուխս. եւ
մարդիկ, եւ այլ եւս գազանս ձիագլուխս եւ
մարգապապկերս, եւ տանաւորս իբրեւ ըզ-
ձկունս. եւ այլ եւս ազգի ազգի գազանս
վիշապակերպս. եւ ձկունս յուշկապարիկս,
եւ սողունս եւ օձս, եւ պէտպէս երես բա-
զումս զարմանալիս՝ այլակերպս ի միմեանց.
որոց զպատկերս ի մէհենին Բեղայ մի ըստ
միջէ նկարեալ պահէին: Եւ իշխել ամենե-
ցուն նոցա կնոջ միում, որում անուն կոչիցի
Մարկայէ՝ որ քաղցէեցերէն Թաղաաթայ ա-
նուանի. եւ յունարէն Թարգմանի Թալազ-
դայ, որ է ծով: Եւ մինչդեռ այն ամենայն
յարուցեալ կայցէ միախուռն, յարձակեալ
ի վերայ՝ Բեղայ, հերձու զկինն ընդ մէջ,
զկէսն առնել երկիր, եւ զկէսն երկինս. եւ
զայլ եւս գազանսն որ ի նմա էին՝ ստատ-
կեալ: Եւ առակաւ իմե, ասէ, այլ ընդ այլոյ
բարդախօսեալ զայնպիսի բնութեանց, թէ
մինչդեռ խոնաւ եւ ջուր էր ընդ բնաւ, եւ
գազանք միայն էին ի նմա, գիցն այնմիկ հա-
տանել զիւր գլուխ. եւ զարիւնն՝ որ իջանի-
ցէ ի նմանէ, առնուլ այլոց՝ գից, զանգա-
նել ընդ հոգ, եւ ստեղծանել մարդիկ. վասն

σαι τοὺς ἀνθρώπους· διὸ νοερός τε εἶναι, καὶ φρονήσεως θείας μετέχων.

Τὸν δὲ Βῆλον, ὃν Δία μεθερμηνεύουσαι, μίσσον τεμένεα τὸ σκότος, χωρίσαι γῆν καὶ οὐρανὸν ἀπ' ἀλλήλων, καὶ διατάξαι τὸν κόσμον. Ταῖς δὲ ζῶα οὐκ ἐνεγκόντα τὴν τοῦ φωτὸς δύναμιν φθαρήναι· ἰδόντα δὲ τὸν Βῆλον χώραν ἔρημον καὶ καρποφόραν, κτελεῦσαι ἐνὶ τῶν θεῶν τὴν κεφαλὴν ἀφελόντι ἑαυτοῦ τῷ ἀπορρύνεντι αἵματι φυράσαι τὴν γῆν, καὶ διαπλάσαι ἀνθρώπους καὶ θηρία καὶ δυνάμενα τὸν αἶρα φέρειν· ἀποτελέσαι δὲ τὸν Βῆλον καὶ ἄστρα καὶ ἥλιον καὶ σελήνην, καὶ τοὺς πέντε πλανήτας. Ταῦτα Βηρωσσὸς ἐν τῇ πρώτῃ φάσκει· ἐν δὲ τῇ δευτέρᾳ τοὺς ἑβασσιλείς τῶν Χαλδαίων, καὶ τὸν χρόνον τῆς βασιλείας αὐτῶν σάφους ῥα· ἦτοι ἐτῶν μυριάδας μγ' καὶ β.

Αἰδάτου δὲ τελευτήσαντος, τὸν υἱὸν αὐτοῦ Σείσουθρον βασιλεῦσαι σάφους ἐπὶ τούτου μέγαν κατακλυσμὸν γενέσθαι. Αναγεγράφθαι δὲ τὸν λόγον οὕτως.

Τὸν Κρόνον αὐτῷ κατὰ τὸν ὕπνον ἐπιστάντα φάναι, μηνὸς Δεσίου ἐπὶ τοὺς ἀνθρώπους ὑπὸ κατακλυσμοῦ φθαρήσεσθαι· κτελεῦσαι οὖν διὰ γραμμάτων πάντων ἀρχὰς καὶ μίσα καὶ τελευτὰς ἐρύξαντα εἶναι ἐν πόλει Ἑλίου Σιππάρους, καὶ

որպէս խմորաւուն իսկ լինին, եւ գիւցաղանց մտացն հաղորդել:

Եւ զԲեզայն, ասէն, որ յունարէն Դիոս Թարգմանի, եւ հայերէն Արամազդ, Թէ ընդ մէջ կարեաց գիտաւորն, եւ զտառնեւ ի միմեանց զերկինս եւ զերկիր, եւ յարգարեւ յօրինել զաշխարհ. եւ զազանաց ոչ ժուժել լուսոյ զօրութեան, եւ ստատկել: Տեսանել Բեզայ աշխարհ ինչ անապատ եւ պաղարեր. հրաման առլ միւսմ ի գիրն՝ յարեմէն որ ի հասեալ զլիցն իւրմէ իջանիցէ, զանգանել ընդ հոգ, եւ ստեղծանել մարդիկ, եւ այլ անասունս եւ զազանս, որ կարիցեն այսմ օգոյ ժոյժ ունել. հաստատել Բեզայ զաստեղծ եւ զարեգակն եւ զլուսին, եւ զհինգ աստեղծն պատրանաց: Ջայս՝ ըստ բազմազկիւն, Բերսոսոս յառաջնու մատենին պատմէ: Բայց յերկրորդում զԹագաւորսն մի ըստ միջե նոյն գրէ, եւ զժամանակ զտասն Թագաւորացն՝ զորմէ յառաջագոյն ասացաք, աւելի քան ի իս բերս տմաց ձգէ:

Աշխատեցրի բազմալիւի լուսն լըհեյլլին, ի նփն երոյ՝ զորմէ տապաւն:

Ի վախճանել, ասէ, Ուրարտայ՝ նորին որդւոյ ՔսիսուԹրայ Թագաւորել շարս ծն. եւ առ նովաւ լինել մեծի լըհեղեղն: Եւ ի գրի հարեալ մի ըստ միջե այսպէս պատմէ:

Արոֆն, ասէ, նմա ի քուն յայտնել, զոր հայրն անուանեն Արամազդայ, եւ այլք՝ ժամանակ, ի հնգեւտասաներորդում Դեսիոս ամեռան, որ է մարերի, մարդկան ի լըհեղեղէն ստատկել. հրաման առլ՝ զամենայն զառաջինս եւ զմիջինս եւ զվերջինս մատենից փորել եւ գնել յԱրեգ քաղաքին օրպարա-

ναυπηγησάμενον σκάφος ἐμβῆναι μετὰ τῶν συγγενῶν καὶ ἀναγκαίων φίλων· ἐνθίσθαι δὲ βρώματα καὶ πόμα· ἐμβαλεῖν δὲ καὶ ζῶα πτηνὰ, καὶ τετράποδα, καὶ πάντα εὐτρεπισάμενον πλεῖν· ἐρωτώμενον δὲ ποῦ πλεῖ; φάναι πρὸς τοὺς θεοὺς, εὐξόμενον ἀνθρώποις ἀγαθὰ γενέσθαι. Τὸν δὲ οὐ παρακούσαντα ναυπηγήσαντα σκάφος τὸ μὲν μῆκος σταδίων πέντε, τὸ δὲ πλάτος σταδίων δύο.

Τὰ δὲ συνταχθέντα πάντα συνθέσθαι, καὶ γυναῖκα, καὶ τέκνα, καὶ τοὺς ἀναγκαίους φίλους ἐμβιβάσαι· γενομένου δὲ τοῦ κατακλυσμοῦ, καὶ εὐθέως λήξαντος, τῶν ὀρνέων τινὰ τὸν Ξείσουθρον ἀφίεναι· τὰ δὲ οὐ τροφήν εὐρόντα, οὔτε τόπον ὅπου καθίσει, πάλιν ἐλθεῖν εἰς τὸ πλοῖον· τὸν δὲ Ξείσουθρον πάλιν μετὰ τινος ἡμέρας ἀφίεναι τὰ ὄρνεα. Τὰ δὲ πάλιν εἰς τὴν ναῦν ἐλθεῖν τοὺς πόδας πεπηλωμένους ἔχοντα. Τὸ δὲ τρίτον ἀφεθέντα οὐκέτι ἐλθεῖν εἰς τὸ πλοῖον. Τὸν δὲ Ξείσουθρον ἐννοηθῆναι γῆν ἀναπεφνηνέναι· διελόντα τε τῶν τοῦ πλοίου ῥαφῶν μέρος τι, καὶ ἰδόντα προσκειῖλαν τὸ πλοῖον ὄρει τινὶ, ἐκβῆναι μετὰ τῆς γυναικὸς, καὶ τῆς θυγατρὸς καὶ τοῦ κυβερνήτου, προσκυνήσαντα τὴν γῆν, καὶ βωμὸν ἰδρυσάμενον, καὶ θυσιάσαντα τοῖς θεοῖς· γενέσθαι μετὰ τῶν ἐκβάντων τοῦ πλοίου ἀφανῇ. Τοὺς δὲ ὑπομείναντας ἐν τῷ πλοίῳ, μὴ εἰσπορευομένων τῶν περὶ τὸν Ξείσουθρον, ἐκβάντας ζητεῖν αὐτὸν ἐπὶ

ցւոց: Նաւ դործել եւ ի ներքս մտանել՝ հանգերձ ազգականօք եւ կարեւոր բարեկամօք. համբարել ի ներքս ռոճիկս եւ ըմպելիս. մուծանել եւ գաղանս եւ թւչունս եւ չորքոտանիս. եւ ամենայն կազմածովք պատրաստ լինել ի նաւարկել: Հարցեալ թէ յո՞ ուրեք արգելք նաւարկիցէ. պատասխանի արարեալ, թէ առ գիտն, ազօթս առնել, զի բարիք մարդկան լինիցին: Եւ շտուանդանէր դործել զգործ նաւագործութեանն. որոյ երկայնութիւնն էր հինգետասան վտաւան, եւ լայնութիւնն երկու վտաւանք:

Հանգերձեալ կազմեալ ըստ ամենայնի որպէս եւ առ հրաման, զկին եւ զորդիս եւ զկարեւոր բարեկամս ի ներքս մուծանել: Ի հասանել ջրհնդեղին, եւ վազվազակի ցածնուլ թըռչունս ինչ արձակել Քսիսութրայ, եւ չգտանել ուտել ինչ՝ եւ ոչ տեղի եւ դադար իջանելոյ. դարձեալ միւսանգամ առնուլ զնոսս ի նաւն. եւ յետ սակաւ ինչ աւաւրց դարձեալ արձակել այլ հաւս. եւ նոցա եւս միւսանգամ անդրէն ի նաւն գալ՝ կաւով թաթախ զմազիլսն բերեալ: Ապա երրորդ անգամ արձակել, եւ անդրէն միւսանգամ չգալ ի նաւն: Յայնժամ իմանալ Քսիսութրայ՝ եթէ յայտնեալ բացեալ է երկիր, քակել զկողմ մի ձեղուան նաւին. եւ տեսանել երթեալ յեցեալ զնաւն ի լեառն ինչ: Եւ անել կնաւ եւ դստերը միով հանգերձ, եւ նարտարապետաւ նաւին, եւ երկիր պագանել յերկրի. բազին կանգնել, եւ զոհ գից մատուցանել. եւ այնուհետեւ չիք յաչաց լինել նոքօք հանգերձ, որք ընդ նմա ի նաւէն ելանէին: Եւ որք անդէն ի նաւին մնալին եւ չելանէին ընդ Քսիսութրեանց, ելեալ յետոյ ինդրէին զնա, եւ յանուանէ չրճէին

δόματος βοῶντας· τὸν δὲ Σίσουθρον αὐ-
τὸν μὲν αὐτοῖς σὺκίτι ὀφθῆναι, φωνὴν δὲ
ἐκ τοῦ αἵρος γενέσθαι καλεῖνουςαν, ὡς δέον
αὐτοὺς εἶναι Θεοσεβεῖς, καὶ παρ' αὐτὸν δια-
τὴν εὐσέβειαν πορεύεσθαι μετὰ τῶν Θεῶν
εὐκρίστοις· τῆς δὲ αὐτῆς τιμῆς καὶ τὴν γυν-
ναῖκα αὐτοῦ, καὶ τὴν θυγατέρα, καὶ τὸν κυ-
βερνήτην μετασχεκέναι· εἰπὶ τε αὐτοῖς, ὅτε
πάλιν ἐλεύσονται εἰς Βαβυλῶνα, καὶ ὡς
εἴμαρται αὐτοῖς ἐκ Σιππάρων ἀνελομένους
τὰ γράμματα διαδοῦναι τοῖς ἀνθρώποις,
καὶ ὅτι ὅπου εἰσιν, ἡ χώρα Ἀρμενίας
ἐστίν.

Τοὺς δὲ ἀκούσαντας ταῦτα θῦσαί τε
τοῖς θεοῖς, καὶ πέριξ πορευθῆναι εἰς Βα-
βυλῶνα. Τοῦ δὲ πλοίου τούτου κατακλι-
θέντας ἐν τῇ Ἀρμενίᾳ ἔτι μέρες τί αὐτοῦ
ἐν τοῖς Κορυφαίοις ὄρεσι τῆς Ἀρμενίας
διαμένον, καὶ τινὰς ἀπὸ τοῦ πλοίου κομι-
ζων ἀποξύνοντας ἀσφαλτον. Χρᾶσθαι δὲ
αὐτὴν πρὸς τοὺς ἀποτροπιασμούς· ἐλθόν-
τας οὖν τούτους εἰς Βαβυλῶνα, τὰ τε ἐκ
Σιππάρων γράμματα ἀνορύξαι, καὶ πόλεις
πολλὰς κτίζοντας, καὶ ἱερὰ ἀνιδρυσμένους
πάλιν ἐπεκτίσαι τὴν Βαβυλῶνα.

Χαλδαίων μὲν τῆς σοφίης πέρι τοσαῦ-
τα. Βασιλεῦσαι δὲ τῆς χώρας πρῶτον λέ-
γεται Ἀλωρον, τὸν δὲ ὑπὲρ ἑαυτοῦ λόγον
διαδοῦναι, ὅτι μιν τοῦ λεῶ ποιμένα ὁ θεὸς
ἀποδείξει· βασιλεῦσαι δὲ σάρους ἰ. σά-

գոչէին կոչէին: Քոթուծբայ շերեւեալ պո-
նուհետեւ նոցա. բայց ձայն բարբառոյ յո-
գոցն եկեալ՝ պատուէր տայր, եթէ պարա
է նոցա դիւցապաշտս լինել, եւ եթէ ինքն
վասն դիւցապաշտութեանն երթեալ բնակի-
ցէ ի բնակութիւն՝ գիցն. եւ կնոջն նորա եւ
զսանք եւ նաւասթեաին ի նոյն պատիւ վա-
ջելի: Եւ զուլ եւ պատուէր տալ նոցա՝
երթալ մուսանդամ ի Բարեղոն. եւ թէ այն-
պէս ինչ հրամանք գիցն իցեն, նոցա երթալ
ի սիպրացւոց քաղաքն փորել հանել
զմտեանն՝ որ ծածկեալ կայցեն անդ, եւ
տալ մարդկան. եւ եթէ տեղին՝ յարում
վայրի ելեալ կային, Հայոց աշխարհն է:

Եւ նոցա լուեալ զայն ամենայն՝ զսհո-
դից մատուցանեն. եւ ի հետիոտս ի Բարե-
ղոն գնալ: Եւ ի նաւէն որ չոգաւ զազա-
րեաց ի Հայս, եւ ցայժմ սակաւ ինչ մասն ի
կորզուացւոց լերինն ի Հայոց աշխարհին
մնալ նշխար տան. եւ ամենց քերել քերել
ի ծեփածոյ նաւին նաւթոյ՝ ի բժշկութիւն
եւ ի ընկոյց ցաւոց ինչ բժժանաց: Եւ նոցա
երթալ հասանել ի Բարեղոն, փորել ի սի-
պրացւոց քաղաքին, եւ զմտեանն հանել.
եւ բազում քաղաքս շինել, եւ մհհեանս գից
կանգնել, եւ մուսանդամ զբարեղոն նո-
րագել:

Աբիդիմիայ վասն առաքլին Ռաբաուրուֆիտանն
ժաղցեայոց:

Վրադդեացւոց իմաստութեանն ազագաւ
այսչափ ինչ: Բայց թագաւորել աշխարհին
նախ զԱղոճրայ տան. այդ վասն իւրոյ ան-
ձինն այսչափ ինչ բանք են պատմելոյ. զի
վնս ժողովրդեանն ամենաինամն Աստուած
եցոյց հովիւ. որ թագաւորեաց՝ շարս Ժ.

ρος δὲ ἐστὶ χ'· καὶ γ' ἔτια. νῆρος δὲ χ'.
 σῶσος δὲ ξ'· μετὰ δὲ τοῦτον Ἀλαίπαρον
 ἄρξαι σάρους γ'· μεθ' ὃν Ἀμίλλαρος ἐκ
 πόλεως Παντιβίβλον (ἐβασίλευσε σάρους
 ιγ') ἐφ' οὗ δεύτερον Ἀννήδοτον τὴν θάλασ-
 σαν ἀναδύναι παραπλήσιον Ὡάννη τὴν ἰδίαν
 ἡμιδαίμονα· μεθ' ὃν Ἀμμένων (ἐκ Παντι-
 βίβλων ἤρξε σάρους ιβ'), μεθ' ὃν Μεγά-
 λαρως (ἐκ Παντιβίβλων ἤρξε σάρους ιη')
 εἶτα Δαῶς ποιμὴν (ἐκ Παντιβίβλων ἐβασί-
 λευσε σάρους ι') ἐφ' οὗ δ'· διφυεῖς εἰς γῆν
 ἐκ θαλάσσης ἀνέδυσαν· (ὣν τὰ ὀνόματα
 ταῦτα) Εὐέδωκος, Ἐνεύγαμος, Ἐνάβουλος,
 Ἀνήμεντος· ἐπὶ δὲ τοῦ μετὰ ταῦτα Ἀεδω-
 ρέσχου Ἀνώδαρος.

Μεθ' ὃν ἄλλοι τε ἤρξαν, καὶ Σείσι-
 θρος, ᾧ δὴ Κρόνος προσημαίνει μὲν ἔσε-
 σθαι πλῆθος θυβρών, Δεσίον πέμπτη ἐπὶ
 δέκα, καλεῖται δὲ πᾶν ὃ, τι γραμματέων ἦν
 ἐχόμενον, ἐν Ἡλίου πόλει τῇ ἐν Σιππάρου-
 σιν ἀποκρύψαι. Σείσιθρος δὲ ταῦτα ἐπι-
 τελέα ποιήσας, εὐθέως ἐπ' Ἀρμενίους ἀνά-
 πλεε, καὶ παραυτίκα μὲν καταλάμβανε τὰ
 ἐκ θεοῦ. Τρίτῃ δὲ ἡμέρῃ ἔπειτα, ὣν ἐκό-
 πασε, μετῆει τῶν ὀρνίθων πείρην ποιεύμε-
 νος, εἶπον γῆν ἴδοιεν τοῦ ὕδατος ἐκδύ-
 σαν· αἱ δὲ ἐκδεχομένου σφίας πελάγους
 ἀχανέος, ἀπορέουσai ὅκῃ καθορμήσονται,
 παρὰ τον Σείσιθρον ὀπίσω κομίζονται, καὶ
 ἐπ' αὐτῇσιν ἕτεραι· ὥς δὲ τῇσι τρίτῃσιν
 εὐτύχουν, ἀπίκατο γὰρ δὴ πηλοῦ κατά-
 πλεοι τοὺς ταρσοὺς, θεοὶ μὲν ἐξ ἀνθρώ-
 πων ἀφανίζουσιν· τὰ δὲ πλεῖον ἐν Ἀρμενίᾳ.

Ո՛. եւ
 ապաւ-
 ազարե
 նիդոս-
 ն, որոյ
 ն էին:
 Եղաղա-
 յի շորքն
 յին Իսդ-
 ն, եւ Ա-
 որ յեա
 ն:

Զսիսութ-
 ն գուշա-
 աք ի հին-
 Մարերի:
 այն յԱրեգ
 ի Եւրբեւ
 լ զճարեր,
 յիկ ի Հայո
 նաւազարքն
 որժամ առ-
 խսին ի հա-
 ւորիցն զեր-
 ջուրցն առ-
 անհուն հա-
 նէին ուրեք
 ի թրոս յեառ

Գարնեալ գիւմէին.

երիս աւուրս՝ գարնեալ

կաւով թաթախ զմազիլն

գէն վազվաղակի դիքն զնա ի մարդկանէ հե-

տակորոյս առնէին. եւ նաւն երթեալ յաշ-

խարհն Հայոց դադարեր. եւ ի փայտիցն դեզ

եալ այլ եւս

ր. եւ եկեալ,

էին: Եւ ան-

ρος δὲ ἐστὶ χ'· καὶ γ' ἔτια· νείρος δὲ χ'· αῶσος δὲ ξ'· μετὰ δὲ τοῦτον Ἀλάπαρον ἄρξαι σάρους γ'· μεθ' ὃν Ἀμίλλαρος ἐκ πόλεως Παντιβίβλου (ἐβασίλευσε σάρους ιγ'·) ἐφ' οὗ δεύτερον Ἀννήδοτον τὴν θάλασσαν ἀναδύναϊ παραπλήσιον Ὡάννη τὴν ἰδέαν ἡμεδαίμονα· μεθ' ὃν Ἀμμένων (ἐκ Παντιβίβλων ἤρξε σάρους ιβ'·), μεθ' ὃν Μεγάλαρος (ἐκ Παντιβίβλων ἤρξε σάρους ιη'·) εἶτα Δαῶς ποιμὴν (ἐκ Παντιβίβλων ἐβασίλευσε σάρους ι'·) ἐφ' οὗ δ'· διφυεῖς εἰς γῆν ἐκ θαλάσσης ἀνέδυσαν· (ὣν τὰ ὀνόματα ταῦτα) Εὐέδωκος, Ἐνεύγαμος, Ἐνάβουλος, Ἀνήμεντος· ἐπὶ δὲ ταῦ μετὰ ταῦτα Ἀεδωρίσχου Ἀνώδαρος.

Μεθ' ὃν ἄλλοι τε ἤρξαν, καὶ Σείσιθρος, ᾧ δὴ Κρόνος προσημαίνει μὲν ἐσθῆαι πλῆθος θυβρών, Δεσίον πέμπτη ἐπὶ δέκα, καλεῖται δὲ πᾶν ὃ, τι γραμμάτων ἦν ἐχόμενον, ἐν Ἡλίου πόλει τῇ ἐν Σιππάρουσι ἀποκρύψαι. Σείσιθρος δὲ ταῦτα ἐπιτελέα ποιήσας, εὐθέως ἐπ' Ἀρμενίους ἀνάπλεε, καὶ παραυτίκα μιν καταλαμβάνει τὰ ἐκ Θεοῦ. Τρίτῃ δὲ ἡμέρῃ ἔπειτα, ὣν ἐνόπασε, μετῆει τῶν ὀρνίθων πείρην ποιεύμενος, εἶπον γῆν ἴδοιεν τοῦ ὕδατος ἐκδύσαν· αἱ δὲ ἐκδεχομένου σφέας πελάγους ἀχανέος, ἀπορέουσαι ὅκῃ καθορμήσονται, παρὰ τον Σείσιθρον ὀπίσω κομίζονται, καὶ ἐπ' αὐτῇσιν ἔτεραι· ὥς δὲ τῇσι τρίτῃσιν εὐτύχεεν, ἀπίκατο γὰρ δὴ πηλοῦ κατάπλεοι τοὺς ταρσοὺς, θεοὶ μιν ἐξ ἀνθρώπων ἀφανίζουσιν· τὰ δὲ πλοῖον ἐν Ἀρμενίᾳ

եւ շարն է՝ զ եւ Ո ամ. եւ ներն Ո. եւ
տոսն Կ: Յետ նորա տիրեաց Ազապա-
րոս: Յետ որոյ Ազմիշտին ի քաղաքէ
Պաւտիկիդոն. առ որով երկրորդ Անիգոս-
տոս եւ ի ծովէն՝ հանգոյն Ովանայն, որոյ
կերպարանք կիտագից գիւցազանցն էին:
Յետ որոյ Ամէնոն: Յետ որոյ Ամեգաղա-
րոս: Ապա Դաւանոս հովիւ: առ որով չորքն
երկկերպիք ի ծովէ ի ցամաք դիմեցին՝ Իով-
գոհոսն, Էնեւգամոսն, Էնեւքոզոսն, եւ Ա-
նեմնատոսն: Եւ առ Էդովրէսքաւ, որ յետ
նորայն Թագաւորեաց, Անոգափոսն:

Արիդիսիայ լուսն Լըհեղէին:

Յետ որոյ այլք տիրեցին, եւ Քսիռութ-
րոս. որում Կռանոս յառաջագոյն գուշա-
կեաց լինել յաճախութիւն անձրեւաց ի հին-
գերրորդումն Դէսիոս ամսոյ, որ է Մարերի:
Հրաման տայ՝ զմատենոս ամենայն յԱրեգ
քաղաք սիպարացւոց Թաքուցանել: Եւ իբրեւ
Սիսիթրոս զայն ի գլուխ հանեալ վճարէր,
մինչդեռ առաջաստ ձգեալ նաւարկել ի Հայո
կամէին, յանկարծակի հասանէին նաւաժարքն
յԱստուծոյ: Յերրորդ աւուր՝ յորժամ ան-
ձրեւքն ցածնուին, արձակէր հաւս ինչ ի հա-
ւուց, դէտակն կալեալ՝ եթէ կարիցեն զեր-
կիր փարատեալ ի բազմութենէ ջուրցն տե-
սանել: Եւ նոցա յածեալ ընդ անհուն հա-
մատարած ծովն ծփանաց՝ չգտանէին ուրեք
ստից դադար. անդրէն առ Սիսիթրոս յետո
գարձեալ դիմէին. եւ դադարեալ այլ եւս
երիս աւուրս՝ դարձեալ արձակէր. եւ եկեալ,
կաւով Թաթախ զմագիլն բերէին: Եւ ան-
դէն վազվազակի դիքն զնա ի մարդկանէ հե-
տակորոյս առնէին. եւ նաւն երթեալ յաշ-
խարհն Հայոց դադարէր. եւ ի փայտիցն դեզ

περίσπτα ξύλων ἀλεξοφάρμακα τοῖσιν ἐπαχωρίοισι παρείχeto.

Ἀβυδηνοῦ περὶ τῆς τοῦ πύργου κατασκευῆς.

Ἐν τῇ δὲ λέγουσι τοὺς πρώτους ἐκ γῆς ἀνασχόντας, ῥώμῃ τε καὶ μεγέθει χαννισθέντας, καὶ δὲ θεῶν καταφρονήσαντας ἀμείνονας εἶναι, Πύργων τύρσιν ἡλίβατον αἰερεῖν, ἵνα νῦν Βαβυλῶν ἴσταιν· ἤδη τι ἄσπον εἶναι τοῦ οὐρανοῦ· καὶ τοὺς ἀνέμους, θεοῖσι βωθίοντας, ἀνατρέψαι περὶ αὐτοῖσι τὸ μηχανήμα· τοῦ δὲ τὰ ἐρείπια λέγεσθαι Βαβυλῶνα· τέως δὲ ὄντας ὁμογλώσσους ἐκ θεῶν πολύθρα φωνὴν ἐνείκασθαι, μετὰ δὲ Κρόνῳ τε καὶ Τιτηνὶ συστῆναι πόλεμον.

Ναβονχοδονόσορος δὲ διαδεξάμενος τὴν ἀρχὴν, Βαβυλῶνα μὲν ἐτείχισε τριπλῶ περιβόλῳ, ἐν πεντεκαίδεκα ἡμέρησι, τὸν τε Ἀρμακάλην ποταμὸν ἐξήγαγεν, ἰόντα κέρας Εὐφρητίῳ, τὸν τε Ἀκράκανον· ὑπὲρ δὲ τῆς Σιππαρηνοῦ πόλιος, λακκὸν ὀρυξάμενος, περίμετρον μὲν τεσσαράκοντα παρασαγγίων, βάθος δ' ὀργυιέων εἴκοσι, πύλας ἐπέστησεν, τὰς ἀνοίγοντες ἄρδεσκον τὸ πεδῖον· καλέουσι δ' αὐτὰς ἐχετογνωμῆνας· Ἐπετείχισε δὲ καὶ τῆς ἐρυθρῆς θαλάσσης τὴν ἐπίκλυσιν, καὶ Τερηδόνα πόλιν ἐκτίσεν, κατὰ τὰς Ἀράβων εἰσβολαῖς·

պնականութեան քննիչաց աշխարհին պարգեւէր:

Աբիդիկեայ լաւն աշխարհախորհուսթանն:

Յորում, առեն, գիպեալ առաջնոցն՝ զօրութեամբ եւ յաղթանդամութեամբ յուզացեալք, մինչեւ զգիտն եւս անգոսնել, եւ յանպիտանութիւն հառանել: Սկսանէին ըզբարձրաբերձ զգուրգնն կանգնել, Թր. այժմ Բարեղոն կոչի. եւ իրրեւ մօտ յերկինս հասուցանէին գիցն, այնուհետեւ հոգմոց գից օգնական լեալ՝ մղէին եւ յերկիր կործանէին զմեքենաւոր գործն անարեացն. եւ յառակն փորձանեալ՝ Բարեղոն անուանէր: Որ ցայն Վար միաշուրթն համալեզուք էին, եւ ի գիցն բազմամբոխ խառնախօս խըզուրթիւն ի մարտնեալսն եկեալ մտանէր: Եւ յետ այնորիկ Արոջն ի Յիտանն մարտ պատերազմք ընդ միմեանս բախէին:

Աբիդիկեայ լաւն Նախագործանապոյ:

Վարուկագրոսսորայ առեալ զիշխանութիւնն՝ զԲարեղոն պարսպէր պարսպով, եւ երեքէին պատուարաւ, հանգոյն հնգեռատանից աւուրց ժամանակաւ. եւ զգեան Արմակաղէս յԱրածանույ հանեալ տանէր. եւ զՅրհոր բարձաւանդակին, որ առ սիպարացւոց քաղաքին, շուրջ փորեաց՝ ի հրատախ. եւ խորութիւն՝ Ի գիրկ: Եւ դրունս կանգնեաց, որ բանայցեն, եւ զքնաւ դաշնն սուգանիցեն. եւ անուն կոչի դրանցն Եթեաղանամնա. որպէս թէ կամ ինչ եւ յօժարութիւն յանձնէ ունիցին: Պարբուպեաց եւ զկարմիր ծովու զեզր յաղեաց ծփանաց: Եւ զՅերեղոն քաղաք քնեաց ի մուտս

τά τε βασιλῆϊα δένδρους ἤσκησε, κρεμα-
στοὺς παραδείσους ὀνομάσας.

...λέγεται δὲ πάντα μὲν ἐξ ἀρχῆς ὕδωρ
εἶναι, θάλασσαν καλεομένην· Βῆλον δὲ σφα-
παῦσαι, χώρην ἐκάστῳ ἀπονείμαντα, καὶ
Βαβυλῶνα τείχει περιβαλεῖν· τῷ χρόνῳ δὲ τῷ
ἰκνευμένῳ ἀφανισθῆναι· τειχίσαι δὲ αὐθις
Ναβουχοδονόσορον τὸ μέχρι τῆς Μακεδο-
νίων ἀρχῆς διαμεῖναι ἐὼν χαλκόπυλον...

...ὥς ἄρα Ναβουχοδονόσορ με-
γαφρονήσας, ἀπηνθαδίσατο εἰπὼν, οὐχ
αὕτη ἐστὶ Βαβυλὼν ἡ μεγάλη, ἣν ἐγὼ
ᾤκοδόμησα εἰς οἶκον βασιλείας, ἐν τῷ κρά-
τει τῆς ἰσχύος μου, εἰς τιμὴν τῆς δόξης
μου...

Μεγασθένης δὲ φησι, Ναβουχοδρόσο-
ρον Ἡρακλῆως ἀλκιμώτερον γεγονότα, ἐπὶ
τε Λιβύην καὶ Ἰβηρίην στρατεύσασθαι· ταύ-
τας δὲ χειρωσάμενον, ἀποδασμὸν αὐτίκως

աշխարհին արտաքուստ: Եւ զարքունիսն՝ մա-
տաղատունկ անկովք ծառաց զարգարեաց.
եւ անուն կոչեաց կախաղանարուբաստանս:
(Եւ ապա մի ըստ միջէ մեկնութիւն ընձա-
յեցուցանէ անուանելոյ կախաղանաւոր բու-
բաստանին. զոր ասէ՝ եւ Յոյնք յանուանե-
լոց յեւթն չքնաղ հրաշակերաթիցն համարին:

Եւ դարձեալ ի միւսում՝ վայրի նոյն պը-
պտումէ՝ ձեւ զայս օրինակ.) Ամենայն ինչ, ասէ,
ի սկզբանէ ջուր էր, որ անուանեալ կոչէր
ծով, եւ Բեդսն ցածուցանէր զնոսա. եւ
իւրաքանչիւր աշխարհս բաժանէր ապր. եւ
զԲարեղն պարսպեալ պատեալ ամրացու-
ցանէր. եւ իբրեւ բաւական ժամանակք ի
վերայ անցեալ յերկարեին, եղծանէր: Ձո-
րոց միւսանգամ՝ Նարուկոգրոսորոս պարսպէր.
եւ տեւէր բաւէր մինչեւ ի ժամանակս մա-
կեգանացուցն իշխանութեան՝ հանգերձ գրգքն
պղնձակերաիւք:

(Ձամենայն Արիգենոս հանգոյն Դանիէղի
վկայարէ.) յորում նաւեալ պատմի վարու-
քոգոնոսորայ, եթէ ամբարհաւանեալ մե-
ծամեալ ասէր, ոչ այս է Բարեղն մեծ,
զոր ես շինեցի ի բնակութիւն թագաւորու-
թեան՝ զօրութեամբ բռնութեան իմոյ, եւ
ի պատիւ փառաց իմոց: (Եւ քանզի իշխա-
նութիւն իւրոյ բարութեան վկայէր, այն-
պիսի բանիւք նաւեալ վարուքոգոնոսորայ
ի Դանիէղ մարգարէէ. լուր եւ Արիգենոսայ.
քան զՀերակղէս, ասէ, եւս զօրագոյն էր. որ
եւ գրէ իսկ՝ պէս զայս օրինակ բանից.)

Մեծագորն, ասէ, Նարուկոգրոսորոս, որ
ուժգնագոյն էր քան զՀերակղէս, ի զիբեաց-
ւոց եւ յիբերացւոց աշխարհն զօրաժողով լի-
եալ հասանէր. եւ վանեալ վկանդեալ ընդ
ձեռամբ նուանէր. եւ զմասն մի ի նոցանէն

εἰς τὰ δεξιὰ τοῦ Πόντου κατοικῆσαι· μέγα
 δὲ, λέγεται πρὸς Χαλδαίων, ὡς ἀναβὰς
 ἐπὶ τὰ βασιλῆα, κατασχεθεὶς θεῷ. ὅτε
 δὴ, φθερξάμενος δὲ εἶπε οὕτως· ἐγὼ Να-
 βουκόδρόσορος, ὦ Βαβηλώνιοι, τὴν μάλ-
 λουσαν ὑμῖν προαγγέλλω συμφορὴν...
 ὁ μὲν Θεοπίσας παραχρῆμα ἠφάνιστο· ὁ δὲ
 οἱ παῖς Εὐιμυαλοῦρουχος ἐβασίλευε· τὸν
 δ' ὁ κηδεστὴς ἀποκτείνας Νημεγλισάρης,
 λαῖπα παῖδα Δαβασσοάρασκον· τούτου δὲ
 ἀποθανόντος βιαίῳ μόρῳ, Ναβαννίδοχον
 ἀποδείκνυσιν βασιλεῖα, προσήκοντα οἱ οὐδέν
 τῷ δὲ Κύρος, ἐλὼν Βαβυλῶνα, Καρμανίης
 ἀγεμονίην δωρεῖται...

Λέξω δὲ νῦν ἤδη τὰ παρὰ Χαλδαίοις
 ἀναγεγραμμένα καὶ ἱστορούμενα περὶ ἡμῶν,
 ἀπερ' ἔχει πολλὴν ὁμολογίαν καὶ περὶ τῶν
 ἄλλων τοῖς ἡμετέροις χρόμασι· μάρτυς
 δὲ τούτων Βηρωσσός, ἀνὴρ Χαλδαῖος μὲν
 τὸ γένος, γνώριμος καὶ τοῖς περὶ παιδείαν
 ἀναστρεφόμενοις, ἐπειδὴ περὶ τε ἀστρονο-
 μίας, καὶ περὶ τῶν παρὰ Χαλδαίοις φιλο-
 σοφουμένων αὐτὸς εἰς τοὺς Ἕλληνας ἐξή-
 γηγε τὰς συγγραφάς.

յառաջնորդին Գրիգոր ծովու ափերու վրա
 փեցուցանէր: Եւ ապա յետ այնորիկ պատ-
 փ ի քաղցեացոց, թէ իբրեւ եկն եհաս-
 անդրէն յարբունիսն, գից իբիք մտեալ կա-
 լեալ զմիտսն, խօսէր ձեւ զայս օրինակ, թէ
 ետնարուկողքոսորոս, ով քաղցք բարեղացիք՝
 զվիշտս ինչ որ ձեզ հասանելոց իցեն՝ յառա-
 ջագոյն պատմեցից. (եւ այլ ինչ մի ըստ միջե-
 ի այն յարեալ պատմէ: Յետ որոյ զնա
 քուսիք անեալ մատենագիրն խօսի, թէ՝) որ
 նոխար թեամբն իմն հրամանս ապր, յան-
 կարծակի անհետ յաչաց կորնչէր: Եւ նորիկ
 որդի Ամբղմարովդոկոս թագաւորէր. զոր
 իւրն անդէն փեսայն՝ Նիզդիտարիս ոպանանէրս
 Որոյ մի որդի մնայր ի կեանս Ղաբոսաս-
 րակոս. եւ նմա հասանէր վերպակ բըռ-
 նալ թեան օրհասիւ մեռանել. զնարանեզո-
 քոս ի բարձ թագաւորութեանն հասուցա-
 նել հրամայէր, որ չէր ինչ նմա ամենեւին:
 Որում Կիւրոս՝ իբրեւ կալալ զբարեզան,
 զկրմանից աշխարհին զմարդպանութիւնն
 շնորհէր. Դարեհ արքայ յաշխարհն վտա-
 րեաց ինչ: Եւ այն ամենայն մարտն է եր-
 բայակիր գրոցն:

Ի Յովնիկայ յառաջին նախնեաց պարմանիկ
 զնախնեացնսսորայ:

Շաւեցից, թսէ, այժմիկ դառ ի քաղ-
 գեացոց մի ըստ միջե զմենջ գրեալսն եւ
 զպատմեալս. յորս կայ բազում միարանու-
 թիւն եւ առ այլ եւս մեր գիրս: Եւ վկայ
 այսոցիկ Քերոսոս է՝ այր քաղցեացի յազգէ,
 եւ երեւելի յամենեւին, որք զերատու եւ
 զիմաստութեամբ գային. քանզի եւ զստե-
 զագիտութեանն մատենան, եւ որ ինչ ի
 քաղցէից ճարտարութիւն իմաստութեան
 պատմէր, նա եհան ի յունաց լեզու:

Οὗτος τοίνυν ὁ Βηρωσσὸς ταῖς ἀρχαιο-
τάταις ἐπακολουθῶν ἀναγραφαῖς, περὶ τοῦ
γενομένου κατακλυσμοῦ καὶ τῆς ἐν αὐ-
τῷ φθορᾶς τῶν ἀνθρώπων, καθάπερ Μωϋ-
σῆς οὕτως ἱστόρηκε· καὶ περὶ τῆς λάρνα-
κος, ἐν ἣ Νῶχος ὁ τοῦ γένους ἡμῶν ἀρχη-
γὸς διεσώθη, προσεγεγείσθη αὐτῆς ταῖς
ἀκρωρείαις τῶν Ἀρμενίων ὄρων· εἶτα τοὺς
ἀπὸ Νῶχου καταλέγων, καὶ τοὺς χρόνους
αὐτοῖς πρόστιθεις, ἐπὶ Ναβολάσσαρον πα-
ραγίνεται, τὸν Βαβυλῶνος καὶ Χαλδαίων
βασιλέα, καὶ τὰς τούτου πράξεις ἀφηγού-
μενος λέγει, τίνα τρόπον πέμψας ἐπὶ τὴν
Αἴγυπτον καὶ ἐπὶ τὴν ἡμετέραν γῆν τὸν υἱὸν
τὸν ἑαυτοῦ Ναβουχοδονόσορον μετὰ πολλῆς
δυνάμεως, ἐπειδὴ περ ἀφυστῶτας αὐτοὺς ἐ-
πύθετο, πάντων ἐκράτησε, καὶ τὸν ναὸν ἐνέ-
πρησε τὸν ἐν Ἱεροσολύμοις, ὅπως τε πάντα
τὸν παρ' ἡμῶν λαὸν ἀναστήσας, εἰς Βαβυλῶνα
μετόπισεν. Συνέβη δὲ καὶ τὴν πόλιν ἐρη-
μωθῆναι χρόνον ἐτῶν ἐβδομηκοντά, μέχρι
Κύρον τοῦ Περσῶν βασιλέως, κρατῆσαι δὲ
φησὶ τὸν Βαβυλώνιον Αἴγυπτον, Συρίαν,
Φοινίκης, Ἀραβίας, πάντας δὲ ὑπερβαλ-
λόμενον ταῖς πράξεσι τοὺς πρὸ αὐτοῦ Χαλ-
δαίων καὶ Βαβυλωνίων βεβασιλευκότας.
Αὐτὰ δὲ παραθήσομαι τὰ τοῦ Βηρωσσοῦ
τοῦτον ἔχοντα τὸν τρόπον.

Ἀκούσας δ' ὁ πατὴρ αὐτοῦ Ναβολάσ-
σαρος, ὅτι ὁ τεταγμένος σατράπης ἐν τῷ

Նոյն իսկ Բերսասան մտադեւր զհետ երթեալ առաջնոցն մարտնից՝ վասն ջրհեղեղին եւ բնաջինջ մարդկան ապականութեանն լեռնելոյ՝ զնոյն ձեւ ըստ Մովսիսի պատմութեանն վկայագրեաց . եւ վասն արկղակնբառ ապանին՝ որով Նովքոս նախնին մերոյ ազգիս ապրեցաւ, եւ երթեալ դագարէ ի գլուխ լեռանց հայաստան աշխարհին: Եւ ապա մի ըստ միովէ ի Նովքայ համարեալ, եւ զնոցին ժամանակոն յաւելեալ, ի Նարուպաղասորտ ի Բաբելոնի եւ քաղցեացեաց թաղաւորն եկեալ հասանէ . եւ զնորա զիրա եւ զարուսթիւնս պատմեալ, ապա ասէ՝ թէ յոր իրս եւ յինչ միտս առաքեաց յերկիրն եգիպտացեաց, եւ ի մեր աշխարհս զերուրոյն որդին Նարուպոգրոսորոս յամախագունգ զօրօք՝ բազմատարած բանակօք: Բանդի ազգ լինէր նմա, թէ յապտամբութիւն մտարեցեցին բնակիչք աշխարհին, եկեալ հասեալ ամենեցուն շահեալ տիրէր . եւ զտաճարն Երուսաղէմօ հրձիգ արարեալ եղծանէր . եւ զամենայն զմերազգեայ ժողովուրդն խառնեալ ի բաբելոնացեաց երկիրն բնակեցուցանէր: Գիւպ եւ պատահաբք հասանէին քաղաքին աւերել, տաճարին եղծանել՝ եւ թանաանամայ ժամանակ, մինչեւ ցնիւրոս առաջին պարսից թագաւոր: Տիրել, ասէ, բաբելոնացւոյն եգիպտացեաց աշխարհին եւ ասորաց եւ փիւնիկեցեաց եւ արաբացեաց, անցեալ զանցեալ զամենեքումք արուսթեամբ եւ քաջութեամբ, որ նախ քան զառաջեացեաց եւ բաբելոնացեաց թագաւորեցին: Զնոյնս գտակաւ զԲերսասայն առնութեւր կարգեցից՝ պէս զայս օրինակ:

Ազգ եղեւ հօրն նորա Նարուպաղասարայ, եթէ շահապն նախարարապետ՝ որ կարգեալ

Αἴγυπτον καὶ τοῖς περὶ τὴν Συρίαν τὴν
Κοίλην καὶ τὴν Φοινίκην τόποις ἀποστά-
της αὐτοῦ γέγονεν, οὐ δυνάμενος αὐτὸς
εἶναι κακοπαθεῖν, συστήσας τῷ υἱῷ Ναβου-
χοδοноσῶρι ὅτι· εἰ ἐν ἡλικίᾳ μέρη τινα
τῆς δυνάμεως, ἐξέπεμψεν ἐπ' αὐτόν· συμ-
μίκας δὲ Ναβουχοδοноσῶρος τῷ ἀποστάτῃ,
καὶ παραταξάμενος, αὐτῶν τε ἐκυρίευσεν,
καὶ τῆς χώραν ἐξ ἀρχῆς ὑπὸ τὴν αὐτοῦ
βασιλείαν ἐποίησεν· τῷ δὲ πατρὶ αὐτοῦ
αντίβη Ναβολασσῶρι, κατὰ τοῦτον τὸν
καιρὸν ἀφρώστησαντε, ἐν τῇ Βαβυλωνίᾳ
πόλει μεταλλάξαι τὸν βίον, ἐτη βεβασίλευ-
κότι· εἴκοσιν ἐννέα.

Λίσθόμενος δὲ μετ' οὐ περὶ τὴν τοῦ
πατρὸς ταλентὴν Ναβουχοδοноσῶρος, κατα-
στήσας τὰ κατὰ τὴν Αἴγυπτον πράγματα
καὶ τὴν λοιπὴν χώραν, καὶ τοὺς αἰχμαλώ-
τους Ἰουδαίων τε καὶ Φοινίκων καὶ Σύρων
καὶ πάντων κατὰ τὴν Αἴγυπτον ἐθνῶν συντά-
ξας περὶ τῶν φίλων, μετὰ βαρυτάτης ду-
νάμεως καὶ τῆς λοιπῆς ὠφελείας ἀνακαμί-
ζων εἰς τὴν Βαβυλωνίαν, (αὐτὸς ὁρμήσας
ὀλιγοστός παραγένητο διὰ τῆς ἐρήμου εἰς
Βαβυλῶνα). Καταλαβὼν δὲ τὰ πράγματα
δικαιούμενα ὑπὸ Χαλδαίων, καὶ διατηρου-
μένην τὴν βασιλείαν ὑπὸ τοῦ βελτίστου
αὐτῶν, κυριεύσας ἐξ ὀλοκλήρου τῆς πα-
τρικῆς ἀρχῆς, τοῖς μὲν αἰχμαλώτοις παρα-
χονόμενος συνέταξεν αὐτοῖς ἀποικίαν ἐν
τοῖς ἐπιτηδαιοτάτοις τῆς Βαβυλωνίας τό-
ποις ἀποδείξαι· αὐτὸς δὲ ἀπὸ τῶν ἐν τοῦ
πολέμου λαφύρων τό, τε Βήλου ἱερόν, καὶ
τὰ λοιπὰ κοσμήσας φιλοτιμῶς τὴν τε ὑπάρ-
χουσαν ἐξ ἀρχῆς πόλιν, καὶ ἑτέραν ἐξωθεν
προσχαρισάμενος καὶ ἀνακαινίσας, πρὸς τὰ

կայր ի վերայ աշխարհին եզիպացւոց եւ կողմանցն ասորւոց եւ փիւնիկոստան գաւառացն, կապարնա գարնայց՝ յետ եկաց յաստամբուլթիւն: Եւ զի չէր տառի այնուհետեւ ինքն կշտամբել, գումարեաց եգ ի ձեռին որդւոյն իւրում՝ Նարուկոգրոսորայ, որ այնուհետեւ ի չափ իսկ հասակի հասեալ էր, մտն ինչ ի զօրացն. եւ առաքեաց երթալ ի վերայ: Երթեալ հասեալ Նարուկոգրոսորոս՝ խումբ գործեալ ապր պատեալով ընդ ապստամբին, եւ յաղթէր. եւ զաշխարհն՝ որպէս եւ էր իսկ ի բնէ, անգործն ընդ իւրեանց թաղաւորութեամբ նուառնէր: Իսկ հօրն նորա՝ Նարուկաղսարայ դէպք ապին ի նմին ժամու հիւանդանալ ի բարեւաացւոց քաղաքին, եւ վնարել զկեանս, թաղաւորեալ ամս ԻԱ:

Ջգասա լինէր յետ բազում ժամանակաց Նարուկոգրոսորայ զհօրն վախճանէ. կարգեր յարգարէր զիրս երկրին եզիպացւոց եւ զայլոցն աշխարհաց, եւ զգերին Հրէից եւ զփիւնիկեցւոց եւ զասորւոց եւ զեզիպացւոց ազգացն, հրաման տայր ամենց ի բարեկամացն հարստաբուն զօրօք եւ զայլ եւս զառ եւ զկահ եւ զկազմած խաղացուցանել ի Բաբելոն: Երթեալ հասեալ գտանէր նուառնալ զիրս ամենայն ի քաղցէրացւոց, եւ պահեալ նմա զթաղաւորութիւն՝ ուրումն ազնուականի ի նոցանէ: Տիրէր զվանդակ հայրենի ի լիւանութեան. եւ զգերւոյն հրաման տայր յազնիւ տեղիս բարեւաացւոց աշխարհին բնակեցուցանել: Եւ ինքն յառէ եւ յաւարէ պատերազմն՝ զմահանն Բեղայ եւ զայլն ամենայն առատութեամբ զարգարէր: Եւ ի բուն քաղաքն եւ այլ եւս արապուստ ի նեղքս յաւել ջուրք. եւ պըն-

μηκέτι δύνασθαι τοὺς πολιορκουῦντας τὸν ποταμὸν ἀναστρέφοντας ἐπὶ τὴν πόλιν κατασκευάζειν, ὑπερεβάλετο τρεῖς μὲν τῆς ἔνδον πόλεως περιβόλους, τρεῖς δὲ τῆς ἔξω τούτων, τοὺς μὲν ἐξ ὀπτῆς πλίνθου καὶ ἀσφάλτου, τοὺς δὲ ἐξ αὐτῆς τῆς πλίνθου· καὶ τειχίσας ἀξιολόγως τὴν πόλιν, καὶ τοὺς πυλῶνας κοσμήσας ἱεροπρεπῶς, προσκατασκεύασεν τοῖς πατρικοῖς βασιλείοις ἑτέρα βασιλῆα ἐχόμενα ἐκείνων, ὑπεραίροντα ἀνάστημα καὶ τὴν πολλὴν πολυτέλειαν· μακρὰ δ' ἴσως ἔσται, εἰάν τις ἐξηγήται· πλὴν ὅντα γε εἰς ὑπερβολὴν ὡς μεγάλα καὶ ὑπερήφανα, συνετελέσθη ἡμέραις δεκαπέντε. Ἐν δὲ τοῖς βασιλείοις τούτοις ἀναλήμματα λίθινα ὑψηλὰ ἀνωκοδομήσας, καὶ τὴν ὄψιν ἀποδοῦν ὁμοιοτάτην τοῖς ὄρεσι, καταφυτεύσας δένδρεσι παντοδαποῖς ἐξεργάσατο, καὶ κατασκευάσας τὸν καλούμενον κρεμαστὸν, παρὰ δεισον, διὰ τὸ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ ἐπιθυμεῖν τῆς ὀρέας διαθέσεως, τεθραμμένην ἐν τοῖς κατὰ τὴν Μηδίαν τόποις. Ταῦτα μὲν οὗτος ἰστύρησε περὶ τοῦ προεξημένου βασιλέως, καὶ πολλὰ πρὸς τούτοις ἐν τῇ τρίτῃ βίβλῳ τῶν Χαλδαϊκῶν, ἐν ᾗ μέμφεται τοῖς Ἑλληνικοῖς συγγραφεῦσιν, ὡς μάτην οἰομένοις ὑπὸ Σεμιράμιδος τῆς Ἀσσυρίας κτισθῆναι τὴν Βαβυλῶνα, καὶ τὰ θαυμάσια κατασκευασθῆναι περὶ αὐτὴν ὑπ' ἐκείνης ἔργα ψευδῶς γεγραφόσι.

Καὶ κατὰ ταῦτα τὴν μὲν τῶν Χαλδαίων γραφὴν ἀξιοπίστον ἡγητέον· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τοῖς ἀρχείοις τῶν Φοινίκων συμφωνοῦν τοῖς ὑπὸ Βηρωσσοῦ λεγομένοις ἀναγέγραπται,

գեր զանգիւն, զի մի եւս լինիցի հետք պաշարողաց՝ զգետն ի քաղաքն գարձուցանել։ Եւ յաւելլոյր երիս պարիսպս ներքեայ քաղաքին, եւ երիս արտաքնումն. եւ զկէս պարսպացն ի նիւթնուն աղիւսոյ եւ ի նաւթն շինէր, եւ զկէսն ի լակ աղիւսոյ. եւ պատէր աղնըւագոյնս զքաղաքն պարսպօք, եւ զգրունտն զարգարէր գիւցազունս։ Եւ այլ արքունիս մօտ ի հայրենի արքունիսն շինեալ յաւելլոյր. զորոց զչափ եւ զգեղ եւ զազգի ազգի յօրինուածս հազիւ ոք ուրեք թէ պատմել կարասցէ. բայց այնչափ միայն թէ կարի նորակերտ նորանշան մեծապայծառ եւ շնաշխարհիկ գործ էր, եւ կատարեցաւ համօրէն ի հինգեաւասան աւուր։ Եւ յարքունիսն աշտարակաքարկուծս բարձրաբերձս հանգերձ մահարձանօք շինեալ յօրինէր. եւ զճակատս կողակացն ի նմանութիւն լերանց յարգարէր։ Եւ անկեաց ծաւս ազգի ազգիս. եւ գործեաց եւ կազմեաց զանուանեալ բուրաստանսն կախողանաւ, զասն անշունաց կնօջն իւրոյ ի լեւնային հովասուն վայրաց, որ ի Մարաց աշխարհին հովասուն անեալ էր։ Զայս ամենայն այսպէս վիպագրեաց զայժմու ճառեալ թագաւորէն. եւ եւս բազում ի նոյնս յերրորդում քաղդէական մատենին. յորում պարսաւէ զՅունաց մատենագիրս, թէ զուր կարծեցին ի Շամիրամայ ասորեստանւոյ շինեալ զԲաբելոն. եւ զչքնաղ զարմանալիսն սուտ ի նմանէ գործեալ մատենագրեցին։

Եւ զայս զքաղդէացւոց մատենագրու թիւն արժանի հաւատարմութեան պարսէ համարել։ Եւ ոչ այսչափ միայն, այլ եւ ի փիւնիկեցւոց յարքունիսն միաբան բանիցն Բերովսոսայ գրեալ է մի ըստ միջէ վասն

περὶ τοῦ τῶν Βαβυλωνίων βασιλέως, ὅτι καὶ τὴν Συρίαν καὶ τὴν Φοινίκην ἅπασαν ἐκεῖνος κατεστρέψατο. Περὶ τούτων γοῦν συμφωνεῖ καὶ Φιλόστρατος ἐν ταῖς ἱστορίαις, μεμνημένος τῆς Τύρου πολιορκίας· καὶ Μεγασθένης ἐν τῇ τετάρτῃ τῶν Ἰνδικῶν, δι' ἧς ἀποφαίνειν πειράται τὸν προειρημένον βασιλέα τῶν Βαβυλωνίων, Ἡρακλέους ἀνδρεία καὶ μεγέθει πράξεων διηγοχέναι· καταστρέψασθαι γὰρ αὐτόν φησι καὶ Λιβύης τὴν πολλὴν καὶ Ἰβηρίαν. Τὰ δὲ περὶ τοῦ ναοῦ προειρημένα τοῦ ἐν Ἱεροσολύμοις, ὅτι κατεπρήσθη μὲν ὑπὸ τῶν Βαβυλωνίων ἐπιστρατευσάντων, ἤρξατο δὲ πάλιν ἀνοικοδομεῖσθαι, Κύρου τῆς Ἀσίας βασιλείαν παρεληφότος, ἐκ τῶν Βηρωσσοῦ σαφῶς ἐπιδειχθήσεται παρατεθέντων· λέγει γὰρ οὕτω δια τῆς τρίτης.

Ναβουχοδονόσορος μὲν οὖν μετὰ τὸ ἄρξασθαι τοῦ προειρημένου τείχους, ἐμπασὼν εἰς ἀβήρωστίαν, μετηλλάξατο τὸν βίον, βαβασιλευκῶς ἔτη τεσσαρακοντατρία· τῆς δὲ βασιλείας κύριος ἐγένετο ὁ υἱὸς αὐτοῦ Εὐειλμαράδουχος· οὗτος προστάς τῶν πραγμάτων ἀνόμως καὶ ἀσελγῶς, ἐπιβουλευθεὶς ὑπὸ τοῦ τὴν ἀδελφὴν ἔχοντος αὐτοῦ Νεριγλισσοόρου ἀνηρέθη, βασιλεύσας ἔτη δύο. Μετὰ δὲ τὸ ἀναιρεθῆναι τοῦτον, διαδεξάμενος τὴν ἀρχὴν ὁ ἐπιβουλεύσας αὐτῷ Νεριγλισσοόρος, ἐβασίλευσεν ἔτη τέσσαρα· τούτου υἱὸς Λαβοροσοάρχος ἐκυρίευσεν μὲν τῆς βασιλείας παῖς ὢν μῆνας ἐννέα· ἐπιβουλευθεὶς δὲ, διὰ τὸ πολλὰ ἐμφαίνειν κακοήθη, ὑπὸ τῶν φίλων ἀπετυμπαníσθη· ἀπολωμένου δὲ τούτου, συνελθόντες οἱ ἐπιβουλεύσαντες αὐτῷ, κοινῇ τὴν

Թագաւորին բարեզացւոց . զի զասորիս եւ զամենայն զփիւնիկաստան նա վանեաց : Միտարանէ այսոցիկ եւ Փիղոսարատոսի պատմութիւնն , ուր յիշատակէ զՅիւրոսի պաշարմանէն . եւ Մեգասթենէս ի չորրորդում մատենին Հնգկաց . յորում ցուցանել կամի զյառաջագոյն ասացելոյ թագաւորէն բարեզացւոց , թէ արութեամբ եւ իրաց քաջութեամբ անցանէր զանցանէր զՀերակլիւ , մինչեւ ցած մասն , ասէ , զիբէացւոցն եւ զիւրեացւոց (իբերացւոց) չործանեալ : Եւ զառնարէն յառաջագոյն ասացելոյ Երուսաղեմի , եւ Հրէիգ եղեւ ի բարեզացւոցն զօրաց ի վերայ գումարելոց . եւ սկիզբն լինէր շինելոյ միւսանգամ , յորժամ Նիւրոս առ զառիացւոց Թագաւորութիւնն . եւ այս ի Բրոսոսեայ մատենագրութեանցն հաւաստեալ ցուցցի : քանզի ասէ յերրորդումն այսպէս .

Նյարուկոգրոսորոս յետ սկիզբն առնելոյ յառաջագոյն ասացելոյ պարսպին շինելոյ՝ անկեալ յախտ հիւանդութեան՝ ի կենաց վճարէր , Թագաւորեալ ամս ԽԳ : Եւ Թագաւորութեանն տիրէր նորին օրդի Եւիդու մարուգոքոս . եւ նորա գտեալ զեղծ եւ աւորէն յիրս Թագաւորութեանն , նենգ գործեալ նմա յիւրմէ փեռայէն ի քեռն առնէ ի 'Ներիգլասարայ' մեռանէր , Թագաւորեալ ամս Բ : Եւ յետ նորա սպանանելոյ առեալ զիշխանութիւնն ի 'Ներիգլասարայ'՝ օր ըզնենգն գործեաց նմա , Թագաւորեալ ամս Դ . եւ նորին օրդի Ղաբէսօրաքոս տիրեաց Թագաւորութեանն՝ մանուկ աւուրքք , ամիսս Թ : Եւ նենգեալ վասն բազում չարաբարոյս ցուցանելոյ՝ անգատին յիւրոց բարեկամաց կոչկոճեալ մեռանէր . եւ ի նորա սատակել՝ Ժողովէին նորին նենգագործքն . եւ հասաւ

βασίλειαν περιέθηκαν Ναβοννήδω τινι τῶν ἐκ Βαβυλῶνος, ὅντι ἐκ τῆς αὐτῆς ἐπε-
συστάσεως.

Ἐπὶ τούτου τὰ περὶ τὸν ποταμὸν τεῖχη
τῆς Βαβυλωνίων πόλεως, ἐξ ὅπτης πλήθους
καὶ ἀσφάλτου κατεκοσμήθη. Οὕσης δὲ τῆς
βασιλείας αὐτοῦ ἐν τῷ ἑπτακαιδεκάτῳ ἔτει,
προεξεληλυθὼς Κῦρος ἐκ τῆς Περσίδος με-
τὰ δυνάμειος πολλῆς, καὶ καταστρεφάμενος
τὴν λοιπὴν Ἀσίαν πᾶσαν, ὥρμησεν ἐπὶ
τῆς Βαβυλωνίας· αἰσθόμενος δὲ Ναβόννη-
δος τὴν ἔφοδον αὐτοῦ, ἀπαντήσας μετὰ
τῆς δυνάμειος καὶ παρατάξάμενος, ἤττη-
θεις τῇ μάχῃ καὶ φυγῶν ὀλιγοστός, συνε-
κλείσθη εἰς τὴν Βορσιπηνῶν πόλιν.

Κῦρος δὲ Βαβυλῶνα καταλαβόμενος, καὶ
συντάξας τὰ ἔξω τῆς πόλεως τεῖχη κατα-
σκάψαι, διὰ τὸ λίαν αὐτῷ πραγματικῇ
καὶ δυσάλωτον φανῆναι τὴν πόλιν, ἀνέξεν-
ξεν ἐπὶ Βόρσιππον, ἐκπολιορκήσων τὸν
Ναβόννηδον· τοῦ δὲ Ναβοννήδου οὐχ ὑπο-
μείναντος τὴν πολιορκίαν, ἀλλ' ἐγχειρήσαν-
τον αὐτὸν, πρότερον, χρησάμενος Κῦρος φι-
λανθρώπως, καὶ δοὺς οἰκητήριον αὐτῷ
Καρμανίαν, ἐξέπεμψεν ἐκ τῆς Βαβυλωνίας.
Ναβόννηδος μὲν οὖν, τὸ λοιπὸν τοῦ χρό-
νου διαγενόμενος ἐν ἐκείνῃ τῇ χώρᾳ, κα-
τέστρεψε τὸν βίον.

Ταῦτα σύμφωνον ἔχει ταῖς ἡμετέραις
βίβλοις τὴν ἀλήθειαν· (γέγραπται γὰρ ἐν
αὐταῖς) ὅτι Ναβουχοδονόσορος δεκάκαιδε-
κάτῳ τῆς αὐτοῦ βασιλείας ἔτει τὸν παρ'
ἡμῖν ναὸν ἠρῆμωσε, καὶ ἦν ἀφανὴς ἐπὶ ἔτη
πεντήκοντα. Δευτέρῳ δὲ τῆς Κύρου βασιλεί-
ας ἔτει τῶν θεμελίων ὑποβληθέντων, δευτέ-
ρῳ (ἔκτῳ) πάλιν τῆς Δαρείου βασιλείας ἀπε-
τελείσθη.

րակ զԹագաւորութիւնն Նաբոնեգոյ ումմի բարեզաղւոյ ապին, որ եր անգամին ի նոյն խաղմագործ նենգութենէն:

Աւ նովաւ շուրջ զգետոյն պարիսպքն Բաբելոնի ի Թրծուն աղիւսոյ, եւ ի նաւ-
թոյ կազմեցան: Եւ ի ժեհրորդում ամի
Թագաւորութեան նորա խաղացեալ Աիւրոս
ի Պարսկաստանէ զօրօք բազմօք՝ վանեաց
զամնայն զայլ Թագաւորութիւնս. գիմեաց
ի վերայ Բաբելոնի: Ազգ եղեւ Նաբոնեգոյ
զնորա արշաւելոյ. ի գիմի հարկանէր նորա
զօրօք՝ տալ պատերազմ: Մասնեալ ի պար-
տութիւն ի կռուին՝ ի փախուստ գաւնայր.
եւ սակաւաւոր մտեալ ամրանայր ի բորսի-
պնեացւոց քաղաքին:

Աիւրոս աւեալ զԲաբելոն՝ հրաման ապր
զարաւաքին պարիսպ քաղաքին ի հիմանց տա-
պալել՝ վասն ամրութեանն, եւ դժուարին
առ առնուլ երեւելոյ քաղաքին: Եւ ինքն
չուէր գնայր ի Բորսիպոն՝ պաշարել զՆա-
բոնեգոս. եւ Նաբոնեգոս իբրեւ չունէր ժողժ
պաշարմանն՝ ձեռս ապր ի նա, զաւազկնն.
մարդասիրութիւն արարեալ Աիւրոսի՝ եւ
նմա բնակութիւն զաշխարհն Արմանից. հա-
նեալ ի Բաբելոնէ՝ արձակեաց զնա անգր:
Նաբոնեգոյ անցուցեալ զայլ եւս ժամա-
նակս յայնմ աշխարհի՝ զճարէր ի կենաց:

Այս ամենայն հանգոյն մերոց գրոց պատ-
մէ զՆիմարաութիւնն, թէ յութուստանե-
րորդում ամի Թագաւորութեանն Նաբու-
քոդոնոսորայ աւերեաց զտաճարն մեր. եւ
կայր յատակեալ մինչեւ ցԾ տմ: Եւ յերկ-
րորդ ամի Թագաւորութեանն Աիւրոսի ան-
կանէին հիմունք տաճարին. եւ ի վեցերոր-
դում ամի Թագաւորութեանն Դարեհի կա-
տարէր:

Προσθήσω δὲ καὶ τὰς τῶν Φοινίκων ἀναγραφάς· οὐ γὰρ παραλείπτειν τῶν ἀποδείξεων τὴν περιουσίαν. Ἔστι δὲ τοιαύτη τῶν χρόνων ἡ καταριθμήσις. Ἐπὶ Εἰθωβαίου τοῦ βασιλέως ἐπολιόρησε Ναβουχοδονόσορος τὴν Τύρον ἐπ' ἑτη δεκατρία. Μετὰ τοῦτον ἐβασίλευσε Βααλ ἑτη δέκα. Μετὰ τοῦτον δικασταὶ κατεστάθησαν καὶ ἐδίκασαν. Ἐκνίβαλος Βασιλάχου μῆνας δύο, Χέλβης Ἀβδαίου μῆνας δέκα, Ἀββάρος ἀρχιερεὺς μῆνας τρεῖς, Μύτγονος καὶ Γεραστρατος τοῦ Ἀβδηλέμου δικασταὶ ἑτη ἕξ, ὧν μετὰ ἐβασίλευσε Βαλάτορος ἐν αὐτὸν ἕνα. Τούτου τελευτήσαντος, ἀποστείλαντες μετεπέμψαντο Μέρβαλον ἐκ τῆς Βαβυλῶνος, καὶ ἐβασίλευσεν ἑτη τέσσαρα. Τούτου τελευτήσαντος, μετεπέμψαντο τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Εἴρωμον, ὃς ἐβασίλευσεν ἑτη εἴκοσιν. Ἐπὶ τοῦτου Κῦρος Περσῶν ἐδυνάστευσεν.

Οὐκοῦν ὁ σύμπας χρόνος ἑτη πενήκοντα τέσσαρα καὶ τρεῖς μῆνες πρὸς αὐτοῖς· ἐβδόμῃ μὲν γὰρ περὶ τῆς Ναβουχοδονοσόρου βασιλείας ἤρξατο πολιορκεῖν Τύρον· τεσσαρεσκαίδεκάτῃ δ' ἔτει τῆς Εἴρωμον Κῦρος ὁ Πέρσης τὸ κράτος παρέλαβεν· καὶ σύμφωνα μὲν ἐπὶ τοῦ ναοῦ τοῖς ἡμετέροις γράμμασι τὰ Χαλδαίων καὶ Τυρίων.

Τὸ πάλαι τοίνυν κατὰ τὴν Ἀσίαν ὑπῆρχον ἐγχώριοι βασιλεῖς, ὧν οὔτε πράξεις ἐπίσημοι, οὔτε ὀνόματα μνημονεύεται. Πρῶτος δὲ τῶν ιστορίᾳ καὶ μνήμῃ παραδομένων Νίνος ὁ βασιλεὺς τῶν Ἀσσυρίων,

Յաւելից ի սոյն եւ զփիւնիկեցւոց մաւ-
տենազիրսն . քանզի չեն անվաւերական ցու-
ցանելոյ բազում հաստատութիւն : Այս-
պիսի ինչ է ժամանակացն համար : Աւ Եթե-
բազաւ քրմաւ՝ պաշարեաց Նաբուքոդոնոսոր
զՅիւրոս՝ ամս ժԳ : Յետ նորա թագաւորեաց
Բազղա՝ ամս ժ : Յետ նորա դատաւորք կա-
ցին , եւ գատեցան : Եդնիրազոս Բասեբայ՝
ամիսս Բ . եւ Քեղբէս արդեանց՝ ամիսս ժ :
Աբաղոս քահանայապետ՝ ամիսս Գ : Սիպու-
նոսթոս եւ Գերաստարտաս : Արդեղիմա՝
մինչդեռ ի դատաւորութեանն էր՝ թագա-
ւորեաց ամս Զ : Բաղատորոս որդի նորին
թագաւորեաց տարի մի : Ի նորա վախճանել՝
առաքեցին կոչեցին զՄերբազոն ի Բաբելոնէ .
եւ թագաւորեաց ամս չորս : Եւ ի նորա
վախճանել՝ կոչեցին զնորին եղբայր զԻրազ-
մոն . որ թագաւորեաց ամս Ի : Առ նովաւ
Վիւրոս Պարսից ճոխացաւ :

Եւ թէ այնպէս իցէ , ապա ամենայն ժա-
մանակն լինին ամբ ԾԴԻ եւ ամիսք երեք ,
ըստ նոցա համարոյ : Քանզի յեւթներորդ
ամի թագաւորութեանն Նաբուքոդոնոսորայ
սկիզբն արար պաշարելոյ զՅիւրոս . եւ ի չոր-
սորդում ամի իրովմայ՝ առ Վիւրոս , պարօնկ
զիշխանութիւնն . եւ այսպէս միաբան մերոց
գրոց զտաճարէն՝ եւ քաղղէացւոց եւ տիւ-
րացւոց մատենաքն խօսին :

Ի Դիոդորի մատենիցն՝ վասն ասորիսպանեաց
Բաբելոնացիսն :

Օ՜ առաջինն յասիացւոց աշխարհին՝ ան-
դրստին յաշխարհէն կացին թագաւորք . որոց
ոչ քաղութիւն եւ ոչ անուն յիշի : Առաջին՝
վիպառանութեան եւ յիշատակաց արժանի
Նինոս դասնէր՝ թագաւոր ասորեստանեաց .

μεγάλας πράξεις ἐπετελείσατο· παρὶ οὗ τὰ κατὰ μέρος ἀναγράφειν πειρασόμεθα. Καὶ μεθ' ἕτερα· γεννήσας ἐκ Σεμιράμιδος υἱὸν Νινύαν ἐτελεύτησε, τὴν γυναῖκα ἀπολιπὼν βασίλισσαν· τὸν δὲ Νίνον ἡ Σεμίραμις ἔθαπεν ἐν βασιλείῳ. Καὶ ἐπάγει· αὕτη μὲν οὖν βασιλεύσασα τῆς Ἀσίας ἀπάσης, πλην Ἰνδῶν, ἐτελεύτησε τὸν προαιρημένον τρόπον, βιώσασα μὲν ἔτη ἑβ· βασιλεύσασα δὲ δύο πρὸς τοῖς μ' Μετὰ δὲ τὸν ταύτης θάνατον Νινύας ὁ Νίνου καὶ Σεμιράμιδος υἱὸς παραλαβὼν τὴν ἀρχὴν ἤρχεν εἰρηνικῶς, τὸ φιλοπόλεμον καὶ κεινδυνευμένον τῆς μητρὸς οὐδαμῶς ζηλώσας.

Καὶ μεθ' ἕτερα· παραπλησίως δὲ τοῦτο καὶ οἱ λοιποὶ βασιλεῖς, παῖς παρὰ πατρὸς διαδεχόμενος τὴν ἀρχὴν, ἐβασίλευσαν ἐπὶ γενεαῖς μὲ· μέχρι Σαρδαναπάλου· ἐπὶ τοῦτου γὰρ ἡ τῶν Ἀσσυρίων ἡγεμονία μετέπεσεν εἰς Μήδους ἔτη διαμείνασα πλείω τῶν α· καὶ τ· καθάπερ φησὶ Κτησίας ὁ Κνίδιος ἐν τῇ β· βίβλῳ. Τὰ δὲ ὀνόματα τῶν βασιλέων, καὶ τὸ πλῆθος τῶν ἐτῶν οὐκ ἐπεγεγράφει, διὰ τὸ μηδὲν ὑπ' αὐτῶν πεπράχθαι μνήμης ἄξιον· μόνη γὰρ τέτυχε ἀναγραφῆς ἡ πεμφθεῖσα συμμαχία τοῖς Τρωσὶν ὑπὸ Ἀσσυρίων, ἣ ἐστρατηγεὶ Μένων ὁ Τιθωνοῦ.

Ταυτάνου γὰρ βασιλεύοντος τῆς Ἀσίας,

որ մեծամեծ արութիւնս եւ քաջութիւնս
վճարեաց. զորմէ մանր կարգ ըստ կարգե
գրեւ փութացաք: Եւ ապա յետ այլոց բա-
նից ասէ, եթէ ծնաւ որդի ի Շամիրամայ
վնինուաս: Եւ իբրեւ վախճանեցաւ, զկինն
եթող ատկին. վնինոս Շամիրամ Թաղեաց
յարքունիսն: Եւ գարձեալ յետ սակաւ բա-
նից զնովիմբ ամեալ՝ ասէ զՇամիրամայ, թէ
սա Թաղաւորեաց ամենայն ասիացւոց՝ բաց
ի Հնդկաց. եւ վախճանեցաւ ըստ այնմ օրի-
նակի՝ որպէս յառաջագոյն ասացաք, կեցեալ
ամս կի. եւ Թաղաւորեալ ամս Բ ընդ
քառասունով: Եւ մի ըստ միսջէ համարի, թէ
յետ նորա մահուանն՝ Նինուաս Նինեայ եւ
Շամիրամայ որդի առ զիշխանութիւնն. եւ
սւնէր խաղաղութեամբ. եւ պատերազմաւոր
եւ աշխատասէր մօրն մտաց չեղեւ ինչ եր-
բեք նախանձաւոր:

Եւ գարձեալ յետ այլոց բանից զնովիմբ
ամէ. Հանգոյն սմին, ասէ, եւ այլ Թաղաւ-
որքն որդի ի հօրէ առնուին զիշխանութիւնն.
եւ Թաղաւորեցին ազգաց յազգս մինչեւ
ցՍարգանապաղղոս. քանզի առ նովաւ Թա-
ղաւորութիւնն ասորեստանեաց փոխեցաւ ի
Մարս տեւեալ բաւեալ ամս աւելի քան զհա-
զար եւ զերեքարիւր. որպէս ասէ Կաէսիէս
կնիգացի յերկրորդ մատենին: Բայց զանու-
անս Թաղաւորացն՝ զոր Թաղաւորեցին, եւ
զբազմութիւնն ամացն՝ չունին ինչ փոյթ
գրելոյ, յաղագոս ոչ գործելոյ ինչ ի նոցանէ
արժանի յիշատակի. միայն Թիկուկքն օգնա-
կանութեան, որ արովացւոցն առաքեցան
յասորեստանեաց՝ արժանի եղեն մատենա-
գրութեան. որոց Մեմնոն Յիթոնեայ էր զ-
բազար:

Ի Թաղաւորել Յաւաանեայ ասիացւոց

ὃς ἦν κς'. ἀπὸ Νίνου τοῦ Σεμιράμιδος, φασὶ τοὺς μετ' Ἀγαμέμνονος Ἑλλήνας ἐπὶ Τροίαν στρατεῦσαι τὴν ἡγεμονίαν ἐχόντων τῆς Ἀσίας Ἀσσυρίων ἔτη πλείω τῶν χιλίων. Καὶ τὸν μὲν Πρίαμον βαρυνόμενον τῷ πολέμῳ καὶ βασιλεύοντα τῆς Τρωάδος, ὑπήκοον δ' ὄντα τῷ βασιλεῖ τῶν Ἀσσυρίων, πέμψαι πρὸς αὐτὸν πρεσβευτὰς περὶ βοηθείας. Τὸν δὲ Τευταμον μυρίουσιν μὲν Αἰθίοπας, ἄλλους δὲ τοσοῦτους Σουσιανούς, σὺν ἄρμασι διακοσίοις ἐξαποστεῖλαι, στρατηγὸν καταστήσαντα Μέμνονα τὸν Τιθωνοῦ . . . περὶ μὲν οὖν τοῦ Μέμνονος τοιαῦτ' ἐκ ταῖς βασιλικαῖς ἀναγραφαῖς ἱστορεῖσθαι φασὶν οἱ βάρβαροι.

Σαρδανάπαλος δὲ τριακοστὸς καὶ πέμπτος ἀπὸ Νίνου τοῦ συστήσαμένου τὴν ἡγεμονίαν, ἑκατὸς δὲ γενόμενος βασιλεὺς Ἀσσυρίων, ὑπερῆρεν ἅπαντας τοὺς πρὸ αὐτοῦ τρυφῇ καὶ ῥαθυμίᾳ. Καὶ μετ' ὀλίγα καὶ τοιοῦτος ὢν τὸν τρόπον, οὐ μόνον αὐτὸς αἰσχροῦς κατέστρεψε τὸν βίον, ἀλλὰ καὶ τὴν Ἀσσυρίων ἡγεμονίαν ἄρδην ἀνέστρεψε πολυχρονιωτάτην γενομένην τῶν μνημονευομένων. Ἀρβάνης γάρ τις, Μῆδος μὲν τὸ γένος, ἀνδρεία δὲ καὶ ψυχῆς λαμπρότητι διαφέρων, ἐστρατήγει Μήδων τῶν κατ' ἐνιαυτὸν ἐκπεμπομένων εἰς τὸν Νῖνον. Κατὰ δὲ τὴν στρατηγίαν γενόμενος συνήθης τῷ στρατηγῷ τῶν Βαβυλωνίων, ὑπ' ἐκείνου παρεκλήθη καταλῦσαι τὴν τῶν Ἀσσυρίων ἡγεμονίαν.

աշխարհին, որ էր քսաներորդ վեցերորդ ի նինեայ շամիրամանց, ասեն՝ թէ ընդ Ագա-
մեմնոնեայ Յոյնք զօրաժողով եղեն յաշխարհն
արովացւոց՝ տալ նակատոս, մինչդեռ զպե-
տուլթիւնն ասիացւոց ասորեստանեայք ու-
նէին աւելի քան զհազարամեայ ժամանակ։
Պրիամոս թագաւոր արովացւոց ծանրացեալ
նեղեալ ի պատերազմաց՝ ձեռս տայր յար-
քայն ասորեստանեաց, աղօթկեալ արձա-
կէր՝ առաքել նմա թիկունս օգնականու-
թեան։ Եւ նա տայր նմա բելք զօր յեթւով-
պացւոց աշխարհէն, եւ այլ եւս նոյնչափ նու-
սիանս, հանգերձ երկերիւր կառօք. եւ զօ-
րավար յղէր Ղլեմնոն Տիթոնեայ։ Եւ ըստ
նոցանէ դարձեալ զնորիմք ածեալ՝ տսէ,
թէ Ղլեմնոնեայ զայսպիսի ինչ արուլթիւնս
յարբուռնի մատենանսն պատմեալ, ասեն բար-
բարոյք։

Սարգանտապաղղոս, որ երեսներորդ հին-
գերորդ էր ի նինեայ՝ որ գումարեաց կալաւ
զպետուլթիւնն, հուսկ յետոյ եկաց արքայ
ասորեստանեաց. եւ անցոյց զանցոյց զամենե-
քումբք՝ որ յառաջ քան զնա էին, բարեկեցու-
թեամբ եւ յուղութեամբ։ Եւ յետ աւելաւ միոյ
տսէ, թէ այնչափ անառակ էր, զի ոչ ինքն
միայն գարշուլթեամբ եղծ զկեանս, այլ եւ
համօրէն իոկ զասորեստանեաց պետուլթիւնն
զեղծեցոյց, որ բազմաժամանակեան հաստա-
տեալ կայր ի յիշատակելոցն։ Վարբակէս
ոմն՝ մար յազգէ, առաքինի արուլթեամբ, եւ
լաւ որտին քաջութեամբ՝ զօրավար էր Մա-
բաց, մի յայնցանէ՝ որք ամի ամի երթային
ի նինոս քաղաք։ Ի զօրավարութեան՝ եւ ի
բանի սարեկամացաւ ընդ սպարապետի բա-
բէղացւոց. եւ ի նմանէ աղաչեալ՝ քակէր
զպետուլթիւնն ասորեստանեաց։

Ἄρχομαι γράφειν, ἀφ' ὧν ἄλλοι τε ἐμνημόνευσαν, καὶ τὰ πρῶτα Ἑλλάνικὸς τε ὁ Λέσβιος, καὶ Κτησίας ὁ Κνίδιος, ἔπειτα ὁ Ἡρόδοτος ὁ Ἀλικαρνασσεύς. Τὸ παλαιὸν τῆς Ἀσίας ἐβασίλευσαν οἱ Ἀσσύριοι, τῶν δὲ ὁ Βήλου Νίνος εἶτα ἐπάγει γένεσιν Σεμιράμεως, καὶ Ζωροάστρου μάγον, ἔτη τε νβ' τῆς Νίνου βασιλείας . . . μεθ' ὧν, Βαβυλώνα, φησὶν, ἡ Σεμίραμις ἐτείχισε τρόπον, ὥς πολλοῖσι λέλεκται, Κτησίᾳ, Ζήνωνι, Ἡροδότῃ, καὶ τοῖς μετ' αὐτούς.

Στρατεῖην τε αὐτῆς κατὰ τῶν Ἰνδῶν καὶ ἤτταν, καὶ ὅτι τοὺς ἰδίους ἀνείλεν υἱούς, καὶ ὑπὸ Νίνου τῶν παίδων ἐνὸς ἀνηρέθη τοῦ διαδεξαμένου τὴν ἀρχήν. . . καὶ μεθ' ἕτερα. Καὶ τῶν λοιπῶν εἰς χίλια ἐτῶν ἀριθμὸν ἤρχον, παῖς παρὰ πατρός ἐκδεχόμενος τὴν ἀρχήν, καὶ ἔχων ἤττον αὐτῶν, οὐδὲ εἰς ἐτελεύτησεν ἐτῶν κ'. τὸ γὰρ ἀπύλεμόν τε καὶ ἀφιλοκίνδυνον γυναικῶδες, ἦν αὐτοῖς ἀσφαλές. Ἐνδον γὰρ ἔμενον, οὐδέ τι αὐτοῖς ἦν ἔργον (ὃ ἐπρήσσεται), οὐδὲ ἰώρα τις αὐτοὺς, πλὴν αἱ τε παλλακίδες, καὶ τῶν ἀνδρῶν οἱ γυναικῶ-

Այնպիսի վեպերի՝ լատն ասորեականաց թա-
խադրութեանն :

Այսանիմ գրել՝ յորոց եւ այլք յիշա-
տակեցին . եւ նախ՝ Եղանիկոս զեպիացի,
եւ Վտէսիէսկնիդացի, ապա Հերոդոտոս աղի-
կառնացի : Զառաջինն ասիացւոց ասորեա-
տանեայք թագաւորեցին, յորոց էր Նինոս
բեղեան . (առ նորա թագաւորութեամբն
բազում իրք եւ մեծամեծ արութիւնք գոր-
ծեին) : Ապա ի նոյն յարեալ՝ ասէ եւ ըզ-
ննունդոն Համիրամայ . եւ զՋարաւըտ մագի
(արքայի բակտրացւոց զպատերազմէն եւ ըզ-
պարտութենէ ի Համիրամայ .) եւ զամս
թագաւորութեանն Նինայ՝ ամս ԾԲ . եւ
զվախճանէ նորա : Յետ որոյ թագաւորեալ
Համիրամայ՝ ան պարիսպ Բաբելոնի զայն ձեւ
օրինակի, որպէս եւ բազմաց իսկ ասացեալ
է, Վտէսիայ եւ Ջէնոնի եւ Էրոդատայ, եւ
այլոց՝ որ յետ նոցա :

Ապա եւ զզօրածողոցն լինել Համիրա-
մայ ի վերայ Հնդկաց աշխարհին վիպագրէ,
եւ զպարտութիւն նորա եւ զվախուստ . եւ
թէ զիւրդ ինքնին զիւր որդիսն կոտորեաց .
եւ ինքն ի Նինեայ որդւոյն իւրոյ սպանաւ,
թագաւորեալ ամս ԽԲ : (Յետ որոյ Նինուատ
առնոյր զիշխանութիւնն . զորմէ ասէ Անգա-
ղոն՝ թէ ոչինչ արժանի յիշատակի գործ
գործեաց : Եւ ապա թուէ մի ըստ միոջէ եւ
զայլն եւս, թէ ի թիւ հազար ամաց տիրե-
ցին որդի ի հօրէ առեալ զիշխանութիւնն .
եւ ոչ որ նուազագոյն ի նոցանէ քան զքսան
ամ կալաւ . զի անպատերազմասէր եւ չքըշ-
տասէր եւ կանացի բարք նոցա՝ յամուր զգու-
շութեան պահէին զնոսա . քանզի ի ներքս
նստեին, եւ չէր ինչ նոցա գործ . եւ ոչ տե-
սանէր որ զնոսա, բայց թէ հարկք եւ արք

δεις. Τούς δὲ βασιλεῖς τούς δὲ, εἴ τις εἰ-
δῆσαι βούλεται, Κτησίας ἐστὶν ὁ λέγων
ὀνόματα αὐτῶν κ' οἶμαι καὶ γ'. Ἐμοὶ δὲ
(ἡ γραφή) τί τερπνόν, ἢ τί χάριεν ἡμελ-
λεν ἔξειν, ὄνομα κλήθην· ἄνευ πράξεων,
βαρβαρικῶς φωνέοντι, τυράννους, δειλούς
καὶ μαλακούς βαρβάρους.

Πρὸς οἷς ἐπάγει (τὰ περὶ τῶν ἐτῶν αὐτῶν)
ἐτῶν δὲ ὄντων (ἀπὸ Νίνου) τεσσαράκοντα
που καὶ γ'. Βέλεμος ἐβασίλευσεν Ασσυρίων,
καὶ ἀφικνεῖται Περσεὺς ὁ Δαναῆς εἰς τὴν
χώραν αὐτοῦ, ναὺς ἄγων ῥ'. ἔφυγε δὲ Περ-
σεὺς τὸν Διόνυσον τὸν Σεμέλης υἱά· καὶ
μετ' ἔπειτα ὑστέρη δὲ γενεῇ κατὰ
Πανίαν Ἀρχοντα ὁ τῶν Ἀργοναυτῶν στό-
λος ἐπλευσεν ἐπὶ τε Φᾶσιν καὶ Μηδέην τὴν
Κολχίδα· καὶ Ἑρακλέα πλανηθέντα ἀπὸ
τῆς νεῶς διὰ τὸν ἔρωτα τοῦ Ὑλα, λέγουσι
περὶ τοὺς Καππαδόκας ἀληθῆναι. Καὶ
αὐθις· α'. δὲ ἐτῶν ἀπὸ Σεμιράμεως εἰς
Μητραῖον βασιλέα ἂν ἀριθμοῖτο περιτελ-
λόμενον. Μήδεια Κολχίς ἀνεχώρησεν Αἰ-
γέως, ἧς υἱὸς Μῆδος, ἐξ οὗ Μῆδοι, καὶ
ἡ χώρα ἐκλήθη Μηδία· εἰτά φησι. Μη-
τραίου δὲ τὴν ἀρχὴν διαδέχεται Ταύτανος
ζῶν καὶ αὐτὸς κατὰ ἔθνη τὰ Ασσυρίων καὶ
νόμους· καὶ ἄλλο μὲν οὐδὲν ἐγένετο, οὐδὲ
ἐπὶ τούτου, καιρὸν ἔργον.

Ἀγάμεμνων δὲ καὶ Μενέλαος οἱ Μυκη-
ναῖοι ἐστρατεύσαντο σὺν Ἀργείοισι (καὶ

կանացիք: Իսկ թէ կամփցի ոք խելամուտ
թագաւորացն լինել, Կտէսիէս մանր համարի
գնոսա յանուանէ, թուի ինձ թէ քսան եւ
երեք թագաւորս: Բայց ինձ զինչ ուրախու-
թիւն եւ խնդութիւն բերիցէ կոչել զա-
նուանս բարբարոսիկ բարբառոց՝ առանց ա-
րութեան ինչ եւ քաջութեան՝ զբռնաւորաց,
ժատասարտաց, թուղամորթաց, զպրենեաց:

Եւ դարձեալ ի սոյնս յարեալ ասէ, թէ
մինչեւ զվեցհարիւր եւ զյս ամու ուրեմն
էին, Բէղիմոս թագաւորեաց ասորեստա-
նեաց. եւ հասանէր Պերսեւս Դանաէս յաշ-
խարհն նոցա՝ տարեալ նաւս Ճ. եւ ի փա-
խուսա դառնայր Պերսեւս ի Դիոնիսեայ որ-
դւոյ Սեմեղեայ: Ապա (անցեալ ըստ Պերսեայ
ի Դիոնիսի պարտութիւնն՝ զնովիմբ անեալ
ասէ, եթէ) ի յետին ապքս առ Պանինեայ
իշխանութեամբն ասորեստանեաց՝ արգոյ նա-
ւաց նաւաւարտիկ տորմիզ նաւացն նաւար-
կեաց ի Փասին գետ, եւ առ Մենտէ Կող-
քիաց. եւ Հերակղէս մօլորեր ի նաւէն ժանն
ցանկութեան եւ առ անձուկ Հիւղեայ. եւ
որպէս ասեն՝ ի Գամիրս կոյս ուրեմն զի-
պեաց չոգաւ: Եւ դարձեալ ասէ Ռ ամ ի
Շամիրամայ մինչեւ ցՄիտրէոս թագաւոր,
եթէ թուէ ոք՝ զմիմեամբք եկեալ գտանէ:
Իսկ Մէգիա կողքեցի կին մի իղձ՝ գնաց յԵ-
կիայ արքայէ. որոյ որդին էր Մէգոս. ուս-
տի Մէգբ, պսինքն Մարբ. եւ աշխարհն կոչե-
ցաւ Մէգիա, որ է մարտառան: Եւ չարչա-
րեալ առնայր, ասէ, զՄիտրեայ զիշխանու-
թիւնն Յեւտամոս. կեայր եւ նա, ըստ բա-
րուց եւ օրինաց ասորեստանեաց. եւ չլինէր
եւ ոչ առ նովաւ գործ ինչ նոր:

Ագամեմնոնն եւ Մենեղէոս միկէնացիք՝
զօրաժողով լինէին հանդերձ արգիացաովք

τοῖσι ἄλλοιςιν Ἀχαιοῖς) εἰς Ἴλιον πόλιν τῆς Πριάμου τοῦ Φρυγὸς στρατηγίης.

Κατὰ τὸ παρὰ Ἰουδαίους Ἑβραϊκὸν
(Χρονογραφία).

(Κατὰ τὸ παρὰ Ἰουδαίους Ἑβραϊκὸν, ἀπὸ Ἀδὰμ μέχρι τοῦ Νῶε) ὁμοῦ τὰ πάντα ἔτη αὖτις. Διαφωνεῖ πρὸς τὴν τῶν Ο' ἐρμηνείαν ἔτσι φησὶ. Ἐν τούτοις οἱ μὲν τῶν ἄλλων τῶν ἀπὸ Ἀδὰμ καὶ ἐπὶ Νῶε χρόνοι πρὸ τῆς ἐκάστου παιδοποιίας δευστήκασιν πρὸς τὴν τῶν Ο' ἐρμηνείαν, συμφωνοῦσι δὲ αὐτῇ οἱ τοῦ Ἰάρεδ καὶ τοῦ Μαθουσαλά καὶ τοῦ Λάμεχ. Ἐκ δὲ τῆς τούτων συμφωνίας πάρεστι λογισμῶ λαβεῖν, ὅτι καὶ τὰ πρὸ τούτων βελτίονα ἢ παρ' ἡμῖν ἀνάγνωσις ἔχει, ἀπὸ γὰρ τοῦ πλείονος χρόνου (τῶν) περὶ τὸν Ἰάρεδ δῆλος ἂν γένοιτο καὶ ὁ τῶν προαγόντων συντρέχειν ὀφείλων τῇ τῶν Ο' ἐκδόσει. Εἰ γὰρ οἱ νεώτεροι καὶ μεταγενέστεροι τοῖς χρόνοις ταῖς τῶν ἑκατοντάδων προσθήκαις εὐρηγνται κατὰ τὴν τοῦ Ἑβραϊκοῦ γραφὴν συμφωνοῖ τῇ τῶν Ο' ἐρμηνείᾳ, πόσω πλέον εἰκὸς ἦν τοὺς ἀρχαιοτέρους, καὶ αὐτῶν ἐκείνων προπάτορας, μᾶλλον τῶν μετ' ἔπειτα πολυχρονιωτέρους γενέσθαι; Ὅρῳ δὲ ἐν τῇ συγκεφαλαιώσει τῆς ἐκάστου ἀνδρὸς ζωῆς τὸν πρὸ τῆς παιδοποιίας χρόνον καὶ τὸν μετὰ τὴν παιδοποιίαν ἅμα συναγόμενον τὸν αὐτὸν ἀριθμὸν σώζοντο κατὰ τε τὴν τῶν Ἑβραίων ἀνάγνωσιν, μόνον δὲ τὰ πρὸ τῆς τεκνογονίας ἔτη παρὰ τῶν Ἰουδαίων ἀντιγράφων συνεσταλμένα. Κινουμαι μήποτε

ի վերայ իդինն քաղաքի՝ ի զօրավարութեան
Պրիմուս փռիւզացւոյ:

Ըստ Հրեից իբրայւանին
(ժամանակագրութիւն):

(Ըստ Հրեից երբայականին յԱշամայ
մինչեւ ծնոյ) ի փառին, ամբ ուՌԾԶ:
Երկբան է յեւթանասնիցն թարգմանու-
թենէ ամբ ՇԶ եւ վեցիւք: Այսպիսիք
յայլոցն յԱշամայ մինչեւ ծնոյ ժամանակքն
նախ քան զիւրաքանչիւր որդէծնութիւն զա-
տանին յեւթանասնիցն թարգմանութենէ.
եւ փառանին նմին՝ Յարեդի ժամանակքն եւ
Մաթուսաղայի եւ Ղամբայ: Եւ ի նոցա
փառանութենէ մերձ է զմտաւ ածել եւ
մեզ, թէ եւ զառաջինսն քան զնոսա մեր
ընթերցուածս լաւագոյն ունի. զի ի բազում
ժամանակէն յարեդեանց յայտ իսկ է՝ թէ
եւ յառաջնոցն պարաի առ երի ընթանալ
եւթանասնիցն աւանդութեան: Զի եթէ ի
կրօնքսն եւ յետոյ լեալս՝ յաւելուածք հա-
րիւրաւորաց ժամանակաց գտանին ըստ երբա-
յական գրոցն փառանքեւթանասնիցն թարգ-
մանութեան, օրչափ եւս առաւել ի գեղ
էր առաջնոցն քան զնոսա, եւ նոցուն նախ-
նեացն՝ քան զիւրեանց՝ յետինսն բազմա-
մանակագոյնս լինել: Աւասիկ տեսանեմք ի
բովանդակութեան իւրաքանչիւր կենաց մար-
դոյ, այլապէք քան զորդէծնութեան ժամա-
նակ, եւ այլապէք յետ որդէծնութեան. զի
յետ որդէծնութեանն՝ ըստ եւթանասնիցն
գումարութեան նոյն ձեւ թիւն ողջ եւ ի
հերբայեցւոց ընթերցուածին գտանի. եւ
փայնյառաջ քան զորդէծնութիւնն ի Հրեիցն
օրինական կարծին ամբն: Ասակածեմ թէ
Հրեից ինչ գործ լինէր այն, յանդգնել կար-

Ἰουδαίων ἔργον ἦν τοῦτο, τολμησάντων συ-
στεῖλαι καὶ ἐπιταχῦναι τοὺς πρὸ τῆς παι-
δοποιίας χρόνους ἐπιτροπῇ ταχυγαμίας.
Τῶν γὰρ παλαιοτάτων ἀνδρῶν μακροβίων
ὄντων καὶ πολυχρονίων, οὕτω δὲ κατὰ τοῦ-
τους θάττον ἐπὶ τοὺς γάμους καὶ παιδο-
ποιίας ἐλθόντων, ὥς ἢ παρ' αὐτοῖς ἀνά-
γνωσις δηλοῖ, τίς οὐκ ἂν αὐτῶν τῆς ταχυ-
γαμίας τὸν ὅμοιον τρόπον ἐξήλωσεν;

Κατὰ τὸ παρὰ Σαμαρείταις Ἑβραϊκόν.

Διαφωνοῦντες μὲν τὸ Ἰουδαϊκόν ἔτι περὶ
τμθ', πρὸς δὲ τὴν τῶν Ο' ἐρμηνείαν ἔτι περὶ
γλέ. Καὶ ταῦτα μὲν τὰ πρὸ τοῦ κατα-
κλυσμοῦ.

Ἐπίφωμεν δὲ καὶ τοὺς μετὰ ταῦτα χρό-
νους, πρῶτον ἐκεῖνο σημειοσάμενοι, τὸ
συμφώνως τοῦ παρ' Ἑβραίοις ἱστορουμένου
κατακλυσμοῦ καὶ τὴν Χαλδαίων μνημο-
νεῦσαι γραφὴν, τῆς τε κατασκευασθεί-
σης ὑπὸ τοῦ Νῶε κιβωτοῦ...

Τοῦ δε τὸν κατακλυσμὸν ἀρθῆναι ὑπὲρ
τὰ ὑψηλότερα τῶν ὄρεων, καὶ ἡμῖν τοῖς
μετὰ ταῦτα γράφουσιν ἀλήθειαν ἐπιστά-
σατο αὐτοψία τινῶν ἰχθύων καθ' ἡμᾶς
εὗρημένων ἄνω πρὸς αὐταῖς τοῦ Λιβάνον
ταῖς ὑψηλοτάταις ἀκρωρείαις. Λίθους γὰρ
ἐνθιέντες εἰς οἰκοδομὰς τινες ἀπὸ τῶν ὄρων
ἐκτέμνοντες, θαλαττίων ἰχθύων εὖρον διά-
φορα γένη, ἃ δὴ ἐπὶ τῶν κατὰ τὰ θρη-
κοιλωμάτων συναποπαγῆναι τῇ ἰλῦϊ, καὶ τε-
ταριχευμένων δίκην εἰς δεῦρο διαμεῖναι συν-

ձեւ հատանել յառաջ քան զորդէծնութիւնն զժամանակսն՝ առ յօժարութիւն զազգազակի ամուսնութեան եւ որդէծնութեան : Զթիւն նախնիքն եւ երկայնակեացք եւ բազմաժամանակեայ որեար՝ այնպէս զազ յամուսնութիւն եւ յորդէծնութիւն զային . որպէս նոցա ընթերցուածն յայտ առնէ , ո՞վ որ ոչ նոցա զազամուսնիք բարսւցն լինէր նմանօղ նախնաւոր :

Ըստ առ ի Շաբարացոց եբրայականին :

Իբրեանի ի հրեական եբրայեցւոցն ամօք ՅԵ եւ իննուր . եւ յեւթանասնիցն թարգմանութենէ ամօք ԶԼ եւ հնգիւր . եւ այս յառաջ քան զլրհեղեղն :

Բայց եկեցուք եւ ի ժամանակսն՝ որ յետ այնր ժամանակաց իցեն : Եւ նախ զայն նշանակեալ ի մօրի պահեստուք , թէ զխորհրդ հանգսյն եբրայեցւոց պատմութեանն զլրհեղեղէն եւ քաղցէացւոց մատեանքն յիշատակեն , եւ զառպանէն՝ որ ի Նոյէ կազմեցաւ : Բայց քանզի միանգամ կարգաւ եզի զառ ի քաղցէացւոց յիշատակեալ պատմութիւնն , աւելորդ համարիմ կրկին զնոյն բարբառս վերստին երկրորդել :

Եւ զի իրհեղեղն քան զամենայն լերինս բարձունս ամբարձաւ ի վեր , որ մեզ իսկ՝ որ զայս զբեմք , ակննատես ինչ նշմարութիւն հաւասարիմ եղեւ , ձկանց ինչ որ առ մեք զմեք աւուրբք ի վեր իսկ ի բարձաւանդակս ի Լիբանան լերին գտանել : Քանզի մինչդեռ քարինս անտի ի գործ շինուածոց ի հովտաց բարձանց լերանցն ամանք հատանէին , եւ զծածու ազգի ազգի ազգս ձկանց ի լերանցն խորշս մտնեալ իսկ ի նմին գտին , իբրեւ ազծեալ ապխտեալ եւ զահեալ մինչեւ ցայսօր .

έβη, ὥστε ἡμῖν καὶ δι' αὐτῆς τῆς ὁψείας τῆς
τοῦ παλαιοῦ λόγου πιστωθῆναι μαρτυρίαν.

Ὁμοῦ ἀπὸ τοῦ κατακλυσμοῦ ἐπὶ τὸ
πρῶτον ἔτος Ἀβραὰμ ἔτη γμβ', ὅποσα ἦν
καὶ κατὰ τῶν Ο' ἐρμηνείαν.

Συνᾶδει τοίνυν τῇ παρ' ἡμῖν ἀναγνώ-
σις ἢ παρὰ Σαμαρείταις φερομένη Ἑβραϊκῇ
γραφῇ κατὰ τὰς πρώτας τῶν ἔτων ἀποδό-
σεις, τὰς πρὸ τῆς παιδοποιίας· διαφωνεῖ
δὲ πρὸς τὸ Ἰουδαίων Ἑβραϊκὸν ἔτεσι χν'.
ἦν γὰρ τὰ ἀπὸ τοῦ κατακλυσμοῦ ἐπὶ τὸ
πρῶτον ἔτος Ἀβραὰμ κατὰ τὴν τῶν Ἰου-
δαίων γραφὴν ἔτη σγβ'. Ἐπὶ τοίνυν φαί-
νονται κατὰ τὸ παλαιότατον Ἑβραϊκόν, ὃ
δὴ παρὰ Σαμαρείταις ἔτι καὶ νῦν σῴζεται,
τῇ τῶν Ο' ἐρμηνείᾳ συμφώνως, οἱ ἀπὸ τοῦ
κατακλυσμοῦ καὶ ἐπὶ Ἀβραὰμ μετὰ τὰς
προκειμένας τῶν ἔτων ἑκατοντάδας καὶ τὸν
ἐπὶ τούτοις ἀριθμὸν παίδας ποιησάμενοι,
ποῖος ἐρεῖ λόγος τοὺς τούτων πρεσβυτέ-
ρους, καίπερ ἔτεσι πολὺ πλείοσι τῶν μετὰ
ταῦτα βεβιωκότας, τάχιστα ἐπὶ τὴν παι-
δοποιίαν ἔλθειν, καὶ μὴ μᾶλλον κατὰ τοὺς
παρὰ τοῖς Ο' ἰσσημειωμένους χρόνους; Τού-
των δ' οὐ καὶ ὁ σῶφρων λογισμὸς ὑποβάλλει
νοεῖν, ὥστε ἀνάγκη διημαρτῆσθαι ὁμολο-
γεῖν τὴν μὲν παρὰ Ἰουδαίοις γραφὴν ἐν
τοῖς ἀπὸ Ἀδὰμ καὶ ἐπὶ Ἀβραὰμ χρόνοις,
ἐκτὸς τριῶν περὶ τὸν Ἰάρεδ. Τὴν δὲ παρὰ
Σαμαρείταις ἐν τοῖς ἀπὸ Ἀδὰμ καὶ ἐπὶ
τὸν κατακλυσμὸν μόνοις· τὰ γὰρ ἀπὸ τοῦ
κατακλυσμοῦ καὶ ἐπὶ τὸν Ἀβραὰμ ἔτη
σύμφωνα εὐρεῖται τῇ παρὰ τοῖς Ο' φερε-
μένη τῶν ἔτων σημειώσεις.

Ἀντικρὺς δὲ φαίνεται διημαρτημένως
ἔχειν τὸ παρὰ Ἰουδαίοις Ἑβραϊκόν· συνά-

ժամանակի. մինչ զի եւ մեզ իսկ հասանէր տկանաւեա լինել, ի վկայութիւն հնոյ պատմութեանն հաւատարիմ լինելոյ:

Ի փասին ի ջրհեղեղէն ցառալին առ Արրահամու՝ ամբ Զյսի. որչափ առ եւ թանաանից թարգմանութեանն էր:

Եւ արդ՝ փարանին ընդ մերում ընթերցուածիս, որ ի շամբաացւոց երբայական գիրքն կրին, ըստ առաջին ամացն առջւաթեանց՝ նախ քան զորդէծնութիւնն. եւ երկրան են առ Հրէից երբայականն ամբք ՈՍԻԿ. քանզի եին ի ջրհեղեղէն եւ ցառալին առ Արրահամու՝ որ ըստ Հրէից գրոց ամբ ՄՂԲ: Իսկ եթէ երեւին ըստ բուն հնոյ երբայական սրինացն, որ մինչեւ ցայժմ իսկ առ շամբաացիսն ողջ պահեալ գտանին, փարան եւ թանաանիցն թարգմանութեան, որք ի ջրհեղեղէն եւ ցԱրրահամ ըստ հարիւրաւոր ամացն որ առաջի կան, եւ ըստ նոցին թուոյ որդիս ծնանէին, որ բանք ի գեալ իցին անել՝ զայնչափ երկցադայնսն եւ բազում ամոք քան զիւրեանց յեաինսն կեցեալ, վազվազակի գալ յորդէծնութիւն. եւ ոչ առաւել ըստ եւթանաանիցն համարելոյ զժամանակսն: Նաեւ զայն իսկ ցածուն խորհուրդք բերեն իմանալ, զի հարկ է խոստովան լինել՝ թէ ի Հրէից գիրսն սխալ է ցԱրամայ մինչեւ ցԱրրահամու ժամանակսն, բաց յերիցն, զյարեգեանցն ասեմ: Իսկ առ ի շամբաացւոցն՝ միայն մինչեւ ցջրհեղեղն. քանզի ի ջրհեղեղէն մինչեւ ցԱրրահամ փարանք գտանին ամբն կրելոյ առ ի յեւթանաանիցն աւանդեալ ամացն գրոշմաւորութեան:

Եւ արդ՝ կարի իսկ յայտ է, թէ Հրէից երբայականն սխալ է. քանզի այնպէս զնոյն

γε γὰρ κατὰ τὸ αὐτὸ τοῖς χρόνοις τὸν Ἀβραὰμ καὶ τὸν Νῶε, ὅπερ οὐδεμία παρρίστησιν ἱστορία. Εἰ γὰρ κατὰ τὴν Ἰουδαίων γραφὴν ἀπὸ τοῦ κατακλυσμοῦ καὶ ἐπὶ Ἀβραὰμ ἔτη τυγχάνει σγβ', ἔζησεν δὲ Νῶε κατὰ τοὺς αὐτοὺς μετὰ τὸν κατακλυσμὸν ἔτη τν', ὁ ἄλλος ἐστὶ παρατείνας τὴν ζωὴν μέχρι γή. ἔτους Ἀβραὰμ. Ἔστι δὲ καὶ ἄλλως τὴν ἀτοπίαν συνιδεῖν τῶν παρὰ Ἰουδαίους ἀντιγράφων, ἀπὸ τοῦ τριακονταετὺς ἀναγράψαι τοὺς πρὸ τοῦ Ἀβραὰμ πεπαιδοποιημένους, ὅποτε οἱ μετὰ τὸν Ἀβραὰμ ἱστοροῦνται πρεσβύτεροι τῶν λ', ἐτῶν ἐπὶ τὴν παιδοποιῶν ἐλθεῖν.

Πανταχόθεν τοιγαροῦν τῆς τῶν Ο'. ἰσχυρείας ἐκ παλαιᾶς, ὡς εἶκοι, καὶ ἀδιαστρόφον Ἑβραίων γραφῆς μεταβεβλήσθαι συνιστάμενης, εἰκότως ταύτη καὶ ἡμεῖς κεχρημέθα κατὰ τὴν παρούσαν χρονογραφίαν. Ὅτι μάλιστα καὶ ἡ καθ' ὅλης τῆς οἰκουμένης ἡπλωμένη Χριστοῦ Ἐκκλησία ταύτη προσέχει, τῶν τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Ἀποστόλων τε καὶ μαθητῶν ἀρχήθεν ταύτη χρηθεῖσαι παραδεδοκότων.

Ἔστι τοίνυν κατὰ τοὺς Ο', τὰ μὲν ἀπὸ Ἀδὰμ ἐπὶ τὸν κατακλυσμὸν ἔτη βσμβ'. τὰ δὲ ἀπὸ τοῦ κατακλυσμοῦ ἐπὶ τὸ πρῶτον ἔτος Ἀβραὰμ ἔτη γμβ'. τὰ πάντα ἔτη γρηδ'.

Κατὰ δὲ τὸ παρὰ Ἰουδαίους Ἑβραϊκὸν ἀπὸ Ἀδὰμ ἐπὶ τὸν κατακλυσμὸν ἔτη αχγς'. ἀπὸ δὲ τοῦ κατακλυσμοῦ ἐπὶ τὸ πρῶτον ἔτος Ἀβραὰμ ἔτη σγβ'. τὰ πάντα ἔτη αγμῆ.

Κατὰ δὲ τὸ παρὰ Σαμαρείταις Ἑβραϊκόν, ἀπὸ Ἀδὰμ ἐπὶ τὸν κατακλυσμὸν ἔτη

ձեւ ի ժամանակսն Արքահամու եւ Նպի գա-
մարէ զԹիւն, զոր եւ ոչ մի ի պատմու-
թեանց յանդիման կացուցանէ: Զի եթէ
ըստ Հրէից գրոց ի ջրհեղեղէն եւ ՅԱրահամ
գտանին ամբ ՄՂԲ. քանզի եկեաց Նպ ըստ
նոցա համարոյն յետ ջրհեղեղին ամս ՅԾ,
յայտ է թէ ձգեաց զկեանսն մինչեւ Յիսնեւ
բորդ եւ ութերորդ ամիս Արքահամու: Բայց
մարթի եւ պլազդ ի վերայ հասանել յու-
ռութեան Հրէից, օրինակացն, յերեսնե-
մանսն գրելոյ յառաջ քան զԱրահամ յոր-
դեմնութիւնս գալ. յորժամ եւ ոչ որ յետ
Արահամուն պարտիցին՝ գտանին նախ քան
զերեսուն ամ եկեալ յորդեմնութիւն:

Եւ արդ՝ յամենայն կողմանց իսկ յայտ
է, թէ եւթանասնիցն թարգմանութիւն ի
հին եւ յանխալ օրինակաց երբայեցւոցն
թարգմանեցաւ. եւ նմանազոյնս եւ միջ
զնոյն ի կիր արկեսւք ի ժամանակագրու-
թիւնս՝ որ առաջի կոյ: Եւ մանաւանդ զի
եւ եկեղեցի իսկ Քրիստոսի՝ որ ընդ ամենայն
ափեղերս տարածեալ է, զնա միայն կրէ,
զոր եւ կենարարին մերայ առաքեալք եւ ա-
շակերտք ի ընէ աւանդեցին ի կիր արկանել:

Եւ արդ՝ գտանին ըստ եւթանասնիցն
ՅԱրամայ մինչեւ ջրհեղեղն ամբ ՍՄԽԲ. եւ
ի ջրհեղեղէն եւ ջառաջին ամիս Արահամու՝
ամբ ԶԽԲ. եւ ընդ ամենայն՝ ամբ ՎՃԶԴ:

Իսկ ըստ Հրէից երբայականին՝ յԱրամայ
մինչեւ ջրհեղեղն՝ ամբ ՌՈԾԶ. եւ ի ջրհե-
ղեղէն ջառաջին ամիս Արահամու՝ ամբ ՄՂԲ.
եւ ընդ ամենայն՝ ամբ ՌԶԽԸ:

Բայց ըստ շարտացւոց երբայականին
յԱրամայ մինչեւ ջրհեղեղն՝ ամբ ՌԵԷ. եւ

ατζ· ἀπὸ δὲ τοῦ κατακλυσμοῦ ἐπὶ τὸ
πρῶτον ἔτος Ἀβραὰμ ἔτη γμβ· ὁμοῦ τὰ
πάντα ἔτη βσμθ·.

Βούλομαι τοίνυν ἀπὸ τούτων ἔτι μεταλ-
θεῖν ἐπὶ τὰ παρὰ τοῖς Φοίνιξιν ἀναγε-
γραμμένα παρὶ τοῦ γένους ἡμῶν, καὶ τὰς
ἐξ ἐκείνων μαρτυρίας παρασχεῖν. Ἔστι τοί-
νυν παρὰ Τυρίοις πολλῶν ἐτῶν γράμματα,
δημοσία γεγραμμένα καὶ πεφυλαγμένα λίαν
ἐπιμελῶς, παρὶ τῶν παρ' αὐτοῖς γενομένων
καὶ πρὸς ἀλλήλους πραχθέντων μνήμης ἀ-
ξίων. Ἐν οἷς γέγραπται, ὅτι ἐν Ἱεροσολύ-
μοις ὠκοδομήθη ναὸς ὑπὸ Σολομῶνος τοῦ
βασιλέως, ἔτεσι θάττον ρμγ, καὶ μητὶν
ὀκτώ τοῦ κτίσαι Τυρίους Καρχηδόνα.

Ἀνεγράφη δὲ παρ' ἐκείνους οὐκ ἀλόγως,
ἢ τοῦ ναοῦ κατασκευὴ τοῦ παρ' ἡμῖν. Εἰ-
ρωμος γὰρ ὁ τῶν Τυρίων βασιλεὺς φίλος
ἦν τοῦ βασιλέως ἡμῶν Σολομῶνος, πατρι-
κὴν πρὸς αὐτὸν φιλίαν διαδεξάμενος. Οὐ-
τος οὖν συμφιλοτιμούμενος εἰς τὴν τοῦ
κατασκευάσματος τῷ Σολομῶνι λαμπρότη-
τα, χρυσοῦ μὲν εἴκοσι καὶ ἑκατὸν ἔδωκε
τάλαντα, τεμνὼν δὲ καλλίστην ὕλην ἐκ τοῦ
δρους, ὃ καλεῖται Λίβανος, εἰς τὸν ὄρο-
φον ἀπέστειλεν. Ἀντιδωρήσατο δὲ αὐτῷ ὁ
Σολομῶν ἄλλοις τε πολλοῖς, καὶ γῇ κατὰ
χώραν τῆς Γαλιλαίας ἐν τῇ Καβουλῶν λε-
γομένη· μάλιστα δὲ αὐτοῦς εἰς τὴν φιλίαν
τῆς σοφίας συνῆγεν ἐπιθυμία· Προβλήμα-
τα γὰρ ἀλλήλοις ἀντεπέσπελλον λύειν κα-
λεύοντες, καὶ κρείττων ἐν τούτοις ἦν ὁ

ի ջրհեղեղէն ցառաղին առն Արարհամու՝ ամբ
ձիւր։ Եւ ընդ ամենայն՝ ամբ ՍՄԻՐ։

Ի Յօւնեպոյտայ իննիւնցոց վայրաթիւնէն վարա-
սաղէթան Գառաբին։

Ամբմ' այսուհետեւ յայտցանէ փոխել
ի փիւնիկեցւոց մատենան, որ վասն մերոյ
ազգիս գրեցան։ Եւ զառ ի նոցանէ վկայու-
թիւնսն ընծայեցուցանել։ Քանզի Կոյ պա-
հի առ տիւրացիս վազուց իսկ բազում հնոց
ամոց արքունական գրեալ, եւ մեծաւ զգու-
շութեամբ պահեալ, զիրաց ինչ՝ որ ի նոցա-
նէ գործեցան, եւ զայլոց արութեանց՝ որ յի-
շատակաց արժանի իցեն։ Յորս գ եալ է՝
թէ տաճարն Երուսաղէմի լինեցաւ ի Սաղ-
մոնէ արքայէ Կանիադայն ամբ ՃԻԳԻԼԷ,
եւ ամսովք ութիւք՝ քան զլինել տիւրացւոց
զկարգեգոն։

Մատենագրեցաւ առ ի նոցանէն ոչ
խառնիխուռն ինչ տաճարին մերոյ շինուած։
Քանզի Իրմոս արքայ տիւրացւոց բարեկամ
մերոյ արքային Սաղմոնի, հայրենի բարեկա-
մութիւն ժառանգեալ։ Սո՛ւ առատացեալ
գործակից շինուածոյն Սաղմոնի ի վայելչու-
թիւն տաճարին լեալ նպաստ ապր ՃԻ տա-
ղանա սակայ, հատանել զգեղեցիկ գեղեցիկ
առաղձս ի լեռնէն՝ որ Լիբանոս անուանեալ
կոչի, ի յարկս շինուածոյն առաքեալ։ Եւ
պարգեւ ընդ պարգեւի շնորհէր նմա Սաղ-
մոն հանգերձ բազում իրօք, եւ վայրս ինչ
ի գաղիղեացւոց աշխարհին՝ որ Բարուղայն
կոչի։ Եւ առաւել ի բարեկամութիւնն՝ իմառ-
ասութեանն ցանկութիւն անէր զնոսա։
Քանզի առակս փմեանց առաքէին, եւ առ-
եղծուլ հրամայէին. եւ ազնուագոյն պնու-
քիւք Սաղմոն էր, եւ ի բազում պլ իրո

Σολομῶν, καὶ τὰλλα σοφώτερος. Σὺζονται δὲ μέχρι τῶν παρὰ τοῖς Τυρίοις πολλὰ τῶν ἐπιστολῶν, ἃς ἐκεῖνοι πρὸς ἀλλήλους ἔγραφον. Ὅτι δ' οὐ λόγος ἐστὶν ὑπ' ἐμοῦ συγκείμενος, ὁ περὶ τῶν παρὰ τοῖς Τυρίοις γραμμάτων, παραθήσομαι μάρτυρα δεξιὸν ἄνδρα περὶ τὴν Φοινικὴν ἱστορίαν ἀκριβῆ γεγονότα πεπιστευμένον Διον. Οὗτος τοῦτον ἐν ταῖς περὶ Φοινίκων ἱστορίας γράφει τὸν τρόπον τοῦτον.

Ἀβιβάλου τελευτήσαντος, ὁ υἱὸς αὐτοῦ Εἰρώμος ἐβασίλευσεν. Οὗτος τὰ πρὸς ἀνατολὰς μέρη τῆς πόλεως προσέχωσε, καὶ μείζον τὸ ἄστυ πεποίηκεν, καὶ τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς τὸ ἱερόν καθ' ἑαυτὸ ὃν ἐν νήσῳ, χύσας τὸν μεταξὺ τόπον, συνῆψε τῇ πόλει, καὶ χρυσοῖς ἀναθήμασιν ἐκόσμησεν. Ἀναβὰς δὲ εἰς τὸν Λίβανον ὑλοτόμησε πρὸς τὴν τῶν ναῶν κατασκευήν. Τὸν δὲ τυραννῶντα Ἱεροσολύμων Σολομῶνα πείθει φασὶ πρὸς τὸν Εἰρώμον αἰνίγματα, καὶ παρ' αὐτοῦ λαβεῖν ἀξιοῦν. Τὸν δὲ μὴ δυναθέντα διακρίναι, τῷ λύσαντι χρήματα ἀποτίμην· ὁμολογήσαντα δὲ τὸν Εἰρώμον, καὶ μὴ δυναθέντα λύσαι τὰ αἰνίγματα, πολλὰ τῶν χρημάτων εἰς τὸ ἐπιζήμιον ἀναλῶσαι, εἰτα δὴ Ἀβδήμονόν τινα Τύριον ἄνδρα τὰ τε προτεθέντα λύσαι, καὶ αὐτὸν ἄλλα προβαλεῖν, ἃ μὴ λύσαντα τὸν Σολομῶνα, πολλὰ τῷ Εἰρώμῳ προσαποτίσαι χρήματα.

Δίος μὲν οὕτω περὶ τῶν προουρημένων ἡμῖν μεμαρτύρηκεν. Ἀλλὰ πρὸς τούτῳ παραθήσομαι Μένανδρον τὸν Ἐφέσιον· γέγραφε δὲ οὗτος τὰς ἐφ' ἑκάστου τῶν βασιλέων πράξεις παρὰ τοῖς Ἕλλησι καὶ βαρ-

խմածանագոյն: Գառնին եւ այժմ իսկ առ տիւրացիս բազում թուղթք ի թղթոցն զոր նոքա առ միմանս գրէին: Եւ զի ոչ իմ ինչ բանք յօգուածոյք են զտիւրացւոց մատենադրութենէն, ի միջի կացուցից վկայ ժառանգական զայր մի ի փինիկական պատմութեանն հաւատաեալ լեալ հաւատարիմ՝ զԴիոն: Սա ի փինիկեցւոց պատմութիւնսն գրէ զպսղոյն օրինակ:

Ի վախճանել Արիւսազու՝ որդի նորուն Իրման թագաւորեաց: Սա յարեւելից կողմանէ քաղաքին լիք արկեալ՝ մեծացոյց զքաղաքն: Եւ զողովական գինն Արամազդայ զմահեանն՝ որ ուրոյն կայր ի կղզւոյն, լիք արկեալ միջոցի տեղւոյն՝ խառնէր ի քաղաքն. եւ ոտիկ նուիրական պատկերօք զարգարեաց: Եւ լեալ ի Լիւրանան լեռան մայրեւորօք փայտս կտտարէր ի շինուած մահեացն: Զբռնացելոյն երուսաղէմացւոց զՍողոմոնէ ասեն առաքեալ առակս առ Իրովմա. եւ ի նմանէ առակս առակաց առնուլ արժանի առնել. եւ որ լիարիցէ առեղծուլ՝ առեղծլեացն ինչս առւժիցէ: Յանձն առեալ Իրովմայ, եւ ոչ լեալ բաւական առեղծուլ զառակսն, բազում ինչ յընչից ի պատժոց տպժս ծախեալ: Անդ դպիր ոմն Արդամանոս անուէն՝ այր կորովի, զարկեալ առասպելոն Սողոմոնի լուծանել. միանգամայն եւ այլ եւս առ նոյն արկանել. զորս չառեղծոյր Սողոմոն. եւ բազում ինչ Իրովմայ առւժեր:

Գիտա սպասաբէս զայս օրինակ՝ զբանիցս որ ի մէջ ասացան՝ վկայեաց: Այդ ի սոյն անեալ յարեցից եւ զՄենանգրոս զայր եփեացի. քանզի եւ նա զիւրաքանիւր թագաւորութեանց դէրս եւ զարուսթիւնս գրեաց՝ զԵւանայ եւ զանյուանայ, իւրաքանչիւր աշ-

βάροις γενομένης, ἐκ τῶν παρ' ἐκείνους ἐπιχωρίων γραμμάτων σπουδάσας τὴν ἱστορίαν μαθεῖν, γράφων δὴ περὶ τῶν βασιλευκτόνων ἐν Τύρῳ, ἔπειτα γενόμενος κατὰ τὸν Εἰρώμον, ταῦτα φησί.

Τελευτήσαντος δὲ Ἀβεβάλου, διεδέξατο τὴν βασιλείαν ὁ υἱὸς αὐτοῦ Εἰρώμος, ὃς βιώσας ἔτη γγ', ἐβασίλευσεν ἔτη λδ'. Οὗτος ἔχωσε τὸν εὐρύχωρον, . . . τόν τε χρυσοῦν κίονα τὸν ἐν τοῖς τοῦ Διὸς ἀνέθηκεν, ἔτι τε ὕλην ξύλων ἀπελθὼν ἔκοψεν, ἀπὸ τοῦ λεγομένου ὄρους Διβάνου, κέδρινα ξύλα εἰς τὰς τῶν ἱερῶν στέγας. Καθελὼν τε τὰ ἀρχαῖα ἱερὰ καινοὺς ναοὺς ᾠκοδόμησε, τό, τε τοῦ Ἡρακλέους καὶ τῆς Ἀστάρτης τέμενος ἀνέσχευεν, καὶ τὸ μὲν τοῦ Ἡρακλέους πρῶτον ἐποίησατο ἐν τῷ Περστίῳ μηνί, (εἰτα τὸ τῆς Ἀστάρτης). Ὅποτε Τιτυοῖς ἐπιστράτευσεν, μὴ ἀποδιδούσι τοὺς φόρους, οὓς καὶ ὑποτάξας ἑαυτῷ, πάλιν ἀνέστρεψεν. Ἐπὶ τούτου δὲ τίς ἦν Ἀβδήμονος παῖς νεώτερος, ὃς αἰεὶ ἐνέκα τὰ προβλήματα, ᾧ ἐπέτασσε Σολομῶν ὁ Ἱεροσολύμων βασιλεὺς. Ψηφίζεται δὲ ὁ χρόνος ἀπὸ τούτου τοῦ βασιλείως ἄχρι τῆς Καρχηδόνης κτίσεως οὕτως.

Τελευτήσαντος Εἰρώμου διεδέξατο τὴν βασιλείαν Βαλεάζαρος ὁ υἱὸς, ὃς, βιώσας ἔτη τεσσαράκοντα τρία, ἐβασίλευσεν ἔτη ἑπτὰ. Μετὰ τούτον Ἀβδάσταρτος ὁ αὐτοῦ υἱὸς, βιώσας ἔτη εἴκοσι ἐννέα, ἐβασίλευσεν ἔτη ἐννέα. Τούτον οἱ τῆς τροφῆς αὐτοῦ υἱοὶ τέσσαρες ἐπιβουλεύσαντες ἀπώλεσαν, ὃν ὁ πρεσβύτερος ἐβασίλευσεν (ἔτη δακαδύο). Μεθ' οὓς Ἀσταρτος ὁ Δελαιαστάρτου, ὃς, βιώσας ἔτη πενήνηκοντα τέσσαρα, ἐβα-

խորհաց մասեմագրութեանց՝ փութացաւ զանցնիւր զիպառանութիւնս ուսանել: Գրեւ եւ սա զտիւրացւոց թագաւորաց. եկեալ հասեալ յիրազմես՝ դրէ զայս ձեւ օրինակի:

Ի վախճանել Արիւղաւ՝ պայազատեաց զթագաւորութիւնն՝ նորուն որդի իրազմես. որ եկեաց ամս ԾԳ. եւ թագաւորեաց ամս ԼԳ: Սա արի լիւր անջրպետութեան՝ (որ ընդ քաղաքն եւ ընդ մահանն Արամաղղայ էր,) եւ ոսկի սիւն նախրական ի մահնին Արամաղղայ կանգնեաց: Երթեալ ընդ մայրեւորս կոստորեաց ի լեւնէն՝ որ կոչի Լիբանոս՝ մայրս, ի շինուած մահնիցն յարկաց: Քահեալ զաւաթին մահանան՝ շինեաց զապաւնն Հերակղեայ եւ զԱստարտեայ, նախ կանգնեաց զՀերակղին ի Պերիտիս ամենան: Զօրաժողով լինէր եւ ի վերայ տիտացւոց. սրբ յետս կացեալք չկամէին ընդ հարկօք մասնել. նուաճեալ փառանգամ՝ անգրէն յինքն դարձուցանէր: Աւ սովաւ էր կրտսեր որդին Արգեմանայ, որ փշա յաղթէր առական զոր գնէր առաջի Սողոմոն արքայ երուսաղէմացւոց: Եւ համարի ժամանակն յայսմ թագաւորէ փնջեւ ցնարքեզանի շինուածն՝ պէս զայս օրինակ:

Ի վախճանել իրազմայ՝ առնու զթագաւորութիւնն Բահաղբաղերոս որդի նորին. որ եկեաց ամս ԾԳ. եւ թագաւորեաց ամս ԷԺ: Յետ սորա Արդաստարտոս որդի սուրին. որ եկեաց ամս ԼԹ. եւ թագաւորեաց ամս Բ: Զսա չորք գայեկորդիւր նենգաւ սպանին. յորոց երէց եղբայրն թագաւորեաց: Յետ սրայ Աստարտոս Եղէաստարտայ. որ եկեաց ամս ԾԴ. եւ թագաւորեաց ամս

σίλευσιν ἔτη δώδεκα. Μετὰ τοῦτον ὁ ἀδελφός αὐτοῦ Ἀσέρνυμος, βιώσας ἔτη τέσσαρα καὶ πενήκοντα, ἐβασίλευσεν ἔτη ἑννία. Οὗτος ἀπώλετο ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ Φέλητος, ὃς λαβὼν τὴν βασιλείαν ἤρξε μῆνας ὀκτώ, βιώσας ἔτη πενήκοντα. Τοῦτον ἀνέβλεν Βιδάβαλος ὁ τῆς Ἀστάρτης ἱερεὺς, ὃς, βασιλεύσας ἔτη τριακονταδύο, ἐβίωσεν ἔτη ἑξηκονταοκτώ. Τοῦτον διαδέξατο Βαδέζωρος υἱός, ὃς, βιώσας ἔτη τεσσαρακοταπέντε, ἐβασίλευσεν ἔτη ἕξ. Τούτου διάδοχος γέγονε Μάττηνος ὁ υἱός, ὃς, βιώσας ἔτη τριακονταδύο, ἐβασίλευσεν ἔτη ἑννία. Τούτου διάδοχος γέγονε Φυγμαλίω, βιώσας δ' ἔτη πενήκονταεξ, ἐβασίλευσεν ἔτη τεσσαρακονταεπτὰ. Ἐν δὲ τῷ ἐπ' αὐτοῦ ἑβδόμῳ ἔτει, ἡ ἀδελφὴ αὐτοῦ φυγοῦσα, ἐν τῇ Λιβύῃ πόλιν ὠκοδόμησε Καρχηδόνα. Συναγεται δὲ πᾶς ὁ χρόνος ἀπὸ τῆς Εἰρώμου βασιλείας ἄχρι Καρχηδόνης κτίσεως, ἔτη ρνέ, μῆνες ἡ. Ἐπεὶ δὲ δωδεκάτῳ ἔτει τῆς Εἰρώμου βασιλείας ἐν Ἰερρ-σελύμῳ ὠκοδομήθη ὁ ναός. Γέγονεν οὖν ἀπὸ τῆς οἰκοδομῆσεως τοῦ ναοῦ ἄχρι Καρχηδόνης κτίσεως, ἔτη ἑκατὼν τεσσαράκοντα τρία, μῆνες ὀκτώ.

Τῆς μὲν οὖν παρὰ Φοινίκων μαρτυρίας τί δεῖ προσθεῖναι πλείω; (βλέπεται γὰρ τ' αἰληθὲς ἰσχυρῶς ὠμολογημένον καὶ πολὺ θήπου) προῶναι τῆς τοῦ νεῶ κατασκευῆς ἢ τῶν προγόνων ἡμῶν εἰς τὴν χώραν ἄφικτας, ὅτε γὰρ αὐτὴν πᾶσαν πόλιν παρὲλθον, τότε τὸν νεῶν κατασκευάσαν· καὶ ταῦτα σαφῶς ἐκ τῶν ἱερῶν γραμμάτων ὑπ' ἐμοῦ δεδοῦλωται διὰ τῆς ἀρχαιολογίας.

Μυθολογοῦσι δ' αὐτῶν τινες τὸ μὲν

ՃԲ: Յետ որոս եղբայր որին Աթապման. որ եկեաց ամս ԾԸ. եւ թագաւորեաց ամս Թ: Սա սպանաւ յեղբորէն Փեղեանայ. որպէս աւել զթագաւորութիւնն՝ տիրեաց ամսս Ը. եւ եկեաց ամս տասն (Ծ): Ջսա սպանանէր իթողբաղոս թագաւոր աստարտացւոց. որ թագաւորեաց ամս ԼԲ. եւ եկեաց ամս ԽԸ: Ջսա սպանաւեաց Բաղէզովոս որդի իւր. որ եկեաց ամս ԽԵ. եւ թագաւորեաց ամս Ը: Սորա փոխանակ եղեւ Մեաննոս որդի իւր. որ եկեաց ամս ԼԲ. եւ թագաւորեաց ամս ԻԹ: Սորա փոխանակ եղեւ Փիւսմանուն. որ եկեաց ամս ԾԸ. եւ թագաւորեաց ամս ԽԷ: Ի որոս Էերորդ ամի քայր որին հաստաւանաւ, ի զիրեացւոց աշխարհն՝ շինեաց զկարբեգոն: Ժողովի ամենայն ժամանակն յիբովանայ թագաւորութենէն մինչեւ ցկարբեգոնի շինուածն՝ յամս ԾԾԵ. եւ յամսս Ը: Յամին Բժերորդի նորա տանարն Երուսաղէմի շինեցաւ: Եղեն ի շինուածոց տանարին մինչեւ ի կարբեգոնի շինուածն ամբ ԾԽԳ. եւ ամիս Ը:

Եւ արդ՝ ի փիւնիկեցւոց վկայութիւնն զինչ պարա իցեւ աւելի յաւելումն. կանախագոյն է քան զտանարին շինուած՝ նախնեացն մերոց յաշխարհն դալուստ. զի յորժամ զամենայն աշխարհն աւին, յայնժամ զտանարն կազմեցին. եւ այս յայանագոյն յազնուածկան դրոց յինէն դաւաղեալ յայտանեաց ի նախնեացն պատգամաւորութեան:

Ո՛րդիս ի գիւպոացիս խանակաբերն:

(¹) Ինգորոս յաւաղնումն ի պատմական մատենագրանին դրեւ զայս և եւ որինակ բանից (ԹԷ) Աւաստեւորիկէն ոմանք ի նոցանէ զաւա-

πρωτον ἀρξαι τῆς Αἰγύπτου θεοὺς τε καὶ ἡρώας ἔτη βραχὺ λείποντα τῶν μυρίων καὶ ὀκτακισχιλίων, καὶ θεῶν ἑσχατον βασιλευσαι τὸν Ἰσιδος Ὡρον. Ὑπ' ἀνθρώπων δὲ τὴν χώραν βεβασιλευσθαι φασὶν ἀπὸ Μύριδος ἔτη βραχὺ λείποντα τῶν πεντακισχιλίων, μέχρι τῆς ἑκατοστῆς καὶ ὀγδοηκοστῆς Ὀλυμπιάδος, καθ' ἣν ἡμεῖς μὲν παρεβάλομεν εἰς Αἴγυπτον, ἐβασίλευε δὲ Πτολεμαῖος, ὁ νέος Διόνυσος χρηματίζων.

Τούτων δὲ τὰ μὲν πλεῖστα κατασχεῖν τὴν ἀρχὴν ἐγχωρίους βασιλεῖς, ὀλίγα δὲ Αἰθιοπας καὶ Πέρσας καὶ Μακεδόνας. Αἰθιοπας μὲν οὖν ἀρξαι τέσσαρας, οὐ κατὰ τὸ ἐξῆς, ἀλλ' ἐκ διαστήματος, ἔτη τὰ πάντα βραχὺ λείποντα τῶν ἑξ καὶ τριάκοντα. Πέρσας δ' ἡγήσασθαι, Καμβύσου τοῦ βασιλέως τοῖς ὅπλοις καταστρεφάμενον τὸ ἔθνος, πέντε πρὸς τοῖς ἑκατὸν καὶ τριάκοντα ἔτεσι, σὺν ταῖς τῶν Αἰγυπτίων ἀποστάσεσιν, ἃς ἐποιήσαντο, φέρειν οὐ δυνάμενοι τὴν τραχύτητα τῆς ἐπιστασίας, καὶ τὴν εἰς τοὺς ἐγχωρίους θεοὺς ἀσέβειαν. Ἑσχατοὺς δὲ Μακεδόνας ἀρξαι καὶ τοὺς ἀπὸ Μακεδόνων ἑξ ἔτη πρὸς τοῖς διακοσίοις καὶ ἑβδομήκοντα· τοὺς δὲ λοιποὺς χρόνους ἀπαντας διατελέσαι βασιλεύοντας τῆς χώρας ἐγχωρίους, ἄνδρας μὲν ἑβδομήκοντα πρὸς τοῖς τετρακοσίοις, γυναῖκας δὲ πέντε.

Περὶ ὧν ἀπάντων οἱ μὲν ἱερεῖς ἔχον ἀναγραφὰς ἐν ταῖς ἱεραῖς βίβλοις ἐκ παλαιῶν χρόνων αἰὶ τοῖς διαδόχοις παραδεδομένας, ὀπηλικὸς ἕκαστος τῶν βασιλευσάντων ἐγένετο τῷ μεγέθει, καὶ ὁποῖός τις τῇ φύσει, καὶ τὰ κατὰ τοὺς ἰδίους

ջինն տիրել Եգիպտոսի առաւելածոց եւ գիւ-
ցազանց ամս սակաւ ինչ ընդ հառ ի բիւ-
րուց եւ ի վեց հազարաց. եւ հուսկ յետոյ
քան զամենայն դիսն թագաւորեալ Իսիդոր
Ովբայ: Եւ ապա մարդկան թագաւորեալ
աշխարհին, ասեն, առ Միրիդոսիւ ամս սա-
կաւ ինչ պակաս քան զհինգ հազար. փն-
չել ի ՃՀ(2) ողոմպիագն, առ սրով մեք հասար
յԵգիպտոս, թագաւորեաց Պաղոմէոս՝ որ
նորն Դիոնիսոսն անուանէր:

Բայց ի նոցանէ զմեծ մասն ունել զիշխա-
նութիւն աշխարհին բնակ թագաւորաց վի-
նէր. եւ սակաւ մասն՝ եթւովպացւոց եւ
պարսից եւ մակեդոնացւոց: Եթւովպացւոց
չորից միայն տիրեալ. եւ զայն ոչ կարգ
լստ կարգէ, այլ՝ ցան տաս անդ, ամս ընդ
ամենայն սակաւ ինչ պակաս քան զԼԶ: Եւ
ի պարսից պետութեան՝ Ամարիսայ արքային
զինուք եւ սպառազինօք զազգն վկանդեալ,
Եւ մօ ընդ ՃԼ ամօք՝ յեգիպտացւոցն գոր-
ծեալ ապստամբութիւնն. քանզի ոչ կարէին
տանել ծանրատաղաուկ վերակացութեանն,
եւ յաշխարհին դիս ամպարշտելոյ: Եւ
որոյ մակեդոնացւոց տիրեալ եւ այլոց ի մա-
կեդոնացւոց զվեց ընդ ՄՀ ամաւ. եւ զայլ
ամենայն ժամանակսն անցուցանել բնակ
աշխարհին թագաւորօք՝ արամբք եւթանտո-
նովք ընդ Նով, եւ կանամբք հնգիւք:

Չորոց ամենեցուն իսկ քուրմքն ունէին
զմատեանս ի մհհենագիրս ի հնոց ժամա-
նակաց՝ միշտ ի պայազատաց ի պայազատ
աւանդեալ, թէ որպիսի դք յիւրաքանչիւր
թագաւորացն եղեւ արութեամբ եւ քա-
ջութեամբ, եւ անձամբ եւ յաղթութեամբ.
եւ թէ զինչ ինչ յիւրաքանչիւր ժամանակս

ρά. η. Οὐβιένθης ἔτη κς'. Οἱ δὲ πάντες ἐβασίλευσαν ἔτη σβ'.

Δεύτερα δυναστεία βασιλέων θ'. α. Βω-
χος, ἐφ' οὗ χάσμα κατὰ Βούβαστον ἐγέ-
νετο καὶ πολλοὶ ἀποίλλοντο. β'. Μεθ' οὗ
καὶ δεύτερος Χοὺς, ὅτε καὶ Ἄπις, καὶ ὁ
Μενεύς, ἀλλὰ καὶ ὁ Μενδήσιος τράγος θεοὶ
ἐνομίσθησαν. γ'. Βίοφης, ἐφ' οὗ ἐκρίθη καὶ
ταὶ γυναῖκες βασιλείας γέρας ἔχαιν, καὶ
μετὰ τοὺς ἄλλοι τρεῖς, ἐφ' ὧν οὐδὲν
παράσημον ἐγένετο. ζ'. Ἐπὶ τοῦ ἐβδόμου
μυθεύεται Νεῖλον μέλιτι κεκραμμένον ἡμέ-
ρας ἔνδεκα ῥυῆναι. Μεθ' οὗ Σίσωχρις ἔτη
μή. ὅς λέγεται γεγενῆαι ὕψος πηχῶν ε'.
παλαιστῶν γ'. τὸ μέγεθος. Ἐπὶ δὲ τοὺς
ἐννέα οὐδὲν ἀξιωμαζόμενοντον ὑπῆρχεν, οἱ
καὶ ἐβασίλευσαν ἔτεσι σγζ'.

Τρίτη δυναστεία Μεμφιτῶν βασιλέων η'.
Νεχέρωχis, ἐφ' οὗ Αἰβνες ἀπέστησαν Αἰ-
γυπτίων, καὶ τῆς σελήνης παρὰ λόγον ἀν-
εξηθείσης διὰ δέος ἑαυτοὺς παρέδουσαν. Μεθ'
οὗ Σίσορθος, ὅς Ἀσκληπιὸς παρ' Αἰγυ-
πτίοις ἐκλήθη διὰ τὴν ἰατρικὴν. Οὗτος καὶ
τὴν διὰ ξεστῶν λίθων οἰκοδομὴν εὖρατο,
ἀλλὰ καὶ γραφῆς ἐπεμελήθη. Οἱ δὲ λοιποὶ
ἐξ οὐδὲν ἀξιωμαζόμενοντον ἐπραξαν, οἱ καὶ
ἐβασίλευσαν ἔτεσι ρηγ'.

Τετάρτη δυναστεία βασιλέων ιζ'. Μεμ-
φιτῶν συγγενείας ἑτέρας βασιλείας, ὧν τρί-
τος Σοῦφis, ὅς τὴν μεγίστην πυραμίδα
ἐγείρας, ἣν φησὶν Ἡρόδοτος ὑπὸ Χέοπος
γεγενῆαι· ὅς καὶ ὑπερύπτῃς εἰς θεοῦς γέ-

պահանութիւնք: Վերելթիս ամս ԻԶ: Ընդ ամենեսին թագաւորեցին ամս ՄԹԲ:

Բ. Երկրորդ հարստութիւն թ թագաւորաց: Նախ Բովքոս. առ որով վիհ մեծ ի Բուքաստոն գործեցաւ, եւ բազումք կուրեան: Յետ որոյ Կէքովոս. որ եւ Ապիս, եւ Մենեւիս, այդ եւ Մենգէսիոս քաւախ՝ գիր կարծեցան: Ապա Բիսփիս. առ որով իրաւունք ելին եւ զկանանց՝ թագաւորութեան պատիւ ունել: Յետ սոցա այլ եւս երեք. առ որովք ոչինչ նշաւակութիւն գործեցաւ: Առ եւթներորդաւն առասպելար, կուք զՆիզոս գետոյ ասեն միշտ խառն ընդ չրոյ բլիւսէլ զմտասպն օր: Յետ որոյ Սեւովքրիս, ամս ԽԸ. զորմէ ասեն լեալ բարձրութեամբ Եկանգնեան, եւ լայնութեամբ երեքթղեան: Իսկ առ թ երրորդաւն ոչ ինչ արժանի յիշատակի գործեցաւ իրք: Եւ թագաւորեցին ամս ՄՂԻ:

Գ. Երրորդ հարստութիւն մեմփացւոց Ը թագաւորաց: Նեքերովքիս. առ որով լիբէացիք ազատամբեցին յեգիպտացւոց. եւ յանդէպն անն լուսնի՝ առ ահին ետուն զանձինս անդրէն ի ծառայութիւն: Յետ որոյ Սեսորթոս, որ Ասկղէպիոս կոչեցաւ յեգիպտացւոց վասն բժշկական արուեստին: Սա եւ քերպոյ վիմը եգիս հանգամանս շինուածոց. այլեւ գիրս դնելոյ կալաւ փոթ յանձին: Բայց այլ եւս վեցքն ոչ ինչ արժանի յիշատակի գործեցին: Որք եւ թագաւորեցին ամս ՃՂԻ:

Դ. Չորրորդ հարստութիւն Էփ թագաւորաց մեմփացւոց՝ յայլմէ ազգէ թագաւորութեանն. որոց երրորդ Սուփիս. որ զմեծ պիւրամիդն կանգնեաց, զորմէ ասէ Երոտոգոս ի քեպոպ գործեալ. որ եւ ամ-

γονεν, ὡς μετανοήσαντα αὐτὸν τὴν ἱερὰν συγγράφαι βίβλον, ἣν ὡς μέγα χρῆμα Αἰγύπτιοι περιέπουσι. Τῶν δὲ λοιπῶν οὐδὲν αξιομνημόνευτον ἀνεγράφη, οἱ καὶ ἐβασίλευσαν ἔτη υμῆ.

Πέμπτη δυναστεία βασιλέων τριάκοντα ἔτος ἐξ Ἐλεφαντίνης, ὧν πρῶτος Ὀθόης· οὗτος ὑπὸ τῶν δορυφόρων ἀνῆρέθη. Ὁ δὲ δ'. Φίωψ ἐξαετὴς ἀρξάμενος ἐβασίλευσε μὲχρις ἑτῶν ρ'.

Ἑκτη δυναστεία. Γυνὴ Νίτακρῖς ἐβασίλευσε τῶν κατ' αὐτὴν γεννηιωτάτῃ καὶ εὐμορφοτάτῃ, ξανθήτε τὴν χροάν ὑπάρξασα, ἣ καὶ λέγεται τὴν τρίτην πυραμίδα φκοδομηκέαι, οἱ καὶ ἐβασίλευσαν ἔτη σγ'.

Ἑβδόμη δυναστεία Μεμφιτῶν βασιλέων πέντε, οἱ ἐβασίλευσαν ἡμέρας οἷ.

Ὀγδόη δυναστεία Μεμφιτῶν βασιλέων πέντε, οἱ ἐβασίλευσαν ἔτη ρ'.

Ἐννάτη δυναστεία Ἡρακλεωπολιτῶν βασιλέων τεσσάρων, οἱ ἐβασίλευσαν ἔτη ρ'. ὧν πρῶτος Ἀχθος δεινότατος τῶν πρὸ αὐτοῦ γενόμενος, τοῖς ἐν πάσῃ Αἰγύπτῳ κακὰ εἰργάσατο, ὕστερον μανίᾳ περιέπεσε, καὶ ὑπὸ κροκοδείλου διεφθάρη.

Δεκάτη δυναστεία Ἡρακλεωπολιτῶν βασιλέων ιθ'. οἱ ἐβασίλευσαν ἔτη ρπέ.

Ἐνδεκάτη δυναστεία Λιανοπολιτῶν βασιλέων ιθ'. οἱ ἐβασίλευσαν ἔτη μχ'. Μεθ'

բարատւան առ դիմն գտանէր. մինչեւ զղլա-
նալ, եւ զմհենական մատեանսն գրել. զոր
իրեւ զմեծ ինչ ստացուածն ունէին եգիպ-
տացիքն: Բայց այլոցն ոչինչ արժանի յի-
շատակի գրեցաւ: Որք եւ թագաւորեցին
ամս ՆԽԸ:

Ե. Հինգերորդ Հարստութիւն ԼԱ Թա-
գաւորաց եղեփանտինացւոց. որոց առաջինն
Ոթիոս. սա յիւրոց սպասաւորաց սպանաւ.
չորրորդն Փիոփո, վեցամեայ առ սկիզբն Թա-
գաւորելոյ. եւ կալաւ մինչեւ ճ ամ:

Չ. Վեցերորդ Հարստութիւն. Կին մի
անուն Նիտովիրիս Թագաւորեաց. որ յիւ-
րում ժամանակսն քաջ քան զամենայն արե-
ւեր, եւ գեղեցիկ քան զամենայն կանայս,
խաբտեալ եւ կարմրայտ. Կնամեփ ասեն. շի-
նեւ զերրորդ պիւրամիդն, որ է Կուրան. բըլ-
րաձեւ: Որ Թագաւորեցին ամս ՄԳ:

Ի. Եւթներորդ Հարստութիւն մեմփաց-
ւոց Ե Թագաւորաց. որք Թագաւորեցին
ամս ՀԵ:

Ը. Ութերորդ Հարստութիւն մեմփացւոց
Ե Թագաւորաց. որք Թագաւորեցին ամս Ճ:

Թ. Իններորդ Հարստութիւն Հերակղէո-
պողիտացւոց չորից Թագաւորաց. որք Թա-
գաւորեցին ամս Ճ: Որոց առաջինն Ոթթո-
վիս՝ գծնդակագոյն քան զիւր նախնի Թագաւ-
որան լինէր. եւ յամենայն երկրին եգիպ-
տացւոց եղբրս եւ օմիրս գործէր. որ յե-
տոյ շամչեցաւ, եւ ի կոկորդիլոս գազանէ
զատակեցաւ:

Ժ. Տասներորդ Հարստութիւն Հերակղէո-
պողիտացւոց ԹԺ Թագաւորաց. որք Թա-
գաւորեցին ամս ՃԶԵ:

ԺԱ. Մեծասաներորդ Հարստութիւն
գիտպողիտացւոց ԺԶ Թագաւորաց. որք

οὗς Ἀμμενέμης ἔτη ις'. Μέχρι τοῦδε τὸν
πρῶτον τόμον κατὰγει ὁ Μανεθῶς. Ὁμοῦ
βασίλεις ρυβ'. ἔτη βτ'. ἡμέραι οθ'.

Δευτέρου τόμον Μανεθῶ.

Δωδεκάτη δυναστεία Διοσπολιτῶν βα-
σιλέων, ζ'. ὃν πρῶτος Σεσόγχωρις Ἀμμε-
νέμου υἱὸς ἔτη μς'. β'. Ἀμμενέμης ἔτη λη.
ὃς ὑπὸ τῶν ἰδίων εὐνούχων ἀνηρέθη. γ'.
Σίσωστρις ἔτη μή. ὃς λέγεται γεγονέναι
πηχῶν δ'. παλαιστῶν γ'. δακτύλων β'. ὃς
πάσαν ἐχειρώσατο τὴν Ἀσίαν ἐν ἐνιαυτοῖς
ἐννέα, καὶ τῆς Εὐρώπης τὰ μέχρι Θράκης,
πανταχόσε μνημόσυνα ἐγείρας τῆς τῶν
ἔθνων κατασχέσεως, ἐπὶ μὲν τοῖς γυναι-
οις, ἀνδρῶν, καὶ ἐπὶ τοῖς ἀγεννέσι γυναι-
κῶν μόρια ταῖς στήλαις ἐγγαράσων, ὡς
καὶ ὑπὸ τῶν Αἰγυπτίων μετὰ Ὀσίριν νομι-
σθῆναι. Μεθ' ὃν Λάβαρις ἔτη η'. ὃς τὸν
ἐν Ἀρσενοῖτῃ λαβύρινθον ἑαυτῷ τάφον
κατεσκεύασεν. Οἱ δὲ τούτου διάδοχοι ἔτη
μβ'. οἱ πάντες ἐβασίλευσαν ἔτη σμέ.

Τρισκαιδεκάτη δυναστεία Διοσπολιτῶν
βασιλέων ξ'. οἱ ἐβασίλευσαν ἔτη ννγ'.

Τεσσαρεσκαιδεκάτη δυναστεία Σοῦτῶν
βασιλέων ος'. οἱ ἐβασίλευσαν ἔτη νπδ'.

Πεντακαιδεκάτη δυναστεία Διοσπολιτῶν
βασιλέων, οἱ ἐβασίλευσαν ἔτη σν'.

Ἑξακαιδεκάτη δυναστεία Θηβαῖοι βασι-
λεῖς ι'. οἱ καὶ ἐβασίλευσαν ἔτη ρθ'.

Թագաւորեցին ամս ԽԳ: Յետ որոց Ամեն-
նեմէս ամս ԺԶ. մինչեւ ցայսր զառաջին
առմարն իջուցանէ Մանեթովս: Միանգա-
մայն Թագաւորք ՃՂԲ. ամբ ՍԵ:

Երկուրդ Գեօրքն Մանեթովս:

ԺԲ. Երկուստասաներորդ Հարսառութիւն
գիւպոզիտացւոց Էթագաւորաց. որոց առա-
ջին Սեսոնքովսիս Ամենեմայ որդի ամս ԽԶ:
Ամենեմէս ամս ԼԸ. որ յիւրոց ներքինեաց
սպանաւ: Սեսովսարիս ամս ԽԸ. զորմէ ա-
սեն լինել չորեքկանգնեան եւ երեքսուղկեան
եւ առ երկուս մատուենս: Սա զամենայն
աշխարհն առիացւոց հնազանդեցայց զինն
ամ, եւ զեւրոպացւոց կողմանս մինչեւ ցաշ-
խարհն Թրակացւոց. եւ ամենայն ուրեք
յիշատակս կանգնեաց՝ զիւրպանչիւր ազ-
գաց կալուածոց, զարանց քաջաց զառնի
կերպարանս, եւ զվատաց՝ կանացի անգամօք
չարչարանս ի սիւնս գրուէր. մինչեւ եգիպ-
տացւոց յետ Ոսիրինեայ կարծել զնա: Յետ
որոյ Ղամպարէս ամս Ը. որ յԱրսինուտե
զբաւիղ զբաւղակաձեւ գերեզման շինեաց իւր:
Սորա պայազապ Թագաւորեցին ամս ԽԲ:
Եւ ընդ ամենեանեան Թագաւորեցին ամս ՄԻԵ:

ԺԳ. Երեքստասաներորդ Հարսառութիւն
գիւպոզիտացւոց Կ Թագաւորաց. որք Թա-
գաւորեցին ամս ՆԾԳ:

ԺԴ. Չորեքստասաներորդ Հարսառութիւն
քոպիտացւոց ՀԶ Թագաւորաց. որք Թա-
գաւորեցին ամս ՆԶԴ:

ԺԵ. Հնգեստասաներորդ Հարսառութիւն
գիւպոզիտացւոց Թագաւորաց. որք Թա-
գաւորեցին ամս ՄԾ:

ԺԶ. Վեցստասաներորդ Հարսառութիւն
Թերացւոց Ե Թագաւորաց. որք Թագաւո-
րեցին ամս ՃՂ:

Ἑπτακαιδεκάτη δυναστεία ποιμένες ἦσαν ἀδελφοὶ Φοίνικες ξένοι βασιλεῖς, οἱ καὶ Μέμφιν εἶλον. Ὡν πρῶτος Σαΐτης ἐβασίλευσεν ἔτη ιθ'. ἀφ' οὗ καὶ ὁ Σαΐτης νομὸς ἐκλήθη· αἱ καὶ ἐν τῷ Σεθροῖτῃ νομῷ πόλιν ἐκτίσαν, ἀφ' ἧς ὁρμώμενοι Αἰγυπτίους ἐχειρώσαντο. β'. Βνῶν ἔτη μγ' γ'. Ἀφωφίς ἔτη ιδ'. Μεθ' ὃν Ἀρχλῆς ἔτη λ'. Ὅμου ἔτη ργ'. Κατὰ τοὺτους Αἰγυπτίων βασιλεὺς Ἰωσήφ δεικνύται.

Ὀκτωκαιδεκάτη δυναστεία Διοσπολιτῶν βασιλέων ιδ'. ὧν πρῶτος Ἀμωσίς ἔτη κδ'. β'. Χεβρὼν δεύτερος ἔτη ιγ'. γ'. Ἀμμενῶφίς ἔτη κα'. δ'. Μιφρίς ἔτη ιβ'. ε'. Μεσφραγμοῦθωσίς ἔτη κς'. Τούθμωσίς ἔτη θ'. ζ'. Ἀμένωφίς ἔτη λα'. οὗτος ὁ Μέμνων εἶναι νομιζόμενος καὶ φθεγγόμενος λίθος. η'. Ὡρος ἔτη (λς'. ἐν ἄλλῳ λή.) θ'. Ἀχινχέρσης (ἔτη ιβ'. ι. Ἀθώρις ἔτη λθ'. ιά. Χενχέρης) ἔτη ις'. Κατὰ τοῦτον Μωϋσῆς τῆς ἐκ Αἰγύπτου πορείας τῶν Ἰουδαίων ἡγήσατο. ιβ'. Ἀχερῶν ἔτη η'. ιγ'. Χερῶν ἔτη ιε'. ιδ'. Ἀρμαῖς ὁ καὶ Δαναὸς ἔτη ε'. μεθ' αὐτῶν ἔτη ἐκ τῆς Αἰγύπτου ἐκπεσόντων καὶ φεύγων τὸν ἀδελφὸν Αἰγυπτὸν εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀφικνεῖται, κρατήσας τε τοῦ Ἀργεὺς βασιλεὺς Ἀργείων. ιε'. Ἀμμεσῆς, ὁ καὶ Αἰγυπτὸς, ἔτη ἐη'. ις'. Μένωφίς ἔτη μ'. Ὅμου ἔτη τμή.

Ἐννεακαιδεκάτη δυναστεία βασιλέων ἐκ Διοσπολιτῶν. α'. Σέθως ἔτη νε'. β'. Πάφης ἔτη ἐς'. γ'. Ἀμμενεφθῆς ἔτη μ'. δ'. Ἀμμενεμῆς ἔτη κς'. Θούωρις, ὁ παρ' Ὁμήρῳ καλούμενος Πολύβους (ς'. ζ'.) Ἀλεξάνδρος ἀνὴρ, ἐφ' οὗ τὸ Ἴλιον ἔαλω, ἔτη ζ'. Ὅμου

ժէ: Եւթնեւառաներորդ հարստութիւն հովուացն, որք էին եղբարք փիւնիկեցիք օտար թագաւորք: որք եւ զՄեմփիսն առին: Որոց առաջին Սահաէս թագաւորեաց ամս թժ: յորմէ եւ սահաացւոց օրէնք կոչեցան. որք եւ ի Սեթրոսիտէ՝ օրինօք քաղաք չինեցին. ուստի գիմեալ նուաճեցին զեգիպտացիսն: Երկրորդ Բնոն ամս իս. յետ որոյ Արզէս ամս Լ. Ափովփիս ամս ժԴ: Միանգամայն ամբ ԾԳ: Առ սղօք՝ թագաւորել եգիպտացւոց՝ երեւի Յովսէփ:

ժԸ. Ութուառաներորդ հարստութիւն գիպտացւոց ժԴ թագաւորաց. որոց առաջին Ամովսէս ամս ԻԵ: Քերրոն ամս ժԳ: Ամովփիս ամս ԻԱ: Մեմփրէս ամս ժԲ: Միւսփարմաւթովփիս ամս ԻԶ: Տութմեդսիս ամս թ: Ամնովփիս ամս ԼԱ. սա է՝ որ Մեմնոն կարծեցաւ՝ զէմ խօսուին: Ովքոյ ամս ԻԸ: Աքեներէս ամս ժԶ. առ սովաւ Մովսէս ելիցն յեգիպտոսէ լինէր զօրավար Հրէից: Աքեռէս ամս Ը: Քեռէս ամս ժԵ: Արմայիս՝ որ եւ Դաւունսս ամս Ե. յետ որոց ամաց աարազիր լեալ յերկրէն եգիպտացւոց՝ փախստական գիմէր առ եղբայրն իւր Եգիպտոս. երթեալ հասեալ յաշխարհն եղզագացւոց՝ կալեալ զԱրգոս՝ թագաւորէր արգիտացւոց: Ռամեսսէս՝ որ եւ Եգիպտոս՝ ամս ԿԸ: Ամնովփիս ամս իս: Միանգամայն ամբն ՅԻԸ:

ժԹ. Իննուառաներորդ հարստութիւն գիպտացւոց Ե թագաւորաց: Սեթովս ամս ԾԵ: Ռամփսէս ամս ԿԶ: Ամնեփթիս ամս Ը: Ամնեհէս ամս ԻԶ: Թուոլփիս՝ որ ի Հոմերոսէ Պոլիբոսն կոչի, այր կաշմուռն զօրաւոր, առ որով Իզիոն առաւ, ամս Ե: Միանգամայն ամբ ԾԼԴ: Ի Փաղին յեր-

ἔτη ρηδ. Ἐπὶ τὸ αὐτὸ β'. τόμου Μανεθῶ βασιλέων γβ'. ἔτη ἀρκά.

Ἀρξομαι δὴ πρῶτον ἀπὸ τῶν παρ' Αἰγυπτίοις γραμμάτων. Αὐτὰ μὲν οὖν οὐχ οἶοντε παρατίθεσθαι τὰ κείνων. Μανεθῶς δὲ τὸ γένος ἀνὴρ Αἰγύπτιος, τῆς Ἑλληνικῆς μετεσχηκῶς παιδείας, ὡς δηλὸς ἐστὶ, γέγραφε γὰρ Ἑλλάδι φωνῇ τὴν πατριον ἱστορίαν, ἔκ τε τῶν ἱερῶν, ὡς φησιν αὐτὸς, μεταφράσας. Καὶ πολλὰ τὸν Ἡρόδοτον ἐλέγχει τῶν Αἰγυπτιακῶν ὑπ' ἀγνοίας ἐψευσμένον. Οὗτος δὲ τοίνυν ὁ Μανεθῶς ἐν τῇ δευτέρᾳ τῶν Αἰγυπτιακῶν ταῦτα περὶ ἡμῶν γράφει.

Παραθήσεται δὲ τὴν λέξιν αὐτοῦ, καθάπερ αὐτὸν ἐκείνον παραγαγὼν μάρτυρα. (Ἐγένετο βασιλεὺς ἡμῖν) Τίμαος ὄνομα, ἐπὶ τούτου οὐκ οἶδ' ὅπως ὁ θεὸς ἀντίπνευσεν, καὶ παραδόξως ἐκ τῶν πρὸς ἀνατολὴν μερῶν, ἄνθρωποι τὸ γένος ἄσημοι, καταθαρσήσαντες ἐπὶ τὴν χώραν ἐστράτευσαν, καὶ ραδίως ἀμαχητὶ ταύτην κατὰ κράτος εἶλον, καὶ τοὺς ἡγεμονεύσαντας ἐν αὐτῇ χειρωσάμενοι, (τὸ λοιπὸν τὰς τε πόλεις ὡμῶς ἐνέπρησαν) καὶ τὰ ἱερά τῶν θεῶν κατέσκαψαν· πᾶσι δὲ τοῖς ἐπιχωρίοις ἐχθρότατά πως ἐχρήσαντο, (τοὺς μὲν σφάζοντες,) τῶν δὲ καὶ τὰ τέκνα καὶ γυναῖκας εἰς δουλείαν ἄγοντες, πέρας δὲ καὶ βασιλέα ἓνα ἐξ αὐτῶν ἐποίησαν, ᾧ ὄνομα ἦν Σάλατις, καὶ οὗτος ἐν τῇ Μέμφιδι κατεγίνετο, τὴν τε ἄνω καὶ κάτω χώραν δασμολογῶν, (καὶ φρουρὰν ἐν τοῖς ἐπιτηδειοτάτοις καταλείπων τόποις,) μάλιστα δὲ καὶ τὰ πρὸς ἀνατολὴν ἡσφαλίσατο μέρη. Προορώμενος Ἀσσυρίων, τότε μείζον ἰ-

կրորդ տամարէն Մանեթովսի ՂԲԹագաւո-
րաց աճք ՍՃԻԱ:

Յովնայ է Մանեթովսի Կրօն:

Սկիզբն արարից նախ դրօշն եգիպտացւոց
գարութեանցն: Ջնոցայն իսկ չէ պարտ
աւանդել. բայց Մանեթովս այր եգիպտացի
յազգէ, ի յունական խրատու վայելեալ,
որպէս յայտ իսկ է, դրեաց յեղղագական
բարբառ զիւր գաւառական պատմութիւնն,
ի մհհնական պատմութեանցն, որպէս ասէ
Էնքն, Թարգմանեալ: Եւ բազում իմիք
զԵրոգոտեայ յանգիմանէ առ անգիտու-
թեան զեգիպտականն ստելոյ: Եւ այս իսկ
Մանեթովս յառաջնում եգիպտականացն
գրէ զայս ձեւ օրինակի զմէջ:

Եգից առ ընթեր եւ զբանսն իսկ նորա.
որպէս եւ նորա իսկ զնա ամեալ վկայ: Պա-
տուական անունն, առ նովաւ Աստուած
չգիտեմ զիւրդ զայրացեալ. եւ նորանշան
յարեւելից կողմանց՝ մարդ վատնշանաց յազ-
գէ, առեալ համարձակութիւն՝ յաշխարհն
ասպատակեցին. եւ գիւրաւ եւ անջան պա-
տերազմաւ առին զնա համօրէն. եւ զիշ-
խանսն ձերբակալ առնէին. եւ զմհհեանս
գիցն ի վեր կործանէին. եւ ընդ ամենայն
բնակիչս աշխարհին առաւել թշնամութեամբ
վարէին. եւ զոմանց զորդիս եւ զկանայս ի
ծառայութիւն վտարանդէին. եւ գլուխ ա-
մենայնի՝ եւ Թագաւոր եւս մի յինքեանց
կացուցանէին, որում անուն էր Սիդիտիս.
եւ նա երթեալ հասեալ ի քաղաքն մամփա-
ցւոց՝ զվերին եւ զներքին աշխարհն ի մի-
մեանց բաժանէր. եւ առաւել զարեւելա-
կողմն ամրացուցանէր: Դիմեալ ի վերայ ա-
սորեստանեաց՝ որ յայնժամ հպակապքն էին,

σχυόντων, ἐσομένην ἐπιθυμίαν τῆς αὐτῆς βασιλείας ἐφόδου. Εὐρώη δὲ ἐν τομῷ τῷ Σαίτη πόλιν ἐπικαιροτάτην, κειμένην μὲν πρὸς ἀνατολὴν τοῦ Βουβαστίτου ποταμοῦ, καλουμένην δ' ἀπὸ τινος ἀρχαίας Θεολογίας Αὐωριν, ταύτην ἔκτισεν τε, καὶ τοῖς τείχεσιν ὀχυρωτάτην ἐποίησεν, ἐνοικίσας αὐτῇ καὶ πλῆθος ὀπλιτῶν εἰς εἴκοσι καὶ τέσσαρας μυριάδας ἀνδρῶν πρὸς φυλακὴν· ἐνθάδε κατὰ θέριαν ἤρχετο, τὰ μὲν σιτομετρῶν καὶ μισθοφορίαν παρεχόμενος, τὰ δὲ καὶ ταῖς ἐξοπλισίαις πρὸς φόβον τῶν ἔξωθεν ἐπιμελῶς γυμνάζων· ἄρξας δ' ἐννεακαίδεκα ἔτη, τὸν βίον ἐτελεύτησεν.

Μετὰ τοῦτον δὲ ἕτερος ἐβασίλευσεν τέσσαρα καὶ τετταράκοντα ἔτη, καλούμενος Βηὼν. Μεθ' ὃν ἄλλος Ἀπαχναῖς, ἔξ καὶ τριάκοντα ἔτη καὶ μῆνας ἑπτὰ. Ἐπεὶτα δὲ καὶ Ἀπωφίς ἐν καὶ ἐξήκοντα, καὶ Ἰανίας πεντήκοντα, καὶ μῆνα ἕνα. Ἐπὶ πᾶσι δὲ καὶ Ἀσσις ἐννέα καὶ τεσσαράκοντα, καὶ μῆνας δύο. Καὶ οὗτοι μὲν ἔξ ἐν αὐτοῖς ἐγενήθησαν πρῶτοι ἄρχοντες, πολεμοῦντες αἰεὶ καὶ ποθοῦντες μᾶλλον τῆς Αἰγύπτου ἐξῆραι τὴν ῥίζαν· ἐκαλεῖτο δὲ τὸ σὺμπαν αὐτῶν ἔθνος Ὑκουσσῶς, τοῦτο δὲ ἐστὶ βασιλεῖς ποιμένες· τὸ γὰρ ΥΚ καθ' ἱερὰν γλῶσσαν βασιλέα σημαίνει, τὸ δὲ Οὐσσῶς ποιμὴν ἐστὶ, καὶ ποιμένες κατὰ τὴν κοινὴν διαλέκτον, καὶ οὕτω συντιθέμενον γίνεται Ὑκουσσῶς. Τινὲς δὲ λέγουσιν αὐτοὺς Ἀραβας εἶναι. Ἐν δ' ἄλλῳ ἀντιγράφῳ οὐ βασιλεῖς σημαίνεσθαι διὰ τῆς τοῦ ΥΚ προσηγορίας, ἀλλὰ τούναντιον αἰχμαλώτους δηλοῦσθαι ποιμένας· τὸ γὰρ ΥΚ πάλιν Αἰγυπτιαστὶ, καὶ

ի ցանկութիւն մտաբերեր յայսպիսի թա-
գաւորութեանն վերայ առգատակ արձակել:
Գտեալ օրինոք զԼեւթրայիսէ քաղաքն հո-
յակապ, որ կայ յարեւելից կողմանէ բու-
րաստեան գետոյն՝ որ կոչէր վասն իրիք ա-
ռաջին գիւցարանութեան Աւարիմ, զայն
չինէր՝ եւ պարսպովք ընդարձակագոյն գոր-
ծէր. եւ բնակեցուցանէր ի նմա բազում
սպառազէնս՝ քսան եւ չորից բիւրուց արանց
ի պահպանութիւն. յոր ի ժամանակս ա-
մարայնոյ եւեթ գայր. առնիկս եւ պարգեւ
բազմաց շնորհէր. եւ սպառազէն զինուք յահ
եւ յերկեւղ արաւքնոցն անդ ստեպ հանգես
արարեալ կրթէր. աիբեալ ամն ծն՝ վախ-
ճանէր ի կենաց:

Յետ սորա երկրորդ թագաւորեաց ամն
ԽԳ. որ անուանեալ կոչէր Բանոն: Յետ
որոյ այլ ոմն Ապարնան ամն ԼԶ. եւ ամփոս
Է. եւ ապա Ափովսիս ամն ԿԱ. եւ Անան
ամն Ծ. եւ ամփս Ա: Յետ որոյ ամենեցուն
եւ Ասեթ ամն ԽԹ. եւ ամփոս Բ: Եւ սո-
քա վեցեքեան ի նոցանէ են նոցա նախ իշ-
խանք, որ կապուաւ կողոպուաւ միշտ զաշխարհն
առնէին. մանաւանդ զի զգարմ եւ զգաւակ
իսկ եգիպտացւոցն ջնջել ջանային. եւ կոչէր
համերէն ազգն նոցա հիկիւսին, այսինքն
թարգմանեալ կոչի թագաւորք հովիւք. քան-
զի հիւկն յազնիւ լեզուն եգիպտացւոյն՝ թա-
գաւոր նշանակէ. եւ ուստոն հովիւ է, եւ
հովիւք եւ ըստ հասարակացն խառնաղանձն
խօսից, եւ ընդ միմեանս յօգեալ լինի հիւ-
կուսովս: Բայց ոմանք ասեն զնոցանէ՝ թէ
արաբացիք էին: Իսկ յայլում օրինակի ոչ
թագաւորս նշանակէ հիւկն յորջորջմամբ,
այլ՝ նմն հակառակ՝ գերիս եւ հովիւս յայտ
առնէ. քանզի հիւկն դարձեալ եգիպտացե-

τὸ ΑΚ δασυνόμενον, αἰχμαλώτους ῥητὰς μηνύει. Καὶ τοῦτο μᾶλλον πιθανώτερόν μοι φαίνεται, καὶ παλαιᾶς ἱστορίας ἐχόμενον. Τούτους δὲ τοὺς προκατωνομασμένους βασιλέας, καὶ τοὺς τῶν ποιμένων καλουμένων, καὶ τοὺς ἐξ αὐτῶν γενομένους, κρατῆσαι τῆς Αἰγύπτου φησὶν ἔτη πρὸς τοῖς πεντακοσίοις ἑνδεκα.

Μετὰ ταῦτα δὲ, τῶν ἐκ τῆς Θεβαΐδος καὶ τῆς ἄλλης Αἰγύπτου βασιλέων γενέσθαι φησὶν ἐπὶ τοὺς ποιμένας ἐπανάστασιν, καὶ πόλεμον συρράγῃναι μέγαν καὶ πολυχρόνιον· ἐπὶ δὲ βασιλείᾳ, ᾧ ὄνομα εἶναι Μισφραγμουθωσίς, ἡττωμένους φησὶ τοὺς ποιμένας (ὕπ' αὐτοῦ), ἐκ μὲν τῆς ἄλλης Αἰγύπτου πάσης ἐκπεσεῖν, κατακλεισθῆναι δ' εἰς τόπον, ἀρουρῶν ἔχοντα μυρίων τὴν περίμετρον· Αὐαρίς ὄνομα τῇ τόπῳ.

Τοῦτον φησὶν ὁ Μανεθὼς ἅπαντα, τείχει τε μεγάλῳ καὶ ἰσχυρῷ περιβαλεῖν τοὺς ποιμένας, ὅπως τὴν τε κτήσιν ἅπασαν ἔχουσιν ἐν ἔχυρῳ, καὶ τὴν λεῖαν τὴν ἑαυτῶν, τὸν δὲ Μισφραγμουθωσίᾳς υἱὸν Θούμωσιν ἐπιχειρῆσαι μὲν αὐτοὺς διὰ πολιορκίας εἰλεῖν κατὰ κράτος, ὁκτῶ καὶ τεσσαράκοντα μυριάδι στρατοῦ προσεδρεύσαντα τοῖς τείχεσιν, ἐπεὶ δὲ τῆς πολιορκίας ἀπέγνω, ποιήσασθαι συμβάσεις, ἵνα τὴν Αἰγύπτου ἐκλιπόντες ὅποι βούλονται πάντες ἀβλαβεῖς ἀπέλθωσι. Τοὺς δὲ ἐπὶ ταῖς ὁμολογίαις πανοικεσία μετὰ τῶν κτήσεων οὐκ ἐλάτους μυριάδων ὄντας εἴκοσι καὶ τεσσαρῶν ἀπὸ τῆς Αἰγύπτου τὴν ἔρημον εἰς Συρίαν ὁδοιπορῆσαι. Φοβουμένους δὲ τὴν Ἀσσυρίων δυναστείαν, τότε γὰρ ἐκείνους τῆς

բէն, եւ հակն թանձրացեալ ազգիւն հանգերձ՝ գերիս իսկ յայտնի նշանակէ: Եւ այս իսկ առաւել հաւանութեան թուի ինձ, եւ յանկ ի հին պատմութիւնն: Զսոցանէ, որ փ ըստ միովէ անուանեցան թագաւորք, եւ զհոգեւոցն կոչեցելոց, եւ զպլլոց ի նոցանէ՝ ունել առէ զԵգիպտոս ամս ԺԱ ընդ հինգ հարիւրով:

Յետ այնորիկ ի թերայեցւոց եւ յպլլոց եգիպտացւոց թագաւորաց՝ յառնել, առէ, ի վերայ հոգեւոցն սաստիկ պատերազմ եւ բազմաժամանակեայ, առ թագաւորով որում անուն էր Միսփրագուսմթովսիս, մատնեալ ի պարտութիւն հոգեւոցն՝ յպլլէ ամենայնէ եգիպտոսէ անկանել ամրանալ ի տեղի ինչ, որոյ չափ բեր արտավարի գետին էր. եւ անուն կոչէր տեղւոյն Աւրայիս:

Զամենայն զայս Եմանկիվս մեծաւ եւ սաստիկ պարսպաւ պատեալ հոգեւոցն. զի զկահ եւ զկազմած զամենայն յամբի ունիցին, եւ զառ եւ զաւար անձանց պահիցեն: Միսփրագուսմթովսեայ որդին Թմովսիս ձեռն ի գործ արկեալ՝ ի պաշարումն եւ յարգել արկանել զնոսա, եւ նեղել սաստիկ. ԽՋ բեր սպառազինօք շուրջ զպարսպովքն դարանակալ նստեալ, իբրեւ չլինէր գամագիտ պաշարմանն, պատգամագնաց լինէր՝ դաշնա կուէր, թողուլ զերկիրն եգիպտացւոց յու պէտ յուկամ առանց ֆնտուս գնալ: Եւ նուքա վստահ ի դաշինսն՝ խաշամբ եւ տամբ կահիւ եւ կազմածով խաղային՝ ոչինչ սահաւագոյնք քան զքսան եւ չորս բերս սպառազինաց, յերկրէն եգիպտացւոց ընդ անապատն դէմ եղեալ տարադէմ յասորեւսան գնային: Զահի հարեալ ի բազմամբոյն զօրացն ասորեւստանեաց՝ վառն յայնժամ նոցա

Ἀσίας κρατεῖν, ἐν τῇ νῦν Ἰουδαία καλουμένη πόλιν οἰκοδομησαμένους τοσαύταις μυριάσιν ἀνθρώπων ἀρκέσουσαν, Ἱεροσόλυμα ταύτην ὀνομάσαι.

Ἐν ἄλλῃ δέ τινι βίβλῳ τῶν Αἰγυπτιακῶν Μανιθῶν τοῦτο φησὶν ἔθνος τοὺς καλουμένους ποιμένας, αἰχμαλώτους ἐν ταῖς ἱεραῖς αὐτῶν βίβλοις γεγράφθαι, λέγων ὁρθῶς, καὶ γὰρ τοῖς ἀνωτάτω προγόνοις ἡμῶν τὸ ποιμαίνειν πατέριον ἦν, καὶ νομαδικὸν ἔχοντες τὸν βίον, οὕτως ἐκαλοῦντο ποιμένες. Αἰχμαλῶτοί τε πάλιν οὐκ ἀλόγως ὑπὸ τῶν Αἰγυπτίων ἀνεγράφησαν, ἐπεὶ δὴ περὶ ὁ πρόγονος ἡμῶν Ἰώσηπος ἑαυτὸν ἔφη πρὸς τὸν βασιλέα τῶν Αἰγυπτίων αἰχμαλῶτον εἶναι, καὶ τοὺς ἀδελφούς εἰς τὴν Αἴγυπτον ὕστερον μετεπέμψατο, τοῦ βασιλέως ἐπιτρέψαντος. Ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ἐν ἄλλοις ποιήσομαι τὴν ἕξτασιν ἀκριβεστέραν. Νυνὶ δὲ τῆς ἀρχαιότητος ταύτης παρατίθεμαι τοὺς Αἰγυπτίους μάρτυρας· πάλιν οὖν τὰ τοῦ Μανιθῶνος, πῶς ἔχει πρὸς τὴν τῶν χρόνων τάξιν, ὑπογράψω.

Φησὶ δὲ οὕτω· μετὰ τὸ ἐξελθεῖν ἐξ Αἰγύπτου τὸν λαὸν τῶν ποιμένων εἰς Ἱεροσόλυμα, ὃ ἐκβαλὼν αὐτοὺς ἐξ Αἰγύπτου βασιλεὺς Τέθμωσις, ἐβασίλευσεν μετὰ ταῦτα ἔτη εἴκοσι πέντε, καὶ μῆνας τέσσαρας, καὶ ἑτελεύτησεν. Καὶ παρέλαβε τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ υἱὸς Χέβρων ἔτη δεκατρία. Μεθ' οὗ Ἀμένωφις εἴκοσι καὶ μῆνας ἑπτὰ. Τοῦ δὲ ἀδελφῆ Ἀλεσσῆς εἴκοσι καὶ μῆνας ἑννέα. Τῆς δὲ Μήφορης δώδεκα καὶ μῆνας ἑννέα. Τοῦ δὲ Μεφραμονῦθωσις εἴκοσι πέντε καὶ μῆνας δέκα. Τοῦ δὲ Θμῶσις ἑννέα καὶ μῆνας δε-

զաշխարհն տախտակոց ունեւոյ, յոր պստմ հրէաստան կոչի, քաղաք շինեցին՝ որ զայն չափ բերս մարդկանն բաւական լինէր տանել. եւ անուն քաղաքին երուսաղէմ կոչէին:

Իսկ յայլում եգիպտական մատենան զոյն ազգէ ասէ Մանեթովն, որ հովիւք կոչին, թէ գերիս ի մհհենական մատենան գրեալ: Եւ կարի իսկ աջող է, ասէ. քանզի բուն իսկ նախնեաց մերոց հովուութիւնն հայրենի էր. եւ ասպանարական կեանս կէին. եւ այսպէս կոչէին հովիւք: Դարձեալ եւ գերիք յեգիպտացոց ոչ ընդ խօլ թնչ գրեցան. քանզի նախ մեր Յովսէփոս գերի տուէր զանձնէ աւաջի թագաւորին եգիպտացոց. եւ զեղբարսն յեգիպտոս յետոյ կոչեաց հրամանաւ թագաւորին: Այլ զսոցա հաւատոտեալ քննութիւնն յայլում վայրի արարից: Բայց պստմ նախնեաց պատմութեանն վկայ վաւերական զեգիպտացիոն կացուցից. գարձեալ զՄանեթեայն, թէ զխորդ զժամանակացն կորդ գնիցէ, աստ յիմնումս գրեցից:

Քանզի ասէ զայս գոյն օրինակի, թէ յետ ելանեւոյ յեգիպտոսէ ազգի հովուացն յերուսաղէմ, որ եհան զնոսա յեգիպտոսէ թագաւորն Սեթմովսիս՝ թագաւորեաց յետ այնորիկ ամս ին եւ ամիսս չորս. եւ վախճանեցաւ: Եւ աւ զիշխանութիւնն որդի նորին Քերթն ամս ԺԳ: Եւ յետ սորա Ամնոփիս ամս ի եւ ամիսս Է: Եւ սորա քոյր Աֆնսէս ամս իԱ եւ ամիսս Թ: Եւ սորա որդի Մեփրէս ամս ԲԺ: Եւ սորա Մեփրաթմովսովսէս ամս իԵ եւ ամիսս Թ: Եւ սորա Թմովթովսիս ամս Թ եւ ամիսս Ը:

τώ. Τοῦ δ' Ἀμένωφιδος τριάκοντα καὶ μῆνας
δέκα. Τοῦ δὲ Ὡρος τριακονταεὶς καὶ μῆνας
πάντε. Τοῦ δὲ θυγάτηρ Ἀεγχρήδης δώδεκα
καὶ μῆνα ἓνα. Τῆς δὲ Ράθωτις ἀδελφὸς ἐν-
νέα. Τοῦ δὲ Ἀεγχρήδης δώδεκα καὶ μῆνας
πάντε. Τοῦ δὲ Ἀεγχρήδης ἕτερος δώδεκα καὶ
μῆνας τρεῖς. Τοῦ δὲ Ἀρμαῖς τέσσαρα καὶ
μῆνα ἓνα. Τοῦ δὲ Ραμέσσης (ἐν καὶ μῆνας
τέσσαρας, τοῦ δὲ Ἀρμέσσης) Μιαμοῦν ἐξη-
κονταεὶς καὶ μῆνας δύο. Τοῦ δὲ Ἀμένωφιδος
δέκα καὶ ἐννέα καὶ μῆνας ἕξ. Τοῦ δὲ Σέ-
θωσις, καὶ Ραμέσσης, ἱππικὴν καὶ ναυτι-
κὴν ἔχων δύναμιν· οὕτως τὸν μὲν ἀδελφὸν
Ἀρμαῖν ἐπίτροπον τῆς Αἰγύπτου κατέστη-
σεν. Καὶ πᾶσαν μὲν αὐτῷ τὴν ἄλλην βα-
σιλικὴν περιέθηκεν ἐξουσίαν, μόνον δὲ ἐν-
τείλατο διάδημα μὴ φορεῖν, μὴδὲ τὴν βα-
σιλίδαν μητέρα τε τῶν τέκνων ἀδικεῖν, ἀ-
πέχεσθαι δὲ καὶ τῶν ἄλλων βασιλικῶν παλ-
λακίδων· αὐτὸς δὲ ἐπὶ Κύπρον καὶ Φοινί-
κην καὶ πάλιν Ἀσσυρίους τε καὶ Μήδους
στρατεύσας, ἅπαντας, τοὺς μὲν δόρατι,
τοὺς δὲ ἀμαχητὶ, φόβῳ δὲ τῆς πολλῆς δυνά-
μειος, ὑποχειρίους ἔλαβε, καὶ μέγα φρονή-
σας ἐπὶ ταῖς εὐπραγίαις· ἔτι καὶ θαρσα-
λεώτερον ἐπορεύετο, τὰς πρὸς ἀνατολὰς
πόλεις τε καὶ χώρας καταστρεφόμενος.

Χρόνον τε ἱκανοῦ γεγονότος, Ἀρμαῖς δ'
καταλυφθὲς ἐν Αἰγύπτῳ, πάντα τοῦ μπα-
λιν, οἷς ἀδελφὸς παρήγει μὴ ποιεῖν, ἀδούς
ἔπραττεν· καὶ γὰρ τὴν βασιλίδαν βιάως
ἔσχεν, καὶ ταῖς ἄλλαις παλλακίσιν ἀπει-
δῶς διατίλει χρώμενος πειθόμενος δὲ

Եւ սորա Ամենովին ամս Լ եւ ամս ժ: Եւ սորա Ողբոս ամս ԼԶ եւ ամս Է: Եւ սորա Գուսար Կենքերէս ամս ժԲ եւ ամս Ա: Եւ սորա Եղբայր Աթովհիւս ամս Թ: Եւ սորա որդի Քենքերէս ամս ժԲ եւ ամս Ե: Եւ սորա Աքենքերէս ամս ժԲ եւ ամս Գ: Եւ սորա Արմայիս՝ ամս Դ եւ ամս Ա: Եւ սորա Ռամեսէս Միամեսն՝ ամս ԿՁ եւ ամս Բ: Եւ սորա Ամենովին ամս ժԹ, եւ ամս Զ: Եւ սորա Սեթոս, որ եւ Ռամեսէս. որ զայրուծին եւ նաւական ունէր բազում զօր, զէղբայր իւր զԱրմայիս Կացղց շահապ եգիպտացւոց: Զամենայն զայլ արքական իշխանութիւնն համարձակ արար նմա, բայց պատուէր եւ նմա մի թագ զնեւ, եւ մի զբամբիշն զմայր որդւոցն ըկեւ. պահել զանձն եւ յայլոց արքունի հարճիցն. եւ ինքն ի Կիպրոս եւ ի փիւնիկեցւոց աշխարհն շուեաց. եւ դարձեալ զասորեաստանեայս եւ զմարս գումարեաց. եւ զամենեւին՝ զոմանս զինուք եւ զամանս առանց կռուոյ՝ ահիւ բազմաւ զօրացն ընդ ձեւամբ նուաճէր. եւ հպարտացաւ ի յաջողութիւնն. ապա եւ ամբարտաւանութեամբ գնայր ընդ Կողմանս արեւեկից, զքաղաքս եւ զքեւզս կործանէր:

Եւ իբրեւ բազում ժամանակք ի վերայ անցանէին, Արմայիս՝ որ միացն յԵգիպտոս՝ զամենայն ընդ հակառակս եղբօրն հրամանաց յանդգնութեամբ գործէր. եւ զտիկինն բռնադատեալ խարդաւանէր. եւ զայլ եւս հարճն յանինայ վարէր յաղտեղութիւն. գրգեալ յիւրոց բարեկամաց եւ թագ եւս

ὑπὸ τῶν φίλων διάδημα ἐφόρει, καὶ ἀντιῆρε τῷ ἀδελφῷ. Ὁ δὲ τεταγμένος ἐπὶ τῶν ἱερῶν τῆς Αἰγύπτου, γράψας βιβλίον ἔπεμψε τῷ Σέθῳσι, δηλοῦν αὐτῷ πάντα, καὶ ὅτι ἀντιῆρεν ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Ἀρμαῖς. Παραχρῆμα οὖν ὑπέστρεψεν εἰς Πηλούσιον, καὶ ἐκράτησεν τῆς ἰδίας βασιλείας· ἡ δὲ χώρα ἐκλήθη ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ ὀνόματος Αἰγυπτος· λέγει γάρ ὅτι ὁ μὲν Σέθῳσις ἐκαλεῖτο Αἰγυπτος, Ἀρμαῖς δὲ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Δαναός. Ταῦτα μὲν ὁ Μανεθῳς.

Δήλον δὲ ἐστὶν ἐκ τῶν εἰρημένων ἐτῶν τοῦ χρόνου συλλογισθέντος, ὅτι οἱ καλούμενοι ποιμένες, ἡμέτεροι δὲ πρόγονοι, τρισὶ καὶ ἐνενήκοντα καὶ τριακοσίῳς πρόσθεν ἔτεσιν, ἐκ τῆς Αἰγύπτου ἀπαλλαγέντες, τὴν χώραν ταύτην ἀπώκησαν, ἣ Δαναὸν εἰς Ἄργος ἀφικέσθαι, καὶ τοι τοῦτον ἀρχαιότατον Ἀργεῖνι νομίζουσι. Δύο τοίνυν ὁ Μανεθῳς ἡμῖν τὰ μέγιστα μεμαρτύρηκεν ἐκ τῶν παρ' Αἰγυπτίοις γραμμάτων· πρῶτον μὲν τὴν ἐτέρωθεν ἄφειν εἰς Αἴγυπτον, ἔπειτα δὲ τὴν ἐκεῖθεν ἀπαλλαγὴν, οὕτως ἀρχαίαν τοῖς χρόνοις, ὥς ἐγγὺς πού προτερεῖν αὐτὴν τῶν Ἰλιακῶν ἔτεσι χιλίοις ὑπὲρ ὧν, ὃ ὁ Μανεθῳς οὐκ ἐκ τῶν παρ' Αἰγυπτίοις γραμμάτων, ἀλλ' ὡς αὐτὸς ὠμολόγηκεν, ἐκ τῶν ἀδεσπότως μυθολογούμενων προστέθεικεν, ὕστερον ἐξελέγξω.

Οἱ μετὰ Ἀλέξανδρον τὸν Μακεδόνα Αἰγύπτου καὶ Ἀλεξανδρείας βασιλεύσαντες, ἀπὸ τῆς Πορφυρίου γραφῆς.

(Τελευταῖ μὲν) Ἀλέξανδρος ὁ Μακεδὼν ἐπὶ τῆς ἑκατοστῆς τεσσαρεσκαίδεκάτης Ὀλυμπιάδος (ἄρξας ἔτη τὰ σύμπαντα δώ-

առնոյր, եւ հակառակ եղբօրն յառնէր: Իսկ որ ի վերայ մհհենից եգիպտացւոցն էր, գրեաց- հրովարտակս եւ առաքեաց առ Սեթովմ՝ զգացուցանել նմա զամենայն. եւ թէ՛ հակառակ յարեալ նմա եղբայրն իւր Արմայիս: Փութանակի դարձեալ գայր հառնէր ի Պէղոսիոն քաղաք. եւ ունէր զիւր թագաւորութիւնն. եւ աշխարհն կոչէր ի նորա անուն Եգիպտոս. քանզի ասէ՛ թէ Սեթովմ Եգիպտոս կոչէր. եւ Արմայիս եղբայրնորա՝ Դանաւոր: Զայս պէս զոյն օրինակ՝ Մանեթովմ:

Եւ յայտ իսկ է յառացելոց ամացն ժամանակէ գումարելոյ, թէ որ հովիւքն կոչէին՝ մեր նախնիք էին. յառաջ քան զերեքարիւր զիննըսուն եւ զերիս ամս զերծեալք յԵգիպտոսէ՝ հասանէին յաշխարհս, քան զԴանաւորս յԱրգոս երթալոյ. թէպէտ եւ արգիւացիք կանխագոյն կարծիցեն: Նա՛ երկրորդ եւս Մանեթովմ մեծամեծ վկայութիւնս տայ մեզ՝ յեգիպտացւոց մատենից. նախ՝ զայլուտագալ յԵգիպտոս. եւ ապա՝ զանտի զերծանելն, այնպէս ուր ուրեմն կանուխ ժամանակօք՝ յառաջեալ մօտի ի Ռ. ամ քան զիդիական պատերազմն. զորոց Մանեթովմ ոչ եւս յեգիպտացւոց մատենիցն, այլ որպէս ինքն խոստանայ՝ յանտէրունչ ինչ ժամանակացն առասպելարկելոյ յաւել, զոր յետոյ յանդիմանեցից:

Որո՛ք յեր Ագիտանդրի մախրանացոյ Ռաբառ-
բեյն՝ Եգիպտոսի եւ Ագիտանդրեայ քաղաքի. ի
Պարթիւրոսի գրոյն:

Օպս Ազեքսանդրոս մակեդոն ի ՃՃԴ,
ողոմակագին յերկրորդում ամին պայազա-

δεκα·) διαδέχεται δὲ τὴν βασιλείαν Ἀρι-
δαῖος ὁ μετονομασθεὶς Φίλιππος. Ἀδελ-
φὸς ὢν Ἀλεξάνδρου οὐχ ὁμομήτριος· γέγονε
γὰρ ἐκ Φιλίνης τῆς Λαρισσαίας τῷ Φε-
λίπῳ. Βασιλεύει δὲ ἐπὶ ἑτεσι ζ'. καὶ ἀνα-
ρῆται ἐν τῇ Μακεδονίᾳ διὰ Πολυσπέρ-
χοντος τοῦ Ἀντιπάτρου υἱοῦ.

Πτολεμαῖος δὲ ὁ Ἀρσιγόης καὶ Λάγῳ
υἱὸς μετ' ἐνιαυτὸν, καὶ διὰ τῆς εἰς Φίλιπ-
πον ἀναγεγραμμένης ἡγεμονίας Σατράπης
εἰς Αἴγυπτον πέμπεται· καὶ σατραπεύει
μὲν τὰ πρῶτα ἔτη ζ'. καὶ δεκά, βασιλεύει
δὲ ἔτη τρία καὶ εἴκοσι, ὥστε πάντα μ.
λογίζεσθαι αὐτῷ ἄχρι τῆς τελευτῆς. Ἐπεὶ
δὲ ζῶν ἔτι τῆς ἀρχῆς παρεχώρησε τῷ υἱῷ
Πτολεμαίῳ ... τῷ παιδὶ τὴν ἀρχὴν δια-
δεξαμένῳ, οὐκέτι δὴ τεσσαράκοντα, τριά-
κοντα δὲ, καὶ ὅκτ' τὰ τοῦ πρώτου Πτο-
λεμαίου, ὃν Σωτῆρα ἐπεκαίλουν, λογι-
ζονται.

Τοῦτον διαδέχεται Πτολεμαῖος ὁ υἱὸς
ὁ ἐπικληθεὶς, ὡς ἔφαμεν, Φιλάδελφος· καὶ
ζῶντος μὲν ἔτι τοῦ πατρὸς δύο πληροὶ
τῆς βασιλείας ἔτη, ἀποθανόντος δὲ, ὅκτ'
καὶ τριάκοντα, ὡς καὶ τούτῳ ὅκτ' καὶ τριά-
κοντα τούτους τῆς βασιλείας ἐνιαυτοὺς
ἴσους τοῖς τοῦ πατρὸς ἀποδιδούσθαι.

Τοῦτον διαδέχεται τρίτον Πτολεμαῖος
ὁ ἐπικληθεὶς Εὐεργέτης, καὶ βασιλεύει ἔτη
πέντε καὶ εἴκοσι.

Ὁν ὁ τέταρτος διαδέχεται Πτολεμαῖος
ὁ κληθεὶς Φιλοπάτωρ, καὶ βασιλεύει ἑτασὶν
ὅλοις ἑπτὰ καὶ δεκά.

Ὁ δὲ μετ' αὐτὸν πέμπτος Πτολεμαῖος
Ἐπιφανὴς μὲν ἐπικλήθη· βασιλεύει δὲ τέσ-
σαι καὶ εἴκοσι ἑτασι.

տեալ՝ առնուլ զԹագաւորութիւնն Արիւհեոս՝ որ անուանեցաւ Փիղիպպոս։ Եղբայր էր Ազէքսանդրի՝ ոչ համամայր . քանզի ի Փիղիպպոս զակիրացւոյ եղև որդի Փիղիպպոս։ Թագաւորէ ամս Է . եւ սպանանի ի Մակեդոնիա ի Պոլիպեղքեայ որդւոյ Անտիպատրոս։

Պաղոմէոս՝ որ Արտինոյեայ եւ Ղազոսի որդի, յետ միոյ տարւոյ ի Փիղիպպոս գրաւելոյ տերութեանն՝ կուտակալ յԵգիպտոս առաքի . եւ կուտակալէ զառաջինն՝ ամս ԷԺ, ապա Թագաւորէ իսկ ամս ԻԳ . որպէս ընդ ամենայն՝ ի համարել նմա մինչեւ ցվախնան նորին։ Քանզի կենդանւոյն զիշխանութիւնն եւ որդւոյ իւրում Պաղոմէոս՝ որ անուանեալ կոչէր Փիղադեզպոս . եւ երկուս եւս ամս եկաց առ որդւոջն՝ որ առ զիշխանութիւնն . եւ ոչ եւս իս, այլ ԼԳ առաջնում Պաղոմէին՝ զոր Սովսէրն կոչէին, համարէին

Ջոս պայազատեալ փոխանակէ Պաղոմէոս որդի իւր, որ կոչեցաւ՝ որպէս ասացաք Փիղադեզպոս, եւ առ հօրն կենդանութեամբ երկուս ամս ընդ զԹագաւորութեանն . եւ յետ մահուն ԼԶ . որպէս զի եւ ամս ԼԶ ամ Թագաւորութեանն՝ հասարակ ընդ հօրն ամաց առլ։

Ջոս պայազատէ երրորդ Պաղոմէոս, որ կոչեցաւ Եւերգետէս, եւ Թագաւորէ ամս ԻԵ։

Ջոր չորրորդն փոխանակէ Պաղոմէոս, որ կոչեցաւ Փիղոպատոլը, եւ Թագաւորէ ամս ԷԺ։

Որ յետ սորա հինգերորդ Պաղոմէոսն՝ որ Եպիփանէս կոչեցաւ, Թագաւորեալ ամս ԻԳ։

Τούτου παῖδες δύο Πτολεμαῖοι μετ' αὐτὸν τὴν ἀρχὴν διαδεξάμενοι, ὃ, τε πρεσβύτερος ὁ κατ' ἐπικλήσιν Φιλομήτωρ, καὶ ὁ νεώτερος ὁ ἐπικαλούμενος Εὐεργέτης δεύτερος· ἀμφοῖν δὲ ἔτη τέσσαρα καὶ ἐξήκοντα λογίζονται. Ὅφ' ἐν γὰρ τὸν ἀριθμὸν αὐτῶν ἐτάξαμεν, ὅτι διαστασιαζόντων πρὸς ἀλλήλους, καὶ ἐναλλάξ βασιλευόντων συγχυσις περὶ ταύτους χρόνους γέγονεν. Ἀρχεῖ μὲν γὰρ ὁ Φιλομήτωρ πρότερος ἔτεσιν ἑνδεκα μόνος. Ἀντιόχου δὲ ἐπιστρατεύσαντος Αἰγύπτῳ, καὶ περιελόντος αὐτοῦ τὸ διαδῆμα, οἱ Ἀλεξανδρεῖς τῷ νεωτέρῳ ἐπέτρεψαν τὰ πράγματα, καὶ διώξαντες Ἀντίοχον ἐβρῦσαντο τὸν Φιλομήτορα, καὶ ἐξηματίσαν αὐτοῖς Φιλομήτορος 15. Εὐεργέτου δὲ ἐν ὁμονοοῦσι δὲ ἄχρι τοῦ ἑπτακαιδεκάτου ἀπὸ δὲ τοῦ ὀκτωκαιδεκάτου μόνου χρηματίζει τοῦ Φιλομήτορος.

Ἀφαιρεθέντα γὰρ τῆς ἀρχῆς τὸν πρεσβύτερον ὑπὸ τοῦ νεωτέρου καταγοῦσι Ρωμαῖοι· καὶ ἄρχει μὲν αὐτὸς τῆς Αἰγύπτου, τῷ δὲ ἀδελφῷ τῆς Λιβύης τὴν ἀρχὴν ἐρχερίζει. Καὶ μόνος ἄρχει δεκαοκτώ. Αποθανόντος δὲ ἐν Συρίᾳ, καὶ γὰρ καὶ ἐκείνων ἐγκρατῆς ἦν τῶν τόπων, μετακληθεὶς ἐκ Κυρήνης ὁ Εὐεργέτης, καὶ βασιλεὺς ἀναγορευθεὶς. Τὰ ἔτη αὐτοῦ ἀναγράφει, ἀφ' οὗ πρῶτον βασιλεὺς ἐνομίσθη, ὡς δοκεῖν μετὰ τὴν τοῦ ἀδελφοῦ τελευταίαν ἄρξαντα αὐτὸν ἔτεσιν εἴκοσι πέντε ἀνατιθέσθαι· ἐαυτῷ τέσσαρα καὶ πεντήκοντα· τὸ γὰρ τριακοστὸν ἔκτον Φιλομήτορος, δεὸν προσαγορεύεσθαι τῆς τούτου βασιλείας, πρῶτος αὐτὸς εἰκοστὸν πέμπτον προσέταξε γράφεισθαι· καὶ οὕτως ἀμφοτέρων μὲν ἐξήκοντα

Սորա երկու որդիք պաղտմանք յեա սո-
րա առնուին զիշխանութիւնն. երեցն՝ որ
անուանեալ կոչէր Փիղղոմասոր, եւ կրասերն՝
որ անուանէր երկրորդ Եւերգետէս. երկու-
ցունց համարին ամբ ԿԱ: Քանզի միահամուռ
կարգեցաք զթիւ ամաց նոցա. զի վասն ընդ
միմանս պատերազմելոյ, եւ փոխանակաւ ի
միմանց առնելոյ զթագաւորութիւնն՝ շփո-
թութիւն իղեւ ժամանակացն: Տիրէ նախ
Փիղղոմասօրն ամս ԺԱ: Իսկ իբրեւ Անախու-
քոս զօրս ի վերայ եգիպտացւոց գումարէր,
եւ բառնայր ի նմանէ զթագն, աղէքսանդ-
բացիք ցկրտներն ապաստան առնէին զիրան
արքունիս. հալածէին զԱնախդքոս, եւ ապ-
րեցուցանէին զՓիղղոմասոր. եւ անուանէր
ի նոցանէ Փիղղոմասորայ Բժերորդ ամ. իսկ
Եւերգետի՝ առաջնորդ. մարան երթան մին-
չեւ ցէժերորդն. եւ յԵժերորդէն՝ միայն
Փիղղոմասորայ անուանի:

Յեւանել յիշխանութենէ երիցուն ի
կրտսերոյ՝ իջուցանեն զսա անգր հռոմայե-
ցիք. եւ աիբէ սա Եգիպտոսի. եւ եղբօրն
զԱրեւացւոց աշխարհն ապ. եւ միայն ունի,
կեցեալ ի նոյնս՝ ամս ԺԸ: Ի վախճանել նո-
րա յԱսորիս՝ քանզի եւ զայն աշխարհս կա-
լաւ, կոչեցաւ ի Կիւրենայ Եւերգետէս. եւ
անուանեցաւ թագաւոր: Զսորա ամսն ան-
ախ գրէ՝ յորմէ հետէ թագաւոր համարեցաւ.
որպէս վարկանել՝ յեա եղբօրն վախճանի աի-
բել ամս ամս ԻԵ. եւ հաշուել ամս ԾԳ.
եւ զԱԶ Փիղղոմասորայ պարտ է անուանել
սորա թագաւորութեանն առաջին. իսկ նա
աւանիկ ԻԵ կարգեաց գրել. եւ այնպէս եր-
կոցունց լինին ամբ ԿԱ. Փիղղոմասորայ ԼԵ,

τίσσσαρα· τοῦ μὲν Φιλομήτορος λέ· καὶ δὲ ὑπολειπόμενα τοῦ Εὐεργέτου· ἡ δὲ ὑπο-
διαίρεσις ἐν τοῖς κατὰ μέρος ποιεῖ πλάνην.

Πτολεμαίου δὲ, τοῦ δευτέρου Εὐεργέτου, ἐκ Κλεοπάτρας γίνονται υἱοὶ δύο Πτολεμαῖοι καλούμενοι· ὧν ὁ μὲν πρεσβύτερος Σωτὴρ ἐπικαλεῖτο, ὁ δὲ νεώτερος . . . ὁ πρεσβύτερος ὑπὸ τῆς μητρὸς ἀναδειχθεὶς δοκῶν δὲ αὐτῇ εἶναι πειθήνιος, ἄχρι μὲν τινος ἠγαπᾶτο. Ἐπει δὲ κατὰ τὸ δέκατον ἔτος τῆς ἀρχῆς τοὺς φίλους τῶν γονέων ἀπέσφαξεν, ὑπὸ τῆς μητρὸς, διὰ τὴν ἀμώτητα, τῆς ἀρχῆς καθηρέθη, καὶ εἰς Κύπρον ἐφυγαδεύθη.

Τὸν δὲ νεώτερον ἡ μητὴρ ἐκ Πηλουσίου μεταπαμφαμένη βασιλεία ἀπέδειξε σὺν ἑαυτῇ. Συνεβασίλευεν οὖν ὁ νεώτερος τῇ μητρὶ, τῶν χρηματισμῶν ἀναφερομένων εἰς ἀμφοτέρους· καὶ ἐνδέκατον μὲν Κλεοπάτρας ἀνηγορεύθη, ὄγδοον δὲ Πτολεμαίου Ἀλεξάνδρου. Συνανέλαβε γὰρ ἀπὸ τοῦ τετάρτου ἔτους τῆς τοῦ ἀδελφοῦ βασιλείας εἰς ἑαυτὸν τοὺς χρόνους, ἀφ' οὗ τῆς Κύπρου ἐβασίλευσε· καὶ τοῦτο τῆς ζωῆς Κλεοπάτρας τὸ ἔθος παρήν. Εἰς μόνον δὲ ἤρξατο μετατίθεσθαι τὸν Ἀλεξάνδρον μετὰ τὸν ἐκείνης θάνατον τὰ συμβόλαια· ὁπτωκαίδεκα τοὺς πάντας ἀντελαβόμενος τῶν σκήπτρων ἐνιαυτοὺς, ἀφ' οὗ κατήλθεν εἰς Ἀλεξάνδρειαν, ἐξ καὶ εἰ-
κασί βεβασιλευκῶς ἐχρημάτισε. Τῷ δὲ ἐννεακαίδεκάτῳ τοῖς στρατεύμασιν ὀργισθεὶς ἐξῆλθε συλλέξων ἐκ' αὐτοὺς δύναμιν εἰς Αἴγυπτον· οἱ δ' ἐπιδιώξαντες, ἡγουμένου Τυρρῶου συγγενοῦς τῶν βασιλέων. Κατεναμάχησαν αὐτὸν, καὶ φεύγειν ἠνάγκασαν

եւ այլք Եւերզեաի . քանզի ի փմանց քա-
կել գործէ խաբ, եւ զԻւրաքանչիւրն առան-
ձինն համարել :

Պաղտմէի՝ երկրորդի Եւերզեաի՝ լինին ի
Սղէոպատարայ երկու որդիք, կոչեցեալ պաղտ-
մանք . որոց երէցն Սովակեր կոչէր, եւ կըրտ-
սերն (Աղէքսանդրոս : Թագաւորէ նախ) ն-
րէցն՝ ի մօրէն մատուցեալ ի Թագաւորու-
թիւն . համարէր Թէ նա ինչ հպատակա-
դայն իցէ . փնչեւ ցժամանակ ինչ սիրէր ի
մօրէն : Իսկ զՋերորդ ամաւ իշխանու-
թեանն՝ զբարեկամս հօր եւ մօրն կոտորեաց,
վասն անպօրայն մտաց ընկեցաւ յիշխանու-
թենէն՝ մօրն հրամանաւ, եւ ի Սիւլբոս փա-
խըստական գնաց :

Ջերասերն կոչեաց մայրն ի Պէղուսիոս
քաղաքէ, եւ կացայց Թագաւոր՝ խառն ընդ
իւր : Թագաւորեաց կրասերն առ մօրնն,
յերկուսին ելանելով անուան պետութեանն,
Սղէոպատարայ Աթերորդ անուանել, եւ
Պաղտմայ Աղէքսանդրի Ըերորդ : Միան-
գամայն եւ զեղբօրն ի չորրորդէ առ Թա-
գաւորութեանն յինքն առ զժամանակն,
յօրմէ հետէ կիպրացւոցն Թագաւորեաց . եւ
այն առ Սղէոպատարայ իսկ կենդանութեամբ
էր սովորութիւն : Բայց՝ փայն յԱղէքսան-
դրոս յետ մահուան նորա առին սկիզբն պա-
տուղ նշանք ելանել . ժՆ ընդ ամենայն կա-
լաւ զիշխանութիւնն, յօրմէ հետէ ել յԱ-
ղէքսանդրիա . զիՉ ամ Թագաւորել անու-
անէր : Յիննուտասներորդումն՝ ցասումն ա-
րարեալ զօրականացն, եւ գումարեալ ի վե-
րայ նոցա զօրս յԵգիպտոս . եւ նոքա հալա-
ծական առնէին զնա, զօրաժարութեամբ
Յիւսոսի՝ որ էր ազգական Թագաւորաց :
Նաւամարտիկ լինէին ընդ նմա . եւ փա-

μετὰ γυναικὸς καὶ θυγατρὸς τῆς Λυκίας εἰς πόλιν Μύρας· ὅθεν εἰς Κύπρον μεταπηδηθεῖς, καὶ καταπολεμηθεῖς ὑπὸ ναυάρχου Χαιρέου, θνήσκει.

Μετὰ δὲ τὴν τούτου φυγὴν, πρὸς τὸν πρεσβύτερον Πτολεμαῖον τὸν Σωτήρα οἱ Ἀλεξανδρεῖς πρεσβευσάμενοι παραδιδόσκει πάλιν τὴν βασιλείαν αὐτῷ ἐκ Κύπρου καταπλεύσαντι. Διαγωνομένων δὲ ἄλλων ἐτῶν ἑπτὰ πρὸς μῆσιν ἕξ, τοσαῦτα γὰρ ἐπέζησε μετὰ τὴν κάθοδον, ὁ πᾶς χρόνος ὁ μετὰ τὸν τοῦ πατρὸς ἀμφοτέρων θάνατον εἰς τοῦτον ἀναφέρεται, τὸν μὲν ἀριθμὸν σώζων λέ· ἐνιαυτῶν πρὸς μῆσιν ἕξ. Διωχηθεὶς δὲ κατὰ τὴν ἀλήθειαν εἰς μὲν τὸν Σωτήρα Πτολεμαῖον κατὰ διαφόρους χρόνους δεκαεπτὰ ἔτη καὶ μῆνας ἕξ. Εἰς δὲ τὸν δευτέρου, τὸν καὶ Ἀλέξανδρον, τοὺς μέσους, ὧν ἤρξεν ὁ πρεσβύτερος, ἐνιαυτοὺς δεκαοκτώ, οὓς καίτοι μὴ δυνηθέντες ἐκ τῆς ἀναγραφῆς ἀφανίσαι, τὸ ὅσον ἐφ' ἑαυτοῖς ἀπαλείφουσι· προσέκρουσε γὰρ αὐτοῖς διὰ τινὰς Ἰουδαϊκὰς ἐπικουρίας· οὐ γὰρ ἀριθμοῦσι τούτους τοὺς χρόνους, τοὺς δὲ πάντας τὰ ἕξ καὶ τριάκοντα ἔτη τῷ πρεσβυτέρῳ προσνέμουσι, πάλιν τοὺς ἕξ μῆνας τοὺς μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πρεσβυτέρου, οἱ συνεπλήρουν τὰ τριάκοντα ἕξ ἔτη, μὴ ἀποδόντες Κλεοπάτρᾳ τῇ θυγατρὶ μὲν τοῦ πρεσβυτέρου, γυναικὶ δὲ τοῦ νεωτέρου, ἥτις μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς ἀντελάβετο τῶν πραγμάτων οὐδὲ γὰρ Ἀλέξανδρῳ τῷ μετ' αὐτῆς ἡμέρας ἄρξαντι ιθ'· τας ιθ'· ἡμέρας ἀποδιδόσκειν.

Οὗτος γὰρ υἱὸς μὲν ἦν τοῦ νεωτέρου Πτολεμαίου, τοῦ καὶ Ἀλεξάνδρου, πρό-

խըստական մաղապուր հանէին կնաւն եւ գտեալք հանգերն անկանել ի քաղաք զիկիտացւոց ի Միրա . ուստի ի Կիպրոս դէմ եղեալ տարագէմ գնայր . եւ պատերազմ ի դիմֆ հարկանէր նմա ի նաւապետէն քերայ, մեռանէր :

Եւ յետ նորա փախտական լինելոյ՝ առ երէց եղբայրն Պաղումէոս Սոփաէր հրեշտակ տրարեալ աղէքսանդրացւոց, ապին միւսանդամ նմա զթագաւորութիւնն՝ ի Կիպրոսէ անգր նաւարկելոյ : Իբրեւ անցանէին այլ եւս է ամբ, ընդ որով եւ ամփսք Զ . քանզի այնչափ եկեաց յետ միւսանդամ անգր իջանելոյ, ամենայն ժամանակն յետ հօրն երկոցունց մահուան՝ ի նա ելանէ, ողջ ԼԵ ամաց զթիւն խարեցուցանելով եւ ամսովք վեցիւք Բաժանեալ ստուգիւ ի Սոփաէրն Պաղումէոս յայլեւայլ ժամանակս՝ Եժ ամս, եւ ամիսս Զ : Եւ յերկրորդն՝ որ եւ Աղէքսանդրոս, զմիջինսն՝ յորս տիրեաց երէցն Ըժ տարի . զորս առ չկարելոյ ի մատենէն եղծանել . քանզի որչափ ինչ յինքեանս ապտտտան էր՝ ջնջէին . զի գիմադարն եղեւ նոցա իւիք հրեական օգնականութեամբք . եւ համարին զայն ժամանակս, այդ զամենայն զԶ ամի երիցու եղբօրն վարկանին : Դարձեալ եւ զվեցամիսն՝ զորս յետ մահու երիցուն, որովք բովանդակին ամբ ԼԶ, չաան Կղէոպտարայ գտտեր երիցուն եւ կնոջ կրտսերոյն . որ յետ մահուան հօրն եղեւ յանձանձիչ իրացն արքունի . եւ ոչ Աղէքսանդրի՝ որ ընդ նմա տիրեաց աւուրս ԺԲ, զիննուտտան աւուրմն տան :

Սա էր որդի կրտսերոյ Պաղումի՝ որ եւ Աղէքսանդրոս, եւ ուրջու Կղէոպտարայ, մեռ-

γονος δὲ Κλεοπάτρας, καταμένων δὲ ἐν Ῥώμῃ, τῆς ἐν Αἰγύπτῳ δυναστείας ἀνδρῶν ἐρήμου γενομένης, μετάκλητος ἦλθεν εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν, καὶ γήμας τὴν προετημένην Κλεοπάτραν, παραλαβὼν τε παρ' ἐκούσης τὴν ἐξουσίαν, ἑνεακαίδεκα διαγενομένων ἡμερῶν ἀνείλεν αὐτὴν, καὶ αὐτὸς ὑπὸ τῶν ἐνόπλων ἐν τῷ γυμνασίῳ, διὰ τὴν μαιφονίαν συνεχόμενος ἀπώλετο.

Τοῦτον τὸν Ἀλέξανδρον διαδέχεται Πτολεμαῖος ὁ ἐπικληθεὶς νέος Διόνυσος, υἱὸς μὲν ὦν Πτολεμαίου τοῦ Σωτήρος, ἀδελφὸς δὲ τῆς εἰρημένης Κλεοπάτρας, οὗ τῆς ἀρχῆς ἔτη κθ' . λογίζονται.

Τοῦτου θυγάτηρ Κλεοπάτρα ὑστάτη τῆς Λαγίδων γενεᾶς, ἥς ἔτη ἀριθμεῖται τῆς ἀρχῆς δύο καὶ εἴκοσι.

Οὐδ' αὐταὶ αἱ δὲ αἱ βασιλεῖαι τὸν εἰρμὸν τῶν χρόνων ἀπ' ἀρχῆς, ἄχρι τέλους, κατὰ τὸ ἐξῆς ἀναγραφόμενον ἔσχον, ἀλλ' ἐγένετο τις αὐτῶν ἐν ἑκατέρῳ διὰ μέσον παρένθεσις εἰς ἄλλους. Ἐπὶ γὰρ τοῦ νέου Διονύσου εἰς τὰς αὐτοῦ θυγατέρας, Κλεοπάτραν, τὴν καὶ Τρύφαιναν, καὶ Βερενίκην, τριετὴς ὡς βεβασιλευκυίας ἀνεγράφη χρόνος, εἰς μὲν ἀμφοτέρας ἑνιαυτὸς εἰς, ἡ δ' ἐξῆς μετὰ τὸν Κλεοπάτρας, τῆς καὶ Τριφαίνης, θάνατον διετία εἰς μόνην Βερενίκην, ἑνεα τοῦ τὸν μὲν Πτολεμαῖον εἰς Ῥώμην ἀπηρκεῖται, καὶ τοῦτον ἐκαὶ διατετριφέναι τὸν χρόνον, τὰς δὲ θυγατέρας, ὡς οὐκέτι ἐπαρῆξοντος τοῦ πατρὸς, ἀντεκλήθηται τῶν πραγμάτων, συναπισπωμένης ἑαυτῇ κατὰ τούτους χρόνους τῆς Βερενίκης ἀνδρατινὰς συγγενεῖς τοὺς συνάρξαντας, μέχρις ὅτου παραγενόμενος ὁ Πτολεμαῖος, ἀπὸ Ῥώ-

ցեալ ի Հռոմ քաղաքի. եւ ի ժամանակի՝ իբրեւ զօրավարութիւն արանց յերկրէն եզիպաացւոց պակասէր, կոչելով եկն յԱզէքսանդրիոս. եւ արար կին՝ զորմէ յառաջագոյնն ասացաք՝ զՎղէսպատարայ. առեալ ապամայ զինոքն զիշխանութիւնն՝ յեա իննսւտասն աւուրցն սպանանէր զկիսն. եւ ինքն ի վառելոցն՝ որք ի հանգիսին անցանէին, վասն աղտեղի սպանութեանն ի խուճին խառնեալ սառակէր:

Ձայս զԱզէքսանդրոս փոխանակէ Պաղսմաս, որ կոչեցաւ. նոր Դիոնիսոս, որդի Սովատերայն Պաղսմէի, եւ եղբայր վերագոյն ճառելոյն Վղէսպատարայ. որոյ իշխանութեան համարին ալք իթ:

Սորա դուտար Վղէսպատարա՝ հուսկ յետոյ զակիզեանց ազգին. որոյ ալք իշխանութեանն թուին ի Բ:

Նաեւ ոչ այս իսկ թագաւորութիւնք մայն առ ժամանակօք ի սկզբանէ մինչեւ ջգլուի մի ըստ միովէ գրեալ գտանին, այլ եւ իւրաքանչիւրոք ի նոցանէն այլ առ այլով ի մէջ միմեանց մտեալ: Իսկ առ նորոյն Դիոնիսեաւ ի նորին գտներս ի Վղէսպատարայ եւ ի Յրիփենեայ եւ ի Բերենիկ երեքամեայ ժամանակ թագաւորութեան գրեցաւ. յերկուսին մի տարի, եւ ապա յետ Վղէսպատարեայ եւ Յրիփենեայ մահուանն՝ զերկեամ մի Բերենիկ մայն. վասն որոյ զի լինէր եւ Պաղսմէի երթալ ի Հռոմ, եւ անգր ժամանակս ինչ. եւ գտներոցն՝ որպէս թէ չգայցն այնուհետեւ հայրն լինել յանձանձիչս իրացն արքունեաց, օգնական Բերենիկեայ՝ ամանց արանց ազգականաց ընդ նմին տիրելոց, մինչեւ դալ հասանել Պաղսմեայ ի Հռոմ. զչուրթ

μης τῆς μὲν πρὸς τὴν θυγατέρα διαθήσεως ἐπελάθετο, στυγήσας δ' αὐτὴν διὰ τὰ πραχθέντα τοῦ ζῆν ἰστέφησεν.

Ἐπεὶ γο τῆς Κλεοπάτρας τὰ πρῶτα τῆς δυναστείας ἔτη εἰς ἐκείνην τε καὶ τὸν πρεσβύτερον αὐτῆς ἀδελφὸν ἀνενέχθη Πτολεμαῖον, τὰ δ' ἐξῆς εἰς ἑτέρας, διὰ τοιαύτην αἰτίαν τελευτῶν ὁ νέος Διόνυσος ἐπὶ παισὶ τέτρασι, Πτολεμαίοις δυοῖ, καὶ Κλεοπάτρᾳ, καὶ Ἀρσινόῃ. Διέταξε τοῖς προγενεστέροις αὐτοῦ παισὶ Πτολεμαίῳ καὶ Κλεοπάτρᾳ τὴν ἀρχήν. Ὡν συμβασιλευόντων τετραετὴς διεγένετο χρόνος, καὶ τοῦτα διέμεινεν ἂν καὶ ἐν τοῖς ἐξῆς τὸ ἴθος· εἰ μὴ Πτολεμαῖον παραβάτα τὰς τοῦ πατρὸς ἐνταλαίς καὶ μόναν τῆς ἡγεμονίας ἀντιποιεῖσθαι βουλόμενον ἢ μοῖρα τοῦ ζῆν μετέστησεν ἐν Αἰγύπτῳ καταναυμαχηθέντα ὑπὸ Ἰουλίου Καίσαρος Κλεοπάτρᾳ συλλαμβανομένου.

Μετὰ δὲ τὴν ἀπώλειαν Πτολεμαίου, ὁ νεώτερος ἀδελφὸς Κλεοπάτρας συνεθροίσθη τῇ ἀδελφῇ Πτολεμαίῳς καλούμενός, γνωμῇ Καίσαρος, καὶ ἐχρημάτισε τὸ πέμπτον ἔτος Κλεοπάτρας, τὸ καὶ πρῶτον Πτολεμαίου, καὶ τὰ τούτοις ἐπόμενα, μέχρι τῆς ἀναφρέσεως αὐτοῦ, ἄλλα δύο. Τελευτήσαντος δὲ καὶ τούτου ταῖς Κλεοπάτρας ἀπάταις τῷ τετάρτῳ μὲν αὐτοῦ, τῆς δὲ Κλεοπάτρας ὀγδόῳ, ὁ μεταγενέστερος εἰς μόνην Κλεοπάτραν ἀνεγράφη χρόνος, ἕως ἐτῶν πεντεκαίδεκα· τὸ δ' ἑκαδεκάτον ὠνομάσθη τὸ καὶ πρῶτον. Ἐπειδὴ τελευτήσαντος Λυσιμάχου τῆς ἐν Συρίᾳ Χαλκίδος βασιλῆως, Μάρκος Αντώνιος ὁ ἀντοκράτωρ τὴν τε Χαλκίδα, καὶ τοὺς

եւ զինամ գտանքն մուսնայր, յաանելու
թիան գրգռեալ զառն իրացն գարնելոց՝ ի
կենաց արկանէր:

Առ Աղէսպատարաւ՝ առաջին իշխանու-
թեանն ամբ՝ ի նա եւ յերեց եղբայրն իւրի
Պաղտմէոս ելանէին. եւ յեա պնորիկ յայլս:
Առն պսպիսի ինչ պատճառանաց զախճա-
նէր նորն Դիոնիսիոս, առ չորիւք որդւովք՝
երկուք Պաղտմէիւք, եւ Աղէսպատարաւ եւ Ար-
սինդիւ: Եւ երեց որդւոցն իւրոց զիշխա-
նութիւնն, Պաղտմայ եւ Աղէսպատարայ: Ի
միասին թագաւորելոց՝ անցանէր ի վերայ
քառամայ ժամանակ. եւ թերեւս նոյնն
կայր պահեր, թէ չէր անցեալ Պաղտմի
զհօրն պատուիրանաւ, եւ միայն կամեցեալ
ունել զպետութիւնն, հրամանք ի կենաց
արկանէին զնա յԵգիպտոս նաւամարտիկ
պատերազմաւ Յուդիոս կայսեր զօրավիգն լեալ
Աղէսպատարայ:

Եւսկորտեան Պաղտմի՝ կրասեր եղբայրն
Աղէսպատարայ՝ քեռ իւրում եղեւ ամուս-
կից՝ անուանեալն Պաղտմէոս՝ կամօք կայսեր.
եւ գրէր հինգերորդ ամ Աղէսպատարայ, եւ
առաջնորդ՝ Պաղտմայ. եւ ի սոյնս յարի
մինչեւ ցապանութիւն նորա՝ այլ եւս երկուք:
Ի զախճանել սորա՝ Աղէսպատարայ նենգանօք,
ի չորրորդում աթի սորա եւ յուլթերոր-
դում Աղէսպատարայ, որ յեապ լինէր ժա-
մանակն՝ ի Աղէսպատարա միայն գրեցաւ՝
մինչեւ ցհնգետասաներորդ ամն, որ վեշ-
տասաներորդն անգլանեցաւ, եւ առաջ-
նորդ: Ի զախճանել Ղիւսիմաքայ՝ յԱսորիս
Քաղկիդայ թագաւորի, Մարկոս Անտոնիոս
ինքնակալն՝ զՔաղկիդիա եւ որ շուրջ զնոյնաւ

περὶ αὐτὴν τόπους παρέδωκε τῇ Κλειοπάτρῃ. Καὶ ἀπὸ τούτου δὲ καὶ τὰ τούτων ἔταρα ἔτη μέχρι τοῦ εἰκοστοῦ δευτέρου, ὃ καὶ τελευταῖον ἐγένετο Κλειοπάτρας, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον προστεθειμένου τοῦ ἀριθμοῦ, ἐγράφετο, ὥς γενέσθαι τὸ δεύτερον καὶ εἰκοστὸν αὐτῆς τὸ κ'. ἔβδομον.

Ἀπὸ δὲ Κλειοπάτρας Ὀκτάουιος Καῖσαρ, ὃ καὶ Αὐγουστος, τὴν ἀρχὴν διαδέχεται κρατήσας Αἰγύπτου τῇ ἐπ' Ἀκτίῳ μάχῃ, κατὰ τὴν ἑκατοστὴν ὀγδοηκοστὴν τετάρτην Ὀλυμπιάδα, ἐν ἑτεῖ δευτέρῳ· ἀπὸ τῆς ἑκατοστῆς ἑνδεκάτης Ὀλυμπιάδος ἔτους πρώτου, ἀφ' οὗ Ἀριδαῖος, ὃ καὶ Φίλιππος (Ἀλέξανδρος) ὁ Φιλίππου διαδέχεται τὴν ἀρχὴν, ἐπὶ τὴν ἑκατοστὴν ὀγδοηκοστὴν τετάρτην Ὀλυμπιάδα, καὶ ταύτης, ἑτος δεύτερον, Ὀλυμπιάδες γίνονται ἑβδομήκοντα τρεῖς, καὶ ἐνιαυτός· τούτων ἔτη σὺν τοσαῦτα δὲ καὶ ἀριθμεῖται τὰ ἔτη τῶν δ' Ἀλεξανδρείᾳ βασιλευσάντων, ἐπὶ τῆς Κλειοπάτρας τελευταίας.

Περὶ τῆς θέσεως τοῦ Ἀγῶνος τῶν Ὀλυμπίων.

Ὀλίγα δὲ ἀναγκαῖον περὶ τοῦ ἀγῶνος εἰπεῖν· ὥς οἱ μὲν παρῶντάτω τοῖς χρόνοις τὴν θέσιν αὐτοῦ προάγοντες πρὸ Ἡρακλίου αὐτὸν τεθῆναι φασιν ὑπὸ ἑνὸς τῶν Ἰδαίων Δακτύλων, εἴτα ὑπὸ Ἀεθλίου ἐπὶ διαπέρα τῶν αὐτοῦ παίδων, ἀφ' οὗ καὶ αἱ ἀγωνισταὶ Ἀθληταὶ ἐκλήθησαν. Μεθ' οὗ τὸν υἱὸν αὐτοῦ Ἐπειὰν, εἴτα Εὐθυμῖον, ἑξῆς δὲ Ἀλεξίον, εἴτα Ὀνόμαον προστεῖναι τῆς θυοίας. Μεθ' οὗ Πέλοπα εἰς τριτὴν τῷ πατρίῳ Δαὶ ἀγαγεῖν. Εἴτα Ἡρακλῆα τὸν

գաւաւքն եին՝ մատնեաց Կղէսպատարայ: Եւ յայսմանէ եւ որ յեա սոցա այլ ամբն են մինչեւ ցքսաներորդն երկրորդ, որ ժախճանն իոյ եղեւ Կղէսպատարայ, ըստ նմին օրինակի յաւելուածոց Թուոյն գրեր. որպէս լինել երկրորդին եւ քսաներորդի Կղէսպատարայ. որում եւ իշերորդին:

Իոյ ի Կղէսպատարայ Ոկտաբրիսոն կայսր՝ որ եւ Աւգոստոս՝ առնուղթագաւորութիւնն կալեալ զԵգիպտոս յԱկտեայ պատերազմի՝ ըստ հարիւրորդի սւթաներորդի ողոմակիադին եղելոյ՝ յերկրորդում ամին, որպէս զի ի հարիւրորդէ մատառաներորդէ ողոմակիադէ՛՛՛ առաջնոյ ամին, ուստի Արիդէոս՝ որ եւ Փիլիպոսն՝ պայազատեաց զիշխանութիւնն, մինչ ի հարիւրորդ Զերորդ չորրորդ ողոմակիադին, եւ ցնորին ամն երկրորդ՝ ողոմակիադք լինին Էդ. եւ ասարի Ա. պսինքն է ամբ ՄՂԳ. եւ այնչափ համարին ամբ Աղէքսանդրիայ քաղաքի Թագաւորացն մինչեւ ցժախճան Կղէսպատարայ:

Վասն Ագոնին քնելոյ, որ ին իրցաւթան հրահանի:

Սակաւ ինչ հարկ է զասն Ագոնին ճառել. զորոյ սմանք հեռի ժամանակօք զգիր Ագոնին երէցադուցանեն: Նախ քան զՀերակղէս բռնն զնել ի միոյ յիդեացւոցն մատանց. եւ ապա յԱյեթղեայ մինչեւ ի հանդէս նորին որդւոց. յորմէ ազանիստայքն աթղեսաւայք կոչէին, պսինքն ռիորիմբ: Յեա որոյ որդւոյն նորա Եպիսնի, եւ ապա Էնդիւսինի, եւ ըստ նման ի Աղէքսիստի, եւ ապա Ոյինոմասնի լինել վերակացու զոհիցն: Յեա որոյ Պեղոպայ ի պատիւ հօրն մատուցանել Արամազդայ: Եւ ապա Հերակղեայ՝ Ագոնի-

Ἀλκμήνης καὶ Διὸς, ἀφ' οὗ γενεὰς δέκα
τυγχάνειν.

Οἱ δὲ τὰς τελείας τρεῖς φασίν, ἐπὶ Ἰφι-
τον ἀνανεωσάμενον τὸν ἀγῶνα. Τοῦτον γάρ
Ἠλείον ὄντα, καὶ προνοούμενον τῆς Ἑλλά-
δος, βεβυλόμενόν τε παῦσαι πολέμων τὰς
πόλεις ἐκ Πελοποννήσου πάσης στεῖλαι θεω-
ροῦς τοὺς πενθομένους παρὶ ἀπαλλαγῆς
τῶν κατεχόντων πολέμων. Τὸν δὲ θεὸν τοῖς
Πελοποννησίοις χρῆσαι ταῦτα.

Ὡ Πελοποννήσου γάεται, παρὰ βωμόν
ἰόντες

Θύετε, καὶ πνύεσθε τάκῃ μάντεος
ἐπέωσιν.

Τοῖς δὲ Ἠλείοις τάδε προαγορεύσαι.

Ἠλείοι πρόπολοι, πατέρων νόμον ἰθύ-
νοντες,

Τὴν αὐτῶν ῥύεσθε πάτραν, πολέμου δ'
ἀπέχεσθε,

Κοινοδίκου φιλίας ἡγούμενοι Ἕλληνας,
Εὐτ' ἂν πενταετὴς ἔλθῃ φιλόφρων ἐνι-
αυτός.

Τούτου χάριν Ἰφίτας ἀπήγγελε τὴν ἐκ-
χειρίαν ἔτι ἡμέρῳ τροφῇ χρῆσθαι ὑπὸ
Ἡρακλέους, καὶ χεῖρας ἀλλήλοις οὐκ ἐπέ-
φερον. Καὶ τὸν ἀγῶνα ἐπετέλεσε (Ἰφίτας)
σὺν Λυκούργῳ τῷ Λακωνικῷ συγγενεῖ
τυγχάνοντι· ἀμφοτέρω γὰρ ἀφ' Ἡρακλέους,
καὶ τότε μόνον ἦν σταδίου ὁ ἀγὼν· ὕστερον
δὲ ἄλλα ἀθλα κατὰ μέρος προσετέθη.

Ἱστοροῦσι δὲ οἱ περὶ Ἀριστόδημον τὸν
Ἠλείον, ὡς ἀπὸ εἰκοστῆς καὶ ἐβδόμης Ὀλυμ-
πιάδος ἤρξαντο δι' ἀθληταὶ ἀναγράφεσθαι,
οἱ δηλαδὴ νικηφόροι· πρὸ τοῦ γὰρ οὐδεὶς

նեպ եւ Արամազդայ որդւոյ . յորմէ Ժ ազգ
տանն լեալ :

Բայց ոմանք զբովանդակն՝ երիտ ասնն
մինչեւ ցիփիաոս, որ նորագեաց Մագանն :
Սա էր Հեղիացի, եւ հանգերձապեա եղա-
դացւոց աշխարհին, կամեցաւ ցածուցանել
զմարտս քաղաքաց, ի ընաւ իսկ Պեղոպոնե-
սայ առաքել տեսողս, որք ուսանիցին զցած-
նաւ զբզանելոցն պատերազմաց : Ի գիցն
հրամանք ինչ այսպիսիք պեղոպոնեոացւոց .
Մտէք ի մահեանն, եւ զմէս մտաուցէք . եւ
հնազանդ լծուք ամենայնի՝ զոր ինչ իղձքն
ձեզ հրաման տացեն : Եւ հեղիացւոցն այս-
պիսի ինչ նախիզմիկս բարբառեալ, թէ
Հեղիացիք, որ զհարցն նախնեաց օրենս հաւ-
ատառն պահեալ՝ ապրեցուցէք զաշխարհդ
ձեր, զրաւ արարէք պատերազմաց, զհամ-
բէն բարեկամութիւնն ընդ Յոյնս կալայք .
մինչ ի տօնս տարեկանաց եկեսցէ ուրա-
խութեանն տարեկան :

Եւ վասն այսորիկ իփիաոս պատուիրեաց
զաշխարհութեամբ հեռանալ ի պատերազ-
մաց, եւ ուտել զիւրաքանչիւր խաղաղու-
թեան կոտոր, հրաման տուալ ի Հերակ-
ղեայ՝ ձեռնամուխ ի միմեանս ոչ լինել : Եւ
զՄագանն կատարէր իփիաոս Ղիկուրգաւ հան-
գերձ, որ էր յազգէ զակեղմանացւոց . ի Հե-
րակղեայ երկրքեան իսկ էին . եւ յայնժամ
ստադին միայն մրցութիւն էր . եւ ապա յե-
տոյ եւ այլ եւս զուպարածքն մի ըստ միջէ
յաւելան :

Բայց արիստիդամանք հեղիացիք պա-
մն, որպէս թէ ի քսաներորդէ եւ յեւթ-
ներորդէ ողոմպիադէն՝ յիփիաոսէն, կար-
գեցաւ Մագանն եւ յազութութիւնն . եւ ու-
մք չդրեցաւ առ ծուղութեան առաջնացն :

ἀνεγράφη, ἀμελησάντων τῶν προτέρων. Τῇ δὲ εἰκοστῇ (ὀγδόῃ) τὸ στάδιον νικῶν Κόροιβος Ἡλείος ἀνεγράφη πρῶτος· καὶ ἡ Ὀλυμπιάς αὐτῇ πρώτῃ ἐτάχθη, ἀφ' ἧς Ἕλληνες ἀριθμοῦσι τοὺς χρόνους.

Τὰ δὲ αὐτὰ τῷ Ἀριστοδήμῳ καὶ Πολύβιος ἱστορεῖ. Καλλίμαχος δὲ δέκα τρεῖς Ὀλυμπιάδας ἀπὸ Ἰφίτου παρῆσθαι φησὶ μὲν ἀναγραφείσας, τῆς δὲ τεσσαρεσκαίδεκάτης Κόροιβον νικᾶν. Πολλοὶ δὲ λέγουσιν, ἀπὸ τῆς ὑπὸ Ἡρακλέους τοῦ Ἀλκμήνης τοῦ ἀγῶνος θέσεως ἐπὶ τὴν πρώτην ἀριθμουμένην Ὀλυμπιάδα, γενέσθαι ἔτη νηθ'. Ἄγουσι δὲ Ἡεῖοι πενταετηρικὸν τὸν ἀγῶνα τεσσάρων ἐτῶν μεταξὺ συνταλυνμένων.

ΕΛΛΗΝΩΝ ΟΛΥΜΠΙΑΔΕΣ.

Ἀπὸ τῆς πρώτης, ἐπὶ τὴν σμ'. καθ' ἣν Ῥωμαίων ἐβασίλευσεν Ἀττωνίνος υἱὸς Σεβήρου.

Πρώτῃ Ὀλυμπιάς, ἣν ἐνίκα Κόροιβος Ἡλείος στάδιον· τοῦτο γὰρ ἡγωνίζοντο μόνον ἐπὶ Ὀλυμπιακῶν ἀγῶνων.

Προστέθη πυγμῇ, καὶ Ὀνόμαστος Σμυρναῖος ἐνίκα, ὁ καὶ τῇ πυγμῇ νόμους θέμενος.

Φιλόμβροτος δὲ Λάκων πένταθλος τρεσὶν Ὀλυμπιάσιν ἐνίκησε. Κάρινα ἐτίθη πρῶτον ἐν Λακεδαιμόνι κειθαρωδῶν ἀγῶν.

Εἰκοστῇ ὀγδόῃ. Χάρμις Λάκων στάδιον.

Ὅς σύκοις ξηροῖς ἤδκει. Ταύτην ἤξαν Πισαῖοι, Ἡλείων ἀσχολουμένων, διὰ τὸν πρὸς Δυναίους πόλεμον.

Բայց ի քաններորդում ողմակադին յաղ-
թեալ ի ստադին Կուսերոս Հեղեացի՝ նախ
գրեցաւ. եւ այն առաջին ողմակաւ կարգե-
ցաւ. յորմէ Յոյնք համարին զժամանակն:

Ջնդնս զարիստիգոմկայսն պատմէ եւ
Պաւլիբոս: Բայց Կազգիմպոս ասէ Յ.Գ.
ողմակագոս անդիրս մեացեալս յիփիտեայ,
ի չորեքստասներորդում յաղթել Կուսի-
բոս: Բայց բազումք ասեն՝ թէ ի Հիբակեայ
Ազկմայ յԱգոնին գնելոյ՝ մինչեւ ցառալին
համարեալ ողմակագն՝ լինել ամս ՆԵՄԹ,
եւ անեն հերակղացիք հինգամեայ զԱգոնն
չորից ամաց ի միջի կառարեւոց:

Յ Ո Ւ Ն Ա Յ Ո Ղ Ո Մ Պ Ի Ա Դ Ք

Յառաջիկն փնյա յԽեյ յորում խառատիւ
հասնոյցաւ Անդանինս որդի Սիսիբեայ:

|| Ղ Ո Մ Պ Ի Ա Ս . Յորում յաղթէր Կուսի-
բոս Հեղեացի ի ստադին. քանզի զայն եւ եթ
մրցէին մինչեւ ցերեքստասներորդ ողմ-
ակագն:

Յաւելաւ կռիւմարտիկն. եւ ընդմա-
տոս զմիւսնացի յաղթէր. որ եւ զկռիւ-
մարտիկ արէնան եգ:

Փիզիմբրատոս զակոնացի ի պենտաթլոս
կռուին՝ յերիս ողմակագոսն յաղթեաց:
Ասանին եգաւ նախ ի Ղակեգեմոնիա փան-
դըռնահարացն մրցութիւն:

Քարմիս զակոնացի ի ստադին. որ չոր
թղսվ եւ եթ զպէտոն վնարէր. այնմ սկիզբն
պէտեացիք արարին, ի խափանել Հեղի-
ցուցն վրան արեւմտեաց պատերազմին:

Πισαῖοι Ἡλείων ἀποστάντες ταύτην το
ῆξαν, καὶ τὰς ἐξῆς κβ'.

Προσέτεθῃ παγκράτιον· καὶ ἐνῖκα Λύγ-
δαμῖς Συρακούσιος ὑπερμεγέθης, ὃς στά-
διον ἐξεμέτρησε τοῖς ἑαυτοῦ ποσὶ, μόνας
ἑξακοσίους παραθέσεις ποιησάμενος.

Καὶ, διάνυλον Κύλων ὁ Ἀθηναῖος ὃ
ἐπιθέμενος τυραννίδι.

Τριακοστὴ ἕκτη. Φρυγῶν Ἀθηναῖος ὃς
Πεττακῷ μονομαχῶν ἀνῆρέθη.

Προσέτεθῃ στάδιον παιδων, καὶ ἐνῖκα
Πολυνείκης Ἡλείος. Προσέτεθῃ καὶ παιδων
πάλη, καὶ ἐνῖκα Ἱπποσθένης Λάκων, ὃς
διαλιπὼν μιαν τὰς ἐξῆς πέντε Ὀλυμπιάδας
ἀνδρῶν πάλην ἐνίκησε.

Καὶ Πολυμνήτωρ Μιλήσιος παιδων
στάδιον, ὃς αἰπολῶν λαγῶν κατέλαβε.

Πυθαγόρας Σάμιος ἐκκριθεὶς παιδων
πυγμῆν· καὶ ὡς θῆλος χλευαζόμενος, προ-
βάς εἰς τοὺς ἀνδρας, ἀπαντας ἐξῆς ἐνίκησε.

Ἀρχίων Φυγαλεὺς τὸ τρίτον νεκρῶν
παγκράτιον φιλωθεὶς ἀπέθανε, καὶ νεκρὸς
ἐστέφθη, φθάσαντος ἀπείρασθαι ἀνταγω-
νιστοῦ, κλωμένου αὐτῷ τοῦ ποδὸς ὑπ'
ἐκείνου.

Μίλων Κροτωνιάτης πάλην, ὃς νικᾷ
Ὀλύμπια ἑξάκις, Πύθια ἑξάκις, Ἴσθμια
δεκάκις, Νέμεα ἐννάκις.

Ἐξηκοστὴ ἑβδόμη. Φανᾶς Πελληνεὺς
πρῶτος ἐστρίσσειεν διάνυλον, ὄπλον.

Պիտաղիբ ապստամբեցին ի հեղիացւոցն . եւ զայս կորցեցին . եւ զայլս եւս մի ըստ փոջէ իւր :

Յաւելաւ պանկրատինն . եւ յաղթէր ի գգամօս սիրակուսացի յաղթանգամ . որ շափեաց զսոպարէզն սաիւքն , եւ վեց հաբիւր փայն քսլ տրար :

Յերթեւեկին , նիւզոն ամենացի . որ եւ ի վերայ բռնաւորին իսկ յարձակեցաւ :

Փրինոն ամենացի ի ստագին . որ ի նով կողւաջ փայն ընդ փայն մարտուցեալ սպանաւ :

Յաւելաւ ստագինն մանկուայ . եւ յաղթէր Պաւլինիկէս հեղիացի . եւ մանկուայն գիրկընդիտան կախ . եւ յաղթէր Խառութենէս զակոնացի . որ սխալեաց զմին . եւ յար ի հինգ Ողոմակագոս , եւ արանց ի կառւի յաղթեաց :

Եւ Պաւլինիէսամբ միզէիացի ի մանկուայ ի ստագին . որ ի տուարածի նապաստակի եհաս :

Պիթագորաս սրմեացի խոտեցաւ ի մանկուայ բռնամարտին , եւ իբրեւ զէգ խաբեալ , յառաջ մատուցեալ ամենայն արանց քով ի բաց յաղթեաց :

Արեղիանի փիգաղացւոյ յերկրորդում պանկրատին յաղթեալ կառափնտաեալ մեռաւ . եւ գի պատկեցաւ . քանզի յառաջագոյն պարտեալ տիդոնին , խոտացաւ թէ զոտն մի երեկ :

Ի գերկ ընդ խառն մարտին Միղոն կրովտանացի . որ յաղթեաց յողոմակոջն վեցիցս . ի պիթիոջն վեցիցս . յիթիփուջն տասնիցս . ի նեմուջն իննիցս :

Փաննաս պեղզէնացի զառաջինն երեքինեաց ի ստագին , եւ ի գիււղանին , եւ ի

Πάλην Ἀμυσινᾶς Βαρκαῖος, ὃς βουκολῶν ταύρω ἐγυμνάζετο, ὃν καὶ εἰς Πίσαν ἀναγών συνεγυμνάσθη.

Παγκράτιον Πολύδαμας Σκοτσουσαῖος ὑπερμεγέθης, ὃς ἐν Πέρσαις παρὰ Ὀχρ γενόμενος λέοντας ἀνῆρει, καὶ ὠπλισσομένους γυμνὸς κατηγωνίσσατο. (ἴσθη δὲ καὶ ἄρματα ἐλαυνόμενα κατα κράτος.) Προστέθη συνωρίς, καὶ ἐνίκαι Εὐαγδράς Ἡλεῖος.

Προστέθη σαλπικτής· καὶ ἐνίκαι Τίμαιος Ἡλεῖος.

Προστέθη καὶ κῆρυξ· καὶ ἐνίκαι Κράτης Ἡλεῖος.

Προστέθη τέθριππον πολικὸν καὶ ἐνίκαι Εὐρυβάτας Λάκων.

Ἀντήνωρ Ἀθηναῖος, ἡ Μιλήσιος παγκράτιον, ἀκόντιον, περιοδονίκης, ἄληπτος ἐν ταῖς τρεῖσιν ἡλικίαις.

Πάλην Κερᾶς Ἀργεῖος, ὃς χηλᾶς ἀπέσπα βοός.

Πυγμῆν Κλεόξενος Ἀλεξανδρεὺς, περιοδονίκης ἀτραυμάτιστος.

Παίδων πυγμῆν Μόσχος Κολοφώνιος, μόνος παιδικὴν περίοδον. Προστέθη παίδων παγκράτιον, καὶ ἐνίκαι Φαίδιμος Ἀλεξανδρεὺς.

Πάλην Κλεῖτος Ῥόδιος, ὃς τραχηλῖξον ἀπελάμβανεν.

Διακοσιοστὴ ἐνδεκάτη οὐκ ἤχθη, Νέρινος ἀταβαλλόμενον εἰς τὴν ἑαυτοῦ ἐπιδημίαν· μετὰ δὲ ἔτη δύο ἀχθείσῃ αὐ-

հեղափոխութեան. որ է սոսի ելանել զմեկրին միջուկեան:

Ի մարտին Ամսինաս բարկեցի. որ յանդերգութիւնսն ընդ ջլու ոգորէր. եւ ի պիտանն մտեալ ընդ պլի հանդիսի անցանէր:

Եւ յամենախումբ մարտին Պաւլիգամաս սկստուտացի յաղթանդամն. որ ի Պարսա առաջի Ովքայ երթեալ կոտորէր առեւծս. եւ ընդ վառեալս մարկանդամ կռուէր: Յաւելաւ տինովրիսն. եւ յաղթէր Եւսգրոս հեղիացի:

Յաւելաւ փողականն. եւ յաղթէր Յիւս հեղիացի:

Յաւելաւ եւ քարոզականն. եւ յաղթէր Ակրասէս հեղիացի:

Յաւելաւ յովանական կառամարտիկ (կառամարտիկ). եւ յաղթէր Եւռիբատոս զականացի:

Անտենադր աթենացի կամ միդէսացի յամենախումբ մարտին, յոտիւել, ի շրջականս, առանց պարտութեան եւ օծանելոյ յերեոնն տիսն դառնէր:

Աերասոս արգիացի, որ զինդակ եզինն թափեաց:

Եւ ի բանամարտիկ կռուին Ալէսքսէնոս ալէքսանդրացի, ի շրջանակին առանց խաթարելոյ:

Ի մանկաւոյ բանամարտիկ կռուին՝ Յորքոս կողոփանացին, մայն՝ ի մանկութեան ի շրջանակաւ մարտին յաղթեաց: Յաւելաւ մանկաւոյ պանկրատիսն, որ է հասեւառիկ. եւ յաղթէր Փէդիմոս ալէքսանդրացի, ի ստագին:

Եւ ի մարտին Ալիտաստարատոս առգացի. որ զվզեւ եւեթ կաշեալ յաղթէր:

Չկարգեցաւ վասն յամելոյն Ներսնի անդր երթալոյ. եւ ապա յետ երկուց ամաց

τῆς, στάδιον μὲν Τρύφων Φιλαδελφεὺς ἐνίκα. Νέρων δὲ κηρύκων ἀχῶνα ἰστυφανοῦτο· τραγωδοὺς, κωμικοὺς, ἄρμα πωλικόν, καὶ τὸ τέλειον, καὶ τὸ δεκάπωλον.

Ἐκ τῶν Διοδώρου περὶ τῆς τῶν Κορινθίων ἀρχῆς. Κορινθίων βασιλεῖς.

Τούτων ἡμῖν διευκρινημένων, λείπεται περὶ τῆς Κορινθίας καὶ Σικυνωίας εἰπεῖν, ὃν τρόπον ὑπὸ Λωρῆων κατωκίσθησαν· τὰ γὰρ κατὰ Πελοπόννησον ἔθνη σχεδὸν πάντα, πλην Ἀρκάδων, ἀνάστατα συνέβη γενέσθαι κατὰ τὴν κάθοδον τῶν Ἡρακλειδῶν. Οἱ τοίνυν Ἡρακλεῖδαι κατὰ τὴν διαίρεσιν, ἐξαιρέτον ποιησάμενοι τὴν Κορινθίαν καὶ τὴν ταύτης πλησιόχωρον, διεπέμψαντο πρὸς τὸν Ἀλήτην, παραδίδόντες αὐτῷ τὴν προσηρημένην χώραν. Ἐπιφανὴς δὲ ὁ ἀνὴρ γενόμενος, καὶ τὴν Κόρινθον αὐξήσας, ἐβασίλευσεν ἔτη λή.

Μετὰ δὲ τὴν τούτου τελευταίην ὁ προσβύτατος αἰὲς τῶν ἐκγόνων ἐβασίλευσε, μέχρι τῆς Κυψέλλου τυραννίδος, ἥτις τῆς καθόδου τῶν Ἡρακλειδῶν ὑστερεῖ ἔτεσι νηξ'. Καὶ πρῶτος μὲν παρ' αὐτοῖς διεδέξατο τὴν βασιλείαν Ἰεῖων ἔτη λή. Μεθ' ὃν ἦρξεν Ἀγέλας ἔτη λζ'. Μετὰ δὲ τούτους Προυμνης ἔτη λβ. Καὶ Βάκχης ὁμοίως τὸν ἴσον χρόνον γενόμενος ἐπιφανέστατος τῶν πρὸ αὐτοῦ· διὸ καὶ συνέβη τοὺς μετὰ ταῦτα βασιλεύσαντας οὐκ εἶναι Ἡρακλεΐδας, ἀλλὰ Βακχίδας προσαγορεύεσθαι. Μετὰ τοῦτον Ἀγέλας μὲν ἔτη λ'. Εὐδημος δὲ ἔτη κβ. Ἀριστομήδης ἔτη λ'. Οὗτος δὲ τελευταίος

կարգեցաւ . ի սառգին Յրեփան փիղագեղ-
փացի յաղթեր : Բայց Ներսէս ի քնարահա-
րաց պսակէր , քանզի երգեցկաց եւ փանդու-
նահարաց եւ ի կառու յաւանակականս , եւ
ի Ժ . յովանակեանսն յաղթեաց :

Ի Դիոփորի ժողովից լատն Կորնիսցոց Բա-
գատորաց :

Յետ զայս բարւոք ընտրելոյ՝ զԿորնիթա-
ցւոց եւ զսիկոնացւոց թագաւորութենէ դի-
պող է ասել , թէ որպէս ի գովիացւոցն
ընակեցան . զի պեղոպոնէսացւոց ազգին
գրեթէ ամենայն իրաց բաց յարկագա-
ցւոցն՝ եհաս խախտել՝ ի հերակղիգացւոց
ապառտակին : Քանզի Հերակղեանքն ի բա-
ժանելն ընտիր եւ լաւ համարեցան զԿորնի-
թոս եւ շուրջ զնովաւ աշխարհն , յղեցին
առ Աղէտէս՝ մատնեալ նմա զյառաջագոյն
յիշատակեալ աշխարհն : Ո՞նց այր երեւելի
գիպեալ , եւ զԿորնիթոս մեծացուցեալ՝ թա-
գաւորեաց ամս ԼԷ :

Յետ որոյ վախճանելոյ՝ նախնին որդին
եւեթ ցանգ ի ծնողաց թագաւորէր , մինչեւ
ցնիփսեղեպ բռնակալութիւնն , որ քան
զհերակղիգացւոց ապատակն յետնի ամօք
նոս եւ եւթամբք : Եւ նախ ի նմանէ յա-
ջորդեաց զթագաւորութիւնն իբրեւն ամս
ԼԷ : Յետ որոյ տիրեաց Ագեղաս ամս ԼԵ :
Յետ որոյ Պրիմնիս ամս ԼԵ : Եւ Բակքիս
նոյնպէս կշիւ զնոյն ժամանակս՝ եղեւ երեւ-
ելի քան զիւր առաջինսն . եւ յետ նոցա
թագաւորացն նմին իրի իսկ ոչ եւս հերակ-
ղեանս , այլ բակքիգեանս լինէր անուանեալ :
Յետ որոյ տիրեաց Ագեղաս ամս Լ : Եւ
գամոն ամս ԻԵ : Արիստոմեդէս՝ Ե ընդ երես-

ἀπέλειπεν υἱὸν Τελεστήν καὶ δα τὴν ἡλικίαν, σὺ τὴν κατὰ γένος βασιλείαν ἀφείλατο θεῖος ὢν καὶ ἐπίτροπος Ἀγήμεν, ὃς ἤρξεν ἔτη εἰς. Μετὰ τοῦτον κατέσχευ Ἀλέξανδρος ἔτη κέ. Τοῦτον ἀνελὼν Τελεστής ὁ σταυρωθεὶς τῆς πατρώας ἀρχῆς ἤρξεν ἔτη ιβ'. Τοῦτου ὑπὸ τῶν συγγενῶν ἀναιρεθόντος, αὐτομένης μὲν ἤρξεν ἐνιαυτόν.

Οἱ δ' ἀπὸ Ἡρακλείους Βακχίδαι, πλείους ὄντες διακοσίων, κατέσχεον τὴν ἀρχήν, καὶ κοινῇ μὲν προειστήκεισαν τῆς πόλεως ἀπαντες· ἐξ αὐτῶν δὲ ἑτα κατ' ἐνιαυτόν ἤρουτο πρῦτανιν, ὃς τὴν τοῦ βασιλέως εἶχε τάξιν, ἐπὶ ἔτη υ'. μέχρι τῆς Κυψέλλου τυραννίδος, ὑφ' ἧς κατελύθησαν.

Ἡ Μακεδονικὴ βασιλεία ἀπὸ τῶν Πορφυρίου τοῦ καθ' ἡμῶν φιλοσόφου.

Μετὰ δὲ Ἀλέξανδρον τὸν Φιλίππου, Μακεδόνων ἐβασίλευσαν οἷδε τῆς Μακεδονίας, καὶ Ἑλλάδος. Ἡ τῶν Μακεδόνων ἀρχή, ἄχρι τῆς ὑπὸ Ῥωμαίων καταλύσεως, τοῦτον διήρκησε τὸν τρόπον.

Ἀριθαῖος δὲ Φιλίππου καὶ Φιλίνης τῆς Θετταλῆς, ὃν οἱ Μακεδόνες πόθῳ τοῦ Φιλίππου γένους Φίλιππον προσαγορεύσαντες βασιλέα ἀνέδειξαν μετ' Ἀλέξανδρον, καίπερ ἐξ ἐταίρας γεγονότα, ἣ ἄφρονα συνειδότες εἶναι, διαδέχεται τὴν ἀρχήν, ὥσπερ ἔφαμεν, Ὀλυμπιάδος τῆς ριδ'. ἔκει δυνάμει. Δογίζεται δὲ αὐτῷ ἔτη ζ'. ἐπέζησε

նիւք: Որ վախճանեցաւ եւ եթող որ-
դի զՅէղէստէս մասաղ հասակաւ. զորոյ
զազդական թագաւորութիւնն առ իւր
հօրեղբայր եւ սոսիկան՝ անուն Ագեման.
եւ տիրեաց ամս ԺԶ: Յետ սորա կալաւ
Աղէքսանդրոս իբրեւ ամս ԻԵ: Զսա սպան
Յէղէստէս՝ որ զրկեցաւ յիշխանութենէն.
եւ տիրեաց ամս ԺԲ: Ի սորա սպանանել
յիւրոյ ազգականաց՝ Աւստինէս տիրեաց
սարի մի:

Հերակղեանքն՝ որ բախրիզքն անուանե-
ցան, աւելի քան Մ էին, որ կալան զիշ-
խանութիւն, եւ խառն հասարակ ամենեքին
տիրէին քաղաքին. յինքեանց մի մի տարի
ընտրէին նահապետ, որ զթագաւորի տեղի
սւնէր, զամս Զ մինչեւ ցնդիփոսեղեայ բըւ-
նակալութիւնն. յորմէ եւ վախճանեցան իսկ:

Պորթիւրի՝ որ առ Դուս հախառի մը ինչոս-
իս էր:

{ } Ետ Աղէքսանդրի Փիգիպպեայ՝ մակեդո-
նացաց՝ թագաւորեցին այսպիկի զք մակե-
դոնացաց եւ եզդագաց: Մակեդոնա-
ցաց իշխանութեանն մինչեւ ի հռոմայեցաց
վախճան առնլոյ՝ ցաւանակեցաւ զայս՝ մեւ
օրինակի:

Արիզես Փիգիպպեայ եւ Փիգնինայ
թեաաղացայ, զոր մակեդոնացիք առ գութ
փիգիպպեան ազգին Փիգիպպոս անուանեցին,
եւ կացուցին թագաւոր յետ Աղէքսանդրի.
Թեպէտեւ յայլմէ կնոջէ էր, եւ անմիջ զայրն
գիտէին. յաջորդէ զիշխանութիւն նորա՝ որ-
պէս ասացաք իսկ՝ ի հարիւրորդ չորեքսո-
սաներորդ սղոմակադին յերկրորդում ամին:
Համարին նմա ամը Ը. քանզի եկեաց առ

γὰρ ἄχρ' ἑκατοστῆς πεντακαιδεκάτης Ὀλυμπιάδος ἔτους τεταρτου.

Κατέλιπε δὲ ὁ Ἀλέξανδρος παῖδας, Ἡρακλῆα τε ἐκ Μαρσίνης τῆς Φαρναβαΐζου, Ἀλέξανδρόν τε ἐκ Ρωξάνης τῆς Ὀξυάρτου τοῦ Βάκτρων βασιλέως. Ἀριδαῖον μὲν οὖν Ὀλυμπιάς ἔκτεινεν ἡ μήτηρ Ἀλεξάνδρου. Αὐτὴν δὲ, καὶ τοὺς δύο παῖδας Ἀλεξάνδρου Κᾶσσανδρος ὁ Ἀντιπάτρου ἀναιριῖ, τὸν μὲν αὐτὸς φανεύσας, τὸν δὲ Μαρσίνης Πολυσπέρχοντα πείσας. Ὀλυμπιάδα δὲ καὶ ἄταφον ἐκρίψας, ἀνείπεν ἑαυτὸν Μακεδόνων βασιλεῖα. Καὶ ἀπὸ ταῦδε καὶ τῶν ἄλλων Σατραπῶν ἕκαστος ἐβασίλευσε, τῆς Ἀλεξάνδρου γενεᾶς διεφθαρμένης. Γῆμας δὲ Θεσσαλονίκην τὴν Φιλίππου, βασιλεύων ἐπιβίβη ἔτη ιθ'. καὶ φθινάδε νόσῳ ἐπιπόνῳ διαλύθη.

Τούτων διαδέχονται οἱ παῖδες, Φίλιππος, καὶ Ἀντίπατρος, οἵτινες ἔτη τρία, καὶ μῆνας ε'. Ἐβασίλευσαν μετὰ τὸν πατέρα, πρῶτος μὲν Φίλιππος καὶ ἐν Ἑλατεῖα ἀποθνήσκει. Ἀντίπατρος δὲ Ἀλεξάνδρῳ τῷ παιδὶ συμπράττουσαν ἀνελὼν τῆς μητέρας Θεσσαλονίκης εἰς Ἀνσίμαχον ἐφυγε, καὶ τῶν ἐκείνου θυγατέρων γῆμας τιτὰ ὁμοίως ἀνῆρέθη πρὸς αὐτοῦ Ἀνσιμάχου.

այնու՝ փնչել ցհարիւրորդ հնգետասաներորդ ողոմպիադն չորրորդի ամին :

Եւ եթող Աղէքսանդրոս որդի զՀերակլէս ի Փարսինայ դռներէ Փարանաքաղայ . եւ զԱղէքսանդրոս յՌաքսանդայ դռներէ Ռքսիարանայ թագաւորի բակարեացւոց . որ ի մեռանելոյ Աղէքսանդրի Փիղիպպայ իսկ եւ իսկ ի թագաւորութեանն ծնաւ : ՋԱւրիդինոս Ռղոմպիա սպան մայրն Աղէքսանդրի : Եւ զնա տիրեալ մակեդոնացւոց , եւ զերկուս որդիս Աղէքսանդրի՝ Կասանդրոս Անտիպատրեայ սպանանէ : Ջփն ինքն իսկ սպան . եւ զփուսն՝ որ ի Փարսինեայն էր , Պաւլիսպեղքեայ հրամայեաց սպանանել : Իսկ զողոմպիա եւ անթաղ իսկ ընդ վայր ընկեաց . եւ զօրացոյց զանձն մակեդոնացւոց թագաւոր : Եւ այսուհետեւ ի սմանէ եւ յայլոց նախարարացն իւրաքանչիւր զթագաւորէր : Ի բառնալ ազգին Աղէքսանդրի՝ արար կին զԹեստաղանիկէ Փիղիպպեայ , թագաւորեալ . առ որով եկեաց ամս ԹՃ . եւ ծիւրական ցաւօք ջերեալ վախճանեցաւ : (Սորա ժամանակք համարին , եւ ի ողնս գրաւի եւ ամն՝ զոր կալաւ յես Արիզանեայ Ռղոմպիա , ի Ճարգէ եւ ի վելլառասներորդէ ողոմպիադէն առաջնայ ամին՝ փնչել ի Ճարգիւրորդ ողոմպիադ երրորդ ամին) :

Ջոս պայտազառն իւր որդիք՝ Փիղիպպոս եւ Աղէքսանդրոս եւ Անտիպատրոս . որք ամս Գ եւ ամսս Ջ թագաւորեցին յես հօրն : Նախ Փիղիպպոս , եւ յեղատիա մեռանէր : Իսկ Անտիպատրոս՝ գործակից Աղէքսանդրի մանկանն լեալ՝ սպանանէր ըլմայրն Թեստաղանիկէ . եւ փախտաւկան առ Ղիւսիմաքոս անկանէր . եւ զոմն ի նորա գոտերացն կին արարեալ՝ նոյն ձեւ օրինակի ի Ղիւսիմաքայ մեռանէր :

Ἀλέξανδρος δὲ γαρμὲ μὲν Ἀυσάνδρος
τὴν τοῦ Πτολεμαίου· πρὸς τε τὸν νεώτε-
ρον Πτολεμαῖον ἀδελφὸν εἰς συμμαχίαν
ἐπικαλεῖται Δημήτριον τὸν Ἀντιγόνην, ὅτε
πολιορκητὴς ἦν ἐπίνυμον, ἀναιρεῖται τε
ὑπ' αὐτοῦ· καὶ Μακεδόσιν αὐτὸς ἄρχαι
Δημήτριος. Τῶν οὖν παίδων Κασάνδρου
τῆς ἀρχῆς ἔτη λογίζονται ἀπὸ τοῦ τετάρ-
του ἔτους τῆς ἑκατοστῆς ἄχρι τοῦ τρίτου
ἑκατοστῆς εἰκοστῆς πρώτης Ὀλυμπιάδος.
Δημήτριον δὲ ἔξ ἔτη βασιλεύσαντα Μα-
κεδονίας Πύρρος ἐκβάλλει τῆς Ἠλείου βα-
σιλεὺς, τρίτος καὶ εἰκοστός ἀπ' Ἀχιλλέως
τοῦ Θέτιδος ὢν, ὡς ἂν αὐτῷ προσήκουστος
τῆς ἀρχῆς. μετὰ τὸ Φιλίππου γένος δὲ
Ὀλυμπιάδα τὴν Ἀλεξάνδρου μητέρα, κα-
κίην ἐκ Πύρρου τοῦ Νεοπτολέμου γενο-
μένην. Ἐπτά δὲ μῆνας ἄρχαι Μακεδόνων....
Τῷ δὲ ἐγδὲμ τούτῳ Λυσίμαχος διαδέχεται
ὁ Ἀγαθοκλῆς, Θετταλὸς ὢν ἐκ Κερνῶ-
νος, καὶ Ἀλεξάνδρου γενοῦς δορυφόρος.
Θρακῆς δὲ τότε καὶ Κερδρήσου βασιλευσών,
εἰς γείτονα καὶ ὁμορον τὴν Μακεδονίαν
ἐπιδραμὼν, διαδέχεται.

Οὗτος Ἀρσινόη πεσθεὶς τῇ γυναίκί,
Ἀγαθοκλέα τὸν υἱὸν ἐκ τοῦ ζῆν ἤρω· βα-
σιλεύει δὲ Μακεδονίας ἔτη 6. καὶ μῆνας
5. Ἡττάται δὲ ἐν τῇ περὶ Κόρυν μάχῃ
τῇ πρὸς Σέλευκον τὸν τῆς Ἀσίας βα-
σιλέα, ὅτε Νικάτωρ ἐπὶ κλησὶς ἦν, ὅτε καὶ
τοῦ ζῆν ἀπαλλοττεύεται. Εὐθύς δ' ἐπὶ τῇ

Իսկ Ազէքսանդրոս առնէր կին զՂիսանդրոս
զՊաղտմէի. ի վերայ երթեալ կրտսերայ եղ-
բորն ի մարտ պատերազմի, զօրավիշն օգնա-
կանութեան զԴէմէարիոս Անտիպատրեայ
կոչէր, որոյ անուն յորջորջանաց էր պաշա-
քիչ. սպանանէր ի նմանէ. եւ տիրէ մակե-
դոնացւոց Դէմէարիոս: Եւ որդւոցն Վասան-
դրեայ համարին ամբ իշխանութեան ի չօր-
բորդէ ամէ Ճորդի եւ քսաներորդի ողոմ-
պիադին, մինչեւ ՏՃորդ Իերորդ եւ եր-
բորդ ողոմպիադին առաջնոյ ամին: Պիւռոս
ընկենու զնա՝ արքայ եպիրացւոց՝ քսանե-
րորդ երբորդ յԱքիլղեայ որդւոյ Թեապոյ.
որպէս թէ նմա իսկ էր անկ իշխանութիւնն
յետ Փիլիպպեայ ազգին՝ վասն Ողոմպեայ մօր
Ազէքսանդրի. զի եւ մայրն՝ Պիւռեայ որդւոյ
Նեոպաղտմէի էր լեալ: Եւ զեւթն ամիս
տիրէ մակեդոնացւոց՝ ի Ճորդի քսաներորդի
երբորդի ողոմպիադին յերկրորդում ամին:
Իսկ յաւթերորդին զսա Ղիւսիմարոս փոխա-
նորդէ օրդի Ագաթոկղեայ. որ թեառազացի
էր ի Կրանոնայ, եւ Ազէքսանդրի սպասա-
ւոր: Բայց Դրակոյ յայնժամ եւ քեռանի
չեւ եւդ թագաւորեր. այլ ի գրացին եւ
յորուարձական ճեպեալ երթայր ի Մակե-
դոնիա՝ ագնուլ զթագաւորութիւնն:

Սագրեալ յԱրտինոյեայ կնոջէ իւրմէ՝
զԱգաթոկղէս օրդի իւր ի կենդանութենէ
արկանէր. եւ թագաւորեր ի Ճօրդէ Իե-
բորդէ երբորդէ ողոմպիադին երկրորդ ամին
ի հինգերորդ ամսեան, մինչեւ ՏՃորդ Իե-
բորդ չորրորդ ողոմպիադն երբորդ ամին. որ
լինին ամբ Ե եւ ամիսք Զ: Ի պարտութիւն
մասնեալ լինի ի Կարայ գաղտին պատերազմ
ընդ Սեղեւկեայ տոհացւոց արքայի որ Նի-
կանովն կոչէր: Իսկ եւ իսկ յետ յաղթու-

νίκη Σίλευκον Πτολεμαῖος ὁ τοῦ Λάγου καὶ Εὐρυδίκης παῖς τῆς Ἀντίπατρον, ᾧ Κεραυνὸς ἐπικλήσις ἦν, εὐεργέτην τε ὄντα ἑαυτοῦ, καὶ ἐκ φυγῆς ὑποδεξάμενον ἀνελών, ἤρξεν αὐτὸς Μακεδόσιν, ὅσπερ Γαλάταις πολεμῶν ἀνηρέθη, βασιλεύσας ἐν αὐτὸν καὶ μῆνας ἑ...

Τὴν δὲ Πτολεμαῖον Μελέαγρος ὁ ἀδελφὸς διεδέξατο. Μακεδόνες δ' αὐτὸν τῆς ἀρχῆς εὐθύς ἐκβάλλουσιν ἄρξαντα δύο μῆνας ὡς ἀνάξιον φανέντα. Καὶ ἀντ' αὐτοῦ ποιοῦνται βασιλέα Ἀντίπατρον ἀδελφιδοῦν μὲν ὄντα Κασσάνδρου, νιὸν δὲ Φιλίππου κατ' ἀπορίαν γένους βασιλικοῦ. Πέντε δ' αὐτὸν καὶ τεσσαράκοντα ἡμέρας ἄρχοντα Σωσθένης τις τῶν δημοτικῶν ἐξελαύνει ὡς ἀδύνατον στρατηγεῖν, Βρέννου τοῦ Γαλάτου ἐπιόντος τοσούτου πολεμίου. Καὶ αὐτὸν οἱ Μακεδόνες Ἐτησίαν ἐκάλεσαν, ὅτι χρόνῳ τοσῶδε οἱ ἔτησίαι πνέουσι. Σωσθένης δὲ Βρέννον ἐξελάσας, καὶ ὄλον δύο ἐτῶν προστάς τῶν πραγμάτων ἀποθνήσκει· καὶ γίνεται ἀναρχία Μακεδόσι, διὰ τὸ τοὺς περὶ Ἀντίπατρον, καὶ Πτολεμαῖον, καὶ Ἀριδαῖον ἀντιποιεῖσθαι μὲν τῶν πραγμάτων, ὁλοσχερῶς δὲ μηθέντα προσεῆναι. Ἀπὸ δὲ τοῦ Πτολεμαίου, ἐπὶ τὸ τέλος τῆς ἀναρχίας, τοῦτ' ἔστιν, ἀπὸ ρκδ'. Ὀλυμπιάδος ἔτους τετάρτου, ἄχρι τῆς ρκς'. Πτολεμαίου μὲν τοῦ

Թեանն Սեղեւկեայ՝ Պաղտմէս Ղազարի եւ Եւսեփիկեայ որդի գտանք Անտիպատարայ, որ Կերաւնոսն կոչէր՝ այսինքն է բարկու թիւն, զիւր երախտաւորն՝ որում ի փախրտախն ապաստան էր լեալ՝ սպանանէր. եւ ինքն տիրէր մակեդոնացւոց. եւ մինչդեռ ընդ գաղատացիս տայր պատերազմ՝ սպանաւ, թագաւորեալ զաւորի եւ զհինգ ամիս. (որպէս համարել զժամանակ թագաւորու թեան նորա ի չորրորդէ ամէ Ճորդի Իերորդի չորրորդի ողոմպիագին՝ մինչեւ ի հինգերորդ ամիսն առաջնայ ամիսն Ճորդի Իերորդի եւ հինգերորդի ողոմպիագին):

Իսկ զՊաղտմէս՝ Մեղէազրոսնորին եղբայր պայազաւեաց. եւ Մակեդոնացիք իսկ եւ իսկ հանէին զնա յիշխանութենէն, կալեալ ամիսս Բ. իբրեւ զտնարժան ինչ երեւեալ: Եւ ընդ նորա առնէին թագաւոր զԱնտիպատրոս եղբորորդի Կառանդրի եւ որդի Փիղիպեայ՝ առ չգիւտ արքունական ազգին: Նորա տիրեալ աւուրս ԽԵ, Սոսթենէս ոմն փախտական առնէր զնա, որպէս թէ չիցէ բաւական զօրավարութեան, Արենայ գաղատացւոյ այնպիսի պատերազմաւ եկեալ ի վերայ հասեալ: Եւ զնա Մակեդոնացիք Ցարեւոր կոչեցին. քանզի այնչափ ժամանակս տարեւոր հողմք շնչէն: Իսկ Սոսթենէս եւ զԱրէնն եւս հալածեաց. եւ զամենայն զիրս զերկեամբ բովանդակեալ մեռանէր. եւ լինէին անտերուհի Մակեդոնացիք, վասն որոյ լինէր Անտիպատրեայ եւ Պաղտմէի եւ Արիգեայ՝ յանձանձիշս կալ իրացն. բայց բովանդակ եւ ոչ միում ումք ունել: Եւ ի պաղտմանց ցվախճան անտերնչութեանն, այսինքն է ի Ճորդէ Իերորդէ չորրորդէ ողոմպիագէն՝ չորրորդ ամիս, մինչեւ ցՃորդ Իերորդ վեցերորդն. յորոց Պաղտմէի Բարկու-

Κεραινοῦ ἐνιαυτὸν καὶ μῆνας εἰ ἄρξαντες, Μελισάγρου δὲ μῆνας β'. Ἀντιπάτρου δὲ ἡμέρας μί. Σωσθένους δὲ ἔτη β'. καὶ τοῦ λοιποῦ χρόνου εἰς ἀναρχίαν λογισθέντος.

Τοῦ δ' Ἀντιπάτρου τοῖς πράγμασιν ἐπιβουλευόντος, Ἀντίγονος ὁ Δημητρίου τοῦ πολιορκητοῦ καὶ Φίλας τῆς Ἀντιπάτρου θυγατρὸς υἱὸς μεταποιεῖται τῆς ἀρχῆς, ὅς ἐν Ἰόνοις τῆς Θετταλίας γενόμενός τε καὶ τραφεὶς Γονάτας ἐπεκαλεῖτο. Λογίζεται δὲ αὐτῷ τὰ πάντα ἔτη τῆς βασιλείας τέσσαρα καὶ τεσσαράκοντα· ἦν γὰρ βασιλεὺς καὶ πρὶν τῆς Μακεδονίας κρατῆσαι, ὅλοις ἔτεσι δέκα πρότερον.... Οὗτός ἐστιν ὁ τὴν Ἑλλάδα ἐγκρατῶς χειρωσάμενος, καὶ βιοῖ μὲν τὰ πάντα ἔτη τρία καὶ ὀγδοήκοντα· τελευτᾷ δὲ τῆς ῥῆς Ὀλυμπιάδος ἔτι πρώτῃ.

Ὅν δεκδέχεται υἱὸς Δημήτριος, ὅς καὶ πᾶσαν τὴν Ἀσίην ἔλαβε, Κυρήνης τε ἐπαράτησε, ... καὶ κατέσχεν ἐτῶν δέκα. Γήμας δὲ τινα τῶν αἰχμαλώτων, καὶ Χρυσήϊδα προσειπὼν, Φίλιππον ἐξ αὐτῆς ἔσχειν τὸν πρῶτον πολεμήσαντα Ῥωμαίοις, καὶ κακῶν αἰτίων Μακεδόσι γενόμενον. Φίλιππον μὲν οὖν ὀρφανευόμενον ἐπετρόπουνεν Ἀντίγονος ἕτερος ἐκ τοῦ βασιλείου γένους, ὃ Φοῦσκος ἐπώνυμον ἦν. Δίκαιον δὲ Φοῦσκον εἰς τὴν ἐπιτροπὴν ὀρῶντας οἱ Μακεδόνες ἐστήσαντο

Թեանն դատնի կալեալ զտարի եւ զՀինգ
ամիս . եւ Մեղեագորեայ զերկուս ամիսս . եւ
Անտիպատրեայ զյոն օր . եւ Սոսթենի զեր-
կեամ . եւ այլայ ժամանակին անտէրունչ
համարել :

Ի նենգել Անտիպատրայ զիրան , Անտի-
գոնոս Դէմէարի պաշարողի՝ եւ Փիղասեայ
գտտեր Անտիպատրու որդի՝ լինէր յանձան-
ձիչ իշխանութեանն . որ ի Գոնուլիս Թեսա-
լաստանի երթեալ տնեալ՝ Գոնաոսոս կո-
չէր : Եւ նմա համարին բնաւ իսկ խոյ ամին :
Քանզի եր թագաւոր եւ յառաջագոյն՝ մինչ
չեւ զՄակեդոնիա կալեալ էր . ընդ ամե-
նայն ծ ամաւ յառաջ . (եւ կոչեցաւ թա-
գաւոր՝ յերկրորդում ամին Ճորդի Իերորդի
երրորդի ողոմպիագին . ըստ Մակեդոնացւոց՝
յառաջնում ամին Ճորդի Իերորդի վեցերոր-
դի ողոմպիագին) : Սա . է՝ որ լիզղադացւոց
աշխարհն սաստիկ ընդ ձեռամբ նուաճեաց .
եւ կեայր ընդ ամենայն Ձ եւ երիս ամի . եւ
վախճանէր ի Ճորդի երեսներորդի Եերոր-
դի ողոմպիագին յառաջնում ամին :

Ջոր փոխանակե որդի նորին Դէմէարիոս ,
որ համօրէն իսկ զամենայն Ղիբեաստան աւ ,
եւ կալաւ զնիրենէ . (եւ բնաւ զամենայն իսկ
հօրն՝ ի միահեծան իշխանութիւնն նորու-
գեաց) . եւ տիրեաց ամի ծ : Եւ արար կին զամ
ի դերեաց . եւ անուն զնէր Ոսկեակ . Փի-
ղիպպոս յայնմ կնոջէ ունէր որդի , զայն՝ որ
զառաջինն ետ ճակատ ընդ հռոմայեցիս . եւ
չարեաց պատճառք եղեւ մակեդոնացւոց : Եւ
զՓիղիպպոս այնուհետեւ որք անցեալ փայ-
փայէր սաստիկանութեամբ ոմ յազգէ թա-
գաւորութեան , որում Փուսկոս էր անուն
յորդորջանաց : Արդար գտեալ յսաստիկանու-
թեանն զՓուսկոս տեսանէին , արարին թա-

βασιλεύειν, καὶ τὴν Χρυσήϊδα αὐτῷ ἡρμοσαν· ὁ δὲ παίδων γενομένων ἐκ τῆς Χρυσήϊδος οὐκ ἀνεθρέφατο, τὴν ἀρχὴν τῷ Φιλίππῳ παρασώζων, ᾧ δὴ καὶ παρίδμεν ἀποθνήσκων.

... ἐπιτροπεύσας μὲν ἐπ' ἑτη ιβ'. ζήσας δὲ πάντα ἑτη μβ'. Ὁ δὲ τοῦ Δημητρίου υἱός, ὃν οἱ Μακεδόνες καλὸν ἐπωνόμαζον, χωρὶς τοῦ ἐπιτρόπου ἀπὸ τῆς ρμ'. Ὀλυμπιάδος ἀρχεῖν ἤρξατο· καὶ ἐβασίλευσεν ἑτεσιν ὅλοις δύο καὶ μ'. τελευτᾷ δὲ δευτέρῳ ἔτει τῆς ρθ'. Ὀλυμπιάδος. νή, τὰ ὅλα βιούς ἑτη.

Περσεὺς δὲ υἱὸς τοῦ Φιλίππου Δημητρίου τὸν ἀδελφὸν (ταῖς πρὸς τὸν πατέρα αὐτοῦ διαβολαῖς) ἀποκτείνας, βασιλεὺς ἔτεσι δέκα καὶ μηνσὶν ὀκτώ. Ἐπὶ γὰρ τῆς ρθ'. Ὀλυμπιάδος τοῦ τετάρτου ἔτους Λεύκιος Λιμίλιος πρὸς τοὺς Μακεδόνας περὶ τὴν Πύθναν εἶλε κατὰ κράτος. Περσεὺς δὲ εἰς τὴν Σαμοθράκην ἐφυγεν· οὕτως παρίδμεν ἑαυτὸν δέσμιον τοῖς πολέμοις. Κραεῖθεν εἰς Ἀλβὴν μετατεθείς, καὶ τηρούμενος, μετὰ πέντε ἑτη τελευτᾷ. Τὰ δὲ τῶν Μακεδόνων ἐπὶ τούτου καταλύθη.

Καὶ αὐτοὺς Ῥωμαῖοι τότε αὐτονόμους ἀφῆκαν, αἰδούμενοι δόξαν ἀγαθὴν, καὶ μέγεθος ἀρχῆς τῆς Μακεδόνων.

գաւոր. եւ խօսեցան նմա կին զՍոկեակն. եւ նա զորդիսն՝ որ եղեն յՍոկեկայն՝ չանուցաներ. զի իշխանութիւնն անխարդախ Փիղիպպոս պահէր. յոր ած իսկ հասոյց, եւ մեռաներ:

Մեռաներ եւ Դեմէտրիոս, որպէս անուան յորջորջանաց զեղեցիկ կոչէր, ի Ճորդէ երեսներորդի ողորմիւղիւն յերկրորդում ամին: Թագաւորութիւնն պնուհեաւ ի Փիղիպոս հասաներ. որպէս սատիկան յանձանձիլ յառաջագոյն յիշատակեալն Անտիգոնոս էր. Վաթնանցաւ ի Ճորդէ երեսներորդի իններորդի ողորմիւղիւն ի շորրորդում ամին. ընդ սատիկանութեամբ զերկառասան ած. եւ եկեաց ընդ ամենայն ամս խի: Իսկ Փիղիպպոս առանց սատիկանի ի Ճորդէ քառասներորդէ ողորմիւղիւնն, սկսաւ տիրել. եւ թագաւորեաց ընդ ամենայն ամս խի. եւ վաթնաներ յերկրորդ ամի Ճորդէ յիններորդի ողորմիւղիւն. կեցեալ ընդ ամենայն ամս Ե՛՛՛՛:

Իսկ Պերսեւս որդի Փիղիպպոս զԴեմէտրոս զեղբայր իւր սպանաներ. եւ թագաւորէ ամս Ժ. եւ ամսս ութ: Քանզի ի Ճորդում յիններորդում յերկրորդում ողորմիւղիւն չորրորդ ամին՝ Ղեւկիպպոս եւ Ակիլիոս զՄակեդոնացւոց Պիդանոս զկողմանսն առին յատիկ: Պերսեւս ի Սամոթրակ անկաներ փախտաւ. եւ ապա ինքնակամ իսկ մասնեաց զանձն ի ձեռս պատերազմաւորացն: Եւ անտի յԱզրէ փոխեալ՝ կայր ընդ պահպանութեամբ. եւ յեա հինգ ամի վաթնաներ: Մակեդոնացւոց իրք առ նովաւ վաթնանցան:

Եւ յայնժամ զնոսա հառվմայեցիք ինքնօրէնս աղիկամիս թողին. քանզի պատիւ արարեալ մեծարէին զմեծաշուք փառս եւ զյաղթ իշխանութիւնն մակեդոնացւոց:

Ἔτι δὲ ἑννεακαιδεκάτῃ ἐπὶ τῆς ρηΐ· Ὀλυμπιάδος, εἰς ἔτος τρίτον, Ἀνδρόκοις τις υἱὸν ἑαυτὸν ψευδόμενος εἶναι Περσέως, καὶ Φίλιππον ἑαυτὸν μετονομάσας, παρ' οὗ καὶ Ψευδοφίλιππος ἐκαλεῖτο, κρατεῖ Μακεδονίας, Θρᾶκας λαβὼν συμμάχους. Ἐν αὐτὸν δὲ κρατήσας, ἐκ παρατάξεως μὴ φεύγει εἰς τοὺς Θρᾶκας, ἑδωτος δὲ παρ' ἐκείνων δοθεὶς ἀναπέμπεται δέσμιος εἰς τὴν Ῥώμην.

Ῥωμαῖοι δὲ Μακεδόνας ἀχαρίστους γοητούμενους, διὰ τὸ συλλαβέσθαι τῷ Ψευδοφίλιππῳ, ὑποφύρους ἐποίησαν, ἑκτετάρτῃ τῆς ρηΐ Ὀλυμπιάδος. Γίνονται οὖν μετὰ Ἀλέξανδρον τὸν μέγαν... ἀπὸ τῆς ρηΐ Ὀλυμπιάδος ἔτους δευτέρου, ἄχρι τῆς ρηΐ τετάρτου ἔτους (ἐν ᾧ κατεδουλώθησαν Μακεδόνες,) τὰ πάντα ἔτη ρηδ' (ἔτους τῆς Μακεδονικῆς βασιλείας ροδ').

Ἀσίας καὶ Συρίας βασιλεῖς (οἱ μετὰ τὸν μέγαν Ἀλέξανδρον.)

Φιλίππου τοῦ Ἀριδαίου ἔκτον ἔτος καταγόντος τῆς βασιλείας ἐπὶ τῆς ἑκατοστῆς πεντακαιδεκάτης Ὀλυμπιάδος ἔτι τρίτῃ, Ἀντίγονος ὁ πρῶτος ἐβασίλευσε τῆς Ἀσίας, καὶ ἤρξε μὲν ἔτεσιν ὀκτωκαιδέκα, τὰ πάντα βιώσας ἕξ καὶ ὀγδαήκοντα. φοβερώτατος δὲ τῶν τότε βασιλέων γίγνεται, καὶ θνήσκει παρὶ τὴν Φρυγίαν, πάντων αὐτῷ διὰ φόβον τῶν δυναστῶν ἐπιθεμένων, τετάρτῃ ἔτι τῆς ἑκατοστῆς ἑννεακαιδεκάτης Ὀλυμπιάδος. Ὁ δ' υἱὸς αὐτοῦ Δημήτριος φυγὰς εἰς τὴν Ἐφεσον διασώθῃ, καὶ

Յամին քննուծերորդի, որ Ճորդի յիս-
ներորդի Էերորդի ողորմադին երբորդ ա-
մին կշէի, Անդրիսկոս ոմն զաննն սուա որ-
դի Պերսեւսի անուանեաց, եւ փոխեաց իւր
անուն Փիղիպոս. զասն որոյ եւ Սուա Փիղի-
պոսն կոչէր. ախրէր Մակեդոնացւոց, զթա-
կացիս առեալ ընդ իւր զօրավիգն: Իբրեւ
զտարի մի կալաւ, ի ճակատուէ փախսա-
կան լինէր ի Թրակացիս. մտանեալ ի նո-
ցանէ՝ առաքէր կապեալ ի Հռոմ:

Հռոմայեցւոց անկոսնեալ զՄակեդոնացիս
զասն Սուա Փիղիպոսին օգնական լինելոյ՝ Հա-
կատուա առնէին, ի չորրորդ ամի Ճորդի յիս-
ներորդի Էերորդի ողորմադին: Եւ լինին
յես Աղէքսանդրի ողորմադի Թագաւորու-
թեանն Մակեդոնացւոց՝ մինչեւ ըլտիւնան
Հարկատուս լինելոյ, եւ ՅՀռոմայեցւոց իշ-
խանութիւնն, ի Ճորդէ չորեքսասներորդէ
ողորմադէն երկրորդի ամին մինչեւ յՃորդ
յիսներորդ Էերորդ ողորմադ ամին չորրոր-
դի, ընդ ամենայն խԳ ողորմադի, եւ ամբ
երկու. եւ ընդ բնաւ ամբ ՃՀԴ:

Աօխոյոսոյ եւ Ասորոսոյ խախտութիւն:

Փիղիպոսի Արիդեայ վեցերորդում Հա-
սելոյ ամի Թագաւորութեանն՝ ի Ճորդի եւ
Եծերորդի ողորմադին յերրորդում ամին,
Անտիգոնոս նախ Թագաւորեաց ասիացւոց
զԼԺ ամ. ընդ ամենայն կեցեալ ամս 22.
աճաւոր քան զամենայն Թագաւորս ժամա-
նակին գտանէր. եւ մեռանէր ի Փռիւզա-
ցւոց աշխարհին, ամենայն զօրաց առ աճին ի
վերայ նորա դիմելոց, ի չորրորդում ամի
Ճորդի եւ իննուսասներորդի ողորմադին:
Իսկ որդի նորին Դեմետրիոս փախստական
անկեալ յԵփեսոս ապրէր, եւ յամենայն

τῆς Ἀσίας ἀπάσης ἀποσφαλεῖς, πάντων
δυνάτατος βασιλεὺς ἔδοξεν εἶναι ἐν τῇ πο-
λιορκίᾳ· ἃς οὐ δὴ καὶ πολιορκητὴς ἐπε-
κλήθη. Βασιλεύει δὲ καὶ αὐτὸς ἔτη ιζ'...

Πτολεμαῖος δὲ ἀναπαύσας, (ὅτι τῷ
Πηλουσίῳ προσέβαλεν ὁ Δημήτριος, ὅτι
τῶν κατ' Αἰγύπτου πραγμάτων ἐχόμενος,)
πέμπει βασιλέα τῆς Ἀσίας Ἀλέξανδρον,
ὡς υἱὸν Ἀλεξάνδρου, ὃς διὰ τὸ ὡς ἀγορα-
στὸς εἶναι νενομίσθαι τοῦ Πτολεμαίου,
Ζαβινᾶς ἐπικλήθη πρὸς τῶν Σύρων. Συμ-
βολῆς δὲ περὶ Λαμασκὸν γενομένης, ἤτη-
θαίς ὁ Δημήτριος φεύγει εἰς Τύρον. Κῆρεϊ
πυλνόμενος εἰσελθεῖν, πλοίῳ ἐπιβὰς κατε-
κόπη... βασιλεύσας πρὸ μὲν τῆς αἰχμαλω-
σίας ἔτη τρία, μετὰ δὲ τὴν καθόδον ἔτη δ'.

Διαδέχεται δὲ τὸν Δημήτριον Σέλευκος
ὁ υἱός, καὶ εὐθύς ἐκ διαβολῆς τῆς μητρὸς
ἀποθνήσκει. Ἀντίοχος δὲ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ
ὁ νεώτερος παραλαμβάνει τὰ πράγματα
τῆς ἑκατοστῆς ἐξηκοστῆς τετάρτης Ὀλυμ-
πιάδος ἔτει δευτέρῳ, καὶ τρίτῳ ἔτει νικᾷ
τὸν Ζαβινᾶν. Ὁ δὲ τὴν ἥτιαν μὴ ἐνέγκας
φαρμάκῳ ἑαυτὸν διεχρήσατο, βασιλεύει δὲ
ἔτη ια', ἄχρι τοῦ τετάρτου ἔτους τῆς ἑκα-
τοστῆς ἐξηκοστῆς ἔκτης Ὀλυμπιάδος. Συ-
ναριθμεῖται γὰρ ὁ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Σε-
λευκου ἐνιαυτὸς τῆς ἀρχῆς εἰς τοῦτον. Ἐκα-
λεῖτο δὲ Γρυπὸς καὶ Φιλομήτωρ. Κατιόντι
δὲ τῷ ὁμομητρίῳ ἀδελφῷ ἀγιστράχῳ, καὶ ἀνε-
ψιῷ τὰ ἐκ πατρὸς τῷ ἐπικληθέντι Κυζικηνῷ,
περὶ οὗ πρὸ ὀλίγου εἰρήκαμεν, ἐκχωρεῖ τῆς

ասիացուց վրիպեալ, քան զամենեւին գոշն-
գակ թագաւոր կարծէին լինել զնա ի պա-
շարմանն. ուստի եւ Պաշարիչ անուն կոչե-
ցաւ յորջորջանաց: Թագաւորէ ամս Էփ...:

Իսկ Պաղումես ի ցամառն լեալ առաքել
թագաւոր ասիացուց զԱղէքսանդրոս զիսկ
արդի Աղէքսանդրի, այսինքն իբրեւ զորդի
Աղէքսանդրի. որ ժամն զի գնեալ կարծէր ի
Պաղումայ, եւ Ջարինաս անուն յորջորջա-
նաց աւ յասորուց: Իբրեւ խառնուրդ նա-
կատուց առ Դամասկեալ լինէին, ի պարտու
թիւն մասնեալ Դեմէարի՝ փախստական դի-
մէր ի Ցիւրոս: Իբրեւ անգր եւս չապին
մտանել, ի նաւ ապաստանեալ պատառ պա-
տառ կտորէր. (Ճարդի Կերորդի չորրորդի
ողոմպիագին՝ յառաջնում ամին.) որպէս
թագաւորեալ նմա յառաջ քան զչերու-
թիւնն ամս Գ. եւ յեա դարձին ամս չորս:

Պայազատէ զԴեմէարոս՝ Սեղեւկոս նորին
որդի. եւ իսկ եւ իսկ ի մօրն չարախօսու-
թեանց մեռանէր: Անախըսոս նորին եղբայր
կրտսեր առնոյր յանձն զիրան. Ճարդի Կե-
րորդի չորրորդի ողոմպիագին յերկրորդում
ամին. եւ յերրորդում ամին յազմէր Ջա-
րինայ: Եւ նա առ չժուժալ պարտութեանն՝
զեզով անձին արարեալ սատակէր. եւ թա-
գաւորէր ամս ԺԱ. մինչեւ ցչորրորդ ամ
Ճարդի Կերորդի վեցերորդի ողոմպիագին:
Համարի եւ եղբօրն իւրոյ Սեղեւկեայ տա-
րի մի իշխանութեանն խառն ի սոյն: Եւ
կօչէր Գաիւպոս, որ է Կոսմէան, եւ Փի-
ղումատր: Իսկ յիջանել Համամօր եղբօրն
իւրոյ Անախըսոյ, եւ եղբօրորդւոյ ի հօրէ
կողմանէ, որոյ անուան յորջորջանաց Կիզի-
կենացի էր, զորմէ յառաջ քան զսակաւ ինչ
սասացաք, տեղի տուեալ յիշխանութեանն՝

ἀρχῆς ἀπελθὼν εἰς τὴν Ἀσπένδον· ὅθεν καὶ Ἀσπένδιος ἐκλήθη ὁ αὐτός, καὶ Γρυπὸς, καὶ Φιλομήτωρ ἐπικαλούμενος.

Τοῦ τοίνυν Ἀντίοχου ὡς τὴν Ἀσπένδον ἐκχωρήσαντος ἄρχει ἀπὸ τῆς ρέζ'. Ὀλυμπιάδος ἔτους τοῦ πρώτου ὁ Κυζικηνὸς Ἀντίοχος, τῷ δὲ δευτέρῳ τῆς αὐτῆς Ὀλυμπιάδος κατίσκει πάλιν ἀπὸ τῆς Ἀσπένδου ὁ Ἀντίοχος, καὶ κρατεῖ μὲν αὐτὸς τῆς Συρίας, ὁ δὲ Κυζικηνὸς τῆς κοίτης. Διαφορείης δὲ τῆς ἀρχῆς, ὁ μὲν Γρυπὸς παρατείνει ἄχρι τῆς ἑκατοστῆς ἐβδόμηκοστῆς Ὀλυμπιάδος τοῦ τετάρτου ἔτους, ἔτη κατὰ τὴν καθόδον ἐπέζησας δεκαπέντε, ὡς ἀρξαι τὰ πάντα αἰκνυσι ἐξ, ἑνδεκα μὲν καθ' αὐτὸν, πεντακαίδεκα δὲ τῆς ἀρχῆς διηρημένης.

Ὁ δὲ Κυζικηνὸς κρατήσας ἀπὸ τῆς ρέζ'. ἔτους πρώτου, τελευτᾷ ἔτει ρεα'. Ὀλυμπιάδος, βασιλεύσας μὲν ἔτη ιγ', βιούς δὲ τὰ πάντα ἔτη ν'· τελευτᾷ δὲ τοῦτον τρόπον. Ἀποθανόντος γάρ τοῦ Γρυποῦ Ἀντίοχου κατὰ τὸν εἰρημένον χρόνον, Σέλευκος ὁ τοῦτου παῖς ἐπελθὼν μετὰ δυνάμεως πολλὰς πόλεις προσηγάγετο. Ἀντίοχος δὲ ὁ Κυζικηνὸς προσαγαγὼν ἐν τῆς Ἀντιοχείας τὴν δυνάμιν, καὶ παραταξάμενος, ἐνικήθη· ἐξενεχθεὶς δὲ ὑπὸ τοῦ ἵππου αὐτοῦ πρὸς τοὺς πολέμιους, καὶ μέλλων συλλαμβάνεσθαι, αὐτὸν ἀπέσφαξεν, τῆς δὲ βασιλείας ὁ Σέλευκος ἐγκρατὴς γενόμενος παρέλαβε τὴν Ἀντιοχείαν.

Πρὸς δὲ τοῦτον ἐπολέμει τοῦ Κυζικηνοῦ υἱὸς γενόμενος Ἀντίοχος· γενομένης δὲ μάχης ἐν τῇ Καλικίᾳ περὶ πόλιν τὴν ὀνο-

երթայր յԱսպենաոս . ուստի եւ ասպեն-
տեան կռնցաւ . նոյն որ եւ Գաբղոսն եւ
Փիղոզմետոր անուանէր :

Իսկ յետ Անտիոքայ յԱսպենաոսն խու-
սեւոյ, տիրէր ի Ճորդէ Կերորդէ Էերորդէ
ողոմպիադին առաջնոյ ամին կիզիկէնացին
Անտիոքոս . եւ յերկրորդում ամի նորին
ողոմպիադին՝ դառնայր փուսանգամ յԱսպեն-
տեայ Անտիոքոս, եւ ունէր ինքն զԱսորիս .
եւ Կիզիկէնացին զկողմն փ : Ի բաժանեւ
յերկուս իշխանութեանն՝ Գրիւպոսն ունէր
մինչեւ ցՃորդ եւ թանաաներորդ ողոմպիադն
չորրորդի ամին . ամս յետ դարձին կեցեալ
ի նոյնս ժե . որպէս տիրեւ նմա ընդ ամե-
նայն՝ ամս ԻՋ . ժառասան առանձինն . եւ ժե՝
իշխանութեանն յերկուս բաժանեւոյ :

Իսկ Կիզիկէնացին կալաւ ի Ճորդէ Կե-
րորդէ Էերորդէ ողոմպիադէն առաջնոյ ամին .
եւ վախճանէր յամի առաջնորդի Ճորդի Հե-
րորդի առաջնորդի ողոմպիադին . Թազաու-
րեալ ամս ԸԺ . եւ կեցեալ ընդ ամենայն՝
ամս Ծ . եւ վախճանեալ զայս ձեւ օրինակի :
Ի ժառանեւ Գաբղոս Անտիոքայն ըստ առա-
ջեւոյ ժամանակին՝ Սեղեւկոս նորին որդի
չջնեալ զօրօք՝ բազում քաղաքս նուաճէր :
Եւ Անտիոքայ կիզիկէնացւոյ գումարեալ
զօրս յԱնտիոք քաղաքէ, եւ տուեալ ճա-
կատս՝ ի պարտութիւն մասնէր . ձիոյ առ-
բեալ ի Աջ թշնամեացն, իբրեւ մծա յու-
նեւ առնէին՝ զիւր սուր հանեալ զանձն
սպանանէր . իսկ Թազաուրութիւնն բովան-
գակ ի Սեղեւկոս հասանէր, եւ ունէր զԱն-
տիոք :

Եւ ընդ ոմա ճակատս ապր որդի Կի-
զիկէնացւոյն մեացեալ Անտիոքոս . իբրեւ
խառնուրդք ճակատուցն ի Կիզիկէնացւոց աշ-

μαζομένην Μεφουαστίαν, ἐτίμησεν ὁ Ἀντίοχος. Σέλευκος δὲ φυγὼν εἰς τὴν πόλιν, καὶ πυθόμενος τοὺς ἐγχωρίους, ὅτι διεγνώκαμεν αὐτὸν ... ζῶντα κατακαῦσαι, φθάσας ἑαυτὸν ἀπέσφαξεν. Οἱ δὲ ἀδελφοὶ αὐτοῦ αἱ κληθέντες δίδυμοι, Ἀντιόχος τε, καὶ Φίλιππος, ἐπιφανέντες μετὰ δυνάμεως, καὶ τὴν πόλιν βίᾳ χειρωσάμενοι μετῆλθον τὴν ἀπώλειαν τοῦ ἀδελφοῦ, κατασκάψαντες τὴν πόλιν. Ἐπελθὼν δὲ ὁ τοῦ Κυζικηνοῦ υἱὸς μάχῃ αὐτὸς νικᾷ, καὶ τούτων Ἀντιόχος μὲν ὁ τοῦ Σελευκου ἀδελφὸς ἀπὸ τῆς μάχης ἐλαύνων τὸν ἵππον, καὶ καταφυγὼν εἰς τὸν Ὀρόντην, ὑπὸ τοῦ ῥιπτόρου κατορθάει.

Δοικῶν δὲ ὅτε τιν τῶν ἀμφισβητούντων περὶ τῆς βασιλείας, Φιλίππου, καὶ τοῦ Σελεύκου μὲν ἀδελφοῦ, υἱοῦ δὲ τοῦ Γρυποῦ Ἀντιόχου, Ἀντιόχου τε τοῦ παιδὸς τοῦ Κυζικηνοῦ, ἀπὸ τρίτου ἔτους τῆς ροᾶς Ὀλυμπιάδος ἀρξάμενοι, καὶ δυνάμεις ἀξιολόγους ἔχοντες, καὶ μέρους τῆς Συρίας ἐπικρατοῦντες διεπολέμαυν πρὸς ἀλλήλους περὶ τῆς Συρίας. Καὶ ἡττηθεὶς Ἀντιόχος εἰς Πάρθους ἀπέφυγε, καὶ ὑστερον Πομπήνῳ ἑαυτὸν ἐνεχείρισεν, οἷς ὑπ' αὐτοῦ καταχθισόμενος εἰς τὴν Συρίαν. Ὁ δὲ λαβὼν παρ' Ἀντιοχείων χρήματα, τοῦ μὲν οὐκ ἐφρόντισεν, αὐτόνομον δὲ τὴν πόλιν εἶσα.

Περυφάντων δ' ἐπ' αὐτὸν Μενέλαον, καὶ Λάμπωνα, καὶ Καλλίμανδρον Ἀλεξανδρίων, ὅπως Πτολεμαίου τοῦ Διογύσου τῆς

խորհին լինէր, առ քաղաքան՝ որ անուանեալ կաշի Մոմփեռտիա, յաղթէր Անաթոքոս: Սեղեւկոս փախստական ի քաղաքն անկանէր. եւ հարցանէր ցմարդիկն՝ թէ ճանաչցե՞ն զնա. (իբրեւ լսէր՝ թէ ճանաչեն,) թէ գուցէ կենդանւոյն պրիցեն, ահապարէր՝ անձամբ զանձն ապանանէր: Իսկ եղբարք նորա՝ որ կոչեցան երկուորիք, Անաթոքոս եւ Փիղիպոս, եկեալ հասեալ զօրք՝ առնուին բռնաբար զքաղաքն. եւ խնդրէին զվրէժ եղբօրն, եւ հիմն ի վեր բրէին: Ի վերայ խաղայր նոցա որդի նիղիկինեցւոյն՝ ի պատերազմ, յաղթէր. եւ ի նոցանէ Անաթիւքոս եղբայրն Սեղեւկեայ փախուցեալ ի ճակատուէն՝ յանդուգն ձի ածեալ՝ անկանէր խառն ի խուռն յՈրէնտէս գետ, եւ ի գրգանս գետոյն ստասկէր:

Եւ այնուհետեւ այլոցն գուպարած կայր վասն թագաւորութեանն՝ Փիղիպեայ եղբօր Սեղեւկեայ եւ որդւոյ Գաիւպեայ Անաթիւքոս, եւ Անաթիւքոս որդւոյ նիղիկինացւոյն Անաթիւքոս. յառաջներորդ ամէ Ճորդի Հերոդոսի առաջնորդի ողորմիկաբն սկիզբն արարեալ, եւ զօրս ընտիրս գումարեալ. եւ իւրաքանչիւր մի մի կողմն ունէին զԱսորոց. եւ ապին ճակատս ընդ միմեանս վասն Ասորոց: Մինչեւ ի պարտութիւն մտանեալ Անաթիւքոս՝ ի Պարթեւս փախստական դնայր. եւ յետոյ զՊոմպեոս ի բանի առնէր, զի նովալ գաւնայցէ յԱսորիս: Եւ նորա առեալ կարասի յանաթիւքացւոց՝ զնմանէ թշ փոյթ չառնէր, թրեօրէն աղիկամի զքաղաքն թողլոր:

Արձակէին առ նստա զՄենեղաւոս եւ Ղաւմարն եւ զՊազիմանդրոս աղէքսանդրոսիք, որպէս զի Պաղամի որդւոյ Գիոնիոսոյ՝

Ἀλεξανδρείας ἐκστάντος, αὐτὸς ἐλθὼν τῆς Αἰγύπτου βασιλεύσῃ μετὰ τῶν θυγατέρων τοῦ Πτολεμαίου, νόσφ' οὐσχεθεὶς ἐτελεύτησε. Καταλύεται δὲ καὶ Φίλιππος ὁ τοῦ Γρυποῦ καὶ Τρυφαίνης τῆς Πτολεμαίου τοῦ ὀγδόου υἱὸς ὁ προειρημένος· καὶ κατείναι θέλοντα αὐτὸν εἰς τὴν Αἴγυπτον, μεταπέμψαντο γὰρ καὶ τοῦτον τότε οἱ Ἀλεξανδρεῖς ἐπὶ τὴν ἀρχὴν, Γαβίνιος ὁ τῆς Συρίας ἄρχων Ῥωμαῖος ἐπαρχος ὢν τοῦ Πομπηίου ἐπέσχε. Καὶ οὕτως ἡ βασιλικὴ διαδοχὴ ἡ κατὰ Συρίαν ἄλλα τούτων φθάσασα κατελύθη.

Τὴν ἡγεμόνα γῆς καὶ θαλάσσης ἀπάσης πόλιν, ἣν νῦν κατοικοῦσι Ῥωμαῖοι, παλαιότατοι τῶν μνημονευομένων λέγονται κατασχεῖν βάρβαροι Σικελοὶ, ἔθνος αὐθιγενές. Τὰ δὲ πρὸ τούτων, οὐθ' ὥς κατείχετο πρὸς ἐτέρων, οὐθ' ὥς ἔρημος ἦν, οὐδεὶς ἔχει βεβαίως εἰπεῖν. Χρόνῳ δὲ ὕστερον Ἀβοριγῖνες αὐτὴν παραλαμβάνουσι, πολέμῳ μακρῷ τοὺς ἔχοντας ἀφελόμενοι· οἱ τὸ μὲν πρότερον ἐπὶ τοῖς ὄρεσιν ὥκουν ἀνευ τειχῶν κωμηδὸν καὶ σπαράδες.

Ἐπεὶ δὲ Πελαsgοὶ τε καὶ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων τινὲς ἀναμιχθέντες αὐτοῖς . . . οἱ αὐτοὶ . . . τὴν ἀρχαίαν τῶν Ἀβοριγῖνων ὀνομασίαν ἔτι σῶζοντες· ἐπὶ δὲ Ἀατῆνου βασιλέως, ὃς κατὰ τὸν Ἰλιακὸν πόλεμον ἐδυνάστευσε, Λατίνοι ἀρξάμενοι καλεῖσθαι. Ῥωμίλου δὲ τὴν ἐπώνυμον αὐτῷ πόλιν οἰκίσαντος, ἐκκαίδεκα γένεαις τῶν Τρωϊκῶν ὕστερον.

յԱղէքսանդրիայ ի բաց մերժելոյ, նա երթեալ Թագաւորեսցէ Եգիպտոսի՝ հանդերձ գտաւրօքն Պաղսմայ, եւ նա յախտ անկեալ նեղեալ վախճանէր: Լուծանէր եւ Փիղիպոս որդի Գաիպեայ եւ Յրիփոնեայ գտաւր Պաղսմէի Ընրորդի՝ յառաջագոյն տաացելոցն. երթալ կամէր յԵգիպտոս, քանզի եւ զնա կոչեցին յայնժամ Աղէքսանդրացիք յիշխանութիւնն. եւ Գաբրիէոս Ասորւոց իշխան Հռովմայեցի հաղաթապեան Պոմպէի խափանէր զիրան: Եւ այսպէս արքունական պայազատութիւնն տաւրւոց մինչեւ ցոտոս եհաս, եւ վախճանեցաւ:

Պիսիճիոյ ալիւարեանցոյ յարաջին հրահայտած պատմութիւնն:

Օտիրեալ քաղաքէն ամենայն երկրի եւ ծովու, յորում այժմ Հռովմայեցիք բնակեն, հինք ի ժամանակագրաց ասեն՝ Թե բարբաբոսօք ունէին՝ Սիկիդացւոց ազգն անդէն ծնեալ: Բայց յառաջ քան զնոսա՝ ոչ Թե օրպէս այլք ունէին, եւ ոչ Թե աւեր իսկ կայր, չկարէ որ հազատասութեամբ պատմել: Իսկ յետ. այնր ժամանակաց արարիզինացիքն կալան, որք բազում ժամանակաց պատերազմ տալով ընդ բնակիչսն՝ տառնան. որք նախ ի լերինս բնակէին առանց պարբայաց ի շէնս ուրեք՝ ասա անդ ցան եւ ցիր: Եւ յետ նոցա զՊեղասպացւոց եւ զռմանց յունաց ասեն ունել զերկիրն. որոց զառաջինն արորագինացիս անուանեալ, եւ յետոյ ի Թագաւորէն Ղաաթնայ զաաթնացիք կոչել, որ առ եղիական պատերազմաւն բռնացաւ: Իսկ յետ ԺՁ ազգաց անցանելոյ՝ Ռոմէլեայ շինեալ զքաղաքն եւ մեծացուցեալ, եւ զիրս եւ զօրէնս յառաջութիւն անեալ:

Τοὺς δὲ Ἀβοργίνας, ἀφ' ὧν ἄρχει Ρωμαίων τὸ γένος, οἱ μὲν αὐτόχθονας Ἰταλίας, γένος αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ γεγόμενον ἀποφαίνουσιν. Ἰταλίαν δὲ καλῶ τὴν ἄκτὴν σύμπασαν, ὅσῃν ὁ Ἰονίος τε κόλπος καὶ Τυρρηνικός, καὶ τρίτα περιέχουσιν ἐκ γῆς . . . ὥσπερ ἂν ἡμεῖς εἴποιμεν γενάρχας ἢ πρωτογόνους· ἕτεροι δὲ λέγουσιν ἀναστίους τινὰς καὶ πλανήτας, ἐκ πολλῶν συνελθόντας χωρίων· ἄλλοι δὲ Λιγύων ἀποίκους μυθολογοῦσιν αὐτοὺς γενέσθαι· οἱ δὲ λογίζονται τῶν Ῥωμαίων συγγραφέων Ἕληνας αὐτοὺς εἶναι λέγουσι τοῖν ἐν Ἀχαΐα ποτὶ οὐκισάντων, πολλαῖς γενεαῖς πρότερον τοῦ πολέμου τοῦ Τρωϊκοῦ μεταναστάντας.

Τὸ μὲν οὖν ἀληθὲς ὅπως ποτ' ἔχει, ἀδελαν, εἰ δ' ἔστιν ὁ τούτων λόγος ὕψους οὐκ ἂν ἰτέρου τινὸς εἴησαν ἀποικοὶ γένους, ἢ τοῦ καλουμένου νῦν Ἀρκαδικοῦ. Πρῶτοι γὰρ Ἑλλήνων οὗτοι παλαιωθέντες τὸν Ἰόνιον κόλπον, ὤκησαν Ἰταλίαν, ἀγοντος αὐτοὺς Οἰνῶτρον τοῦ Λυκάονος· ἦν δὲ πέμπτος ἀπὸ τε Αἰζίου καὶ Φορωνίως ἐπτακαίδεκα γενεαῖς πρότερον τῶν ἐπὶ Τρωϊαν στρατευσάντων. Οἰνωτρος δὲ ἥκιστε πόλεις μικραῖς καὶ συνεχεῖς ἐπὶ τοῖς ὄρεσιν ἐκαλεῖτο δὲ ἢ τε χώρα Οἰνωτρία, καὶ οἱ ἄνθρωποι πάντες ὅσων ἤρξεν, Οἰνωτροί. Καὶ ὡς βασιλεὺς ἐν αὐτοῖς Ἰταλὸς ἀναχρόνον ἐγένετο, ἀφ' οὗ μεθωνομάσθησαν Ἰταλοί. Τούτου δὲ τὴν ἀρχὴν Μόργγης διεδέξατο, ἀφ' οὗ Μόργγητες ἐκλήθησαν . . .

Եւ յայսմ վայրէ անդրէն դարձուցեալ զբանն՝
դրէ զայս ձեւ օրինակին զնոյն բանս:

Չաբարիզինացիսն՝ յորոց տիրէ ազգն
Հռոմայեցւոց, ոմանք անդրոսին ի յաշխար-
հէն իտաղացւոց ուրոյն ընդ ասնն լինալ:
Իսկ Իտաղիա զքնաւ իսկ զծովեզրն կոչեմ՝
զՅունիոս խորշ, եւ զառուրէնական ծովն,
եւ զերրորդ մասն երկրին՝ զոր զատինացիքն
ունէին: Եւ Թարգմանին իշխանք ազգապետք
կամ նախնիք. իսկ ըստ այլոց մատենագրաց՝
Թափառականք կոչին, ի բազում աշխարհաց
ժողովեալք. եւ ըստ այլոց՝ Թէ զիսէացւոց
անդր եկք երթեալ էին. եւ քաջք՝ ի Հռո-
մայեցւոց մատենագրաց ասնն, Թէ Յոյնք էին.
Ի նոցանէ՝ որ երբեմն յԱքային բնակեալ էին,
բազում ազգօք յառաջ քան զարովական
պատերազմն անդր հասուածք երթեալ:

(Եւ ի նոյնս յարեալ՝ ասէ, Թէ) Ճշմար-
տութեամբ որպէս զիարդ եւ իցէ՝ չէ յայս-
բայց ըստ իմում կարծեաց՝ յայն ազգէ, որ
այժմ արկադեանն կոչին, լինել նոցա: Նախ
նոցա անցանել ընդ Յունիոս խորշ ծովուն,
ձեւ բնակել յիտաղացւոց աշխարհին. զորս
տարեալ Խնովարի լիկմացւոյ՝ որ եր հին-
գիրորդ Չեի եւ Փորսնեայ, ձեւ ազգօք յա-
ռաջ քան զարովական պատերազմ: Ոյի-
նովարեայ ի լերինս բնակեալ, եւ Ոյինով-
արիա զաշխարհն կոչեալ, եւ զքնակիչսն ոյի-
նովարացիս: Որոց յետոյ անուանեալ իտա-
ղացիս յիտաղոսէ Թապաւսրէ. յորմէ եւ
ամենայն իսկ երկիրն Իտաղիա անուանեալ:
Եւ զիտաղոս փոխանակեալ Մորգեայ. յոր-
մէ մորգեացիք կոչեցան: Եւ Ոյինովարի եզ-
բօր՝ որոյ անուն էր Պեւկէտիոս, ընդ նմին
հասուած եկելոյ յարկադացւոց աշխարհէն:

καὶ Πενκτίος ἀφ' οὗ Πενκτίοι καλέονται, οἱ ἐν τῷ Ἰονίῳ κόλπῳ . . .

Τὰ μὲν δὲ συνελθόντα ἔθνη καὶ κοινωσάμενα, ἐξ ὧν τὸ Ῥωμαίων γένος ὥρμηται, πρὶν ἢ νῦν ἔχουσιν οἰκισθῆναι πόλιν, ταῦτά ἐστιν. Ἀποριγίνες μὲν πρῶτον, οἱ Σικελούς ἐξανέστησαν ἐκ τούτων τῶν χωρίων, Ἕλληνες ὄντες τὸ ἀρχαῖον, ἐκ Πελοποννήσου, τῶν σὺν Οἰνώτρῳ μετατογχαμένων τὴν οἰκῆσιν ἐκ τῆς καλουμένης νῦν Ἀρκαδίας, ὡς ἐγὼ πείθομαι. Ἐπειθ' οἱ μεταστάτες ἐκ τῆς τότε μὲν Αἰμονίας, νῦν δὲ Θετταλίας καλουμένης, Πελασγοί. Τρίτοι δὲ οἱ σὺν Εὐάνδρῳ παραγενηθέντες ἐς Ἰταλίαν, ἐκ Παλαντίου πόλεως. Μετὰ δὲ τούτους τῶν σὺν Ἡρακλεῖ στρατευομένων Πελοποννησίων. (Ἐπειοὶ τε καὶ Φαιᾶται, οἷς καὶ Τρωϊκὸν τι ἐμέμικτο.) Τελευταῖοι δὲ οἱ διασωθέντες σὺν Αἰνείᾳ Τρῶες ἐξ Ἰλίου τε καὶ Δαρδάνου, καὶ τῶν ἄλλων Τρωϊκῶν πόλεων.

Ἴλιον μὲν γὰρ ἤλω τελευτῶντος ἤδη τοῦ θέρους ἑπτακαίδεκα πρότερον ἡμέραις τῆς θερινῆς τροπῆς, ὀγδόῃ φθίνοντος μηνὸς Θαρρηλειῶνος, ὡς Ἀθηναῖοι τοὺς χρόνους ἄγουσι· περιτταὶ δὲ ἦσαν αἱ τὸν ἐναυτὸν ἐκείνον ἐκπληροῦσαι μετὰ τὴν τροπὴν εἴκοσι ἡμέραι. Ἐν δὲ ταῖς ἑπτὰ καὶ τριάκοντα, ταῖς ἀπὸ τῆς ἀλώσεως διαγενομέναις, τὰ τε περὶ τὴν πόλιν οἶμαι διοικήσασθαι τοὺς Ἀχαιοὺς, καὶ τὰς πρεσβείας ἐπιδέξασθαι τὰς παρὰ τῶν ἀφιστηκότων, καὶ τὰ ὄρκια ποιήσασθαι πρὸς αὐτοὺς. Τῷ δ' ἐξῆς ἔτει, πρῶτῳ δὲ μετὰ

ընակեալ առ Յունիոս խորշիւն . եւ ի նմանէ պեւկէտեանս անուն ազգին կոչեալ . . . :

Գումարեալ ազգքն, եւ ընտանացեալ ընդ ընակիւնս երկրին բարուք, յորոց ազգն հասմայեցւոց յառաջ եկեալ ընտրէր, նախ քան զնոսա՝ որ այժմ ունին զքաղաքն ընտկելայ, այսպիսի: Նախ արարիդինացիք, որ զսիկիզացիս մերժեցին ի տեղեացն, Յոյնք եին ի նախնեաց՝ ի Պեղոպոնէսեայ, երթեալ հասուածք ընդ Ոյինովորի՝ յայսմանէ որ այժմ Արկադիա կոչի, որպէս ինձ թուի: Եւ ապա որք անգրն փոխեցան՝ անախ որ երբեմն Էնէմոնիա, եւ այժմ Թեոագիա կոչի, Թեոագացիք եին: Երբորդ պեղէգացիք որք ընդ Եւանգրին չագան, յԱրկադիայ ի Պազանաիոս քաղաքէ: Յետ սոցա՝ որք ընդ Հերակլիայ գումարելոցն ի պատերազմ պեղէպոնացւոց, խառնինազան՝ ինչ ելանէր: Հուսկ յետոյ որք ընդ Էնեայն զերծան արովացիք՝ յիշխոնէ եւ ի Դարգանայ եւ յայլոց ի արովական քաղաքաց:

Ի նոյն գրոց՝ զխառնալին Էնեայ յիփալէա երթալոյն:

Իղիոն, ասէ, առաւ իսկ եւ իսկ ի գլուխ ելանելոյ ամարայնոյն՝ Էփ առուր յառաջ քան զձմերական փոփոխմունսն լինելոյ՝ ի Եղափերովդիոն ամնոյ, որպէս ամօենացիք ըզժամանակսն վարեն. քանզի աւելի առուրք եին՝ որ զտարին զայն ընուին՝ յետ փոփոխմանն Ե առուրք: Իսկ յԱլէ որ անցանելոյ յառնելոյն, Թուի ինձ՝ քաղաքին յանձանձիչս արպեցւոց լինել. եւ հրեշտակազնաց անգր ի մերժելոցն առնել, եւ երգեալի եւ գաշնաւոր ընդ նոսա լինել: Ի փութ եւս ամին յառաջ քան զառնուլն յետ

τὴν αἰῶσον· περὶ τὴν μετοπωρινὴν ἰσημερίαν ἄραντες οἱ Τρῶες ἐκ τῆς γῆς, παρασιῶνται τὸν Ἑλλήσποντον· καὶ καταχθέντες εἰς τὴν Θράκην, αὐτοῦ διατρίβουσι τὴν χειμερινὴν ὥραν, δεχόμενοί τε τοὺς ἐκ συνιόντας ἐκ τῆς φυγῆς, καὶ παρασκευαζόμενοι τὰ εἰς τὸν ἀπέπλουτ. Ἐν δὲ τῆς Θράκης ἀναστάντες ἑαρος ἀρχομένου, ταλοῦσι τὸν πεταξὺ πλοῦν, ἄχρι Σικελίας, ἐκεῖ δὲ ὀρμισσαμένοις αὐτοῖς τὸ ἔτος τοῦτο τελευτᾷ, καὶ διατρίβουσι τὸν δεῦτερον χειμῶνα, τὰς πόλεις συνοικίζοντες τοῖς Εὐρύμοις ἐν Σικελίᾳ.

Πλωτῶν δὲ γενομένων ἄραντες ἀπὸ τῆς νήσου, περῶσι τὸ Τυρρηνικὸν πέλαγος, καὶ τελευτῶντες εἰς Λωρεντὸν ἀφικνοῦνται, τὸν Ἀβοριγίνων αἰγιαλὸν, μεσοῦσης Θερσίης· λαβόντες δὲ τὸ χωρίον, οἰκίζουσιν ἐν αὐτῷ Λαουίνιον, τὸν δεῦτερον ἀπὸ τῆς αἰώσεως ἐκπληρώσαντες ἐνιαυτὸν. Καὶ περὶ μὲν τούτων ὡς ἔχω δόξης, δεδήλωται μοι.

Αἰνείας δὲ κατασκευάσας ἱεροῖς τε καὶ τοῖς ἄλλοις κόσμοις ἀποχρώντως τὴν πόλιν, ὣν πὰ πλεῖστα ἔτι καὶ εἰς ἐμὲ ἦν. Τῷ μὲν ἔξῃς ἐνιαυτῷ, τρίτῳ δὲ ἀπὸ τῆς ἐξόδου, Τρῶων ἑβασίλευσε μόνον. Τῷ δὲ τετάρτῳ τελευτήσαντος Λατίνου, καὶ τῆς ἐμείνου βασιλείαν παραλαμβάνει, τῆς τε κηδείας οἰκειότητι τῆς πρὸς αὐτὸν, ἐπικληροῖται τῆς Δούνας γενομένης μετὰ τὸν Λατίνου θάνατον.

... Πολέμου δὲ ἐκ τῶν ἐγκλημάτων τούτων γενομένου, καὶ μάχης ἰσχυρᾶς, Λατίνος μὲν ἀπρῶν ἦσκει καὶ Τυρρὸς, καὶ τῷ

աշուշն հաւատարեւոյ աւաւրցն չուեալ արու-
 վաղաց գնացին յերկրէն . եւ պարզեալ ան-
 ցանէին ընդ Եղէսպանառս . իջեալ ի Թրաք-
 անդ անցուցանէին զԺամանակս ձմեռանոյն .
 զտեղի աւեալ մնային եւ այլոցն եւս՝ որ ընդ
 նոսա եին փախստականք . եւ կազմ եւ պա-
 արտառ կային միւսանդամ նաւարկելոյ : Ի
 սկզբան դարնանոյն ի նաւ մտեալ գնային ի
 Թրաքայ, եւ իբրեւ ի գլուխ հանէին զՓնոցի
 վայրացն նաւարկութիւն մինչեւ ցԱիկիզիտ,
 անդ հասեալ իսկ եւ իսկ տարին վախճանէր
 եւ անցուցանէին անդ զերկրորդ եւս ձմեռնն,
 ի քաղաքս խառն ընդ եգիմացիս ի սիկիզա-
 ցաց աշխարհն բնակէին :

Իբրեւ Ժամանակք նաւարկութեանցն հա-
 տանէին, չուեալ ի կղզւոյն՝ անցանէին ընդ
 տիււէնական ծովն համատարած . եւ իբրեւ
 զայն ի գլուխ հանէին, հասանէին ի Ղով-
 բնառս՝ յարորիզինացուց ծովեղն՝ յընդմի-
 ջել ամարանոյն . եւ աւնուին զաշխարհն, եւ
 բնակէին ի Ղաւինիսն . եւ կտարեին զեր-
 կրորդ տարի յաւեն իգիտնի : Եւ վասն սա-
 ցո՝ որպէս ինչ թուի, յայտ իսկ արարի :

Իսկ Էնիտս մեհենիւք եւ այլ եւս կազմա-
 ծովք զատեալ կազմէր զբազում վայրս, որ
 այժմ եւս ցիմ ամառ կային : Իսկ ի միւս
 սուրճ տարւոջն՝ որ է երրորդ յելլոցն, արմ-
 վացուց միայն թաղաւորեաց : Բայց ի չորս
 բարդումն ի վախճանել Ղատինայ՝ զթաղաւո-
 րութիւնն իսկ յինքն աւնայր՝ վասն ինաւ
 մութեանն ընտանութեան, եւ Ժաւանդու-
 թեանն ի Ղաւինիաց գալոյ յետ Ղատինեայ
 մահան :

(Եւ յետ սակաւ մի ի նոյն յարեալ տակ .)
 Պատերազմի ինչ եւ սաստիկ կռուոյ վասն նա-
 րին իրաց գաւալոյ, Ղատինոս մեռանի, եւ

ἄλλων συχνοί. Κρατοῦσι δ' ὁμοῦ οἱ σὺν Αἰνείᾳ, ἐκ δὲ τούτου τὴν ὑπὸ τῷ κηδεστῇ γενομένην ἀρχὴν Αἰνείας παραλαμβάνει· τρία δὲ βασιλευσας ἔτη μετὰ τὴν τοῦ Λατίνου τελευτὴν, τῷ τετάρτῳ θνήσκει κατὰ πόλεμον.

. . . Αἰνίου δ' ἐξ ἀνθρώπων μεταστάντος ἐβδόμῃ μάλιστα ἔτει μετὰ τὴν Ἰλίου ἄλωσιν, Εὐρυλίων παρέλαβε τὴν Λατίνων ἡγεμονίαν, ὁ μετονομασθεὶς Ἀσκανίος ἐν τῇ φυγῇ . . . Ἀσκανίου δὲ ὀγδόῃ καὶ τριακοστῷ ἔτει τῆς βασιλείας τελευτήσαντος, παρέλαβε τὴν ἡγεμονίαν Σιλούτιος, ἀδελφὸς ὢν Ἀσκανίου, μετὰ τὸν Αἰνείου θάνατον γενόμενος ἐκ Λαύρας τῆς Λατίνου θυγατρὸς.

. . . Σιλούτιον δ' ἐνὸς δέοντα τριάκοντα ἔτη κατασχόντος τὴν ἀρχὴν, Αἰνείας υἱὸς αὐτοῦ διαδεξάμενος τὴν δυναστείαν, ἐνὶ πλείῳ τριάκοντα ἐτῶν ἐβασίλευσε. Μετὰ δὲ τούτον, ἐν καὶ πεντήκοντα Λατίνος ἤρξεν ἔτη. Ἄλβας δὲ μετὰ τούτον ἐνὸς δέοντα τετταράκοντα ἐτῶν ἐβασίλευσε. Μετὰ δὲ Ἄλβαν Κάπετος ἔξ ἐπὶ τοῖς εἴκοσιν. Ἐπειτα Κάπυς, δυοῖν δέοντα τριάκοντα. Μετὰ δὲ Κάπυν, Κάλπετος ἄχρι τρισκαίδεκα ἐτῶν κατέσχε τὴν ἀρχήν. Ἐξῆς δὲ Τιβερίνος ὀκταετῇ χρόνον ἐβασίλευσε. Τελευτήσαι δὲ τούτον ἐν μάχῃ παρὰ ποταμῷ γενομένη λεγεται· παρενεχθεὶς δὲ ὑπὸ τοῦ ρεύματος, ἐπώνυμον ἑαυτῷ κατέλιπε τὸν ποταμὸν, Ἄλβουλαν καλούμενον πρότερον. Τιβερίνου δὲ διάδοχος Ἀγρίπας ἐν καὶ τετταράκοντα ἐβασίλευσεν ἔτη. Μετὰ δὲ Ἀγρίπαν, Ἀλλαίδης, τυραννικὸν τι χρῆμα καὶ θεοῖς ἀπειχθόμενον, ἐνὸς δέοντα εἴκοσιν.

Տոււնոս, եւ պլքբազումք: Սակայն ունէին որ ընդ էնէպն էին. եւ ի նմանէ զոր ի խնամութենէն եկն իշխանութիւնն՝ աւանդք էնիսա. թագաւորեալ ամս Գ. յետ Ղատինայ վախճանին՝ ի չորրորդ ամին՝ մեռանէր ի պատերազմի:

(Եւ յետ սակաւ իրիք ասէ.) Յետ էնեպ ի մարգկանէ վճարելոյ՝ յեւթներորդի իսկ ամին յետ զիշխանն ապնլոյ, Եւռիւզէոն առ զլատինացւոց պետութիւնն, որ անուանեցաւ Ասկանիոս ի փախտաին: (Եւ ըստ նոցանէ զնովեմբ ածեալ՝ ասէ.) Յերեսներորդի եւ յաւթներորդի ամին թագաւորութեանն՝ ի վախճանել Ասկանայ, առ զթագաւորութիւնն Սիդուհոս՝ եղբայր Ասկանայ յետ էնեպ մահուն լեալ ի Ղաւինեպ գոտերէ Ղաաինայ:

(Գարձեալ յետ սակաւ իրիք ասէ.) Յետ ունելոյ Սիդուայ միով սխալ յլ ամէ զիշխանութիւնն՝ էնիսա որդի նորին յաջորդեաց զհարստութիւնն. որ միով պակաս քան զլ ամ թագաւորեաց: Եւ յետ նորա Ծ եւ զմի ամ կալաւ Ղատինոս: Եւ յետ նորա Աղբաս միով սխալ ամս Խ: Եւ յետ Աղբանայ Եպիստոս Զ ընդ Ի ամաւ: Ապա Կաղպիս՝ երկու սխալ ի յերեսնէ: Եւ յետ նորա Կաղպետոս մինչեւ յերեքտասան ամ կալաւ զիշխանութիւնն: Ըստ նմանէ Տիրերիոս Ըամայ ժամանակ թագաւորեաց: Սա վախճանեցաւ ի կռուին՝ որ առ գետեղեր ուրեմն ասի եղեալ, ձիոյ տարեալ արկեալ ի յորձանուտ գետոյն, իւր անուանակից թողոյր զցեան, որ յառաջագոյն Աղբասն կոչէր, եւ ապա Տիրերիոս: Եւ Տիրերի պայազատ Ագրիպա թագաւորեաց ամս ԽԱ: Եւ յետ Ագրիպայ՝ Ամողիոս բռնակալ խոտապարանոց եւ յԱստուծոյ ատենի՝ մի-

Ὡς περὶ φρονοῦντι τὰ δαιμόνια κατεσπέναστο
κεραυνῶν τε μίμνηματα καὶ κτύποι βροταεῖς
ἐμπερεῖς, οἷς δεδίττεσθαι τοὺς ἀνθρώπους
ὡς θεὸς ἤξει· θμβρῶν δὲ καὶ κεραυνῶν
ὡς τὸν οἶκον κατασκηφάντων, τῆς τε λίμ-
νης, παρ' ἣν οἰκῶν ἐτύγχανε, πλημμύρῃ
ὡς ἐλθοῦσαν λαβούσης, κατακλυσθεὶς πα-
οίκιος ἀπόλλυται. Καὶ νῦν ἐτι διαλευπού-
σης τῆς λίμνης ἐν μέρει τινί, ὅταν ὕπονο-
στήσῃ τὸ ναμα, καὶ σταθερὸς ὁ βυθὸς
γένηται, παστάδων ἐρείπια, καὶ ἄλλα οἰ-
κήσεως ἔχνη φαίνεται.

Λουετίνος δὲ παρὰ τούτου τὴν θυ-
ναστείαν διαδεξάμενος, οὗ τῶν ἑπτὰ λόφων
τις ἐκόνυμος ἐγένετο τῶν συμπεπολισμένων
τῇ Ρώμῃ, τραίκοντα καὶ ἑπτὰ ἔτη τὴν
ἀρχὴν κατέσχε. Ἰπρόκας δὲ μετὰ τούτον
ἔτη εἴκοσι καὶ τρία. Ἐπειτα Ἀμούλιος, ὃς
οὐ σὺν δίκῃ τὴν βασιλείαν κατασχὼν Νο-
μίτωρι προσήκουσαν, ὃς ἦν αὐτῷ πρεσβύ-
τερος ἀδελφός, δύο καὶ τετταράκοντα ἔτη
δυναστεύει. Ἀμουλίου δὲ ἀναερεθέντος ὑπὸ
Ρωμύλου καὶ Ρώμου, τῶν ἐκ τῆς ἱερᾶς
κῆρης γενομένων, ὡς αὐτίκα λεχθήσεται,
μετὰ τὸν ἐκείνου θάνατον ἀπολαμβάνει
τὴν κατὰ νόμον δυναστείαν Νομίτωρ ὁ
τῶν νεανίσκων μητροπάτωρ. Τῷ δ' ἐξῆς
ἔπει τῆς Νομίτωρος ἀρχῆς, δευτέρῳ καὶ
τριακοστῷ καὶ τετρακοσιοστῷ μετὰ τὴν Ἰλίου
αἰώσιν, ἀποικίαν στείλαντες Ἀλβανοὶ, Ρω-
μύλου καὶ Ρώμου τὴν ἡγεμονίαν αὐτῆς
ἐχόντων, κτίουσι Ρώμην, ἔτους ἐνεστώτος
πρώτου τῆς ἐβδόμης Ὀλυμπιάδος, ἣς ἐνί-
κα στάδιον Δαϊλῆς Μεσηνίος, ἀρχοντας
Ἀθήνησι Χαροπὸν ἕκτος τῆς δεκαετίας
πρώτον.

ով պակաս քան զի: Որոյ զչիտն անկոսնեալ՝ կազմէր փայլատականց նմանութիւնս, եւ ձայնաուրս հանգոյն որոտմանց բարբառոց, ահարեկեալ զմարգրիկ՝ թէ Առաւուած իցէ, տրտանի առնէր. ննձրեւաց եւ փայլատականց ի նորա տուանն ճեպելոյ, ծովալճին՝ որ մեա յապարանս նորա էր՝ անյոյս սովորութեամբ ի հեղեղ դարձեալ՝ ողորմանէր զառնն. եւ այնպէս կործանեալ համբրէն առմին հանգերձ սատակէր: Եւ այժմ՝ իսկ ի ծովալճին ի կողմանս միում, յորժամ խաղացք ջուրցն ցածնուցուն, եւ խաղաղեալ խորն հանդարտիցէ, առաջատարից նշմարանք երեւին, եւ այլ եւս շինուածոց կերպարանք:

Իսկ ի տմանէ Աւետիոս առ զհարստութիւնն. յորմէ մի յեւթն բլրոցն անուանեցաւ, որ ի մէջ քաղաքին համայնեցւոց են. զԱյլ տմ կալաւ զիշխանութիւնն: Յետ սորա Պրոկոս տմն իջ: Ապա Ամուղիոս, որ գառախազութեամբ սւնէր զթագաւորութիւնն. քանզի՝ Նէմեսորաց անկ էր, որ էր նորա հրեց .եղբայր. զիսի տմն բռնակալ լինէր: Եւ ի մեռանել Ամուղի յՌամիղայ եւ յՌեմայ ազնուական օրիորդէն որդւոցն, զորմէ յեապ եւս առատցի, յեա նորա մահուն առնոյր օրինօք զհարստութիւնն Նէմեսովը հայր մեր պատանեկացն: Եւ ի միւսում ամի իշխանութեանն Նէմեսովրի՝ յերեքհարիւրորդում յերեսներորդում յերկրորդում ամի յեա զիշխան առնելոյ՝ վարատականս առաքելին ազնունացիք ի պետութեան Ռամիղայ եւ Ռեմայ, եւ շինէին զՀռոմ ի նմին ամին՝ յեւթներորդում ողորմալիւս. յորում յաղթէր ի սառգին Դայիկզէս մեռեանացի, յիշխանութեան Քարապայ արեւնացւոց յառաջեւում ամի Զամեայ պետութեանն:

Ἀμφισβητήσεως δὲ πολλῆς οὔσης καὶ περὶ τοῦ χρόνου τῆς κτίσεως, καὶ περὶ τῶν οἰκιστῶν τῆς πόλεως, σὺ δὲ αὐτὸς ἦμην δεῖν ὥσπερ ὁμολογούμενα πρὸς πάντων ἐξ ἐπιδρομῆς ἐπελθεῖν. Κεφάλων μὲν γὰρ ὁ Γεργίδιος συγγραφεὺς παλαιὸς πᾶν, δευτέρα γενεὰ μετὰ τὸν Ἰλιακὸν πόλεμον ἐκτίσθαι λέγει τὴν πόλιν ὑπὸ τῶν ἐξ Ἰλίου διασωθέντων σὺν Αἰνείᾳ· οἰκιστὴν δὲ αὐτῆς ἀποφαίνει τὸν ἡγησάμενον τῆς ἀποικίας Ῥῶμον· τοῦτον δ' εἶναι τῶν Αἰνείου παίδων ἓνα. Τέκταρας δὲ φησιν Αἰνεία γενέσθαι παῖδας, Ἀσκάτιον, Εὐρυλίοντα, Ῥωμύλον, Ῥῶμον.

Εἰρηται δὲ Δημαγόρα καὶ Ἀγαθύλλω, καὶ ἄλλοις συχνοῖς ὃ τε χρόνος καὶ ὁ τῆς ἀποικίας ἡγεμὼν ὁ αὐτός. Ὁ δὲ τὰς ἱερείας τὰς ἐν Ἀργεὶ καὶ τὰ καθ' ἐκάστην πραχθέντα συναγαγὼν, Αἰνείαν φησὶν ἐκ Μολοττῶν εἰς Ἰταλίαν ἐλθόντα μετ' Ὀδυσσεύς, οἰκιστὴν γενέσθαι τῆς πόλεως· ὀνομάσαι δ' αὐτὴν ἀπὸ μιᾶς τῶν Ἰλιάδων Ῥώμης· ταύτην δὲ λέγει ταῖς ἄλλαις Τρωάσι παρακαλευσαμένην, κοινῇ μετ' αὐτῶν ἐμπροῆσαι τὰ σκάφη, βαρυνομένην τῇ πλάνῃ. Ὁμολογεῖ δ' αὐτῷ καὶ Δαμαστῆς ὁ Συγγρῆς, καὶ ἄλλοι τινές.

Ἀριστοτέλης δὲ ὁ φιλόσοφος Ἀχαιῶν τινὰς ἱστορεῖ τῶν ἀπὸ Τροίας ἀνακομισαμένων περιπλέοντας Μαλίαν, Ἐπίστα χειμῶνι βιαίῳ καταληφθέντας, τίως μὲν ὑπὸ

Ասան լինաւոյ Հոռո՛ւ Ժողովի:

Ընդունաւ ինչոր մասն շինութեան քաղաքին լինելոյ, եւ վասն ժամանակի շինուածոյն եւ վասն շինողաց քաղաքին, եւ ոչ ուրուք ի նոցանէ՝ որպէս թուի ինձ՝ ի դէպ է, պատմութիւնն՝ որպէս եւ յամենեցունց իսկ յայտ է: Հարեւանցին անցանել: Բայց Կեփաղիսն գերգեսացի մատենագիր պըր քաջ ի բաց հին՝ առ երկրորդ ազգաւ յեա իղիական պատերազմին ասէ շինեալ քաղաքին ի նոցանէն՝ որ յիշխոնէն ապրեցան, եւ ընդ ինեայ էին. եւ բնակիչ նմին հաշուի զգորավար դադթականութեանն՝ զՌոմոն. եւ զնմանէ ասէ՝ թէ մի էր յորդոցն ինեայ: Քանզի չորս որդիս ասէ լեալ ինեայ, զԱսկանիոս եւ զԵռէզէոն եւ զՌոմիղոս եւ զՌոմոս:

Բայց առացեալ է եւ Դէոգորի եւ Ագաթիմայ եւ այլոց բազմաց, եթէ ժամանակ մի, եւ գաղթականութեան զօրավար նոյն է: Որ եւ զմեհնիցն արգիացւոց եւ զայլ եւս ինչ որ իւրաքանչիւր գործք գործեցան՝ ի մի վայր գումարեաց, զինեայ ասէ՝ եթէ ի մոլորացւոց յիտաղիա եկեալ Ոգիսեաւ հանգերձ՝ լինել բնակեցուցիչ քաղաքին. եւ առնուանել զնա ըստ միում ումեք ի զատիւնաց կանանց՝ Հռոմ: Եւ զնմանէ ասէ՝ թէ այլոց քաղաքաց արովացւոց հրաման տայր նոքօք հանգերձ պըրել զնաւն. քանզի ծանաբացեալ տաղականեալ էր ի մոլորական թափառականութենէն: Նմին հանգոյն ասէ եւ Դամաստէս սիգէացի եւ այլք ոմանք:

Եւ Արիստոտելէս փիլիսոփայ զոմանց յաբայեցւոց պատմէ, որք ի արովացւոց խաղացեալ ի Մաղէսն նաւարկէին: Եւ ստոտիկ ձմերայնովք պաշարեալք, ի հոգմնց պըր

τῶν πνευμάτων φερόμενους πολλαχῇ του
 πελάγους πλατᾶσθαι· τελευτῶντας δ' ἐλ-
 θεῖν εἰς τὸν τόπον τοῦτον τῆς Ὀπικῆς,
 ὃς καλεῖται Λάτιον, ἐπὶ τῇ Τυρρῶνικῇ
 πελάγει κείμενος. Ἀσμένους δὲ τὴν γῆν
 ἰδόντας, ἀνελκύσαι τε τὰς ναῦς αὐτόθι, καὶ
 διατρίψαι τὴν χειμερινὴν ὥραν, παρασκευ-
 αζομένους ἕκτος ἀρχομένου πλεῖν. Ἐμπρη-
 σθισῶν δὲ αὐτοῖς ὑπὸ νύκτα τῶν νηῶν, οὐκ
 ἔχοντας ὅπως ποιήσονται τὴν ἀπαρσιν,
 ἀβουλήτῃ ἀνάγκῃ τοὺς βίους ἐν ᾧ κατή-
 χθησαν χωρὶς ἰδρύνασθαι. Συμβῆναι δὲ
 αὐτοῖς τοῦτο διὰ γυναῖκας αἰχμαλώτους,
 αἷς ἔτυχον ἔχοντες ἐξ Ἰλλίου· ταύτας δὲ
 κατακαύσαι τὰ πλοῖα, φεβουμένας τὴν
 οἰκᾶδε Ἀχαιῶν ἀπαρσιν, ὡς εἰς δουλίαν
 ἀφειζόμενας.

Καλλίας δὲ ἡ τὰς Ἀγαθαλλέους πρῶ-
 ξις ἀναγράφας, Ῥώμην τινὰ Τρωάδα τῶν
 ἀφικνουμένων ἅμα τοῖς ἄλλοις Τρωσὶν εἰς
 Ἰταλίαν, γήμασθα Λατίνῃ τῇ βασιλεῖ
 τῶν Ἀβοριγίνων, καὶ γεννῆσαι δύο παῖδας,
 Ῥῶμον καὶ Ρωμύλον· οἰκίσαντας δὲ πόλιν,
 ἀπὸ τῆς μητρὸς αὐτῇ θείσθαι τοῦτομα.

Ξεναγόρας δὲ ὁ συγγραφεὺς Ὀδυσσεὺς
 καὶ Κίρκης υἱοὺς γενέσθαι τρεῖς, Ῥῶμον,
 Ἀντίαν, Ἀρδέαν· οἰκίσαντας δὲ τρεῖς πό-
 λεις, ἀφ' ἑαυτῶν θείσθαι τοῖς κτίσμασι τὰς
 ὀνομασίας. Διονύσιος δὲ Καλκιδεύς οἰκί-
 στην μὲν ἀποφαίνει τῆς πόλεως Ῥῶμον· τοῦ-
 τον δὲ λέγει κατὰ μὲν τινὰς Ἀσκανίου,
 κατὰ δὲ τινὰς, Ἡμαθίωνος παῖδα εἶναι.

Εἰσὶ δὲ τινες οἱ τὴν Ῥώμην ἐκτίσθαι
 λέγουσιν ὑπὸ Ῥώμου τοῦ Ἰταλεῦ, μητρὸς
 δὲ Ἠλέκτρας, τῆς Λατίνου θυγατρὸς.
 Ἐχον δὲ πολλοὺς καὶ ἄλλους τῶν Ἑλλήνων

անգոր խուսափեալք՝ յամենայն կողմանս ծա-
վուն մուրրեալք, ի գլուխ հանեալ գայրն ի
տեղին Ոսկիկեայ՝ որ կռի Ղաաթինոս, որ առ-
տիւրենական համատարած ծովուն կայ: Ու-
րախ լինելին ընդ ջամուք երկիրն տեսանել,
ձգեալ հանեալ զնաւն. եւ անդ անցուցա-
նել զժամանակ ձմեռանոյն, եւ պատրաստել
մուտանքամ առ գարունն նաւարկել: Իբրեւ
նաւքն գիշերի այրելին, չգտանելին հնար՝ թե
զիւրդ չու առնիցեն, տկամայ կամք ի հար-
կե զկեանս յաշխարհին՝ յոր հասին՝ հառ-
տատեալ: Եւ այն պնդէս նոցա գիտեր ի
կանանց գերեաց, զոր առեալ անէին յիշխանէ.
նոքա այրելին զնաւան, երկուցեալք թէ գուցե
յաբայեցուց աշխարհն հասանիցէ երթալ
բնակութեան, որպէս թէ յազախութիւն
լինիցի անկանել:

Իսկ Կազգիտս՝ որ զԱգաթանկէայ իբան եւ
զգործս գրեաց, Հռոմ անուն զամ կին արու-
վացի յեկեւոց ընդ այլ արովացիս յառաջիւ՝
լինելկին Ղաաթինայ աղբայի արովորդինացուց,
եւ ծնանել զորդիս զՌամոս եւ զՌամփղոս. որք
զբազարն բնակեցուցանելին, եւ ի մերն անուն
կոչէին զանուն քաղաքին:

Իսկ Քաննադորաս մասննադիր՝ Ոգիւսեայ
եւ Նիրկեայ տակ որդիս լեալ զՌամոս եւ զԱն-
աթաս եւ զԱրգեստ. որք շինեցին երիս քաղաքս
եւ յիւրեանց անուն կից եղին զանուանս քա-
ղաքացն: Իսկ Ղիմնիսոս քաղկեդացի բնակե-
ցուցիւ քաղաքին զՌամոս յայտ առնէ. եւ
բոս նմանէ տակ բոս ոմանց՝ թէ Ասկանայ
որդի եր, բոս այլոց՝ թէ Եմաթիոնեայ:

Բայց ամենք զՀռոմ յՌամոս որդւոյ Իտա-
լեայ տանն լինել. եւ մեր Ղեւկեայ դատեր
Ղաաթինայ: Ունէի եւ այլ եւս քաղուսս յա-

κῶν παρέχεσθαι συγγραφῶν, οἱ διαφόρους ἀποφαίνουσι τοὺς οἰκιστάς τῆς πόλεως, ἵνα μὴ δόξαιμι μακρηγορεῖν, ἐπὶ ταῖς Ῥωμαίων ἐλευσόμεαι συγγραφεῖς.

Παλαιὸς μὲν οὖν οὔτε συγγραφεὺς οὔτε λογογράφος ἐστὶ Ῥωμαίων οὔδ' εἰς· ἐκ παλαιῶν μέντοι λόγων ἐν ἱεραῖς δέλτοις σωζομένων, ἕκαστός τις παραλαβὼν ἀνέγραψε. Τούτων δὲ τινος μὲν Αἰνείου γενέσθαι υἱὸς λέγουσι Ῥωμύλον καὶ Ῥῶμον, τοὺς οἰκιστάς τῆς Ῥώμης. Ἄλλοι θυγατρὸς Αἰνείου παῖδας, ὅτ' οὗτος πατὴρ, οὐκέτι διορίζοντες. Διοτὴν δ' αὐτοὺς ὑπ' Αἰνείου Λατίνῳ τῷ βασιλεῖ τῶν Ἀβρογινῶν δημεύσαντας, ὅτε αἱ πίστεις τοῖς ἐπιχωρίοις πρὸς τοὺς ἐπὶ λυδίας ἐγένοντο ἀσπαζόμενον δὲ αὐτοὺς Λατίνον τῇ τε ἄλλῃ θεραπείᾳ περιέπειν ἐν, ἐκόντου τε ἄρρετος ἀπαιδα τελευτῶντα, διαδόχους μέρους τινὸς τῆς ἑαυτοῦ ἀρχῆς καταλεπεῖν.

Ἄλλοι δὲ λέγουσιν Αἰνείου τελευτήσαντος, Ἀσκάνιον ἀπασαν τὴν ἀρχὴν παραλαβόντα, νεμῆσθαι πρὸς τοὺς ἀδελφούς Ῥωμύλον τε καὶ Ῥῶμον, τὴν τε χώραν καὶ τὴν δύναμιν τῶν Λατίνων τριχῇ, αὐτὸν μὲν δὴ τὴν τε Ἀλβαν κτίσιν καὶ ἄλλ' ἅττα πόλεις. Ῥῶμον δὲ Καπύην μὲν, ἀπὸ τοῦ προπάππου Κάπυος, Ἀγχίσην δὲ, ἀπὸ τοῦ προπάτορος Ἀγχίσου, Αἰνείαν δὲ, τὴν ὕστερον κληθεῖσαν Ἰάνικλον, ἀπὸ τοῦ πατρὸς, Ῥώμην δὲ, ἀφ' ἑαυτοῦ. Ταύτην δὲ χρόνος τινὰς ἐρημωθείσαν, ἑτέρας αὐτῆς ἐλθούσης ἀποικίας, ἣν Ἀλβανοὶ ἔστειλαν, ἡγουμένον Ῥωμύλον καὶ Ῥῶμον, τὴν ἀρχαίαν κτίσιν ἀπολαβεῖν· ὥστε δικτὰς εἶναι τῇ Ῥώμῃ τὰς κτίσεις, τὴν μὲν, ὀλίγον

նաց մատենագրաց ածել է. Բէջ, որ պլա-
փոխ ասեն զքնակեցուցլաց քաղաքին. բայց
զի մի շատ խօսելս ինչ համարիցիմ՝ է հա-
մայեցւոց մատենագիրն եկից:

Հին ոչ վիպասան եւ ոչ պատմագիր
կայ համայեցւոց. բայց է հնոց ճառից՝ որ
է մահնական մատենան ինչ մնացեալ իւ-
րաքանչիւր որ աւեալ գրեաց: Ի նոցանէ
ամանք ինեայ որդի ասեն լինել զՌոմիլոս եւ
զՌեմոն, զքնակեցուցիչս Հռոմայ: Իսկ պլք՝
գտտերն ինեայ որդիս. եւ թէ որոյ հօր իցեն՝
զայն ինչ ոչ յայտ առնեն: Տուեալ զնո-
ցանէ ասեն ինեայ՝ Ղատինայ արքայի արորի-
գինացւոց պատանգս, յորժամ հաւատ մի-
մանց աշխարհին բնակիչք եւ եկքն ասին.
աւեալ զնոսա Ղատինայ՝ պլովք դարմա-
նովք քաջ եւ բարի ունել. քանզի յարու-
մանկանէ անժառանգ վախճանէր, պայտզառ
մասին ինչ իւրում իշխանութեանն՝ թողոյր
զնոսա:

Իսկ պլք ասեն, թէ յինեայ վախճա-
նել՝ Ասկանես զքնաւ իսկ իշխանութիւնն
Ղատինայ աւեալ բաժանէր ընդ եղբարսն ընդ
Ռոմիլոս եւ ընդ Ռեմոն զաշխարհն եւ զզօրս
զատինացւոց յերիս բաժինս. նմա զԱզբան
ջինել եւ պլ քաղաքս. եւ Ռեմայ զԱպէնէ է
հաւոյն հօր անուն, եւ զՊիոս, եւ զԱնքիոս է
հաւոյն Անքիոսայ անուն. եւ զԻնիս որ յետոյ
կոչեցաւ Անիկաւոս է հաւոյն. եւ զՀռոմ Ռոմի-
ղայ յիւր անուն: Զժամանակս ինչ աւերել
հասանէր քաղաքին. եւ միւսանգամ գալ
զնացականաց՝ զոր ազբանացիքն արձակե-
ցին, է պետութեան Ռոմիղայ եւ Ռեմայ,
անգրէն զառաջին շինուածն աւնուլ. որպէս
կրկին իսկ լինել շինուածոյն Հռոմայ. միւսմ
յետ սակաւ ժամանակաց՝ արովական պա-

ὑστερον τῶν Τρωϊκῶν γενομένην· τὴν δὲ, πεντεκαιδέκα γενταῖς ὑστεροῦσαν τῆς προτέρας. Εἰ δέ τις ἀπιδεῖν βουλῆσεται τὰ προσώτερα, καὶ τρίτη τις ἀρχαιοτέρα τούτων εὐρεθῇσεται Ῥώμη, γενομένη πρὶν Λιβυϊαν καὶ Τρῶας ἐλθεῖν ἐν Ἰταλίᾳ.

Ταῦτα δὲ οὐ τῶν ἐπιτυχόντων τις αὐτὰ νέων συγγραφεὺς ἐστόρηκεν, ἀλλ' Ἀντίοχος ὁ Συρακούσιος, οὗ καὶ πρότερον ἐμνησθῆναι. Φησὶ δὲ Μόργητος ἐν Ἰταλίᾳ βασιλευντος, ἣν δὲ τότε Ἰταλία ἢ ἀπὸ Τάραντος ἄχρι Ποσειδωνίας παράλιος, ἐλθεῖν πρὸς αὐτὸν ἄνδρα φυγάδα ἐκ Ῥώμης. Λέγει δὲ ὅδε· ἐπεὶ δὲ Ἰταλὸς κατεγῆρα, Μόργητος ἐβασίλευσεν· ἐπὶ τούτου δὲ ἀνὴρ ἀφίκετο ἐκ Ῥώμης φυγὰς, Σίκελος ὄνομα αὐτῷ. Κατὰ μὲν δὲ τὸν Συρακούσιον συγγραφεῖα, παλαιὰ τις εὐρίσκεται προτιροῦσα τῶν Τρωϊκῶν χρόνων ἢ Ῥώμης· πρότερον δὲ περὶ τοὺς αὐτοὺς ἦν τόπους, ἐν οἷς ἢ νῦν οἰκουμένη πόλις ἐστίν, ἢ χωρίον ἕταρον οὕτως ἐτύχχασεν ὀνομαζόμενον, ἀσαφὲς ἐκείνου καταλείποντες, οὐδ' ἐγὼ δύναμαι συμβαλεῖν.

Περὶ μὲν οὖν τῶν παλαιῶν κτίσεων ἰκανὰ ἡγοῦμαι τὰ προειρημένα. Τὸν δὲ τελευταῖον τῆς Ῥώμης γεγόμενον οἰσμὸν, ἢ κτίσιν, ἢ ὅτι δῆποτε χερὶ καλεῖν, Τίμαιος μὲν ὁ Σικελιώτης οὐκ οἶδ' ὅτῳ κανόνι χρησάμενος, ἅμα Καρχηδόνι κτιζομένη γενέσθαι φησὶν, ἐγδὼν καὶ τριακοστῷ πρότερον ἔτος τῆς πρώτης Ὀλυμπιάδος. Λεύκιος δὲ Κίγκιος, ἀνὴρ τῶν ἐκ τοῦ βουλευτικοῦ συνεδρίου, περὶ τὸ τέταρτον ἔτος τῆς δωδεκάτης Ὀλυμπιάδος . . . Κάτων δὲ Πόριος

անբազմացն, եւ միւսումն հինգեամսան ազգոց յետոյ քան զառաջինն: Եւ եթէ եւս որ ճշգրիտ յառաջին ժամանակն նայիցի, եւ երրորդ եւս՝ առաջին քան զսոյնս գտանի շինուած Հռոմայ, փնչ չեւ էնեոյ եւ արովացւոց եկեալ եր յիտազիտ:

Եւ զայս ոչ եթէ գոյզն որ ի մատենագրաց պատմէ, այլ Անտիոքոս Սիւրակուսոյ, զորմէ յառաջագոյն յիշատակեցաք: Եւ առեւ այսպէս. Ի Թագաւորութեան Ամիրզեոյ ի զառինացւոց աշխարհին, քանզի եր իտազիտ յայնժամ ի Յարանապ փնչեւ ցՊոսիւգոնի ծովեզրն, գալ նմա անգր իբրեւ առն միոյ փախստականի ի Հռոմ: Եւ պատմէ զայս ձեւ օրինակի. Քանզի իտազիտս ծերացեալ եր, Պորգեո Թագաւորեաց. առ սովաւ այր հասաներ ի Հռոմայ ուստեմն, որում անուն եր Սիկեզոս: Քանզի ըստ սիւրակուսացւոց մատենագրին՝ հին եւ առաջին գտանի Հռոմ քան զարովացւոց ժամանակն, կամ ի նոյն տեղիս՝ ուր այժմ իսկ քաղաքն բնակեալ է, եւ կամ այլ գեղ ուրեք եր՝ որ ի նորա անուն կոչեր. քանզի նա անյայտ եւ Թաղ, եւ ոչ եւ կարեմ ստուգիւ տեսլ:

Բայց զհին շինուածոյն Թուի ինչ Թեբաւական իսկ ասացաւ: Իսկ զյեմանոյն, զոր Թեբաւկութիւն պարտ իցէ տեսլ, կամ շինուած, կամ այլ ինչ՝ զինչ եւ իցէ անուանել, Տիմէի տիկեղացւոյ չգիտեմ որպիսի ինչ կանոն ի կիր արկեալ՝ առ Վարքեգոնի շինուածսմն տես լեալ՝ ԼԸ ամաւ նախ քան զառաջին ողոմպիագն: Իսկ Ղեւկիոս կինկղիտ, Ծի այր ի խորհրդականաց ատենակալացն՝ զչորրորդ ամաւ երկոտասաներորդի ողոմպիագին: (Իսկ Երինտոս փաբեացի յառաջնում ամբ Ըերորդի ողոմպիագին:) Իսկ

Ἑλληνικὸν μὲν οὐχ ὀρίζει χρόνον· ἐπιμελὴς δὲ γινόμενος, εἰ καὶ τις ἄλλος, εἰς τὴν συναγωγὴν τῆς ἀρχαιολογουμένης ἱστορίας, ἔτεσιν ἀποφαίνει διῆσι καὶ τριακόσια καὶ τετρακοσίοις ὑστεροῦσαν τῶν Ἰλιακῶν. Ὁ δὲ χρόνος οὗτος ἀναμετρηθεὶς ταῖς Ἑρατοσθένους χρονογραφίαις, κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος πίπτει τῆς ἐβδόμης Ὀλυμπιάδος. Ὅτι δὲ εἰσιν οἱ κανόνες ὕγιεις, οἷς Ἑρατοσθένης κέχρηται, καὶ πῶς ἂν τις ἀπειθίνοι τοὺς Ῥωμαίων χρόνους πρὸς τοὺς Ἑλληνικοὺς, ἐν ἑτέρῳ δεδοῦλωταί μοι λόγῳ.

Περὶ τῆς Ἀρχαιογονίας Ῥωμαίων ἐκ τῆς
ζ'. Διοδώρου Σικελιώτου.

Ἐνιοι μὲν οὖν τῶν συγγραφέων πλανηθέντες ὑπέλαβον τοὺς περὶ τὸν Ῥωμύλλον ἐκ τῆς Αἰνείου θυγατρὸς γενηθέντας κατεκίναται τὴν Ῥώμην· τὸ δ' ἀληθὲς οὐχ οὕτως ἔχει· πολλῶν μὲν ἐν τῷ μεταξὺ χρόνῳ, τοῦτα Αἰνείου καὶ Ῥωμύλλου γεγονότων βασιλείων, ἐκτισμένης δὲ τῆς πόλεως κατὰ τὸ δεύτερον ἔτος τῆς ζ'. Ὀλυμπιάδος, αὕτη ἡ κτίσις ὑστερεῖ τῶν Τρωϊκῶν ἔτεσι πλείω τῶν ν. καὶ λ'. Αἰνείας γὰρ μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Τρωϊας ἑτῶν τριῶν παρελθόντων παρέλαβε τὴν τοῖν Λατίνων βασιλείαν, καὶ κατασχὼν τριετὴ χρόνον ἐξ ἀνθρώπων ἠφανίσθη, καὶ τιμῶν ἔταχεν ἀθανάτων. Τὴν δ' ἀρχὴν διαδεξάμενος Ἀσκάnios υἱὸς ἔκτισεν Ἄλβαν τὴν νῦν καλουμένην Λόγγαν, ἣν ὠνόμασεν ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ τοῦ τότε μὲν Ἀλβᾶ καλουμένου, νῦν δὲ Τιβέριος ὀνομαζομένου.

Կառավարիչ պարկիացի զյուսնական ինչ ժամանակս լինարէ. բայց փոյթ յանձին կալեալ թէ եւ այլ որ այնպէս գտանիցի զնախնաց պատմութիւնն գումարեալ, ՆԼ եւ Ք ամբ ասէ յետոյ քան զիշխական պատերազմ: Եւ այս ժամանակ եթէ համեմատեցի ընդ Երաստոթենեայ ժամանակագրութիւնն, առաջնայ ամին յեթներորդի ողորմ պիտգին պատահէ: Եւ զի են առողջ կանոնքս՝ զորս Երաստոթենէս ի կիր արկանէ, եւ թէ զիարդ որ կշռիցէ զհամայնաց ժամանակսն ընդ Յունաց, ի միւսում ճառին իսկ յայս արարեալ է իմ:

Յեթներորդ Գրոցն Դիոդորի՝ լատն Հռոմայեցաց
նախնեայ ազգականութեանն,

Ոմանք ի պատմագրաց վիպագրեալք կարծեցին զառմիշեանց ի յինեայ գտերէն ծնեալ լինեալ զՀռոմ. այլ չէ՛ այն ճշմարիտ. քանզի բազում ժամանակք են ի միջի ընդ Էնիա եւ ընդ Ռոմիլոս թագաւորս. չինել Հռոմայ յերկրորդում ամի յերրորդում ողորմ պիտգին. զի այս շինուած յետոյ է քան զտրոգլացոց պատերազմն՝ աւելի քան զՆԼԳ ամբ: Քանզի Էնիաս յետ առնլոյն զտրոգլացիս՝ երկը եւս ամբ յետոյ ի վերայ անցանելոյ՝ առ զթագաւորութիւնն զառնեացոց. զոր կալեալ երկրամայ ժամանակ՝ ի մարդկանէ անհետ լինէր, եւ անմահ պատուոց հասանէր: Զորոյ իշխանութիւնն աւեալ նորին սրգւոյ Ասկանայ՝ չինէր զԱղբան, որ այժմ Դոնկասն կոչի, զոր անուանեաց յանուն գետոյն՝ որ յայնժամ Աղբան կոչէր, եւ այժմ ի Յիւրբի անուն կոչի:

Περὶ δὲ τῆς προσηγορίας ταύτης Φαί-
βιος ὁ τὰς Ῥωμαίων πράξεις ἀναγράφας
ἄλλως μεμνηθολόγηκε. Φησὶ γὰρ Αἰνεῖαν γε-
νέσθαι λόγιον, τετράπουν αὐτῷ καθηγῆ-
σασθαι πρὸς κτίσιν πόλεως. Μύλλοντος αὖ-
τοῦ θύειν, ὃν ἔγκυνον, τῷ χρώματι λευκῇ
ἐκφυγεῖν δὲ ἐκ τῶν χειρῶν, καὶ καταδιω-
χθῆναι πρὸς τινα λόφον πρὸς ἐνκομισθεῖ-
σαν τεκεῖν λ'. χοίρους. Τὸν δὲ Αἰνεῖαν τό-
τε παραδόξον θαυμάσαντα, καὶ τὸ λόγιον
ἀνανεούμενον, ἐπιχειρῆσαι μὲν οἰκῆσαι τὸν
τόπον. Ἰδόντα δὲ κατὰ τὸν ὕπνον ὄψιν
ἐναργῶς διακωλύουσιν, καὶ συμβουλευού-
σαν, μετὰ λ'. ἔτη κτίζειν, ὥσπερ ὁ τῶν
εὐχθέντων ἀριθμὸς ἦν, ἀποστήναι τῆς
προθέσεως.

Καὶ μὴν ἀπὸ γε τῆς ἐκβολῆς τῶν βα-
σιλέων ἐπὶ τὸν πρῶτον ἄρξαντα τῆς πό-
λεως ἀναβιβασθεὶς Ῥωμύλον ὁ χρόνος, ἔτη
τέτταρα πρὸς τετταράκοντα καὶ διακοσίας
ἀποτελεῖ· γνωρίζεται δὲ τοῦτο ταῖς διαδο-
χαῖς τῶν βασιλέων καὶ τοῖς ἔτεσιν οἷς κα-
τέσχον τὴν ἀρχὴν ἕκαστοι. (Ῥωμύλος μὲν
γὰρ ὁ κτίσας τὴν πόλιν, ἑπτὰ καὶ τριά-
κοντα ἔτη λέγεται κατασχεῖν τὴν δυνα-
στείαν). Μετὰ δὲ τὸν Ῥωμύλου θάνατον,
ἀβασίλευτος ἡ πόλις γενέσθαι χρόνον ἐνι-
αύσιον. Ἐπεὶτα Νουμᾶς Πομπίλιος αἰρε-
θεὶς ὑπὸ τοῦ δήμου, τρία καὶ τετταρά-
κοντα ἔτη βασιλεύσαι.

Τύλλος δὲ Ὀστέλλιος μετὰ Νουμᾶν,
ὄνο καὶ τριάκοντα. Ὁ δ' ἐπὶ τούτῳ βασι-
λεύσας Ἄγκος Μάρκιος, τέτταρα πρὸς τοῖς
εἴκοσι. Μετὰ δὲ Μάρκιον, Λεύκιος Ταρκύ-
νιος, ὁ κληθεὶς Πρίσκος, ὀκτὼ καὶ τριά-
κοντα. Τοῦτον δὲ διαδεξάμενος Σερόνιος

Բայց զանաւանէ քաղաքին՝ Փարիսոս, որ զհամայնեցւոց իրոն գրեաց, այլազգ իմն առատակելս յօգէ: Քանզի պայտէս տակ, եթէ Էնեայ հրաման լինէր՝ որպէս թէ չորք-առանք ինչ: Նշանակիցն նմա, ուր պարտիցէ նմա քաղաք չինել: Իբրիւ կամէր խաղ մի մատակ յղի զենուլ եւ զահլ՝ համակ սպիտակ, ի ձեռաց զերծանէր, եւ որանայր ելանէր ի բլուր ինչ, ուր եւ երեսուն խոնկորս ծնանէր: Չէնիա պիտահեա եւր-մանք ունէին. եւ զհրամանն ի գլուխ հանել կամէր, երթալ ձեռն ի գործ արկանել՝ եւ զաեզին չինել: Յետանէր երեսոս ինչ ի քուն՝ որ յայս յանգիման արգելոյր զնա, եւ խրատ ապր յեա և ամի չինել՝ զնայն կշիռ ըստ թուոյ խանկորացն ծնելոց. յերաջն՝ զոր եգ ի մահ՝ մեկսուսի կալ:

Դիտնիսի ալ իհարանախոյ՝ լուսն Ռաֆաուրացն, որ յիս Ռաֆալայ կաջն ի Համս:

Բայց եւ յանկ ելանելոյ Թադաւորացն մինչեւ ցաւաղին իշխան քաղաքին Ռաֆալայ հաշուեալ զժամանակն՝ ամս Միսի անէ. եւ յայս պս ի պայազատաց Թադաւորացն լինի, եւ յամացն՝ զորս իւրաքանչիւր դր կալաւ զիշխանութիւնն: . . . Եւ յեա Ռաֆալայ մահուանն՝ անթադաւոր լինել քաղաքին. ամբարեւոր ժամանակ: Ապա Նուամաս Պամպիդիոս ընտրեցաւ ի զօրացն, եւ Թադաւորեաց ամս թի:

Իսկ Յուզղոս Ռաֆիդիոս յեա Նուամասայ ամս ԼԳ. եւ որ առ սովան Թադաւորեաց Անկոս Մարկոս՝ ամս Դ ընդ իիւ Եւ յեա Մարկոսին՝ Ղեւկիոս Յարկինոս, որ կոչեցաւ Պրիսկոս, ամս ԼԷ: Չոս յախորդեաց Սեբուիդիոս Յուզղոս, եւ կալաւ ամս թի:

Τούλλιος, τετταράκοντα καὶ τέτταρα. Σε-
 ροῦϊον δὲ ἀνέλων Λεύκιος Ταρκύνιος, τυ-
 ραννικὸς, καὶ διὰ τὴν τοῦ δικαίου ὑπερ-
 ψίαν κληθεὶς Σούπερβος. Ἔως αἰκοστοῦ καὶ
 πέμπτου προαγαγεῖν τὴν ἀρχὴν· τεττάρων
 δὲ καὶ τετταράκοντα καὶ διακοσίων ἀπο-
 πολουμένων, ἃ κατέσχον οἱ βασιλεῖς, Ὀλυμ-
 πιάδων δὲ μιᾶς καὶ ἐξήκοντα. Πᾶσα ἀνάγκη
 τὸν πρῶτον ἄρξαντα τῆς πόλεως Ρωμύλον,
 ἔτι πρῶτῳ τῆς ἐβδόμης Ὀλυμπιάδος πα-
 ραληφέναι τὴν βασιλείαν, ἄρχοντος Ἀθή-
 ηνσι τῆς δεκατίας Χάροπος ἑτος πρῶτον.
 Τοῦτο γὰρ ὁ λογισμὸς τῶν ἐτῶν ἀπαιτεῖ·
 ὅτι δὲ τοσαῦτα ἕκαστος τῶν βασιλέων ἤρ-
 ξεν ἔτη, δι' ἐκείνον δηλοῦται μοι τοῦ λό-
 γου. Τὰ μὲν δὴ περὶ τοῦ χρόνου, καθ' ὃν
 ἡ νῦν δυναστεύουσα πόλις ἐκίσθη, τοῖς
 τε πρὸ ἐμοῦ γενομένοις εἰρημένα, καὶ μοι
 δοκούντα, τοιαῦτα ἐστίν.

ԶՍերուիդիսս սպան Ղեկիսս բռնակալ.
 եւ վասն զիրաւունս անտես առնելոյ կոչեցաւ
 Սուպերբոս: Իջանել իշխանութեանն մինչեւ
 ցիւերորդ եւ Եերորդ ամի, զերկերիւր եւ
 զԵԴ ամի զմիմեամբ եկելոց ամաց կալան
 թագաւորն, եւ սղոմպիագաց Կ եւ միոյ: Եւ
 ամենեւին իսկ հարկ է՝ առաջին տիրել քա-
 ղաքին զՄոմիդոս իմանալ՝ յառաջնում ա-
 մին Եերորդի սղոմպիագին առնուլ զթա-
 գաւորութիւնն, յիշխանութեան Քարոփայ
 աթենացւոյ ծածմայ պետութեանն յա-
 աջնում ամին: Եւ զայն իսկ պահանջին
 միտք զամացն. թէ որչափ իւրաքանչիւր դք
 ի թագաւորացն կալաւ ամի, եւ այնու իսկ
 բանիւ յայտնի լինին իրքն: ԶԺամանակե
 որչափ ինչ պստմ բռնացելոց քաղաքին բնա-
 կութեան իցէ, որպէս ինչ որ քան զիսն
 յառաջագոյն տեսցին, եւ ինչ այն նոյն-
 պէս թուի:

ԳԼԽԱԿԱՐԳՈՒԹԻՒՆ

Յոզհ. Ոսկերեքանի ի մեկնութենէ Մատթէի

Ճառ Ա.	3
Ճառ Ը.	43
Ճառ ԺԲ.	71
Ճառ ԺԳ.	99
Ճառ ԺԴ.	137
Ճառ ԺԵ.	163
Ճառ ԺԶ.	285

Ի Սերերիանու ճառիցն.

Ճառ Է.	291
----------------	-----

Յեւտերեայ Քրոնիկոնէն.

Քաղդէական պատմութիւն՝ ի Բաղմա.	
Վէպն Աղէքսանդրէ	345
Ջրհեղեղ՝ ի նմին մատենագրէ	351
Առաջին թագաւորութիւն՝ քաղդէա-	
ցւոյ՝ յԱրիգենեայ	355
Ջրհեղեղ՝ ի նմին մատենագրէ . . .	357
Աշտարակագործութիւն՝ ի նմին մա-	
տենագրէ	359
Նաբուքոդոնոսոր՝ ի նմին մատենագրէ	359
Նաբուքոդոնոսոր՝ ի Յովսեպոսէ . . .	363
Ասորեստանեայ թագաւորութիւն՝ ի	
Դիոդորայ	375
Ասորեստանեայ թագաւորութիւն՝ ի	
Վեփաղիոնէ	381
Ըստ Հրէից երրայականին (ժամանա-	
կագրութիւն)	385
Ըստ առ ի Շամրաացւոց երրայականին	387
Երուսաղէմեան տաճար՝ ի Յովսեպոսէ	393
Որպէս Եգիպտացիք ժամանակագրեն	399
Եգիպտական պատմութիւն՝ ի Մա-	
նէթովայ	403